De menschetende aanbidders der zonneslang

F.P. Penard en A.P. Penard

bron
F.P. Penard en A.P. Penard, *De menschetende aanbidders der zonneslang*. H.B. Heyde, Paramaribo 1907-1908

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/pena002mens01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

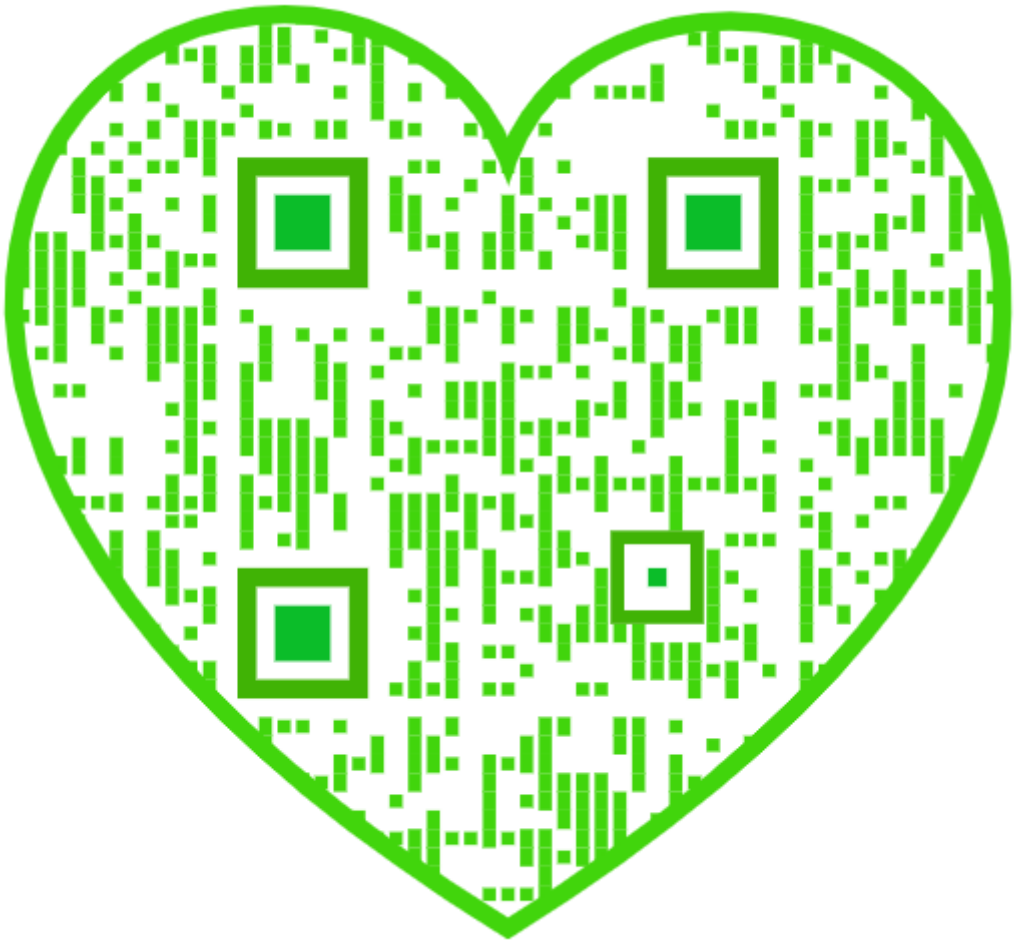

[Deel I]

Opgedragen aan
Mevr. de Wed. F.P. P E N A R D
geboren Salomons
door hare zonen
F.P. PENARD
A.P. PENARD.

Voorwoord.

Gedurende onze ruim twaalfjarige studie over de Vogels van Guyana, zijn wij zoo nu en dan in de gelegenheid geweest gegevens te verzamelen over Suriname's, oorspronkelijke bewoners de Indianen. Toch dachten wij er in den beginne niet aan, deze gegevens in boekvorm uit te geven. Maar later toen het ons bleek, hoe oppervlakkig onze Roodhuiden door de meeste schrijvers beschreven worden, besloten wij eene systematische studie van het onderwerp te maken. Welke middelen en moeite wij hebben moeten aanwenden om tot het doel te geraken, blijft buiten bespreking, doch kan afgeleid worden uit de algemeen bekende stilzwijgendheid der Roodhuiden en wat er tezamen in andere werken over Guiana staat.

Ons werk bevat geen reisbeschrijvingen, het handelt niet over de weelderigheid der natuur of de beschrijving van dieren enz. Het is eene psychologische studie onzer Indianen, inzonderheid Caraïben, m.a.w. eene studie der innerlijke gedachten, wereldbeschouwing en logica van een volk van dichters, een volk van vrije menschen, die zullen uitsterven zonder ooit den blanken onderdanig te zijn geweest.

Onze gegevens zijn dan ook in dit opzicht geheel origineel, uitgezonderd enkele aanhalingen, welke wij uit andere werken hebben overgenomen als bewijzen tot onze meening dat er zoowel in de legenden als in de taal der Indianen van Guiana eene treffende overeenkomst bestaat met de mythologie der Oostersche volken en de Schepping der Wereld in het Oude Testament.

In tegenstelling met andere moderne schrijvers, gelooven wij niet dat onze Indianen zich in eene verschillende richting ontwikkeld hebben dan de Oostersche volken. Integendeel schijnen zij nader te staan tot den semitischen stam dan de Chineezen en Europeanen. Onjuist komt ons dan ook voor de theorie van Prof. Osborn, die aan

een onlangs in de Vereenigde Staten opgegraven platten (*aapachtigen abnormalen*) *menschenschedel een ouderdom toekent van 150000 jaren*.

Onze bewijzen hebben wij geput uit ruim 125 grootendeels origineele legenden alsmede de uitleggingen der combinatie-woorden in de Indiaansche talen. Wij vestigen de aandacht op het feit, dat slechts een paar eeuwen verloopen zijn sinds de ontdekking van Amerika, en dat alle sages, welke de eerste landontdekkers hoorden, thans nog onder onze Roodhuiden de ronde doen.

Wij begrijpen dat sommige onzer uitleggingen kritiek zal uitlokken en verzoeken daarom aan ieder die daartoe geneigd is, ons een copie der kritiek te doen toekomen, wijl Suriname zeer afgezonderd ligt van de overige beschaafde Wereld.

F.P. PENARD.
A.P. PENARD.

Paramaribo,
2 Febr. 1907.

I. Beknopte Geschiedenis der Caraïben enz. - Eldorado en de Witte Zee.

Meer dan vier eeuwen is het geleden, sinds Columbus in 1492 voet aan wal zette in de Nieuwe Wereld, waarvan de bewoners in de oogen der Spanjaarden zoo zeer overeenkwamen met Indiers, dat de zeeheld in den waan verkeerde dat hij het doel zijner reis, n.l. de Westelijke Indiën (West-Indiën) bereikt had. Later toen het bleek dat de nieuw ontdekte landstreken deel uitmaakten van een vierde Werelddeel, kreeg deze Nieuwe Wereld den naam van Amerika (naar Americus Vespucci). Den inboorlingen bleef men evenwel Indiers of Indianen noemen.

Toch zou Columbus niet de eerste Europeaan geweest zijn, die in het Westelijk Halfrond geland is. In N. Amerika bestaan er ruïnes, die zouden afstammen van de Noormannen, terwijl bij de Roodhuiden aan de Westkust van Mexico sporen zijn aangetroffen van Chineeschen oorsprong.

De oppervlakte van de Nieuwe Wereld bedraagt 15000000 vierk. mijlen. Er worden gesproken ongeveer 500 talen en 2000 dialecten.

De eerste Roodhuiden (Arowakken) die het blanke ras te zien kregen, schenen volstrekt niet afkeerig tot eene nadere kennismaking. In Puerto-Rico en Haïti (Hispaniola of Klein Spanje) hadden zij veel te lijden van de aanvallen der Caraïben; een gedeelte van Haïti stond zelfs onder het beheer van een opperhoofd genaamd *Caonabo*.

Bij zijn tweede reis in 1493 ontdekte Columbus de Caraïbische eilanden (zoo genoemd naar de bewoners) die zich in den vorm van een halven cirkel uitstrekken van af het Oostelijk deel van Puerto Rico tot aan de kust van Z. Amerika.

Reeds de allereerste landontdekkers beweerden de onwederlegbaarste bewijzen te bezitten, dat de Caraïben kanibalen waren. Te Turuqueira en Guadeloupe zagen zij menschenbeenderen hangen alsook gekookt menschenvleesch.

Door de bewoners der verschillende Eilanden werden de Caraïben als vreemdelingen beschouwd. Volgens sommige oudere schrijvers kwamen zij van de kust van Darien, omdat er daar een kaap Caribana bestaat. Anderen weer beweerden, dat zij omstreeks het jaar 1100 Florida verlieten omdat de aldaar wonende Apalachiten hen wilden dwingen offers te brengen aan de Zon? Maar ook daar behoorden zij niet te huis wijl hun naam in de taal der Apalachiten ‘toevoegsels’ (volgens anderen ‘moedige vreemdelingen) zou beduiden.’

Naar onze meening echter is de naam *Cariba* of *Caniba* (kanibaal) afkomstig van *Kainema* (geest van Kain) hetgeen beteekent bloedwraak of moord, precies als in het Oude Testament.

Van Florida af verspreidden de Caraïben zich over de Antillen, die zij in kanoa's wisten te bereiken. Overal moordden zij de oorspronkelijke bewoners (o.a. Arowakken) uit, met uitzondering van de vrouwen, hetgeen een vermenging van ras ten gevolge had en aan latere schrijvers aanleiding gaf tot de meening, dat de vrouwen der Caraïben een andere taal spraken dan de mannen. Deze verbasterde taal bestond n.l. gedeeltelijk uit Caraïbische en gedeeltelijk uit Arowaksche woorden.

In 1498 leed Columbus schipbreuk nabij de monding der Orinoco. In 1499 werden de schepen van Nino en Gueira aangevallen door Caraïben in achttien kanoa's, terwijl in hetzelfde jaar Alonzo de Ojeda eene versterkte stelling dezer Indianen aanviel en verwoestte wijl zij de inwoners van Cumana en Macarapana overal bestookten. Alonzo de Ojeda en Juan de la Cosa, beiden onderbevelhebbers van den beroemden Americus Vespucci, stevenden toen door tot aan de Essequibo, welke rivier zij met den naam Rio Dulce doopten.

Een jaar later, 1500, ter zelfder tijd toen Cabral Brazilië ontdekte, gelukte het aan Vincent Juan Pinçon, die Columbus reeds op zijne eerste reis had vergezeld, den Amazonenstroom en het Oostelijke deel van Guiana te ontdekken.

Zoo stoutmoedig en strijdlustig waren de Caraïben, die de Eilanden bewoonden, dat Columbus aan Koningin Isabella voorstelde hen tot slaven te verklaren, hetgeen zij weigerde tot het jaar 1504. Toen werden de Caraïben formeel als Spaansche slaven geproclameerd, terwijl Koning Ferdinand er later nog bijvoegde, dat zij *gebrandmerkt* moesten worden om hen van andere Indianen te onderscheiden.

De vreeselijke gevolgen die deze proclamatie na zich sleepte laten zich niet beschrijven. Aan den voorsteven der Spaansche galjoenen prijkte het beeld van den Engel des Vredes; daarachter braakten de vuurwapenen dood en verderf uit. Er werd tevens een systeem van landverdeeling *repartimento's* ingevoerd. Elke kolonist kreeg een stuk land, waaraan een bepaald aantal Indianen als slaven verbonden waren. De Roodhuiden boven de veertien jaar, die geen slaven waren, moesten elk kwartaal eene belasting opbrengen in den vorm van een handvol stofgoud of een *aroba* (28 lbs) katoen. Als bewijs van betaling kregen zij koperen penningen, die aan koorden om den hals gedragen werden.

Vele Indianen vluchtten teneinde aan deze slavernij te ontkomen in de wouden. Maar zij werden door hunne meesters met Bloedhonden achtervolgd en teruggebracht om als straf eene kastijding te ondergaan of met kokend water en gesmolten lood te worden begoten.

Door de hooge belastingen, die van hen gevorderd werden konden de Roodhuiden onmogelijk hunne gronden beplanten. Velen stierven den hongerdood. Duizenden pleegden zelfmoord. Sommigen wierpen zich in afgronden, anderen dronken vergift, weer anderen liepen hun hoofd te pletter tegen de rotsen. Moeders doodden hare kinderen en pleegden zelfmoord naast de lijkjes harer lievelingen.

Sommige schrijvers schatten het aantal door de Spanjaarden in den loop der jaren vermoorde Roodhuiden tusschen een en drie millioen. Geen wonder dan ook dat de getergde Roodhuiden veranderden in Kainema's. Hun vreeselijke God toch vorderde dat bloed in bloed moest gewroken worden. Genoeg zij gezegd dar toen in 1530, onder Pedro de Acosta, de Spanjaarden eene nederzetting trachtten te stichten te Barima in Demerara, zij bijna allen werden gedood en opgegeten.

Even vruchteloos was de poging van Diego de Ordas, een onderbevelhebber van Cortez bij de verovering van Mexico, om de Orinoco binnen te dringen.[1]

Van deze reis dateert de fabel omtrent de gouden stad, Manoa del El Dorado, vol gouden tempels en welker koning zich met goud bestrooide. Deze uitdrukking vond, volgens sommige schrijvers,

(1) De Caraïben zijn ten allen tijde de grootste vijanden geweest der Spanjaarden, zoodat het aan de Engelschen, Hollanders en Franschen niet moeilijk viel vriendschap met hen te sluiten. Aan de Caraïben zou het te danken zijn, dat de Spanjaarden nimmer vaslen voet hebben kunnen krijgen ten Zuiden van de Orinoco.
Zelfs Schomburgck werd in 1843 bijna vermoord, wijl de Caraiben hem aauzagen voor een spion der Spanjaarden, die hen als slaven wilde nitvoeren (Schomb. Reis. Bd. II, p. 440.)

haar grond waarschijnlijk in een gebruik in zwang bij de Chibka's voor de ontdekking van Amerika, en daarin bestaande, dat op een bepaalden dag het opperhoofd met stofgoud bedekt op een vlot het meer *Guatavita* opvoer, hier een offerplechtigheid vervulde, en daarna zich door een bad in het meer van het stofgoud ontdeed.

Naar onze meening echter is deze legende geheel zinnebeeldig. Immers, bij de Indianen bezit elk voorwerp, hetzij levend of dood, een ziel of moeder en plaats van oorsprong, waar het in menigte en in buitengewone grootte voorkomt. El Dorado beteekent dus eene zinnebeeldige voorstelling van den oorsprong van het goud.

Later werd de naam op het vermeende goudland zelf overgebracht, welks bestaan in de zestiende eeuw een uitgemaakte zaak werd geacht.[(2)] In het binnenland van Guiana zouden n.l. de machtige Inca's van Peru hun rijk en hun rijkdom hebben overgebracht. Daar dus moest gezocht worden naar de stad van den Vergulden Man en het Gouden meer *Parima* of de Witte Zee.

Als een dwaallichtje trok de legende van het Goudland duizenden ten verderve. Spanjaarden, Franschen, Engelschen, Hollanders enz. allen zochten om het hardst naar dezen denkbeeldigen Rijkdom en zelfs Gouverneur van Sommelsdijck (1683-1688) zond een expeditie uit om in onze binnenlanden naar de Gouden stad te zoeken.

Ook op dichters waren de fabelachtige verhalen van invloed en werd El Dorado bezongen als een aardsch Paradijs. Milton o.a. schreef:

> Rich Mexico, the seat of Montezuma,
> And Cuzco, in Peru, the richer seat,
> Of Atabalipa, and yet unspoiled,
> Guiana, whose great City Geryon's Sons
> Call El Dorado.

Naar onze meening kan de Witte Zee eveneens een Indiaansch zinnebeeld zijn. Immers wit is het symbool van het goede. De Witte Zee is dus eene zinnebeeldige voorstelling van het goede en den overvloed.

Aan hoevele Indianen het koortsachtig zoeken naar de Gouden Stad het leven gekost heeft, laat zich niet eens gissen. Men beweert echter dat uit vrees voor de blanken, vooral de Spanjaarden, de Roodhuiden besloten nimmer den blanken de plaatsen aan te wijzen van waar het goud kwam. Zij ontdeden zich tevens van al hunne gouden sieraden. En vreemd, tot op den dag van heden, bezitten de

(2) La Condamine meent dat de Gouden stad Manoa del Dorado zou ontstaan zijn door klankwisseling uit den naam van een Indianendorp der Mauao's, die veel goud bezaten.

meeste onzer Roodhuiden zoo'n afkeur van het edel metaal, dat zij er niet naar willen omzien. Een oud Piaaiman verhaalde ons dat en de Piaaigeest èn de geesten der voorvaderen den Indiaan verbieden goud te zoeken of gouden sieraden te dragen. Degene die dit verbod overtreedt, brengt onheil over zichzelf en familieleden.

Dat bet bestaan van het Witte Meer en de Gouden Stad louter herschenschimmen zijn, kan niet betwijfeld worden, hoewel de legende toch op een grondslag van waarheid berust.

In de aan Guiana palende streken kwamen volken voor, waarvan sommige niet uitsluitend jagers waren en die, behalve de bewerking van den grond en de vervaardiging van kleederen enz., ook het goudsmeden verstonden. O.a. in Nieuw Granada wisten de *Tairona's* gouden versiersels te vervaardigen, terwijl de Indianen van *Arma* ten strijde togen in regelmatige korpsen, met banieren prijkende met symbolische figuren en gouden sterren. De krijgsoversten droegen een diadeem, een plaat op de borst en fraaie armbanden, alles van goud. Een dezer opperhoofden schonk aan den Spaanschen aanvoerder Robledo een vaas, die ongeveer drie pond woog.

Ook de bewoners der vallei van *Guaco* kenden het goudsmeden.

En nu nog worden in de graftomben gouden voorwerpen gevonden, merkwaardig van wege hun kunstige bewerking.

Maar vooral de *Anaba's*, die de Orinoco bewoonden, muntten uit in het maken van gouden beelden.[3]

De Hollanders, die, als onderdanen van den Spaanschen koning in 1542 te Araya in Venezuela een nederzetting stichtten, de Zeeuwen die in 1550 te Pomeroon in Demerara een fort bouwden alsmede een post, genaamd *Nibie* (Liaan) aan de Abary kreek, enz. allen kenden dan ook de legende van de Gouden Stad en geloofden werkelijk aan het hestaan daarvan.[4]

(3) Gumilla, Cayley, Raleigh, Keymis, d'Acuna, Herrera, allen spreken van gouden eu zilveren staven die bij de Caraïben gevonden werden. Volgens Gumilla droegen de Caraïben aan de Orinoco gouden neusplaten. Von Humboldt bevestigde dit en voerde tevens aan dat nog in 1760 de onafhankelijke Caraïben goud verkochten aan de Hollanders, die aan de Essequebo woonden; en dat de Caraïben aan de Caroni en Cuyuni het goudwasschen verstonden.

(4) Naar sommige schrijvers beweren zou de indiaansche voorstelling van een goudovervloed doelen op glinsterende stukken mica of z.g. kattengoud. Hierin schuilt veel waarheid. Wij zelve hebben in onze jeugd tusschen steenen, afkomstig uit het binnenland stukken glinsterend steen aangetroffen, die oppervlakkig niet van goud te onderscheiden waren. Overal in de binnenlanden van Guiana vindt men overblijfsels van vroegere mijnwerken. Te Carolina nabij Berg-en Dal zou, naar de Indianen beweren, eens zelfs zilver gevonden zijn.
Onze neef, een photograaf, liet zich eens overhalen door een Indiaan om een expeditie uit te rusten naar eene plaats, waar het goud zoo maar opgeraapt kon worden. Men vertrok, doch na eenige weken raakte het voedsel op. Waar, vroeg onze neef aan den Roodhuid, is toch het goud. Juist ging de zon onder en bescheen eenige granietblokken. Daar, riep de Indiaan uit, ziet gij niet hoe het schittert, maaar wij kunnen er niet hij komen.
Ook onze grootvader zond eens een expeditie uit; na eenige maanden keerde de hoofdman terug met het veelbeloovend bericht, dat er overvloed van goud was. Maar de pepieten waren klein; ze moesten nog wat groeien.
Een neger verklaarde ons eens, dat hij en een Indiaan eene plaats kenden waar granaten groeiden! Als wij eenige honderden guldens wilden voorschicten zou hij na eenige maanden eene expeditie uitrusten. En waarom nu niet, vroegen wij. Wel, klonk het, de granaten zijn nog niet rijp; ze hebben nog geen gaatjes.

Toch kan niet ontkend worden dat overal in Guiana goud voorkomt. De stad der gouden paleizen, die elken morgen verguld worden en het Witte Meer zijn evenwel slechts voorstellingen van her Indiaansche Paradijs, dat zich ergens aan de Amazone zou bevinden.

Doch hierop komen wij nader terug.

> Ziet gij ginder, in de verte
> De Witte Zee van Overvloed,
> Aan wier oevers El Dorado
> Schitterend praalt in gouden gloed.
>
> Land van droomen, wonder lustoord
> Dat ons toelacht in 't verschiet
> Bergen zijn het, flikk'rend zonlicht,
> Zinnebeelden en anders niet.

In 1551 vaardigden de Staten-generaal van Holland een besluit uit, waarin stond, dat het alleen aan bepaalde personen vergund was, handel te drijven aan de kusten van Guiana.

In 1594 kwam de koning (cacique) van Morequito, een provincie nabij de monding van de Orinoco, naar Guiana om een groote menigte beelden van massief goud tegen Europeesche waren in te wisselen. De naam van dezen koning was Topia-Wari. Hij felde 110 jaar (!) en deed eene voetreis van 14 mijlen om Raleigh te begroeten; later nam Raleigh de zoon van dezen koning mede naar Engeland.

De streken, welke Raleigh bezocht, werden door de Spanjaarden als hunne bezittingen beschouwd, wijl in 1590 Domingo de Vera in naam van den koning van Spanje plechtig bezit had genomen van Guiana.

In 1596 werden de Hollanders door de Spanjaarden en de Indianen uit de Pomeroon verdreven en trokken toen naar ‘Kijk over al’ een eilandje in de samenvloeiing van de Massaruni en de Cuyuni. Daar bouwden zij een fort van steen, met de wapenen van Portugal boven de poort ingesneden.

In hetzelfde jaar verscheen het verslag van Raleigh over zijne onderzoekingen en reizen in Guiana ter opsporing van El Dorado en het Gouden Meer. Dit boek dat zoovele wonderbare verhalen bevatte, was getiteld: 'The Discoverie of The Large, Rich and Bewtiful Empire of Guiana.'

Als vijand der Spanjaarden werd Raleigh overal vriendelijk ontvangen en rondgeleid[5], zoodat het niet ontkend kan worden, dat hoe overdreven ook zijne verhalen over deze tochten mogen schijnen, er toch een grond moet bestaan hebben voor de opmerking: 'dat hij die het land verovert tusschen de Orinoco en de Amazone meer goud zal bezitten en over een grooter aantal volken den schepter zal voeren dan de koning van Spanje en de sultan van Turkije.

In hetzelfde jaar 1596 zond Raleigh Lawrence Keymis uit tot een verder onderzoek van Guiana. Hij zelf volgde eerst in 1617 en landde toen aan de kust van Cayenne, waar hij een maand lang vertoefde. Keymis, die hem vergezelde verliet Cayenne eenige dagen eerder dan de bevelhebber. Een Indiaansche visscher, het vaartuig ziende, bracht het bericht over naar de Spanjaarden te San Thomé, met het gevolg dat toen Raleigh zich te Trinidad bevond hij het bericht ontving van den dood van zijn zoon.

Gedurende de dertien jaren, dat Raleigh gevangen zat in The Tower bleven de twee Indianen, die hem naar Engeland vergezeld hadden steeds in zijne nabijheid. En toen hij ten laatste terecht werd gesteld, vond men in een zijner zakken een gouden beeld, afkomstig van Guiana.

Gedurende al den tijd verloopen na de ontdekking van Amerika, hadden de Spanjaarden vreeselijk huisgehouden onder de Indianen der Eilanden, zoodat deze sterk in aantal waren verminderd en op vele plaatsen zelfs geheel waren uitgemoord.

In den beginne waren het uitsluitend de Spanjaarden, die de Nieuwe Wereld bezochten. Toen kwamen de Engelsche, en Fransche vrijbuiters om, gelijk de engelsche uitdrukking luidt, 'singe the spanish beard' (den spaanschen baard te zengen). Zij hadden het vooral gemunt op de spaansche schepen, welke met goud en zilver beladen, de kust van Centraal Amerika verlieten. Later kregen

(5) In een officieelen brief, gedateerd 1781, schreef Capt. Thompson, dat de Caraïben aan de Cuyuni en Essequibo nog een vlag bezaten, hen geschonken door Raleigh. De traditie aan deze vlag verbonden was, dat R. beloofd had zoo spoedig mogelijk terug te keeren. Ilij had hen tevens gewaarschuwd zich nimmer door de Spanjaarden te laten onderdrukken

deze vrijbuiters den naam van Boucaniers wijl zij de gewoonte hadden vleesch te roosteren op een *boucan* of barbakot.

In 1624 beproefden eenige kooplieden van Rouaan eene kolonisatie in Guiana. In plaats van echter te trachten de genegenheid der Indianen te winnen, begonnen zij met zich te mengen in hunne onderlinge twisten. Zij kozen de partij der Galibi's tegen de Caraïben, en moesten daarom in de nederlaag der eersten deelen. Velen werden door de Caraïben krijgsgevangen gemaakt en vervolgens gebraden en opgegeten. Men plunderde en verwoestte de reeds aangelegde plantages en vele ingezetenen beschouwden het als een onwaar deerbaar voorrecht door de Galibi's in hunne kampen te worden opgenomen.(6)

Meer naar het Noorden, op de Eilanden, ging het even warm toe, doch daar waren het de vereenigde Franschen en Engelschen die met verlies van slechts 100 man, in 1625 te St. Christopher ongeveer 2000 Caraïben doodden.

In 1626 werden de Engelschen door de Caraiben verdreven uit de Commewijne en Suriname; en het was eerst in 1630 dat kapitein Maréchal door een zestigtal Engelschen vergezeld, zich aan de Suriname-rivier vestigde, zoodat toen David Pieterse de Vries na in 1634 in het Zuiden van Cayenne eene volksplanting te hebben aangelegd, Suriname bezocht, hij kapitein Maréchal met zijne landgenooten bezig vond tabak te planten. Wat er van deze nederzetting is geworden is onbekend.

In 1640 begonnen de Franschen onder kapitein de Noailly een fort te bouwen - later Zeelandia genaamd, - doch het liep hen even slecht af als hunne voorgangers, wijl zij zoowel door ziekten als door de invallen der Indianen genoodzaakt werden de kolonie spoedig te verlaten. Een vreeselijker lot trof echter 3 jaar later den wreedaard Poncet de Bretigny, die in naam van de Rouaansche Compagnie aan het hoofd stond eener volksplanting in Cayenne Hij en zijne soldaten werden n. l door de Indianen gedood en daarna gebraden en opgegeten.

Na deze gebeurtenis konden de Roodhuiden zich weder in het ongestoord bezit van hun land verheugen tot aan de komst van het schip, dat Lord Willoughby, graaf van Parham in 1650 (hetzelfde

(6) Het bovenstaande berust klaarblijkelijk op cene vergissing. Immers de namen Galibi en Caraib zijn synoniemen van één volk. Misschien dus dat met de verliezende partij de Arowakken bedoeld worden, die zich nimmer aan de Marowijne hebben kunnen handhaven zeker is het echter dat Poncet de Bretigny in 1643 vermoord werd door de voorvaderen van *onze* Caraïben. En waar waren toen de Galibi's?

jaar waarin de Caraïben uit Greneda verdreven werden) had laten uitrusten, de wilde kust van Guiana bereikte. In 1652 kwam Parham zelf in Suriname, waar hij veel goeds tot stand bracht en het vroeger door de Franschen aangelegde fort liet versterken ter bescherming tegen de invallen der Indianen. Dit bleek niet onnoodig. Want de Franschen, die ook in 1652 eene nieuwe kolonisatie in Cayenne gevestigd hadden, werden in 1654 weder verdreven en moesten een schuilplaats zoeken bij de Engelschen.

Onder het bestuur van den Nederlander Gerard Spranger trokken de Indianen zich al meer en meer in hunne bosschen terug; en toen de Fransche Luitenant ter zee Le Fevre de la Barre in 1664 de Hollandsche nederzetting overrompeld had, wist hij een voordeeligen vrede met de Indianen tot stand te brengen.

In 1667 werd Suriname eene Nederlandsche kolonie. Er waren toen reeds vele Negers door de Engelschen uit Afrika naar Guiana overgebracht. En van hen komt de thans onder Negers en Indianen zoo algemeen verspreide z.g. negerengelsche spraak, hoewel deze ook gemengd is met enkele Portugeesche, Hollandsche enz. woorden.

Gedurende het tweejarig bestuur van Lichtenberg (1669-1671) gelukte het niet de Indianen in Suriname te bedwingen. Evenzoo moesten de onder het bestuur van Johannes Heinsius (1678-1680) uit Holland gezonden 150 soldaten reeds in 1682 onverrichter zake. naar het Moederland terug keeren.

Terwijl al deze gebeurtenissen elkander in Suriname en Cayenne opvolgden, hielden de Indianen van Demerara zich vrij rustig. In 1686 gaf Commandeur Abraham Beekman last, dat zonder zijn toestemming niemand *roode* slaven mocht koopen. De Indianen toch, zoo beweerde men, verkochten hunne vrouwen en gevangenen aan de planters; en de Commandeur was van meening dat eene dergelijke handelswijze in Suriname aanleiding had gegeven tot de onlusten onder de Roodhuiden aldaar. Later (1717) werd een speciaal besluit uitgevaardigd en een belasting geheven op roode slaven. Niemand mocht er meer dan 6 bezitten; en die moesten afkomstig zijn van de Orinoco.

Het bedoelde roode-slaven systeem was toen vrij algemeen in Suriname in zwang, hoewel de handel in roode slaven vele jaren lang tot het uitsluitend monopolie der Gouverneurs behoorde. Geen wonder dan ook dat de tot het uiterst getergde Roodhuiden zich ten strijde aangordden om als Kainemu's, gelijk den Jaguar hunner bosschen, den blanken te verscheuren en op te eten.

In 1683 en 1684 liet Gouverneur van Sommelsdijck nog onophoudelijk tochten tegen de Indianen ondernemen. Hij verwoestte vijf hunner nederzettingen en gaf last aan de planters om de Caraiben, waar zij hen ook mochten ontmoeten, zonder genade dood te schieten.

Ondanks deze veronderstelde overwinningen, waren de Roodhuiden toch niet bedwongen. Maar waar god Mars faalde, daar overwon godin Venus. Want terwijl zijne wettige echtgenoote in Enropa vertoefde, nam Gouverneur van Sommelsdijck de dochter van een Indiaansch opperhoofd tot vrouw, wijl anders de Indianen geen vertrouwen stelden in de blanken. Dit feit staat bekend in de 'Historische Proeve.'

In 1684 kwam de vrede met de Indianen tot stand; en wel met de drie stammen: Warrau's, Arowakken en Caraïben. Allen werden erkend als vrije menschen, die door de blanken niet als slaven mochten behandeld worden.(7)

Na den vrede werd met de bekeering der Indianen tot het Christendom een aanvang gemaakt, hoewel de Jezuiten reeds in 1674 in de bosschen van Cayenne drongen en zelfs Suriname (de Awa of Lawastreek) bezochten. Ook op de West Ind. Eilanden en in Demerara trachtten de Priesters de christelijke leer onder de Roodhuiden te verspreiden. De Moravische broeders verschenen eerst later in 1735 in Suriname.

De geschiedenis der Caraïben na dit tijdstip is een reeks van reisbeschrijvingen en aanteekeningen. O.a. munten uit de werken van La Condamine, Von Humboldt, Waterton, Rev. Brett, Schomburgck, Rev. Dance, Kapler, Im Thurm, Crevaux, Coudraux, Pater van Coll, de Goeje enz.

Van al deze werken alsmede andere over de Indianen der aan Guiana palende streken, hebben wij bij de beschrijving onzer Kalienja's een vrij gebruik gemaakt.

(7) Onjuist is dan ook de aanhaling van Schomburgek waarin hij zegt dat in 1836 zijn broeder te Berbice een troep Surinaamsche Caraïben ontmoet had, die op weg waren naar Macoesiland om daar slaven te halen, die ze *Poiles* (denkelijk deporté's) noemden Schomb. Bd. II p. 430) Wat moeten die Kalienja's den lichtgeloovigen blanke na zijn vertrek uitgelachen hebben!! Misschien waren het zelfs de familieleden van den Indiaan, die volgens Pater van Coll elk jaar eene reis ondernam naar de Essequibo.

II. Kanibaal-overblijfsels langs de kust van Guiana. Vroegere woonplaatsen der Caraïben enz.

Ruïnes van steden, zooals men die in Peru, Centraal Amerika enz. aantreft, komen niet in de Guiana's voor, hoewel hier en daar in het binnenland van Demerara rechtop staande steenblokken bestaan, die duidelijk aantoonen, dat ze door menschen werden opgericht. O.a. bevindt zich op de Pacaraina (een berg in Demerara) een cirkel van vierkante steenen. Maar wat die eigenlijk beteekenen, is tot nu toe nog niet uitgemaakt, terwijl ook de bijgeloovige uitlegging, welke de Indianen eraan geven, aan duidelijkheid veel te wenschen overlaat.

Tot de meest interessante overblijfsels uit den ouden tijd, behooren vooral de z.g. mounds of kitchen middens. In Europa kende men die voormalige vuilnishoopen of kookplaatsen van den primitieven mensch reeds lang, doch het was eerst in 1863 dat de eerste mound in Guiana ontdekt werd. Na dien tijd, echter vond men verschillende andere.

Stukken menschenschedels, beenderen enz. uit de kanibaal-vuilmshoopen of mounds langs de kust van Guiana (Mus. te Georgetown, Eng. G.)

Al de tot dusver ontdekte mounds liggen tusschen de Orinoco en de Pomeroon. Sommige zijn gemaakt op heuveltjes, andere weer op eilanden, maar alle steeds in een versterkte positie in de nabijheid van stroomend water, hetgeen den makers in staat stelde, bij het geringste onraad, terstond in hunne kanoa's te kunnen wegvluchten.

Tot de meest bekende mounds bèhooren die van:

Warramoori, 20-25 voet hoog, diameter 130 voet.
Sireeki, 20-25 voet hoog, 90 voet breed en 250 voet lang.
Piracca, hoogte 4 voet, diameter 38 voet.
Pawaieykemoo

De ontdekking van de eerste mound had als een loopend vuurtje zich ongelooflijk snel onder de Indianen verspreid, zoodat op den dag der opening, welke plaats vond in tegenwoordigheid van Z. Exc., den toenmaligen gouverneur van Eng. Guiana, meer dan twee duizend Roodhuiden om de plaats verzameld waren. Doch geen van allen kon eenige inlichtingen verschaffen omtrent den inhoud van de kookplaats of de Indianen van wie ze afstamden. Toch volgden zij met belangstelling de opgravingen, en een trilling van afgrijzen doorliep hen, toen tezamen met talrijke mosselschalen, beenderen van dieren, vischgraten enz., ook menschenbeenderen te voorschijn kwamen. En vooral toen het bleek dat deze menschenbeenderen geen heele' skeletons vormden, doch gebroken waren, net als de Indianen van dezen tijd dierenbeenderen breken om er het merg uit te halen. Bij het zien daarvan weigerden de Indianen, welke de opgravingen deden, verder te werken, wijl zij verklaarden dat deze schending der dooden ontwijfelbaar onheil na zich zou slepen.

Ook in de later ontdekte mounds vond men overal overblijfsels van kanibalisme o.a. een schedel, gebroken in 27 stukken, die weder bij elkander gebracht tot één geheel, duidelijk de plaats aantoonde, waar de knots zijn doodelijk werk verricht had.

Al de tot dusver geopende mounds zijn gevormd in lagen, die er aan de bovenvlakten verhard uitzien door het vuur dat erop gestookt werd. De voorwerpen welke het talrijkst in elke laag voorkomen, bestaan vooral uit de schalen van een mosselsoort *Neritina lineolata*; verder enkele *Lucina*, eenige oesterschalen fragmenten van een mossel, door de Indianen van dezen tijd *Keeway* geheeten, alsmede krabbenschalen, vischgraten, dierenbeenderen steenen werktuigen, doorschijnende stukken kwarts (Amazonesteenen?) stukken roucou en eenig aardewerk. In een der mounds trof men

een paar zilveren oorringen aan en, ongeveer 3 voet diep in de Piracca-vuilnishoop, een tabakspijpje(?) van Europeesch(?) maaksel.

De gevonden overblijfsels toonen duidelijk het volgende aan:

1. Dat de Indianen, van wie de vuilnishoopen afkomstig zijn, kanibalen waren.
2. Dat zij als vijanden kwamen van den kant der Orinoco, wijl de oesterschalen steeds gewoner worden, naarmate wij Venezuela naderen.
3. Dat zij, in tegenstelling met de Indianen van dezen tijd mosselen aten; en dat zij tochten naar de zeekust ondernamen teneinde die mosselen te verzamelen.
4. Dat er van de kookplaatsen gebruik is gemaakt na de ontdekking van Amerika.

Te oordeelen naar de over het algemeen geringe diepte der mounds, kan gerust aangenomen worden dat ze niet ouder zijn dan ongeveer een of twee eeuwen voor de ontdekking van Amerika.

De betrekkelijk weinige stukken aardewerk, welke uit de mounds zijn opgegraven, toonen eene hoogere mate van kunst aan dan het aardewerk, dat onze Roodhuiden van dezen tijd vervaardigen. Inderdaad bestaat er veel overeenkomst tusschen het hier opgegraven aardewerk en de potten enz., afkomstig van opgravingen in Mexico In het Museum te Georgetown bevindt zich tevens een soort van stempel, die denkelijk diende bij de vervaardiging van het aardewerk. Het bestaat uit een stuk locusgom, waarin het patroon ingesneden of ingekerfd is.

Aangonomen dan Im Thurm's veronderstelling dat de vuilnishoopen afstammen van de voorvaderen onzer Caraïben, dan wint hierdoor Rodway's meening ‘dat deze Indianen verbasterde afstammelingen zouden zijn van de Toltecs, welke door de Aztecs uit Mexico verdreven waren.’ Hij meent tevens dat de groote, grotesque vazen enz. uit de mounds in Guiana opgegraven dienden om aan de goden te offeren.[8] Toch is het niet zeker of het aardewerk in het museum te Georgetown uit de mounds is opgedolven. Men veronderstelt zelfs dat de voorwerpen afkomstig zijn uit graven; en wel van een volk dat zijne dooden in aarden potten begroef.

Behalve het opgegraven aardewerk pleiten voor een oorsprong der Caraïben uit het Noorden, nog de volgende feiten:

(8) Im Thurm meent dat de kleine, schijnbaar doellooze stukken aardewerk, opgedolven uit graven enz. speelgoed zou zijn door kinderen in navolging der moeder al spelende vervaardigd.

1. Hun vereering van het Onzichtbare.
2. De duidelijke sporen dat zij vroeger op een hooger trap van beschaving stonden.
3. De Amazone steenen, welke door oudere schrijvers zijn aangetroffen in Mexico; evenzoo de versiering met vederen.
4. Hun type, dat vrijwel overeenkomt met dat der N. Amerikaansche Indianen alsmede de natuurlijke brug der Antillen.
5. De geschiedenis.

Dat de Caraïben vroeger menscheneters waren, kan niet ontkend worden. Inderdaad is het woord ‘kanibaal, gelijk te voren aangehaald afkomstig van ‘*Caniba*’. Een streek in Guiana heette vroeger *Caribana* (Caraib Indianen). Ook hunne legenden wijzen daarop. Menschenlevens toch golden bij hen als zeer gering, terwijl ook hun strijddans en zang, waarbij de strijders in zich den Tijger opwekten, die verplettert, en de Worgslang, die omkronkelt en bekoort, alsook het feit, dat de kinderen van af hun vroegste jeugd reeds het ‘oog om oog, tand om tand’ leeren, inderdaad alles pleit ervoor, dat ondanks de zinnebeeldige voorstellingen, waarop wij later terugkomen, de vroegere Kalienja's wel degelijk menschenvleesch aten. En dat zoowel in den oorlog als in vredestijd. (Zie verder Dubbelgeest.)

Toch beschouwen de Caraïben van dezen tijd hunne voorouders niet als kanibalen, die volgens hen, de Itioto's (Bosch Indianen) zouden geweest zijn, welke, zoo luidt de legende, na een vreeselijk gevecht geheel werden uitgeroeid. Ook de Arowakken duiden de voorvaderen der Kalienja's aan als uiterst strijdlustig, doch niet als menscheneters.(9)

Uit het bovenstaande zouden wij kunnen afleiden dat er twee volksverhuizingen van Caraïben hebben plaats gevonden. De eerste die misschien geschied is voor de ontdekking van Amerika, en de tweede, die grootendeels bestond uit de kanibalen, van welke de mounds in Demerara afstammen. Deze menscheneters drongen Guiana binnen van uit de Orinoco en de West Ind. eilanden maar of velen ooit Suriname bereikten, valt te betwijfelen. Aannemelijker is het dan ook, dat de voorvaderen onzer Kalienja's grootendeels Caraiben waren van de eerste groep, die door de Marowijne tot zelfs in Brazilië drongen, hoewel het ook best mogelijk kan zijn dat èn de moundmakers èn de voorvaderen onzer Caraïben, vroeger één volk gevormd hebben.

(9) Zoowel in Demerara als in Suriname doen onder negers overleveringen de ronde welke doelen op het eten van menschenvleesch door Indianen. Er is zelfs onder onze afgodendienaars een gezegde: ‘Terg mij niet want anders roep je mijn ‘ogri Iengi’ (kwade Indiaan) op, en die verslindt je rauw. (Zie Kainemu).

Toch kon niet ontkend worden:

1. Dat, evenals in Mexico, ook in Brazilië kanibalen voorkwamen, die menschenoffers brachten aan hun god of goden.
2. Dat er ook in Z. Amerika volken bestonden, die het Onzichtbare vereerden.
3. Dat zoo de Amazone van uit Guiana bereikt kon worden o.a. door de Orinoco, de Takoetoe en de Marowijne, ook het omgekeerde mogelijk was.
4. Dat er in de streken nabij de Amazone thans nog Roodhuiden leven, die in taal enz. vrijwel overeenkomen met de Galibi's of Caraïben.
5. Dat de Amazone of Marowijne steenen, welke de oudere schrijvers tot in Mexico bij de Indianen aantroffen, even goed van zuid naar noord konden zijn overgebracht.
6. Dat er ook in Brazilie opgravingen zijn gedaan van aardewerk, dat in maaksel vrijwel met dat uit de mounds overeenkomt. De graven, waaruit deze voorwerpen kwamen, duiden een hooger trap van beschaving aan dan waarop de Kalienja's thans staan.[10]

Dat onze Kalienja's van vroeger tijden werkelijk in betrekking stonden met de volken van Peru, blijkt o.a. uit het feit, dat zij evenals de Peruaansche Indianen, het in Guiana *niet* inheemsche katoen *maoelo* noemen.

Uit het bovenstaande volgt dat het vrijwel onmogelijk is, zich een juist denkbeeld te vormen van de oorspronkelijke woonplaats onzer Caraïben. Zij zelve noemen zoowel de Orinoco als de Marowijne als bakermat van hun ras. Laten wij echter geschiedenis, legenden en taal aan een kant en bepalen ons tot de aanwijzingen der nimmer falende Natuur, dan duidt de haviksneus van sommige Caraïben een ontwijfelbaar noordschen oorsprong aan, terwijl door vermenging met andere volkstammen de platneuzige Kalienja's ontstonden.

Wat de Arowakken en Warrau's aangaat, die kwamen bepaald uit het Noorden, terwijl de Ojana's, Trios enz. onzer bovenlanden slechts twijgen zijn van den Caraïbischen stam.[11]

(10) Zie ‘Escavados’, Para Museum, met illustraties.

(11) Prof. Dr. K. Haebler in H.F. Helmolts ‘Weltgeschichte’ Bd. I. Leipzig - Wien, 1899, p. 187-197, schrijft: ‘dat de Caraïben zouden komen van den bovenloop der Tapajos, en de veel oudere en beschaafdere Arowakken uit Oostelijk Bolivia.
Onze meening komt niet geheel overeen met het bovenstaande. Evenmin gelooven wij dat de Arowakken ooit beschaafder waren dan de Caraïben.

Volgen wij de Natuur nog verder, dan vinden wij dat er eene treffende gelijkenis bestaat tusschen de Roodhuiden en de Indiërs. En al moge deze overeenkomst aan een professor in de schedelleer slechts oppervlakkig schijnen, kan toch een persoon, die, al is het slechts eenmaal, een troep Indianen naast een troep Koelie's en Maleiers heeft zien staan, niet anders dan overtuigd zijn, dat al deze volken afstammen van één gemeenschappelijk oervolk, misschien het Polynesische ras. Hiervoor pleit o.a. het feit, dat de godsdienst der Dajakkers of oorspronkelijke bewoners van Borneo eene animistische was; en dat zij tevens vreemde gebruiken hadden met betrekking tot de Voortteling. Een opperhoofd was hen onbekend. Maar het merkwaardigste is echter dat het blaasroer en de giftige pijltjes onzer Indianen, bij de bewoners van Borneo Malaka en de Sundaeilanden bekend waren, hoewel zij een ander vergift gebruikten; zij aten ook menschenvleeseh, en vooral menschenhersens golden bij hen als lekkernij.

Op welke wijze de Indiërs Amerika wisten te bereiken, laat zich slechts gissen. Maar dat zij landverhuizers waren van uit Siberië, is denkelijk onjuist. Onzeker is het ook of de trek plaats vond over het thans verzonken vasteland, dat naar geologen veronderstellen, eens bestaan zou hebben tusschen het Oostelijk en het Westelijk Halfrond. Er blijft dus nog over de aannemelijkste der drie gissingen, n.l. dat het schipbreukelingen waren, die het eerst voet aan wal zetten aan de westkust van Amerika. Maar hoe lang geleden dat gebeurde, laat zich onmogelijk bepalen. Sommige feiten o.a. het gecultiveerde maïs, waarvan de moederplant niet kan aangewezen worden, duiden eene reeks van honderden eeuwen aan, Cacao, coca en maté, drie non-alcoholische opwekkingsmiddelen verschillen evenwel niet zoo veel van de thee en koffie der Oude Wereld. Verder nog de tabak, de kassave en de katoen. Ook versieringen met vederen behooren in Amerika te huis, evenzoo hangmatten. De eenigste huisdieren, welke bij de ontdekking van Amerika bij de Indianen gevonden werden, waren de Hond en de Llama. De ploeg was hen onbekend en uitgezonderd goud, koper en zilver wisten zij niets af van metaalbewerking.

Naar men wil, zou Amerika bevolkt zijn geworden van Noord naar Zuid, wijl de steenen werktuigen en wapenen, welke in N. Amerika aangetroffen worden *paleolitisch* (ruw uitgesneden) zijn terwijl de onze daarentegen er gepolijst *neolitisch* uitzien.

De oude Mexicanen wisten te vertellen van volksverhuizingen uit het Noorden, doch er bestaat een aanmerkelijk verschil tusschen

de overblijfsels in Mexico en de mounds, welke worden aangetroffen in het dalgebied der Missisippi. Misschien ook dat de Peruanen afstamden van een geheel verschillende immigratie uit het Oostelijk Halfrond.

Maar te oordeelen naar het Oostersche type der Roodhuiden, schijnt een korter tijdsverloop den Indiërs te scheiden van de Indianen dan van de Europeanen. Volgens sommige schrijvers zouden de Roodhuiden misschien afstammelingen zijn van een (verloren stam) der stammen van Israël. Alles berust evenwel slechts op gissingen, die ook wel vergissingen kunnen zijn.

Dit aardewerk zou afstammen van een volk, dat zijne dooden begroef in aarden potten. Maar of dit juist is, berust op geen te vasten grondslag, wijl er geen zekerheid hestaat of de potten enz. in het Mus. te Georgetown uit graven dan wel uit de mounds zijn opgegraven.

III. Hieroglypen in het binnenland van Guiana. Ontcijfering der Temererots-inscriptie, en de legende van Letterhoutstomp. Ware meening van de mannen wier hoofden groeiden onder hunne schouders. De Kanibaal priester. Uitdrijving van een Priester uit den Indiaanschen Hemel. Uitdrijving van Indianen uit den Hemel der Paters. Gevecht van Piaaiman en Priestergeest. De Priesterster. Strijdgeesten. Piaaiman en Hernhutter Prediker.

Behalve de staande steenblokken en kanibaaloverblijfsels vindt men nog in het binnenland van Guiana verschillende rotsen waarop inscripties voorkomen. Sommige dezer zijn geschilderd met roe koe, hetgeen natuurlijk niet zoo lang geleden kan geschied zijn. De meest opmerkelijke inscripties echter schijnen door wrijving met stukken kwarts of wel door bijlslagen in het gesteente te voorschijn te zijn gebracht.

Er bestaan twee typen nl. de figuren, die ter diepte van ongeveer een duim in de rots zijn gegraveerd en voorstellingen vormen van menschen, dieren en enkele eenvoudige combinaties, alsmede de platte, bijna niet in de rots gezonken inscripties, bestaande uit combinaties van rechte en gebogen lijnen.

De figuren van het eerste type varieeren in hoogte van af 8 tot 12 duim. De platte daarentegen, welke alleen voorkomen aan de Corantijn zien er grooter en kunstiger uit.

Von Humboldt zag aan de Orinocco rotsen met inscripties, welke veel hooger stonden dan het gewone peil van het water. De Indianen verklaarden dat in vroeger tijden de rivier tot daar reikte, maar wisten overigens niets omtrent den oorsprong der figuren. Alleen luidt eene legende, dat *Amaleiva,* het Goede Wezen, aan wien de Roodhuiden alles danken, eens aan de Orinoco nederdaalde en daar de figuren in rots graveerde.

Ook op sommige der West-Ind. eilanden bestaan rotsgraveeringen welke overeenstemmen met die in Guiana aangetroffen.[12] Vooral

(12) Von Humboldt ontdekte hieroglypen op de granietblokken aan de Oaycara en Culimacare; Von Martins vond ze aan de Yupura, terwijl Gebrs. Schomburgck ze overal in Demerara en Corantijn aantroffen. Naar Schomburgck's meening zouden ze zich uitstrekken over eene oppervlakte van 12000 vierk. mijlen; en wel van af de Orinoco tot de Amazone.
Voegen wij nog hierhij de inscripties der West Ind. eilanden, dan geeft het geheel vrij wel terug de distributie der Caraïbische volken.

in Demerara komen dergelijke inscripties vrij talrijk op de rotsen voor. In Suriname daarentegen kent men slechts de door Kapler in 1857 ontdekte Temererots in de Marowijne, hoewel ook in de Saramacca een rots zou staan met inscripties erop.[13]

Vele der rotsgraveeringen in Guiana schijnen afkomstig te zijn van de voorvaderen der Caraïben of aanverwante stammen, wijl ze vrijwel overeenkomen met de teekeningen welke de Kalienja's van dezen tijd vervaardigen. Getuige o.a. fig. d. voorstellende de beeltenis van een man, door een Caraib uit de Boven-Marowijne geteekend.

De gelijkenis van deze teekening met sommige der rotsgravures in Demerara is inderdaad treffend, vooral de hoed en de wijze waarop de vingers door drie lijntjes aangeduid worden.

Tot dusver is het nog aan niemand gelukt een der inscripties te ontcijfercn. De figuren toch schijnen geen schrift voor te stellen zooals de hieroglypen in Egypte, doch lijken meer op de wijze waarop de N. Amerikaansche Indianen hun meening te kennen geven. Voorstellingen echter zooals een kanoa voor reis, een zou voor een dag enz. ontbreken of liever schijnen niet voor te komen.

Hoever de rotsinscripties ons in het verleden terugvoeren, laat zich niet eens gissen; inderdaad kunnen ze evengoed honderden als duizenden jaren geleden gemaakt zijn. Sommige cchter schijuen te dateeren van na de ontdekking van Amerika. Zoo trof o.a. Von Humboldt in Venezuela figuren aan, welke misschien Spaansche galjoenen voorstelden, hoewel de schepen der Phoeniciers, Romeinen, Carthagers enz. ook een dergelijken vorm hadden. Maar noch hij, noch eenig ander schrijver voor en na hem hoorde ooit eene overlevering, welke op een dezer rotsgraveeringen doelde.

Von Humboldt zelfs waarschuwde er tegen, te veel waarde aan deze dingen te hechten, wijl ze misschien slechts gemaakt werden bij gelegenheden zooals groote feesten enz.

De meeningen onzer Boschnegers, gouddelvers enz. over de Temere rots in de Marowijne loopen zeer uiteen. Sommigen schrijven de vreemde figuren toe aan de Marons, anderen weer aan ontvluchtte Fransche gevangenen, terwijl weer anderen beweren, dat ze het werk zijn van Indianen.

De naam *Temere, Kemere* of *Toemere*, waaronder de rotsinscriptie zoowel in Suriname als in Demerara bekend staan, is zuiver Ca-

(13) Hartsinck maakte tevens melding van namen van enkele Spaansche avonturiers, welke op de rotsen in de drie Guiana's zouden te vinden zijn.
Wij hebben getracht deze inscripties te vinden, doch het is ons niet gelukt. Ook in an dere werken over Guiana werden ze niet opgenomen.

raïbisch en beteekent ‘vol met teekeningen.’ Aan onze rots in de Marowijne is tevens eene legende of liever overlevering verbonden, welke de ontcijfering der inscriptie in zich bevat. Deze legende, die ons verhaald werd door een ouden Caraïb uit de Boven-Marowijne, luidt aldus.

Legende van Letterhout-stomp.

Penalo ame weipiompo. (Eertijds enz.) voor nog de grootvader van mijn grootmoeder geboren was, kwamen de Indianen veel talrijker voor dan thans. Zij leefden tevens gelukkiger, wijl de macht der toenmalige Piaaimannen den Booze Geesten overal in bedwang hield.

Paiwari (drank) ontbrak nooit; kinderen gehoorzaamden hunne ouders; nimmer doofde de barbakotvuren uit, wijl het wild altijd in overvloed voorhanden was en de visschen in de kreken krioelden.

Maar dit aardsch paradijs veranderde toen aan onze kusten, schepen vol strijders verschenen, aan wier hoofd stond een man genaamd *Paira-oende* of *Pairaoendepo* d.w.z. Letterhoutstomp. Hij was een blanke, die de algemeene opmerkzaamheid tot zich trok door zijn vreemd uiterlijk; zijn mond bevond zich nl. ter plaatse, waar bij gewone menschen de borst moet zijn.

Letterhoutstomp was een menscheneter. Moordend en roovend trok hij langs onze kusten. Wee den Indianen, die in zijne handen vielen, want levend werden ze verbrand of gevild en opgegeten!

Overal waar Pairaoende verscheen, vluchtten de Roodhuiden naar alle richtingen, doch hij vervolgde hen onmeedogend, tot zij ten einde raad besloten zich te vereenigen om aan het geweld een einde te maken.

Bij de beraadslagingen, die volgden, voerden de verschillende Piaaimannen het hoogste woord. En nadat zij door hunne bezweringen den Slangegeest bekoord hadden, gaven zij te kennen dat de Geest van Twee Lichamen bevolen had, dat alle Indianen zich moesten terugtrekken op een bepaald tabbertje (eilandje in de rivier), in de nabijheid van een groote savanne. Daar herhaalden de gezamenlijke Piaaimannen hunne bezweringen, met het gevolg dat toen Stomp, die het gebeurde hoorende, in kokende woede naderde, het tabbertje begon te bewegen en acht dagen lang verdween. Inderdaad, zoo luidt het verhaal, het tabbertje loopt nog tot vandaag.

Pairaoendepo zocht overal naar de verdwenen Indianen, doch hen niet vindende, kon hij hen ook niet dooden. Integendeel was hij ver-

plicht tot den terugtocht, waarna de Roodhuiden weder uit het tabbertje te voorschijn kwamen.

Maar nauwelijks had Letterhoutstomp dit vernomen, of hij vervaardigde een vreeselijken Kaaiman als vaartuig, om daarmede met één slag den Roodhuiden uit te roeien.

De Indianen gingen toen kampen maken in de nabijheid van een rots genaamd *Kaiwirioendepo* of Skroertjestomp[14] Daar hielden de gezamenlijke Piaaimannen weder eene geweldige bezwering ten einde den Dubbelgeest te bekoren en van hem te verkrijgen, dat hij den Kaaiman zou inslikken. Dagen lang duurden de ceremoniën en van zulk een invloed waren de smeekbeden der Piaaimannen op het hart van den Slangegeest, dat deze beloofde alles te zullen doen wat zijne roode kinderen verlangden.

Letterhoutstomp naderde *Kwaloe* (Akoeloe der Franschen?), het riviertje, waar de Indianen zich verzameld hadden, van uit de plaats waar thans de Fransche gevangenen blijven (St. Laurent). Trotsch stevende hij in zijn vreemd vaartuig de Marowijne op, ten einde den Roodhuiden onverhoeds op het lijf te vallen. Maar ziet, eensklaps verhief zich een Geest van bekoring uit het water op, en Pairaoendepo werd met huid en haar ingeslokt, terwijl zijn vaartuig aan den oever dreef (van de Kawloe) waar het nog te zien is als een steenen kaaiman die op een anderen steen rust.

Een verschrikkelijk gejubel weerklonk van alle zijden. Duizenden met vederen versierde Caraiben dansten den overwinnings dans, en te midden der algemeene feestvreugde werd de gebeurtenis vereeuwigd op de Temere-rots, die thans nog in de Marowijne staat.

In 't stroomgebied der Marowijne,
Bezongen door het golfgeklots,
Staat prijkende, in al haar glorie,
D' wijd vermaarde Temere-rots,
Die eeuwen lang reeds heeft gedragen
Het teeken van den zwaren strijd,
Toen Paira-oende werd verslagen
Door Piaai van den ouden tijd.

Die blanke in zijn Kaaiman-vaartuig,
Had aan zijn borst een grooten mond,
Waarmede hij in koelen bloede

(14) Kaiwiri of Skroertje is de Withals Boomeend *(Dendrocygna. viduata)* De vorm van de rots komt overeen met dien van een Boomeend.

Rood menschenvleesch als prooi verslond.
Maar ziet, het water rees verbolgen,
De Worgslang der Piaai verscheen,
En Houten stomp die werd verzwolgen,
Zijn Kaaiman werd een dubb'len steen.

Victorie! juichten duizend kelen,
Alom weerklonk de zegezang:
Ons bloed is weer in bloed gewroken,
Aan u de eer, o, Geest der slang!
Toen naderde een oud Piaaiman
En grifte in het hard graniet,
Paira-oende en zijn Kaaiman,
Zooals gij dien nog heden ziet.

De uitlegging der figuren op plaat i is als volgt:

Bovenaan hieroglypen op de rotsen in Eng. Guiana. Onder de figuren bevinden zich enkele, die menscheneters, kopvoeters enz. voorstellen. Fig. *a, b* en *c* zijn de hieroglypen der Temererots.

Fig. *a.* is de dubbele steen, voorstellende de woede, die den Franschen bezielde; de staak is denkelijk een geweer, die door een boog overwonnen werd.

b. is de Worgslang, voorgesteld door een Piaaiman.

c. stelt den wreeden Poncet de Bretigny voor of de man met de mondopening aan de borst.[+]

d. Caraïbische teekening van een man.

De volgende figuren worden dikwijls op het vlechtwerk en aardewerk der Indianen aangetroffen.

e. schildpadbevlekking; *f.* soldaat met geweer; *g.* pad; *h.* mieren of knoopen; *i.* slangebevlekking; *j.* tweekopslang; *k.* dansers; *l.* schildpadrug; *m.* vliegende papegaaien; *n.* slange- en kwikwischilden; *o.* agoetitanden.

Gelijk te voren aangehaald, zijn de figuren der rotsinscripties geen schrift, doch slechts zinnebeeldige voorstellingen. Toch komen onder de andere egyptische hieroglypen symbolische figuren voor, die sommige zaken en handelingen voorstellen. Het spreekt dan ook sterk tot onze verbeelding dat wij in de symbolen onzer Roodhuiden alsmede de verschillende *toelala* (signatuurleer) de kiem of liever een der beginstadium der moderne schrijfkunst terugvinden.

Alle oude Indianen kennen de legende van Paira-oendepo. Volgens hen beduidt het woord *oende* zoowel stomp als romp. Zoo

+ Blz. 22 regel 23. De hieroglyphen zijn overgenomen uit Creveaux. Door eene vergissing is er een weggelaten. Deze ziet er eenigszins uit als een uitgespreide hand met zes vingers. Mogelijk stelt het voor bekoring of wel Tunupere. Naar sommige Indianen beweren, zou er een handindruk(?) op de Temere rots te zien zijn.

heet o.a. mond *oende-li* (romp ingang) en staart *oende-ke-lu* (romp met uitgroeisel).

Het geheele verhaal is zinnebeeldig doch om de juiste meening te vatten, moet men vooraf lezen het achterstaande omtrent het Indiaansche begrip van den Slangegeest.

De voorstelling van een menscheneter met een mond aan de borst, is het Indiaansche zinnebeeld van een wreedaard, terwijl de Roodhuiden *niet* verdwenen voor het oog van Stomp, doch zich ver scholen, hetgeen op hetzelfde neerkomt. Het tabbertje dat thans nog loopt, doelt vermoedelijk op drijfzand of een zandbank of wel op een eilandje, dat in den loop der jaren werkelijk van plaats verandert.

De Kaaiman was geen vaartuig, maar eene zinnebeeldige. voorstelling van de woede, die Pairaoende en zijne strijders bezielde toen zij tegen de Roodhuiden optrokken, terwijl de Geest van Bekoring de slimheid was, waarmede de Indianen Stomp in een hinderlaag wisten te lokken.

Het geheele verhaal vormt alzoo een zinnebeeldig gevecht van eene Worgslang met een Kaaiman.

En de Worgslang overwon den Kaaiman en slokte hem op, hetgeen doelt op een werkelijk Caraibisch feestmaal van menschenvleesch.

Thans volgt als van zelf de vraag: Wie was die blanke krijgsman, die zulk eene vrees inboezemde aan de Indianen? Het antwoord is niet ver te zoeken.

In 1643 kwam de Rouaansche Compagnie definitief tot stand. Aan het hoofd der volkplanting stond Poncet de Bretigny. Deze wreedaard begon met den oorlog te verklaren aan alle Indianen. Wie in zijn handen viel was man des doods. Hij keerde zijne woede zoowel tegen de Roodhuiden als tegen de kolonisten, en had bepaalde folteringen uitgedacht, waarvan de eene den naam droeg van *hel* en de andere met *vagevuur* werd aangeduid. Zelfs de Franschen vluchtten om lijfsbehoud naar de Indianen. Dit vooral kon de Gouverneur niet dulden. Hij liet de vluchtelingen opeischen maar de Indianen, zeer beslist, weigerden uitlevering. Meer was niet noodig. De Gouverneur bewapende zelf een vaartuig en trok tegen hen ten strijde op, doch de Roodhuiden ontvingen hem met een hagelbui van pijlen. De Franschen durfden niet eens aan wal gaan, doch werden tot den laatsten man doodgeschoten. De overwinnars bemachtigden de lijken, deden ze braden op een licht vuur en maakten er een verschrikkelijk maal van.

Uit het bovenstaande blijkt, dat legende en geschiedenis geheel met elkander overeenkomen. Toch dachten wij eerst, dat de vreemde voorstelling van een man met een mond of opening aan de borst, moest doelen op een gebocheld mensch, maar later bleek ons ten volle, dat het de Indiaansche opvatting is van een wreedaardig mensch. Merkwaardig is het tevens, dat ook in andere deelen van Guiana verhalen de ronde deden, omtrent mannen, wier hoofden zich onder hunne schouders bevonden. In hunne brieven aan den Koning, schreven de eerste Spaansche reizigers, dat de Indianen hen verteld hadden van eene plaats, waar de Roodhuiden talrijk waren als grashalmen; en vreemd genoeg de tippen der schouders stonden bij deze Indianen hooger dan hunne schedels; hunne armen hingen af langs hunne ooren. Raleigh hoorde daarvan spreken tijdens zijn verblijf aan de Orinoco,[15] terwijl in een oud werk (Colijn's Reizen 1599) zelfs een afbeelding voorkomt van een dezer vreemde mannetjes, hoewel de schrijver erbij voegt, dat hij *niets* gezien, doch alleen gehoord had.[16]

Deze verhalen, die vroeger algemeen geloofd werden, gaven denkelijk Shakespeare de woorden in de pen:

> 'The cannibals that each other eat,
> The Anthropophagi, and men whose heads
> Do grow beneath their shoulders.'

Maar noch Raleigh noch eenig ander schrijver voor of na hem hebben begrepen dat zij te doen hadden met het Indiaansch symbool van een wreedaardigen menscheneter, leen Kainema of *Caniba*, en niet met werkelijke, gedrochtelijke dwergen.

Ook sommige figuren der rotsinscripties. schijnen voorstellingen te zijn van menscheneters, terwijl men eveneens geneigd is in een der figuren een biddenden Priester te herkennen. En vreemd genoeg, kennen onze Roodhuiden werkelijk meerdere legenden, die doelen op Priesters. Zij schijnen echter erg bang om er over te praten, want, zoo vertelde een oud Piaaiman ons eens fluisterend: 'Van alle *Joleka* (slechte geesten), die ons Indianen belagen, zijn die van Paters de allerkwaadaardigsten!!

(15) Raleigh schreef:

> Zelve heb ik deze vreemde wezens niet gezien, doch geloof ik niet dat zoovele Indianen tegelijk het praatje(?) hebben kunnen uitdenken.

(16) Zie ook J. Rodway's West Indies and Spanish Main. (Story of Nation's series.)

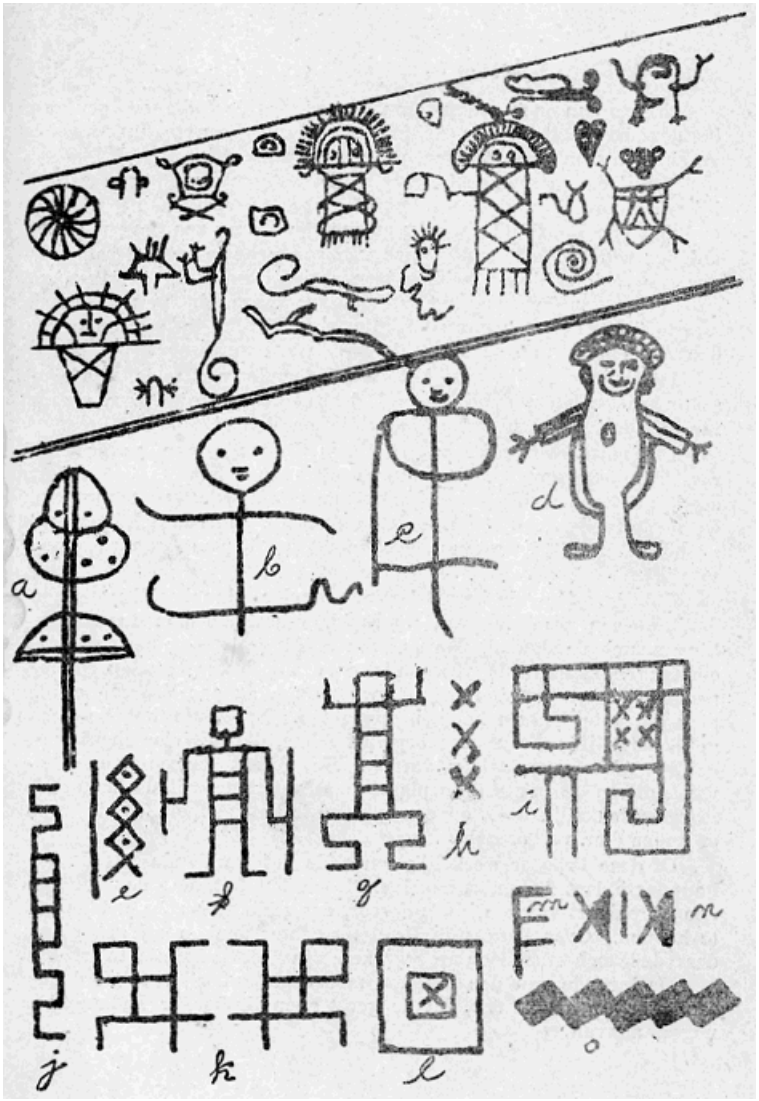
a
b
c
d
e
f
g
h
i
j
k
l
m
n
o

Legende van den Kanibaal-priester.

Ergens aan onze zeekust zou er, volgens de Indianen, een graf bestaan, bewoond door de Asitjani of geest van een tot nu toe in de geschiedenis onbekend wezen, nl. een *menschetenden* Pater! Hoe die wreedaard daar gekomen is, weet niemand, genoeg zij gezegd dat hij onhoorbaar bij dag zoowel als des nachts, eensklaps uit het niet opduikt, een Roodhuid aanpakt en met hem naar zee toe ijlt. Nog onlangs zou hij, ten aanschouwe van een geheele korjaal vol Indianen, twee jongelieden hebben bemachtigd, terwijl de overigen vol ontzetting staarden naar het vreeselijke wezen, dat met vliegende zwarte rokken en tonsuur, die glinsterde gelijk de schubben van den Anjoemara, met zijne slachtoffers in zee verdween.

De persoon, die ons het bovenstaande verhaalde, had het schouwspel zelve niet bijgewoond, doch de vermoorden waren zijne familieleden, hetgeen dus op hetzelfde neerkomt!

De menschetende Pater eet alleen Indianen van onvermengd ras. Aan Kaboegroe's en Negers vertoont hij zich wel, doch slechts als een rij tanden, die er zouden uitzien net als de van tandvleesch ontbloote tanden van een gekookten Brulaap. Soms fluit hij ook des avonds of kruipt door de mangroven tot aan de plaats, waar een boot vastligt.

Ook deze legende berust hoewel minder zinnebeeldig vermoedelijk op een grondslag van waarheid, vooral als men in aanmerking neemt, dat het bij den Indiaan altijd geldt ‘oog om oog, tand om tand’. Dat zij dus vreezen door een priestergeest op een bepaalde plaats te worden gedood, wijst duidelijk aan dat zij op die plek het paterlichaam hebben opgegeten. Tevens is het best mogelijk dat zij nog een vaag begrip hebben, dat het vleesch niet gebraden, maar gekookt is geworden. Het gefluit daarentegen is de wind, die op de gevaarlijke plaats sterk waait, terwijl de kruipende Priester denkelijk doelt op een geritsel in het kreupelhout, door een of ander dier veroorzaakt.

Of deze Priester werkelijk eenzelfde lot verdiende als Letter-houtstomp, laat zich niet bepalen. Doch het feit, dat de Indianen den Patergeest vreezen, pleit ervoor, dat zij beseffen kwaad gedaan te hebben. Over Poncet de Bretigny echter denken zij geheel anders; deze toch kreeg loon naar werken; zijn geest is dus niet te vreezen.

De legende van den Priester moet zeer oud zijn, te oordeelen ten minste naar het feit, dat de geest geen Kalboeger Indianen en negers aanvalt.

De plaatsen, waar deze en andere moordtooneelen plaats vonden worden door de Indianen en negers van dezen tijd aangeduid in het neg. eng. als:

Pleisi pe fositem ogri men pasa. Plaatsen waar vroeger slechtheden plaats vonden.

Uitdrijving van een Priester uit den Indiaanschen Hemel.

Penalo ame weipiompo. Eertijds enz. voor nog de grootvader van mijn grootvader van mijn grootmoeder geboren was, werden de oevers der Boven-Marowijne bewoond door talrijke Indianen. Maar hun aantal slonk bij den dag, wijl zij veel te lijden hadden van allerlei Booze Geesten, die zich niet door piaaien lieten verdrijven. Vele Roodhuiden verlieten dan ook de behekste streken ten einde zich te begeven naar de Mazwano, eene plaats, die zij reeds menigmalen in hunne droomen bezocht hadden. Ontelbare Roodhuiden woonden daar in kampen, die elken morgen schitterend verlicht werden door de morgenzon. In het midden stond het wonderkamp van *Tamoesi* (God). De grond was wit als het glinsterende witte kwartszand der savanne. Wit was ook de kleur van de wateren die om dit aardsch Paradijs vloeiden.

De Indiaansche God zag er geweldig uit. Zijn huid had gelijk van zelf spreekt, eene roode kleur. Hij was versierd met vederen, franjes en kralen. In zijne hand hield Hij een ongehoord grooten *Malaka* of Piaairatel, waarin zich de geesten bevonden van *alle* wezens; de steel was als eene Boa bewerkt.

Als Tamoesi aan het piaaien was, kon het geluid dagreizen ver gehoord worden. Priesters en andere Booze Geesten vluchtten dan ijlings naar de duistere wateren, zoodat de omtrek der Mazwano steeds rein en wit bleef. Daar toch heerschte slechts gelukzaligheid. Men dronk en danste er den geheelen dag. Overal liepen beeldschoone vrouwen den mannen achterna. Ziekten en sterfgevallen kwamen er nooit voor, terwijl Tamoesi van tijd tot tijd nederdaalde ten einde met zijne geliefde, roode kinderen feest te vieren. Geen wonder dan ook dat de Indianen, die na het doorstaan van vele duistere gevaren, dit lustoord wisten te bereiken, geen lust gevoelden tot hun familie terug te keeren.

Door de Piaaimannen werd het losbreken der Booze Geesten toegeschreven aan een Pater, aan wien het gelukt was, vele Indianen tot het christendom te bekeeren. En, zeiden zij, zoo dit niet ophield zou de Marowijne geheel ontvolkt worden, wijl alle Indianen zich naar het Paradijs zouden begeven.

De Priester, die van zijne volgelingen vernomen had, wat de Roodhuiden naar de Mazwano aantrok, besloot een bezoek aan die plaats te brengen. Zulk een stoutmoedig plan verbaasde de Indianen ten zeerste. Ga niet, waarschuwden zij, want Paters worden niet in de Mazwano toegelaten. De Priester luisterde niet, doch vertrok, vergezeld van eenige zijner bekeerlingen in een vaartuig. De reis duurde drie weken.

De Piaaimannen in de Mazwano waren door den Dubbelgeest in kennis gesteld dat er gevaar naderde in den vorm van een Pater. Tamoesi was juist afwezig, en men besloot eens te probeeren den stoutmoedigen zedenprediker te bekeeren tot een Piaaiman. Alle slangenpriesters togen aan het werk. Zij piaaiden de wateren zoodat het vaartuig met spoed naar de Mazwano werd aangetrokken. Nauwelijks hadden echter de Priester en zijne volgelingen voet aan wal gezet, of de wateren liepen terug, het vaartuig met zich sleurende.

In het Paradijs der Roodhuiden werd lustig feest gevierd. De lucht daverde van het geroffel der *samboela's* en het eentonig geluid der *kwama's* (fluiten). Het aantal vrouwen was zoo groot. dat de Indianen, die in hunne hangmatten lagen, slechts de hand behoefden uit te strekken om een wonderschoon meisje beet te pakken. Niemand voelde ooit honger, doch slechts een voortdurenden dorst naar *paiwari* (drank).

Bij het aanschouwen van dit, in zijne oogen zoo vreeselijk Paradijs, kon de Priester niet nalaten een zucht te slaken. De Piaaimannen lieten hem evenwel geen tijd zich te bedenken. Welkom vriend, in de Mazwano, riepen zij hem toe; gij zult hier een heerlijk leventje hebben.

Verscheidene beeldschoone meisjes naderden thans met kalebassen vol drank.

De Priester weigerde. Wat! riepen de Piaaimannen uit, drinkt gij niet?

Ja, doch slechts met mate, antwoordde de Pater.

Danst gij?

Neen.

Hebt gij geen vrouwen?

O! Neen.

Dan, schreeuwden de Piaaimannen gebelgd, moet gij nog de genoegens van het leven leeren kennen. Daarop wierpen zij zich op den weerloozen Pater, rukten hem de kleederen van het lijf, besmeerden zijn leelijk, wit lichaam met mooie, roode koesoewee (roekoe), trokken hem een *kamisa* (lendenschort) aan en versierden

hem met vederen, kralen en franjes. Toen werden hem opnieuw kalebassen met drank aangeboden.

Drink, riepen de Piaaimannen.

De Priester weigerde, doch toen hij de dreigende aangezichten en opgeheven *apoetoe's* (knotsen) om zich heen zag, dronk hij achter eenvolgens drie bokalen leeg.

Braak, werd hem toegebulderd.

Hij braakte, waarna hem wederom drank werd aangeboden. Toen moest hij dansen en zingen totdat hij van uitputting nederviel en in een hangmat werd geplaatst teneinde zijn roes uit te slapen.

Bij zijn ontwaken den volgenden morgen, voelde de Pater iets naast zich in de hangmat. Hij keek en daar lag een beeldschoon indiaansch meisje. Vlug, (volgens den verteller *uiterst* vlug) sprong hij op en wilde wegvluchten. Maar de Piaaimannen grepen hem aan. Thans, voegden zij hem toe, kent gij de genoegens van het indiaansche Paradijs; wilt gij hier altijd blijven?

Neen, antwoordde de Pater.

Weder togen de Piaaimannen aan het werk, de wateren stroomden opwaarts en brachten het vaartuig van den Pater met zich mede. Doch toen de Priester instapte, zag hij slechts een zijner volgelingen, een blanke, aan het roer staan. De overigen, alle Roodhuiden, waren voor verleiding bezweken en hadden zich voor goed in de Mazwano gevestigd.

Weder keerde de koers van het water. Het vaartuig schoot stroomafwaarts, maar eerst na een langen, vermoeienden tocht, gelukte het beide mannen het dorp der bevriende Indianen aan de Boven-Marowijne te bereiken.

Eenige vrouwen waren juist bezig met kassave te bakken, toen een hunner toevallig opkeek en een gil van ontzetting slaakte. In de verte naderden witte Indianen. Alle vluchtten terstond in de hutten, waar zij door de paloeloebedekking heen naar de komenden gluurden. De mannen van het dorp liepen hen evenwel tegemoet. Den Pater herkennende, riepen zij uit: ‘wij hebben u gewaarschuwd niet naar de Mazwano te gaan, maar gij hebt ons niet geloofd.’

Gij hebt gelijk, antwoordde de Priester

Toen vertelde hij wat hem was overkomen. De Indianen glimlachten, maar toen hij sprak van het Indiaansche meisje in zijn hangmat, barstten allen in een schaterlach uit. Want het ging hun verstand te boven, dat iemand *zoo iets* kon weigeren.

De Priester verklaarde, en wel aan den grootvader van den Indiaan, die ons deze overlevering verhaalde, dat hij nooit weder het Paradijs der Roodhuiden zou opzoeken.

Of het bovenstaande op waarheid berust of wel door de Piaaimannen wordt verteld om den Indianen te bedotten, kunnen wij natuurlijk niet uitmaken. Eeuwen geleden waren evenwel de Paters Jezuiten reeds werkzaam aan de Boven-Lawa en de Amazone, ter bekeering der Roodhuiden.

Authentieke gevallen van dezen aard zijn bekend in de geschiedenis der Kath. Missie. O.a. in Canada werden de Jezuiten niet alleen vermoord en hun het hart uit het lichaam gerukt, doch dikwijls ook werden zij tot slaven gemaakt. Zij waren dan verplicht lendenschorten te dragen.

De voorstelling van een Paradijs vol wellust en dronkenschap is typisch oostersch. Het spreekt van zelf dat in een dergelijken Hemel, de Paters, die juist matigheid en kuischheid prediken, niet kunnen geduld worden. Het bovenstaande doelt evenwel slechts op den Hemel der *mannen*. De vrouwen toch kennen een ander Paradijs, waarop wij nader terugkomen. (zie Ontstaan der Vrouwennaties.)

Maar ais curiosium laten wij thans eene legende volgen, die eene Indiaansche voorstelling vormt van het Paradijs der Priesters en blanken.

Uitdrijving van Indianen uit den Hemel der Paters.

Penalo ame weipiompo. Eertijds, voor nog mijn grootvader geboren was enz., was een Roodhuid bezig boomen om te hakken teneinde een kostgrond aan te leggen. Het werk vermoeide hem, zoodat het zweet hem langs het lichaam liep, en de mooie roode koe-soewee waarmede hij zich had ingesmeerd, geheel werd weggewasschen. Hij zuchtte luide en verwenschte zijn ongelukkig lot. Doch ziet, als uit de lucht, verschenen twee mannen, die hem medelijdend aanzagen. Waarom zucht gij zoo, vroegen zij hem. Ach luidde het antwoord, ziet gij niet hoe hard ik moet werken en als ik des nachts wil uitrusten, dan gonzen de muskieten mij om de ooren; ik ben de ongelukkigste Indiaan van mijn stam.

Wel, zeiden de beide vreemdelingen, wij zijn met uw lot begaan; kom met ons mede, want wij zijn juist op weg naar eene plaats waar niemand behoeft te werken.

De Roodhuid stemde toe en vertrok met zijne beide geleiders, Maanden duurde de reis. Vele gevaren hadden zij te overwinnen maar eindelijk stonden de drie reizigers voor een groote poort. Zij klopten aan. Wie daar, klonk het van binnen.

Roodhuiden, goede menschen, zonder *toelala*.

De poort werd ontsloten door een grooten, krachtigen Pater, die den Indianen welkom heette in het Paradijs der Blanken.

De drie Roodhuiden traden schoorvoetend binnen en keken om zich heen. Voor zoover het oog reikte, zagen zij niets dan zwart-gerokte Priesters, die hen toeriepen dat elke Indiaan maar één vrouw mocht hebben, en dat er geen genever, brandewijn enz. te drinken viel. Zij werden gedoopt en herdoopt. Eindelijk bereikten zij den zetel van den *Tamoesi* (God) der blanken. Hij was zoo oud als de Roodhuiden nog nooit te voren een mensch gezien hadden. Een lange, witte baard hing hem tot aan de voeten, maar Zijn hoofd was kaal. Hij zat op een soort van hobbelstoel, prachtig versierd met tijger, boa, en stinkvogelkoppen. Aan Zijne zijde lag een groot kruisbeeld. Zijn lichaam was gehuld in een langen rok, zooals de Paters thans dragen.

De Indianen traden eerbiedig nader. Tamoesi glimlachtte en zeide: Welkom. mijne roode kinderen, gij zijt zeker vermoeid van uw langen tocht, laat ons ververschingen gaan gebruiken Hij stond op en den Roodhuiden bij de hand nemende, leidde Hij hen rond in het Paradijs. Overal langs de straten waren prachtige kerken waar psalmen den geheelen dag gezongen werden. Slechts hier en daar liep een blanke met zijne vrouw rond. Toch was hun aantal zeer gering, in aanmerking genomen de ontelbare Paters, die overal waar Tamoesi zich vertoonde, voor Hem nederknielden.

Tusschen de kerken in, zagen de Indianen eenige herbergen waar limonade, sodawater, kassiri enz. gratis werd geschonken aan een ieder, die erom vroeg. Zij traden een dezer plaatsen binnen, maar toen zij weder eruit kwamen, glommen hunne aangezichten van genoegen. Vol vreugde zeiden zij tot Tamoesi: ‘wij willen altijd bij U blijven.’

Men ging verder. Aan den weg lagen eenige Indianen te slapen.

Ziet, zeide Tamoesi, hoe zalig mijne kinderen uitrusten. De Roodhuiden knikten elkander veelbeteekenend toe, doch zwegen. Zij kwamen bij plaatsen, waar visschen vanzelf uit de *masoewa's* (soort van kreeftmanden) aan de barbakot gingen hangen. Pijlen, door niemand afgeschoten, snorden door de lucht en troffen wegvluchtende Tapiers en Agoeti's, die, na hun eig en vleesch in stukken te hebben gesneden, zichzelf kookten en roosterden. Enkele indiaansche vrouwen lagen naast de *matapi's* (kassave-uitperser) maar de kassave-wortels schraapten zichzelf, persten zichzelf uit, en sprongen dan in de pannen om te bakken.

De Indianen waren verrukt; en dat vooral toen Tamoesi aan elk een schoone vrouw schonk, hoewel Hij op staanden voet het huwelijk voltrok. Af en toe gingen zij de herbergen binnen; en elken keer kwamen zij er vroolijker weder uit. Eindelijk begon een der Roodhuiden met onvaste schreden te loopen; hij zong tevens onbetamelijke liedjes en wilde Tamoesi op heel familiare wijze omhelzen.

Tamoesi keek den slingerden Indiaan achterdochtig aan. Maar toen de tweede en derde ook dezelfde symptomen begonnen te vertoonen, begreep Hij alles. Bulderend riep Hij uit: ‘Dronken Indianen in het Paradijs; dat is iets ongehoords. En de Roodhuiden, die zoo zalig langs den weg lagen uit te rusten, sliepen inderdaad hun roes uit!

Alle Indianen in het Paradijs vergaderden zich thans om Tamoesi. Zij verzekerden Hem, dat het niet hun schuld was, maar dat de blanken hen den drank hadden geschonken.

Dat is niet waar, zeide Hij, want nog nooit heb Ik, hier in den Hemel een dronken Pater of blanke gezien.

Tamoesi gaf bevel dat alle sodawater, limonade, kassiri enz. voor Hem zouden gebracht worden. Hij dronk van elken drank een kalebas, maar wijl Hij geen verstand had van dergelijke zaken verklaarde Hij, dat alles in orde was, en dat de ververschingen werkelijk zeer goed smaakten! En toch, zoowel het sodawater als de limonade en de kasiri waren even sterk in alcohol als *zuivere genever*. Geen wonder dan ook dat de Roodkuiden zich bedronken; de verleiding toch was te groot. De Priesters en andere blanken daarentegen dronken met mate, zoodat zij nimmer dronken werden.

Tamoesi gebood den Roodhuiden dat zij onmiddellijk den Hemel moesten verlaten. Alle Caraiben, Arowakken, Warrau's enz. vertrokken, maar aan de poort riep Tamoesi hen nog na: Door uw dronkenschap hebt gij het Paradijs verloren; thans zult gij werken en het zweet dat uit uw lichaam stroomt, zal wegwasschen de koe-soewee, waarmede gij u besmeert.

Maar als gij niet meer drinkt, zal de poort weder voor u geopend worden.

Alle Indianen keerden ontmoedigd tot hunne stamgenooten terug aan wien zij hun ondervinding vertelden. En menigmalen sedert dien tijd verschijnt in den droom net Paradijs der Priesters en blanken aan de verrukte blikken van den Roodhuid; en dat vooral als hij bezig is boomen om te hakken en het werk zoo nu en dan door een dutje onderbreekt. Bij zijn ontwaken zucht hij dan luide. Maar niemand verschijnt om hem den weg te wijzen naar het voor hem

onbereikbare Paradijs. Klagend neemt hij dan zijn haks op en hakt woedend in den stam der omliggende boomen, totdat het zweet hem uit de poriën vloeit en de koesewee, waarmede hij zijn lichaam insmeert, wegwascht, gelijk Tamoesi voorspeld had.

De Piaaiman, die ons het bovenstaande verhaalde, voegde er nog aan toe: 'Het is waar dat de Roodhuiden dronkaards zijn, maar het zijn de blanken, die hen den drank verkoopen. Zij zelve echter drinken met mate. In het Paradijs dus hebben de onschuldige Indianen moeten boeten voor de zonden der blanken. Tamoesi, die *geen* kenner is wilde hen als kenners niet gelooven, toen zij Hem zeiden, dat de limonade, de kasiri, het sodawater enz., die in het Paradijs werden verkocht, even sterk waren als *zuivere genever*.

Gevecht van een Piaaiman met een Priestergeest.

Penalo ame weipiompo. Eertijds, voor nog de grootvader van mijn grootvader van mijn grootmoeder geboren was, leefden er vele Indianen aan de Boven-Marowijne. Zoovele drankfeesten gaven zij, dat een priestergeest of *Asitjani* in toorn ontstak en op aarde daalde waar hij onder water ging wonen. Maar telkens als een feest was, zwierf hij om het terrein rond. Wee den dronken Indiaan, die zich te dicht aan den oever waagde. Zonder meedoogen greep de Priester hem aan en beiden rolden in het water, waar de Roodhuid gewoonlijk verdronk. Wel is waar had nog nooit een ooggetuige een dergelijk geval aanschouwd, maar men vond de lijken, en dat was bewijs genoeg.

De Indianen werden bevreesd, maar ophouden met drinken, dat nooit.

De zaak zag er echter leelijk uit, want de lokale Piaaimannen schenen machteloos, wijl zij altijd op het oogenblik van handelen ook dronken waren, en dus niet begeesterd konden geraken. Zij besloten dan ook de hulp van vreemden in te roepen.

Zoo gezegd, zoo gedaan. Een groot feest werd gegeven. Allen dronken, braakten en dansten. Slechts een oude Piaaiman bleef nuchter en liep op en neder langs den oever. Eensklaps voelde hij zich aangegrepen en naar het water toegetrokken; de priestergeest had hem denkelijk voor een gewonen dronken Roodhuid aangezien.

Maar de Asitjani vergiste zich deerlijk, want in een oogwenk was de Piaaiman door den Dubbelgeest begeesterd. Een vreemdsoortig gevecht vond thans plaats. De Piaaiman verlengde zich, de

Priester verkortte zich, de Piaaiman verlengde zich ten tweede male enz. totdat beiden in het water rolden op hetzelfde oogenblik, dat de overige Indianen met de gewone middelen tot uitdrijving van Booze Geesten (vuur, peper en zout) den oever bereikten. Aan de bobbels, die aan de oppervlakte verschenen, konden zij merken, dat er onder het water een vreeselijken strijd plaats vond.

Eindelijk dook het hoofd van den Piaaiman weder op. Hij was bleek, doch riep glimlachend zijne volgelingen toe: 'de Asitjani is door den Slangegeest verdreven.' En sedert dien tijd konden de Indianen weer ongestoord feestvieren.

Het bovenstaande is denkelijk geheel zinnebeeldig en doelt op het bezoek van een Priester, dien de Piaaimannen het zoo moeielijk hebben gemaakt dat hij verplicht was weder te vertrekken.

Of echter de volgende legende op hetzelfde feit doelt, durven wij niet beweren, wijl de terugtocht van den Pater geheel anders beschreven wordt.

De Asitjani of Padroejumu (Priesterster).

Penalo ame weipiompo. Eertijds, voor nog de grootvader van mijn grootmoeder geboren was, enz. werden de oevers der Marowijne bewoond door vele Indianen, die zich geregeld naar de zeekust begaven om schildpadden te vangen. Maar eens keerde een Roodhuid niet weder van de jacht terug. Een ander Indiaan ging hem opzoeken, doch keerde terug met het bericht dat hijzelf was aangevallen door een wezen in een zwarte stinkvogelkleed, dat uit het water opdook. De kapitein geloofde hem niet en zond een tweeden Indiaan uit om een onderzoek in te stellen. Deze keerde weldra even gehavend terug. De Roodhuiden werden bevreesd, want het scheen werkelijk alsof de Priester (want daarvoor hielden de Piaaimannen het zwarte wezen) hen het vangen van hun geliefkoosd voedsel zou onmogelijk maken. Zij waren dus zeer verheugd toen een groot en krachtig Piaaiman zich bereid verklaarde den Priester te bevechten in zijn natuurlijk element, het water.

Hij begaf zich dan ook naar de zeekust en had nauwelijks eenige stappen in het water gedaan, of de Pater greep hem aan, doch zoo krachtig wist hij zich te verdedigen, dat de Priester den strijd niet kon volhouden. Integendeel liet hij een snerpend geluid hooren, breide de armen uit en steeg omhoog, steeds verder en verder, tot hij zich ten laatste aan den hemelzolder vastklampte, waar

hij tot den dag van heden nog schittert als *Asitjani* of *Fadroejumu* (lichaamsgeest van den Priester.)

Dus lezers, als gij van tijd tot tijd een vallende ster ziet, dan kan het best mogelijk de Patergeest zijn, die op aarde nederdaalt teneinde den Roodhuiden het onschuldig vermaak van vrouwen en dronkenschap te beletten. Zoo althans beweren onze Caraïbische Piaaimannen.

Behalve Priestergeesten, komen er nog verschillende Asitjanis of Strijdgeesten voor, in den vorm van Indianen, Blanken en Negers. Zij zijn in den regel onzichtbaar, doch de blanke Geesten kan men in het donker uitmaken aan een rij blinkende knoopen aan hunne uniformen. O.a. komt een officiersgeest van tijd tot tijd het gouvernementsplein bezoeken, verder kent men Fransche en Engelsche Strijdgeesten, alsook Jodengeesten, die vooral tegen Groote Verzoendag zich zeer levendig betoonen, zoodat de Piaaimannen van Palamaniribo zich duchtig moeten roeren. Overal hoort men dan het *prieprie, gnep gnep* der Joleka's en het gebiedend: *Tjoko mako Joleka, knone irowa, Joleka*, hetgeen beteekent dat den Geesten bevolen wordt, zich te bepalen tot hun standplaats, de Jodensavanne of vroegere begraafplaats der Joden aan de Suriname-rivier.

Maar de eigenlijke Asitjani's, die zich aan den Piaaiman vertoonen, zijn dieren enz. O.a. ziet de Piaaiman van Biesri in de Para steeds een grooten witten vogel.

Zooals licht te begrijpen valt, doelen de Strijdgeesten op soldaten enz. die door de Indianen zijn gedood, terwijl de Strijdofficier denkelijk Gouverneur van Sommelsdijck is, die in 1688 vermoord werd.

Piaaiman en Hernhutter Prediker.

Penalo ame weipiompo. Eertijds, enz. voor nog de grootvader van mijn grootmoeder geboren was, werd de Corantijn bezocht door een Hernhutter prediker, die echter na een kort verblijf onder de Indianen eene hevige koorts kreeg. Bibberend van koude lag hij in zijn hangmat, toen hij opeens eene slang over zijn lichaam zag kruipen. Hij verroerde zich niet, doch bad God hem te redden. En ziet, de slang kroop weg, zonder hem kwaad te doen, waarna hij in een diepen slaap viel, waaruit hij gesterkt en verfrischt ontwaakte.

Wij kunnen niet zeggen of dit verhaal letterlijk moet opgevat worden of wel, dat de slang een Piaaiman was, die zijn patient piaaide. Ook wordt misschien niet eer Moravische broeder, doch een Anglikaan van Demerara bedoeld.

IV. De Menschetende Hollander. Legende van Onone. Haibohe of Kopvoeters. Legende van Arimoribo. Legende van Paramaribo. Legende van Sibalooko. Legende van Jorobodie. Legende van den Bloeddrinkenden Neger. Legende van Post Sommelsdijck. Resumatie.

De Menschetende Hollander of Paira Oendepo in de Coppename.

Penalo ame weipiompo. Eertijds, voor nog de grootvader van mijn grootmoeder geboren was, enz. werd de Coppename bezocht door een wreedaard, een blanken menscheneter met een mond-opening aan de borst. Deze wederverchijning van Paira Oendepo en zijne strijders, verwekte algemeene ontsteltenis onder de Roodhuiden, die door hunne Piaaimannen werden gepiaaid, zoodat zij in de oogen der blanken onzichtbaar waren. De wreedaard moest zich dan ook tevreden stellen met eenige kampen te verbranden en enkele ongehoorzame Indianen te verslinden. Daarna verliet hij de streek.

Het bovenstaande doelt klaarblijkelijk op den tocht van Gouverneur van Sommelsdijck naar de Coppename in 1683, waarbij vele Indianen gedood werden en hunne kampen in asch gelegd.

Naar de Indianen beweren, is Paira Oendepo onsterfelijk en kan hij ten allen tijde weder verschijnen. Dikwijls werd ons gevraagd of wij niet wisten, waar de wreedaard zich thans ophield en of hij ook op andere plaatsen nog menschenvleesch eet.

Merkwaardig is het dat ook van Sommelsdijck om zijn vermeende wreedheid door soldaten werd vermoord in 1688.

Legende van Onone of Paira Oendepo in de Para en de Suriname.

Penalo ame weipiompo. Eertijds, voor nog de grootvader van mijn grootmoeder geboren was, enz. leefden de Indianen in de Para zeer gelukkig en tevreden. Doch op een goeden dag verscheen er een wreedaard, een menscheneter genaamd *Onone*. Hij was een blanke, een *Oendepo* of man met eene mondopening aan de borst. Aan zijn achterhoofd had hij tevens oogen, waarmede hij alles kon zien wat achter zijn rug gebeurde. Velen hielden hem voor denzelf den Paira Oendepo, die zoo vreeselijk onder de Roodhuiden aan de Marowijne had huisgehouden.

Onone vervolgde de Indianen onmeedoogend. Met Honden zoo groot als Tapirs achtervolgde hij hen door de dichtste wouden. Wee degenen, die in zijne handen vielen; levend werden ze verscheurd en opgegeten.

Onone had vrouw en kinderen. Hij woonde in een huis, waar hij steeds na zijn rooftochten terugkeerde. Eens bracht hij een Indiaansch kind van de jacht mede om als speelkameraadje van zijn eigen kind te dienen.

Alles ging goed tot op een dag Onone weder op de Indianen, vangst uittrok, terwijl ook zijne vrouw, na een grooten pot, waarin het indianenvleesch gekookt werd, op het vuur geplaatst te hebben, het huis verliet.

Beide kinderen bleven alleen thuis.

Het Indiaansch kind, dat zoovele zijner stamgenooten had zien vermoorden, maakte thans van de gelegenheid gebruik om zich te wreken. Den kleinen Onone aangrijpende, wierp het Roodhuidje hem in den pot, waarna het wrekertje ijlings in het woud vluchtte. Toen Onone dan ook rijk beladen van de jacht terugkeerde en het indianenvleesch in den pot wilde stoppen, vond hij daarin het gekookt overschot van zijn eigen lieveling. Terstond begreep hij alles en ijlde, ziedend van toorn vergezeld van zijn Hond het woud in, maar de kleine Roodhuid was spoorloos verdwenen.

Onone en zijne vrouw trokken zich het geval zoo aan, dat beiden het land verlieten.

Deze legende is vrij algemeen onder de Indianen der beneden landen bekend. Toch is het ons onmogelijk geweest uit te maken wie Onone was, hoewel met den Hond zoo groot als een Tapir denkelijk een Bloedhond bedoeld wordt.

Het spreekt van zelf, dat het menscheneten en het plaatsen van het blanke kind in den pot slechts eene zinnebeeldige voorsteling is van het ‘oog om oog tand om tand.

Het opjagen van Indianen door Bloedhonden is welbekend in de geschiedenis. In Gottfried's Reisen komt eene teekening voor van eenige Spanjaarden die met waar satansgenot staan te kijken naar een troep Bloedhonden, die de Indianen verscheuren. Ook in Suriname zouden vroeger Bloedhonden gebruikt zijn ter opsporing van weggeloopen slaven en Roodhuiden.

Toch is het ook mogelijk dat de legende doelt op den inval van admiraal Jacques Cassard in 1712. De Franschen waren toen meester van het land vanaf de Para tot aan de Joden-savanne. Met het kind in den pot wordt misschien een soldaat bedoeld.

De Arowakken schijnen de verschillende legenden van Oendepo niet te kennen. Zij weten evenwel te vertellen van een ras van vreemde, menschetende dwergjes, die vooral het water en den grond aan de zeekust en mondingen der rivieren bewonen, hoewel ze ook wel in het binnenland voorkomen. Hun naam is:

Haibohe of Kopvoeters.

De *Haibohe* of Kopvoeters zijn dwergjes, wier voeten zich vlak onder hunne kaken bevinden. Zij missen een lichaam, doch hun mondopening is geweldig breed en voorzien van lange, scherpe tanden gelijk den Jaguarmuil.

De Kopvoeters kunnen niet loopen, doch springen met veel behendigheid zelfs over boomstammen. Men kent kleine en groote, doch alle zijn vreeselijke menscheneters, die in troepen een onvoor-zichtigen Roodhuid omsingelen om hem met hunne tanden vaneen te scheuren en op te eten, waarna zij weder in het water verdwijnen.

Hun geluid klinkt als een door den neus gesproken hé hé hé Zij maken soms de vreemdste buitelingen en knarsen met de tanden waarin hun voornaamste kracht zit.

Zoo talrijk kwamen de Kopvoeters vroeger aan onze kusten voor dat de Piaaimannen verplicht waren, speciale bezweringen tegen hen te houden. Thans echter is hun aantal zeer verminderd.

Wij weten niet of deze dwergjes zinnebeeldige voorstellingen zijn van wreedaards en blanken, die den Roodhuiden in vroeger eeuwen mishandeld hebben. Op de rotsen in Eng. Guiana zijn er figuren, die veel overeenkomst toonen met kleine Kopvoeters, maar of die voor of na de ontdekking van Amerika zijn gemaakt, kan niet vastgesteld worden zonder de legende te kennen, die misschien aan elk dezer rotsinscripties verbonden is.

Legenden van dwergjes, kaboutertjes enz. komen voor bij alle oostersche volken, alsook in Europa enz. In Afrika zouden zelfs thans nog werkelijke menschetende dwergjes bestaan, die in holen in den grond leven.

Aan bijna alle rivieren in Suriname bevinden zich plaatsen, waar vroeger moordtooneelen zouden hebben plaats gevonden.

In de Cottica o.a. waren het de negers, die duchtig hebben huisgehouden, terwijl in de Suriname en Commewijne verscheidene schepen moeten gezonken zijn door de bezweringen der Piaaimannen.

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk dat er niet te veel waarde kan gehecht worden aan de Indiaansche overleveringen omtrent menscheneters. Kainemu's (Wrekers), menschen met hoofden onder de schouders, Tijgermenschen, Worgslangmenschen enz. zijn in vele gèvallen slechts zinnebeeldige voorstellingen van wreedaards, hoewel er ook werkelijke kanibalen bestaan hebben, gelijk blijkt uit de vuilnishoopen langs de kust van Guiana. Waarheid en fictie hebben zich echter op vreemde wijze met elkander gemengd, zoodat zelfs blanken zooals Poncet de Bretigny en Gouverneur van Sommelsdijck als menscheneters worden voorgesteld. En wijl deze zinbeeldige voorstellingen reeds bestonden voor den tijd van Raleigh (1595) zoo komt het ons voor, dat sommige Indianenstammen (zooals misschien de *Arekuna's* door andere schrijvers als kanibalen gebrandmerkt, slechts strijdlustige, overwinnende volken waren, door hun verslagen vijanden zinnebeeldig voorgesteld als menschen eters, d.w.z. hartelooze menschen met openingen aan de borst.

In dezen zin moeten wij denkelijk ook opvatten den brief geschreven door Paters Franciscanen van uit de op ongeveer den zesden graad Noorderbreedte gelegene Surinaamsche Eilanden(?) (een gangbare? uitdrukking in dien tijd) in de West-Indiën(?) aan hunne kloosteroversten in België. Die Paters heetten Fredericus van der Hofstadt en Thomas Fuller. Eenigen tijd later werden ze gevolgd door Petrus Crol en Johannes Graefdorf. Zij vertrokken van uit he klooster te Leuven den 4 November 1683 en schreven reeds dent 13 Januari 1684 of twee maanden na hun vertrek per zeilschip dus hetzelfde jaar toen in Suriname de vrede met de Indianen tot stand kwam) o.m. het volgende:

'Dagelijks belagen zij ons (nl. de ongeloovigen en onkatholieken) enz. Reikhalzend zien wij dagelijks dien roemrijken marteldood te gemoet; dagelijks bereiden wij ons daartoe voor, want in dat wekelijks rivierreisje (om de acht dagen toch begaven zich beide Paters beurtelings op reis, om hunne bediening uit te oefenen onder de katholieken, die op de afgelegene eilanden(?) verspreid waren) verkeeren wij in aanhoudend levensgevaar van de zijde onzer vijanden, de Indianen, door wier grondgebied wij moeten heenvaren. Velen worden door hen gevangen genomen en wreedaardig vermoord. *Langzaam verbrand en gebraden worden zij half levend door hen opgegeten*.[17]

Zonder het bovenstaande in twijfel te trekken, moeten wij echter

(17) Zie Beknopte Geschiedenis der Kath, Missie in Suriname, door Pater A. Bossers, Gulpen 1884, p. 22.

opmerken, dat de Paters zeer kort in Suriname waren toen zij dezen brief schreven. Hun verslag berustte dus op verhalen, die in dien tijd de ronde deden En dat vele dezer slechts zinnebeeldige voorstellingen waren, is vrij zeker. Toch komt de vorenstaande legende van den Kanibaalpriester ons dan duister voor.

Behalve de Caraïbische overleveringen doen nog enkele Arowaksche de ronde, welke naar het schijnt op dezelde feiten in de geschiedenis duiden. Merkwaardig is vooral het volgende.[18]

Legende van Arimoribo.

'De hoofdplaats van *Arimoribo* (Jonkman?) bevond zich waar hans Paramaribo ligt, terwijl hij zelf woonde juist ter plaatse, welke thans door het gouvernementshuis wordt ingenomen. Een kreek bij de stad, waar het gros van Arimoribo's onderzaten woonde, heette Parimoribo. Of dit juist is, moeten wij betwijfelen. Vooreerst is jonkman in het Arowaksch: *Tiekiedolietsi* en geen *arimoribo*. Inderdaad, volgens de Arowakken, die wij ondervraagd hebben, behoort dit laatste woord niet in hun taal; het zou Caraïbisch of Warausch zijn. Toch is de vergissing begrijpelijk, want op de vraag: 'wie was Arimoribo' luidt het antwoord steeds: hij was een jonkman.

Het ontbrak Arimoribo geenszins aan krijgsvolk. Op zijn wenk slechts grepen alle Arowakken naar de wapenen. Maar dit mocht eerst gebeuren nadat de Piaaiman de geesten had opgeroepen.

Omstreeks dezen tijd was er een groot feest in de hoofdplaats juist ter plaatse waar thans het fort Zeelandia ligt. Onder de bedwelming van het feestvermaak begon de gebruikelijke schildwacht een houten raaf op een staak, eensklaps te weeklagen. Allen sprongen op en ziet.... op de rivier naderden schepen met zeilen van ongekende grootte.

De Indianen, eer verbaasd dan bevreesd, wisten niet wat van deze dingen te denken, doch de wijzeren besloten ten laatste, dat het vleermuizen waren.

Maar die Vleermuizen naderden en weldra bleek het, dat ze soldaten inhielden, en vuurwapenen tevens.

De Piaaimannen togen aan het werk en zoo krachtig waren hunne bezweringen dat drie schepen ervan zonken. Toch moesten

(18) Zie Gegevens over Land en Volk van Suriname, door C. van Coll, Missionaris in West-Indië, 458-461.

de Roodhuiden, ondanks ze zich dapper weerden, weder in hunne bosschen terugtrekken.

Van dien tijd af dagteekent het dat ze zich in onderaardsche woningen zooals b.v. op *Onoribo* en *Topibo* gingen verschuilen. Die woningen echter bestonden reeds lang te voren en hadden toen een geheel andere bestemming. Want de seizoenen waren niet zooals ze thans zijn wijl telkens als de droge tijd aanbrak een koude over de wereld heerschte, zoodat de voorvaderen der Arowakken verplicht waren die holen te graven om zich voor de koude te dekken. Een andere legende luidt dat in die holen, vooral in Topibo, de Hoelioe of Slangegeest woonde, die evenwel na de komst der blanken zich in de wateren terugtrok.

Het geheele verhaal is zinnebeeldig. Zoo was de raaf of Ara die alarm maakte misschien een werkelijke schildwacht, terwijl de Vleermuizen de Bloedgeesten voorstelden, die den door de Piaaimannen opgeroepen Slangegeest tot den terugtocht noodzaakte. Het geheel vormt dus een zinnebeeldig gevecht tusschen onbereikbare bloeddrinkende Vleermuizen en Slangen En wat kan de Slang uitrichten tegen de Vleermuis, die zij niet kan omkronkelen?

Ook de koude, die over de Wereld ging is denkelijk een zinnebeeldige voorstelling van de vrees, die de voorvaderen der Arowakken beving voor vijanden, die geregeld elk jaar tegen het droge seizoen kwamen aanzetten. Nemen wij echter de Caraïbische uitlegging van den naam in aanmerking dan was *Onoli* of Tijgervogel een bloeddorstig mensch bezield door den Jaguargeest. Hij woonde te *Onoribo*, hoewel dit laatste woord ook kan beduiden *Onone-irobo* (hier is Onone).

Deze legende doelt vermoedelijk op een historisch feit, misschien wel het wegdrijven der Engelschen uit de Commewijne en de Suriname-rivier in het jaar 1626.

Behalve Arimoribo onderscheidde vooral de beroemde Arowak *Jorobodie* zich door een onverzoenlijken haat tegen de blanken. Zijn portret, zeggen de Arowakken, prijkt nog op het Surinaamsche Wapenschild boven het gouvernementshuis, hoewel kapitein Pierre van de Jodensavanne met evenveel recht beweert, dat het zijne voorvaderen waren, die bij de aankomst der blanken woonden ter plaatse waar thans Paramaribo staat. Er zouden zelfs in het archief alhier *kaleta-ke-mere* (papier met schrift) bestaan om dit te bewijzen. Ook de Caraïben van andere rivieren gelooven algemeen aan deze legende.

Legende van Paramaribo.

Penalo ame weipiempo. Eertijds voor nog de grootvader van mijn grootmoeder geboren was, enz. werden de oevers der Suriname rivier bewoond door vele Caraïben, die gelukkig en trevreden met elkander leefden tot op een goeden dag een schip de rivier binnen-zeilde en het anker liet vallen voor de plaats, waar thans het fort Zeelandia staat. De kapitein kwam aan wal en werd vriendelijk door de Indianen ontvangen. Ik ben door mijn koning gezonden, zeide hij, om u in zijn naam om dit land te verzoeken. Neen, antwoordde de hoofdman, doch laat hem zelf komen, want wij handelen niet met ondergeschikten. Wat de kapitein ook deed, het Indiaansche opperhoofd liet zich niet bepraten. Hij vertrok dan ook en keerde na eenigen tijd terug, vergezeld van den koning. Deze begon niet terstond met de Indianen te onderhandelen, doch liet hen eerst flink drinken. Toen allen dan ook smoordronken waren, vroeg hij hen: 'geef mij dit land ten geschenke?' En zij antwoordden: 'Neem het vriend maar geef ons drank.'

Toen de Roodhuiden, na hun roes te hebben uitgeslapen, beseften wat zij hadden gedaan, kregen zij berouw. Doch het was te laat, het eenmaal gegeven woord mocht niet verbroken worden.

De koning bouwde een huis naast de plaats, waar thans de Sommelsdijksche kreek, die bij de Caraïben *Paramoeloe* heet, uitloopt in de Suriname rivier. Later kwamen er meer vreemdelingen en zoo ontstond de stad Paramaribo.

Deze overlevering komt geheel met de geschiedenis overeen. Immers, in 1650 rustte graaf van Parham een schip uit met bestemming naar de kust van Guiana. Dit schip bereikte Suriname en de bemanning, vriendelijk door de Indianen ontvangen, vestigde zich aldaar. Later in 1652 kwam Lord Parham zelf in Suriname.

De naam Paramoeloe is niet, zooals Pater van Coll beweert, de generische naam voor elke stad, maar beduidt letterlijk: oorsprong of plaats van afstamming van Parham. Paramaribo beteekent 'hier is oorsprong van Parham'.

Dat *Paramoeroepo* wil zeggen *in* de stad, is onjuist; het doelt op hetzelfde als Paramaribo, maar zonder *iro*, dat *hier* beduidt. *Oeloe* achter Caraïbische namen beteekent altijd oorsprong. Zoo heet het oog *inoeloe* (oorsprong van zien) kreupelhout *itjoeloe* (oorsprong van *itjoe* of bosch), Holland *Djoepa woeloe* (oorsprong van goede menschen) enz.

Het woord *panari*, dat als aanhaling in Thomson's Overzicht der Geschiedenis van Suriname voorkomt, is geen vriend (*Jakono*)

maar beduidt '*oor*', terwijl *bo* niet juist grond of dorp, doch het werkwoord '*is*' beteekent. Waarschijnlijk wordt bedoeld *pranaglu*, hetgeen een verkorting is van *pranawokelu* (zeemannen).

Suriname ontleent zijn naam aan de Surinamerivier, die in het Caraïbisch *Suluname* (vol met watervallen) heet of wel de Saramacca die als *Soeloema* of *Soerama* (moeder of geest der watervallen) bekend staat. Maar vele Indianen verwarren de namen van beide rivieren met elkander. Dat er evenwel ooit een stam*Surinen* zou bestaan hebben en dat die later naar Brazilië verhuisd zijn, is vermoedelijk onjuist. Onze Indianen toch, bij wie bijna alle historische feiten nog als legenden worden verteld, kennen geen dergelijken stam. Voegen wij hierbij nog de legende van Paramaribo, dan is het vrijwel zeker, dat de *Surinen* eenvoudig *Caraïben* waren.+

Ook de onderstaande Arowaksche legende wijst duidelijk daarop terug.

Legende van Sibaoloko.

Eertijds enz. heette de plaats waar thans het fort Zeelandia staat *Sibaoloko* of Steen Indianen. Daar woonden vreemde Indianen, wier handen door het aanhoudend vasthouden van bijlen en knotsen geheel vervormd waren; zij misten nl. duim en pink. Lang hoofdhaar bedekte hun lichaam terwijl hun taal slechts bestond uit het woord *se*, min of meer als de Caraïbische taal van dezen tijd.

De vreemde Indianen woonden onder de steenen, maar zoodra de vloed opkwam, klommen zij in de boomen aan den oever. Hunne Piaaimannen waren zeer machtig zoodat het onmogelijk was hen ongemerkt te naderen.

Maar toen de blanken in het land verschenen en het fort Zeelandia begonnen te bouwen, verlieten de Steen-Indianen hunne woonplaatsen en trokken naar de Saramacca, waar zij groote kanoa's bouwden, waarmede zij de Coppename wisten te bereiken.

En van deze Indianen stammen af vele der thans aan de Coppename wonende Roodhuiden.

Legende van Jorobodie.

Jorobodie was een dracht van niet meer dan drie weken. Zijne ontwikkeling was wonderbaar snel, evenals zijne wording en zijn optreden waren als van een tweeden Simson. Hij toog ten strijde tegen de blanken en versloeg hen, terwijl deze niets tegen hem konden vermogen. Geen vuur deerde hem, geen staal trof hem,

+ Blz. 43, achter regel 13. Een sage hierop doelende luidt dat de hoofdman die het land aan de blanken verkocht *Alaritja* heette. Zijne vrouw werd *Suriné* genoemd. Aan haar zou de naam Suriname ontleend zijn en misschien de stam der *Surinen*.

geen gewicht was zwaar genoeg om hem te doen zinken. Alle banden werden door hem verbroken, en toen de Europeanen hem in een vat gezet en aan het water prijsgegeven hadden, deed hij een tijger tot zich naderen, die hem, door een gaatje in het vat, den staart in de hand gaf en hem sleepte werwaarts hij verlangde. Nooit werd toomloozer lastdier stouter gemend voor vaartuig van meer zonderlinge soort.

Voor Jorobodie met zijn tijger onze rivier had bevaren, was onstuimig water hier nooit bekend.

Het voedsel van Jorobodie bestond uitsluitend in krabben, maar dat sober voedsel maakte hem tot den man der kracht, den trots zijner natie en de schrik van Caraïben en blanken. Vooral deze laatsten waren wreedaards, die den Roodhuiden niet alleen tot slaven maakten, doch hen ook naar zee voerden en, na hunne lichamen met teer te hebben besmeerd, levend verbrandden.

Deze geweldadigheden hadden ten gevolge dat de zee, die tot nu toe altijd kalm geweest was, begon te bruisen, hetgeen de Indiaansche scheepsbouw hoogere eischen stelde en ook de vaart voortaan stuurmanswijsheid vorderde.

In oude, oude tijden was het heel wat anders. Toen voeren de booten zonder roeien of pagaaien door eigen kracht langs zee en rivier. De Boa constrictor diende toen als ankertouw en loopplank tevens. Zelve meerde deze de boot aan strand of oever vast en bood gewillig haren rug aan wie het verkoos. Dit hield op toen de menschen slecht werden. Geen kwaad toch kan ongestraft blijven.

Een voorbeeld heldere dit op. Zekere Indiaan had van den kapitein een boot geleend, die hij niet weder terugbracht. God vloekte toen den man zeggende *bajeboe*, d.i. word duizendbeen.

En de man veranderde in een duizendbeen en werd vader van legioenen dezer venijnige insecten.

Gelijk de zee hare vaste stroomingen heeft, zoo hadden in de goede, oude tijden, de rivieren ook de hare. Men kende toen geen eb of vloed; elke rivier had twee stroomingen, de eene op- de andere benedenwaarts. Een heilige man, willende der menschen gehoorzaamheid op proef stellen, had geboden: ‘braadt geene visschen aan den oever, want doet gij zulks, dan zal u het tegentij geworden. Het gebod werd overtreden; en van af dien tijd zijn de rivieren onderhevig aan eb en vloed.

Al vrij erg waren dus ten tijde van Jorobodie de toestanden veranderd. Nochtans verscheidene onthoudingen waarborgden den Roodhuiden nog voor onheilen. Als ze bv. maar zorgden op zee de

namen niet te noemen der dingen, wier geesten daarin huisvesten, dan behoefden ze nooit voor stormweer beangst te zijn.

Het woord ‘krabbe’ mocht volstrekt niet genoemd worden, want dan zou die geest op eens bij duizenden en duizenden krabben uitbraken. Zoo ook waren de woorden schildpad, buffel, vogel, pijl enz. zeer gevaarlijk om op zee uitgesproken te worden.

De blanken stoorden zich niet aan al deze dingen en deden alzoo de laatste rest van een voormaligen gelukstaat te niet gaan.

Welk een schat was Jorobodie onder de toenmalige omstandigheden. Doch helaas, hij werd ten gronde gericht door eene vrouw die hij geschaakt had. Dit schandelijk(?) feit had hem beladen met den haat zijner natie. Nauwelijks had hij toch met de woorden ‘zoek uwen weg’ een spin aangenomen, die zijne vrouw hem aanbood, of Jorobodie was niet meer. (v. Coll.)

Om al de zinnebeeldige voorstellingen waarvan deze legende krioelt, juist op te lossen, is vrijwel onmogelijk. Genoeg zij gezegd dat alles een meening heeft en doelt op feiten, die werkelijk gebeurd zijn.

Dat Jorobie een dracht was van drie weken, meent denkelijk dat hij in dien tijd van een gewonen, onbekenden Indiaan zich door zijn moed tot opperhoofd had opgewerkt, terwijl de tijger de woede of strijdlust was, waarmede hij de blanken bevocht, zooals geen Indiaan ooit te voren gedaan had. De voorstelling van Jorobodie in een vat is het Indiaansche zinnebeeld voor een moeilijke positie, waaruit de tijgergeest of moed hem redde door gebruik te maken van de geringste kans.

De Boa constrictor als ankertouw en loopplank is de zinnebeeldige voorstelling van den Slangegeest (zie aldaar) terwijl het verbod om visschen aan den oever te braden denkelijk doelt op de daardoor voortgebrachten rook, die de schuilplaats aan den vijand deed kennen.

Het aannemen van de spin beteekent vermoedelijk verraad, want dit insect staat zoowel bij negers als bij Indianen bekend als het zinnebeeld van list en streken.

Na den dood van Jorobodie kwam de vrede met de blanken tot stand. En wel door een Arowaksch meisje, dat door de blanken was gevangen genomen en naar Europa gezonden. Daar was het kind opgevoed en had zich geheel andere denkbeelden omtrent de bedoelingen der blanken eigen gemaakt. Zijt deed die overgaan op hare stamgenooten en bereidde op die wijze den vrede. (Zie ‘Historische Proeve’ van Gouverneur van Sommelsdijck.)

Een gelijkluidende legende van Jorobodie werd ons verhaald door een ouden Arowak die zeide, dat deze Geweldige Worstelaar of Omklemmer gelijk zijn naam luidt, vooral de Caraiben overwon. En wel door het gebruik van oeraligift waarvan bij alleen de bereiding kende. Hij vocht ook tegen de blanken, die den Indianen levend verbrandden en hen met Honden zoo groot als Tapirs (bloedhonden) in het woud achtervolgden. Maar de Boodhuiden wilden niet luisteren naar de Piaaimannen, met het gevolg dat over hen losbraken drie, voor dien tijd onbekende Booze Geesten nl. Mazelen, Pokken en Tering. En inzonderheid laatstgenoemde woedt thans nog hevig onder hen voort.

Legende van den Bloeddrinkenden Neger.

Lang geleden leefde er een neger genaamd *Boesibaroenoe*, die vooral uitmuntte in bloeddrinken (bakroe). Hij zoog zijne slachtoffers uit aan den buik en gooide dan de lichamen naar den Slangegeest; en wel uit dankbaarheid omdat een Piaaiman hem genezen had van ontelbare *sika's* (zandvlooien), welke overal uit wonden aan zijn lichaam kropen.

Boesibaroenoe was echter een verrader. Hij verried zijne rasgenooten aan de blanken zoodat een Arowaksch Piaaiman besloot hem onschadelijk te maken.

Deze Piaaiman heette *Joeni* (geweldige). Zoo krachtig wist hij te piaaien dat de grond om hem heen mijlen ver daverde en zong. Toch gelukte het hem niet den neger geheel te vernietigen, maar bond hij hem vast te samen met de blanken onder water (zonde), zoodat hij voor zijn verder leven geen kwaad meer kon doen.

Het bovenstaande doelt duidelijk op den neger Kwasie. Deze had van de Indianen de goede(?) eigenschappen van vele kruiden leeren kennen (o.a. het kwassiebita), hetgeen hem in staat stelde zieken te genezen, die door den geneesheer?) waren opgegeven. Zoo moet hij zich van een vreeselijke ziekte (waarschijnlijk lepra?) die hem op het verlies van vingers en teenen te staan kwam, hebben genezen. In 1776 deed hij eene reis naar Holland, ontving van den stadhouder Willem V vele geschenken en keerde toen naar Paramaribo terug waar hij in 1787 overleed. Toch kan de naam Boesibaroenoe ook wel een verbastering zijn van Bosch-Baron, een der gevaarlijkste Marons, die vroeger de plantages vernielde en de slaven hielp ontvluchten. Behalve Boesibaroenoe wordt nog geroemd Don Codjo, die thans als dokter van alle visschen geldt. Don (domme)

Codjo was eveneens een Maron, doch hoe hij in een visch is komen te veranderen, laten wij aan de verbeeldingskracht der Indianen over.

Legende van Post Sommelsdijk.

Eertijds, werden de negers zoo vreeselijk door de blanken mishandeld, dat zij in menigte naar het woud vluchtten teneinde de bescherming in te roepen van Konokokoeja of Geestmoeder der wouden. Zij verhoorde hunne smeekbeden en kwam tot hen in de gedaante van een Indiaanschen Piaaiman. Ik zal u uit de handen der blanken redden, zeide zij, maar gij moet mijne bevelen trouw opvolgen.

De negers stemden toe. De Piaaiman piaaide toen den omtrek op zoodanige wijze, dat er overal vergiftigde pijlen te voorschijn kwamen, die alle met hunne punten naar ééne richting toe wezen. Vervolgens ging hij naar de plantage *Asati* en bevrijdde 40 negers.

De blanken waren woedend. Onder commando van een kapitein zouden zij een detachement soldaten den weggeloopen slaven achterna, die door den Piaaiman veilig voorbij de vergiftigde pijlen geleid werden. Maar toen de soldaten verschenen, trad hij te voorschijn en schoot met een zwaar vergiftigden pijl *swaroedaroe* den kapitein dood. Onder de blanken ontstond een paniek. Zij vluchtten naar alle richtigen, maar overal floten pijlen, door onzichtbare Strijders afgeschoten, door de lucht, en vele soldaten werden gedood

De negers en hunne bondgenooten namen alles wat de blanken bezaten, waaronder een grooten pot.

Piaaiman en Obiaman gingen toen aan het werk en bereidden tezamen uit de lichamen der gevallen blanken een gecombineerd *obiapiaai* van zulk eene sterkte als nooit te voren door eenig ander was samengesteld. Dit toovermiddel plaatsen zij in den pot, die met den naam *konôko dakodwada* (Boschpot) gedoopt werd. Daarna trokken allen naar *Saloewa*, een arm van de *Mapana*kreek. Daar werd de pot op zoodanige wijze neergelegd, dat de opening naar de monding der kreek toewees, zoodat al de tooverij den blanken zou toestroomen als zij het zouden wagen daar te naderen.

En het gebeurde werkelijk zoo. Toen de blanken, vol woede over den dood hunner kameraden de kreek opvoeren, werden hunne oogen verduisterd door het toovermiddel, zoodat zij de monding van het kreekje niet zagen.

De Woudgeest leidde toen de negers naar *Pramaka*, waar de

blanken hen nimmer hebben kunnen bereiken. Maar alvorens hen te verlaten, zeide hij tot de Indianen, die hen geholpen hadden:

Alle menschen die in huizen wonen zijn slaven van af den gouverneur tot den laagsten neger. Slechts degenen die in kampen in het woud en op de savanne wonen zijn vrije, onafhankelijke menschen.

En dit is de reden waarom de Indianen nimmer huizen hebben gebouwd maar zich vergenoegen met hunne hutten.

Het bovenstaande doelt duidelijk op een der vele tochten tegen de Marons. De pijlen zijn misschien geestpijlen of verschillende ziekten. Het blijkt ook duidelijk dat de Marons bij hunne aanvallen geholpen werden door de Indianen die alle wegen in het woud kenden. En dit is misschien ook een der redenen waarom er zoovele Kaboegroe Indianen aan de Cottica wonen.

Resumatie.

Uit de vorengaande hoofdstukken kunnen wij het volgende vaststellen:

1. Dat de voorvaderen onzer Caraïben, zoowel zinnebeeldig als in werkelijkheid kanibalen waren tot zelfs na de ontdekking van Amerika. De Arowakken en Warran's daarentegen *schijnen* geen menscheneters geweest te zijn.
2. Dat hun trek in Z. Amerika geschied is van af de Orinoco tot aan de Amazone.
3. Dat zij op hun weg vele der rotsinscripties maakten ter vereeuwiging van belangrijke feiten zooals gevechten enz. en dat zelfs tot na de ontdekking van Amerika.
4. Dat de hieroglypen geen schrift zijn, doch zinnebeeldige voorstellingen welke, zonder de aan elk verbonden overlevering, nooit zullen worden ontcijferd.

Aannemende dan, dat de Caraïben verbasterde afstammelingen zijn der Toltecz, dan zouden deze omstreeks het jaar 1000 of 1100? door de Astecs uit Mexico verdreven zijn. Zij verspreidden zich toen over Midden-Amerika en vervolgens over de West-Indische Eilanden waar de Spanjaarden hen in 1492 aantroffen. Zeker is het tevens, dat vele, zoo niet de meeste der Indianenstammen, welke door de eerste reizigers in Guiana werden ontdekt, twijgen waren van den Caraïbischen hoofdstam, dus afstammelingen van de Toltecs.

V. Strijd. Wapenen. Het Oeralingift en andere Giften. Onweersteenen, Denkbeeldige en Werkelijke Indianenstammen. Tijger en Slangedans. Listen en Wreedheden. Uitroeiing der Menscheneters, Bezoek van Caraïben aan Macoeeiland, Einde van den Indiaanschen Broederoorlog.

Onze Indianen leefden vroeger in eeuwigdurenden strijd met elkander. De Caraïben waren de oorlogzuchtigsten of liever bloed-dorstigsten. Bij hen stond moed en list op den voorgrond en, liever dan den blanken als slaven te dienen, gordden zij zich, evenals de Arowakken tot een bloedigen strijd aan tegen hunne onderdrukkers.

Van dezen strijd doen nog enkele overleveringen de ronde. Tevens weten de Caraïben te vertellen dat zij vroeger van elken gevangen soldaat een been boven de knie afsneden. Den gewonde werd dan beduid dat hij kon vertrekken teneinde aan zijne makkers zijn wedervaren te verhalen, hetgeen natuurlijk onmogelijk bleek. Het afgesneden been diende tot de vervaardiging van fluiten.

In een openlijken strijd waagden de Indianen zich nooit. Hun voornaamste krijgslist bestond in een hinderlaag te leggen of den vijand onverhoeds op het lijf te vallen. Zaten de blanken hen op de hielen, dan gingen zij zich verschuilen in het woud of in de onderaardsche woningen onder heuvels, zooals die thans nog te *Onoribo* en *Topibo* in de Para worden aangetroffen. Alles geschiedde onder commando of liever toezicht van den Piaaiman, die verondersteld werd te handelen in naam van den Dubbelgeest, wiens bevelen hij aan zijne volgelingen overbracht. Van het stipt navolgen dezer bevelen hing het succes van den strijd af.

De blanken, vijanden der Indianen, hebben hun moed niet geroemd.

Teenstra schreef dat zij zeer vreesachtig waren voor de zweep; en dat men met één paard wel 1000 Indianen op de vlucht kon drijven. Dat echter een afgerichte negerslaaf beter te gebruiken was dan 50 Bokken[19] klinkt wel wat ongelooflijk, in aanmerking genomen, dat thans nog algemeen onder de negers het verhaal de ronde doet, dat de weggeloopen slaven veel banger waren voor de Indianen dan voor de blanken of negersoldaten. Inderdaad in

(19) Teenstra haalde zijn getuigenis uit J. Fr. Ludwig's ‘Neueste, Nachrichten von Surinam (Jena 1789)’: doch sedert dien tijd heeft de wijze van oorlogvoeren groote veranderingen ondergaan.

Demerara waren het de Bokken, die daar de vorming van onafhankelijk negerstaten belet hebben.[20]

De Indianen vreesden de vuurwapenen der blanken, wel begrijpende dat hunne bogen en pijlen enz. daar niet tegen opgewassen waren. Zij voerden dus den guerilla, die als ik het wel heb, in dezen tijd volstrekt niet als lafheid gebrandmerkt wordt. En aan dezen guerilla zou het naar Indiaansche opvatting te danken zijn dat de blanken niet reeds lang door de negers zijn opgegeten.

Ondanks hun veronderstelde lafheid, overtroffen de Indianen de Europeanen in list en gehardheid. Zij kenden tevens alle wegen in het woud, zoodat het hen niet moeilijk viel te ontsnappen aan de troepen die tegen hen werden afgezonden. In 1684 gelukte het hen dan ook een zeer voordeeligen vrede met de blanken te sluiten. En sedert dien tijd hebben zij altijd in vrede en vriendschap met de Europeanen geleefd.

Reeds omstreeks het midden der 18de eeuw werden de Indianen onmisbaar geacht bij de jacht op weggeloopen negerslaven en kregen zij voor elke *gebarbakotte* (geroosterde) rechterhand van een neger een haks in ruil. De Kapiteins of Uilen ontvingen geschenken ten einde hen goedguustig te stemmen. Zij waren gekozen voor hun geheele leven en konden ook hun opvolger benoemen.

In latere jaren nam men het niet meer zoo nauw met de Indianen of wel de weggeloopen slaven bleken hen te machtig, zoodat de blanken verplicht waren vrede te sluiten. Zoo ontstonden de thans nog bestaande *onafhankelijke* Boschnegerstaten. Toch is het ook vrijwel zeker dat de voorvaderen onzer Roodhuiden meermalen uit wraak slaven hebben geholpen om te ontvluchten.

De wapenen, bij de Indianen in gebruik voor de komst der blanken, waren grootendeels vervaardigd uit hout of steen.

1. De knots *apatoe* of *apoetoe* Ar. *kodja* (van cudgel?) bestond uit een ongeveer 50-70 cM lang en van onder 20 40 cM. breed in het midden of van boven dunner, vierkant stuk gevlekt z.g. manletterhout (*Piratinera guianensis*) of ongevlekt vrouwletterhout *Brosimum Aubleti*), Car. *paira*, Ar. *burikulo* alsmede manijzerhart (*Siderodendron triflorum* en *Robinia panacoco*) Car. *halijanaro*.

(20) Zie tevens ‘The Indian Policy of The Dutch, by J. Rodway, F.L.S. Timehri’ June 1896, p. 13-35.

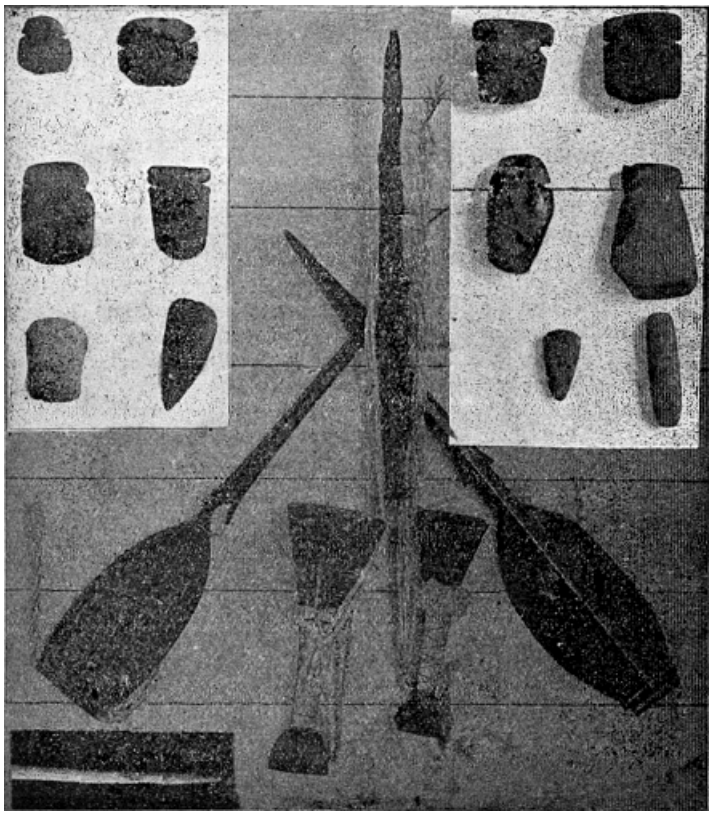

Knotsen, steenen werktuigen, bijlen en zwaarden; bovenaan een lanspunt.

Netjes gepolijst en versierd met franjes of ingesneden figuren, die soms met witte aarde gevuld waren, zag de knots er tegelijk fraai en formidabel uit. Hij woog tevens zoo zwaar (7 pond) dat een strijder met één slag den schedel van zijn tegenstander ermede kon

verpletteren. Voor een geoefende diende doorgaans de neus van een vijand als mikpunt.

2. De sabel *alasibana* bestond uit een ongeveer 80 cM. lang en 12 cM. breed, plat, aan beide zijden afgeslepen stuk letterhout of ijzerhart. Zij geleek min of meer op een riem of pagaai. De strijder, die zich ervan bediende mikte steeds op den hals van zijn vijand.

3. Het schild *tigiboro* was groot en gesneden uit een spoor van een soort kurkhoutboom *bebe*. Als men er op sloeg bracht het een hol geluid voort. Met het schild dekten de Indianen zich tegen de giftige pijlen hunner vijanden.

4. De boog *elapali*, Ar. *abo* of *samelahaw* werd gemaakt uit *koenatepi*, purperhart, letterhout of soms ook wel uit de spruit of z.g. tong van den *awara*-palm. (*Astrocarium aculeatum*). De dikte in het midden bedroeg ongeveer 4 cM., doch de enden liepen spits uit. Het boogtouw *amotie*. Ar. *simalaw-tjereme*, bestond uit vezels van *Bromelia pinguin* het z.g. zeilgras, neg. eng. *siengrasie*. Als versiering gebruikte men eenige franje's *sjepoeloe*. Sommige bogen waren zoo lang, dat bij het spannen het eene uiteinde op den grond rustte.

De uit een rietsoort *kamaroa* (*Gynerium saccharoides*) vervaardigde pijlen, *poelewa*, Ar. *simara* waren voorzien van geslepen dikwijls vergiftigde punten Ar. *siti*, bestaande uit steen, been, een tuk bamboes of met weerhaken omgeven houtsplinter. Van achter was de pijl met een touw *nino* omwonden, waaraan eenige vederen.

Zoowel het boogtouw als het pijltouw waren besmeerd met hars (*mani*, Ar. *kalima* of *maniri*.)

De pijlen werden gestoken in kokers van dierenvellen of boom bast.

6. Het *blaasroeri* bestond uit een zeer langen, gelen netstengel (*Arundininaria Schomburgckii*) *oura* of *oera* geheeten, waarvan de Indianen echter slechts 10 of 11 voet gebruikten. Deze rietstengel was kaarsrecht, geheel hol, zonder knoesten, glad van binnen zoowel als van buiten, en even dik van boven als van onder. Deze holle buis, die op zichzelf te zwak was om tot blaasroer te dienen werd gestoken in eene andere, even lange, doch krachtiger buis van eene andere rietsoort, nadat men daarvan vooraf het weeke gedeelte van binnen in water had laten wegrotten.

Het mondstuk werd stevig omwonden met zeilgrasvezels ten einde het opensplijten te beletten, terwijl een doorboorde vruchtpit het uiteinde beschermde. Deze twee buizen, de een in den ander,

vormden het blaasroer, dat twee voet van het uiteinde af, van twee agoetitanden als mikpunt voorzien was.

De 9 à 10 duim lange pijlen, die vervaardigd werden uit het blad van de *mariepa* of kokorietpalm (*Maximiliana regia*), waren hard en scherp als een naald aan de punt, welke voor ongeveer een duim met het *oera-li*-gift besmeerd werd, terwijl het uiteinde met een omstreeks anderhalve duim lange laag katoen werd omwonden.

De pijlen, ten getale van omstreeks 500 stuks werden gedragen in een gevlochten, van een stuk tapirhuid als deksel voorzienen koker.

Het blaasroer diende vooral om vogels en ander klein wild te schieten. De Indiaan liep ermede door het woud, evenals een soldaat een geweer draagt. Bemerkte hij een vogel of dier, dan bracht hij het mondstuk, na vooraf daarin een pijl met de giftige punt naar binnen toe, gestoken te hebben, aan den mond, mikte vervolgens tusschen de agoetitanden, haalde diep adem en blies den pijl weg, die dikwijls nog op honderd voet afstand het doel trof. Van de jacht teruggekeerd, hing hij het blaasroer loodrecht aan een touw op. Gold het grooter wild, dan werden gewone bogen gebruikt met pijlen, die van dezelfde doch slechts zes duim lange, giftige punten voorzien waren, welke afbraken zoodra de pijl het doel raakte[21]. Verder maken onze Roodhuiden nog melding van een bijzonderen pijl met een bolvormige, van *balata* of een ander veerkrachtig materiaal vervaardigde punt, waarin een spitse vergiftigde doorn stak, die zoodra de pijl het doel raakte, bleef vastzitten, terwijl de pijl zelve evenals een boomarang tot den schutter terugsprong, welke hem, na van een nieuwen doorn voorzien te hebben, weder afschoot.

Het *oerali, woerali, curare* of gift, waarmede de pijlpunten ingesmeerd werden, bestond uit den bast, wortels enz. van verscheidene boomen en andere planten. Elke bereider volgde zijn eigen methode. Een zeer goed recept zou bestaan in het volgende:

Bast van *Oerali* (*Strychnos toxifera*) liaan.
Bast van *Jaki* (*S. Schomburgckii*) liaan.
Bast van *Arakwa* (*Strychnos sp.*) liaan.
Bast van *Roraibong* (*Strychnos sp.*) liaan.
Bast van *Komatana*
Wortel of bast van *Ratsha*.

(21) Het bovenstaande is grootendeels ontleend aan? ‘Waterton's Wandering's in South America.’

Knol van *Muramu* (*Oissus sp.*)
Sappige stengel van *Ekoi-aipa* (*Cactus*)[22]

Deze materialen verschillen slechts weinig van die door Schomburgck aangegeven. Waterton, de ontdekker van het Oerali-gift, zag de Indianen tevens gebruik maken van twee soorten giftige mieren, de gestampe tanden van twee species giftige Slangen alsmede gestampte peper (*Capsicum*).

Alleen de Indianen onzer Bovenlanden gebruiken thans nog het oerali-gift. De Kalienja's en Arowakken weten echter te vertellen, dat hunne vaderen bij het maken van het gift allerlei giftige gedierten zooals Mieren, Slangen, Boschspinnen, Wespen, Sipari's enz. tezamen met *emelali* en de wortels van andere planten noodig hadden. Maar of de emelali-liaan in onze benedenlanden voorkomt, weten zij niet. Zeker is het evenwel, dat Schomburgck de *Strychnos* nabij Berbice aantrof; de liaan kan herkend worden aan hare als met haar bedekte bladeren.

De bereiding van het gift geschiedde door inkoking der verschillende materialen in water tot dat een dikke roodbruine stroop ontstond, en ging tevens gepaard aan allerlei bijgeloovigheden. Ieder bereider volgde daarbij zijn eigen methode. Sommigen vastten, anderen bekoorden zichzelven. Volgens anderen weer mochten geen vrouwen, noch de kinderen de plaats naderen, terwijl enkelen van oude vrouwen gebruik maakten om het koken na te gaan, hetwelk als een zeer gevaarlijk werk goldt. Dat echter twee of drie oude vrouwen door de giftige dampen uit het kokende gift gedurende de operatie bezweken, is denkelijk overdreven.

Om de kracht van het *oerali* te beproeven, schoot men een dier of vogel ermede dood of wel de giftige pijl werd in een boompje geschoten, dat dan na korten tijd verkwijnde. Een derde methode bestond in het maken van een kleine wonde aan het lichaam van een dier of van een kind. Een met gift besmeerde pijl punt of doorn werd dan nabij het wondje gebracht. Trok het bloed zich terug, dan was het gift uitstekend. Zoo niet, dan moest er doorgekookt worden met toevoeging van meer oerali-gift.

Het water tot de koking benoodigd, mocht in geen geval ver van de kookplaats aangedragen worden, wijl de veronderstelling ging dat een gewonde vogel slechts zoo ver vloog als de afstand

(22) 'The materials of the Urali poison' by J.J. Quelck, Timehri, Dec. 1895, p. 259-269. Zie ook Crevaux p. 269-272.
Pater v. Coll zegt dat het Bent-riet *(Arundinari Schomburgekii)* ook als moederplant van het pijlvergif genoemd wordt, hetgeen onjuist is (zie blaasroer.)

tusschen de kookplaats en de plaats, waar het water van daan kwam.

Tevens werd altijd zorg gedragen dat de potten enz. bij de bereiding te gebruiken, nieuw waren.

De werking van het oeraligift is wel bekend. Inwendig gebruikt, oefent het hoegenaamd geen invloed uit, maar het geringste speldeprikje veroorzaakt den dood. Een vogel ter grootte van een haan ermede ingeënt, sterft binnen enkele seconden; en zelfs een stier kan het niet langer dan eenige minuten volhouden. De dood gaat naar het schijnt, nier met pijn gepaard, maar wel met een gevoel van overgroote vermoeidheid of lusteloosheid.

Wat het oerali-gift evenwel van de meeste andere vergiften onderscheidt, is het wonderbare feit dat het vleesch van een daarmede gedood dier gegeten kan worden, mits men zorg drage, de plek om de door de pijlpunt gemaakte wonde, weg te snijden. Ontbinding treedt ook niet eerder in dan bij op de normale wijze geslachte dieren.

Het oerali-gift bederft door vochtigheid en moet dan ook dagelijks opgewarmd worden, hoewel, naar men beweert, toevoeging van *kasseripo*, of het giftige kasavesap, de kracht weder opwekt. Ook de giftige pijlpunten moeten af en toe over een vuur gehouden worden, wijl door de geringste aanraking het gift eraf wrijft, zoodat het, instede van met de pijlpunt in een wonde te dringen, aan de randen der wonde achterblijft.

Als tegengift van het oerali worden genoemd zout en rietsap; maar naar het schijnt, berust dit geenszins op de ondervinding die bewezen heeft, dat alleen het pompen van lucht in de longen van een vergiftigde, van eenigen invloed kan geacht worden.

Behalve het oerali, wisten de Indianen nog een zwaar gift te bereiden door een aantal groote venijnige mieren een tijd lang te laten koken in een pot met water. Als het water dus bekoeld was, vond men daarop een giftige vetlaag. Verder zouden sommige oude Indiaansche vrouwen een gift kennen dat zoo krachtig werkt, dat iemand die ervan drinkt, binnen enkele seconden onder de vreeselijkste pijnen bezwijkt. Een ander gift van mindere kracht zou, naar men beweert, door medeminaressen gebruikt worden om elkander van kant te maken. Ook bieden zij soms het gift aan hun ontrouwen minnaar. Zij houden het dan tusschen vinger en nagel terwijl zij den kalebas met drank aanreiken. Dit gift zou een wit poeder zijn, even als de z.g. *wisi* der negers.

Ook het in Suriname zoo bekende vergift genaamd *donke* (don't care) zou van de Indianen afkomstig zijn.

Pater van Coll zegt dat er *ergens* eene slang bestaat, die als zij oud wordt een haarbos bij wijze van kuif op den kop krijgt. Een spiertje ervan inwendig gebruikt, veroorzaakt hevige bloedbrakingen en den dood.

Dat *ergens* is denkelijk in het Indiaansche herschenschimmenland gelegen, ten minste in geen enkel wetenschappelijk werk wordt melding gemaakt van eene slang met haar op den kop. Misschien echter dat de Indianen daaronder de *giftklieren* verstaan, die zich op den kop van elke giftige slangesoort bevinden.

Er doen nog andere verbalen omtrent slangen de ronde onder onze Indianen, o.a. de Slangegeest, de toelala enz. Verder weet men te vertellen, dat eene in stukken gehakte slang zich weer aaneen voegt. Er zouden zelfs slangesoorten zijn met paraplu's onder den buik, waarmede zij over het vuur der brandende savanne kunnen zweven.

Behalve de bovenaangehaalde vergiften kennen (en kenden) de Indianen er nog vele uit het plantenrijk. Tot hun eer moet echter gezegd worden dat zij er geen gebruik van maken zooals de Boschnegers en onze z.g. *obiamannen*.

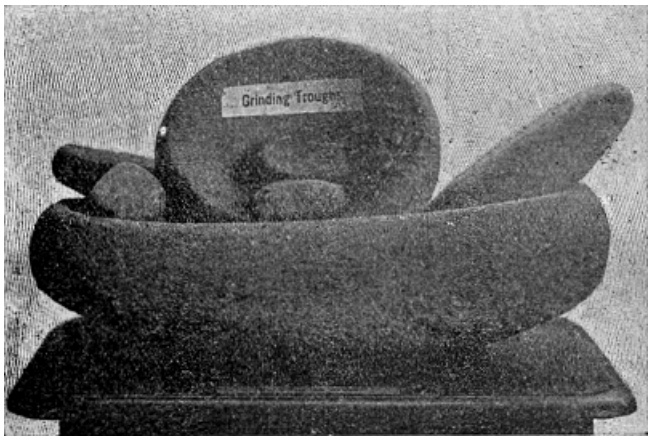

Indiaansche Slijpsteenen afkomstig van de Corantijn (Mus. te Georgetown)

6. Steen en bijlen *jepipa* en andere steenen wapenen bestonden uit harde, op granietblokken glad geslepen stukken steen, waarvan sommige zoo symetrisch waren, dat ze zelfs nu nog voor kunstwerk zouden doorgaan. De houtensteel stak niet in een gat, zooals bij onze gewone bijlen, doch omvatte den steen, die van terzijde gekeept was. De steel werd verder bevestigd door sterk bindwerk of men maakte een keep in een boompje, en stak de bijl daarin totdat ze na eenige maanden vastgegroeid was.

Naar het schijnt vervaardigde in vroeger tijden niet elke Indiaan zijn eigen bijl, doch ruilde die in met andere Indiaansche stammen of dorpen, waar er speciale fabrieken voor het slijpen bestonden. O.a. wordt de Corantijn als een dezer plaatsen genoemd, waar werkelijke kunstenaars moeten geleefd hebben. De bijlen enz. in die streek opgegraven, behooren dan ook tot de allertraaisten. Ook aan de Marowijne vindt men vele granietblokken, die duidelijke sporen dragen, dat erop geslepen werd.

Vele der steenen voorwerpen zijn met ingesneden figuren o.a. dierenkoppen versierd. Sommige groote exemplaren dienden bepaald als knotsen. Andere van een ronden vorm werden denkelijk vastgebonden aan lianen en gebruikt net als kwajongens elkander slaan met een steentje in een zakdoek. Of wel ze werden bevestigd aan touwen die aan één touw vastzaten, en om de beenen van een vijand werden geslingerd, evenals de Argentiniërs thans nog de *bolas* gebruiken. Verder had men steenen kralen en messen *malia* en gekromde steenen krabbers om korjalen uit te hollen.

Gelijk reeds te voren aangehaald, zijn al de in Guiana gevonden steenen voorwerpen gepolijst *neolitisch*.

Deze steenen voorwerpen treft men thans nog overal in den grond aan. In de kolonie staan ze algemeen bekend als *onweerston* (onweersteenen), wijl de veronderstelling gaat dat ze afkomstig zouden zijn van den bliksem. Zelfs de Caraïben gelooven dat vele dezer steenen, bijlen zijn, door *Konomeroe* (donder) uit woede naar den grond geslingerd teneinde den onverlaat te treffen, die zijne dochter onteerde (zie legende van den regengeest). Van wege hun veronderstelden, bovennatuurlijken oorsprong worden ze dan ook als zeer goede amuletten beschouwd tegen ziekten, gevaren enz.

Ongerijmd als het bovenstaande moge schijnen, berust het toch op een grondslag van waarheid. Immers, de bijlen komen dikwijls voor in het hout van boomen, waar ze door vroegere Indianen geplaatst waren om vast te groeien. Wij kennen een Indiaan in de

Para, die een dergelijke bijl bezit, door hem in het hout van een grooten boom gevonden.

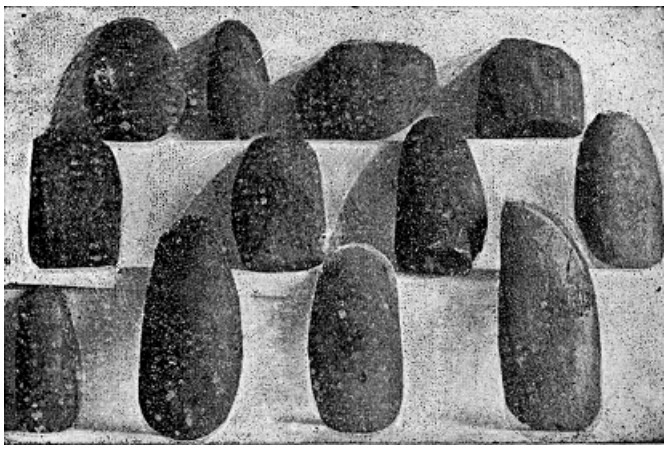

Verschillende stadiums van bewerking welke een stuk steen onderging alvorens tot bijl te zijn verwerkt of geslepen.

Ook in Demerara staat het vast onder de bevolking aldaar dat steenen bijlen door den bliksem worden voortgebracht. Eens liep zelfs een neger het museum te Georgetown binnen met een steen, dien hij, staande onder een boom gedurende een onweder uit de lucht had *zien* vallen. Het spreekt van zelf dat de steen een bijl was, door een Indiaan op de takken van den boom achtergelaten.

Na de ontdekking van Amerika, toen de Indianen meer en meer met de Europeanen in aanraking kwamen, geraakten de primitieve wapenen langzamerhand in onbruik. En de indruk, door de wapenen der Spanjaarden op de Indianen gemaakt, kan thans nog afgeleid worden uit het feit, dat het ijzer bij onze Caraïben als *spanjoli* bekend staat.

Ingevoerde wapenen dragen zoowel spaansche als oorspronkelijke namen, hetgeen aanduidt dat sommige dezer vroeger ook uit steen vervaardigd werden. Zoo heet een geweer *lakapoesja* (n.h.

spaansch) een haks *woeiwoei*, een houwer *soepala*, een kanon of kanonschot *tiroe-meroe* (schotgebrul), een mes *malia*, een pistool *pistiola* (sp.) kruit *koeloepala*, hagel piloto (sp.) enz.

Behalve hun strijd tegen de blanken, weten de Indianen te vertellen van hunne onderlinge twisten, die dikwijls eerst eindigden, nadat beide partijen elkander hadden uitgemoord. Vreeselijk gingen de overwinnaars daarbij te werk. Niemand van de verliezende partij, van af zuigeling tot grijsaard, mocht ontsnappen, want de kinderen. opgegroeid zijnde tot mannen, zouden ontwijfelbaar trachten als *Kainema's* (wrekers) hunne vrienden te wreken.

Allen werden doodgeslagen, uitgezonderd meisjes en jonge vrouwen, die als slavinnen golden. Vooral de Caraïben dreven in deze roode slavinnen een grooten handel niet elkander en later ook met de blanken. Maar het zijn de blanken, die hen den slavenhandel geleerd hebben.

Verder doen onder de Caraïben zoowel als Arowakken verhalen de ronde omtrent gevaarlijke tochten naar vreemde streken, gevechten met kanibalen, alsmede verschillende imaginaire Indianen, die naar willekeur in voorwerpen konden veranderen.

Ongerijmd als deze sprookjes ons mogen toeschijnen, berusten ze naar onze meening, op een grondslag van waarheid. Zoo veronderstellen wij, dat b.v. de *Patakajana* werkelijk menscheneters geweest zijn, wier voornaamste krijgslist bestond in hunne vijanden te naderen al zwemmende of loopende door het water, terwijl alleen hunne hoofden boven de oppervlakte uitstaken. Dat dergelijke Indianen den naam kregen van Patakers, spreekt van zelf. Later, toen zij uitstierven of uitgeroeid werden, bleef de naam bestaan, fictie maakte zich ervan meester, en zoo ontstond de legende van de onder water levende en slapende Indianen.

De volgende lijst bevat een korte opsomming van de Indianen stammen, denkbeeldige zoowel als werkelijke, die verondersteld worden of werden de Guiana's (Demerara tot Cayenne) te bewonen.

Alle, uitgezonderd de Arowakken en Warrau's staan bekend als *Itioto* (in bosch of vijanden?) neg. eng. *Boesi-Iengi* of Bosch Indianen.

1. A k a w a i = Wakawais = Kapohn.
2. A k o q u o v a 's bewoonden de oevers der Canopi. Zij doorboorden hunne wangen en staken daarin papegaaivederen.
3. A l a w a t t a j a n a = Brulaap-Indianen, slapen des nachts op boomen. Bij dag zijn ze Brulapen.

4. A m a l i s i a n a = Amaripas? Misschien van Samali = rasp.
5. A l o e k o e j a n a = Hieronder worden begrepen verschillende stammen; de naam *aloekoe* zou duiden op de roucou waarmede deze Indianen zich de huid besmeren; aloekoe beteekent eigenlijk rups of veranderde.
6. A k o e l i o = Akoelijana = Akoeri = Agoeti Indianen of Tweevingerige Indianen. Zij hebben een vergroeiing aan de handen (of voeten), die er uitzien als de pooten van de *Akoeli* of Agoeti (*Dasyprocta aguti*)[23]. Door dit gebrek is hen het vasthouden van een haks of bijl moeilijk, zoodat ze geen boomen kunnen vellen om kostgronden aan te leggen en dus verplicht zijn van vruchten en wild te leven. Zij worden algemeen zoowel in Suriname als in Demerara als menscheneters beschouwd.
7. A p a r a i .
8. A t o r a = Daurai = Taurai.
9. A r e k u n a = Arekuma.
10. A w a l o e w a k o = Arowako = Arowakken = Tijger Indianen. Zij konden vroeger in Tijgers veranderen.
11. B a s i r i = de naam waarmede de Arowakken de Kalienja's aanduiden.
12. D j a k i j a n a = Indianen, die evenals de Djaki's (een zoet watervisch) hun vijanden doorsteken. Zij wonen in zwampen en kreken.
13. E n g a r i c o .
14. J e m o e l i of O r o m e j a n a = Luis Indianen. Zij veranderden in Luizen *orome,* zoo groot als meloenen.
15. I r a k o e l e = Wajakoele.
16. K a l i e n j a = Alienja = Karibisi = Galibi = Kribisi; de naam waarmede de Caraïben der Benedenlanden zichzelve aanduiden; de naam beteekent donkere Indianen.
17. K a l a i w a = Brazilianen.
18. K a m b o j a n a = Barakotenow = Barbakot-Indianen. Zij kunnen zich veranderen in vleesch, dat op de barbakot te drogen hangt. Snijdt men dit vleesch, dan

(23) Crevaux maakt melding dat een ontwrichting van den voet veel bij de Ojampi's (Akoelios?) voorkomt. Hij geeft op blz. 209 zelfs een teekening van het gebrek, dat deu naam draagt van *Ocopi*. Kapler daarentegen spreekt van Tweevingerige negers. Het woord Ocopi beteekent in de Caraïbische taal ‘slangekind’.

loopt er bloed uit. Zij zijn evenals de Akoelio's menscheneters.

19. K a i k o e t j i j a n a = Bloeddrinkende Indianen. Kaikoetji in het Caraïbisch beteekent Tijger, in het Arowaksch echter Kaaiman. Zij verscheuren hunne slachtoffers.
20. K a b o e g r u - j a n a = Kalboeger Indianen of bastaarden tusschen Negers en Indianen. *Macambeiro's* zijn weggeloopen slaven, hoewel de Caraïben ze ook wel noemen *Toealingo* (vluchtelingen) en de Arowakken *Ajakatoto*.
21. K o k o j a n a = Nacht Indianen, die zich bij dag in werktuigen veranderen, doch des nachts met flambouwen rondloopen. Een andere sage zegt, dat ze leven in het land van *Emambe*, waar nooit de dag aanbreekt.
22. K w a t a j a n a = Kwata of zwarte slingeraap Indianen, geheel met lang zwart haar overdekt. Zij veranderen des nachts in Kwata's (*Ateles paniscus*), die op boomen slapen.
23. K o s a j a n a = Krabben Indianen.
24. L o k o n o = de naam waarmede de Arowakken zichzelve aanduiden.
25. L e l i a j a n a = Vleermuis of Vampier Indianen. Zij veranderen des nachts in Vleermuizen (*Desmonus sp.*), die bloed drinken.
26. M a c o e s i = Macoushi = een stam van Indianen, die zeer bevriend is met de Kalienja's. In hun land echter komen vele slechte Kainemu's voor.
27. M a l a w e n o . De Franschen spreken van Maillés. Indianen met een meelachtigen huiduitslag. Zij bewoonden moerassen leefden van palmvruchten en bouwden kanoa's. Dit doelt vermoedelijk op de Warrau's.
28. M o e l s e w a .
29. M a w o j a n a .
30. M a i p o e l i j a n a = Tapir of Dikke Indianen. Zij zijn zeer wellustig van aard.
31. M a i o n g k o n g s .
32. M a o p i t i j a n o = Kikvorsch Indianen.
33. M a z w a n a = de Amazonen of Vrouw Indianen = Olisiana = Wolijana.
34. M e k o j a n a = Capucijneraap Indianen. Zij zijn uiterst nieuwsgierig.

35. Nikari-karu.
36. Ojana = Wojana (Zout Indianen?) = Wajana = Aloekoejana.
37. Oyampi.
38. Oepoeroei.
39. Ojarikoele.
40. Okomajana = Wesp Indianen.
41. Pajawalujana of Paiwarijana = Drank Indianen omdat ze nooit dronken worden, en nimmer slapen.
42. Panalijana = Awojojane = Oor Indianen. Hunne ooren zijn zoo lang dat zij ze gedurende een regenbui als paraplue over kun hoofd dragen. Het woord Awojo doelt op een hert met lange ooren.(24)
43. Parawajana = Parwa Indianen. Zij bouwen zich hutten tusschen de wortels der Parawa-boomen (*Rizophora mangle*), die in menigte langs de kust groeien, zoover als het zeewater reikt. Misschien zijn deze Indianen *Warrau's*?
44. Pawana = Parawajana?
45. Paramona.
46. Partamona.
47. Pianocoto = Arend Indianen?
48. Pakaniejana = Roofvogel Indianen. Zij zijn evenals *Pakani* zeer roofzuchtig.
49. Pirijana = de Kleine-broeders Indianen. Zij zien er alle klein uit.
50. Psavaco.
51. Peunama.
52. Palipoela = Palicouri = Korjaal Indianen. Zij bouwden groote *kanao's*. Hun aangezicht was met een baard beschilderd. In Cayenne spreekt men nog van ‘barbe de Palicoux,
53. Piaynaje = Pianaye.
54. Peneojana.
55. Patakaijana = Pataker Indianen, die zich bij nadering van vreemden in Patakers kunnen veranderen. Zij zwemmen dan rond met hun hoofd boven water. De

(24) La Condamine beschreef een ras Indianen met lange ooren, die in de Boven Marowijne zonden voorkomen.
Sommige Indianen in Suriname doelt Panalijna op een stam Roodhuiden, die versiersel in de ooren dragen, zoodat de lellen uitgerekt worden tot op de schouders.

vrouwen en kinderen echter blijven aan land. Zij zijn groote menscheneters.

56. P o i k i j a n a = Piengo Indianen, die bij dag Boschvarkens doch des nachts in Indianen veranderen.
57. P a k i r a j a n a = Pakier Indianen, die bij dag als troepen Pakira's rondloopen.
58. P o p o j a n a = Grond Indianen. Zij verdwijnen bij dag in den grond. Zou dit misschien in verband staan met de onderaardsche holen te Onoribo en Topibo?
59. S i r o j a n a = Kleine Sluithoender Indianen, zoo genoemd naar de *Siroe* (*Crypturus pileatus*).
60. S i k a l e s a n a = Zandvlooi-Innianen?
61. S i k i j a n a .
62. S a l o e m a = Saramacca-Indianen?
63. T o e k o e s i j a n a = Pleojana? = Pijl Indianen. Zij schieten vergiftigde pijlen *toekoesi* of *pleo*(?) uit korte bogen.
64. S o e k a j a n a = Indianen der duisternis.
65. T o e k o e m a j a n a = Indianen, die in boomwormen *toekoema* veranderen.
66. T r u m a = Tairona? = Taira? = Tapuia?
67. T r i o = Aloekoejana.
68. T o e n a j a n a = Water Indianen, want zij leven onder *toena* = water.
69. W o t o j a n a = Visch Indianen, die bij dag in visschen veranderen.
70. W a j a k o e l e = Zout of Aarde Indianen, want zij eten groote klompen waja of aarde (*woja* = zout). Zij schieten met lange bogen en dragen boomschors kamisa's.
71. W o j o w a y = Zout Indianen?
72. W a i k a .
73. W a r r a u = Ara Indianen(?) wijl ze hunne wangen versieren met lange, roode lijnen evenals de vederlijnen aan de kopzijden van den *Warrau* (*Ara chloroptera*).
74. W a s i p i a n a = Wapiana.
75. W o r u m a .
76. W o k o j a n a = Powies of Hokohoender = Indianen, die des nachts in Hokohoenders veranderen.
77. W u p u j a n a = Berg Innianen, die alleen des nachts uit hunne schuilplaats, hooge bergen, komen.
78. W i n g o j a n a = Mier Indianen, die schilden dragen even-

als de blaadjes, door de Bladdragende mieren omhoog gehouden.

79. W i k i r i 's.
80. W a n a k o e j a n a = Jodenaap Indianen, want zij hebben zware baarden als de *Wanakoe* of Jodenaap (*Pithecia pithecia*). Misschien worden de Palicouri's bedoeld?
81. Z u r u m a t t a = Inwoners van de Suluma of Saramaccarivier?

Behalve de hierboven aangehaalde werkelijke en imaginaire Indianenstammen bestaan er vermoedelijk nog vele, die nog onbekend zijn. De Indianen echter maken geen onderscheid tussehen waarheid en fictie wijl zij gelooven (of geloofden) aan de transformatie van mensch, en dieren samenleving van beiden. Bij hen staan (of stonden) dan ook de *Patakajana* op dezelfde lijn als de *Ojana*:*s*. Inderdaad wel beschouwd schijnt elk dier, elke vogel enz. een Indiaanschen stam te vertegenwoordigen. Dat echter niet alle van elkander verschillen, spreekt van zelf. De Indianen toch noemen hunne woonplaatsen naar voorwerpen, die er voorkomen, terwijl hunne namen berusten op eene overeenkomst mot iets, of wel kleederdracht, handelwijze of woonplaats.

Van oudsher waren de Caraïben alsmede andere stammen groote zwervers, die steeds nieuwe jachtterreinen opzochten, of wel uit vrees voor slechte Geesten, sterfgevallen en Kainemu hunne woonplaatsen verlieten. Onderlinge strijd droeg ook veel daartoe bij. Gedurig vonden er dus grootere of kleinere volksverhuizingen plaats. De grootere troepen braken dikwijls op in kleinere, en elk koos zich eene nieuwe woonplaats uit. Van de vreemde Indianen, tusschen wien zij zich vestigden, kregen zij andere namen, doelende op eene eigenaardigheid aan elk-eigen.

Gaandeweg vervreemden de troepen van elkander, en hoewel allen één grondtaal bezaten, ontstonden er langzamerhand dialecten enz. totdat ten laatste velen elkander niet meer konden verstaan.

Vooral de uiterst plastische Caraïbische taal onderging vele veranderingen, te meer wijl den Indianen de schrijfkunst geheel onbekend was en nog is. Zoo ontstonden vermoedelijk de talrijke dialecten, subtalen enz. der groote Caraïbische taalfamilie. Zoo ontstonden ook de namen der tallooze substammen enz. waarvan de bovenstaande lijst denkelijk slechts een klein gedeelte vormt, wijl velen reeds lang geleden zijn uitgestorven of in de amalgamatie der thans nog bestaande werden opgelost.

De Ojana's o.a. die door de Boschnegers meer dan een eeuw lang belet zijn met de Kalienja's der benedenlanden in aanraking te komen, toonen in hun taal en zeden veel overeenkomst met laatstgenoemden, zoodat wij dan ook gerust de vraag kunnen stellen:

Zou indien de Boschnegers nooit bestaan hadden, de stam der Ojana's thans niet reeds in dien der Caraïben zijn opgelost?

Sommige namen zijn synoniemen. Dit blijkt o.a. uit het thans nog bestaande feit dat de Arowakken zichzelve *Lokono* noemen, doch bij de Caraïben als *Arowakken* (met tijger) bekend staan; omgekeerd duiden de Caraïben zich zelve aan als *Kalienja* of *Kale-enja* (donkere lichamen) terwijl zij bij de *Lokono* heeten *Basiri*. Andere namen weer stammen misschien af van de familienamen, zooals die nog enkele malen voorkomen.

Wat de uitlegging der namen aangaat, moet daarop niet te nauw gelet worden, wijl vele misschien uit andere talen afstammen. O.a. kan *Wajakoele* evengoed zijn van *Woja* of zout, *Waja* (Ar.) of aarde, als van *Woi-akoeli* d.w.z. Savanne-agoetis of konijnen. Waar echter de legende achter staat, denken wij, dat de naam correct is. Maar om, evenals Prof. Martin, de Indianen, die op een grondje *Lowsia* in de Para wonen, *Lucie-Indianen* te noemen, is onbegonnen werk.

Het achtervoegsel *jana*, dat achter vele namen der Indianenstammen staat, wordt door sommige schrijvers uitgelegd als eene verbastering van '*Indien*'. Dit nu is geheel onjuist. De Roodhuiden toch lezen geen wetenschappelijke werken. Zij wisten voor de ontdekking van Amerika niet, dat er ook witte en zwarte menschen bestonden. Evenmin kennen zij eene indeeling in Werelddeelen, landen en volken. Hun eenigste natuurlijke aanduiding is *jamu* (lichaam) en *nando* (te zamen). *Jana* of *jano*, dat eene verkorting uit deze woorden is, beteekent dus 'Lichamen te zamen'. Eene verdere aanwijzing geschiedt door woorden zooals: wreede, dikke tweevingere enz. Zoo duidt o.a. het *Guyana* der Spanjaarden of *Kai-jana* der Caraïben zelve, op *kai* (moord) in *jana* (lichamen te zamen) en niet op een bepaald land, hoewel onze Roodhuiden, gelijk te voren aangehaald aan sommige lokale plaatsen een naam geven, welke doelt op eene eigenaardigheid van het terrein enz.

Doch keeren wij tot ons onderwerp terug.

Plannen teneinde een vijand onverhoeds op het lijf te vallen, werden doorgaans beraamd in de groote hutten of vergaderplaatsen. Bij zulke gelegenheden stond steeds een op een stok geplaatste houten Ara als schildwacht uit, die door zijn gekras een naderend gevaar aankondigde.

Hoe het op deze bijeenkomsten toeging, kan afgeleid worden uit de wijze, waarop nog in dezen tijd onze Indianen elkander toespreken. Er is nl. altijd slechts een woordvoerder, terwijl de overigen door knikken hun toestemming of afkeuring te kennen geven.

Werd in de raadsvergadering tot den strijd besloten, dan volgde onmiddellijk de Strijd-, Knots-, of *Apoetoe*dans. Met opgerichte knotsen, bogen. pijlen enz., bezongen de strijders den roem hunner voorvaderen, te gelijk de gelofte doende op gelijke wijze te zullen handelen. Zij werden tevens door vrouwen, kinderen en grijsaards bespot ten einde hen nog meer aan te vuren.

Het doel van den dans was, dat ieder strijder in zich den *Kaikoetjijumu* of Jaguargeest zocht op te wekken. Immers, de Indiaan redeneert aldus:

In koelen bloede stuit het mij tegen de borst, is het mij onmogelijk een man te vermoorden, laat staan een onschuldig wicht den schedel te verpletteren. Handel ik alzoo, dan geschiedt dat niet uit eigen aandrift, doch word ik voortgedreven door een gevoel van woede en moordlust, dat niets anders kan zijn dan de geest van den Jaguar. Om dien geest in mij op te wekken, dans ik den Jaguardans, ik volg alle bewegingen van den Tijger na, ik brul, ik his, ik zwaai den knots, gelijk het vreeselijke roofdier, dat zijne prooi met één slag der geduchte klauwen verplettert. En heb ik eenmaal mijn vijand gedood, dan moet ik ook zijn bloed drinken en proeven van zijn vleesch ten einde te voldoen aan den geest, die mij voortdrijft.

Ieder mensch, dier of andere levensvorm, hoe goedaardig ook kan, getergd zijnde, in zich den tijgergeest opwekken, die hem handelingen doet begaan, waarover hij later berouw gevoelt. Hij vraagt zich dan af: ‘hoe is het mogelijk, dat ik zoo kon te keer gaan? En het antwoord luidt: ‘Is de Tijger in den mensch, dan wordt de mensch gelijk den Tijger.

Doch de Jaguargeest alleen was niet voldoende ten einde den strijd te beslissen, want de Tijger kan in een hinderlaag gelokt worden. Daarom dansten de strijders den Slange- of bekoringsdans, hetgeen in hen opwekte den geest, die onhoorbaar en onzichtbaar nadert, omstrengelt en vastlegt, gelijk de slang eerst hare prooi door vrees betoovert, vervolgens verstikt en daarna inslikt. En wijl de Worgslang niet alleen de geest van bekoring in zich heeft, doch tevens alle dieren tot zelfs den Jaguar en den Kaaiman inslikt, wordt haar geest speciaal opgeroepen.

Tevens dronken de strijders den strijddrank, die bestond uit

paiwari waarin een poeder of zalf van wormen uit de rotte hersenen de lever en het hart van den Jaguar, de Boa, alsmede de moedigsten en listigsten van vroeger door hen gedoode vijanden. De hersenen werden verondersteld op te wekken de list, de lever daarentegen den moed, en het hart het leven. (Zie verder Piaaiisme en toelala).

Ook de tijgerklauwen werden in den grond begraven en de daaruit ontstane wormen tot poeder of zalf verwerkt, aan de armen en knotsen der strijders gesmeerd.

Meisjes en vrouwen brachten den drank rond in kalabassen terwijl de strijders zongen:

Okone Kaikoetjijumu, okone Awaloewa,
Kaikoetji ke wa,
Awoe tage Kaikoetji toewotjan irowala
Okone Ikili inasao ko.

Wij roepen u, Tijger, kom geest van geweld,
Doorgloei met uw vuur al ons wezen,
Omzweef ons opdat in deez' bloedigen strijd,
De vijand den Caraïb leer' vreezen.

Daal neder bekoring, verduister het oog,
Der strijders, die dra wij gaan naderen,
Om brullend, den tijger in bloeddorst gelijk
Te wreken den dood onzer vaderen.

IJl voort dus, Constrictor, omklem uwe prooi,
Wij volgen en worgen met d'armen;
Bezield door den moordlust van Tijger en Slang,
Mist ons hart elk spoor van erbarmen.

Bezield dus door den Tijgergeest en voorafgegaan door den geest van bekoring, trokken de strijders, de bevelen van den Piaaiman of Slangepriester volgende, den vijand te gemoet. Soms zond men eenige Ara-vederen als oorlogsverklaring vooruit, doch in den regel werd een dergelijke handelwijze overbodig geacht.

Geschiedde de tocht over land, dan droegen de vrouwen levensmiddelen; zij waren tevens gewapend teneinde in geval van nood hulp te kunnen verleenen.

Elke twee of drie dagen ging een boodschapper terug naar het kamp, zoodat men daar op de hoogte bleef van de plaats waar de strijders zich ophielden, om in geval van een nederlaag, versterkingen te kunnen zenden.

Steeds zochten de strijders den vijand te omsingelen of onverhoeds op het lijf te vallen, daarbij vooral zorg dragende boven den wind te blijven, zoodat zij hunne pijlen met den wind mede konden afschieten. Tegen de pijlen van den vijand dekten zij zich met hunne schilden. Al hunne bewegingen geschiedden met de uiterste snelheid; ieder strijder gebruikte in der haast spijs en drank. Vuur ontsteken werd zooveel mogelijk vermeden, wijl de rook de aandacht van den vijand zou kunnen trekken. Schildwachten daarentegen stonden altijd op den uitkijk of wel verkenden den omtrek van uit hooge boomen.

Gelukte het den strijders hunne vijanden onverhoeds op het lijf te vallen, dan volgde een geweldig bloedbad. Met opgeheven knotsen, *alasibana's* enz. wierpen zij zich op hunne vijanden terwijl de aanval geblazen werd door hoorns, trompetten enz. wier mondstukken bekoord waren met *toelala* ter opwekking van het geluid. Binnen korten tijd was de strijd dan ook beslist en lagen de verliezenden met verbrijzelde schedels op den grond uitgestrekt. De Tijgergeest toch kent geen genade.

Soms gebeurde het echter dat de aangevallenen ingelicht waren van de komst hunner vijanden. Zij stelden zich dan in hinderlaag en ontvingen de aanvallers met een hagelbui van vergiftigde pijlen.

Te water gescniedde de tocht altijd in groote booten, genaamd *kanoa's* die wel 2 à 300 man konden bevatten. Naast de *kanoa's* waren kleinere korjalen vastgehecht, die als reddingsbooten dienst deden.

Alleen des nachts werd de tocht aangevat en wel altijd met het getij mede. Zoodra de kentering van het getij plaats vond of de morgen aanbrak, werden de *kanoa's* langs den oever in het water gezonken, de kleine korjalen aan land gesleept, terwijl de strijders zich zoo goed mogelijk verborgen.

Of wel men bediende zich van een bijzondere kanoa met stukken boombast als deksel er op. Voorop waren twee gaten, waar een Indiaan steeds op den uitkijk stond, terwijl zich tevens gaten aan de zijden van het vaartuig bevonden, waardoor de strijders huune parels staken tusschen takken enz., die aan de kanoa gebonden, op het water dreven. In de verte zag het geheel er uit als een drijvende boomstam, waaruit op een gegeven oogenblik een aantal Roodhuiden te voorschijn sprong. Ontmoctten de strijders elkander echter in open *kanoa's*, dan trachtte elke partij zooveel mogelijk de positie boven den wind te krijgen. Was dit moeilijk, dan werd er geenterd en man tegen man gevochten.

Vooral de Caraïben munten uit in het bouwen van groote *kanoa's* waarmede zij zelfs de West-Ind. Eilanden wisten te bereiken. Hunne onverzoenlijkste vijanden waren de Arowakken, met wien zij in eeuwigdurenden strijd verkeerden.

Na afloop van den strijd werden de lichamen der verslagenen gebraden en opgegeten. Vooral de hersenen en het merg in de beenderen golden als lekkernij. De beenen zelve bewaarde men om er later fluiten van te vervaardigen. Van de listigsten en moedigsten der gevallenen werden tevens de lever en een gedeelte der hersenen medegenomen om later dienst te doen bij de bereiding van den strijddrank. De overwinnaars keerden dan, vergezeld van de krijgsgevangenen naar hunne dorpen terug. Groote feesten volgden; ieder strijder bezong zijn eigen heldendaden:

> De Tijger brult glorie, de Slang sist victorie
> De roem der Caraïben is alom verspreid
> Kom, laat ons thans drinken, de Kwama's doen klinken
> De Dubbelgeest heeft ons ten zege geleid.

De krijgsgevangenen werden uit de hangmatten, waarin zij gebonden waren, gehaald en aan palen tusschen de feestvierenden vastgebonden. waar zij met behulp van vuur, zout en peper gemarteld werden. Vrouwen en kinderen kwamen hen tevens bespotten en mishandelen[(25)]. Maar zelfs de hevigste pijnen maakten geen indruk op hen. Inderdaad een gevangen Arowak spuwde dikwijls zijne pijnigers in het aangezicht. Hij bezong tevens den moed zijner voorvaderen en verzekerde zijne beulen dat ook hen een gelijk lot zou wedervaren. Dit duurde zoo voort tot dat een slag met den knots aan het leven van den ongelukkige een einde maakte en hij, evenals zijn verslagen makkers, gebraden of gekookt in de magen der overwinnaars verdween.

De Arowakken mishandelden hunne gevangenen even wreedaardig als de Caraïben, maar naar het schijnt, aten zij hun vleesch niet op.

De volgende legende zou, volgens de Caraïben, doelen op de uitroeiing dezer menscheneters. Maar of deze Arowakken waren of wel Kalienja's of andere stammen, valt moeielijk uit te maken. Misschien dat de Caraïben ten tijde toen de feiten plaats vonden verdeeld waren in twee groepen, nl. kanibalen en dezulke bij wie

(25) Naar men wil zou het zoo bekende werk ‘Robinson Crusoe’ van Daniel Difoe berusten op de ondervinding van een matroos in de West-Indiën. De menschetende wïlden waren dus Caraiben, terwijl Vrijdag denkelijk een Arowak moet geweest zijn.

het menscheneten reeds was afgeschaft. Zeker is het echter dat de kanibalen kwamen van den kant van Engelsch Guiana.

Legende van Mapajawari of de Uitroeiing der Menscheneters.

Penalo ame weipiompo. (Eertijds enz.) voor nog de grootvader van mijn grootmoeder geboren was, leefden er vele Indianen langs den oever van de Coppename. Zij waren gelukkig, want overal kwam het wild talrijk voor en krioelden de visschen in kreken en rivieren.

Omstreeks dezen tijd leefden aan de Coppename een Kalienja genaamd *Mapajawari* en zijn vierjarig zoontje *Kenaime*. Mapajawari was een visscher die vooral uitmuntte in het zetten van springmanden om *Anjoemara's* te vangen.

Op een dag nam hij zijn zoontje mede, ten einde hem te leeren hoe de vangst geschiedde. Na de visschen uit de manden te hebben genomen, voelde hij zich vermoeid en ging aan den oever slapen, terwijl Kenaime zich met zwemmen vermaakte.

Het begon laat te worden en het zoontje riep zijn vader, doch deze sliep door. Kenaime begaf zich toen naar den oever om water te halen teneinde de Anjoemara's te koken. Onwillekeurig liet hij het oog glijden over de rivier en zag tot zijne verbazing een kanoa vol Roodhuiden naderen. Vader, riep hij verschrikt, daar komen *Itioto's* (Bosch Indianen). Maar Mapajawari stoorde zich niet aan het geroep en bleef doorslapen. Kenaime werd bevreesd en klom in een boom ten einde beter naar de Itioto's te kunnen kijken. Deze landden nabij de plaats waar Mapajawari lag te slapen, en nog voor Kenaime recht begreep wat er gebeurde, lag zijn vader zielloos ter neder.

De Itioto's sneden daarop het hoofd af van Mapajawari en hingen het op aan een tak, slechts enkele voeten verwijderd van de plaats waar Kenaime zich verscholen hield. Het lichaam van den verslagene vervolgens in stukken snijdende, kookten zij het vleesch in den pot, die bestemd was voor de Anjoemara's.

Sprakeloos van ontzetting aanschouwde Kenaime het vreeselijke schouwspel. Hij zag hoe de Itioto's het gekookte en op de barbakot geroosterde vleesch van zijn vader's lichaam aten en hoe zij, verzadigd zijnde, kampen bouwden en zich ter ruste begaven, na eerst schildwachten te hebben uitgezet.

Den geheelen nacht bleef Kenaime bibberend van koude in

den boom verborgen, vol ontzetting starende in de gebroken oogen, die hem tegenblikten uit het hangende hoofd van Mapajawari.

Den volgenden dag vertrokken de Itioto's. Kenaime klom van den boom af; plaatste het hoofd zijns vaders in een *pasrie* van palmbladeren en bracht het naar zijne moeder. Zij weende, wrong de handen, maar het hielp niets. En toen ook de vrienden van den verslagene uittrokken om hem te wreken, vonden zij op de plaats slechts gebroken en afgekloven beenderen. De moordenaars daarentegen waren spoorloos verdwenen.

Kenaime begroef het hoofd van zijn vader in het woud en bedekte de plek met een grooten steen.

Van af dien dag was de vierjarige zoon van Mapajawari geheel veranderd. Hij lachte niet meer. En wanneer zijne makkertjes vroolijk *oelana* speelden, zat hij in een hoek der hut droomerig te staren naar den kant van waar de Itioto's gekomen waren.

Jaren verliepen. Kenaime groeide op tot een schoon jonkman. Geen zijner stamgenooten overtrof hem in het zwaaien met den *apoetoe* (knots) of het verduren van pijnen. Zijne pijlen misten nimmer het doel terwijl hij zich op meesterlijke wijze wist te dekken tegen de pijlen der vijanden.

De oude moeder van Kenaime had groote hoeveelheden kassave verzameld tot het maken van paiwari (drank) want er zou feest gevierd worden. Invitaties in den vorm van touwtjes met knoopen (een knoop: een dag) werden overal rondgezonden, zoodat op den dag van het feest een menigte Roodhuiden zich in het dorp van Kenaime ophielden. Er werd lustig gedronken en gezongen. De kalebassen met drank gingen onophoudelijk van hand tot hand. Men juichtte, men braakte, men zong totdat opeens te midden der algemeene vreugde Kenaime verscheen. In zijne handen droeg hij den pas opgegraven schedel van Mapajawari. Hij plaatste dien op den grond te midden der feestvierenden, en den strijdknots opheffende, brulde en hitste hij den strijdzang en danste den strijddans.

Jakono (vrienden) riep hij, wie helpt mij om mijn vader te wreken? Alle aanwezige jongelingen sprongen op, en het voorbeeld van hun vriend volgende zwoeren zij den dood aan de moordenaars van Mapajawari.

Allen dansten den knotsdans en zongen den zang; er werd gebruld, gehitst, gesist gekropen net als Tijgers en Worgslangen. De jongelieden, waren in Kainemu's of Wrekers veranderd.

De Piaaimannen togen aan het werk en weldra was ook de

verzekering verkregen van den Dubbelgeest, dat de strijd goed zou afloopen.

In twee groote kanoa's verlieten de strijders, allen gewapend met knotsen ter dikte van kleine boomstammen, de plaats waar de moord op Mapajawari geschied was. Elke drie dagen ging een berichtgever naar het dorp terug, zoodat men daar steeds op de hoogte bleef van wat onderweg gebeurde. Geen vuur werd ontstoken. Altijd stonden er schildwachten op den uitkijk. Ging de tocht over land, dan bouwde men kampen.

Al spoedig bereikten de strijders de dorpen der Itioto's genaamd *Pawana* (Warrau?). Deze waren evenwel van hun komst verwittigd en liepen hen te gemoet met de woorden: ‘Wij hebben Mapajawari niet gedood, wij waarschuwden zelfs tegen den moord, zoodat wij bijna zelf zijn opgegeten. De Indianen, die den vader van Kenaime opaten, moeten gezocht worden in de dorpen der *Jawa-konejenje* (Slechte Wraak Indianen). Deze menscheneters beschouwen ons als vrienden; en wij zullen u als vrienden tot hen leiden’.

Zoo gezegd, zoo gedaan. Te zamen met de Pawana bereikten de wrekers na een maan (maand) de dorpen der Itioto's. Van verre hielden zij de knotsen omhoog en riepen: ‘Vrede vrienden!!’

De Itioto's, niet wetende wie de vreemde krijgslieden waren, ontvingen hen met open armen. Ter hunner eere werd zelfs feest gevierd. Kenaime echter gaf zijne vrienden last niet te drinken, maar te wachten op het sein, dat hij hen te middernacht zou toeroepen. Dan moesten zij opspringen en den strijd beginnen.

De Itioto's dronken lustig totdat allen smoordronken waren. De Caraïben en Pawana's echter waren allen nuchter wijl zij den drank ongemerkt uit de kalabassen op den grond hadden uitgegoten. Toch hielden zij zich alsof ze eveneens beneveld waren en elke Caraïb en Pawana vroeg toen aan een Itioto of hij naast hem in de hangmat mocht komen liggen wijl het weder zoo guur was, (slimme Indianen he!)

De niets kwaads vermoedende Itioto's stonden dit toe en weldra lag in elke hangmat een nuchtere Caraïb of Pawana naast een dronken menscheneter te wachten op het sein van den aanvoerder.

Eensklaps weerklonk een vreeselijk gebrul en een holle stem riep donderend de woorden:

Mapajawari joepoepombo toetoeroetoe.

Het was Kenaime, die in den hollen schedel van zijn vader den aanval blies. Alle Caraïben en Pawana's sprongen op. De dronken Itioto's trachtten te vluchten, doch overal klonk het brul-

lend en hissend: Sla dood, verworg, mik op den neus, geen genade, spaar vrouwen, noch kinderen, noch grijsaards. En te midden van het verschrikkelijke bloedbad toeterde Kenaime voortdurend in den schedel van zijn vader.

Slechts enkele (zes) Itioto's ontsnapten om de tijding der nederlaag naar de verder gelegen dorpen over te brengen.

Mapajawari was gewroken. De overwinnaars sneden de hoofden der verslagen Itioto's af en hingen ze op aan de takken der omliggende boomen. In het midden plaatsten zij den schedel van Mapajawari op een staak, opdat hij zou kunnen oordeelen over de wraak van zijn zoon.

Zonder verdere ongevallen bereikten de strijders weder hunne dorpen, waar zij met vreugde ontvangen werden. Feesten volgden elkander op. Jonge meisjes bezongen hun moed en grijsaards prezen hun list.

En, zoo besluit de legende, sedert dien tijd hebben de kanibalen zich nimmer meer in de Coppename vertoond.

In verband met de voorgaande overlevering is merkwaardig de volgende aanhaling van Von Humboldt:

'Van alle Indianen waren inzonderheid de Cabres of Cabeires tezamen met andere stammen in Guiana en Brazilie de grootste menscheneters. Omstreeks het begin der achttiende eeuw vereenigden de Caraiben zich onder een opperhoofd genaamd Tip tot een aanval op deze kanibalen, doch werden verslagen. De overwinnaars plaatsten toen een gevangen Caraib op een boom van waar hij duidelijk kon zien, hoe de lijken zijner verslagen vrienden werden gebraden en opgegeten. Daarna lieten zij hem vrij om de tijding der nederlaag aan zijne stamgenooten over te brengen.

De Caraïben riepen toen hunne strijders op tot een algemeenen aanval en doodden al de menscheneters. Von Humboldt zag de honderden geraamten dezer verslagen Kanibalen.

Verder verdient nog opmerking het volgende:

Toen omstreeks 1509 Enciso zocht naar het goudland *Zenu* (*Menu* beteekent Car. bloed), liet hij de gebruikelijke proclamatie voorlezen aan twee Caciques. Daarin stond dat God heerscher was over alles op Aarde en in den Hemel, en dat de Paus als stedehouder op Aarde het land aan den Koning van Spanje had geschonken.

De Caciques antwoordden dat zij wel konden gelooven, dat God boven hen stond maar de Paus moest dronken zijn geweest toen hij iets wat hem niet toebehoorde aan een ander wegschonk

en de Koning van Spanje was bepaald krankzinnig om den Paus te vragen naar het eigendom van een ander. Als de Spanjaarden dus zouden trachten met geweld het land te veroveren, zouden zij hetzelfde lot ondergaan als de overige vijanden der Caciques.

Bij het uitspreken dezer woorden keerden die twee Indiaansche Koningen zich om en wezen op *twee rijen doodshoofden* welke op *staken* waren gestoken.

De Spanjaarden, die van dergelijke logische argumenten volstrekt niet gediend waren, vielen de Roodhuiden aan, en namen een der Cacique's gevangen.

Dat ook de Arowakken vroeger de hoofden hunner gevangenen op staken plaatsten, getuigt o.m. het volgende:

Toen in 1499 Nino en Guera door Caraïben in 18 kanoa's werd aangevallen gelukte het hun een Caraib gevangen te nemen, alsook een Arowaksch gevangene te bevrijden. Deze vertelde dat zes zijner kameraden reeds door de kanibalen waren opgegeten en dat een gelijk lot hem dienzelfden avond zou getroffen hebben.

De Spanjaarden ontstaken bij het hooren van dit verhaal in hevigen toorn. Zij gaven den Arowak een wapen in handen en zeiden hem, dat hij met den Caraib kon doen wat hij wilde.

In een oogwenk sprong de Arowak op, sloeg zijn vijand neder, trapte en hakte zijn lichaam tot een vormloozen klomp, waarna hij het lijk onthoofde en het hoofd als zegeteeken op een staak plaatste.

Thans vragen wij: Wie was de bloeddorstigste van dit trio, de kanibaal, de wrekende Arowak of de Spanjaard, die zulk een wraak toestond?

Bezoek van Caraïben aan Macoesiland.

Penalo ame weipiompo. (Eertijds enz.) voor nog de grootvader van mijn grootmoeder geboren was, kwamen de Indianen veel talrijker voor dan thans. Zij leefden tevens gelukkig, want er was overvloed van wild, terwijl de visschen in kreken en rivieren krioelden.

Van al de Indianenstammen, met welke de Caraiben in dien tijd in betrekking stonden, werden vooral de *Macoesi's* als goede vrienden beschouwd.

Deze Indianen woonden ver, over de Corantijn naar den kant der Orinoco. Om hun land te bereiken moest men weken lang

reizen en allerlei gevaren doorstaan. Doch dit hield den treklustigen niet terug en inzonderheid toen eens een troep Macoesi's een Caraiben-dorp bezocht hadden, besloten een twintigtal Kalienja's een tegenbezoek te brengen aan Macoesiland.

De Piaaiman riep den Dubbelgeest op en deze voorspelde, dat de tocht goed zou afloopen. Vroolijk vertrokken onze jongelieden dan ook en bereikten na een voorspoedige reis de plaats hunner bestemming. Daar echter vonden ze alles in rep en roer, wijl de aldaar wonende *Kenaimu's* of Menscheneters zich in den omtrek vertoond hadden.(26)

De Macoesi's ontvingen hunne vrienden met open armen en stonden hen zelfs af de beste en grootste hut in het dorp. Zij waarschuwden hen evenwel niet te slapen, wijl misschien dienzelfden nacht de menscheneters een aanval zouden doen op het dorp.

Maar de Caraiben, vermoeid van hun langen tocht, hadden rust noodig en de Piaaiman gelaste dat terwijl tien man sliepen, de overigen moesten waken (slim he!) Zij moesten tevens langwerpige kijkgaten maken in de wanden der hut.

Om negen uur des avonds verschenen inderdaad de Kainemu's. Onhoorbaar als Slangen kropen ze over den grond. Maar het gelukte hen niet de Kalienja's te verrassen. Integendeel toen zij de hut genaderd waren, werden zij begroet van uit de kijkgaten met een hagelbui van pijlen. In allerijl vluchtten zij naar het woud terug, doch de Caraiben vervolgden hen en doodden er velen.

De Piaaiman vond evenwel, dat hoe goede vrienden de Macoesi's ook waren, hun land veel te gevaarlijk was voor een Kalienja, zoodat tot den terugtocht besloten werd. Zoo gezegd, zoo gedaan. Dra bleek het den vertrekkenden, dat zij gevolgd werden door talrijke Kenaimu's. De Piaaiman gelastte onmiddellijk dat allen zouden beginnen te zingen, lachen, en pijlen afschieten om de vervolgers in den waan te brengen, dat zij met een groot leger te doen hadden (slim he!)

De list gelukte uitnemend en al zingende en lachende bereikten de Kalienja's de Corantijn. Toen eerst konden zij uitrusten, want de Kenaimu's om onbekende redenen, waren niet in staat de Corantijn over te steken. En thans nog, zoo besluit de legende, kruinen deze

(26) In Macoesiland bevinden zich de dorpen der *Arekuna's* die in taal en zeden bijna geheel met eerstgenoemden overeenkomen. Zij zijn echter krijgshaftiger en zien minachtend neder op de Macoesi's. Volgens Monteiro en Ribeiro moeten de Arekuna's eens menscheneters geweest zijn. Zie echter onze opmerking omtrent de zinnebeeldige voorstelling van wreedheid en strijdlust.

menscheneters het hollandsch grondgebied niet binnendringen wijl allen ongedoopte heidenen zijn!

Einde van den Indiaanschen broederoorlog.

Volgens de Arowakken hebben zij in den strijd met de Kalienja's het laatste woord gehad. Zij wisten nl. hunne vijanden in een hinderlaag te lokken. Boven een waterval hadden zij drijvende boomstammen geplaatst, waarachter een gedeelte der strijders was verborgen, terwijl de overigen aan den oever verscholen waren. Toen de Caraiben dus, na met veel moeite hunne vaartuigen langs den waterval hadden gesleept en weder te water hadden gelaten, zagen zij opeens tot hunne groote verbazing, boomstammen aandrijven, en wel met zulk een geweld, dat de vaartuigen zonken. Woeste kreten weerklonken van den oever gevolgd door een hagelbui van vergiftigde pijlen. Wie niet getroffen werd, geraakte in den kokenden waterval. Slechts een gewonde jongeling ontsnapte. Tot zijne stamgenooten teruggekeerd ried hij hen aan, den strijd op te geven. Den volgenden dag trokken de laatste Caraiben met omhoog gehouden pijlen den Arowakken te gemoet; en er werd vrede gesloten. Zoo eindigde volgens de Arowaksche legende, de laatste der Indiaansche broederoorlogen, waarover de geschiedenis zwijgt.

Volgens de Caraiben daarentegen zijn de Arowakken alleen door zich bij de blanken te voegen, aan een algeheelen ondergang ontsnapt. Wie te gelooven?

De strijdlustigheid van vroeger komt nog enkele malen onder de Indianen van dezen tijd voor, hoewel, naar het schijnt de strijd thans meer om vrouwen loopt. Zoo beroemden onlangs de Kalienja's van *Palamaniribo* (Jodensavanne) zich erop, dat zij de Arowakken in den omtrek goed hadden toegetakeld. En hoeveel dooden waren er, vroeg ik. Dooden, klonk het ontsteld, neen, wij hebben ze eenvoudig de kleederen(!) van het lijf gescheurd!

Verleden jaar kwam uit Albina het bericht, van een moord door deporté's op eenige Indianen gepleegd. In ongelooflijk korten tijd wisten de Kalienja's der meest afgelegen dorpen der Benedenlanden er alles van. Het gerucht liep tevens, dat de Gouverneur naar Indianen zocht om de Franschen aan te vallen. Bij troepjes kwamen de Caraiben, gewapend met geweren, bogen en pijlen, enkele knotsen enz. in de stad. En ware Zijne Ex. er toe geneigd geweest, op dat tijdstip had hij zich bepaald aan het hoofd kunnen stellen van een honderdtal Caraibische jongelieden.

Maar, zeiden wij, aan een troepje dezer vechtlustigen, net zoo goed als jij die Franschen wilt gaan dooden kunnen zij je ook doodschieten. Ka! klonk het antwoord, daarvoor zijn wij te slim. Wij naderen onze vijanden nooit loopende, doch altijd kruipende, evenals Slangen.

VI. Onze Kalienja's over het algemeen.

Volbloed Indianen zijn roodbruin of liever koperbruin van kleur, hoewel de roekoe of *koesoewee*, Ar. *sirabode*, die zij aan hunne huid smeren, hen rooder doet schijnen. De tint verschilt aanmerkelijk, doch licht gekleurde individuen komen onder de Arowakken eenigszins talrijker voor dan donkere.

Naar onze meening is deze variatie meermalen het gevolg van vermenging met negerbloed. Een *Kaboegru*-Indiaan, bastaard tusschen Neger en Roodhuid, kan wel dadelijk herkend worden aan zijn zwartachtige kleur, kroeshaar, alsmede eigenaardige geur, maar dit verdwijnt gaandeweg na eenige geslachten, zoodat zelf een expert zich kan vergissen.

Het verschil tusschen Caraïben en Arowakken is over het algemeen zeer gering. Beiden worden doorgaans niet langer dan 5.1, terwijl 5.6 slechts bij hooge uitzondering voorkomt. De vrouwen zijn nog korter, inderdaad hebben wij nog geen Indiaansche vrouw ontmoet, die zittende op een gewonen weenerhouten stoel, met hare voeten den grond kon aanraken.

Hunne gelaatstrekken zijn vrij regelmatig. De zwartbruine, eenigszins kleine, op één lijn staande oogen, hebben eene droomerige uitdrukking. Indianen met uitpuilende oogen (het teeken van praat-zucht) bestaan niet. Ook de rimpels of groeven aan zijden van neus en mond zijn platter dan bij de blanken en negers, hetgeen het Indiaansche gelaat eene strakke, ernstige uitdrukking geeft. De vorm van den neus varieert van af plat en ingedrukt (gelijk bij den neger) tot bij sommige Caraïben een echte haviksneus. Het eerste duidt eene verwantschap aan met de Indianen van Central-Amerika en Brazilië, doch het laatste is typisch Noord-Amerikaansch.

De Warrau's verschillen eenigszins van de twee voorgaande stammen. De mannen bereiken een lengte van ongeveer 5 voet en

(Uit ‘Suriname in Beeld’.) Een groep Caraïben.

de vrouwen omstreeks 4 voet. Hun kleur is vrij donker terwijl zij breeder aangezichten, grooter hoofden, breeder borstkassen en korter beenen hebben dan de Kalienja's. Zij tatoeeeren zich aan de mondhoeken en gelijken overigens uitgezonderd, hun glad haar, wel wat op Kaboegru Indianen[27].

Onze Indianen verliezen reeds op jeugdigen leeftijd hunne tanden, doch het lange, dichte, vrij grove hoofdhaar blijft gitzwart tot in hoogen ouderdom, die echter zelden de 60 jaar te boven gaat. De mannen snijden het haar af, uitgezonderd een plek boven het voorhoofd. Bij vrouwen daarentegen hangt het of wordt soms ineengevlochten.

Een jong Indiaansch meisje ziet er dikwijls allerliefst uit, maar begint reeds op haar twintigste jaar rimpels in het aangezicht te krijgen. Eene oude vrouw daarentegen is slechts vel en been en geldt zelfs in Suriname als zinnebeeld van leelijkheid.

Ruigheid aan het lichaam wordt door de Indianen aangezien als een overeenkomst met de dieren. Zij zijn dan ook steeds in de weer de haren aan aangezicht enz. uit te trekken, hoewel men soms enkele mannen en oude vrouwen aantreft met een duidelijken snor. Van een Indiaan met zwaren baard hebben wij eens hooren spreken, doch zijn volstrekt niet zeker of wel een pur-sang Roodhuid bedoeld werd.

Het gebruik om zich de wenkbrauwen uit te trekken en die te vervangen door een met blauwzwarte verf beschilderd boogje boven elk oog, vroeger algemeen bij de Arowakken en Warrau's in gebruik, schijnt nu afnemende.

Merkwaardig in verband met het bovenstaande is het feit, dat bij de oude Egyptenaren de priesters verplicht waren tot zindelijkheid. Zij moesten door menigvuldig scheren alle haar aan hun lichaam en hoofd verwijderen.

Onze Roodhuiden zijn welgebouwde menschen met kleine handen en voeten. Dikke en tegelijk gezonde Indianen hebben wij nooit gezien, hoewel velen een eenigszins grooten onderbuik bezitten. In vergelijking tot blanken en negers, kan men hen niet krachtig noemen, hoewel zij onovertroffen staan in wat gehardheid en geduld aangaat.

(27) Gelijk wij nader zullen trachten te bewijzen is de platte neus en de meerdere gelijkenis van de Arowakken en de Warraus's met de volken van Afrika niet zoo oppervlakkig als men wel denkt.

Joeni (de kleine) pur-sang aankomend Caraïbisch meisje.

Hun gang is eigenaardig en verschilt geheel van dien der Hindoes en Javanen, met wien zij in vele andere opzichten veel overeenkomen. Zij zetten nl. onder het loopen eerst de voorzool op den grond en daarna den hiel. Elke voetstap geschiedt op één lijn met den vorigen, hetgeen den Indianen in staat stelt zonder inspanning, uren lang over een pad, niet breeder dan een decimeter te loopen Allen gaan achter elkander en zoo ingeworteld is dit gebruik, dat zelfs in de breede straten van Paramaribo, de Roodhuiden nooit naast elkander loopen.

De Indiaan praat weinig, tenzij in dronkenschap. Laat vijftig nuchteren in ééne kamer bijeen zijn en men hoort slechts een gefluister, wijl eenzelfde aantal negers een helsch lawaai zouden maken. Hoe groot ook een troep Roodhuiden moge zijn, nimmer praten zij door elkander of vallen elkander in de rede. Er is doorgaans een woordvoerder. Wordt lezen iets gevraagd, dan spreekt hij zijn buurman aan, die het weder aan zijn buurman zegt. Elk

knikt met het hoofd totdat de laatste bereikt is, die wederom den eersten aankijkt, waarna deze het antwoord geeft.

Awanimpo, vroegen wij eens aan onzen vriend uit de Boven-Marowijne, waarom praat je zoo weinig? Dat is de schuld van de parel, klonk het. Toen ik nog als jongen met mijn vader ter jacht ging, had ik de gewoonte hem soms om inlichtingen te vragen over zaken die wij in het bosch zagen. Hij sloeg mij dan steeds met een parel. En nu nog na zoovele jaren, als ik iets wil vragen, zweeft die parel mij voor den geest. Buitendien, hij die luistert, leert veel doch hij die praat geeft uit domheid veel weg van zijne kennis, evenals een neger en... een blanke.

Dit laatste werd op heel zachten toon gezegd, Awanimpo had, gelijk al zijne stamgenooten de gewoonte, vrij onduidelijk te praten bijna zonder de lippen te bewegen. Open uw mond wijder, voegden wij hem eens toe, hetgeen hij ook deed. Doch dienzelfden middag konden wij aan het strakke gelaat van den Indiaan merken dat er iets niet in den haak was. Wij vroegen hem naar de reden doch groot was onze verwondering toen Awanimpo gebelgd verklaarde, dat door onze schuld, hij dien morgen zijn mondhoeken gescheurd had.

De typische Indiaan is niet diefachtig van aard. Hij spreekt ook doorgaans de waarheid, mits men hem korte, begrijpelijke vragen doet, doch hij is niet een persoon, die absoluut vertrouwen verdient; inderdaad de geringste kleinigheid kan hem soms een belofte doen vergeten. En dat moet altijd zoo geweest zijn, ten minste, in de Caraïbische legenden worden woordbreuk en verraad tegenover een vijand als list, niet als misdaad beschouwd. Plicht bepaalt zich dan ook bij den Indiaan slechts tot handelingen, die als van zelf spreken. Tucht kent hij niet, zelfs een oorspronkelijk woord voor kapitein of opperhoofd is hem onbekend.

Alle Indianen, vooral de mannen, zijn opmerkelijk lui en vadsig van aard, hetgeen maakt, dat zij dikwijls gebrek lijden op plaatsen, waar er overvloed van alles voorkomt. Zelfs het noodzakelijk vellen van boomen ter aanlegging van een kostgrond geschiedt met tegenzin.

Landbouw heeft dan ook bij hen nimmer een hoogen trap van bloei bereikt hoewel de eerste Spaansche landontdekkers vol lof spraken over de provisievelden der Arowakken in de noordelijke West-Ind. Eilanden. Zij kennen geen veredelde gewassen of vruchten, terwijl hunne z.g. aangekweekte sierplanten niets anders zijn dan bekoringsmiddelen of *toelala*.

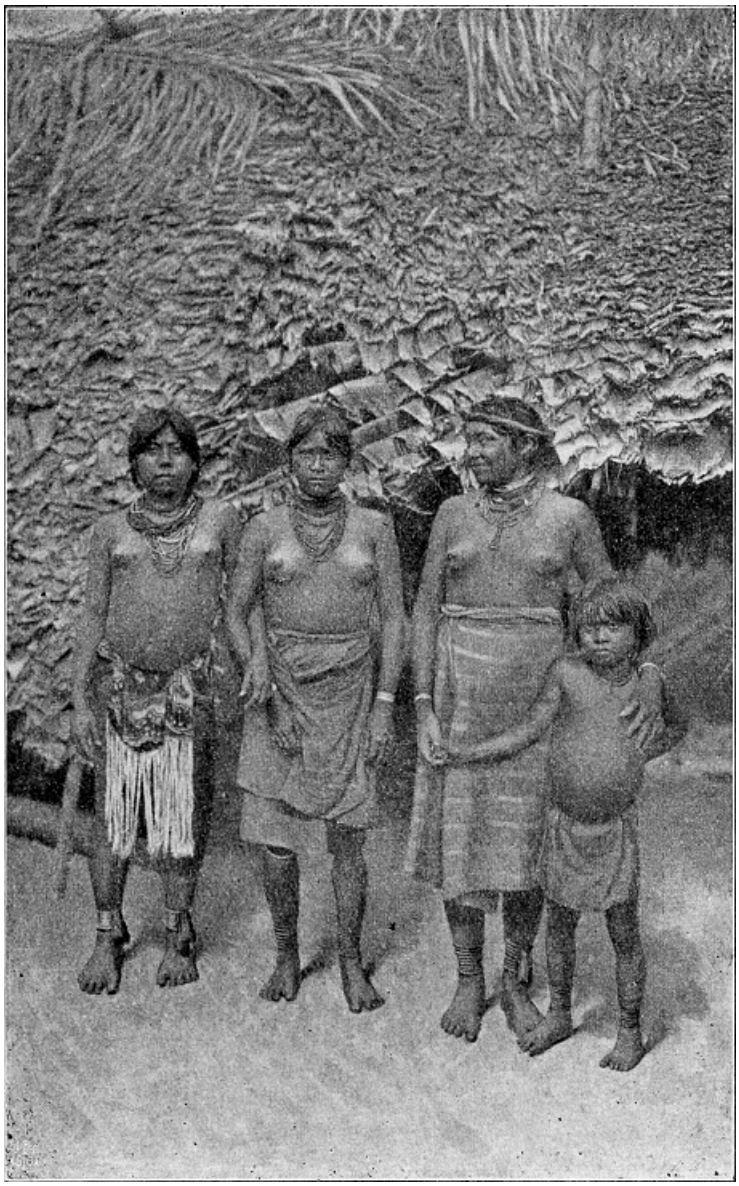

(Uit ‘Suriname in Beeld’.) Indiaansche jonge vrouwen-typen.

Hoewel Roodhuiden, wat betreft hun lichaam vrij zindelijk zijn, behooren zij, wat hun levenswijze aangaat, volstrekt niet tot de zindelijksten onzer bevolking. De Warrau's gelden in Demerara zelf als het zinnebeeld van vuilheid. Hunne kinderen zien er altijd morsig uit. Ook de Kaboegru Indianen zijn niet zindelijk, zoodat men hen soms aantreft met het lichaam als overtogen met een meelachtig waas van vuil en roekoe.

Roodhuiden zijn niet twistgierig, doch wraakzuchtig, ijdel en uiterst jaloersch en lichtgeraakt, zoodat het ons onmogelijk is geweest te gelijk intieme Caraïbische en Arowaksche vrienden er op na te houden. Dikwijls hebben wij zelts een droevige figuur geslagen als wij, om inlichtingen te krijgen, in tegenwoordigheid van Caraïben flink op de Arowakken scholden of omgekeerd, en zij dit later merkten. ‘Je bent slim als een Indiaan’ klonk het dan, maar je vergeet geheel dat ook wij Indianen zijn.

Dat alleen drank en behoefte naar voedsel in staat zouden zijn de belangstelling van een Indiaan op te wekken, is niet geheel juist. Toch toont hij zijne hartstochten minder dan een blanke of een neger. Doch dat is begrijpelijk, in aanmerking genomen, wat een Roodhuid eigenlijk onder ‘opvoeding’ verstaat.

Eergierigheid kan den Indiaan niet ontzegd worden. Steeds tracht hij dan ook een makker in het maken van vlechtwerk enz te overtreffen, hoewel hij de meerdere kunde van een ander veelal aan *toelala* toewijt.

Persoonlijke moed en list geld hoog bij den Caraib. Iemand, die geen pijn kan verdragen, is volgens hem een lafaard, alleen geschikt om in het aangezicht te spuwen. Hij houdt van grappen alsmede vergelijkingen te maken tusschen menschen en voorwerpen in de natuur. Ieder vreemdeling die een Indiaansch dorp bezoekt, kan dan ook, zoo hij de taal machtig is, zijn eigen signalement hooren. O.a.: zijne oogen zijn groot als die der *Koetai's* (een vischsoort); hij is dik als een Tapir; zijne beenen gelijken dien van een *Tokoko* (Zeegans of Flamingo) enz. Ook onder het spreken gebruiken zij dergelijke uitdrukkingen om sommige houdingen en bewegingen aan te duiden, waartoe hun taal zich niet zoo goed leent. Bv. hij *steenduif* voor vrijen en zoenen; hij krabt zich gelijk den Brulaap of tandenknarst als een Boschvarken enz.

De Indianen beschouwen zich zelve als de allerverstandigste, allerslimste en allerschoonste menschen in deze Wereld. De blanken *parana-wokelu* (zeemannen) Ar. faleto (wijzen) danken hun kennis grootendeels aan geld *plata* (n.h. sp.). De negers heeten *Mekolo*

(den aap voorbij of misschien ook aapoorsprong) of ook wel mati (v.h. eng. mate). De Arowakken noemen hen Djoeli of Konokodie. Kleurlingen daarentegen worden *mulato* (n.h. sp.) genoemd.

Bij de negers staan de Indianen bekend als *Iengi* (v.h. eng. Indian?) of wel *Boesi Bakra* (boschblanken). Vroeger echter heetten zij algemeen *'Bokken'*, een naam, die zou doelen op de *Botocoedo's*(?), welke in het Zuiden van Suriname woonden. Het woord *Botocudo* stamt af van Braz.-Port. botoque, d.i. plug, prop, die sommige Indiaansche stammen in de onderlip dragen (Prins v. Wied).

Zoowel Arrowakken als Caraïben kennen tevens de Joden onder een naam die op de Besnijdenis heenwijst(28).

Maar of die naam oorspronkelijk is kunnen wij niet oordeelen.

Ingevoerde dieren zooals Paarden, Varkens, Geiten enz. alsmede vogels en andere voorwerpen hebben meerendeels spaansche namen, wijl ze naar het schijnt, het eerst door de Spanjaarden in Amerika werden gebracht. Het eenigste hollandsch woord, dat algemeen onder de Indianen der drie Guiana's bekend is geraakt, is het woord *sopi* dat afstampt van *zuipen*! Waarlijk geen eer.

Holland heet bij de Caraiben *Djoepawoeloe* (plaats van goede menschen), Engeland *Anglesi-djoepawoeloe*, Frankrijk *Fransisi-djoepawoeloe*, Demerara *Damelali* en Cayenne *Kayana*. Zie verder namen van rivieren enz.

Wijl de Indiaan dikwijls in zijn hangmat ligt, heeft hij volop tijd tot wijsgeerige overpeinzingen, die echter meerendeels loopen over eene geheimzinnige connectie van voorwerpen in de natuur die elkander gelijken. Eens echter hoorde ik een Indiaan, die zichzelf geruimen tijd voor een spiegel had staan bewonderen, de volgende opmerking maken:

'Wat is toch het menschelijk verstand? Reeds weet ik zooveel en leer nog dagelijks meer bij, zonder dat ik het eerstgeleerde weer vergeet; en toch wordt mijn hoofd niet grooter. Vriend, gij als blanke weet meer van zulke zaken af dan ik; zeg mij dus de reden daarvan?

Tot mijn spijt moest ik uit onkunde het antwoord op deze wijsgeerige vraag schuldig blijven.

(28) Naar andere schrijvers beweren, was de Besnijdenis bekend bij de Salivas, Guamo's en Othomacs aan de Orinoco. De operatie geschiedde acht dagen na de geboorte, doch veroorzaakte den dood van vele kinderen. (Hartsinck).

Kapitein Ingoekoewapa, gedoopt Abraham van Serno.

Het spreekt van zelf, dat de meeste gedachten van Indianen geheel verschillen van de onze, hetgeen hen soms de allervreemdste dingen doet droomen. Wij beschaafden b.v., opgevoed onder geheel andere omstandigheden, zullen nooit droomen dat wij aan het vrijen zijn met een Tapir of dat wij worden aangevallen door monsterachtige Jaguars, Worgslangen, Kaaimannen, Vampirs, Mierenvreters, Ratelslangen enz. De Indiaan daarentegen beschouwt de dieren uit een geheel ander oogpunt. Zijne gedachten zijn steeds gericht op vrouwen en de gevaren aan jacht en visscherij verbonden, met het gevolg dat zelfs kinderen dikwijls vreemde dingen droomen. En wijl bij den Indianen droomen als zoovele waarheden gelden, gelooven zij inderdaad aan allerlei monsterachtige wezens enz., waarover later.

De eerste landontdekkers hebben den Roodhuiden niet begrepen. Alles wat zij hoorden, vatten zij letterlijk op, zonder zelfs te gissen dat zij te doen hadden met volken bij wien symbolische voorstellingen op den voorgrond stonden. Inderdaad tot op den dag van heden zijn onze Indianen dichters gebleven, hoewel zij in hun taal hunne gevoelens niet goed kunnen vertolken.

Bijna alle Indianen, uitgezonderd sommige vrouwen uit de Boven-Marowijne, kunnen het negerengelsch spreken, hoewel zij dit doen met een eenigszins vreemde uitspraak, zooals:

Joe, disi da Gramman deke diesi na Parana-wokelu kondele ma mi, diesi mi kaptin Joris, deke da hedeman foeke diesi na Kalienja kondele. Diesi dem Arowako men ke foefoeroe diesi da Salanam-kondele, serike foeko da diesi toe djogole dalan. Diesi oen de Cribisi morolo koni, wanile feive djogolo dalan. So diesi joe Gramman sa ko meki diesi dati joe foetoeboi gi diesi mi Joris, da boesibakra drie djogolo dalan.

Vertaald, wil het hovenstaande zooveel zeggen: Gij zijt Gouverneur van het blankenland en ik, kapitein Joris, ben hoofdman van het Indiaansche land. De Arowakken hebben Suriname gestolen en verkocht voor twee

Kapitein Joelice, gedoopt Pierre van Palamaniribo. Hij is een pur-sang Roodhuid.

stoopen of kruiken dram. De Caraiben zijn echter slimmer en willen vijf stoopen Zoo zult gij Gouverneur uw adjudant gelasten aan mij Joris den boschblanke drie stoopen dram in betaling te geven.

Behalve de eigenaardige spreekwijze hebben de Caraiben nog bijzondere uitdrukkingen. O.a. geldt bij hen de overtreffende trap als *ogri* (slecht of kwaadaardig). Zoo spreekt men van een kwaadaardig mooi meisje, een kwaadaardig lekkere vrucht enz. Moed zit in de lever, jaloezy daarentegen in den buik; begeerigheid puilt uit de oogen; iemand die zijn gevoel verkropt, eet zijne nieren op; een woedend mensch is bitter, want hij roept zijn *bita* (venijn) op gelijk de Ratelslang, enz.

Caraiben, die hollandsch kunnen spreken zijn wij tot nu toe niet tegengekomen. Toch geldt Kapitein Pierre,

die in zijn jeugd de Haarlemsche tentoonstelling bezocht, als de eenige taalkundige, die in staat is met den Gouverneur te converseeren.

Verbeeld u dus onze verbazing, toen wij uitvonden dat de geheele taalkennis van den kapitein bestond in de navolgende zinnen.

Goeden dag.

Adieu.

Geef die menschen wat te drinken.

Die man heeft maar één vrouw.

Leen mij twee pop.

De overige gezegden en antwoorden verloren zich in een gesis als sje - sje - so so - o ja o ja, zeker zeker, doch alles zoo juist nagebootst dat het oppervlakkig werkelijk als onduidelijk hollandsch klinkt.

Behalve Kapitein Pierre wordt nog Kapitein Louis van de Marowijne genoemd, niet alleen als taalkundige, maar tevens als afschaffer!! Onder de Arowakken daarentegen staat Kapitein Julius hoog aangeschreven.

De Indiaan erkent in den blanke geenszins zijn meerdere. Van een titel wil hij niets afweten; volgens hem heeft een mensch maar één waren naam, en dat is zijn voornaam. Er bestaan slechts twee rangen nl. kapitein = Gouverneur en *foetoeboi* = loopjongen. De Arowakken zijn eenigszins beschaafder dan de Kalienja's wijl zij personen van aanzien aanspreken als *ebebe*.

Even frank en vrij als de Caraib met den Gouverneur spreekt, evenzoo praat hij met den gewoonsten arbeider. Iemand de waarheid zeggen beschouwt hij als plicht. Toch gaat hij dikwijls op vrij kieze wijze te werk, o.a. het volgende staaltje:

Wij waren bezig de Caraïbische taal aan te leeren van een Indiaan, die evenals al zijne stamgenooten een afkeer had ondervraagd te worden. Eindelijk kon hij zich niet langer bedwingen en sprak: gij zijt dom als een neger: het kleinste Indiaansche kind weet meer dan gij. Een andere Indiaan, die er bij stond, nam toen de handschoen voor mij op, zeggende: gij moet niet kwaad worden, want hij kan, als blanke immers niet helpen, dat hij dom is in Indiaansche zaken.

Wij vertelden eens aan een Indiaan dat een aan de Marowijne wonende Franschman een koe had, waarvan hij elken dag een stuk vleesch afsneed om, zoodra de eerste wond weder genezen was opnieuw te beginnen.

De Roodhuid keek ons ernstig aan en ook wij hielden het

lachen in. Eindelijk na eenige minuten sprak hij: ‘als vriend geloof ik u, maar gij moet het niet aan andere Indianen vertellen, want die zullen dadelijk zeggen, dat gij liegt.

Een andere maal trachten wij, zoo goed als het kon, eene vraag te doen in de Caraibische taal aan een troep Roodhuiden, die bij ons op bezoek waren. Zij schenen ons echter niet te begrijpen. Zelfs onze leermeester trok ons terzijde en sprak zacht: ‘Gij hebt zuiver Indiaansch gesproken, maar veel te *luid* en veel te *duidelijk* zoodat geen van ons u verstaan heeft. Doch als men u mocht

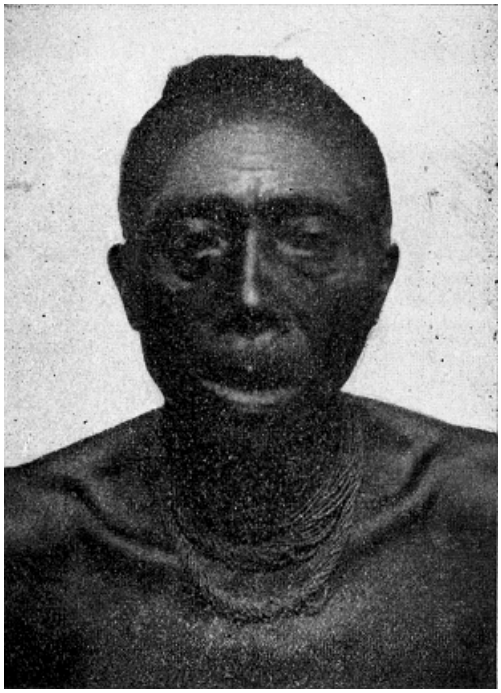

Kapitein Toekaliu, gedoopt Marius van Koffiehei (Cottica). Hij is een Kaboegru-Indiaan.

vragen, wie uw leermeester is behoeft gij mijn naam niet te noemen’.

Geregeld elk jaar, vooral met Koningin-verjaardag maken de Indiaansche kapiteins hun opwachting bij Z.Exc. den Gouverneur. Elk is dan uitgedost in een witten broek en blauwzwarten schuttersjas met witte epauletten. Op het hoofd draagt hij een schutterspet met of zonder kwast erop, terwijl een medaille voor trouwe dienst soms zijne borst versiert. Slechts enkele kapiteins zooals b.v. Marius van Koffihei bezitten

tevens een sabel, hoewel zij bij gebrek daarvan, van een paraplu gebruik maken, maar nimmer van een stok met groote zilveren knop zooals de z.g. Boschneger-gramman.

Kapitein Marius vertelde mij zelfs, hoe verontwaardigd hij zich gevoeld had, toen Gouverneur van Sypenstein hem een dergelijken stok liet aanbieden.

De wel wat geringe geschenken, die de Indiaansche kapiteins jaarlijks ontvangen, beschouwen zij als hen toegezonden door H.M. de Koningin in betaling voor hun dienst als Haar Vertegenwoordiger. Enkele kapiteins hebben ons dan ook verklaard dat zoo de geschenken niet vermeerderd worden, zij hunne waardigheid zullen nederleggen en alzoo het land ten prooi overlaten aan de Djoeka's of Boschnegers.

Een Indiaansch kapitein beschouwt zich in zijn dorp als handhaver der orde, hoewel hij niet meer met de roede te werk gaat zooals vroeger. Daarenboven is hij soms ook Priester en Dokter en kan zijn eigen opvolger benoemen.

Nadat de kapiteins hun opwachting bij den Gouverneur gemaakt hebben gaan zij overal in de stad rond teneinde hunne *jakono's* of vrienden te bezoeken. Dengene, dien zulk een bezoek geldt, doet wel zich bij voorbaat een flinke hoeveelheid drank aan te schaffen, want de bezoeker komt nooit alleen, doch brengt een gestoet van halfgekleede hovelingen ten getale van 30 à 40 kop. De eerste groet van een Caraïbisch bezoeker is: '*Mondolororipo*, hetgeen zooveel wil zeggen als 'heb voorbij hier is' of op zijn marowijnsch *djoepaloirobo ma hen*? d.w.z. goed voorbij hier is met? Het antwoord moet dan luiden: '*en, en, djoepaloirobo, amolo lapa*' hetgeen beteekent: zeker, zeker, goed voorbij hier is, gij weer.

Na deze gebruikelijke groeten gaat de bezoeker zitten, bij voorkeur op de allermooiste zitplaats, terwijl zijne volgelingen plaats nemen op sofa's hobbelstoelen enz. Men is verplicht dit oogluikend aan te zien, want bij de geringste opmerking, klinkt het trotsch: 'In ons land zouden wij u het allerbeste aangeboden hebben, dus verwachten wij hetzelfde van u. Zijn het Indianen uit de Boven-Marowijne dan beginnen zij onmiddellijk tabakswater te spuwen in alle hoeken ten einde den Joleka of Slechten geest weg te drijven.

De kapitein geeft thans een teeken aan een vrouw om te naderen met een korf, waaruit zij eenige geschenken neemt en op den grond voor de voeten van den gastheer nederzet. Deze, die goed op de hoogte is, begrijpt dat hij ook met zijn jenever of

limonade moet opdagen, want de qualiteit en quantiteit der geschenken hangt er geheel van af. Immers, bevalt de drank den bezoeker niet, dan knikt hij de vrouw toe en een gedeelte der geschenken verdwijnt weer in den korf. Eerst nadat hij zich overtuigd heeft van de qualiteit van de jenever, zegt hij langzaam: 'wel, vriend, ik heb eenige geschenken voor u gebracht'.

Waag het niet hem drank met water aangelengd aan te bieden want een verachtelijken blik zou u haast door den grond doen zinken. Gij zijt dan meteen uw prestige kwijt onder de Indianen, met den vinger wordt gij nagewezen als de persoon, die kapitein zoo en zoo aangelengden drank heeft durven aanbieden.

Hoewel de bezoeker er niet om vraagt, verwacht hij in ruil voor de gebrachte geschenken het drie of vier dubbele in waarde terug. Ontvangt hij naar zijn zin te weinig, dan maakt hij allerlei toespelingen op de mooiheid van zijn eigen geschenken, hoeveel moeite het maken ervan hem gekost heeft enz. enz.

Nadat de laatste droppel uit de laatste flesch verdwenen is, staan de bezoekers op en vertrekken, na eerst den gastheer adieu te hebben gewenscht met de woorden *salapa* d.w.z. ik ga weer. Zijn het onbeschaafde Indianen uit de Boven-Marowijne, dan laat elk een klodder speechsel op zijn zitplaats achter.

Deze eigenaardigheid van Indianen om zonder groeten te gaan of te komen, heeft in de kolonie zelfs aanleiding gegeven tot het gezegde: 'gij zijt gelijk den Indiaan, want gij groet en dankt nooit'.

In vroegere jaren moest volgens Hartsinck, de kapitein of het opperhoofd, alvorens zijne waardigheid te aanvaarden, verschillende vreemde proeven of liever mishandelingen ondergaan. O.a. werd hij staande met de handen op het hoofd, door andere bevriende kapiteins met een zweep afgeranseld tot het vel hem om borst en schouders hing. Vervolgens liet men hem bijten door venijnige mieren. Daarna bracht men hem op een barbakot, bedekte hem niet bladeren, ontstak een vuurtje er onder en liet den toekomstigen bevelhebber zachtjes roosteren tot hij flauw viel.

Daarna besprenkelde men hem met water totdat hij weer bijkwam, waarna elk der aanwezige kapiteins hem acht of negen vuistslagen toediende, hetgeen zooveel beduide, dat zij hem tot ridder sloegen en als hun gelijke erkenden. Maar dit geschiedde niet als de mishandelde gedurende de ceremonie eenig teeken van pijn had doen blijken.

Alles gereed, droeg men dan den halfdooden ridder naar zijn hangmat die in een kleine hut hing, waar hij kon uitrusten en luis-

teren naar de lofzangen, welke ter zijner eere gezongen werden Had hij eene vrouw dan ontving zij eveneens eenige vuistslagen.

Deze proef werd twee of driemaal herhaald, waarna de kapitein zijne waardigheid van raadgever (!) aanvaardde. Hij stond echter altijd onder den Piaaiman, want die handelde in naam van den Slangegeest. Inderdaad geloof ik, dat vele der z.g. caciques-koningen en opperhoofden, waarvan de oudere schrijvers melding maakten, in werkelijkheid Slangepriesters waren; en dat dit de reden is, waarom de Indianen geen oorspronkelijk woord kennen voor opperhoofd.

Dronkenschap is het eenigste genoegen, dat de Indianen, in de stad zijnde, zich veroorloven. Zelfs de vrouwen en kinderen drinken. Al het geld, dat zij dikwijls na een jaar arbeid verdienen, wordt in enkele dagen verbrast. Zij zorgen echter steeds hun voorraad zout, suiker, kruit, lood enz. vooraf te koopen.

Toch is de algemeene meening, dat drankmisbruik de reden zou zijn van het uitsterven der Indianen, schromelijk overdreven. De Boschnegers zuipen even hard, doch doen dit in hunne dorpen. Indien iemand slechts op feestdagen Amsterdam zou bezoeken en hij zou later schrijven dat men daar eeuwig feest viert, dan zou hij bepaald uitgelachen worden. Evenzoo met onze Indianen, die steeds de stad Paramaribo bezoeken om er feest te vieren. Daarna keeren zij naar hun dorp terug, en blijven soms een jaar weg. Dat zij zich ten allen tijde in hunne kampen bedrinken, is onwaar. De voorgestelde wettelijke maatregelen tegen drankmisbruik bij de Indianen worden dan ook volstrekt niet door de omstandigheden gevorderd.

Een dronken Indiaan laat alles met zich doen. Oneerlijke opkoopers van Indiaansche voorwerpen, maken daarvan misbruik ten einde den beschonkene zijn eigendom te ontrooven.

Toch veroorzaken dronken Indianen slechts weinig last aan de politie en ware het voor hen, de gevangenissen zouden gerust kunnen gesloten worden. Een beschonken Indiaan is in de stad iets dat van zelf spreekt, zoodat zelfs onder Roodhuiden het gezegde staat: ‘Indianen en Paters zijn de eenigste menschen die niet door politieagenten mogen worden opgepakt, wijl zij nooit kwaad doen’.

In hunne dorpen vechten de Iunianen in dronkenschap soms bloedig met elkander. En dat vooral als zij, na een gelukkigen ruilhandel, met verschillende voorwerpen alsmede drank beladen, uit de stad teruggekeerd zijn. Waag het niet hen te berispen, want tien tegen een dat gij ten antwoord zult krijgen: ‘de blanken hebben ons leeren drinken. Geef ons *pranakelu-kasiri* (champagne) en

wij zullen niet dronken worden. Maar thans is de Indiaansche drank jenever, brandewijn of rum, en hoemeer wij ervan ruiken, hoe dorstiger wij worden.

Ook de gastvrijheid van een Indiaan tegenover een vreemdeling hangt af van de quantiteit en qualiteit der medegebrachte dranken. Een bezoeker in een Indiaansch dorp ziet dan ook in het eerst niets dan leege hutten of wel een enkele heel oude vrouw, die hem op zijne vragen niet eens met een antwoord verwaardigt.

Is hij echter eenigszins bekend met het indiaansche karakter, dan biedt hij terstond de oude een bitter aan dien zij zelden of nooit weigert. Op dat sein komen de overige Indianen, die zich bij de komst van den vreemdeling overal in het kreupelhout verscholen hadden, de een na den ander te voorschijn en worden door de oude vrouw voorgesteld om zich te laten trakteeren. Is de gast vrijgevig, dan kan hij van alles in het dorp een vrij gebruik maken. Zoo niet, dan verwijst men hem naar een onde lekke hut, of geeft hem een oude hangmat, waaruit hij niet veel kans heeft om zonder een val te ontsnappen.

Het valt niet te ontkennen, dat onze Indianen langzamerhand uitsterven. Reeds zijn de Warrau's op enkele kampen aan de Corantijn na, geheel van onzen bodem verdwenen of hebben zich teruggetrokken bij hunne stamgenooten in Demerara.

Het aantal Indianen en Boschnegers in de lagere streken van Suriname, wordt geschat op 3000. Van dit aantal zijn, naar mijne meening 1000 à 1200 Indianen (waaronder begrepen de Kaboegru-Indianen), waarvan misschien de helft de Marowijne bewoont. Met Koninginne-jaardag 1906 waren er omstreeks 150 Kalienja's in de stad.

Maar gelijk te voren aangehaald, berust de algemeene uitsterving onzer Indianen *niet* in drankmisbruik, doch vindt haar oorzaak in eene verzwakking van het ras, geringe teelkracht alsmede het feit, dat hetgeen onder blanken en negers als 3 geslachten geldt bij de Indianen 4 beteekent. Daarbij komt nog dat ziekten, waaronder vooral dysentrie en tering velen naar hun graf slepen.

Voor de lepra daarentegen zijn zij en beschouwen zij zichzelve immun, zelfs al dragen zij de kleederen van melaatschen. Deze ziekte wordt dan ook niet genoemd onder de booze Geesten, welke door de blanken en negers in Suriname zijn gebracht. Wij hebben nooit over een melaatschen Indiaan hooren spreken. Evenmin Pater van Coll, wiens ondervinding berust op een ruim dertigjarigen arbeid.

Toch maakt Crevaux melding dat hij vele leprozen onder de Indianen aan de Rio Negro gezien heeft. Ook Dr. Hilch in Demerara spreekt van een melaatschen Warrau, dien hij beschrijft als veel gelijkend op een neger. Dr. Neal daarentegen, de tegenwoordige directeur van het lepragesticht in Demerara gelooft meer aan de heriditaire vatbaarheid dezer ziekte, welke zou blijken uit de levensgeschiedenis der patienten; hij beschouwt de Roodhuiden als immun.

Dit laatste is ook onze meening. Noch te Batavia, Chatillon, Bethesda of de Gerardus Majella-stichting wordt of werd ooit een melaatsche Indiaan verpleegd. Toch komen de Roodhuiden veel in contact met lepralijders, welke bij de Piaaimannen genezing komen zoeken. Wij zijn dan ook overtuigd dat Crevaux en Dr Hilch Kaboegru-Indianen voor pur-sang Roodhuiden hebben aangezien. Buitendien gelooven wij niet dat een blanke reiziger, in wiens oogen eene donkere huid altijd eenigszins vies schijnt, in staat is op het oog af sommige ziekten zooals elephantiasis, yaws, adi, enz. van lepra te onderscheiden. Dit blijkt duidelijk uit de wijze, waarop sommige Amerikanen, die noch hollandsch, noch negerengelsch, noch indiaansch verstonden, na een verblijf van slechts enkele weken in de kolonie, geheele pagina's hebben vol geschreven over de leprozen, die vrij door de straten van Paramaribo loopen. Het spreekt van zelf, dat hoe meer men in Europa en elders de trom roert over de lepra, hoe beruchter ons Suriname wordt.

Aan de onvatbaarheid der Roodhuiden kan slechts *eene* uitlegging gegeven worden en wel:

'Dat de voortplanting der melaatschheid geschiedt door heriditaire vatbaarheid van het individu. De volken van het Oostelijk Halfrond zijn ten allen tijde min of meer met elkander in verband geweest, terwijl de Indianen gescheiden als zij waren door uitgestrekte zeeën en onoverkomelijke ijsbergen aan de Noordpool steeds eene afzonderlijke groep gevormd hebben. De leprabacil is vermoedelijk niet door de eerste bewoners der Nieuwe Wereld met zieh uit het Oostelijk Halfrond medegebracht; en wijl de kiem in Amerika ontbrak, bleef de ziekte beperkt tot de Oude Wereld, waar zij voortging bepaalde vatbare individuen aan te tasten, terwijl bij de Roodhuiden de heriditaire vatbaarheid langzamerhand verdween. Of deze moeten een middel gekend hebben om zich ervan te bevrijden.

Voor tering daarentegen zijn de Indianen uiterst vatbaar. Inderdaad, zoo zeer vreezen zij deze ziekte dat o.a. Crevaux tijdens

zijne reis in de Boven-Marowijne de dorpen der Trio's verlaten vond wijl de Boschnegers uit eigenbelang den Roodhuiden hadden gewaarschuwd dat de blanken de zoo gevreesde kwade hoest of verkoudheid met zich medebrachten.

Deze hoest over welks gevaarlijkheid De Goeje niet kon oordeelen, is de *Jawa-sere* (Hoest van den Boozen Geest) of tering.[+] Het ontwikkelingsproces dezer ziekte geschiedt bij de Indianen alsook min of meer onder negers enz. veel sneller dan bij Europeanen. Zij is tevens de eenige Booze Geest, waar tegenover de Piaaimannen, naar hun eigen verklaring geheel machteloos staan.

De levenswijze, die de Roodhuid van dezen tijd volgt, verschilt niet veel van die zijner voorvaderen en komt het meest nabij wat men een aardsch Paradijs zou kunnen noemen. Onder hen heerschen slechts getemperde hartstochten, hoewel de zinnebeeldige wijze waarop zij zich het kwade voorstellen dikwijls vreeselijk is. Allen zijn even rijk of liever even arm; socialisme en anarchie kunnen onder hen geen wortel schieten.

Geen wonder dan ook dat de Indiaan aan zijn tegenwoordigen staat de voorkeur geeft boven de beschaving met hare weelde en verrotting. Eenvoudig als zijne gedachten en begeerten zijn, begrijpt en voelt hij dat een leven van zwoegen en ploegen hem niet gelukkiger zal maken. Binnen afzienbaren tijd zal dan ook de laatste Roodhuid zich bij zijne vaderen hebben gevoegd. En dat niet slechts in Guiana, maar over de geheele lengte en breedte der Nieuwe Wereld.

In het Noorden houdt de uitsterving der Roodhuiden, naar men beweert, gelijken tred met de uitroeiing der Bisons. In Suriname daarentegen zijn het de Hokohoenders, inzonderheid de *Woko* (is met mensch) of Powies. Deze vogels mijden den blanken, doch zoeken de kampen der Indianen op. Waar er in Suriname Powiezen voorkomen, vindt men tevens Roodhuiden. Waar zij niet meer bestaan, daar hebben ook Guiana's roode kinderen zich begeven naar hun Paradijs aan de Mazwano, van waar niet één terugkeert.

Welk' vorst uit ad'lijk bloed gesproten,
Draagt niet een eeuwig slavenjuk?
Slechts in Guiana, Hof van Eden
Daar vindt men nog het waar geluk.

+ Blz. 94 regel 6. In zijne Bijdr. noemt de heer de G. den kwaden hoest der Indianen een soort bronchitis. Wij geven het volgende in aanmerking aan hen, die erg gesteld zijn op de z.g. beschaving der Roodhuiden.
Eenigen tijd geleden nam een Franschman een troep Indianen uit de Marowijne-streek mede naar Parijs om daar voorstellingen te geven van hun primitieve dansen enz. Een overlevende verhaalde ons hoe vreeselijk zij daar hebben moeten lijden. Ach, zeide hij zoodra een onzer kuchtte, dan wisten wij dat zijn lot beslist was, hij had de Yawasere, en zou nimmer Marowijne's groene wouden terugzien. Een voor een stierven mijne makkers weg in dat hartelooze, koude land der blanken.
Wij vinden de Wajakoele's belachelijk als zij voor de beschaming wegvluchten. En toch, wat kan deze hen anders aanbrengen dan eenige stalen bijlen, drank. slavernij en de tering of witte pest zooals ze in Nederland genoemd wordt. De onbeschaafde Roodhuid heeft meer brein dan hem door den beschaafden blanke wordt toegekend. Hij voelt en beseft dat voor hem beschaving, ellende en dood één zijn.

VII. Gewone Kleederdracht. Woonplaatsen. De Koelitan vogels of het geheim van den aanbrekenden dag. Hoe vuur verkregen werd uit twee stukken hout.

De kleederdracht of liever non-kleederdracht onzer Indianen varieert aanmerkelijk weinig. De Caraibische man draagt een lendenkleed *kamiesja* of *kamisa* (v.h. spaansche camisa = rokje) van een bepaald blauw katoengoed *salpoeres* (salemporas), genaamd. Een oorspronkelijk woord voor lendenkleed schijnt bij de Caraïben onbekend, hetgeen aanduidt, dat zij misschien ongekleed gingen of zich gelijk de *Itioto's* of Bosch-Indianen, w.o. de *Wajakoele's* bedekten met schortjes, vervaardigd uit den bast van den manbarakrak (*Lecythis ollaria*), dezelfde, waaruit thans de z.g. indiaansche sigaren gerold worden. Deze bast *olemeli-pipio* a. *kakaladida* werd geslagen tot al het zachte gedeelte er uit was; en het overblijvende uit zag als een stuk gaas. Als versiering gebruikte men soms geslepen stukjes kwarts of wel roode en bruine zaden of in later tijd ook kralen. Haar van Kwatta's (*Ateles paniscus*) en Brulapen of *Alawata* (*Mycetes. seniculus*) werd tevens (volgens Kapler) door de Aloekoejana's tot schortjes gebreid.

De kamisa's worden voor het gebruik goed ingesmeerd met roekoe (*Bixa orellana*). Bij een Caraïbischen dandy vooral uit de Boven-Marowijne, zijn ze versierd met lange, witte franjes, evenals een *sje-sje* of *agnisa*, die achter op den rug en om de schouders hangt.

Het lendenkleed der vrouw is grooter dan dat van den man, zij draagt tevens van af haar eerste levensjaar boven de enkels en onder de knieën een katoenen band *sipoe*, a. *kolotokodo*, die uit één stuk koord gevlochten wordt. Al naar gelang het kind opgroeit, vernieuwt men den band, zoodat ten laatste de kuiten er geheel vergroeid uitzien.

Zoowel mannen als vrouwen dragen om den hals lange snoeren bloedroode, blauwe en bruine kralen, *karoebe*, doch nimmer groene of gele. Vooral zekere bruinroode kralen met blauw aan de openingen z.g. *boka* worden zeer op prijs gesteld alsmede snoeren *arowepi*, uiterst kleine, donkere kraaltjes, die er uieuw rood enz. uitzien, of zijn vervaardigd uit graten van de *Krarien* (zaagvisch) of wel naar men beweert, uit de beenderen der door de Boschnegers gedoode soldaten; deze heeten *wit-arowepi*; doch worden niet meer gemaakt.

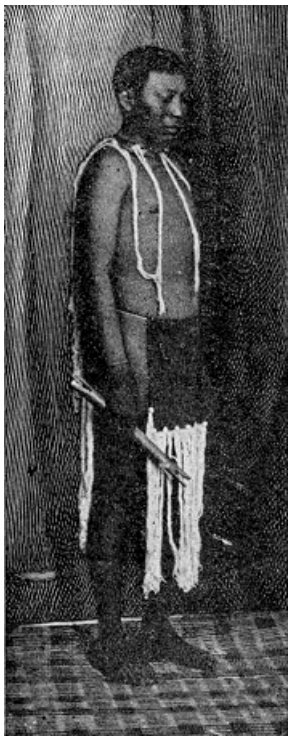

Caraibische dandy uit Marowijne. Zijn geboorte of geheïme naam is Miakwale, zijn reisnaam Koetali en zijn doopnaam Louis. In zijn hand houdt hij een *kwama* of bamboefluit. Op den grond ligt een indiaansche mat.

Verder heeft men *afroe, abia, tapoetapoe, mamtokosi*, z.g. Iengi-siri of Indiaansche zaden enz.

Tusschen de kralen worden geregen gouden paarls, goudkleurige torren, doorboorde tanden van apen, boschvarkens, tijgers en agoeti's alsmede zg. *tiengi-siri* of stinkzaden die door hun geur den slechten geest *Joleka* zouden verdrijven. De vrouw draagt tevens, behalve armbanden van kralen enz. langer halssnoeren, zoodat haar boezem dikwijls geheel daarmede bedekt is. Zij heeft tevens aan de onderlip een speld *pini*, die tegelijk een sieraad vormt en tevens dient, .. om *sitio* of zand-vlooien (*Sarcopisla penetrans*) uit te prikken. Zoowel mannen als vrouwen dragen ringetjes in de ooren. De in de bergstreken wonende Indianen maken of maakten gebruik van sandalen *mokalia* van tapirleder of morici bladstelen, met banden om de enkels bevestigd. Doch de meeste Roodhuiden der beneden landen kennen dit schoeisel niet.

De kinderen gaan even gekleed of ongekleed als hunne ouders. Zij dragen om den hals bij voorkeur tijgertanden, hetgeen hen brengt onder bescherming van den tijgergeest.

De Caraïbische mannen van dezen tijd dragen als zij de stad bezoeken, broeken, enz. borstrokken. Slechts zelden ziet men een individu sans culotte. De vrouwen daarentegen gaan, op enkele uitzonderingen na, nog geheel primitief non-gekleed hoewel zij een grooten doek dragen over rug-

en boezem. In tegenstelling met hunne ouders, ziet men de kinderen dikwijls in kleine japonnetjes gehuld.

In vroeger jaren gingen de Arowaksche mannen nog primitiever gekleed dan thans de Kalienja's. Hunne *kamisa's* of *kwéjoes* waren kleiner, geheel open van achter en bestonden slechts uit lapjes; soms omgordden zij zich met lange stukken blauw salpoeres. De kwéjoe's der vrouwen waren grooter en geleken meer op schortjes, dikwijls zeer fraai uitglaskralen vervaardigd en netjes versierd.

Thans gaan de Arowaksche vrouwen geheel gekleed als onze overige bevolking, hoewel, volgens de Caraïben, velen in hunne kampen zijnde, tot de primitieve methode terugkeeren.

Pater van Coll zegt ‘dat de Arowakken van dezen tijd zoo'n afkeer hebben van zulke Caraïben, die wel bedekt, doch niet behoorlijk gekleed zijn, dat men er schier niet in slagen kan, hen met Caraïbische meisjes te doen huwen’.

Wij vertelden het bovenstaande aan onze vrienden onder de Kalienja's. Het antwoord der vrouwen luidde: ‘Geen rechtschapen Caraïbisch meisje zal zich verlagen om met een Arowaksch man te leven. De jongelingen zeiden: ‘Zoolang de Marowijne bestaat, zullen wij geen Arowaksche meisjes tot vrouwen nemen!

In geheel Guiana bestaan geen ruïnen, die aantoonen, dat onze Roodhuiden ooit in groote steden (zooals in Peru, Mexico enz.) gewoond hebben. Ook thans nog leven zij in kleine dorpen *apta*, zg. neg.eng. *kondre* (land) of kampen *pataja* van zelden meer dan een 50tal bewoners.

De reden hiervan ligt in het feit, dat onze Indianen grooten deels leven van de opbrengst der jacht en visscherij. Zoodra dus door een opeenhooping van menschen op eene plaats, het wild in den omtrek schaarsch wordt, breken de bewoners van een dorp op in troepen ten einde elders nieuwe terreinen op te zoeken. Hun onafhankelijkheidsgevoel draagt ook veel hiertoe bij, daargelaten de talrijke op bijgeloof berustende oorzaken.

De Kalienja's van dezen tijd wonen niet bij elkander in één streek, doch hunne dorpen liggen tusschen die der Arowakken in. In het stroomgebied der Marowijne moet echter, volgens opgaven der Caraïben, het aantal Arowakken heel gering zijn.

Bij de keuze eener nieuwe woonplaats letten de Roodhuiden vooral Caraïben op het al of niet voorkomen der kleisoort waaruit zij hun aardewerk vervaardigen. En wijl deze klei meerendeels in

de savannestreek te vinden is, zoo worden ook de meeste Caraïbische dorpen aan den rand eener savanne aangetroffen.

Toch is het niet onmogelijk dat deze wijze van bouwen nog een overblijfsel vormt uit den tijd der Indiaansche broederoorlogen Immers een open terrein bood veel minder kans aan een vijand om ongemerkt te naderen. Ook het aanleggen der kostgronden op grooten afstand van de woonplaats berust misschien op denzelfden grondslag.

Steeds bevindt zich in de nabijheid van het bouwterrein een kreek (beek) die met de rivier gemeenschap heeft. Deze kreek overstroomt gedurende de regenseizoenen doorgaans hare oevers, hetgeen den Indiaan dikwijls noodzaaakt op tamelijken afstand van den kreekoever af te bouwen.

Tevens draagt hij zorg, steeds de oostzijde der savanne uit te kiezen. Dit belet dan dat wanneer gedurende het groote droge seizoen de savanne in brand gestoken wordt, de hutten niet mede verbranden, want de wind waait doorgaans naar het westen toe: De verbranding geschiedt geregeld eens per jaar; en de veronderstelling gaat, dat hierdoor nieuwe kracht in den bodem wordt opgewekt, terwijl tevens alle schadelijke gedierten omkomen.

De hutten van een Indiaansch dorp staan nooit regelmatig naast elkander, doch zijn, integendeel hier en daar over de savanne verspreid. Steeds bevindt zich evenwel de meest open zijde naar het Noorden, Westen of Zuiden toe.

Het dak, dat het eerst vervaardig wordt, bestaat uit verscheidene stukken elk van een aantal (soms 200) 7 voet lange en 2 voet breede de een over den ander gelegde en met lianen stevig vastgebonden *paloeloe*, d.i. bladeren van de Wilde Banaan (*Heliconia sp.*) of wel *troeli* (*Mannicaria saccifera*) en *pina* of koolpalm (*Euterpe oleracea*)[27].

Hiermede gereed worden drie of vier palen, elk van 12 tot 15 voet eenige voeten diep in den grond begraven. Deze dragen den nok, terwijl aan beide zijden andere posten staan van 4 of 5 voet lengte, eveneens met dwarsbalken erop. Een paar houten staken verbinden deze walplaten aan elkander, en met de posten die den nokbalk dragen.

Sparren komen nu op den nok en de walplaten te rusten en het geraamte der hut is gereed. Bij het bouwen worden geen

(27) Verder gebruikt men ook wel voor dekking: *Geonoma baculifera, Ischuosiphou sp., Mauritia flexuosa, Maximiliana regia, Ravenalia guianensis* enz.

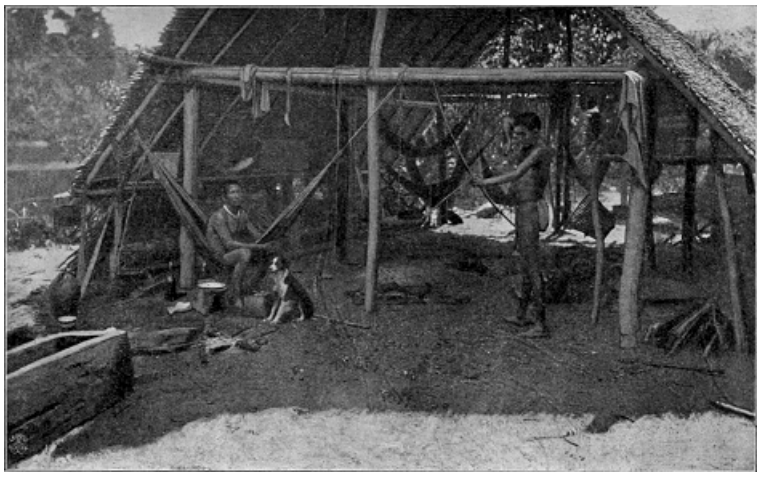

Indianen kamp (hut).

spijkers of pennen gebruikt, doch alles stevig met lianen vastgebonden. Als beste bouwmateriaal geldt tevens het bijna onvergankelijke *walaba*-hout.

Na de voltooiing van het houten geraamte wordt de paloeloe-bedekking op het dak gebracht alsmede een nok van ineengevlochten *koemboe*-bladeren *koemoe koemoe* (*Oenocarpus bakaba*).

De meeste dezer hutten staan aan alle vier zijden open; bij anderen weer hangt het dak tot laag bij den grond Slechts enkele hutten zijn van wat men een slaapkamertje kan noemen voorzien.

Een zoodanige hut heet een *okto*, a. *banabo* in tegenstelling met de groote *soera*, a. *kwa* die een cirkelvormig dak draagt en door een vloer van met palmbladeren bedekte latten in twee verdiepingen gescheiden is. De bovenverdieping is doorgaans bedekt aan twee zijden of wel gesloten uitgezonderd een opening als deur, die 's nachts met een mat wordt afgesloten. Een trap bestaande uit een ingekeepten boomstam dient tevens om den zolder te bereiken. Het ondergedeelte der soera daarentegen is geheel open.

Soera's werden vooral gebouwd in streken, die aan overstroomingen onderhevig zijn. Zij dienden tevens als forten om een vijandelijken aanval af te slaan of wel om zich te vrijwaren tegen de nachtelijke bezoeken van Jaguars. Want het is een algemeen bekend feit, dat deze dieren veel minder vrees toonen voor een Indiaan dan voor een blanke. Inderdaad beweert men, dat waar een Indiaan, Neger en blanke in één hut tezamen slapen, de blanke zich als veilig kan beschouwen tegen den aanval van den Jaguar.

De Indianen van sommige dorpen bouwen een afzonderlijke hut voor bezoekers. Zij hebben ook dikwijls een Piaaihut *tokai*, die er uitziet als een peperhuis, terwijl in vroeger jaren groote open hutten gebouwd werden voor feesten en vergaderingen.

Als ameublement der Indianen kan alleen genoemd worden kleine bankjes of liever houten ovaal gesneden, van buiten met allerlei figuren versierde blokjes *moelee* van ongeveer een decimeter hoogte. De Indianen bedienen zich ervan om gehurkt neer te zitten. Verder ziet men in een hut hangmatten, manden, korven pagalen enz. Als oorspronkelijk keukengereedschap kan genoemd worden een kalabaslepel.

Oorspronkelijke zoowel als later ingevoerde wapenen ontbreken niet, evenmin als bijlen, haksen, houwers enz.

Op den grond der hut onderhouden de vrouwen een gestadig vuur teneinde de bloeddrinkende vleermuizen en muskieten te

verdrijven alsmede de tallooze insecten, die anders tusschen de palmbedekking van het dak zouden krioelen. Toch wemelt het dikwijls in de hut van zandvlooien. En wijl de kinderen zoo maar op den grond omrollen, is de moeder steeds in de weer om met de speld, die zij aan de onderlip draagt, de lastige insectjes uit de huid harer lievelingen te prikken. Soms brengen de Wandelmieren bezoek aan de hut; ze komen echter alleen des nachts te voorschijn maar wee dan dengene, die uit zijn hangmat stapt. Verder heeft men nog griegrie's alsook mieren leeuwen d.z. insecten, die gaten in den grond boren teneinde de voorbijtrekkende mieren enz. te bemachtigen en niet te vergeten de alom bekende patateluizen *koenamitjoko* (bêtes rouges).

Het aantal bewoners van één hut kan dadelijk afgeleid worden uit het aantal hangmatten, welke er altijd rood uitzien van wege de roucou, waarmede de Roodhuiden, die erin slapen, zich besmeren.

In en om de hut loopen half uitgehongerde geheel met roekoe rood besmeerde Honden rond. Verder ziet men dikwijls half tamme Apen, Pakira's, Papegaaien, Ara's, Huiskippen enz. Doorgaans kijkt niemand naar ze om of let erop dat ze voedsel krijgen. Sommige, vooral de Apen en Papegaaien zwerven dan ook bij dag in het woud rond, maar keeren geregeld des avonds terug tot hun meester.

Bij de Caraïben geldt steeds de gulden regel: ‘vroeg op en vroeg naar bed’. De avond heet bij hen *Asitjo koko* (een beetje nacht); middernacht daarentegen *potome koko* (groote nacht) of koko pole (veel nacht) en drie uren des morgens *asitjo koelitan* een beetje dag).

Indianen van den ouden stempel beschouwen iemand, die na achten des avonds nog niet te bed ligt, als een nachtbraker.

> Want als van d'aard de zon verdwijnt
> Haar gulden gloor in het westen kwijnt
> Luid klaagt dan Woka in 't verschiet:
> Ga slapen, stoor de Geesten niet.
> Maar als opnieuw de dag begint,
> En d'ocsterkim zich rozig tint,
> Zoet klinkt dan Koelitan's gefluit,
> 't Is morgen, stap uw hangmat uit.

De *Woka* of *Boeta-boeta*, een soort Nachtzwaluw (*Nyctidromus albicollis*) verlaat precies met zonsondergang hare schuilplaats. Haar geluid klinkt dan als een klagend *wo-joe* of *wo-ka* en is voor den Indiaan het teeken om zich ter ruste te begeven.

De *Koelitan's*, neg.eng. *Koerantinfowroe* zijn een heirleger van geheimzinnige vogels, die met een gefluit als *loui-koe-li-tin* het eerste schemerlicht der opgaande zon begroeten. Volgens de Indianen zijn het Geesten, die voor de dagvorstin uittrekken. Daarom heeten ze evenals de dag ook *koelitan* a. *kasakaba*, in werkelijkheid wordt het vreemde geluid voortgebracht door een onzer allergewoonste vogeltjes nl. de *Tjitjari* of Kuiftiran (*Elainea pagana*.)

Zeer merkwaardig is het echter, dat deze vogel bij dag zich zelden of nooit laat hooren, maar integendeel een geheel verschillend geluid voortbrengt. Verder heeft men nog de *jamoe* (*Tinamus subcristatus*) de *Paraka* of Wakago (*Ortalis motmot*) en enkele andere vogels die zich voor zonsopgang laten hooren, doch bij dag ook eenzelfde geluid voortbrengen.

Sommige Indianen van dezen tijd houden er lantaarns en kaarsen (poesi) op na. Vroeger echter hadden ze niets dan flambouwen *wato-ondekelu* (vuurstaarten) bestaande uit splinters enz. van harsachtige boomen of wel van hars (neg. eng. *boesinengre kandra* = boschnegerkaarsen) *sipipio* of *tiengimoni* (n.e.), dat verkregen werd uit de *Icica heptaphylla*, Locusboom (*Hymenoea courbaril*) enz.

Caraïben van dezen tijd bezigen om vuur aan te steken zwavelstokjes, lucifers of een tondel en stalen vuurslag. Het zwam of *foengoe* verkrijgen zij uit de nesten der zwarte mieren. Vroeger echter, voor de komst der blanken, gebruikten zij twee stukken of stokken zacht hout[28] een stuk met een gaatje dwars door, en een ander spits afgeslepen aan het eene uiteinde. Het eerste stuk werd horizontaal op den grond gelegd met het gaatje rustende op een steen. De Indiaan plaatste dan de punt van het andere stuk in het gaatje en het stokje vertikaal tusschen beide handen houdende, begon hij het snel te draaien of te drillen. Het daardoor veroorzaakte houtzaagsel viel uit het gaatje op den steen, die heet werd Na vijftien seconden ontstond er rook en na dertig seconden vuur.

(28) Als houtsoorten in Demerara in gebruik, noemt Im Thurm; *Gaultheria uregon* en het Lanshout alsmede een gadeelte van een palm, *Manicaria saccifera*.

VIII. Tijdindeeling, Ster-seizoenen, Begrip der Natuur.

De indeeling van den dag geschiedde vroeger met de zon *wejoe* (a. *adali*, w. *yah*). B.v. twaalf uur bij dag heette *kawo-wejoe* (hooge zon) a. *adali tere*, verder gold de morgen *kokolo* (nacht voorbij) en een half uitspansel voor de hooge zon als negen uur des morgens, terwijl drie uur des namiddags aangeduid werd als een half uitspansel na de hooge zon. Toch zegt men ook wel voor zonsondergang *wejoe knepakana* a. *adali woetigidate*.

Tegenwoordig kennen vele Caraïben de indeeling van den dag in uren, hoewel zij van minuten en seconden zelden of nooit gebruik maken; en een klok noemen ze *kampana* (n.h. sp.). De namiddag heet bij hen *konje* (nacht ziet) gisteren daarentegen *konjalo* (namiddag voorbij) a. *miaka* en morgen *kolopo* (nacht voorbij is).

Een week was vroeger onbekend, doch wordt thans aangeduid als *owi sonde* (een zondag). De maan *noeno* (ar. *kaitsi* w. *wannehu*) (of maand) heet *noeno tawejoema* (wereld of aarde in zonneschijn) en wordt verdeeld in nieuwe of donkere maan *konomo owala naeno knotan*, eerste kwartier of komende half donkere maan, *potome noeno* (groote maan) of volle maan en laatste of dalende half donkere maan enz.

Als een jaar geldt eene omwenteling der sterren en het verschijnen van de *siritjo* (a. *jokrowiwa*, w. *sirah*) of zeven ster of liever glinsterster. Daarna volgen de Indiaansche dier- en vruchtseizoenen, al naar gelang de sterrebeelden aan den hemel verschijnen of een zeker standpunt bereiken of zelf verdwijnen.

Voor zoover wij hebben kunnen nagaan is de volgorde als het onderstaande:

S i r i t j o = Zevenster. Zij verschijnt tegen den vooravond in December, na het invallen der regens.

A w a r a j u m u a. *Awarakoeja* = Sterrebeeld van de *awara*; het ziet eruit als een awarapalm met uitgespreide bladeren en verschijnt als aankondiging van het kleine droge seizoen (half Febr. - half Mei) als de awara's rijp worden. Onder het sterrebeeld bevinden zich:

A k o e l i j u m u en Akoesiwejumu, a. *Toekoeleroe*- en *Adoerikoeja* of Agoeti-sterren. Want met het rijp worden der awara's

vereenigen alle Agoeti's en Adoeri's (*Dasyproctaep*, zich in de awarabosschen. Zij worden gevolgd door:
K a i k o e t j i j u m u , a. *Kabadaroekoeja* of Jaguar-ster.
K o e l e w a k o e j u m u a. *Koeleroekoeja* of Papegaaister verschijnt omstreeks Februari en Maart als de jonge Papegaaien groot genoeg zijn om uit het nest genomen te worden.
O p o n o j u m u , ar. *Ievakoeja* of Muskuseendster.
K o e m o e k o e m o e j u m u = Koemboe-ster verschijnt met het rijp worden der vruchten van den koemboepalm.
W o k o j u m u , ar. *Hietjikoeja* = Powies-ster.
P a k a m o e j u m u , of Lompster kenmerkt het groote regenseizoen (half Mei - half Aug.) Dan verschijnen een overvloed van Lompen (een vischsoort) die onder steenen een schuilplaats zoeken.
S i l e l e k o e j a , Ar. = Marmoset of Sagowijntjester.
P i t j a j u m u = Pikan- of Roodbruine koekoekster. Zij brengt de gelukkige jacht mede.
K o s a j u m u , a. *Kwatakoeja* of Krabbenster.
W a j a m o e j u m u , a. *Hikoelikoeja* of Landschildpadster verschijnt als het water overal in de zwampen rijst waardoor de Landschildpad naar de droge gedeelten gedreven wordt.
K r a p e e j u m u , a. *Kwaikoeja* of Zeeschildpadster verschijnt in Mei, Juni enz. als de Krapees hunne eieren in holen op het strand komen begraven.
A w o j o j u m u of Hertster verschijnt als door overvloed van zwampwater de Awojo's naar de droge ritsen in de zwampen gedreven worden.
I k i l i j u m u a. *Kamoedoehoeja* of Boa-ster is altijd op de hielen van.
K a p o e w a j u m u , a. *Kiebeolakoeja* of Watervarken-ster.
K a m a w a r i j u m u a. Honolikoeja = Reigersterrebeeld; een cirkel van sterren.
W a l a j u m u , Savakoujumu, Arapapajumu zijn sterren die verschijnen als de Scharlaken Ibissen, kleine Reigers, Bootsnavels enz. in de mangrovebosschen langs de kust broeden.
K o e p i r i h i j u m u , a. *Walimedoekoeja* en *Hawkoeja* of Sterrebeeld van den Luiaard verschijnt tegen het groote droge seizoen en wordt gekenmerkt door windvlagen en onweders. Alle Luiaards zetten zich dan in beweging.

K a m a t a l a (Ar.) of Sterrebeeld van de Buffelkaak; de vorm is die eener V.
W a j a m a k a j u m u , a. *Wojanakoeja* of Iguanaster verschijnt als de Iguana's hunne eieren in het zand beginnen te begraven.
S j o e l a l i e j u m u of Sterrebeeld van den barbakot verschijnt tegen het groote droge seizoen. Het ziet eruit als een barbakot (een rij sterren) waaromheen andere sterren, die elk een vischsoort voorstellen. De tijd is dan gekomen, dat de barbakotten spoedig in gebruik zullen raken wijl de wateren aan het dalen zijn.
K n o l o J u m u of Roode Arasterren schitteren als de Roode Ara's uit de Morisibosschen van het binnenland naar de kuststreken toetrekken, tezamen met Papegaaien enz. ten einde zich te goed te doen aan de vruchten van den Poisontree.
O n b a t a p o of Zuiderkruis kenmerkt het seizoen van Patakers Warapers, Komaroe's of Watervalvisschen enz. d.w.z. het groote droge seizoen (half Aug. tot half Nov.) Het daalt dan op aarde.
A s i n j a j u m u verschijnt als de duizende vogels langs de kust hunne vederen ruien.
E p e t e m u a. *Mabekele* = (Orion), die een man voorstelt met een afgehakt been.
A l o e k o e j u m u , a. *Aloekoema* = Veranderde of Rupsster of Morgenster en Avondster.
N o e n o p o e i t e , a. *Iarowia* = Ster (Venus)? naast de maan, doch beteekent eigenlijk vrouw van de maan. Zij is de ster der maagden.
A l i n o k a n o m o n b e h e m a l i = Melkweg of weg met klei bevuild. Er in bevinden zich een Jaguar, die een Tapir vervolgt.

Behalve de hierboven aangehaalde sterren en sterrebeelden bestaan er nog andere, die verschijnen als het dier, de vrucht enz. die ze vertegenwoordigen het talrijkst voorkomt. Inderdaad, wel beschouwd stelt elke ster een voorwerp voor op aarde. Voor den kenner dus staat de levensgeschiedenis van dieren, vogels enz. met vurige letters aan den hemel geschreven. Toch beteekent het woord *jumu* achter de namen geen ster maar lichaamsgeest, want volgens deze Roodhuiden zijn sterren slechts geesten van menschen en dieren. Bij de Arowakken heeten alle sterren *wiwa* (schittering) of *koeja, koja* of *hoeja* (geestlichamen). Hun systeem verschilt niet veel van dat der Caraïben, hoewel zij er andere namen op na houden.

Vallende sterren zijn geesten, die op aarde dalen.

Merkwaardig in verband hiermede is nog het feit dat de godsdienst der oude Egyptenaren in oorsprong een natuurdienst was en best mogelijk dus dat hij veel overeenkwam met dien onzer Rood-huiden van thans. Later werden er vele afzonderlijke goden vereerd. De godheden zelf stelde men zich voor als menschen met menschelijke hartstochten; vele waren gehuwd.

Het bovenstaande komt vrijwel overeen met het geloof onzer Indianen die zich evenzoo de verschillende godheden als zoovele dierengeesten enz. voorstellen, die alle de verschillende vormen zijn waarin zich de Geest van Twee Lichamen voordoet. Misschien dus dat wij hier te doen hebben met eenzelfde Godsbegrip.

De Indianen van dezen tijd kennen echter slechts de meest opmerkelijke sterren en sterrebeelden. Aan vele dezer zijn tevens eigenaardige legenden verbonden, waarover later.

De tijdrekening onzer Roodhuiden komt geheel overeen met het systeem der oude Egyptenaren, die hun jaar van 365-356 dagen regelden naar het verschijnen van *Sirius* of *Sothis*. Deze naam schijnt een synoniem van de *Siritjo* onzer Caraïben, te meer wijl wij niet met zekerheid hebben kunnen uitmaken of hiermede de Zevenster dan wel eene andere bedoeld wordt. De meeste Indianen zoowel Caraïben als Arowakken geven evenwel de zevenster aan als leider der overige.

De indeeling van het jaar in kleine en groote regen en droge seizoenen stamt niet af van de Indianen. Zij hebben er dus geen oorspronkelijke woorden voor. Zoo heet b.v. de groote droge tijd *wejoe-asiembe* (warme zon).

Eertijds of het verleden wordt door de Caraïben aangeduid als *penalo* hoewel zij wat jaren betreft er geen begrip van hebben. Geen Indiaan kent dan ook zijn eigen leeftijd, tenzij hij onder beschaafden werd grootgebracht. Evenmin bestaan er oorspronkelijke woorden voor tijd, toekomst, enz. Volgens de Indianen toch is de tijd niets anders dan een afwisseling van dag en nacht. De eeuwigheid heet *papolo-tin*, a. *maiboenowabia*; *papolo* beteekent *wij, alles, alle*, terwijl *tin* afstamt van het negerengelsche *tin* of *tem*, dat een verbastering is van het engelsche *time* (tijd).

De Wereld staat bij de Caraïben bekend als *Nono potelu* (Groote Aarde) en te oordeelen naar den naam ‘wereld of aarde in zonneschijn’ zou men geneigd zijn te veronderstellen dat ook de maan voor eene Wereld wordt of werd aangezien.

Het Heelal is volgens den Indiaan oneindig, maar bestaat uit een reeks verdiepingen, zoowel van boven als van onder. Zoo men dus een gat diep genoeg graaft, loopt men gevaar op de onderwereld te vallen, die ook bewoond wordt door Roodhuiden.

De Hemel of het uitspansel heet *Kaboe*, a. *adaliholoro* (zongrond) of *adaialikwa* (Godshut) en wordt beschouwd als de naaste zolder, waarlangs trekken de wolken *kaboeloetoe* (hemelverduistering) en regenwolken *kaboeloetoe kaladjena* (zwarte wolken) die veroorzaken den regen *konopo* (a. *wanei*, w. *haahae*), slagregen *konopole* (veel regen) en den motregen *konosikisi* (kittelregen) alsmede den donder *kono-meroe*[29] (regengebrul) a: *koelakali* en den bliksem *kabe-kabe* (dubbele gloed) a. *belbeleru* w. *abele-abele*, die onweersteenen of bijlen naar omlaag slingert. De wind heet *pipitjo* grootmoeder der wouden) a. *awadoeli* w. *ahaaka*, storm daarentegen *pipitjo pole* (veel wind) Mist *konomeretje* is regenbeschildering, de regenboog *paramoe* a-jawale), het kleurenlichaam of de Zeegeest, terwijl dauwdroppels *sitako*, a. *velaroe* speechsel moet verbeelden, dab de sterren op onbewolkte nachten naar omlaag laten vallen.

Als een zeer goede barometer om het weder te beoordeelen, geldt onder de Indianen vooral de *Koejakee* a. Boeradi (*Rhamphastos erythrorhynchus*) wiens geluid 'Koejakee', zelfs bij helderen zonneschijn regen voorspelt. Het Noorden wordt door de Caraïben aangeduid als *prana-we-ine* (zeekant)

het Oosten als *wejoe wepakatopo* (kant van zonsopgang).

het Zuiden als *itjoelaloe we-ine* (boschkant.)

(29) De voorstelling van het Heelal als een reeks verdiepingen boven elkander, wordt bij de oostersche volken teruggevonden. Zoo bestaat naar de bramaansche en boeddhistische wereldbeschouwing het middelpunt der Wereld uit een berg genaamd *Meru*, aan een der vier zijden uit goud bestaande, terwijl de andere bestaan uit kristal zilver en saphier. Boven op den berg troont Indra met de 33 goden der Vedra's; boven den hemel van Indra verheffen zich nog andere hemelverdiepingen.
In de noordsche mythologie wordt het huis van Thor, den dondergod voorgesteld als bestaande uit 540 verdiepingen. Thor zelf is een man, die donderend rijdt in een wagen, uit welks wielen vuur (bliksem) spat.
Bij de oude Egyptenaren had de zou twaalf zinncheeldige gezichten (de uren) te leveren van af 's morgens tot des namiddags.
Bij onze Caraïben zou de donder het gevolg zijn van een leger indiaansche strijders, die met bliksemende knotsen de hoofden hunner vijanden verpletteren.
Sommige Z.Am. Indianen stammen beschouwen vulkauen als heilige bergen. Ook in Macoesiland wordt de statige *Roraïma* als heiiig beschouwd. Geen Indiaan waagt zich dan ook op den top van dezen berg. De naam *merae* (donder) bij onze Caraïben schijnt overeen met den berg *Meru* der Indiërs.

en het Westen *wejoe wonoetoko* (slaapplaats der zon).

De eb heet *apali*, de vloed *nitjoemoei*, hoog water *nitjoe noepoei*, springvloed *potome itjoemalu* en dood getij *kowalo itjoemalu*.

Alle Indianen kennen den invloed der maan op het gerij. Zij weten dat zoodra de maan opkomt de eb begint en zoodra zij voorbij haar hoogste standpunt is, de vloed invalt.

Het zonderlinge natuurverschijnsel, genaamd *prororoca* of *apoepoeri* of het plotseling stijgen van den vloed wordt in Demerara en naar onze visschers beweren, ook in Suriname gedurende de droge seizoenen waargenomen aan de mondingen der rivieren. Haar kracht is echter nauwelijks merkbaar en bij lange na niet zoo geweldig als in de Amazone, waar de vloed gedurende drie dagen bij nieuwe en volle maan, in slechts enkele stooten van een of twee minuten, zijn hoogste standpunt bereikt. De Indianen beweren dat de proroca veroorzaakt wordt door slechte geesten, die alle tegelijk uit de zee de riviermondingen trachten binnen te dringen. Behalve in de Amazone komt de vloedgolf ook voor in de Ganges, Tsien-tan, Seine, Gironde enz.

IX. Kostgronden. Kassavebereiding en ander voedsel. Dranken.

Het aanleggen van een z.g. kostgrond geschiedt doorgaans gedurende het groote droge seizoen (Aug. tot Nov.); en wel midden in het woud, op eene plaats, die op aanmerkelijken afstand van het kamp gelegen is.

De vrouw hakt met een houwer *soepala* het kreupelhout weg. Vervolgens velt de man met zijn haks *woeiwoei*, de boomen, dies na eenige weken gedroogd te zijn, in brand worden gestoken. Na afbranding is het geheele terrein bedekt met een laag asch, waar-tusschen stompen en half verkoolde stammen.

Na eene laatste opreddering begint men ongeveer half November met den aanplant van manioc of kassave, na vooraf den grond te hebben bekoord (zie toelala.)

De kassave is een heester van omstreeks 12-15 voet hoogte, die geplant wordt met stekken. Er zijn twee soorten nl. de bitter-

kassave *kiere*, a. *kaleloli* (Manihot utilissima) en de zoete kassave *joepo*, a. *bosoli* (M. cartaginenis).

Na negen maanden is de kassave rijp en wordt in een *moetete* (draagkorf) door de vrouw uit den kostgrond naar het kamp gedragen, hetgeen een zeer vermoeiende arbeid is; elke kassavewortel weegt ongeveer 5 tot 10 pond.

De bereiding geschiedt eveneens daar uitsluitend door vrouwen. De wortels worden na eerst gewasschen en geschrapt te zijn, geraspt op een rasp *itjile*, a. *simali*, vroeger een plankje met steentjes bezet, die met *mani* stevig waren bevestigd. Thans echter gebruikt men een stuk blik, waarin met een spijker gaatjes geboord zijn, een zg. neg.eng. *griti-griti*.

De geraspte kassave komt uit den grooten kassavepot *samake* in de *matapi*, die boven aan een balk hangt; van onder bevindt zich een stok, waarvan het eene einde op den grond rust. Op dezen staak gaan eenige Indianen zitten, door wier zwaarte de matapi zoo uitrekt, dat al het giftige kassavewater, a. *oenjaboe koterake* uit het raspsel geperst wordt. In de *matapi* blijven dan over cylindervormige stukken droge kassavekoeken, die gestampt en in een zeef *manari* gezift, een grof meel opleveren, dat vroeger op een steenen plaat *kamira*, a. *boedale*, tot platte, ronde brooden *arepa* a. *kale* werd gebakken. Thans gebruikt men ijzeren pannen.

Het giftige kassavewater verandert door langdurig koken in een onschadelijke stroop *kasseripo*, die gemengd met peper, stukken vleesch, visch enz. een aangename saus of toespijs oplevert, welke elken dag opgewarmd, geruimen tijd goed blijft.

In vroeger jaren moest de kasseripo, verkregen uit het eerste product van een kassaveveld wederom op den grond gegooid worden als betaling aan den grondgeest.

Ook bij de overige bevolking is de kasseripo, ook wel *peprepatoe* (peperpot) geheeten, welbekend, doch de bereiding geschiedt door eenvoudige uitkoking van kassavesap.

De kasseripo of peperpot moet niet verwisseld worden met peperwater *pomwijetoeloe*, a. *kadekera* of *keledahokan*, even algemeen onder de Indianen verspreid.

Het in de manari of zeef overblijvende grove meel heet bij de Caraïben *emoe*. Het wordt tot koeken gebakken, die echter alleen versch eetbaar zijn en een zuren smaak bezitten; oud daarentegen gelijken ze veel op leder.

Soms gebeurt het dat de kassaveoogst schraal uitvalt wat evenwel in Suriname zelden gebeurt. Men mengt dan het meel met

gestampte of gesneden kassavebladeren of wel de gestampte zaden van de *Peito* (*Môra excelsior*) of Groenhart (*Nectandra Rodicoei*); in hoogen nood zou zelfs gestampt, rot hout dienst doen. (Im Thurm.)

Tegenwoordig beginnen de Indianen, evenals onze zwarte bevolking, ook *gomma* (stijfsel) a. *halo* te maken. De kassave wortels worden dan fijner geraspt, gezift en door een zeef of stuk goed met water overgoten, dat daardoor een melkachtig aanzien krijgt en in een *prapi* enz. wordt opgevangen. Het water bezinkt na korten tijd en laat afgegoten zijnde, een laag wit stijfsel achter van betere qualiteit dan dat uit aardappelen gewonnen.

De zoete kassave, niet giftig zijnde, wordt gewoonweg gekookt en gegeten evenals aardappelen. Toch beweert men dat hij, in de nabijheid van de bitter-kassave geteeld, giftdeelen aantrekt, vooral na een vochtig seizoen(30).

De kassavewortels, uit den grond gerooid, bederven spoedig. Onder den grond begraven, blijven ze een week of twee goed.

Indianen geven de voorkeur aan kassavebrooden boven de gewone uit tarwemeel gebakken. In verschen staat is dit voedsel onschadelijke, doch oude beschimmelde *arepa* zou in sommige gevallen vergiftig zijn; ook spreekt men van zuurte in de maag. Of er echter verband bestaat tusschen de vele buikziekten waaraan de Indianen lijden, en de kassave, kan ik niet oordeelen, maar het is best mogelijk.

Zoowel het kassavewater als het afgietsel van de gomma zijn uiterst giftig. Een koe, die ervan drinkt, sterft met opgezwollen buik; ook het eten der wortels heeft den dood ten gevolge. Als tegengift noemt men warme raapolie, roucousap, warme melk enz.

Behalve kassave planten de Indianen in hunne kostgronden nog:

Yams (*Solanum alatum*) *njamsi*, a. *koeroekwaroe*.
Napi (*Solanum sativum*) a. *himikona*.
Banaan of Pisang (*Musa paradisiaca*), *paloeloe*.
Ind. bacove (wod) (*M. rosacea*), *pomere*.
Appelbacove (*M. sapientum*), *moetapere* of *matale*.
Dwergbacove *malipa* of *palidi*.
Banaanbacove *asibana*.

(30) Gevallen van vergiftiging door het eten van zoete kassave zijn in Suriname niet zoo zeldzaam als men wel denkt. Ten minste, men hoort er telkens over spreken en leest het in de couranten.

Ananas (*Bromelia ananas*) *nanasi* a. *nana*. vooral de groene soort.
Mais, *awasi*.
Tajers (*Arum esculentum* en *A. seguine*); eetbare soort, *taja*, zg. jeuk- of krastaja *koebi* en *awalipoele*.
Katoen (Gossypium sp.), *maoeloe* a *jawo*.
Kalebas (*Crescentia cujete*), *pija* of *kewai* a. *hidale*.
Koenapali (*Euphorbia cotinoides*)
Koenami (*Tephrosia toxicaria*) (vischvergif) a. *koenali*.
Groote napi a. *samaloe*.
Pepers, *pomwi*.
Roodeind. napi a. *kalimeroe himikona*.
Ind. pataten *patata* a. *arietsi*.
Zoete pataten heeten eveneens *napi*.
Tabak *tamu*.
Zeilgras v.h. eng. silk grass (*Bromelia pinguin*) *koelewa*; a. hekele.
Suikerriet *asitjaloe* a. *asikaloe*.
Roekoe *koesoewee*, a. *sirabode*.

Behalve de napi's, yams, tajers enz. enz. die als aardappelen gekookt of geroosterd worden, bestaat het voedsel der Indianen uit de opbrengst van jacht en visscherrj. Aan de kleine diersoorten geven zij de voorkeur boven de grootere. Brulapen, Kwatta's, Capucynerapen, Pingo's, Pakira's, Paca's, Agoeti's enz. zijn vooral het mikpunt hunner pijlen of geweren. Verder Landschildpadden, Leguanen, Sapakara's Kaaimannen enz. Onder het vogelwild nemen Hokohoenders en Tinamoe's de voornaamste plaats in. Soms bezoeken de Indianen de reigerkoloniën aan de kust ten einde de jonge Reigers uit de nesten te rooven.

Als grootste lekkernij gelden echter krabben, *kosa* a. *kwata*.

Onze jongelieden schenken hunne geliefden doosjes met bonbons, het Indiaansche meisje daartegen prefereert een *koeroekoeroe* vol krabben.

Verder heeft men nog suikergoed in den vorm van rupsen, wespen enz. De nesten dezer insecten worden opengebroken en de larven met smaak opgepeuzeld, evenals de zg. nieuwjaarsvliegen of gevleugelde termieten (*Ecodema cephalotes*), die om het vuur heen vliegen. Honig wordt meermalen gebruikt. Soms steekt de Indiaan

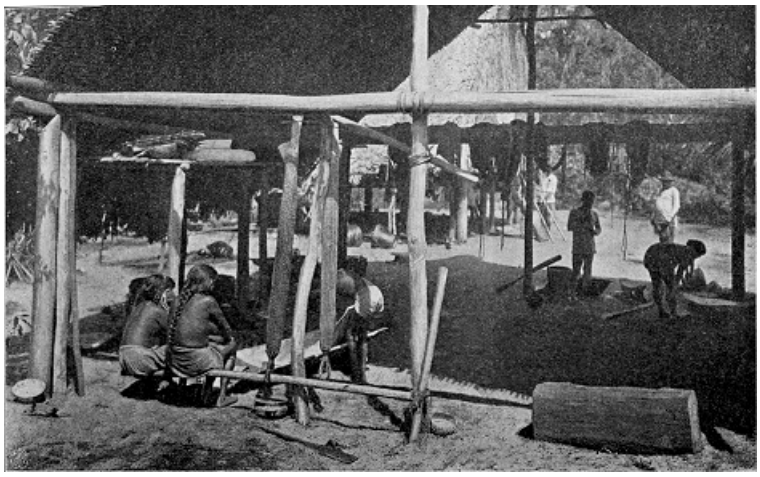

Kassave-bereiding.

een stok in een houtluizennest en eet de insecten op, die er aan vastkleven. De Arowakken eten ook palmwormen *takoema*[31] (*Calandra palmanum*). Als kaas gebruiken zij het afgekrabte, tot een koek gevormde, vleezige gedeelte der vruchten van den Mauritius-palm. Ook het zachte inwendige gedeelte van palmen, vooral de grootere soorten wordt gegeten en staat algemeen onder den naam *kabisi* of kabbes bekend.

Verder eet de Indiaan vele wortels, boschvruchten enz., die hij soms groen afplukt en onder den grond begraatt om rijp te worden.

Wat visschen aangaat, staat de Anjoemara (*Macrodon trahira*) bovenaan. Verder nog de *Pataka* (*M. brevicauda*), *Warapa, Matoeli, Kromaroe* en talrijke andere species. Als allergrootste lekkernij geldt echter de kop van den Kodokoen of bij de Arowakken ook wel de *Alaroe*, een platte visch, die over de watervallen springt.

De bereiding van het wild geschiedt zeer eenvoudig en volstrekt niet zindelijk. Dier of vogel worden in een pot met kokend water gestoken, daarna schoongemaakt en gekookt of aan het spit gebraden met weinig zout. Om het vleesch te berooken gebruikt men een *barbakotto* of *sjoeli*, twee vertikaal in den grond gestoken staken waarover een dwarsstaak. Visschen worden ook met zout ingesmeerd en berookt. De bereiding geschiedt steeds met veel peper.

Indianen zijn over het algemeen geen liefhebbers van vogel-eieren, hoewel zij met smaak de uit het zand gegraven eieren van Leguanen, Zeeschildpadden enz. nuttigen. Naar de Arowakken beweren eten de Caraïben ook wel Kaaiman-eieren, Padden enz., maar dit zou slechts laster zijn.

Het vleesch van den Tapir wordt door vele Indianen niet gegeten. Doch dat dit zou zijn uit vrees voor lepra moeten wij betwijfelen. Het staat in direct verband met piaaiisme en de zg. *trefoe* der negers, waarover later.

Alle Indianen stellen een hoogen prijs op zout *woja*, hoewel zij het veel minder gebruiken dan de Boschnegers. Het gold vroeger als een ruilartikel met de Bosch-Indianen. Zoo waren, naar de Ca-

(31) In volkomen staat zijn de ongeveer 2duim lange palmwormen de gewone zwarte torren die men overal ziet. Ze komen voor in het hout der grootere palmsoorten. Met melk toebereid worden ze door sommige oude ptantagedirecteurs als een lekkernij beschouwd. De Kalienja's eten ze niet, naar men wil, uit eerbied voor hun afkomst wit wormen.

raiben beweren, de Wajokoele's groote zoutverbruikers, die alles voor klompen zout over hadden, gelijk ook hun naam Zout-Indianen zou aanduiden. En dat ondanks vele Bosch-Indianen zout wisten te bereiden uit de asch van palmen en savanneplanten. De asch werd met water overgoten, dat na bezonken te zijn, een weinig fijn wit zout opleverde.

Andere Roodhuideu beweren dat het geen zout is, dat de Bosch-Indianen gebruiken, maar het Arowaksche *waja* of zand. Dit laatste komt meer overeen met de beschrijvingen van reizigers. O.a. eten de Aloekoejana's of Ojana's (Wajana's) thans nog klei, hoewel dit misschien niet als voedsel dient, doch vermoedelijk meer beschouwd moet worden uit een oogpunt van bijgeloof. Immers de Indiaan bestaat uit zon en klei.

Dranken bij de Indianen in gebruik, zijn:

P a j a w a l o e of *Paiwari* a. *tapana*.

De bereiding geschiedt met dikke eenigszins verbrande kassavebrooden, die gekauwd, in een korjaal gespuwd worden. Het mout komt er bij in den vorm van een, eenige dagen te voren gereed gemaakte stroop van een weinig gekookt kassavesap en eenige verbrande koeken. Vervolgens bedekt men de korjaal met palmbladeren en laat den inhoud eenige dagen gisten.

De Indianen van dezen tijd gaan in de beneden landen niet meer zoo vies te werk als vroeger. Het kassavebrood wordt eenvoudig nat gemaakt en met palmbladeren bedekt. Zoodra dan beschimmeling intreedt, brengt men alles in de korjaal.

De tapana heeft een zuurachtigen smaak en donkere of heldere kleur. In bedwelmingskracht komt deze drank overeen met bier.

S a k o e l a a. *beltiri*.

Een op stopverf gelijkende vaste stof uit eenigszins verbrande kassave gemaakt. Een weinig ervan in water opgelost, dient als drank, overal waar de Indiaan gaat. Het wordt ook samengesteld uit verschillende palmzaden in een korf met palmbladeren belegd.

K a s i r i a. pajacolo.

Deze drank ziet eruit als wijn. De bereiding geschiedt met kassave, roode indiaansche pataten, napi's, ananassen, bacoven, andere vruchten, alsmede rietsap, door een pers *miri*, a. *moloja* uitgeperst. Een soort oneetbare kassave a. *pajole* moet er ook bij gevoegd worden.

K o e m a n i .

Deze drank bestaat uit eenige gebrande kassavebrooden in een pot of korjaal met water gezet. De gisting duurt twee dagen.

Behalve het bovenstaande heeft men nog dranken uit gekookte en gestampte mais, vruchtenwater alsmede palmwijn die verkregen wordt door gaten te boren in den Mauriciuspalm.

De Indianen bewaren hunne dranken in groote, met palmbladeren bedekte potten of wel in manden, van binnen belegd met paloeloebladeren die waterdicht tegen elkander sluiten.

Om het rietsap enz. uit te persen gebruiken de Indianen een primitieve pers, bestaande uit een blok hout, waarin lengtegewijze een gleuf is uitgehold. In een hoek van de gleuf wordt een stok gestoken, die als hefboom dient om het riet uit te persen, waarvan het sap door de gleuf in een *prapi* of kom loopt.

Ook groote houten vijzels, z.g. neg.eng. *mata* zijn bij sommige meer beschaafde Indianen niet onbekend.

X. Jacht en visscherij, Verschillende pijlen, Vallen, Vischvergiften. Jachthonden. Gevaren in woud en stroom.

Jacht en visscherij vormen de hoofdbronnen van bestaan onzer Indianen hoewel zij, om geld te verdienen teneinde een geweer enz. te koopen zich dikwijls verlagen tot houtbewerking, bij voorkeur echter zachte houtsoorten zooals *wana* (*Cedrela odorata*) en ceder (*Icica altissima*).

De man staat des morgens vroeg op en gaat, na in de kreek een bad genomen te hebben en zich met roekoe te hebben ingesmeerd, gewapend met zijn bij voorkeur enkelloopgeweer van klein kaliber, het woud in.

Voor de komst der blanken gebruikte hij evenwel boog en pijlen. Elke vogel, dier enz. hadden bepaalden pijl, waarmede ze moesten worden geschoten. Thans bestaan nog enkele, zooals:

P o e l e w a = pijl over het algemeen.

T o e k o e s i = pijl met losse punt waaraan een touw is bevestigd, dat den getroffen visch het wegzwemmen belet.

S o m o l o l i, a. s a l a p a = pijl met drie punten voor het schieten van Patakers en andere visschen.

P a s s i r i e = pijl met meer dan drie punten.

T a m o s i n = pijl met pit of steen aan het uiteinde voor het schieten van vogels, zonder de vederen te beschadigen of wel om de vogels levend in handen te krijgen.
T a p i d a i = pijl voor visschen.
T o e p o k i = pijl met beenen of houten, van weerhaken voorziene punt voor Piengo's en ander groot wild.
K o e f t o e a. *modoewa* = vogelpijl met stompe punt.
P o o i j a = pijl voor schildpad.

De pijlpunten werden vroeger uit steen, been of hont vervaardigd, doch thans worden zij grootendeels uit ijzer geslepen.

Verder kent men nog: *samoeroe, tifokin, rapo* enz., alsmede harpoenen *haapoena* en lansen *poelewa apotelu* (groote pijl) of *tawoto*. Ook de andere wapenen, blaasroeren en giftpijlen werden bij de jacht gebruikt.

Na zich op de gebruikelijke wijze met *toelala* (zie aldaar) te hebben bekoord of een dier op een bepaalde plaats door den Piaaiman te hebben laten vastleggen (zie Piaaiisme), trekt de jager niet of zonder jachthonden vergezeld, het woud in. Van de grootere dieren volgt hij het spoor. Vogels daarentegen worden opgewacht onder de boomen waar ze zich komen voeden.

Bij voorkeur gaat de Indiaan alleen ter jacht of wel vergezeld van zijn eigen stamgenooten. Negers en blanken behooren, volgens hem niet in het woud tehuis, wijl zij het wild verjagen, terwijl hun vrees om te verdwalen belachelijk is.

De Indiaan toch verdwaalt nimmer, hoewel hij geen ander compas bezit dan de zon. Evenmin lijdt hij honger of dorst, want de *moelewa*, een rank of liaan levert doorgesneden, een hoeveelheid drinkbaar ap op, terwijl ook drinkwater voorkomt tusschen de bladeren van orchideeën. Tevens weet hij, dat het mos alleen aan den oostkant van een boomstam welig staat, en dat de bast van een boom dikker is naar den kant van het water toe. Tevens leiden alle hoefindrukken of het spoor van den tapir naar plaatsen waar zich versch water bevindt, terwijl het gebrul der Brulapen steeds weerklinkt aan een waterkant of kreekoever. De nauw merkbare strooming in de zwamp wijst aan waar de kreek ligt, die immer in een grootere kreek of rivier uitloopt. Verder zorgt de jager om enkele takjes enz. op zijn weg te breken of met zijn houwer eenige kerven aan de boomstammen te maken, zoodat hij ten allen tijde op zijne schreden kan terugkeeren. Tevens laat hij in geval van nood het onder Roodhuiden en andere woudbewoners zoo bekende signaal ‘toe toe’ hooren, dat verkregon wordt door

te blazen in een hol voorwerp. Of wel hij slaat met een tak tegen een uitstekende boomspoor, hetgeen een geluid als een kanonschot voortbrengt.

Al deze geheimen der natuur beschouwt de Indiaan als zaken, die van zelf spreken. Hij kan zich geen begrip vormen, dat an deren niet zoo goed ingelicht zijn. Gevallen, waarbij Indianen hunne zwarte of witte jachtkameraden zoo maar in het bosch of op de savanne lieten staan, zijn dan ook in Suriname niet onbekend. Vooral negers moeten het dikwijls ontgelden en worden dan nog bespot met de opmerking: 'jij bent niet eens zoo slim als je naam *mekolo* of aap, want apen verdwalen nooit'

De Indianen vereenigen zich soms ten einde een algemeene drijfjacht te houden. Soms verwijderen zij zich dagen en weken van het kamp. De vrouwen gaan dan mede om het vleesch van het geschoten wild te roosteren of te barbakotten en het daarna in *pasrie's*, ruw uit palmbladeren gevlochten korven gepakt, naar huis te dragen.

Van list om dieren enz. te bemachtigen maken de Indianen meermalen gebruik. O.a. vervaardigen zij een zg. agoetival bestaande uit een plank of boomstam, waaronder een stokje met een stuk aas eraan gebonden. Zoodra de Agoeti nu hieraan trekt, valt de val omlaag. Ook aan naar beneden gebogen takken worden stroppen met aas eraan bevestigd, die zoodra een dier ze aanraakt omhoog wippen.

In vroegere tijden hingen de Indianen aan een boom die stond over een weg, waar Herten of andere dieren voorbijtrokken, een vergiftigden pijl met de punt naar omlaag en het achtergedeelte aan een touw bevestigd dat over een tak, langs den stam dwars over den weg werd gespannen. Zoodra een dier er tegen stiet viel de pijl naar omlaag.

Thans gebruikt men echter een geweer met een touw aan den trekker gebonden en zoo opgesteld, dat een dier door tegen het touw te stooten, zichzelf een schot in het lijf jaagt.

Is het wild erg schaarsch, dan is de Indiaan soms verplicht bij nacht te jagen. Hij bouwt dan over het spoor van een Hert, een stellage van takken, waarop hij gaat zitten teneinde het dier af te wachten.

Behalve de vallen enz. voor dieren bestaan er ook primitieve knippen en *kravana's* om vogels te vangen. Zoo'n kravana ziet er uit als een pyramidevormige hoop takken, rustende of omhoog gehouden aan een kant door een houtje, waaromheen een touw loopt

dat aan twee hoeken der kravana is bevestigd. Stoot een stuit-hoender of andere vogel tegen dit touw, dan valt de kravane dicht. Tevens weten de Roodhuiden do geluiden van vele dieren en vogels na te bootsen. Daartoe maken zij dikwijls gebruik van fluitjes of peperhuisvormig opgerolde palmbladeren enz.

Gedurende de regenseizoenen biedt de jacht meer kans op succes, want dan is de grond week zoodat de hoefindrukken der dieren duidelijk uitkomen. Overvloed van water drijft tevens de Landdieren naar de droge streken, terwijl de visschen zich overal verspreiden. Tijdens het droge seizoen daarentegen vindt juist het tegenovergestelde plaats. De voetindrukken zijn dan niet te zien op den harden grond, terwijl de dieren overal rondzwerven, doch de visschen naar bepaalde waterrijke streken toegedreven worden.

De vischvangst geschiedt zoowel door mannen als vrouwen en kinderen. Met hunne driepuntige pijlen treffen ze de Patakers, die met geopende bekken lucht komen scheppen aan de wateroppervlakte of schieten de *Anjoemara's* van uit de korjalen. In de bovenlanden weten de mannen; springende van rots tot rots in de drooggeloopen watervallen behendig de *Koemaroe's* enz. te treffen, die pijlsnel tusschen de rotsblokken heenschieten.

Zoodra de kreken en zwampen gedurende het droge seizoen voldoende zijn opgedroogd, begeven mannen zoowel als vrouwen zich te water ten einde de visschen, die in holen schuilen er uit te halen. Ieder draagt een *koeroekoeroe* of korf en plaatst er de visschen in, die met de hand uit de holen gehaald worden. Het spreekt van zelf dat er dikwijls in plaats van een visch, een Sidderaal *prakee* (*Gymnotus electricus*) te voorschijn komt.

Sommige Indianen beweren, dat zij den Anjoemara al duikende kunnen bemachtigen. Zij zeggen nl. dat deze visch niet hoort. Treft men hem dus slapende aan dan kan hij gemakkelijk aangepakt of gedood worden.

Voor de invoering van ijzeren vischhaken gebruikten de Indianen doornen en vischgraten aan touwen gebonden. Zij hadden en hebben nu nog z.g. *massoewa's*, die met of zonder beet *sapa* erin, in een kreek of zwamp geplaatst worden. Zoo'n *masoewa* ziet er uit als een vierkante of cylindervormige mand van takken of bamboes met trechtervormigen ingang, zoodat de visschen er wel in, maar niet uit kunnen. Evenzoo is de zg. *Anjoemara* springmand, doch deze heeft een schuifdeur welke in verbinding staat met een naar omlaag gebogen tak, waaraan in de mand een lokaas

is gebonden. Hieraan trekt de visch, de tak wipt omhoog en schuift de deur dicht.

Indianen van dezen tijd gebruiken ook wel springlijnen, die aan naar omlaag gebogen takken bevestigd worden, alsmede gewone lijnen vastgebonden aan een tak, waaraan een flesch hangt met een steen erin. Zoodra de visch nu aan de lijn trekt, brengt de flesch een gerinkel voort. De visscher weet dan dat hij een beet heeft Soms vischt men ook des nachts bij toortslicht.

Alle Indianen beschouwen krabben (*Gecarcinus ruricola*) als een lekkernij. Zij maken dan ook af en toe tochten naar de mangrove bosschen langs den kustzoom, waar deze schaaldieren zich bij voorkeur ophouden. De vangst geschiedt zeer primitief. Mannen zoowel als vrouwen loopen nl. door den modder en steken hunne handen in de krabbenholen, waarin de krabben steeds met den grooten duim naar de buitenzijde toe kruipen, zoodat ze niet in staat zijn te bijten De gevangen krabben worden in *koeroe koeroe's* gezet, waarna de krabbenvangers en vangsters met hun buit de terugreis aanvaarden. In het dorp aangekomen volgt een feestmaal en worden de krabben zonder vorm van proces levend geroosterd.

De zware regens, die gedurende het groote regenseizoen vallen, wasschen volgens de Indianen, de bosschen schoon. Daarna volgen onweders, windvlagen alsmede z.g. neg.eng. *siebi-boesi's* of bosch-bezems, d.z. slagregens, die de wouden schoon vegen terwijl de visschen uit de zwampen naar de kreken, rivieren enz. gedreven worden, waar de Indianen ze opwachten. Toch zijn slimme Roodhuiden in staat ten allen tijde bepaalde vischsoorten te vangen. Zij vergaren nl. gedurende de droge seizoenen zekere zaden, waarop de visschen bij voorkeur azen. Die zaden worden dan gedurende de regentijden met succes als beet gebruikt.

Behalve pijlen, vallen, lijnen enz. gebruiken de Indianen bij de vischvangst verschillende vischvergiften, waarmede zij het water vergiftigen.

Het krachtigste dezer giften is de *nekoe* (*Lonchocarpus densiflorus*) een liaan, die vooral in het oerwoud groeit, waar zij dikwijls de dikte van een mansdij bereikt. Zoowel gedroogd als in verschen staat bevat zij een vergift, *nekoeine* genaamd, dat bedwelmend op de visschen werkt.

Het visschen met nekoe geschiedt alleen met succes in kreken, die afgedamd kunnen worden op zoodanige wijze, dat het water wel door den dam kan heenstroomen, doch de visschen er tegen stooten. De visscher gaat een eindje stroomopwaarts van de kreek,

waar hij de nekoe in het water gooit of liever op het water slaat. Spoedig lost het gift in het water op en drijft met den stroom mede. Kleine visschen komen het eerst boven, zwemmen snel rond, doch liggen weldra rustig met den buik naar boven gekeerd. Het laatst blijven de groote visschen, die hevig spartelen en den dam trachten te verbreken, De Indianen schieten ze dan met pijlen of lansen ten einde ze gauwer van kant te maken. Gelukt het een visch over den dam heen versch water te bereiken, dan zwemt hij, naar het schijnt, ongedeerd weg.

De met nekoe bedwelmde visschen zijn volstrekt niet giftig, maar het spreekt van zelf, dat om één grooten visch te bemachtigen, men al de kleine uitroeit. Toch komt het visschen met nekoe veel algemeener voor dan het Bestuur veronderstelt, hoewel de politie verplicht is, scherp toe te zien, Met de tram worden geheele zakken vol van het vergift door de grondjesbewerkers in de stad gebracht en verkocht, voor ongeveer *f*5 à *f*10 per zak Aan de zeekust treft men de nekoe liaan niet aan, wijl zij naar het schijnt, daar reeds lang geleden is uitgeroeid.

Behalve nekoe gebruikt de Indiaan nog verscheidene andere vergiften, die bij lange na niet zulk eene verwoestende uitwerking voortbrengen als de nekoe. O.a. kent men *koenamie* (*Tephrosia toxicaria*) *koenapali* (*Euphorbia cotinoides*) alsmede de Arowaksche *Jawahukoena* (Slechte geest gang) *oboho* (ruggemergsliaan), *orir-* of *jaritgé teteroeman* (een heestertje met een blad als de *wana*) enz.[32]

De koenapali en koenami-bladeren worden in de zon gedroogd en soms met kassave, gebrande kurk of wel het binnenste van de *kolo* neg.eng. *papagodo*, tot balletjes gerold en in het water geworpen. De visschen, die ervan eten worden licht als kurk(!) en komen boven drijven.

De bedwelming geschiedt evenwel veel langzamer dan bij het gebruik van nekoe. Toch is het melkachtige sap van de koenapali zoo giftig, dat het blaasjes op eene menschenhuid veroorzaakt. De vernielende, bladdragende mieren mijden de plaats, waar het groeit en zelfs de Obiamannen en Piaaimannen zouden er bevreesd voor zijn: wijl het de kracht van hun bekoring verzwakt.

Verder kennen de Indianen nog verscheidene andere visch-vergiften, die evenwel meerendeels als bekoringsmiddelen moeten

(32) Volgens Im Thurm gebruiken de Indianen ln Demerara nog: *Glibadium asperum* (koenami?) en *Multera moniliformes*.

beschouwd worden. Men smeert ze eenvoudig aan angels, pijlen enz. (zie ook toelala).

Naar het verhaal luidt, moet de ontdekking van sommige visch-vergiften o.a. de nekoe aan den Tapir te wijten zijn. Dit dier vreet de bladeren en spuwt ze weer uit of wel, laat ze verteerd in het water vallen, waarna het met zijne pooten in het water begint te trappelen. Spoedig komen de visschen bovendrijven en de Tapir vreet, tot hij zijn bekomst heeft.

Het africhten der jachthonden welke de Indianen erop na houden, geschiedt op uiterst vreemde wijze. Een typische Surinaamsche jachthond ziet er uit als volgt:

Rug gebogen als een kwart cirkel; ribben telbaar en zichtbaar op twintig passen; oogen uitpuilend; snuit zeer beweeglijk; pooten dun; gang slingerend.

Het africhten vordert veel kunde en hooge kennis. Vooreerst moet de reuk van het dier opgewekt worden, hetgeen geschiedt door het graven van twee gaten, die door een tusschengat onder den grond met elkander verbonden zijn. In het eene gat plaatst men den hond, na vooraf zijne neusgaten te hebben opengesneden en met peper te hebben ingesmeerd, en bedekt het gat dan meteen plank. In het andere steekt men een vuurtje aan, waarin stank-klieren, afval, hoeven, tongtip, staartuiteinde enz. der te jagen dieren. De rook dringt nu van het eene naar het andere gat, hetgeen het beest bijna doet stikken; het kruipt al snuivend door het tusschengat, waardoor de geest van rook en reuk door zijn lichaam heen gaa.

Verder wordt de hond gewasschen met onwelriekende aftreksels van kruiden, w.o. Jorka of *Joleka-okro* of Duivelsoker (*Hebiscus abelmoschus*). Men kamt zijne haren tegendraad om hem ‘kras’ te maken. Tevens moet hij gebeten worden door venijnige mieren en wespen ter uitdrijving van kwade invloeden. Hij krijgt te drinken een poespas, bestaande uit kruit, brandewijn, een stuk wortel over een gat, een nest waarin een vogeltje reeds gebroed heeft, 7 stukjes pimba aarde of krijt, peperkorrels alsmede 7 mieren, die bladeren aandragen en 7, die zonder bladeren loopen (het zinnebeeld van succes). Verder wordt hij ingeënt met de verschillende toelala's van moed, standvastigheid, reuk, adem, het spoor niet verliezen, niet te verdwalen enz. Men plaatst hem voor een hoopje kruit, houdt hem een kleine pataker (visch) voor en steekt zoodra hij toehapt, het kruit aan. Hij wordt beveiligd door insnijdingen tegen slangebeeten, duivelspijlen onschadelijke *soko-soko* of Kwa-

kwa-sneki (Gecko) en Tijgers[33] vooral deze laatste is van grooten invloed, wijl zij de tijgerklauwen onschadelijk maakt.

Elke nieuwe maan moeten de kruidenbaden ververscht worden. Geen zwangere vrouw mag tevens van het gedoode wild eten, wijl dit de bekoring uit den hond trekt.

Op den dag der jacht mag de jachthond niet eten, doch moet gewasschen worden met het kruidenbad, waarin de afval stank-klieren enz. van een te jagen dier van dezelfde soort.

Het bovenstaande bevat slechts enkele brokstukken uit de kennis van hondendressuur in Suriname. Elke africhter volgt zijne eigen methode, die volgens hem natuurlijk de allerbeste is. Maar gelijk onder toelala aangehaald, berust de kunst van africhten of bekoren gedeeltelijk op waarheid en fictie.

Als allerbeste jachthonden worden beschouwd de gevlekte groote soort, afkomstig van de Aloekoejana's en Wajokoele's aan de Boven-Marowijne. Boschnegers ruilen deze honden van de Indianen om ze later dikwijls weer te verkoopen. Dat ze echter beter jagen dan andere honden, moet betwijfeld worden.

De werkelijke gevaren, die den Indiaan in woud en stroom bedreigen, zijn vele, hoewel hij misschien minder kans loopt daardoor zijn leven te verliezen dan een inwoner van een groote stad om door een tram of automobiel overreden te worden.

Het meest vreest hij de *Pirin*, a. *Hoema*[34]

Deze visch-heeft vuurroode oogen en zulke scherpe tanden, dat hij in staat is met een beet een gedeelte van een menschenvoet weg te scheuren. Hij bewoont stroomend zoet water, evenals de giftige stekelrog *sipari* (*Trigon hystrix*), die met zijn doornachtig staartuiteinde giftige steken toebrengt. Aan de zeekust zijn het meest te vreezen: Haaien, Zwaardvisschen, Duivelsvisschen enz. In de stilstaande wateren krioelt het dikwijls van kleine bloedzuigers die evenwel gemakkelijk met tabakswater of zuur te verwijderen zijn. Enkele malen treft men ook den Sidderaal *Prakee*, a. *Tjoemoedi* aan. Verder nog den loerenden Kaaiman. *Akarai* a. *Ki-a*

(33) De Slangeninenting en andere *koti's* worden samengesteld uit verschillende lichaamsdeelen der dieren enz. waartegen de inenting moet dienen. O.a. wordt *snekikoli* of Slangeninenting bereid nit de koppen van verschillende soorten giftigeslangen, waaraan wordt toegevoegd eenige kruiden, berustende op de *toelala* of signatuurleer. De inenting staat op een lijn met vaccinatie. Maar wat geleerden thans beginnen uit te vinden, wisten onze Boschnegers en Indianen reeds eeuwen geleden.

(34) Bij de oude Egyptenaren heette de god der kanalen *Houma*.

koetsi, verschillende Worgslangen, giftige Ratelslangen enz. De Jaguar sluipt des nachts dikwijls tot in de hutten der Indianen. Evenzoo verschijnt dan de bloeddrinkende Vleermuis (*Desmonus rufus*), teneinde zich aan het bloed van bepaalde personen (vooral jonge menschen)te laven. Oude mannen en vrouwen daarentegen schijnen immun.

Om zich tegen deze ongedierten te vrijwaren besmeert de Indiaan zich met koesoewee of wel zg. Vleermuizennoten *wale* een notensoort, die overal in de lagere streken voorkomt. Ook het slapen in een indiaansche hangmat zou den slaper beveiligen, wijl de Vleermuizen bang zijn te naderen uit vrees van met hunne vlerken in de mazen verward te raken. Als gevaarlijk worden nog beschouwd de *Kwatta's* of Boschduivels, die met stokken gewapend tot een slapend persoon afklimmen teneinde hem dood te slaan. Verder de *Kwano* a. *Hawbalieli* of Harpy Arend, die kinderen bij den nek aanpakt en omhoog draagt enz. enz.

Gevaren van geheel anderen aard zijn gelegen in vogels zooals de Woudduif (*Columba speciosa*) wier geluid in de verte klinkt als het ‘toe toe’-signaal van woudloopers. Een andere vogel daarentegen brengt een geluid voort als het gezucht van roeiers in een opvarende boot. Verder heeft de Indiaan nog te waken tegen giftige lianen, op haar gelijkende planten die een zwemmer omstrengelen, de venijnige *Desmonci*, die afhangende van de takken der langs de kreken groeiende boomen, met hunne van weerhaken voorziene ranken een opvarende aangrijpen en hem overboord trekken enz.

Behalve de werkelijke, gelooven de Indianen nog aan vele denkbeeldige gevaren. Vooral worden genoemd de *Akami-kai-koetji*, a. *Waracaba-arowa* of Trompettervogel tijgers, die evenals de Akami's in troepen van honderden individuen bij elkander leven. Gelijk een eenzame Jaguar zich soms voedt met een eenzamen Indiaan, zoo verslinden de troepen Akamitijgers de inwoners van geheele dorpen tegelijk. Hun nadering wordt aangekondigd door gebrul, gehis en gejank. Vooraan trekken de grootere, zwarte beesten daarna nemen ze in grootte af totdat geheel achter den troep de allerkleinsten, niet grooter dan eieren, loopen.

Met het meeste gemak beklimmen ze de allerhoogste boomen, doch wagen zich zelden of nooit in het water.

In vroeger jaren moeten de Akamitijgers erg onder de Roodhuiden hebben huisgehouden. Thans zijn ze beperkt tot de Boven-Marowijne.

In het woud treft men nog aan het Tijgermensch, het Haarmensch, den Melkwitten Jaguar, de Monstervleermuis, troepen dwergen of kaboutermannetjes, gewapend met korte bogen en pijlen, enz. enz. terwijl alle wouden en stroomen bewoond worden door de verschillende vormen, waarin de bekoringsgeest zich aan den mensch vertoont. Over de wijzen waarop deze imaginaire wezens hun prooi bemachtigen, zie achterstaande legenden.

XI. Nijverheid, Schoone Kunsten, Vlechtwerk, Aardewerk, Spinnen en weven. Het bouwen van vaartuigen, Kleurstoffen, oliën, harsen enz. bij de Indianen in gebruik.

Alle voorwerpen, benoodigd tot eigen gebruik of tot ruilhandel en verkoop, worden gedeeltelijk vervaardigd door mannen en gedeeltelijk door vrouwen. En het is inderdaad grappig te zien, hoe verontwaadigd soms een Indiaansche schoone kan zijn als men haar vraagt of zij bv. kan mandenvlechten, boog en pijlen vervaardigen enz. Evenzoo haalt de man, sprekende over hangmatten, pottenbakken enz. de schouders op, zeggende: ‘dat is vrouwenwerk’.

Inzonderheid in vroegere jaren (en thans nog min of meer in Demerara, waar er meer Indianen voorkomen) verrichtten de Roodhuiden van elken stam een afzonderlijk werk, waarin zij boven de andere stammen uitblonken. Zoo waren de Warrau's kanoamakers, de Caraïben pottenbakkers, de Macoesi's blaasroerverkoopers enz.

Het bovenstaande komt vrijwel overeen met de geschiedenis der Egyptenaren, en de kasten der Hindoe's. Maar de Roodhuiden hebben evenwel nog niet dien trap van ontwikkeling bereikt, waar de eene groep minachtend op eene andere nederziet.

Bij de Indianen schijnt het werk nimmer te vlotten. Alles geschiedt met een stuitende traagheid of om ons zachter uit te drukken stiptheid. Doch de gereed gemaakte voorwerpen bezitten een z.g. ‘finished appearance’ en sierlijkheid, die bij artikelen, afkomstig van de vluggere Boschnegers, geheel gemist wordt.

De vervaardiging van alle vlechtwerk geschiedt uitsluitend door mannen, die meermalen liggende in hun hangmat het werk verrichten. Bij het maken van sommige voorwerpen o.a. waaiers gebruiken zij zoowel vingers als teenen.

1. De Pagara of Pagalen (v.h. eng. packall) *jamatu* zijn vierkantachtige manden (iets breeder van onder) met deksels, gevlochten uit op riet gelijkende reepen *wariembo*, a. *tititi (Stromanthe sanguinea)* in twee lagen, waartusschen *paloeloe*-bladeren hetgeen maakt, dat er geen water door kan dringen. Sommige zien er gewoon bruinrood uit, andere weer zijn netjes versierd met verschillende zwarte en gekleurde figuren. De prijs varieert van af *f* 1.50 tot *f* 5, al naar gelang der grootte, die echter zelden meer dan een halve kubieke meter bedraagt.

Pagalen worden algemeen in Suriname gebruikt tot het bergen van kleedingstukken enz. Ze zijn zeer duurzaam, uitgezonderd dat de hoeken gauw verslijten, hetgeen wordt voorkomen door een stukje leder met een kwastje als versiersel aan elken hoek te plaatsen. Soms maakt men ook houten steunsels onderaan, zoodat de bodem niet op den grond kan rusten. Pagalen uit Demerara hebben een platter vorm dan die uit Suriname.

2. *Koeroe-koeroe*, a. *keke* zijn ruwe, uit liaansoorten of ook wel *wariembo* gevlochten draagkorven met ofzonder deksels. Ze hebben verschillende vormen met groote of kleine mazen. Enkele voor het bergen van visschen, hebben een tuit of trechter van boven; deze worden echter meer door negers enz. gebruikt dan door de Indianen. Verder dient de koeroe-koeroe tot het vervoer van kassavewortels, vruchten, krabben enz; Hij hangt aan een stuk touw of liaan over de schouders of op den rug van drager of draagster.

3. De *moetete*, a. *walalia* is geheel open van boven, doch plat aan het gedeelte dat op den rug rust. Hij wordt vervaardigd uit ruw ineengevlochten lianen en dient tot het dragen van zware lasten, die stevig met touwen of lianen erin vastgebonden worden. De moetete rust op den rug en hangt tevens aan een band of liaan over het voorhoofd van drager of draagster, die alzoo genood-zaakt is onder het loopen, meer malen de hand aan het voorhoofd te houden.

4. De *Pasrie* of *Pasirimbo*, a. *kodeja*, is een inderhaast gevlochten korf uit één palmblad. Hij dient zoowel onder Negers als Indianen tot het vervoer van wild, berookt vleesch, vruchten enz.

6. De *Matapi* is een uit wariembo gevlochten, cylindrische buis van ongeveer 1.5 tot 2.5 meter lengte en omstreeks een decimeter in doorsnede. Zij dient om het giftige kassavewater uit de geraspte kassave te persen.

De matapi is eene imitatie van de slang. Zij gelijkt haar in vorm, zij braakt vergift uit en verwerkt hare prooi (de kassave) in haar binnenste. Slangen worden dan ook soms met den naam *matapi* aangeduid.

6. De *manari* is een gewone vierkante zeef van dunne smalle reepen wariembo gevlochten en dient bij de Indianen vooral tot het ziften van kassavemeel, doch wordt ook tot andere doeleinden algemeen in Suriname gebruikt.

Verder heeft men nog kunstige, fijngevlochten n.e. *baskieta* of mandjes, korfjes, sigarenkokers (zg. makotjes) enz. met allerlei zwarte of gekleurde figuren erop. Men maakt ze tevens in z.g. nesten, *pasoewa*, a. *jekotolokwa*; de eene mand is dan kleiner en past juist in een grootere, zoodat wel 10 en meer, de eene in de andere passen.

De *haba* is een vierkantachtige mand om kaasave in te zetten.

Al de bovenstaande vlechtwerken zijn met eigenaardige figuren naar vaste patronen versierd, die allerlei voorwerpen voorstellen. O.a. kent men: Soldaten, Schildpadrug, Bevlekking van den Jaguar, Kralen, Bevlekking der slang, Slangeteekening, Mieren of knoopen, Vliegende Papegaaien of Dansers (Ar.) Slang en kikvorsch Rijen Pakira-, Tijger- en Agoetitanden. Band aan den hals van het Boschvarken, Tweekopslang, Schilden van Slangen en Kwikwi's (geharnaste visch) enz. (zie blz. 22 en 25)

Sommige der teekeningen gelijken veel op grieksche figuren; doch deze overeenkomst is vermoedelijk slechts toevallig. In vele gevallen worden de figuren gevormd door de eenvoudigste en ge makkelijkste wijze waarop de gekleurde reepen dooreen zijn gevlochten.

Vooral tegen het groote droge seizoen vervaardigen de Indianen hoopen strookleurige waaiers *wali-wali*, welke in de stad tegen 10 cent per stuk verkocht worden. Om ze te vlechten gaat de bewerker meermalen op zijne hurken zitten en gebruikt zoowel vingers als teenen.

Soms ziet men ook z.g. *Iengi papaja*[35], groote vloermatten van ongeveer 5 voet vierkant, geheel gevlochten uit lange, bijwijlen gekleurde reepen wariembo enz.

(35) Of deze matten indiaansch werk zijn, laat zich niet bepalen. In alle gevallen, zeworden niet meer vervaardigd. Het woord *papaja* doelt op de vroeger door de negers uit de holle takken van de Bosch-papajer (*Cecropia peltata*) gemaakte matten, die in algemeen gebruik waren.

Het aardewerk bij onze Indianen in gebruik wordt bijna uitsluitend door de Caraïbische vrouwen vervaardigd. Als grondstof gebruiken zij een soort klei *alinjo* die vooral in de savannestreek te vinden is en inzonderheid bij nieuwe of volle maan vergaderd wordt. Van onreinheden gezuiverd, wordt deze klei tezamen met den verbranden bast van den *kroepi* (*Couepia guianensis*), a. *kawta* met de handen tot een deeg gekneed.

De bewerkster begint met op haar knie te plaatsen een plankje, waarop de bodem van het te vervaardigen aardewerk in den vorm van een ronde schijf van het gekneede deeg komt te liggen. Vervolgens rolt zij lange worsten van klei, die spiraalsgewijze aan de randen van de schijf worden omhoog gewerkt en glad gemaakt met een spatel van kalebas.

Na de vorming wordt het aardewerk op een koele plaats gedroogd en daaana gepolijst met een stuk kwartsteen of roode aarde, doch vooral een door het water afgeronden z.g. *Marowinitopoe* of Marowijne-steen, die alleen aan de Boven-Marowijne zou te vinden zijn.

De beschildering van het gedroogde aardewerk geschiedt met de gewone Indiaansche verven, nl. *koesoewee*, *tapoeloepa* of *taproepa* a. *lana*, gewoon roet enz. De figuren zijn dezelfde als bij het vlechtwerk in gebruik, doch veel minder fraai en symetrisch.

Het bakken geschiedt langzaam nabij een vuurtje, dat niet te heet mag zijn, anders barst het aardewerk. Is de bakkerij afgeloopen, dan wordt alles nog eens gepolijst en gevernist met het sap van den *Cachou* (*Anacardium occidentale*) en den *Kroponie*. Kapler meldt tevens dat men hiertoe het vocht van sommige kevers gebruikt wat een bruine kleur geeft.

Indiaansch aardewerk is vrij algemeen in de kolonie in gebruik Men heeft groote kommen, *prapi* a. *samaloe* z.g. koorsepatoe (keulsche potten) met breede halzen, *takowari*, djogos met nauwe halzen, car. *potusa* a. *kana*; verder groote kassavepotten, *samakoe* kasiripotten met vlechtwerk er om heen *alinjato* waarin *kasiri* bewaard wordt enz. Zeer eigenaardig is het, dat noch Caraiben noch Arowakken, een oorspronkelijken naam bezitten voor z.g. waterkannen of koelkruiken, doch deze, evenals de negers '*watrakan*' noemen.

Een typische waterkan heeft een bolronden vorm, eindigende in een hals van zelden meer dan 4 cM. in doorsnede; de inhoud bedraagt doorgaans minder dan 8 liter. Zij is een imitatie van de

papagodo *Kolo*, de houtachtige, soms 80 cM. m doorsnede metende schaal van een vrucht, die groeit als de pompoen.

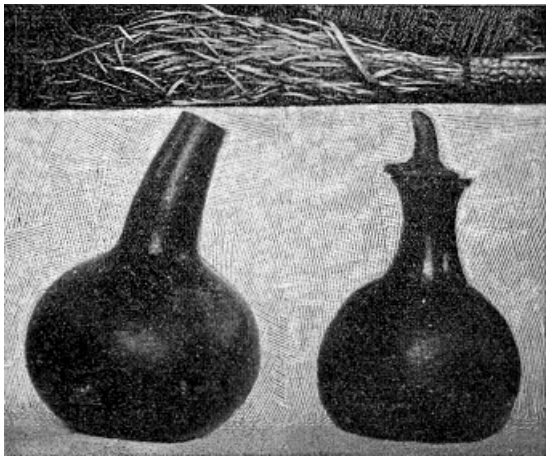

Links de natuurlijke, rechts de gebakken waterkruik; bovenaan een Indiaansche muskieten-waaier.

De roodbruine kleur en vorm van waterkan en kolo komen geheel met elkander overeen; alleen bezit de kruik een rechten hals. Om echter de gelijkenis toch te bewaren wordt de *tapoe* (stopper van de koelkruik) van een kromme verhooging voorzien. Vooral was dit vroeger het geval. Maar tegenwoordig vervaardigen de Indianen sierlijker gevormde waterkannen met dwarsplaatjes boven aan de stoppers. Ook phantasie-aardewerk ontbreekt niet. Men heeft dubbele, drie- of vier aan elkander verbonden waterkannen, die evenwel niet veel gebruikt worden, wijl een kakkerlak er zoo gemakkelijk inkruipt, doch zich moeielijk weer laat verwijderen. Verder langwerpig gevormde, andere weer als dieren, vogels, padden enz.

Kinderen, hunne moeders navolgende, vervaardigen dikwijls potjes, diertjes enz. hoewel veel van dit kinderspeelgoed ook als aardigheden in de stad te koop wordt aangeboden.

Het Indiaansch aardewerk laat wat sierlijkheid en symetrie aan-

gaat niets te wenschen over. Toch moet in vroeger eeuwen Guiana tot woonplaats hebben gestrekt van Roodhuiden, die nog beter aardewerk konden vervaardigen. (Zie Kanibaal Vuilnishoopen enz.)

De vervaardiging van hangmatten *imiokoe*, of *apâte*, geschiedt uitsluitend door vrouwen. Als materiaal gebruiken de Caraïbische vrouwen vooral katoen *maoelo* a. *jawo*, die ze om hunne woonplaatsen aanplanten. Deze katoen variëteiten zijn niet inheemsch doch schijnen, naar onze meening, in vroegere eeuwen door de Indianen uit Peru te zijn overgebracht waar, van af de ontdekking van dat land, de katoen aldaar reeds bij de inboorlingen als *maoello* bekend stond.

De vlokken katoen worden door de vrouwen en meisjes verza meld in manden en na van alle pitten en onreinheden te zijn gezuiverd, met de hand uitgeplozen.

De eenvoudigste wijze om de draden a. *jawobara* te vervaardigen, bestaat in het rollen van een weinig katoen met de vlakke hand op de dij, zorg dragende dat de draad overal een gelijke dikte heeft. Sommige nijvere Kalienja's gebruiken ook wel een primitief spinnewiel, bestaande uit twee ronde stokjes van 8 à 10 duim lengte. Elk stokje gaat, ongeveer 2 duim van het end af, dat in de hand wordt gehouden, door een ronde beenen of houten schijf heen. Aan het andere end bevindt zich een kleine haak.

Om te spinnen pluist de spinster de katoen uit tot een langen lossen band, dien zij om armen pols windt, uitgezonderd 8 à 10 duim van het eene end, dat aan den haak van het stokje wordt vastgehecht. Zij draait thans het stokje snel tusschen duim en vinger rond, terwijl zij tevens de rechterhand omhoog brengt en langzaam van de linkerhand verwijdert totdat een draad van de verlangde lengte verkregen is. Ongelijke, dikke gedeelten perst zij met de vingers samen, totdat de draad overal eene gelijke dikte bezit. Vervolgens windt zij den gereed gemaakten draad zonder de connectie met den band van katoen te verbreken, om het stokje, voor het schijfje. Kan een stokje niet meer bevatten, dan wordt het aan een kant gezet, waarna de spinster het andere op gelijke wijze behandelt.

Weinig katoen en lang uittrekken geeft dunne draden. Veel katoen en kort uittrekken daarentegen dikke draden.

De draden worden van de kleine stokjes af op een grooter stokje wederom bewerkt en vervolgens tot ballen *nimio* gewonden.

Twee dunne draden vormen om elkander gedraaid een touw, geschikt om pijlpunten te omwinden, twee middelbaar dikke daar-

entegen dienen tot het maken van touw voor de banden, die de meisjes onder de knie dragen, terwijl twee dikke het hangmattouw opleveren.

Om een hangmat te vervaardigen, maakt de Caraibische vrouw doorgaans een soort van galg of raam, bestaande aan elke zijde uit twee vertikale stokken, waartusschen twee andere horizontale stokken glijden. De draden spant zij lengtsgewijze, op bepaalde afstanden van elkander tusschen de opstaande stokken, terwijl zij de dwarsstokken gebruikt om de dwarsdraden, eveneens op gelijken afstand van elkander vast te hechten. Thans bindt en breit zij de draden aan elkander en verwijdt de opening tusschen de horizontale stokken, tot de hangmat gereed is. De bewerking geschiedt doorgaans weken en maanden lang hoewel de prijs van het gereed gemaakte artikel afwisselt, al naar gelang der grootte, vanaf *f*6 tot *f*15. Hangmatten met geheel gesloten weefsel zijn duurder doch worden niet meer door de Kalienja's der Benedenlanden vervaardigd.

In tegenstelling met de Caraïben gebruiken de Arowakken bij de vervaardiging hunner hangmatten geen katoen, maar wel z.g. zeilgrasvezels. Om die te verkrijgen laten zij het wel vijf of zes voet lange blad van het zeilgras (*Bromelia penguin*) eenige dagen in water weken, hoewel dit niet absoluut noodzakelijk is. Vervolgens splijten zij het blad en trekken het door een lus teneinde het vleezige gedeelte te verwijderen, waarna de overblijvende vezels a. *crowia* ten getale van 80 à 100, stuks gewasschen in de zon gebleekt en gedroogd worden.

De vervaardiging tot touw geschiedt door een aantal vezels met de vlakke hand op de dij ineen te rollen.

Wijl de bromeliavezel zeer fijn en sterk is, zijn de daaruit vervaardigde hangmatten duurzamer dan die uit katoen gemaakt. De hangmatten, die de Arowakken van dezen tijd verkoopen zijn evenwel doorgaans niet gebreid uit zeilgrastouw, maar uit touw verkregen uit de minder sterke vezels *salaio* van jonge spruiten a. *tibisiri* van den Mauritiuspalm. Aan deze jonge spruiten wordt alleen het buitengedeelte afgescheurd, gekookt, uitgeklopt en de alzoo verkregen vezels in de zon gedroogd.

Behalve hangmatten, breien de Indianen nog banden, waarin de vrouwen soms hare kinderen dragen, alsmede enkele malen ook vischnetten. De schorten, bandelieren enz., die zij dragen, maken zij vooral uit lapjes van het tevoren aangehaalde katoenen

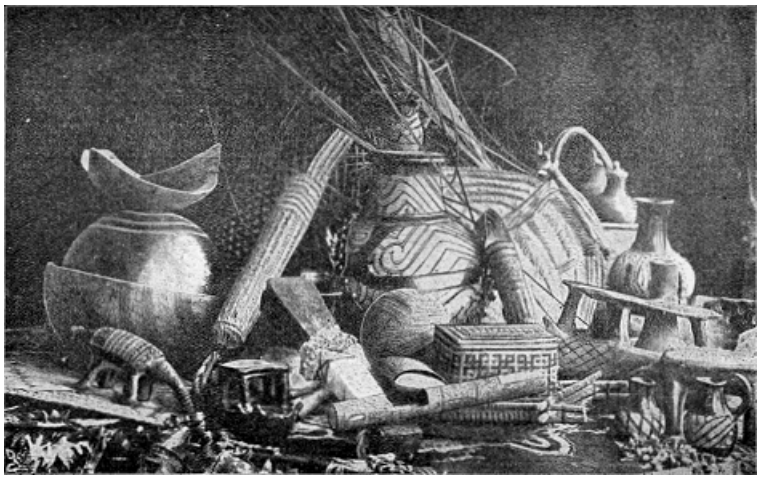

Indiaansche voorwerpen. (Uit ‘Suriname in Beeld’.)

goed, genaamd *salpoeres*, waarvan de randen tot franjes uitgerafeld worden.

De Arowakken daarentegen vervaardigden vroeger hunne schitterkamisa's *kamisa-kalimeroe* uit aaneen geregen glaskralen, zaden enz.

De vaartuigen, waarmede de Indianen van dezen tijd overal rondvaren heeten over het algemeen *kroejara* of korjalen.

Om er een te maken zoekt de Indiaan een wana- of cederboom uit, die dicht bij het water staat. Na dien omgehakt te hebben, verwijdert hij den bast en snijdt uit den stam een stuk ter lengte van de korjaal. Aan dit stuk geeft hij met behulp van dissel, bijl enz. den verlangden vorm, d.w.z. beide uiteinden spits toeloopend.

Daarna holt hij door vuur den stam uit, zorg dragende gaten te boren teneinde te kunnen zien, dat de wanden niet te veel inbranden.

Hiermede gereed wordt de korjaal in water gezonken of met water gevuld om te voorkomen, dat door het uitwijden der wanden met behulp van latten, scheuren erin zullen ontstaan. Doet men, dit niet, dan rolt of slaat het vaartuig bij de geringste beweging om, evenals een drijvende boomstam.

Thans blijft nog over de korjaal van binnen en van buiten glad te maken, de geboorde gaten te vullen en latten of plankjes als zitbanken dwars over de randen vast te leggen. Soms maakt men ook wel een vloer van latten.

Zijn er gedurende de bewerking scheuren in het hout ontstaan, dan worden deze met raspsel van den bast van den *kroponi*-boom gebreeuwd of wel met *mani*-hars gevuld.

Indiaansche korjalen zien er breeder, platter en spitser uit dan die door andere inlanders gemaakt. Ze zijn tevens lichter en kunnen zonder moeite door enkele personen worden opgenomen, en door het woud gedragen.

Op het droge gehaald, doet de hitte der zon de korjalen open-splijten. Ten einde dit te voorkomen, vult men ze half met water en bedekt ze met paloeloe bladeren, Deze bladeren dienen tevens op reis als paraplu's wijl slechts enkele Indianen eraan denken om een tentje boven hun korjaal te maken.

Met deze zoo primitieve vaartuigen durven de Indianen zelfs kustreizen over zee ondernemen. Zij varen dan alleen als er windstilte is des morgens, doch verschuilen zich zoodra de golven beginnen aan te rollen, in de mangrovebosschen. Zoo'n reis duurt dikwijls weken.

Tjoewa-tjoewa's zijn kleine korjalen voor zelden meer dan drie personen. Ze worden gebruikt bij de jacht in ondiepe, smalle kreken of wel in de zwampen en overstroomde savannes. Het omslaan van zulk een korjaaltje komt dagelijks voor, doch dat deert den Indiaan niet, want hij zwemt immers als een visch.

Dikwijls hebben wij op de Surinamerivier deze vaartuigjes waargenomen; en wel zoo beladen, dat de randen slechts een duim van het water af stonden.

Kanoa's zijn zeer groote korjalen, die evenwel niet meer gemaakt worden. Ze konden wel 200 à 300 personen bevatten, althans zoo beweren de Indianen, hoewel zij zich van zulk een grootgetal niet gemakkelijk een begrip kunnen vormen. Deze groote vaartuigen werden vooral in den oorlog gebruikt. Het verdient echter opmerking dat de Caraïben onder het woord *kanoa* of *kanau* zoowel groote als kleine korjalen verstaan. Het woord *kroejara* is geen Caraibisch woord, doch zou volgens Pater v. Coll afkomstig zijn van het Arowaksche *koera-harra*, eene boomsoort(?), die een olieachtig sap geeft.

In vroeger jaren vervaardigden de Indianen ook boombast korjalen uit den bast van Purperhart *Koenatepi* (*Copaifera pubiflora*) en den Loksieboom *Siebiedi* (*Hymenoea courbaril*). Afgeschild, op maat gesneden en met stokken verwijd, zag de bast er wel wat uit als een stuk dakgoot. Nabij elk der vier uiteinden werd een V vormig stuk uitgesneden en de randen der zoo gegemaakte openingen naar elkander toe getrokken, hetgeen het achter- en voorgedeelte van de bastkorjaal plat omhoog deed stijgen De randen der insnijding werden met lianen stevig aaneengebonden, met *mani*-hars waterdicht gemaakt, en het hoogst primitieve vaartuig was klaar.

De Indianen gebruikten deze bastkorjalen bij de jacht op plaatsen, waar ze moeielijk met hunne gewone korjalen konden komen.

Nog werd ons verteld, dat in oude tijden de Indianen een buffelof tapirhuid, na die eerst met *kroponi*-bast en *mani*-hars te hebben ingesmeerd tot een kleine boot vormden, waarmede zij ondiepe kreken binnendrongen.

Jongens, hunne vaders aan het werk ziende, volgen hen in alles na, en vervaardigen dikwijls heel aardige, kleine korjaaltjes.

Om hunne vaartuigen voort te stuwen en te besturen gebruiken de Roodhuiden parels van hard, taai hout. Het maken er van wordt hen gedeeltelijk door de natuur bespaard, want de op een

aantal latten gelijkende stam van den Parelhoutboom (*Aspidospermum excelsum*) levert bijna gereedgemaakte parels.

Achterop van zijn vaartuig zittende, steekt de Indiaan de parel in het water, trekt eerst eenige malen rechts, vervolgens links met kracht naar zich toe, en de korjaal schiet of liever glijdt snel vooruit. Alleen door oefening wordt de juiste slag verkregen; een ongeoefende doet nl. reeds bij den eersten stoot de korjaal omkantelen of in een cirkel rondvaren.

Elke Indiaan, groot en klein, verstaat de kunst van een korjaal te besturen. Maar bij verre reizen zijn het doorgaans de vrouwen, die de korjaal voortstuwen, terwijl de man achteraan zittende zijn parel als roer gebruikt. Zeilen doen zij zelden, hoewel zij voor de komst der blanken gebruik maakten van stukken ineengevlochten *paloeloe*-bladeren aan stokken bevestigd of wel een mat van het binnenste van den Mauritiuspalm. Of er een oorspronkelijk woord voor zulk een zeil bestond, hebben wij niet kunnen uitmaken. Een gewoon zeil heet evenwel *wela*, een vlag *bandjira*, een roer *temona*, alle spaansche woorden. *Sipi* daarentegen, dat schip beteekent, is van het engelsche *ship*.

Kleurstoffen bij de Indianen in gebruik tot het kleuren van hun vlechtwerk, aardewerk alsmede de beschilderde figuren aan de huid enz. zijn o.m.:

T a p o e l o e p a a. *lana* (Genipa americana). Het sap van deze vrucht ziet er versch kleurloos uit, doch droogt na eenige uren blauwzwart op en kan niet met water weggewasschen worden.

K r a w i r o e is een roode verfstof, die ontstaat door uitkoking der bladeren van een houtachtig rankgewas (*Bignonia chica*).

K o e s o e w e e a. *sirabode* of Roekoe is het donkerroode sap, dat verkregen wordt door uitpersing der vruchten van de Orleaan (*Bixa orellana*).

Verder wordt nog een paarse kleurstof verkregen uit de schillen der vruchten van de *masoesa* alsmede uit het sap van banaanbladeren, schillen enz. Ook kent men de *Kometoe* of zwarte verf, die ook verkregen wordt uit roet, *kalali*, dat met het raspsel van den bast van den barakrak of *kroponi*-boom aan het zwart te maken voorwerp gewreven wordt. Witte verf daarentegen bestaat uit eene soort witte kleiaarde.

Harsen, gommen en oliën bij de Indianen in gebruik zijn o.a.

M a n i is een hars, die verkregen wordt uit het sap van een boom *Moronobea coccinea*. Gedroogd zet men het in een pot met een gat erin, boven een anderen pot, gevuld met water. Men steekt

de hars aan, die afdruipt in het water. Met zwartsel gemengd dient de mani tot dezelfde doeleinden als het teer.

Een andere wijze van bereiding bestaat in het plaatsen van de hars in een schuinliggend dakgootvormig stuk bamboes, waaruit het dan in een pot met water afdruipt.

S i p i p i o , a. *hajawa* (neg. eng. *tiengi moni*) is het sap van een boom (*Icica heptaphylla*). Met asch of zand gemengd dient het om licht te verkrijgen, vooral voor flambouwen. Ook het sap van den Locusboom *Sibidi* (*Hymenoea courbaril*) wordt daarvoor gebruikt alsmede dat van alle andere brandbaar hars opleverende boom soorten. Verder nog het zwarte was uit de nesten van verschillende bijenspecies.

K r a p a is eene olie, die verkregen wordt uit de vruchten van den Krapa-boom (*Carapa guianensis*). Zij dient ter insmering van de huid en tot menging met de verschillende kleurstoffen.

M a r i e p a - o l i e verkrijgt men uit de vruchten van den Mariepapalm (*Maximiliana regia*). Verder heeft men nog olie uit de vruchten van den *Awara*palm (*Astrocaryum acculeatum*) de *Koemoekoemoe* of Koemboepalm (*Oenocarpus bacaba*), de *Obé*palm (*Elaeis guineensis*) enz.

L a k a s i r i is een gomsoort, die verkregen wordt uit het sap van *Icica aracouchini*. Ze dient zoowel als geneesmiddel als om de huid ermede in te smeren.

Als vernis gebruikt men het sap van den *kroponi*-boom of wel, de vrucht van de cachou (*Anacardium occidentale*).

Verder heeft men nog andere oliën en harsen o.a. *kopaiva*-olie of hoepelolie van een boom genaamd *Copaifera surinamensis, walaba* of bijlhout-olie enz.

De verschillende oliën, verven enz. worden behalve in kruikjes ook dikwijls bewaard in stukken hol bamboes, dien men dan met een stopper afsluit.

Tot werktuigen bij de vervaardiging der verschillende voorwerpen, gebruiken de Indianen o.m. als vijl: een vischgraat; om te polijsten: de ruwe bladeren van het Trompethout (*Cecropia peltata*) of wel van het Mierenhout (*Curatella americana*). Verder hebben zij nog raspen in den vorm van vruchtschalen genaamd *simo-eperi*, dezelfde, waarmede, naar men wil, de Apen en Boschnegers hunne haren kammen (een z.g. apenkam of *lowenegrekankan* d.w.z. ontvluchte neger kam). Een gewone kam wordt echter *hongai* geheeten. Een naald noemen ze *akoesa* hoewel ze voor de komst der blanken van een doorn *ekelu* a. *koenana* gebruik maakten. Een schaar heet *werasi*.

XII. Huwelijken. Polygamie. Vrouwenstaten als een gevolg van Kinder-offers. Het Verloren Paradijs. Amazone- of Marowijne-steenen.

Het huwelijk of liever de samenleving van man en vrouw, geldt bij de Indianen niet als een heel ernstige zaak. De jongeling biedt den ouders en familieleden van het meisje zijner keuze een geschenk aan in den vorm van tabak en een groot stuk barakrakbast. Er volgt een samenkomst van al de familieleden, waar bij vooral de *pipi* (grootmoeder) het hoogste woord voert. Zij beslist dus over het lot der jongelieden. Weigert zij het geschenk, dan staat de zaak hopeloos.

Wordt het aanvaard, dan is het huwelijk gesloten. De jongeling verhuist naar de hut van zijn schoonvader of wat doorgaans plaats vindt, bouwt een nieuwe hut in de nabijheid. Het meisje hangt haar hangmat dikwijls nog denzelfden dag naast die van haar echtgenoot, en de samenleving begint, hoewel de man eerst twee kostgronden moet aanleggen, een voor zijne vrouw tot eigen gebruik en een als geschenk aan zijne schoonmoeder.

Van engagement en vrijage is bij hen geen sprake. Kussen en liefkozingen gelden slechts als belachelijkheden, eigen aan het blanke ras[(36)] 'Ik mijn mond smeren aan dien van een *woli* vrouw) werd ons eens toegevoegd, '*sja*, dat is vies'.

Indianen van den ouden stempel gebruiken altijd *toelala* ten einde het meisje hunner keuze te bekoren. Tegenwoordig geraakt dit eenigszins in onbruik bij de Arowakken, die zeggen dat een zoo bekoorde vrouw niet aan het doel beantwoordt. De Caraïben daarentegen gelooven dat alleen door toelala de man de vrouw of omgekeerd, in bedwang houdt. Volgens hen kan een meisje geen jongeling weigeren tenzij zij door een ander of door haar familie tegen dergelijke ongevallen beveiligd (bekoord) is. Zij bedekt slechts haar gelaat met hare handen (*Alawata ineka* = den Brulaap gelijk), maakt eenige grimassen, maar eindigt toch met op de vraag *ose ma hen* of '*ksano mano*' (bemint gij mij?) te antwoorden: ik zeg hetzelfde.

Wil de jongeling echter heel romantisch zijn, dan luidt zijn aanvraag: *kete sa noma*, d.w.z. laat ons elkander liefhebben!

Bij Arowakken zoowel als Caraïben wordt de schoonheid van eon meisje beoordeeld naar de gladheid harer huid en den vorm harer voetjes; het aangezicht is bijzaak.

(36) Ook onder het Negerras komt kussen slechts als uitzondering voor. Het is voor ons dan ook onbegrijpelijk hoe onze Negers er toe gekomen zijn om het woord *bosi* te noemen naar het Caraïbische *bosi*, dat lekker beteekent af wel naar het Arowaksche *bosi* (uw kin).

Ook het meisje is zeer gesteld op haar postuur; en menigmalen hebben wij Caraïbische meisjes zichzelve in een spiegel zien bewonderen, terwijl zij zich naar alle richtingen draaiden en hare schortjes recht trokken.

Een Indiaansch jongeling, die zich aangenaam wil voordoen, zegt tot eene schoone: wat zijn uwe voetjes lief, uwe oogen gelijken dien van het Hert, uwe bewegingen komen overeen met die van den Slingeraap enz.

Eens zeide ik tot onzen vriend Awanimpo dat ik verliefd was op zeker Indiaansch meisje, genaamd *Toewi toewi* (snipje). Uw liefde is hopeloos, antwoordde hij, want gij zijt niet in staat krabben te vangen; en zonder deze zal geen rechtschapen Indiaansche schoone u te woord staan. Gij kunt haar niet bekoren met geld noch met fraaie kleederen, noch met verleidelijke woorden. Kralen heeft zij in overvloed. Dus vriend, als gij Toewitoewi's liefde wilt winnen, moet gij op de krabbenvangst gaan.

Koud en harteloos als de Indiaansche vrijage ons moge toeschijnen, ontbreekt het romantische toch niet geheel. Het roode meisje echter vertrouwt hare liefde niet toe aan het madeliefje of het viooltje, gelijk hare europeesche zusteren, maar gebruikt daartoe de Koelasili (lijster).

O! Lijster, klinkt het, *awaletako osewa* d.w.z. ‘Zing hem toe dat ik hem bemin’.

En de lijster zingt en wordt door een andere lijster beantwoord. Overal door woud en savanne heen weergalmt de liefdezang. O! zucht de schoone, moge hij begrijpen, wat de lijster hem toezingt!

De jongeling handelt evenzoo, en vertrouwt zijne meermalen hopelooze liefde toe aan de Koelasili.

In tegenstelling met onze europeesche zeden mag het meisje soms haar hand aanbieden aan den jongeling harer keuze, na vooraf de toestemming van ouders en familie te hebben gevraagd. Zij houdt hem dan ongevraagd een kalebas kasiri voor. Drinkt hij, dan geldt dit als het jawoord.[37]

(37) Hartsinck zegt, dat in Cayenne het meisje den jonkman harer keuze een kalebas drank aanbiedt, alsmede een weinig hout om een vuur onder zijn hangmat aan te steken.
Bij de Guaykino's en Palencos wordt het meisje 40 dagen voor haar huwelijk als onrein beschouwd. Men sluit haar op in een hut en laat haar vasten tot zij er uitziet als een skelet Ook de jongeling moet vasten en wordt gegeeseld. Den nacht voor het feest siert iedereen zich op om den volgenden morgen met trommen en fluiten uit het woud te treden, om de hut der bruid te dansen, waarna een der dansers een stuk vleesch aan den duivel offert. Zij gaan dan een anderen troep dansers te gemoet, waaronder de jonge echtgenoot. Thans verschijnt ook de bruid alsmede eenige oude vrouwen, die een gezang aanheffen vooren tegen het huwelijk.
Ook Creveaux constateerde dergelijke praktijken bij de Indianen onzer bovenlanden.
Bij de Othomacs moesten do jouge mannen trouwen met de oudste weduwen in het dorp en omgekeerd namen de oude mannen de jonge meisjes tot vrouw.

Enkele malen gebeurt het, dat een meisje verleid wordt. Zij zelve is dan wel is waar beschaamd, doch haar vader en moeder gaan vol toorn naar den verleider toe ten einde hem te dwingen het meisje tot vrouw te nemen. Ook de overige Indianen van het dorp zijn verontwaardigd, want zoo redeneert men, als hij niet van het meisje hield, waarom heeft hij haar dan verleid. Wij zijn toch geen blanken, die ons schamen over onze kinderen; en het meisje heeft wel gedaan met ronduit den naam van haar verleider te noemen.

Soms kiest een Indiaan zich eene zuigelinge tot echtgenoote. Zij blijft dan bij de moeder of familie, maar wordt door haar toekomstigen man onderhouden[37a]. Oude vrouwen handelen op dezelfde wijze, hetgeen soms wanverhoudingen doet ontstaan, doch vreemd als het moge klinken, juist deze huwelijken vallen niet altijd slecht uit.

Neef en nicht van moederszijde mochten vroeger niet met elkander trouwen, doch thans neemt men het niet zoo nauw meer.

Wij spreken van trouwen en huwen, doch bedoelen hiermede meer eene samenleving, die naar willekeur kan verbroken worden. De vrouw redeneert aldus: Waarom zal ik blijven bij een man die niet van mij houdt of omgekeerd, als ik een afkeer van hem krijg. En de man redeneert evenzoo. Het gedwongen huwelijk is een instelling tegen smeerlappen onder de blanken enz. die hunne kinderen niet willen kennen en verzorgen, zelfs al zijn zij rijk. Zulke afschuwelijkheden komen niet onder Roodhuiden voor. Een rijke(?) Indiaan, die zijn kind niets geeft, kan niet bestaan, en kinderen hebben niet veel noodig. Kinderen krijgen is een eer.

Veelwijverij komt bij de Indianen der benedenlanden minder voor dan vroeger, hoewel dit gedeeltelijk het gevolg kan zijn van het gebrek aan vrouwen. Overigens heeft de invloed der beschaving en der R. Kath. priesters zich doen gelden. Alleen de Piaaimannen, vooral uit de Marowijne, maken hierop eene uitzondering. Maar bij hen geldt het slechts geweld boven recht, wijl de meisjes uit vrees voor haar familie en den Dubbelgeest, tot de samenleving gedwongen worden.

Het aantal vrouwen van zoo'n Indiaanschen sultan bedraagt, naar men beweert, soms zes of zeven, die in leeftijd varieeren van af eene zuigelinge tot eene oude dame van zestig jaar.[38]

(37a) Dit gebruik komt ook voor bij de Hindoes.

(38) Volgens Hartsinck had in vroeger jaren, een Caraibisch kapitein soms 30 vrouwen die elk in een afzonderlijke hut leefden.

Eens brachten wij zoo'n man het verkeerde zijner handelwijze onder het oog, doch ontvingen het vriendelijke antwoord:

'Bemoei je met je eigen zaken; ik neem die jonge meisjes om mij en mijne oude vrouwen later te verzorgen. Buitendien, soms zijn het twee zusters en daar ik aan geen van hen de voorkeur kan geven, neem ik ze *beiden*; de moeite is echter beiden even lief te hebben.

Toch zou, als wij de legenden mogen gelooven, er een tijd geweest zijn dat vrouwen onder de Caraïben zoo zeldzaam waren dat er bepaalde wedstrijden om haar bezit bestonden. Een jongeling moest nl. snel in een korjaal varende langs een boom, waar een specht een gat geboord had, een pijl zuiver in het gat schieten. Miste hij het doel, dan werd hem terstond de schedel met een knots verpletterd. Want de veronderstelling ging dat een Roodhuid die niet kon schieten, geen recht had te leven en eene vrouw te nemen wijl de kinderen even dom zouden worden als de vader.

En wat het merkwaardigst was, zoo werd ons verhaald, er waren altijd liefhebbers genoeg om te probeeren. Vrouwen hadden dus waarde in dien tijd. Maar thans, zoo eindigde de verteller, zal geen Indiaan zich voor eene vrouw opofferen; ik ten minste niet!

Oude vrijsters en vrijgezellen zijn bij de Indianen onbekend en worden als 'onnatuurlijk' beschouwd. Er is ook niet veel navraag naar eene vrouw, die meer dan twee mannen gehad heeft. Zoo werd o.a. eene vrouw uit de Para gebrandmerkt als een heks, wijl hare drie echtgenooten, twee Indianen en een Neger, gestorven waren. Zij deed toen aanvraag naar een vierden man, een Indiaan, die echter na rijp beraad met zijne familie, besloot zijn leven er niet aan te wagen[39].

Thans geldt de Boven-Marowijne als de hoofdbron, waar de Indianen der benedenlanden hunne vrouwen vandaan halen. Dit wil evenwel niet zeggen, dat er op andere plaatsen geen vrouwen zijn of dat de mannen de vrouwen in aantal overtreffen, maar berust meerendeels op het feit, dat een jonge man een jong meisje prefereert boven eene vrouw van dertig jaar of zoo, die er reeds oud

(39) Er wordt verhaald, da een Surinaamsch priester eens een Indiaan onder het oog bracht, de verkeerdheid van twee vrouweu te hebben; hem werd beduid dat hij een moest verlaten. Welke? vroeg de Indiaan. Natuurlijk de jongste, want die hebt gij pas tot vrouw genomen, zeide de Pater. Ka! klonk het antwoord, ik heb je doorgrond, want als ik haar laat, dan is ze van jou. Als je nog gezegd had die oude, dan ging het wel, maar die jouge, neen!!

en gerimpeld uitziet. Tevens wordt de Marowijnsche op prijs gesteld om haar vaardigheid in alle indiaansche kunsten.

Menigmalen hebben wij dan ook onze Caraïbische vrienden een hartelijk succes toegewenscht, als zij ons mededeelden van plan te zijn een reis te maken naar de Marowijne.

Zoo'n reis is altijd het gevolg van een samenkomst der familieleden van den jonkman, die door daden bewezen heeft, in het onderhoud van vrouw en kind te kunnen voorzien. Aan den vertrekkende worden allerlei nuttige wenken gegeven, hoe hij zich te gedragen heeft, welke geschenken hij moet medenemen enz. Vooral moet hij waken tegen alle gevaren, die volstrekt niet denkbeeldig zijn, in aanmerking genomen, dat de tocht in den regel over zee langs de kust in een korjaal geschiedt.

Na eene vrouw van zijne keuze te hebben gevonden, keert de jonkman onmiddellijk met zijne jonge gade naar zijne woonplaats terug. Vervolgens brengt hij overal bezoeken ten einde een ieder in de gelegenheid te stellen, zijn juweel te bewonderen. Het was bij een dezer gelegenheden, dat wij het zeldzame voorrecht genoten een Caraïbische schoone ..... haar man te zien omhelzen[40]

Het bovenstaande is denkelijk nog een overblijfsel van een heel oud gebruik, dat naar onze meening, een grondslag van waarheid geeft aan de algemeen bekende legende der Amazonen.

Deze legende is, min of meer gevarieerd, bij alle Indianen-stammen van Guiana bekend. Dat zij geheel op fictie zou berusten, betwijfelen wij dan ook ten zeerste; inderdaad gelooven wij dat haar grondslag even juist is als die van *toelala* en *Piaaiisme*.

De meeste Caraïben, dien wij ondervroegen, verklaarden ten stelligste, van hunne grootmoeders gehoord te hebben, dat de Amazonen tot hun eigen stam behoorden. Van stammen echter, uitsluitend bestaande uit vrouwen, die een afkeer van mannen hadden, schenen zij niets af te weten. Volgens hen zou elke Amazone een jaar lang samenleven met een man harer keuze. Werd uit deze vereeniging een meisje geboren, dan moest de vader onmiddellijk vertrekken. Bleek het een jongen te zijn, dan bleef hij nog

(40) Vrouwen-emancipatie onder de Indianen schijnt ons misschien belachelijk toe. En toch, zij vindt plaats, getuige o.a. het volgende geval: Een Indiaan, vader van vrouw en kinderen, wilde met een vriend naar de Marowijne gaan, doch werd hierin verhinderd door zijne zuster, die hem op het punt van te vertrekken, met geweld uit de korjaal trok, uitroepende: onverlaat, eerlooze, wilt gij evenals blanken en negers uw kroost verlaten, en hen van honger en verdriet laten omkomen! Dat zal niet geschieden, zoolang ik er nog ben; kom mede. En de Roodhuid liep mede als een hondje, tot spot zijner makkers!

een jaar totdat het kind gespeend was, en verliet met zijn zoontje de plaats om er niet weder terug te keeren, of wel bij vertoefde zoolang totdat er eene dochter geboren werd.

Het verhaal zegt niet of de ouders hunne kinderen kenteekenen gaven ten einde ze later weder te herkennen, maar wel dat zoo de man zich niet onvoorwaardelijk aan de wetten der vrouwennatie onderwierp, hij onmiddellijk gedood werd.

Schrijvers over Z.-Amerikaansche Indianen zijn het niet eens omtrent de reden van deze vreemde handelwijle der vrouwen. Pater van Coll veronderstelt dat verbittering der vrouw tegenover den mau veel ertoe kan hebben bijgedragen; zij toch verricht het zwaarste werk en moet daarbij nog vele mishandelingen verduren. Ook volgens de mannen zou de vrouwenstaat te wijten zijn geweest aan onrecht tegenover de vrouwen gepleegd. Crevaux geeft echter de schuld aan de vrouwen.

Onze meening komt geheel overeen met die van Pater van Coll, doch gelooven wij niet, dat alleen zwaar werk of mishandeling eene voldoende verklaring geeft van zulke doortastende maatregelen als het dooden van een pasgeboren wicht. Immers de vrouw is van kinds af in deze toestanden groot gebracht en beschouwt ze volstrekt niet uit hetzelfde oogpunt als wij.

De schuld ligt dieper en wel in jaloerschheid van den man, de veronderstelde samenleving van vrouw en Slangegeest en de daarmee in verband staande kindermoord en menschenoffers.

Hoevele indiaansche moeders zijn niet verplicht geweest hare pasgeboren kinderen in het water te werpen. Hoevelen hebben zich niet hooren bespotten over ontucht, nimmer door haar bedreven. Geen wonder dan ook, dat zij zoo dikwijls kunstmiddelen gebruikten ten einde een beginnende zwangerschap af te drijven, en dat in streken, waar deze onmenschelijkheden het meest plaats vonden, de vrouwen, haar verkropt gevoel niet langer kunnende bedwingen, den dood trotseerend, zich ten laatste gewapend tegen de mannen verzetten en vrouwenstaten vormden. Daardoor toch werd verkregen, wat uit eene levenslange samenleving van man en vrouw niet mogelijk was, nl. een geruste en tevreden toekomst èn voor den zoon èn voor de dochter[41].

(41) Creveaux ontdekte in 1878 aan den oorsprong van de Paroe, dicht bij de zuidergrens van Fransch en Hollandsch-Guiana, werkelijk Een vrouwenbevolking die voor Amazonen konden doorgaan; zij bestond uitsluitend uit vrouwen, waarvan sommigen haar man en kinderen hadden verlaten.
Dat het bovenstaande een overblijfsel vormt van een vroeger veel algemeener gebruik, is vrij zeker. Evenzoo dat de Caraiben onzer benedenlanden in vroeger eeuwen tochten ondernamen teneinde de woonplaatsen dier Amazonen te bezoeken. Hoe overdreven ook de verhalen hierover mogen zijn, zij berusten toch op een grondslag van waarheid.

De legende, die met betrekking tot dit gewapend optreden der vrouwen onder Caraiben in Suriname de ronde doet, luidt als volgt:

Ontstaan der Vrouwennaties.

Penalo ame weipiompo. Eertijds, voor nog de grootvader van mijn grootmoeder geboren was enz., leefden de Caraïben zeer ongelukkig met hunne vrouwen. Zij mishandelden hen en als zij op jacht zijnde, wild schoten, dan aten zij het vleesch alleen op, en gaven hunne vrouwen en dochters slechts het oneetbare overschot.

Ten laatste konden de vrouwen zulk een hondsch leven niet langer volhouden. Toen dan ook eene oude vrouw voorstelde dat zij gezamenlijk hare mannen zouden verlaten en in het woud vluchten, stemden allen van harte toe.

In stilte, als de mannen op jacht waren, vervaardigden zij bogen, pijlen, knotsen enz., waarmede zij in dien tijd even goed konden omgaan als de mannen.

Toen alles gereed was, verlieten zij op een goeden dag hare woonplaatsen. Oude vrouwen, meisjes, zuigelingen van het vrouwelijk geslacht, allen verlieten de plaats, waar zij zoo veel leed hadden doorstaan. Alleen de zoontjes bleven in de kampen achter.

De mannen, die weldra van de jacht terugkeerden, ontstaken bij het zien der ledige hutten in hevige woede. Gewapend snelden zij de vluchtende vrouwen achterna en bereikten hen in een dicht woud. Doch ziet, instede van smeekende, onderdanige wezens vonden zij Tijgerinnen. Van verre werd hen toegeroepen: ‘Gij hebt ons mishandeld en gemarteld; liever dan tot u terug te keeren, zullen wij ons laten dooden’.

De dreigende houding der vrouwen deed den mannen van taktiek veranderen. Zij begonnen te smeeken. Wat zullen wij zonder vrouwen doen, riepen zij uit, hoe zullen wij het geslacht voortplanten en den Dubbelgeest dienen.

Dit geklaag der mannen trof het hart van enkele onbezonnen vrouwen en zij keerden tot hare echtgenooten terug. Maar de meesten weigerden en zeiden: Wij zullen u toestaan ons te bezoeken; de zonen, dien gij bij ons verwekt, kunt gij behouden, maar zoodra er eene dochter geboren wordt, dan moet gij onmiddellijk vertrekken.

De mannen die gevoelden dat het onrecht aan hun zijde was, stemden gereedelijk toe, en zoo ontstond de natie der Amazonen (*Mazwano*) of Man-vrouwen.

Naar onze meening is deze legende gedeeltelijk eene voorstelling van het Paradijs der Indiaansche vrouwen. Wat den Hemel der mannen aangaat, hebben wij reeds daarvan melding gemaakt. De vrouw toch kan zich geen staat van gelukzaligheid voorstellen met den man als haar heerscher en beul en zij slechts als eene zwoegende slavin. In haar verbeelding ontstond dus eene voorstelling van een Paradijs, waar zij als gebiedster optreedt, en de man slechts geduld wordt tot voortplanting der soort.

Blanke en zwarte mannen worden niet in het Vrouwen Paradijs toegelaten. Velen hebben getracht er binnen te dringen, doch zij werden wegbekoord. Hunne paarden vielen dood op den grond; slechts eens gelukte het een Franschman, hen te bereiken, doch de Amazonen weigerden hem voedsel te geven.

Dat in den loop der tijden dikwijls troepen mishandelde vrouwen zich van hare mannen afzonderden ten einde dit zinnebeeldig Paradijs op aarde te verwezenlijken, kan niet ontkend worden, maar dat er ooit in werkelijkheid groote vrouwennaties zouden bestaan hebben, komt ons onzeker voor. Dit is dan ook de reden waarom reeds de oudste schrijvers overal hoorden spreken van de Amazonen doch dat geen Roodhuid eigenlijk de juiste woonplaats dezer schoonen kon aanwijzen. Naar sommigen willen, zou de Mazwano ontstaan zijn doordat er in den Hemel boven ons reeds te veel goede menschen zijn. Daarom rijzen alle dooden op aan de Mazwano, die ook over water kan bereikt worden.

Wij vertelden eens aan een Indiaan, dat er een expeditie zou uitgesrust worden naar de Mazwano. Vol vreugde luidde het antwoord: Ik ga bepaald mee, reeds lang heb ik de plaats willen zien al mijn oude luidjes zitten daar, en ik zou ze graag terugzien.

Uit het bovenstaande blijkt dat de Vrouwen-natie grootendeels moet opgevat worden als eene zinnebeeldige voorstelling van het Paradijs der Indiaansche vrouwen. Dit lustoord, zou zich eveneens bevinden aan de oevers der Witte zee of het Witte Meer dat in het zonlicht schittert gelijk het zand (kwarts) der savanne. Evenzoo moet de vrouw om deze Plaats van Overvloed te bereiken vele gevaren doorstaan. Zij moet varen over de duistere wateren in het land *Emambe* of de Eeuwige Nacht. Dan eerst zal gelijk de nacht vliedt voor den dag, voor hare verrukte blikken verrijzen de Witte wateren, de als goud glinsterenende, door de morgenzon be-

schenen bergtoppen en kampen, en de rook uit de barbakotten der Maswana of Manvrouwen-natie. Maar niet één vrouw, die het gelukt dit Paradijs binnen te treden, keert weder terug tot hare stamgenooten.

Witte, zwarte enz. vrouwen worden niet in de Mazwano toegelaten. De legende zegt dat een Fransche vrouw zich eens verkleed had als een Indiaansche en tezamen met haar man, een pursang Roodhuid het Paradijs trachtte binnen te dringen. Doch zij werd herkend. Men riep haar toe: 'kijk achter u'. Zij keek, en in een oogwenk was zij terug van waar zij gekomen was.

Het bovenstaande is vermoedelijk zinnebeeldig. Het omkeeren beteekent een terugblik op het leven van zonden. En alleen Roodhuiden begaan deze niet.

Alle Indiaansche mannen en vrouwen in Suriname gelooven vast aan het bestaan dezer Amazonen. Eene oude vrouw vertelde ons eens dat zij in haar jeugd naar de Mazwano had willen vluchten wijl haar man haar mishandelde. Doch overal waar zij informatie inwon, hadden de vrouwen den weg naar dit lustoord vergeten. Het gelukte haar evenwel met behulp van *Oeloekwa-toelala* Trogon of Twistbekoring) de oogen van haar man zoodanig te verduisteren dat hij haar verliet.

Het spreekt vanzelf dat de vrouw met haar 'Mazwano' *zelf-moord* bedoelde. Daardoor toch zou zij aan de mishandeling van haar man ontsnappen en zich kunnen voegen bij hare zusteren in het thans helaas verloren, onbereikbare Paradijs der Roode Vrouwen.

Het opmerkelijkst verschil tusschen den Hemel der mannen en dien der Vrouwen is, dat in den eerste de *man* heerscht terwijl in den tweede de vrouw gebiedt. Het Vrouwen-paradijs is tevens een zedelijker voorstelling, wijl elke vrouw slechts één man tot echtgenoot mag nemen. In beide heerscht evenwel vleeschelijk genot, doch dit kan geen verwondering wekken in aanmerking genomen den zg. lagen trap van ontwikkeling waarop de Indianen staan. Vroeger echter schijnt de voorstelling meer zinnebeeldig geweest te zijn.

Het bestaan van een Paradijs op Aarde en niet in het onbereikbare uitspansel, is begrijpelijk, wijl, naar Caraïbische opvatting, lichamelijk genot anders onmogelijk wordt. En hierin zit de kiem van het geloof aan eene lichamelijke wederopstanding evenals bij de oude Egyptenaren, terwijl tevens, gelijk wij later zullen aantoonen, menschenzielen eveneens in diervormen konden overgaan.

De voorstelling van een Paradijs vol vrouwen en wellust, is typisch Oostersch. Ook de legende der Amazonen, een der eerste

sages, welke de ontdekkers van Amerika hoorden, is welbekend bij de Oostersche volken. Een sage luidt zelfs dat de mannen hunne vrouwen zoo mishandelden, dat deze in Vleermuizen veranderden en aan de boomtakken gingen hangen. De echtgenooten begonnen te schudden, met het gevolg dat de Vleermuizen wegvlogen.

De voorstelling van de duistere wateren in het land Emambe of de Eeuwige Nacht komt vrijwel overeen met de rivier Styx en de onderwereld *Amenthes* der oostersche mythologie, terwijl de draken enz. waarvan de oudere schrijvers over Amerika melding maakten slechts zinnebeeldige voorstellingen zijn van gevaren, van welke wij eenige in de achterstaande legende der Vrouwenjagers en elders hebben opgenomen.

De Egyptische naam *Amenthes* komt eenigszins overeen met het indiaansche *Emambe*. In deze onderwereld wordt, volgens de oude Egyptenaren de menschenziel geoordeeld door den god Osiris. Wordt zij rein bevonden, dan gaat zij over in eene wereld van ongestoord geluk. Is zij echter met zonden beladen, dan wordt zij gepijnigd en gaat over in een dier; en moet dan 3000 jaren lang alle diersoorten doorloopen alvorens in haar oorspronkelijk lichaam terug te keeren.

Verder dient nog aangemerkt dat onze Caraiben een Wezen kennen genaamd *Toenoepere* (Bloedvrucht) hoewel het merkwaardig is, dat sommige Indianen van de Marowijne een schaap, behalve *samba*, ook Toenopere noemen. Dit wezen bewoont, gelijk de Armadil, de duisternis in den grond van waar het zijne ontelbare tongen naar alle richtingen doet kronkelen teneinde onvoorzichtige Roodhuiden te omklemmen, naar zich toe te trekken, en te verslinden. Volgens andere Indianen bezit de Toenopere duizenden armen en tallooze oogen waarmede hij overal naar prooi kan omzien.

Een legende o.a. luidt, dat niet zoo lang geleden een Indiaansch Piaaiman door een der armen van Toenoepere werd omkronkeld. Hij hakte dien af, doch een tweede verscheen en een derde enz. Eindelijk kon de Roodhuid van uitputting niet verder hakken. Hij riep toen luide Tamoesi om hem te redden. En ziet, een stem gebood Toenoepere zijn slachtoffer los te laten; en de Roodhuid keerde veilig en wel tot zijne stamgenooten terug.

Het bovenstaande is geheel zinnebeeldig en doelt vermoedelijk op een gevecht van een Indiaan met eenige Negers, Blanken, een troep Piengo's of wel de slingerplanten in het water. Toch kunnen de lange armen ook zonden voorstellen waartegen elke Roodhuid te strijden heeft.

Deze voorstelling van het Watergrondwezen komt wel wat overeen met den Cerberus der Onderwereld of wel met de veelarmige Hydra.

Uit het bovenstaande volgt duidelijk dat de te voren aangehaalde voorstellingen van het Manoa del El Dorado, de Witte Zee of het Witte Meer Parima, de Amazonen of Vrouwennaties en het Wonderlustoord der mannen slechts zinnebeeldige voorstellingen zijn van het Paradijs der Roodhuiden. Geen wonder dan ook dat eeuwen geleden, toen de Roodhuiden op vreeselijke wijze door de Spanjaarden mishandeld werden, de moordenaars overal hoorden spreken van een Eldorado, wit van zaligheid en overvloed. Geen wonder dan ook dat duizenden Roodhuiden zelfmoord pleegden teneinde te ontsnappen aan eene wreedaardige slavernij en de gevaren der Duisternis (den dood) trotseerende, gelijk de Zon, die elken morgen opduikende uit het niet, de bergtoppen doet schitteren, des te eerder te bereiken het wonderlustoord, dat zij reeds in den droom bezochten, m.a.w. het Paradijs, waar *geen* Priesters, en slechts enkele goede Blanken en Negers worden toegelaten, die zich evenwel moeten gaan verschuilen als Tamoesi zijne roode kinderen bezoekt.

Deze Eeuwige stad, die gelijk het dwaallichtje der zwampen immer aan de begeerigheid der blanken zal ontsnappen, bevindt zich ergens in de verte aan de oevers der Mazwano of:

De witte stroom der Amazone,
Die kronk'lend langs haar oevers vliedt,
Vol overvloed haar zoomen wijdend,
De Zwarte Rio Negro mijdend,
Ver in de Zee haar wat'ren giet,(42)
Is 't symbool van het Eeuwig Goede,
Een lustoord, vrij van smart en pijn,
Waar mannen staag in wellust leven
En vrouwen immer maagden zijn!

(42) De Rio Negro of Zwarte Rivier welker wateren gelijk de naam aanduidt, er donker uitzien stroomt aan de andere zijde van den bergketen, die zich dwars in de binnenlanden der drie Guiana's uitstrekt. Zij kan bereikt worden door de Orinoco, Takoetoe, Marowijne enz. Zij vereenigt zich met de Amazone, maar hare *zwarte* wateren mengen zich *niet* met de *witte* wateren van dezen stroom. Beide vloeien naast elkander tot zij mijlen van de kust af in de zee verdwijnen.

Maar wie dit Eden wil bereiken,
Vol zaligheid en wonderpracht,
Moet klievend door de woeste baren,
De Zwarte Duisternis bevaren
In Emambe, het land vol Nacht.
Dan eerst zal schitt'ren in het Oosten,
Als bergen in den morgengloed,
Het Paradijs der Roode Volken
Aan 't Witte Meer van Overvloed.

Waar statig rijst de Gulden Koning,
Die daaglijks zich met goudgloed tooit
En in de witte wat'ren badend,
In 't luchtgewelf zijn glans ontladend,
Met gouden stof de aard' bestrooit.
Hoort 't jubellied der zonnemaagden,
Zoetvloeiend ruischt de liefdezang,
In d'aarde wordt de vrucht geboren
Het dubb'le kind der Zonneslang.

Reeds Columbus dacht dat in de door hem ontdekte landstreken het Hof van Eden moest gelegen zijn. Toen hij weder naar Spanje vertrok, liet hij eenige manschappen onder protectie van den cacique *Guacanagari* op het eiland Haïti achter. Als ik terugkeer zeide hij, moet ik een *ton goud* vinden, waarmede onze Koning dan Jerusalem uit de handen der ongeloovigen zal trachten te redden. Bij zijn terugkeer vond hij evenwel slechts de verkoolde overblijfsels van het door de Spanjaarden gebouwde fort. Om te trachten het ton goud te krijgen, hadden de blanken zich aan vreeselijke wreedheden tegenover de inboorlingen schuldig gemaakt. De Arowakken die hunne onderdrukkers als onsterfelijke goden beschouwden, hadden zonder morren alles verdragen, doch de Caraïben onder *Caonabo* waren zoo verbitterd geraakt, dat zij al de Spanjaarden gedood en opgegeten hadden.

Maar de eigenlijke grondslag der legende van het goudland Eldorado of liever het Verloren Paradijs der Indianen, dateert van af 1531 toen Pedro de Acosta langs de kusten van Guiana zeilde tot zelfs aan de monding der Caroni. Door een toeval ontplofte al het kruit, dat aan boord was, en de schuld werd toegeweten aan een muiter genaamd Martinez. Om hem te straffen, werd hij gezet in een kanoa, zonder parel of eenig voedsel, en daarna verlaten.

Eenige maanden later brachten de Indianen een naakten door ziekte uitgeteerden blanke bij de Spanjaarden te Margarita. Van daar werd hij gezonden naar Porto Rico, waar Paters Dominicanen hem verpleegden. Maar zijn toestand verergerde. Op zijn sterfbed schonk hij aan zijne verzorgers twee bundels vol goud, en vertelde hen tevens dat zijn naam Juan Martinez was.

Nadat hij door zijne kameraden was verlaten, dreef hij in de kanoa voort tot de nacht inviel. Toen werd hij gered door eenige Indianen, die, wijl zij nooit te voren, een blanke gezien hadden, besloten hem bij hun Koning te brengen. Geblinddoekt moest hij vijftien dagen lang door het woud loopen. Eindelijk bereikte hij *Manoa*. De blinddoek werd van zijne oogen afgenomen, en vol verrukking staarde hij op een groot plein, bedekt voor zoover het oog reikte, met huizen, waarvan de daken in het zonlicht schitterden alsof ze van goud waren gemaakt. In het midden stond het paleis van den Koning, maar *twee dagen* lang moest hij loopen door de stad alvorens dit paleis te bereiken.

Hij bleef zeven maanden lang in Manoa, dat gelegen was aan de oevers van het groote Meer. Uit het goudrijke zand dat overal schitterde waschte hij groote hoeveelheden van het edel metaal. Maar hij wilde niet voor altijd in de Gouden Stad blijven. Op zijn herhaald verzoek liet de Koning hem eindelijk vertrekken onder begeleiding van twee gidsen. Zij waren beladen met zooveel goud als zij konden dragen. Doch aan de Orinoco werden zij door kanibalen aangevallen, die op de twee buidels na, al het goud stalen, dat onder eenige levensmiddelen verborgen was.

Naar het schijnt werd het bovenstaande niet ineens verteld, maar bij brokken en stukken.

De overeenkomst van dit verhaal met de te voren aangehaalde voorstelling van het Indiaansche Paradijs zooals onze Roodhuiden ze thans nog kennen is zoo treffend dat wij niet kunen nalaten onze overtuiging neder te schrijven dat beide *een en dezelfde* zijn. De naam *Manoa* is niets anders dan een synoniem van *Mazwano*, dat wederom door de Spanjaarden verbasterd werd in *Amazona*.

Martinez moet waarschijnlijk gedurende de zeven maanden dat hij order de Roodhuiden vertoefde hun taal hebben aangeleerd en dus zeer goed op de hooogte geweest zijn van het Indiaansche Paradijs. In den omtrek van het dorp waar hij woonde kwam denkelijk goudhoudend zand voor, waaruit hij door wasschen een groote hoeveelheid van het edel metaal wist te verkrijgen: inderdaad het district *Barima* in Eng. Guiana waar naar alle waarschijnlijkheid

Martinez zijn verblijf hield, behoort thans tot een der rijkste goudhoudende terreinen in Guiana. Steeds vroeg hij evenwel den Indianen naar de plaatsen waar er meer goud voorkwam; en zij verwezen hem naar de *Manoa* of *Mazwano*, precies als onze Roodhuiden van dezen tijd nog doen als men hen vraagt waar zoo en zoo iets overvloedig voorkomt. Het antwoord luidt dan: ver voorbij de Boven-Marowijne m.a.w. het dalgebied der Amazone.

Toen Martinez door de Spanjaarden werd gevonden, was hij geheel uitgeteerd door koortsen. In zijn verhit brein verwisselde hij denkelijk het denkbeeldige en het werkelijke. Zijn verhaal vond onder de gelukzoekers van dien tijd algemeen geloof. Er volgde een soort van samensmelting van het goudland met de legende van den met stofgoud bestrooiden Koning.

Overal van af de Orinoco tot aan de Amazone werd gezocht naar de stad Manoa del El Dorado. Wat den goudzoekers evenwel steeds meer en meer aanvuurde, was het *feit* dat overal de Indianen het bestaan van het Goudland bevestigden. Immers allen geloofden (en gelooven nog) vast en zeker aan het werkelijk bestaan van hun aardsch Paradijs aan de Mazwano.

Eene andere bekende legende is de sage van den grooten boom vol zilver geld. Als de wind waait, vallen de muntstukken naar omlaag en worden door de Indianen opgeraapt. Alles kan men met dit geld koopen, maar o, wee, zoo men er kwaad mede wil doen. Want dan verdwijnt alles; de boom toch behoort toe aan God en het geld is Godsgeld, waarmede alleen goed, maar nooit kwaad mag verricht worden.

Daarom zullen de blanken dien boom ook nimmer vinden. En al zou dit geschieden, dan toch kunnen zij niets met het geld uitvoeren, wijl zij te veel in zonden zijn verzonken.

Bijna 100 jaar geleden schreef Waterton:

Ik vroeg den Indianen naar de Witte Zee, en of het water drinkbaar was of niet. Zij antwoordden dat er werkelijk zulk een plaats bestond. Een oude Indiaan verklaarde dat hij daar geweest was. Hij beschreef het Meer als zeer uitgestrekt; er kwamen daar zelfs schepen[43].

Ook Schomburgck hoorde in Eng. Guiana spreken over de Amazonen. Een oude Arowak zeide dat zijn broeder deze Manvrouwen of *Worisamoca* (denkelijk mannendooders?) zooals hij ze noemde, bezocht had; en dat zij hem hadden toegestaan terug te

(43) Wat. Wand. orig. ed. p. 37.

keeren met niet meer dan 20 zijner stamgenooten. S. zegt verder dat hij nooit een Indiaan ontmoet heeft, die zelf de Amazonen had gezien; altijd was dat geluk te beurt gevallen aan een grootvader of ander familielid.

Orellana beweerde in 1539 troepen Manvrouwen aan de Amazone te hebben ontmoet.

Raleigh in 1595 hoorde overal spreken van de stad Manoa en het gouden meer Barima. Doch beide schenen zich immer al verder en verder te verwijderen. Toen hij dan ook naar Engeland terug keerde, was naar zijne meening, de Witte Zee die ongeveer even groot moest zijn als de Caspische Zee, meer dan 250 mijlen oost-waarts van de Caroni in Demerara gelegen.

Van Heuvel schat het Meer Barima op 250 mijlen lengte. Op oude kaarten stond het aangegeven als gelegen tusschen Guiana en de Amazone. Volgens den Cacique Mahanarwa zou Barima gelegen zijn aan de Wara, in een oord geheel door bergen ingesloten, met slechts één ingang. Hij beweerde zelfs dat de stam der *Taira's* (een twijgstam der Caraiben) in Cayenne, de Manvrouwen zouden zijn.(44)

Het spreekt van zelf dat met een bezoek bij de Amazonen vermoedelijk een droom bedoeld werd, wijl bij de Indianen de slaap een tijdelijke dood is. Ook het zien doelt niet op aardsche oogen, doch op de geestoogen van afgestorvenen waaronder een grootvader, broeder enz.

En alzoo hebben onze, in andere opzichten zoo praktische voorvaderen, eeuwen lang gezocht naar het *Verloren Paradijs op Aarde*. En bij den tramaanleg in 1905-1907 heeft deze schimmenjacht zich in Suriname herhaald.

Ook de vergulde Man is naar onze meening niets anders dan eene zinnebeeldige voorstelling van de Zon, die haar licht dagelijks gaat vernieuwen (vergulden), en op gezette tijden een zeker standpunt aan den hemel inneemt. Bij onze Indianen toch zijn zon, maan en sterren vereenigingen van menschelijke hartstochten. Verder moet men in aanmerking nemen dat het bestrooien met stofgoud van een opperhoofd bij de Chibka's ongeveer 50 jaar voor de ontdekking van Amerika reeds zou zijn afgeschaft.

Onze Roodhuiden kennen evenmin als de andere+ Indianen der Nieuwe Wereld het schrift en de indeeling van den tijd in eeuwen. Hun verleden gaat niet verder terug dan wat zij hun grootmoeder

(44) Schomb. Reis. vol. II, p. 331.

\+ Blz. 150 regel 3 van onderaf. Vul in achter andere: *onbeschaafde*. De oude Mexicanen enz. toch hielden er kalenders op na, terwijl het nog niet uitgemaakt is of hun hieroglypen symbolen voorstellen, dan wel eene phonetische meening hebben.

of overgrootmoeder hebben hooren vertellen. En wijl deze in de meeste gevallen reeds dood zijn (of waren) moeten zij bepaald de gouden stad en den vergulden Koning gezien hebben!

Bij onze Roodhuiden is de Vergulde Koning de mensch geworden Godheid *Tamoesi*. Niemand kan zeggen wie Hij is, wijl Hij alle talen spreekt. Als Hij uit de hoogte nederdaalt, dan trilt en davert de grond. Zijn komst wordt voorafgegaan door den Bok (de duivel?) en daarna het Schaap (het Lam Gods?) dat bij God boven alle dieren aangeschreven staat. Dan verschijnt een boog van kleuren gevolgd door een ladder en Tamoesi klimt naar beneden.

De bovenstaande legende toont duidelijk Christelijke bijmenging.

De oudere schrijvers, die den vergulden Koning overbrachten in El Dorado en deze wonderstad wederom plaatsen in het Witte Meer, handelden alzoo op grond van legenden, welke in dien tijd de ronde deden, en die alle doelden op een en hetzelfde zinnebeeld, nl. de Zon, die elken dag met nieuwen glans getooid, opduikt uit het Oosten, om des avonds weder in het Westen neder te dalen.

Volgens onze Indianen is de Zon geheel van goud, terwijl het goud dat men op Aarde aantreft, verharde zonnestralen zou zijn. Maar de Zongod gunt den blanken het edel metaal niet, en hoe meer er naar gezocht wordt, des te meer menschenlevens doelloos zullen worden opgeofferd. Want het goud verdwijnt uit onze binnenlanden naarmate de beschaving nadert met hare verslindende tongen.

Glimlachend wordt dan ook gesproken over zulke zaken als de tramaanleg en de Lawa-exploratie. Beide waren van den beginne af door het onwetende boschvolk ten doode gedoemd. En de uitkomst is daar om het juiste van deze meening te bevestigen. Merkwaardig is het tevens dat, naar het gerucht wil, kort na het vertrek der wetenschappelijke expeditie, Fransche stroopers op het afgekeurde terrein zijn gaan werken en veel goud gevonden zouden hebben. Geen wonder ook, want de God van het Licht verduistert of opent naar willekeur de oogen Zijner kinderen.

Merkwaardig in verband met de vrouwenstaten zijn tevens de z.g. groene Amazone-steenen (*Lapis nephriticus*) of Piedras hyadas der Spanjaarden. Die steenen zouden volgens de Indianen afstammen van de Amazonen of Man-vrouwen. Von Humboldt vond ze onder de Indianen der Rio Negro, waar ze als amuletten tegen koorts en de beten van giftige slangen werden gedragen.

De Caraïben langs de kust van Guiana noemden den steen

macuaba[45]. Volgens Barrere werd hij hooger dan goud geschat en gold als de prijs van een slaaf. Sir Walter Raleigh zag hem aan de Orinoco, waar elke Kazique er een bezat, die door zijn vrouw om den hals werd gedragen. Lauwrens Kezmis trof onder de Indianen in den omtrek der Oyapoke Cayenne) witte en groene steenen aan, die als geld (?) dienst deden. Chevalier Marchais schreef in zijne Reizen in Cayenne, dat de grootste rijkdom van een Caraïb bestond in een snoer van groene steenen, afkomstig van de Boven-Amazone, waar ze, door het water afgerond in de oevers enz. voorkwamen.

Nog vele andere schrijvers hebben melding gemaakt van den Amazone-steen. O.a. zouden, volgens Clavigero, de in Guiana gevonden groene steenen geheel overeenstemmen met die door den monnik Bernhard de Sahagun bij de ontdekking van Mexico, onder de Anahuacs aangetroffen. De Mexicanen noemden ze *Quetzalitzli*; sommige waren met zeer kunstige figuren versierd[46].

Maar het kan ook zijn dat de door Schomburgck in Guiana gevonden z.g. Amazone-steenen misschien niets anders zijn dan door het water afgeronde, gladde steenen, door de Indianen gebruikt om hun aardewerk glad te maken of als geesten in den piaaimansratel te zetten. De Geest steenen toch worden verondersteld afkomstig te zijn van den Slangegeest onder water. Zoo zij uit Brazilie komen, waar de Mazwano of het Indiaansche Paradijs ligt, des te meer waarde ze in de oogen der Roodhuiden krijgen.

In Suriname zijn de Amazone-steenen welbekend. Ze heeten Marowijne-steenen omdat ze uitsluitend van uit den bovenloop der Marowijne naar de lagere streken gebracht worden. Naar men beweert komen ze soms uit Brazilie hoewel vele ook wel langs de oevers onzer stroomen voorkomen.

Als amuletten en sieraden staan de Marowijne-steenen min of meer onder onze Indianen, vooral de Kalienja's hoog aangeschreven. Men kent kleurlooze ongeveer ter grootte van noten, blauwe en groene. Ongeslepen zien ze er dof uit, doch verkrijgen door het slijpen een fraaien glans. Een onzer nichten had een halssnoer van Marowijnesteentjes, die in Holland geslepen en in zilver gevat

(45) Voor zoover ik heb konnen nagaan, wordt *thans* in Suriname het woord *macuambo* aangeduid onder negers als ‘afgodendienaar die amuletten en wisi (vergif enz.) verkoopt. Onze Caraiben schijnen het woord niet te kennen.

(46) Zie Schomburgck Guiana Reis. Vol. II, p. 329-333.

veel op diamanten geleken. Naar men zegt, zouden ook onze Indianen de kunst verstaan hebben van de steenen tot vischjes, dieren enz. te slijpen, terwijl zij thans nog bij het maken van aardewerk de Marowijne-steenen als onontbeerlijk beschouwen om het gekneede klei glad te strijken. Dat dit op een bijgeloof berust, spreekt van zelf.

Wat de traditie aangaat, als waren de Amazone-steenen alleen bij de vrouwennaties te verkrijgen, schijnen onze Indianen er niets van af te weten. Zij meenen, dat de vroegere Amazonen die steenen misschien wel ten geschenke gaven aan de mannen, die voor korten tijd met hen samenleefden, doch dat de steenen tevens in ruil verkregen werden met de gewone *Itioto's* of Bosch-Indianen.

Toch, onpartijdig beschouwd, vormt de Marowijne-steen een ander bewijs, dat de Indianen in vroeger eeuwen, door de Marowijne heen, de Amazone wisten te bereiken. Van geen andere rivier, zelfs de Corantijn niet uitgezonderd, bestaan dan ook zoovele legenden en doen zoovele vreemde verhalen de ronde. Tevens kan nog toegevoegd worden, dat zooals blijkt uit de woordenlijsten van De Goeje, ook de taal onzer Caraïben min of meer eenzelfden oorsprong aantoont als de talen der Ojana's alsmede de verderop levende stammen.

Standpunt der vrouw.

De Indiaansche vrouw is de bediende of liever slavin van haar man hoewel dit meer denkbeeldig dan werkelijk zoo is. Toch verricht zij het zwaarste werk en draagt de zwaarste vrachten; en dat dikwijls nog met een zuigeling op haar rug. Zij mag alleen in zijne tegenwoordigheid of die van een zijner familieleden met een anderen man spreken. Alleen als hij gegeten heeft, mag zij het wagen iets te gebruiken, zoodat als hij ziek is, zij soms honger lijdt. Al het geld dat zij met hangmattenbreien, aardewerk vervaardigen enz. verdient, komt den man toe, die het doorgaans verbrast. En dit is misschien een der redenen, waarom zoovele Caraibische vrouwen nog ongekleed gaan, hoewel, gelijk wij nader zullen aanhalen, dit meer berust op vrees voor de beschaving.

Brengt men haar onder het oog dat zij geen slavin van haar man, doch slechts zijne vrouw is, dan wordt zij dikwijls boos. De

man echter zegt lachende: ‘het is nu eenmaal zoo en het zal zoo blijven’.[47]

Eens hadden wij bezoek van een troep Kalienja's, waaronder eene oude vrouw en hare drie kleinzonen, welgebouwde jongelingen van 18 tot 24 jaar. Zij vroegen ons toestemming eene groote kruik met water te vullen. Hiermede gereed, plaatste de oude vrouw de kruik op haar schouder. Houd op, riepen wij, en ons tot de jonge lieden wendende, vroegen wij hen of zij zich niet schaamden hun grootmoeder zoo te belasten, Onze opmerking verwekte een hartelijk gelach; zelfs de oude glimlachte over zulk eene onnoozelheid en vertrok bijna bezwijkend onder haar last. De drie jongelieden liepen achteraan; aan hun vroolijkheid konden wij wel merken, dat zij het over ons hadden.

Het bovenstaande in aanmerking genomen kan het dan ook geen verwondering wekken, dat er vooral onder de Caraiben, soms ongelukkige huwelijken voorkomen, te meer wijl enkele mannen hunne vrouwen mishandelen. Vooral geschiedt dit in dronkenschap. Maar o wee de vrouw als zij zich durft verzetten of haar dronken man een flink pak slagen tracht te geven. Want zoodra hij weer nuchter is, krijgt zij het dubbel terug. Zelfs de moeder en grootmoeder zijn niet veilig. Wij kennen zelfs eene oude vrouw, die niet met haar zoon tezamen in een huis kan leven, wijl hij in zijn dronkenschap te beestachtig te werk gaat.

Een man, die zich door zijne vrouw laat leiden of overpraten, wordt met de grootste verachting aangezien. Zoo weet men o.a. te vertellen van een eerloozen Indiaan, die thans alleen met Negers kan omgaan, omdat hij eens, in *nuchteren* staat, door zijne vrouw de deur werd uitgejaagd.

Maar, vroegen wij eens aan een Caraib, ons land wordt toch door eene Koningin, geregeerd. Geregeerd, klonk het verachtelijk, ja jij, maar niet ik; de Blanken en Negers zijn allen slechts slaven. Als de Koningin en de Gouverneur eens wisten, wat achter hun rug gezegd wordt, ze zouden geen dag langer zoo willen blijven. De gedachte alleen dat iemand zoo over *mij* zou spreken is genoeg om mij de booze geesten in het lijf te jagen!

(47) In den laatsten tijd is er veel geschreven over het ontstaan of den oorsprong van het standpunt der vrouw in de maatschappij van het verleden, waaruit blijkt dat in vroeger tijden de vrouw den man gebood of liever leidde. Maar om een vergelijking te maken tusschen de oostersche en westersche gebruiken, laten wij aan meer bevoegden over.

Geen Roodhuid toch is slaaf of koning,
Maar allen hebben evenveel,
Geen nijd of haat kan immer tronen,
Waar niemand wenscht naar 't grootste deel!

Matig u, zeiden wij eens tot een Roodhuid want er bestaan groote boeken, vol wetten. Verachtelijk luidde het antwoord: wetten zijn alleen gemaakt om onrechtvaardigheid en geweld rechtvaardig te doen schijnen. Voor ons bestaan ze niet.

Soms gebeurt het, dat de man de vrouw verlaat. Geschiedt dit voor de geboorte van een kind, dan kraait er geen haan over. Daarna geldt het als desertie. De familieleden van de verlatene staan dan op en ... het recht van den sterkste zegeviert. In vroeger tijden echter gaf een dergelijk feit aanleiding tot *kainemoe* of bloedwraak.

Toch willen wij niet beweren, dat men onder de Indianen ook geen degelijke mannen vindt. Integendeel kunnen wij verscheidene, die in alle eer en deugd met hunne vrouwen getrouwd zijn. Een Indiaan echter die zijn vrouw niet als bediende beschouwt, zijn wij tot nu toe niet tegengekomen. Maar de vrouw verricht doorgaans met liefde haar taak.

Het zedelijk peil der Indiaansche vrouw staat, in aanmerking genomen haar standpunt, hooger dan dat der negerin. Zij verlaat haar man slechts in uitersten nood, hoewel zij doorgaans niets tegen heeft een anderen man te nemen.

De man daarentegen is uiterst jaloersch en ziet er niet tegen op, zijne vrouw bij de geringste gelegenheid van ontucht te beschuldigen. In vroegere tijden had hij zelfs het recht haar te dooden of hare beide beenen te breken. Want, zoo redeneert nog de Indiaan ‘twee jonge mannen kunnen vrienden zijn evenals twee jonge meisjes vriendinnen; evenzoo kan een jonge man vriendschap sluiten met eene oude vrouw. Maar een jongeman en een jong meisje als vriend en vriendin, dat is iets wat niet onder Roodhuiden voorkomt. Alleen die gekke blanken zijn daartoe in staat.

Dikwijls droomt de man iets en wijl bij de Indianen droomen als waarheden gelden (waarover later) volgen er meermalen heftige tooneelen.[48] Maar zoo er scheiding van man en vrouw plaats

(48) Eens ben ik zelf bijna de oorzaak van een dezer twisten geworden. Wij hadden nl. bezoek van een troep Caraïben, waaronder een jong meisje dat verkouden was. Op haar wijzende vroeg ik aan een oude vrouw: jawasere ke ma? (hoest zij?) doch kreeg ten antwoord: Neen, dat kan niet, want zij heeft reeds een man. De overige Indianen schaterden. Ik had het geval geheel vergeten, toen op koninginverjaardag, weer bezoek hebbende, het gesprek viel op een zekeren Indiaan, genaamd Alex. Wat, riep men, ken je Alex niet, en het is toch overal bekend dat je zijn vrouw *jawasire* (geliefde) genoemd hebt. Bijna was hij met je komen vechten.

vindt, dan behoudt de vrouw de kinderen. Zijn de jongens echter reeds de kinderschoenen ontwassen, dan volgen zij meestal den vader.

De R. Kath. priesters, die overal rondgaan in de Indiaansche dorpen, hebben vele vooroordeelen te overwinnen alvorens zij de Indianen tot een huwelijk kunnen bewegen. Soms stemmen alle mannen van een dorp toe, doch alle vrouwen weigeren ('t is leuk!)

Menigmalen hebben wij Indianen naar de reden van dit verschijnsel gevraagd, maar het antwoord luidde altijd ontwijkend of men zeide: ‘haar vader was Piaaiman, een huwelijk zou haar dooden!’

Eens kwam een Indiaan uit de Para ons met groote oogen vertellen dat een Pater zijne vrouw had vermoord. Hoe zoo, vroegen wij. Wel, luidde het antwoord, mijne vrouw was ziek en de Pater zeide dat dit het gevolg was van onze samenleving zonder kerkelijke inzegening. Twee weken geleden ben ik met haar getrouwd op aanraden van mijn broeder, een Piaaiman.

Kort na het huwelijk werd zij erger en stierf. Als ik geweten had, dat trouwen zoo'n gevaarlijk ding was, zou ik het nooit gedaan hebben. Wat mij het meest verwondert is dat de Priesters, die zelve geen vrouw nemen en dus geen ondervinding hebben van dergelijke zaken, altijd zoo erop gesteld zijn, dat wij, Indianen, moeten trouwen.

Onze vriend Awanimpo stond er bij, toen de Indiaan deze zottepraat debiteerde. Nauwelijks was hij weg, of onze vriend sprak: ‘Die man is mijn zwager, want zijne vrouw en ik zijn kinderen van één moeder. Maar hij is de gemeeenste Indiaan, dien ik tot nu toe ontmoet heb.

Hij heeft mijne zuster vermoord en daar hij begrijpt, dat zoo het geval algemeen bekend wordt, hij geen andere vrouw meer zal vinden, tracht hij de schuld op de Priesters te werpen, want die hebben geen vrouw noodig!’

Awanimpo verhaalde ons meermalen over wat hij verbastering zijner landgenooten geliefde te noemen.

Denk er eens aan, sprak hij eens, thans vrijen *twee* Indianen naar *één* meisje. En als zij een begunstigt, gaat de ander aan het kijven (niet vechten) om zijne krabben terug te krijgen. En dat nog om eene vrouw!

Luister wat er laatst op *Biesri* in de Para is gebeurd. Eene oude vrouw woont daar met haar zoon en een jong nichtje, die een

vrijer had, waarvan noch de neef, noch zijne moeder iets wilden afweten. Maar een week geleden ging de neef op jacht en daar hij van plan was, eenige dagen weg te blijven, verbood hij zijne moeder in zijne afwezigheid tapana te drinken.

Nauwelijks was hij vertrokken of de vrijer kwam een praatje houden. Hij moest een zeer krachtige toelala met zich hebben medegebracht, want de oude vrouw dronk zoodanig van de haar aangeboden tapana dat zij dronken in slaap viel en eerst den volgenden morgen ontwaakte om spoedig tot de ontdekking te komen, dat haar nichtje verdwenen was. Zij keek naar buiten en ziet, daar hingen de hangmatten van beide geliefden naast elkander.

Toen de neef van de jacht terugkeerde en het geval hoorde, trachtte hij den gelukkigen minnaar een pak slaag te geven, na eerst zijne moeder goed te hebben uitgescholden. Hij beliep echter zelf twee blauwe oogen. En om hem te troosten, maakte zijne moeder een geheele korjaal vol tapana klaar. En thans ligt hij reeds drie dagen dronken.

XIII. Zwangerschap voor de vrouw een last. Geboorte van het kind. Vrees voor bespotting en den Slangegeest. Couvade of Kraambed van den man. Geheime, reis- en familienamen.

Zelfs in het laatste stadium harer zwangerschap, draagt de vrouw nog de zwaarste lasten. Zij beschouwt haar toestand dan ook uit een geheel ander oogpunt dan eene blanke vrouw of zelfs eene negerin. Dikwijls wendt zij alle moeite aan om de geboorte van het kind te beletten; en dat vooral als zij van haar man, familie of zelfs vreemden de geringste aanduiding verneemt dat het kind een gevolg zou zijn van overspel of aan den Slangegeest zou toebehooren. In dat geval stelt zij zelfs haar leven in de waagschaal Kinderlooze vrouwen ontbreken, doch dezulken, die niet meer dan een kind bezitten, komen vrij algemeen voor onder volbloed Indianen. Bij de Kabugru of Bastaard-Indianen daarentegen zijn vrouwen met zes kinderen geene zeldzaamheid, evenmin al waar een zwarte man met eene Indiaansche vrouw samenleeft. Het moet echter erkend worden dat over het algemeen ook uit eene samenleving van Indiaan en negerin slechts weinig kinderen voort-

komen. Misschien dus dat wij hier te doen hebben met eenzelfde geval van uitsterving als bij de inboorlingen van Tasmanië, Hawai enz., waar kindermoord ook vroeger inheemsch voorkwam doch thans evenmin als in Suriname meer bestaat.

Zoowel het betrekkelijk zware werk gedurende de zwangerschap als het gebruik van kunstmiddelen (zie ook toelala) door de vrouw vormen naar onze meening een der redenen, waarom er zoo weinig mismaakte Indianen voorkomen. Zulke kinderen toch hebben weinig kans levend ter wereld te komen, daargelaten dat zij vroeger onverbiddelijk aan den Slangegeest geofferd werden en dus onmogelijk een nageslacht konden nalaten.

In vroeger jaren ging de vrouw zoodra het oogenblik harer bevalling naderde, het woud in, en daar, te midden der vrije natuur deed de kleine Roodhuid zijn intrede in dit tranendal.

De reden van dit vreemde gebruik kan denkelijk eveneens gezocht worden in de vrees voor bespotting en mishandeling, die ontwijfelbaar de vrouw treft als zij een tweeling of abnormaal kind ter wereld brengt. Door in het woud te schuilen, had zij dus gelegenheid het wicht te dooden of weg te moffelen, voor dat haar man of de overige vrouwen van het dorp iets merkten. Zij bleef tevens ongestraft wijl de vrees voor den Slangegeest, den veronderstelden vader van het kind, iedereen weerhield zich met de zaak in te laten.

Maar o wee! als de Piaaiman haar niet mocht lijden, want hij riep dan de Geesten op en deze constateerden het feit als moord. Eene duchtige tuchtiging volgde, en soms ook wel scheiding der beide echtgenooten.

Na eenige rust genoten te hebben, keerde de moeder met haar pasgeboren kind weder naar de hut terug, waar zij dadelijk haar werk hervatte. De vader daarentegen ging in zijn hangmat liggen ten einde zich te laten vertroetelen.

Dit geschiedde in de veronderstelling, dat het kinderlichaam afstamde van de moeder, doch de ziel daarentegen van den vader en dat eene geheimzinnnige connectie de kinderziel nog eenige weken na de geboorte, met den vader verbond.[49]

(49) Bij pasgeboren kinderen is het midden van den schedel zeer zacht en klopt, al gelang de ademhaling of het hart. Bij ontijdig geboren kinderen zijn de verbindingen zelfs open, hetgeen misschien aanleiding heeft gegeven tot de veronderstelling dat het kind voor de geboorte niet door de navelstreng maar door den schedel gevoed wordt. En dat de kinderziel door een gaatje in het midden van den schedel in de hersenen dringt. Zoolang deze plek dus niet verhardt wordt er verondersteld, dat het zieltje nog niet geheel van de vaderziel los is.

Alzoo hing het leven van het kind naar men veronderstelde, geheel af van den vader. Hij mocht dan ook geen zwaar werk verrichten. De jacht was hem verboden, want de pijl kon wel het kindje treffen. Klom hij over een boomstam, steeds plaatste hij twee takjes als brugje voor het kinderzieltje, dat hem volgde. Trok hij over eene rivier of kreek, een kalebas of vruchtschaal diende dan, ten einde den overtocht van het wicht te vergemakkelijken. Overal liep hij bedaard en voorzichtig rond, doornige plaatsen vermijdende. En als hij bij toeval een Jaguar ontmoette, vluchtte hij niet weg, maar trad moedig het beest tegemoet. Immers het leven van zijn kind hing ervan af. Het zieltje toch kon schrikken en in het woud verdwalen.

Zelfs des nachts moest de vader zich in acht nemen ten einde zijn kind smarten te besparen. Hoe geweldig iets hem ook jeukte, hij moest zeer voorzichtig krabben, want zijne nagels konden het kind pijn doen. En wee hem als hij zich vergiste en een luis, die hem hinderde op te ruwe wijze trachtte te verwijderen, want het kale hoofdje van zijn lieveling leed er dan onder.

Ook verschillende spijzen mocht de vader niet eten uit vrees van het kind te schaden. O.a. werd verondersteld, dat *oelana*-vleesch (waterhaas) vlekken veroorzaakte. Deze onthouding geschiedde zoowel voor als na de geboorte van het kind. Werd het kind ondanks alle voorzorgen van den vader toch ziek, dan zocht deze op den Piaaiman, die door oproeping der Geesten op de gebruikelijke wijze, spoedig de oorzaak (doorgaans een vreemde) der kwaal wist op te noemen. Indien deze oorzaak niet afhing van den Slangegeest, den Slechten geest of Kainemu, dan werd den vader den raad gegeven zich enkele insnijdingen te maken aan borst en armen. Met water gemengd, kreeg het kind dan het bloed te drinken. Of wel de Slechte Geest werd met behulp van eenige mieren uit het kinderlichaam gebeten of door toelala wegbekoord.

Pater van Coll zegt, dat hoe dwaas ook deze gewoonte der *couvade* ook schijne, het toch niet te ontkennen valt, dat daarin eenige inschikkelijkheid voor de vrouw ligt opgesloten. Immers zoo lang de man in de hangmat blijft, kan hij geen wild aanbrengen, zoodat de spijsbereiding niet al te zwaar op de vrouw drukt.

Onze meening komt niet geheel met het bovenstaande overeen. Wij gelooven eerder dat de couvade een soort proef of middel is, ten einde den man in staat te stellen uit te maken of het wicht werkelijk zijn kind is. Want de veronderstelling gaat dat zoo de vader zich niet strikt aan de regels onderwerpt, hij den dood van

zijn lieveling veroorzaakt. Blijft het kind dus in leven, dan is alles in orde, zoo niet, dan moet dat te wijten zijn aan ontucht door de vrouw bedreven enz. Immers de schuldige man zal geen couvade houden voor zijn kind, uit vrees voor de rechtmatige woede van van den bedrogen echtgenoot!

Toch zijn er ook andere oorzaken, die volgens indiaansche opvatting kunnen bijdragen tot den dood van een kind; en wel o.a. de Slangegeest waarover nader. Ook negers en blanken zouden door aankijken het wicht kunnen kwaad doen.

Kort nadat de kinderziel van het vaderlichaam los is, hetgeen dikwijls meer dan een maand duurt, gaat de moeder overal bij hare kennissen rond ten einde het kind te vertoonen.

Bij onze Indianen krijgt het wicht reeds kort na de geboorte een naam, die doorgaans doelt op eene bepaalde gelijkenis of eigenschap, hetzij van een dier, vogel enz.

De familieleden komen bij elkander. Kijk, roept er een, wat lijkt zijn oor op een bloem. Neen zegt een ander, zijn neus is krom als die van een Pakani. Zijne kin lijkt op een tabaksblad, meent de grootmoeder. Ja, beaamt de vader, de gelijkenis is treffend; zijn naam zij dus *Tamualujekesalu* d.w.z. Tabaksbladkin.

De naam die strikt geheim gehouden wordt, is slechts bekend aan familieleden en vrienden, alsmede den Piaaiman. Want de veronderstelling gaat, dat zoo een vijand zich ervan meester maakt, hij evenveel kwaad ermede kan uitvoeren als met het lichaam van den Indiaan. Zelfs familieleden noemen elkander zwager, zwageres neef, nicht enz. De moeder spreekt haar kind aan als *mami* (mijn kind) en andere kinderen als zuigeling, meisje, jongen enz. Inzonderheid de Caraïben houden er zulk een verbazend aantal familie aanduidingen op na, dat zij zelven dikwijls in de war geraken (zie achterstaande lijst).

Het grootste bewijs van vertrouwen dus dat een Indiaan een blanke of neger bewijzen kan, is het noemen van zijn naam. Dikwijls echter maakt hij zich er af met de opmerking: ‘mijn naam is *Wokelu*. d.w.z. man.

Naar men beweert zou bij de Arowakken en denkelijk ook de Caraiben in heel oude tijden, alleen de Piaaiman het kind met een naam begiftigen. Tot dat doeleinde werd het wicht in de piaaihut gebracht. De Piaaiman begon dan te ratelen en allerlei woorden te praten, tot dat het kind eenig teeken van herkenning gaf. Het laatstgesproken woord was de naam!

Enkele oude Caraïbische mannen en vrouwen dragen behalve hun eigen namen, nog dien hunner grootouders. Verder hebben enkelen ook reis-namen, die alleen op reis dienst doen. Zoo heet o.a. een onzer vrienden *Atarwa*, doch zijn reisnaam is *Aliensi* en zijn doopnaam Jozeph.

De reisnaam dient vooral om een vijand of kwaden geest *Joleka*, Ar. *Jawahu* te bedotten. Welke booze Geest toch zal in het alom bekende pseudoniem *Aliensi* en Jozeph den nagenoeg onbekenden waren *Atarwa* zoeken?(50)

Wat den doopnaam of blanken naam aangaat, deze mag iedereen kennen, wijl de kwade Geest der blanken machteloos is tegenover het doopsel. Ons zijn enkele, meestal zieke kinderen bekend, die twee doopsels ondergaan hebben, een Fransche en een Hollandsche; en eens zelfs hoorden wij een Indiaan zeggen dat hij van plan was zijn ziek kind een derde doopsel te doen ondergaan. Tevens beschouwen sommigen een Franschen doop veel doeltreffender. Zoo verklaarde Kaptein Pierre van de Jodensavane, dat hij niets gaf om het Hollandsche doopsel, doch dat hij en zijne kinderen van de Fransche methode hadden gebruik gemaakt!

Ongedoopte Indianen komen nog, zoover wij kunnen nagaan, alleen voor in de Boven-Marowijne, overigens zijn ze allen Roomsch Katholiek.

Behalve hunne gewone namen, hielden de Arowakken in vroeger tijden een systeem van familienamen er op na, dat zeer gecompliceerd moet zijn geweest.

Het kind behoorde aan de moeder en mocht niet in haar familie trouwen.

Was het kind een jongen, dan droegen zijne afstammelingen den naam van de familie der vrouw. Was het kind een meisje, dan behoorden hare afstammelingen eveneens tot de familie harer moeder.

Meer dan vijftig dezer familienamen zijn bekend, die alle op denzelfden grondslag berusten als de gewone namen.

O.a. kent men:

Karuafona = van het grasland.

Demirèna (deze familie mag trouwen met de volgende)(51)

(50) Zoowel gedoopte als ongedoopte Indianen dragen soms de namen van blanken of ambtenaren met men ze in contact komen. Immers zulk een persoon kan eerder de slechte geestpijlen verdragen dan een arme Indiaan.

(51) Misschien is dit nog een overblijfsel van een systeem, gelijkstaande met dat der Iroquois van Noord-Amerika (zie Morgans Ancient Hist., 90)

Karobahana.
Ebesowana = van de rups of veranderde.
Awarakana = van de awarapalm.
Koerpabana.
Karaufanono = savannehonger.
Hoeliubitana = van den Slangegeest[52].

Elke naam eindigt in *di* (man) en *do* (vrouw) of meervoud *na* of *no*.

Over den oorsprong der namen wordt de volgende legende verhaald:

Eens, in oude tijden hadden de Arowakken eene groote volks-vergadering en toen ze weder uit elkander zouden gaan, stelde een oude man voor, dat elke familie een naam zou aannemen opdat zij elkander later weer konden kennen. Zoo gezegd, zoo gedaan en een ieder koos zich een naam, doelende op een voorwerp in de nabijheid. De een doopte zich met den naam van een vogel een ander met dien van een boom enz. (Im Thurm).

Of de Caraiben ooit zulk een systeem op na hielden, hebben wij niet kunnen uitmaken. Maar het is best mogelijk, in aanmerking genomen, dat sommigen bij hun gewonen naam nog dien van hun grootouders voegen.

De krijgshaftigheid of liever barbaarschheid die den Caraiben van vroeger tijden kenmerkte, hun rooven van Arowaksche en andere vrouwen enz., moet evenwel veel hebben bijgedragen tot het verval van het huwelijkssysteem. De Kalienja's van dezen tijd, alsook de Arowakken kennen het woord ‘familie’ dan ook slechts in denzelfden zin als de Europeanen. Van het gecompliceerde systeem hunner voorouders hebben zij alleen eene vage herinnering overgehouden.

XIV. Ouderliefde en Kinderliefde. Opvoeding.

Moederliefde is bij de Indiaansche even ontwikkeld als bij hare Europeesche zusteren. Zij omhelst echter niet voortdurend haar kindje, doch evenals onze moeder ons in slaap zong met de woorden: ‘slaap kindje, slaap, daar buiten loopt een schaap’, zoo zingt

(52) Zie verder Im Thurm ‘Among the Ind’.

ook de roode moeder haar lieveling toe met het gezang van een vogel, o.a. den lijsterzang:

'*Koelasili, daw daw si yen*!'

Het kind blijft dikwijls aan de borst tot zijn derde levensjaar. Het speent zichzelf en menigmalen hebben wij indiaansche kinderen gezien, die onder een vroolijk spelletje eensklaps opstonden teneinde zich aan de moederborst, al staande te laven.

Wijl het van belang is voor de moeder, dat haar zuigeling spoedig leere kruipen en loopen, zoo neemt zij soms haar toevlucht tot zeer krasse maatregelen, o.a. het plaatsen van het kind op eene plaats, waar mieren zijn. Het wicht tracht dan uit pijn zich op te richten en leert zoodoende spoedig loopen. Ook het zwemmen kennen vele Indiaansche kinderen reeds voor hun vierde jaar. Inderdaad, van af hun geboorte maken zij reeds in gezelschap der moeder, kennis met het water.

De kinderen groeien op zonder tucht, hetgeen evenwel niet wegneemt, dat zij een soort van eerbied voor hunne ouders en ouderen van jaren hebben. Bij de Arowakken spreken zij hunne ouders in het meervoud aan, evenals minderen hunne meerderen. De Caraiben daarentegen maken hoegenaamd geen onderscheid; in vroeger jaren werd zelfs de Gouverneur bij zijn voornaam aangesproken.(53)

Evenals bij de Hindoe's enz. kennen de Roodhuiden geen onzedelijke woorden, wijl zij van af hun vroegste jeugd reeds leeren alles bij den waren naam te noemen. Want, zoo redeneert de Indiaan, het kind moet weten, waarom het op deze wereld vertoeft!

Indiaansche kinderen hebben veel minder kans ondeugend te zijn dan hunne Europeesche neefjes en nichtjes. Zij mogen vrij met messen spelen, in den modder rollen, uit zwemmen gaan enz Het bemorsen van kleederen is onmogelijk, wijl zij geen kleederen dragen, terwijl de kans om iets te breken, zenr gering is in een Indiaansch kamp. En toch met zoovele kansen in zijn voordeel, kan menig rood kind een model kind genoemd worden.

Kleine meisjes helpen hare moeders bij het dragen van hout; het raspen der kassave enz, Zij leeren eten koken, waterkannen

(53) Eigenaardige verhalen doen hieromtrent in Suriname de ronde. O.a. wordt verteld, dat een oude Indiaan, op bezoek zijnde bij Gouverneur van Sypesteyn hem op de allerfamiliaarste wijze begon aan te spreken en op den rug te kloppen. Matig u, zei de Gouverneur, die zich wel wat in zijn waardigheid gekrenkt gevoelde. Ka! klonk het van den Indiaan, je behoeft niet zoo'n hooge borst op te zetten, want ik ken je nog van vroeger jij waart immers de *foetoeboi* of loopjongen (adjudant) van gouverneur Raders.

bakken, hangmatten breien enz. zoodat op twaalfjarigen leeftijd zij reeds alles aangaande de huishouding afweten. Dan begint zij van moeder of grootmoeder inlichtingen te ontvangen omtrent de bewerkingwijze der verschillende *toelala* of bekoringsmiddelen.

De jongetjes daarentegen zijn van af zeer jeugdigen leeftijd reeds min of meer vreemdelingen voor de moeder. Zij verrichten geen huisarbeid, maar loopen overal in het omliggende woud rond teneinde met hun boog en pijlen, vogeltjes en ander klein wild te schieten. Zij oefenen zich ook soms in het schijfschieten, steenen gooien en een soort worstelspel, genaamd *sombo*. Andere, dikwijls zeer aardige spelletjes zijn imitaties van de levenswijze der verschillende wouddieren. B.v. een jongen stelt voor een Waterhaas of *Oelana* (*Coelegenys paca*). Hij verbergt zich in het woud en wacht tot zijne kameraden, die tezamen met een hond zijn spoor moeten volgen, in de nabijheid zijn. Fluks springt hij dan op, ijlt naar de kreek toe, stort zich in het water en duikt onder. De anderen volgen hem in wilde vaart om eenige oogenblikken later de jacht op te geven of in triomf den Oelana naar den oever te slepen Bij het Tapir-spel gaat een jongen het woud in, zorg dragende eenige takjes op zijn weg te breken. Een ander volgt hem tot aan zijne schuilplaats. Het spreekt van zelf, dat zulke spelletjes niet weinig bijdragen om een jongen tot een geoefend jager te doen opgroeien.

Alles moet de Caraibische jongeling uit zich zelf aanleeren, wijl zijn vader het als onnoodig beschouwt hem inlichtingen te geven omtrent zulke eenvoudige zaken als de geheimen van het woud, de vervaardiging van vlechtwerk, boog en pijlen enz. Kijk wat wij doen en volg ons, zeggen de ouders tot hunne kinderen; andere uitleggingen worden overbodig geacht. Slechts eens hoorden wij een ouden Indiaan tot zijn zoontje zeggen: Open uwe ooren en oogen, opdat gij later niet zult kunnen zeggen dat ik u geen kans gegeven heb om te leeren. Deze kans was de dierentoelala.

Slechts een ding wordt den Roodhuid van af zijn vroegste jeugd af reeds met sprookjes, legenden enz. ingeprent en dat is: ‘oog om oog, tand om tand’. Ook verwondering mag hij nooit laten blijken.

Vergeldt goed met goed, leert de vader zijne kinderen, doch vergeet nimmer u over een gedaan onrecht te wreken, al zij het ook na verloop van jaren. Dit is dan ook de reden waarom in vroeger tijden, het meisje als zij vrouw werd zich met een agoetitand inkervingen in de huid moest maken en peper op de wonden smeren. Daardoor bewees zij pijn te kunnen verduren en leed, gelijk haar

vader om haar geleden heeft. Zij moest tevens eenige weken lang in haar hangmat vastgebonden liggen terwijl zij alleen des nachts mocht eten en drinken. Soms werden ook hare haren afgebrand.

Deze gebruiken zijn echter geheel in onbruik geraakt bij de Caraiben van dezen tijd.

De liefde van den vader voor zijn zoon hangt af van de list en den moed door dezen bij jacht en visscherij (vroeger in den strijd, ten toon gespreid. Zelfs het dochtertje deelt hierin getuige o.a. het feit, dat een Indiaan ons eens zijn driejarig dochtertje voorstelde met de woorden: dat kind is een wonder, want zij kan pakiravleesch van varkensvleesch onderscheiden!

De Indiaansche opvatting van kinderliefde verschilt geheel van de onze. Jongelieden waardeeren de ondervinding hunner onders of grootouders, doch van werkelijken eerbied bestaat slechts weinig. Een Indiaan beschouwt dan ook zijn tot werken te oud geworden vader of moeder meer als lastposten dan wat anders.

In vroeger jaren was de toestand nog erger; toen werden de oudjes eenvoudig levend in den grond begraven. Maar of dat geschiedde uit ouderliefde laat zich moeilijk bepalen, ten minste de begraving vond slechts plaats met toestemming der veroordeelden, die naar men beweert, hun nuttelooshеid en onmacht beseffende, dikwijls zich zelf aanboden. Onze meening verschilt van het vorenstaande gelijk wij later zullen aantoonen.

De Indianen zelve ontkennen ten stelligste dat hunne voorouders ooit zulke wreedheden pleegden. Niet zoo de Negers, die staande houden dat het levend begraven, vooral van oude vrouwen, vroeger algemeen bij de Indianen in gebruik was.(54)

Het bovenstaande wordt bevestigd door verschillende Priesters uit andere deelen van Guiana enz.

Als een ander vreemd bewijs van indiaansche kinderliefde, kan het volgende gelden:

‘Sander, een onzer roode vrienden van de Joden savanne is zeer trotsch op zijn vader, wiens voorouders eigenaren zouden geweest zijn van de plaats waar thans Paramaribo staat. Menigmalen hebben wij hem hooren uitroepen: ‘er is maar één zooals hij en ik, Sander, ben zijn zoon’.

(54) Tegenwoordig wordt in vele beschaafde landen geijverd tot invoering van een wet teneinde geneesheeren de macht toe te kennen om een ongeneeslijke zieke, die te veel pijn lijdt, door toediening van een bepaald middel, voor goed uit zijn lijden te helpen.
Misschien dat onze Indianen ook van datzelfde standpunt uitgingen, doch dat zij den moed niet hadden de oude menschen te dooden alvorens ze te begraven.

Eens voegde hij er echter bij: Mijn vader wordt oud. Vroeger was hij de krachtigste en vechtlustigste Kalienja van af de Marowijne tot aan de Corantijn, doch thans begint hij te verzwakken. Maar van tijd tot tijd, vooral als hij gedronken heeft, komt de oude vechtlust weer boven; en dan *moet* hij uitrazen.

Een dergelijk geval vond plaats eenigen tijd geleden, doch zag ik terstond, dat mijn vader het onderspit zou delven. Om dus te voorkomen, dat hij door een vreemde werd toegetakeld, ben ik verplicht geweest *hem zelf af te ranselen*!

Toen hij den volgenden dag ontwaakte, prees hij mij met de woorden: 'Sander, mijn zoon, ik ben trotsch op je, want je hebt gehandeld net als ik in mijn jonge jaren deed.'

Maar, vroegen wij den jongeling, als je toch zooveel van je vader houdt, waarom liet jij je dan niet door hem afranselen. Ka! klonk het antwoord, je maakt grappen, als ik zoo gehandeld had, zou mijn vader bij zijn ontwaken mij verachtelijk hebben toegevoegd:

'Sander ik geloof niet, dat je mijn kind bent want je schijnt alleen geschikt om met vrouwen om te gaan.' En dan zou hij misschien mijne moeder een pak slagen hebben toegediend!

Toch zijn niet alle Roodhuiden even harteloos. Eens hoorden wij zelfs een nuchter jongeling uitroepen: 'Ik wil teruggaan naar mijne moeder, naar de plaats, waar ik als kind gespeeld heb. Ik wil baden in het water en den vloed zien opkomen ter plaatse waar ik geboren ben. Mijne zuster zal mij niet meer herkennen, zij zal twee dagen lang beschaamd voor mij zijn, en in mij een gewonen man zien'

De Arowakken van dezen tijd laten dikwijls hunne kinderen bij familiën in de stad, waar zij dan de school bezoeken. Ook in de R. Kath. weeshuizen treft men enkele indiaansche kinderen aan. De Kalienja's daarentegen, hoewel veel talrijker dan de Arowakken plaatsen hunne kinderen zelden op school; de weinige Caraïbische kinderen, die bij familiën in de stad wonen, zijn dan ook meestal weezen.

De Caraïb zegt: Als ik mijne kinderen lezen en schrijven laat leeren, worden zij dom en ongeschikt tot het leven in het woud. Want hoe het ook zij *Iengi tan Iengi* (Indiaan blijft Indiaan) en keert hij steeds tot den natuurstaat terug. Kan hij dan niet jagen dan zal hij liegen en stelen en een last worden voor andere Indianen; de meisjes zullen vervallen in onzedelijkheid zooals sommige Arowaksche vrouwen, die in de stad wonen. Als mijn kind dus

slecht moet worden, dan geschiede dat op indiaansche wijze. Maar laat mij u iets zeggen: de beschaving is den Indiaan een gruwel evenals de onbeschaafdheid van den Roodhuid den blanke tegenstaat! Toch is het ontwijfelbaar dat:

Waar alle menschen kleeren dragen,
Hij, die ze mist, hij wordt bespot,
Maar als wij allen nakend loopen,
Hij, die ze draagt, hij is een zot!

XV. Drankfeesten. Galakleederdracht. Muziek. Dansen.

Indiaansche feesten vinden alleen plaats bij gelegenheden, o.a. ter eere van een Piaaiman, die zijn examen gedaan heeft, een huwelijk, geboorte, sterfgeval enz. Een ieder, die ruim van *pajawalu*, Ar. *tapana* voorzien is, kan zich tot gastheer maken van het geheele dorp of de geheele omgeving.

In vroeger tijden, toen de Indianen talrijker waren dan thans, gaven zij ook grootere feesten. Geheele dorpen noodigden elkander uit tot een algemeen drinkgelag. En dat zonder onderscheid van nationaliteit; elke vriend, die kon drinken, was welkom.

Invitaties werden rondgezonden in den vorm van touwtjes elk met een bepaald aantal knoopen (of zaden) al naar gelang het aantal dagen, dat moest verloopen voor het feest. De gastheer behield een touwtje. Boodschappers brachten de overige rond. Iedereen zorgde elken dag een knoop los te maken.(55)

De drank werd reeds een week of zoo te voren door de vrouwen bereid in groote korjalen, die elk 150 à 200 gallon konden bevatten(56) en die bedekt waren met paloeloebladeren. De omtrek der drinkplaats was tevens door de mannen van alle onkruid gezuiverd.

Twee dagen voor het feest ging de gastheer in zijn hangmat liggen ten einde de bezoekers te ontvangen, die in troepjes te gelijk

(55) Deze touwtjes dienden tevens als rekeningen, tot het opteekenen van schulden enz. Verder had men stokjes met inkervingen. Ook in Peru werden deze zg. Quipres gebruikt in den vorm van touwtjes met knoopen van verschillende kleuren enz.

(56) Over de bereiding der *pajawalu*; of wel evenals in Demerara algemeen *paiwari* geheeten, zie ‘Dranken’. De bereiding geschiedt echter niet meer zoo vies als voorheen, althans bij sommige Indianen, vooral Arowakken der benedenlanden.

aankwamen. Een ieder bracht zijn eigen levensmiddelen mede. Elke stam gaf van uit de verte door luide kreten zijn nationaliteit te kennen. De Arowakken riepen: *Lokono*, de Caraïben *Kalienja*. Ieder gast zocht terstond na aankomst den gastheer in zijn hangmat op teneinde hem het onderweg opgedane nieuws mede te deelen. Daarna ging hij zich in de kreek wasschen en een kalebas *kasiri* drinken.

Eerst den volgenden dag begon het feest. Jong en oud takelde zich toe op allerlei vreemde wijzen. Ieder beschilderde zich met *koesoewee*-sap, *krapa*-olie, *krawiroe, tapoeloepa* of *taproepa*. Verder met *alakasiri*-balsem, *sipipio* enz. Den rug liet men zich door een ander besmeren.

De versiering bleef niet beperkt tot menschen. Integendeel alle instrumenten alsmede tamme Apen, Honden enz. werden op gelijke wijze behandeld.

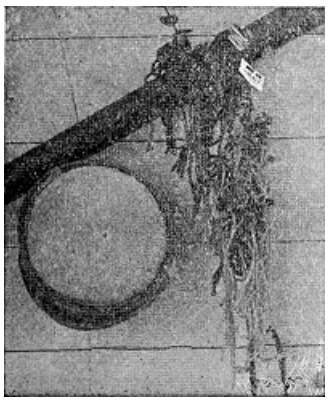

Een trom en een dansstok met zaden.

Het gala-costuum der Kalienja's, vooral der zg. *Itioto's* of Bosch-Indianen was in vroeger eeuwen uiterst phantastisch. De man droeg een groote kamisa van of kralen zaden met veel-kleurige vederen omzoomd; verder lange halssnoeren en colliers om pols en enkels. Over den rug hing een mantel, bestaande uit de vederen van Ara's, Papegaaien, Hokohoenders, Aigretten enz., waartusschen huiden van Kotinga's, Suikervogels, Tanagers, goud kleurige torren enz., terwijl ook de borst versierd was met vogelhuidjes w.o. vooral de op schubbetjes gelijkende borstvederen van de Geschubde of Gevlekte Woudduif (*Columba speciosa*), bij de Caraïben ook bekend als *Wakekwan* of Ar. *Jaboeli*. Het hoofdhaar was versierd met vlokjes dons en vederen. Het hoofd werd omspannen met een diadeem van gevlochten wariembo, waarboven waren gestoken lange staartvederen van Ara's, Papegaaien, enz. het geheel netjes afgewerkt met andere kleinere vederen en dons. In de ooren staken lange roode of witte

vederen. Aan de oorlellen hingen letterhouten of beenen staakjes die soms met kolibrievederen versierd waren en langs de kaak tot aan den mond reikten, terwijl een bol, waaraan lange vederen of franjes, aan de onderlip de versiering voltooide.[57]

Het galacostuum onzer hedendaagsche Indianen is wel niet zoo phantastisch als het bovenstaande, doch komt het in vele opzichten zeer nabij. Sommige der versiersels hebben oorspronkelijke namen, andere weer niet. O.a. heeft men:

Hoofdtooisel: Ar. *karusan* of *Dakwema*,
Car. *jemalili* of *umalide*
Haartooisel: Ar. *damolise*.
Versiering van kralen dwars over de borst: Ar. *kulalabade* of *dakelekehoete*.
Oorversiersel: Ar. *Dahiekede*. Car. *kotuliendja*.
Franje: Ar. *datokolo*, Car. *sje-sje* of *malidje*.
Rugversiersel: Ar. *sauriana*(?) Car. *agnisa*.
Oorring Car. *panalitano* enz.

Of onze Indianen ooit vroeger neusversiersels droegen, hebben wij niet kunnen uitmaken. De Arowakken noemen ze echter, *dasielie-lokoto*.

Behalve de hierboven aangehaalde versieringen van vederen enz. werd het lichaam tevens beschilderd met verschillende, gekleurde verfstoffen, gemengd in welriekende oliën, hetgeen thans nog geschiedt. Soms werden borst en rug blauwzwart en rood beschilderd; vuurrood, daarentegen de wenkbrauwen, neusrug, eenige lijnen aan de wangen en een plek aan het voorhoofd.

Het costuum der vrouwen was eenvoudiger. Zij droegen minder vederen, doch een overvloed van zaden of kralen. Ook thans nog mag een meisje of vrouw geen jongeling of man in fraaiheid van kleederdracht overtreffen. Want, zegt de Indiaan, zie naar de mooie vogels; alleen het mannetje pronkt, het wijfje bewondert!

Soms kan men nog de Indianen aantreffen in een kleedij, welke eene geschilderde imitatie vormt van de bevlekking eener Jaguarhuid, Boa, enz. De reden dezer versiering is denkelijk nog een overblijfsel van de vroegere dierendansen, waarover later.[58]

(57) Im Thurm maakt tevens melding van een halve maanvormige koperen of zilveren plaat als neushanger, alsmede een schort van gele palmbladeren.

(58) Voor eene betere beschrijving der versieringen enz. in gebruik onder de Ojana's, Trio's en Oepoeroei's zie bijdrage enz. over de Indianen van Suriname (1907) door C.H. de Goeje. Het werk is tevens versierd met talrijke gekleurde platen.
Zie ook Report of the Col. Exp. Madrid 1895 bij Zelin Nuttall. Daar worden verscheidene van Mexikaansche Indianen beschreven. Merkwaardig is ook de mantel van Montezuma, die geheel uit scharlakenroode vederen bestond.

Zoodra ieder gast zich op voldoende wijze had versierd of laten versieren, hetgeen meermalen uren in beslag nam, begon het eigenlijke feest met het *Toekoesi*- of *Bimiti*-spel of gevecht, ten doel hebbende, de eer om den eersten kalebas drank te ledigen. Rijen jongelingen plaatsen zich op bepaalde afstanden van elkander op den weg, die naar de hut leidde, waar de korjaal met drank stond. Een troepje jongelieden stelde de *Toekoesi* of Kolibries voor, die al vechtende gelijk deze vogeltjes, zich een weg door de rijen hunner kameraden moesten banen.

Op een wenk van den gastheer, begon de strijd. De jongelingen renden vooruit doch slechts aan enkelen gelukte het de hut te bereiken, waar zij werden opgewacht door vrouwen, die hen zonder vorm van proces, peperwater in de oogen trachtten te gooien! Eindelijk wierp een der strijders, de paloeloe-bedekking van de korjaal af, een heldendaad, die een luid gejuich verwekte. Den overwinnaar werd dan de eerste dronk aangeboden, hetgeen hem echter niet goed smaakte, in aanmerking genomen het peperwater, dat hem in de oogen brandde. Het feest was geopend.

Alle dansers begonnen om de korjaal heen te loopen onder het uiten van een luid hia-hia[59] gevolgd door allerlei geluiden van dieren en vogels. Elke man plaatste zijn linkerhand op den schouder der vrouw, die naast hem stond, terwijl hij met de rechterhand de kalebassen drank aannam. Het geheel werd opgeluisterd door gezang en trommelslag, terwijl ook de fluiten zich lieten hooren.

De trom *sambula*, Ar. *samulan* thans bij onze Indianen in gebruik, is dikwijls zeer groot en bestaat uit een stuk uitgeholden boomstam of hollen stam van een Mauritiuspalm, met dunne wanden. Aan beide open enden wordt een herten- of boschvarkenvel gespannen, dat echter vooraf gedroogd, doch vóór het gebruik weder in water geweekt moet zijn. Over elk gespannen vel loopt soms een touw met een houtje in het midden, dat strak aangetrokken, elke zijde van de trom een ander geluid doet voortbrengen. Gedurende het feest hangen de trommen doorgaans met touwen aan de dwarsbalken der hut vast. Arowakken gebruiken ze slechts zelden.

Een Caraïbische fluit van dezen tijd heet evenals het materiaal waauit zij vervaardigd is, *kwama* d.w.z. bamboes. In vroeger eeuwen echter gebruikten zij versierde fluiten van jaguar- en

(59) Dit is het geluid van den Zonpapegaai (*Dyoptyns accipitrinus*) Car. *Manakapoeja*, Ar. *Hiahia*, een onzer fraaiste vogels, die bij de Indienen geldt als het zinnebeeld van pronkzucht.

menschenbeenderen. Verder hadden ze nog rieten fluiten en houten trompetten.

De Arowakken maken ook bamboesfluiten, bij hen *hiwa* geheeten; verder dwarsfluiten met de opening in het midden *baldatu*, dwarsfluiten van bamboes *debejoeka*, alsmede rechte fluiten van ongeveer een halven meter lengte, *jankabwari* genoemd, Car. *alawira*?

Een dansstok bestaat uit een stok van ongeveer vijf voet lengte waaraan bossen zaden *joro-joro* (vooral van *Thevetia nereifolia*). Tegen den grond geslagen, brengen deze zaden een ritselend geluid voort. Verder heeft men bamboesstokken met trossen zaden eraan. Tevens bestonden in vroeger eeuwen ook dansstokken met vogel en dierkoppen erop en versierd met vederen, stukken huid enz. Die zouden in gebruik geweest zijn bij de dierendansen(60)

Een Indiaansch feest van dezen tijd vindt doorgaans op de volgende wijze plaats:

Ieder muzikant bespeelt zijn instrument op eigen houtje, zonder zich aan zijne kameraden te storen. Vrouwen en mannen scharen zich elk in een afzonderlijken kring. Alle zingen eentoonige liederen of liever zinsneden op een treurigen toon on altijd in mineur Overal hoort men:

Malombo eneko jaho tata enz.

Drink een kalebas, oom, moeder enz.

Doch vooral de vogelzangen zijn zeer in zwang. Ze klinken ongeveer als volgt:

Ginder zingt een Koejakee; hoort gij den Koejakee zingen!

Daar zit een Lijster te fluiten. Zij fluit Koelasili, koelasili enz.(61)

Sommige zg. vernegerde Indianen hebben andere liedjes zooals:

Het geld is op, maar drank is er nog, gevolgd door een wel wat te levendige beschrijving van de schoonheid der vrouwen!

Gedurende het feest zitten de ouderen van dagen, alsook de voorname gasten enz. op banken of liever gekanthouwde boomen, die plat op den grond liggen. Zij zingen en dansen niet, doch drinken even hard mede van den drank, die hen door de vrouwen wordt aangereikt.

(60) Im Thurm maakt tevens melding van een soort AEolische harp, vervaardigd uit het blad van Mauritiuspalm. Een vezel van het blad wordt nl. opgelicht en met twee houtjes gespannen. Zoo'n toestel, opgehangen aan een boom brengt een klagend geluid voort, als de wind er doorheen speelt.

(61) De door den heer de Goeje op blz. 24 en 25 van zijne Bijdrage enz. op muziek gebracht gezang van een jongen. Ojana is denkelijk een dezer vogelzangen, ten minste het woord *koelema* beteekent naar onze meening ‘papegaai’.

Zoo duurt de zwelgpartij voort, totdat elke danser zooveel drank ingezwolgen heeft, dat hij niet meer in staat is den hem aangeboden nap te ledigen. Hij steekt dan den vinger in den mond en braakt alles weer op den grond uit. Vervolgens met frisschen moed bezield, begint hij van voren af aan weer te drinken. Mannen, vrouwen, ja soms zelfs kinderen gaan op dezelfde wijze te werk totdat ten laatste de vloer met drank bedekt is. Allen vertoonen thans de sporen van dronkenschap. Enkelen trachten zelfs ruzie te zoeken, hetgeen hen echter niet gelukt, wijl zij door de half-nuchteren eenvoudig in een hangmat worden vastgebonden. Denk echter niet, dat dit hun vreugde stoort, integendeel schreeuwen zij even hard mede als de overigen, en verzwelgen on braken evenveel kalebassen drank uit, die hen door de vrouwen aan den mond gebracht wordt.

Gedurende het feest hebben meermalen dansen plaats, hetzij in of buiten de hut. Elke dans eindigt met een luid geschreeuw, waarna de vrouwen rondgaan met kalebassen vol drank.

De Caraiben buigen onder het dansen de knieën, terwijl zij het bovenlijf statig heen en weder bewegen. Bij de Arowakken daarentegen scharen mannen en vrouwen zich af tot twee afzonderlijke lange rijen; ieder danser of danseres houdt een ander aan den arm vast. De twee rijen komen en gaan dan van elkander onder begeleiding van fluitgeschal en gezang. Soms treden een man en een vrouw uit een groep, houden elkander bij den arm vast, terwijl zij hunne lichamen naar alle kanten heenbuigen. Versierd en opgesmukt als de dansers zijn met vederen enz., kan de dans niet nalaten indruk op den toeschouwer te maken.

De feestdansen geraken al meer en meer in onbruik, zoowel bij de Caraïben als bij de Arowakken. Vele drinkgelagen van dezen tijd bestaan slechts uit een troepje Indianen die zonder eenige versiering aan het lichaam op lage bankjes in een hut gezeten, drank inzwelgen en weer uitbraken evenals bij de feestmaaltijden der oude Romeinen plaats vond. Nu en dan rooken zij een sigaar van *barakrak*bast, waarin tabak is opgerold.(62)

(62) De tabak wordt in honig gedoopt, gedroogd en tot bundels gebonden. Gedroogd zijnde, snijdt men de bladeren fijn en rolt ze in een velletje of sigaretpapiertje, dat verkregen wordt door behendig met een mes een stuk bast *wemalie-tpipio* van de Man-barakrak *wemalia (Lecythis ollaria)* in dunne velletjes te splijten of wel het binnenste van den *pina*palm *(Enterpe ollaria)* af te scheuren. Zulk een sigaar heet *Kalienja-tamelie* of neg.eng. *Iengie sigara* hoewel men ook spreekt van een Iengi-pipa of Indiaansche pijp, en een kleine *kolo*

Ook de *Sjakokoli* of onzedelijke dans komt niet meer voor. In vroeger jaren echter werd hij formeel aangekondigd, opdat een ieder, die niet zien wilde, zich kon verwijderen!

Naar oude Caraïben verhalen, verschilden de dansen hunner voorvaderen geheel van die, tegenwoordig in gebruik, maar waarin het verschil bestond, schijnt hen onbekend. De *Itioto* of Bosch-Indianen hielden er echter dansen op na, die een imitatie vormden van de bewegingen van dieren, vogels enz. Zoo had men o.a.:

De *Piengo* of Boschvarkendans.

De dansers stelden voor een troep Boschvarkens. Elk stampte met de voeten op den grond, knarstte met de tanden, bewoog het hoofd op en neder, in alle opzichten de bewegingen van een Piengo navolgende.

De *Savaku* of Reigerdans.

Deze dans geschiedde in imitatie van de Reigers, Ibissen enz. die zoo talrijk op de modderbanken langs de kust van Suriname voorkomen. Alle dansers waren opgesmukt met witte, blauwe en roode vederen, en liepen stapvoets met hoog opgetrokken knieën, evenals Reigers enz.

Behalve de bovenstaande had men nog grappige Apendansen alsmede dansen, die een imitatie vormden van de vrijage van vogels en dieren. Merkwaardig vooral was de Schildpaddans, die van schoppen vergezeld ging, terwijl de dansers rondkropen evenals twee vrijende zeeschildpadden! Een andere even bijzondere dans stelde voor de vrijage van het Savannehert. Eene vrouw liep in kringen om een man heen.

Deze dansen, door twee personen uitgevoerd, werden zeer geappreciеerd, wijl ieder Indiaan bekend met de levenswijze der verschillende wouddieren, over de juiste uitvoering kon oordeelen.

Maar het vreemdst van alle was de Algemeene Dierendans, waarbij elke danser en danseres een verschillende dier- of vogelsoort voorstelde. Elk droeg een stok met den kop van een dier of vogel erop en had zich tevens met vederen versierd of beschilderd enz. Dansers en danseressen liepen door elkander; zij maakten daarbij de bewegingen en de geluiden der diersoorten na, door hen voorgesteld. Het Hert sprong rond, de Schildpad kroop, het Boschvarken stampte met de pooten, terwijl hij op dreigende wijze zijn hoofd schudde tegen een meisje, dat een Papegaai of Duif voorstelde. Eensklaps slaakten alle dansenden hevige angstkreten. Een Indiaan in een jaguarhuid gehuld of beschilderd in imitatie van den Jaguar sprong tusschen den troep en trachtte een Boschvarken weg te rooven.

Ginder had tevens een Boa zich om een Watervarken gekronkeld. Er volgde een groot lawaai en de dans werd een tijdje gestaakt ten einde de vrouwen gelegenheid te geven drank rond te brengen.

Al de bovenstaande dansen uit den ouden tijd vonden plaats in groote hutten, die tevens tot algemeene vergaderplaatsen dienden, waar de strijd en kainemu of bloedwraakdansen werden uitgevoerd. Zie aldaar.

XVI. Ziekten. Doodenzang en Ceremoniën. Zweepdans der Arowakken. Het verlaten van behekste plaatsen.

De behandeling van zieken onder de Indianen schijnt naar onze meening, uiterst wreed, hoewel dit meer denkbeeldig dan werkelijk is, wijl de zieke zelden iets vraagt, doch tevreden is als men zijn schamel voedsel plaatst naast zijn hangmat. Alleen in geval van algeheele hulpeloosheid, wordt hij door eene oude vrouw verzorgd (zie verder Piaaiisme).

Zoodra zich een sterfgeval in een Caraibische familie heeft voorgedaan, komen al de familieleden en vrienden van den overledene opdagen. Is de doode een man, dan beginnen al de personen, dien hij met de opbrengst zijner jacht onderhield te weeklagen. O! zucht de moeder, hij was een groot jager, nooit stond de barbakot leeg, zijne massoewa's zaten altijd vol visschen, zijn pijl miste nimmer het doel. Wie zal thans Akoeli's schieten, wie den Pakira vervolgen en de Anjoemara's met pijlen treffen!

O! mijn man, weent de vrouw, hoe vroeg moet ik u missen. Nimmer hebt gij mij mishandeld gelijk zoovele anderen. Voor u te werken, was een lust. Nimmer doofde het vuur onder de barbakot uit, want gij waart een groot jager en visscher. En thans moet gij eenzam onder den grond vertoeven en alleen de mieren en de Kapasie(63) zullen u komen bezoeken. Terug zult gij gaan tot den worm, waaruit gij ontstondt. (Zie ook Kainemu).

In vroeger jaren bleef het lijk 8 tot 10 dagen (volgens Hartsinck 30) boven den grond en al dien tijd moest de vrouw in de nabijheid zitten teneinde met een speciaal daartoe vervaardigden

(63) Al onze Kapasie of Armadil-soorten graven holen in den grond teneinde bij de ijken van menschen en dieren te komen.

waaier de lijkvliegen weg te drijven. Niet een mocht zich op het lichaam nederzetten.

Was eindelijk het lijk gedeeltelijk tot ontbinding overgegaan, dan werd in de hut van den overledene een kuil gegraven, waarin eene belegging van palmbladeren. Gewikkeld in zijn hangmat plaatste men den doode in eene zittende houding, met de knieën opgetrokken onder de kin, in zijn laatste rustplaats te zamen met al de voorwerpen, boog, pijlen, bijlen enz., dien hij gedurende zijn leven gebruikte. Zorg werd enkele malen gedragen een koord in het graf te plaatsen teneinde den vermoedelijken moordenaar vast te binden.(64) Alles gereed bedekte men het graf en stookte er zoolang een vuurtje op tot dat de aarde goed stevig geworden was. Een familielid of de echtgenoot(e) van de(n) overledene moest tevens verscheidene dagen lang op het graf in de hut slapen, waarna de plaats voorgoed verlaten werd.

Gold het een kapitein of hoofdman dan werd volgens oude schrijvers, een zijner vrouwen, doorgaans een oude, levend met hem begraven teneinde hem op de groote reis door de duisternis hulp te bieden. De oudste zoon erfde alles, tot *zelfs de vrouwen* van zijn vader. Na een jaar werden de beenderen van den overledene opgegraven, in eene mand geplaatst en als aandenken in de hut opgehangen. Sommige Caraïben echter verbrandden hunne dooden te zamen met al wat deze aan aardsche goederen, ja *zelfs slaven* bezaten.(65) Ook de beenderen werden soms tot poeder verbrand en met drank gemengd door vrienden en bloedverwanten gedronken. Vermoeodelijk geschiedde dit niet alleen uit eerbied, maar wel om

(64) Zelfs onder Suriname's hoogere bevolking komt het nog soms voor, dat men van de familieleden van een doode met koorden de maat neemt en die koorden dan in de lijkkist zet teneinde te beletten dat de ziel van den overledene den overlevenden komt lastig vallen.

(65) De Aloekoejana's verbranden hunne dooden met al den tooi, welke de afgestorvene in zijn leven bezat. Hij wordt onmiddellijk na den dood aan een paal vastgebonden, terwijl hij steunt op stapels hout, die men in brand steekt. De verbranding is in een half uur afgeloopen. De asch wordt in een aarden pot verzameld en de weduwe is verplicht een jaar lang boven dien pot te slapen, die dan aan de aarde wordt toevertrouwd. De veronderstelling gaat dat de zielen met den rook omhoog stijgen. Daarom worden Piaaiman's niet verbrand wijl ze op aarde nog noodig zijn teneinde de bezoeken van levende piaaimans en den piaaigeest der dieren te ontvangen. Zie tevens Piaaiisme.
Geheel anders gaan de Warrau's aan de Orinoco te werk. Het lichaam van den doode wordt nl. aan een liaan vastgebonnen en in de rivier geworpen, waar Pirins in één nacht al het vleesch afvreten. De beenderen hangt men dan in een versierde mand in de hut op. Bij alle primitieve volken kwam de lijkverbranding voor. Zij schijnt van de Hindoes af te stammen. Zelfs in Nederland heeft men opgravingen gedaan en potten met asch gevonden, die duidelijk op lijkverbranding doelen.

in zich den geest of de kracht van den overledene op te wekken. Ook werden er enkele malen fluiten uit de beenderen vervaardigd.

Kalienja's van dezen tijd begraven hunne dooden in eene liggende houding. Als lijkkist gebruiken zij dikwijls de twee helften van de korjaal, waarvan de overlevende zich in zijn leven bediende. Van onmenschelijkheden en vreemde gebruiken is bij hen geen sprake meer. Alleen wordt na acht dagen een z.g. neg.eng. *tapoe-horo* (sluitgat) gegeven, die doorgaans ontaardt in een braspartij. En dat zoowel onder Arowakken als Caraiben.

De vroegere gebruiken der Arowakken verschilden slechts weinig van die der Kalienja's. Ook zij bewaarden de beenderen hunner kapiteins in korven of in skeletvorm. De begrafenis werd echter voorafgegaan en gevolgd door een dans. De mannen schaarden zich in twee rijen waaruit twee dansers traden, die de een achter den ander gingen staan. De achterste nam een zweep *makwari* van zeilgras gevlochten of wel van een rietsoort *sangrafoe* (*Costus nweo-purpureus*) en sloeg daarmede op de kuiten en dijen van zijn makker tot er bloed te voorschijn kwam. Dan verwisselden beiden van positie en het schouwspel werd herhaald. Ook bij andere gelegenheden gebruikte men den *makwari*. Soms liet de kapitein het geheele dorp, mannen zoowel als vrouwen, zich naast elkander scharen en elkander op de bovenstaande wijze tuchtigen. Jonge lieden ontvingen tien slagen, oude daarentegen dertig en meer.

De ceremonie geschiedde uit eerbied voor de nagedachtenis der dooden of ook wel om den moed en de kameraadschap bij de levenden op te wekken.

Een Arowaksch Piaaiman verklaarde ons echter nadrukkelijk dat de voornaamste reden van den dans bestond in het uitdrijven van den Slechten Geest *Yawahu*. Hij beweerde tevens, dat de ceremonie thans nog enkele malen onder de Arowakken voorkomt.

De gebruiken der Warrau's in Demerara verschillen niet veel van die der Caraiben. Evenzoo wordt er eenige dagen na de begrafenis een groot drankfeest gegeven.

Zoodra in vroeger tijden enkele, spoedig achtereen volgende sterfgevallen zich op één plaats hadden voorgedaan, verklaarde de Piaaiman den omtrek als behekst en ongeschikt om verder bewoond te worden. Ook in geval dat het Piaaien van dieren eenige malen slecht uitviel m.a.w. schaarschte van wild in den omtrek zich voordeed, werd het oord onmiddellijk door de bewoners verlaten. Was de vlucht het gevolg van een epidemie zooals pokken, dysentrie enz. dan hakten de vluchtenden boomen op hun weg om ten-

einde den Joleka te beletten hen te volgen of wel zij verbrandden hunne achtergelaten woningen en andere bezittingen.

Spoedig na hun vertrek schoot het jonge groen overal op en waren binnen een kort tijdsverloop alle sporen van eene vroegere openhakking verdwenen, zoodat meermalen zelfs een kleinzoon niet in staat was, de juiste plek aan te wijzen, waar zijn grootvader gewoond had.

Ook nu nog verlaten de Roodhuiden dikwijls bij de geringste aanleiding hunne woonplaatsen teneinde elders nieuwe, ziektevrije jachtterreinen op te zoeken.

Indianen van onzen tijd rouwen niet lang om hunne echtgenooten, hoewel de man of de vrouw eenige maanden ongetrouwd blijft. In vroeger tijden echter moest eene Arowaksche vrouw zich bij den dood van haar man, van alle versiersels ontdoen. Zij sneed tevens het haar af en moest wachten met een anderen echtgenoot te nemen totdat het haar weder eene zekere lengte bereikt had.

XVII. Bekoringsmiddelen, afkomstig van den Dubbelgeest. Zinnebeelden. Hartstochten enz. in diervormen. Symbolen.

> De Magneet trekt het staal met onzichtb're kracht,
> 't Metaal schijnt er door in bekoring gebracht;
> Met d'oogen zien wij hoe het wonder geschiedt,
> Maar schudden het hoofd en begrijpen het niet.

Ieder Surinamer of vreemdeling, die eenigen tijd in werkelijk contact met de bevolking is geweest, heeft denkelijk meermalen hooren spreken over een zeker onfeilbaar Indiaansch toovermiddel, genaamd *toelala* of *troelala*, dat in staat zou zijn, liefde op te wekken. Maar slechts enkelen weten, dat er ook andere bekoringsmiddelen bestaan. Inderdaad bezit elke diervorm, vogel enz. waarvan het vleesch tot voedsel strekt, een bepaalde toelala. Verder zijn er bekoringen van verschillende hartstochten, van vermoeidheid standvastigheid enz.

Het woord *toelala* hetgeen beteekent geestzaad van dubbele, aardsche bekoring[66] hoewel onder Indianen als Negers bekend, is zuiver Caraïbisch. Zelfs de Arowakken gebruiken het in stede van hun eigen uitdrukking '*biena*' die eveneens dubbele bekoring aanduidt.

De veronderstelling gaat, dat alle toelala's afkomstig zijn van den Slangegeest, wijl het de Slang was die door haar mat oog, bij den mensch de zucht tot zonde opwekte, waarover later. Om ze te verkrijgen doodt men eene groote slang, bv. eene Aboma (*Boa constrictor*) en begraaft het lichaam, nadat alle leven er uit verdwenen is, hetgeen soms eerst na een geheelen dag geschiedt onder den grond, na eerst alles op de plek te hebben afgebrand. Na verloop van eenige dagen ontspruiten dan overal knollen of tajers, Car. *moran*, Ar. *todoli*.

Een ander middel bestaat in het binden der doode slang op een langen horizontalen staak, die op twee vertikale staken rust (een barbakot). Vervolgens wordt het lichaam geheel met palmbladeren bedekt en stevig met lianen omwonden, zoodat Gieren er niet aan kunnen komen.

Kan men geen slang vinden, dan is het voldoende, de planten op een plaats, waar een wouddier gelegen heeft, weg te branden. Doch de zoo verkregen toelala's missen veel van de eigenlijke bekoorkracht.

Over de geheele lengte en breedte van het rottende karkas, hetzij geplaatst onder of boven den grond, ontspruiten nu knollen in menigte. Immers, de geheele bodem zit vol van zaden, die slechts op eene gunstige gelegenheid wachten, om te ontkiemen, hetgeen vooral geschiedt na afbranding of omspitting van het terrein. Dat er op de plaats *bijna uitsluitend* tajers ontkiemen, vindt zijn oorzaak in het feit, dat over het algemeen slechts deze planten boven het rottende kreng kunnen groeien. De voornaamste en meest voorkomende dezer tajersoorten, is de scharlaken gevlekte *Calidrium bicolor* van welke de bloem aan een langen steel groeit en eene verdikking bovenaan vormt waaruit een wit blaadje steekt dat een bruinachtig, merkwaardig op eene slang gelijkend 6 cM. lang uitgroeisel omgeeft.

(66) Onder de Negers wordt iemand die min of meer gek handelt, *law law* genoemd. Een krankzinnige heet een *lawman*.
In zijn verslàg zegt de Goeje, dat op den dag zijner aankomst in het dorp der Trio's de vrouw van Majoh hem de handen met een tajer inwreef, door de Trio's *siinti* en door de Ojana's *sawoett* genoemd. Gaarne zovden wij willen weten welk gevoel de bekoring bij den heer de Goeje heeft opgewekt.

Volgens den Indiaan ontstaan de bekoringen direct uit het lichaam der slang. In elk zit een geest van bekoring, die een anderen geest omstrengelt en vastbindt gelijk de levende Worgslang hare levende prooi door vrees bekoort, aantrekt en vastlegt. De brekende oogen van het geworgde slachtoffer puilen dan uit hunne kassen (begeerigheid); en zoo is men er toe gekomen, zoowel onder Indianen als onder negers om het woord *kori, tesi* 'bekoring' als verduisterde 'gebroken oogen' aan te duiden.

Een collectie Indiaansche bekoringsmiddelen of toelala.

In welken vorm de toelala zich voordoet, bezit zij onder den grond een knol. Zij toont tevens hetzij in bladvorm, kleurteekening, tajer enz. eene zekere gelijkenis met het te bekoren voorwerp; verder komt nog in aanmerking de dikte en grootte van het blad alsmede het ritselend geluid dat het voortbrengt bij het wrijven tusschen duim en wijsvinger. Er mogen ook slechts vier bladeren bij elkander groeien, alle even groot en onbeschadigd. En uit dit boek der natuur leest de Indiaan tot welk doeleinde eene bepaalde tajersoort dient evenals een professor aan een universiteit de standaardwerken zijner voorgangers bestudeert

De toelala komt voor in twee vormen, nl. dezulke, die alleen dienen, tot goede doeleinden en dezulke, die tevens kunnen gebruikt

worden tot het stichten van kwaad. Onder deze laatsten zijn begrepen de bekoringen van Jaguars, Slangen enz. (zie strijdzang en dans). Immers het bekoren en naar zich toe trekken van deze schadelijke gedierten tot goede doeleinden of om hen te dooden, is een nuttig werk. Doch welk eene wreedheid als de toelala geplaatst wordt in de pagaal, de hut of aan de hangmat, enz. van een mensch, die alzoo regelrecht in het verderf loopt. Om dezelfde redenen bestaan er geen toelala's voor *Pirins, Sipari's* en dergelijke venijnige gedierten. Immers het bekoren en aantrekken dezer onder water levende wezens levert een vreeselijk gevaar op.

Ook de bekoringen van ziekten, geestpijlen enz. mogen nimmer inwendig gebruikt worden, wijl ze dan in plaats van de pijn uit integendeel in het lichaam trekken. Men plant ze dus, evenals de toelala tot het opwekken van twist enz. doorgaans een eindje van het kamp af; hoewel niet zoo ver als de jachtbekoringen.

Menigmalen hebben wij Indianen in de grootste verwondering zien staan voor onze collectie toelala, uit alle deelen van Suriname bijeengebracht. Hoe, werd ons eens gevraagd, durft gij al deze kwaadaardige planten in uw huis en tuin telen; zijt gij, die zoo goed op de hoogte schijnt, niet bang onheil in allerlei vormen aan te trekken?

Neen, antwoorden wij, want er gaan te veel vrouwen hier voorbij O! dat is wat anders, klonk het, hoewel ik u toch zou aanraden voorzichtig te zijn. Met deze dingen temmen (bedwingen) wij onze vrouwen en worden evenzoo door hen bedwongen.

Het grootste blijk van vertrouwen dat een Roodhuid iemand kan betoonen, is ongevraagd een beetje toelala aan te bieden, b.v. tegen diefstal en ter opwekking van liefde. Beduidt men den gever dat diefstal en vrijage niet in onze gedachten zijn, dan luidt het antwoord: hoe kunt gij weten wat de toekomst voor u bevat. Denk er eens aan dat u zulk een geval overkomt, en ik uw vriend, ben in het woud en niet in staat u te helpen!

De toelala's, die in het woud groeien en ook dezulken, op kunstmatige wijze opgewekt, zijn waardeloos, zoolang de geest van het te bekoren voorwerp er niet in gebracht is. Tot dat doeleinde wordt de knol gespleten en in de spleet iets hoe gering ook, van het begeerde doel geplaatst. Of wel men bemest den knol, die alzoo den geest in zich trekt. Geldt het een dier, dan geschiedt de bemesting met bloed, vleesch enz, van de bepaalde diersoort, bv. de Tapir-bekoring wordt met tapirbloed, vleesch, herse nen enz. gevoed, want

‘Gelijk ik u voed, verwacht ik van u,

‘Omstrengel, bekoor den Tapir, gelijk uw lichaam (de slang), en geef hem terug als gij ernaar gevraagd wordt.

De meeste bekoringen voor het gebruik, moeten nimmer in de nabijheid van het kamp geplant zijn. Want er bestaat niets ter wereld dat de slang zoo aantrekt als de vrouw; inderdaad kan zij, onder zekere omstandigheden, de bekoorkracht uit een geheel veld toelala's trekken. De vrouwen weten dat ook wel en houden zich geheel af, hoewel zij het zijn, die de toelala's bereiden voor de mannen.

De bereiding van alle bekoringen geschiedt in een kalebas of *prapi* (met of zonder water er in). De knollen worden gestampt, gesneden of geraspt tezamen met roekoe, of *koesoewe*, en zoo het een dier geldt, ook de *stankklieren* (plek aan het lichaam, dat het onaangenaamst riekt), *afval*, wormen uit de rotte hersenen, vooral van vogels, die den jager de schuilplaats der prooi moeten aanwijzen. Verder eenige Bladdragers of Parasolmieren, die onbeladen naar een boom toe trekken alsmede enkele die met blaadjes terugkeeren. Want dat is het zinnebeeld van succes; geen mier toch keert onverrichter zake terug. Soms gebruikt men ook Padden enz. die een sterken geur bezitten en niet te vergeten wormen uit het hart de hersenen enz. van een der kleinere soorten IJsvogels vooral *Ceryle superciliosa*. Want dit vogeltje slijpt zijn snavel tegen een boomstronk terwijl zijn geluid klinkt als het sri-sri voortgebracht onder het slijpen van een mes. Bemerkt hij een prooi, dan schiet hij, een levende pijl gelijk onder water en keert zelden onverrichter zake terug. Dusdoende vormt hij, naar Indiaansche opvatting het zinnebeeld der gelukkige jacht, doch vooral der visscherij.

De Indiaan wrijft of ent door insnijdingen zich in met het mengs el:

1. Over zijne oogen: om te zien, zonder gezien te worden.
2. Over zijne ooren: om te hooren, zonder gehoord te worden.
3. Over tong en lippen: om geluiden na te bootsen.
4. Over zijne voeten: om geen geraas te maken.
5. Steeds wrijft hij naar zich toe teneinde het dier op zijne schreden te doen terugkeeren, den jager tegemoet.
6. Aan het bovenstaande worden nog toegevoegd de toelala's voor moed, adem, standvastigheid, om niet te verdwalen, rechtschieten enz. Inwendig gebruikt, wekt de toelala in den mensch den hartstocht op der bepaalde diersoort enz. welke zij verondersteld wordt te bekoren.

Ongelooflijk als het moge klinken, de *jacht*bekoring doet *inderdaad* wat ervan beweerd wordt. Zij wekt het vertrouwen op, zij *bekoort, houdt vast*, en *trekt* den geest van het dier zoodanig aan, dat het den jager *te gemoet* loopt. Immers, de stank van den afval en andere bestanddeelen der bereiding is zooveel *sterker* dan de geur van den Indiaan, dat het dier in den komende, *niet een mensch*, doch *een dier van eigen soort* meent te ruiken. Het staat dus gerust op en gaat den naderende te gemoet. Zelfs al ziet het dier den jager, dan nog blijft het staan Zijn instinct is in de war; immers, het ziet een *mensch* (vijand) doch ruikt een *vriend*.

Om een specialiteit te worden en boven anderen uit te blinken bij de jacht op eene bepaalde diersoort, bv. een hert, moet de Indiaan steeds de *brekende oogen* van het gedoode dier likken. Zoodoende neemt hij in zich op den hertengeest en verkrijgt in de oogen van levende herten de gedaante van een hert. Hij wordt dan wat de Arowakken een *balili* (baas of meester) noemen, mits hij de moeite wil nemen, zijn neus voor reuk en adem te openen Dit nu geschiedt door een spits uitloopend touw van vezels in de neusgaten te steken en door den mond weer uit te trekken. Verder moet hij zich, ten einde alle kwade invloeden te verdrijven, laten bijten door venijnige mieren, elk in een spleetje aan het uiteinde van een stokje vastgehouden en tegen het lichaam aangedrukt Verversching der verschillende inentingen elke nieuwe maan wordt tevens noodig geacht, terwijl de jager niet meer dan acht dieren na elkander mag schieten wijl anders de hertenmoeder of geest boos zou worden en onheil over den omtrek brengen.

Ook het bovenstaande berust gedeeltelijk op waarheid. Immers hoe meer herten een Indiaan schiet, hoe meer zijn vertrouwen toeneemt; hij verzamelt steeds versche stankklieren; afval enz. die hem in staat stellen zich ten allen tijde met een sterken hertegeur te omgeven. Begrijpelijk wordt tevens het gezegde van een Indiaan: ‘dat de reden, waarom een ander meer wild schiet, niet ligt in meerdere behendigheid of list, doch in een *krachtiger* toelala.

Dat de neger dus dikwijls faalt bij een jacht op dezelfde plaatsen, waar een indiaan volkomen succes behaalt, zou hij te wijten hebben aan den sterken, eigenaardigen, aan zijn ras eigen geur, die naar men zegt, in sommige gevallen, niet door den geur van de toelala kan overtroffen worden.

En wat het dooden van slechts acht herten aangaat, dat is de voorzorgsmaatregel van den Piaaiman, teneinde den jagers te beletten het wild uit den omtrek te verdrijven.

Indianen zoowel als negers gelooven algemeen aan de wonder kracht der jachtbekoringen, die gelijk van kracht zouden zijn met de vischvergiften. Dit blijkt duidelijk uit het antwoord van een Arowak, dien wij om inlichtingen vroegen. Eerst deed hij alsof het woord 'biena' hem geheel vreemd was. Toen zeide hij gedoopt te zijn en geen bekoringen meer te gebruiken. Maar, voegden wij hem toe, zonder toelala kunt gij *niet* jagen. Dat weet ik wel, klonk het, doch als wij die noodig hebben, koopen wij ze van de *slechte* Caraïben.

Het behoeft geen betoog, dat behalve enkele der bereidingen van jachtbekoringen en grondbekoringen, de overige toelala's natuurlijk slechts fictie zijn, hoewel zij het vertrouwen van gebruiker of gebruikster opwekken.

Toch is het mogelijk dat er in de natuur machten voorkomen, waarvan wij geen begrip hebben. B.v. welke professor of philosoof kan ons zeggen, waarom eene slang door muziek wordt aangetrokken en bekoord op zoodanige wijze, dat o.a. in Indië de slangenbezweerders de giftige Cobra met de hand kunnen opnemen.

Kwalijk kan men den Indiaan dus niet nemen als hij aan toelala gelooft. Doktoren toch geven hunne patienten soms homoeopatische middelen of maken gebruik van suggestie bij de behandeling van ingebeelde ziekten.

Onze Europeesche voorvaderen hadden inderdaad nog vreemder geneesmiddelen dan onze Indianen van dezen tijd.

Becker beschreef in zijn Parnassus Medicinalis illustratus (17e eeuw) 400 verschillende geneesmiddelen, van 116 dieren afkomstig In het werk van Lemery (1743) worden ongeveer 300 dieren gevonden en van één dier soms 5 à 6 stoffen genoemd als heilzaam voor verschillende ziekten; zoodat in dien tijd het aantal der dierlijke geneesmiddelen nog wel op 1000 geschat kan worden.

Omtrent de oorzaak, waarom een dier of een stof voor een zekere ziekte gebruikt werd, kan gezegd worden dat het uiterlijk voorkomen der stof, de maatregelen, die het dier nam bij bepaalde ziekten, die ook bij den mensch voorkomen, veel tot het gebruik hebben bijgedragen.

Maar niet alleen dat er, volgens het volksgeloof, een menigte van dieren waren, die heilzaam konden worden aangewend, men had er ook, die ziekte of betoovering konden teweegbrengen, alsmede denkbeeldige, dierachtige wezens van hoogst eigenaardige vormen, o.a. Basilisken, Draken, Zee- en Boschduivels enz.

Verder bestonden er nog voortbrengselen der natuur, die hoewel tot het plantenrijk behoorende, tot de dieren gebracht werden (*Planta animalis*). Zoo was er o.m. een meloen, (*Agnus schyticus*) die de gedaante had van een Lam en aan de aarde vastzat door een steel of voetsteeltje hetwelk voor navel diende; in werkelijkheid is deze meloen een varensoort.

Tot de eigenaardigste curiosa behoorde echter de Half-menschplant of Mandragona (*Planta-semi-hominis*), waarschijnlijk de *Atropa Belladonna* der botanisten. De wortel van deze plant verdeelt zich naar onderen toe in twee deelen en is van haarachtige wortelvezels voorzien. Er waren mannelijke en vronwelijke wortels, die door inwendig gebruik het geslacht van het te baren kind zouden kunnen regelen.

Verder werden gebruikt allerlei vieze zaken van honden, zwijnen beeren, alsmede menschenhersenen enz. Uit Eenden trok men medicijnen tegen koliek; er was zelfs een *Aqua hirundinum*, een oplossing van Zwaluwen, die den winter onder water doorbrachten; hartvormige bladeren waren goed tegen hartziekten, levervormige tegen leverziekten, terwijl de hersenen enz. van leeuwen, tijgers enz. gebruikt werden tot genezing van gelijke deelen van het menschelijke lichaam. Volgens Prof. Magnus van Breslau zou het bovenstaande zelfs nu nog niet geheel uit de geneeskunde geweken zijn. Nog onlangs lazen wij van een dokter, die extract van mieren aanbeveelt ter opwekking van kracht. Inderdaad het zou ons te ver voeren alles te specificeeren.

Veel van het bovenstaande wordt in onze Indiaansche toelala teruggevonden, hoewel deze reeds bestond voor de aankomst der blanken in Amerika.

Ook bij de Indianen van Noord Amerika schijnt de signatuurleer bekend te zijn geweest.

Wij laten hieronder een beschrijving volgen van de toelala's en hare bereidingen, zooals ze thans nog algemeen in Suriname worden toegepast.

1. Ter bekoring van den Tapir (*Tapirus americanus*).

a. Groen, met purperroode zijlijnen of aderen; het geheele midden van het blad met een dof, witachtig, lichtgroen waas overtogen, dat zou overeenkomen met de haarlooze huid van den Tapir en tevens met de witachtige bevlekking van het jonge dier. De vorm van het blad gelijkt op den tapirkop, vooral de indrukking boven de kaken, de ooren en den snuit. De insnijding bovenaan het blad

bedraagt 2/3 tot 3/4 der vorklengte. De bladsteel is witachtig lichtgroen van kleur. Afmeting van het blad 27 bij 16 cM.

b. Vorm als voren, doch afmeting grooter, ongeveer 40 bij 25 cM. Kleur donkergroen met donker purperachtig karmijnroode zijlijnen en aderen en met een waas van dezelfde kleur over het geheele midden van het blad; bladsteel purperrood.

Deze varieteit wordt minder gebruikt dan de voorgaande, omdat zij door onkundigen moeilijk te onderscheiden is,

Beide zijn varieteiten van *Calidrium bicolor*.

De bereiding van de Tapirbekoring, Car. *Maipoeli-toelala*, Ar. *Kama-Firiberoe* of *Katowro-biena*, geschiedt als volgt:

Men wascht zich ter voorkoming van kwade invloeden, den dag te voren met water waarin gestampte knollen van de bitter-kassave; want kassavebrood *arepa* is *groot* voedsel evenals de Tapir *groot* wild is. Vervolgens wordt de knol of maipoelimoran gestampt met water, want de Maipoeli is een waterdier. Het water moet tevens door den neus opgehaald worden evenals de Tapir dit doet; Eveneens moet men zich op den grond omrollen en wentelen, bij voorkeur op een modderige plaats of wel men bootst de bewegingen van den hieronder vermelden Tapirvogel na, naar gelang men zich aan het dier als Tapir of Vogel wil vertoonen. Verder is noodig, behalve de bekoringen voor rechtschieten enz., een poeder, bestaande uit wormen uit den rotten tongtip, het staartuiteinde, de oogen, de nieren het hart en de hersenen van den Tapir, alsmede een stuk vleesch tusschen de hoeven. Dit alles wordt tot poeder verbrand te zamen met een weinig zand, en eenige wormen uit het spoor van den Tapir alsook enkele Luizen en andere Parasieten die zich aan zijne huid bevinden; verder wormen uit de rotte hersenen, de nieren de oogen het hart, de tong, de snaveltip en het staartuiteinde van den Tapirvogel, *Awataloe* der Caraïben, *Saliet* der Arowakken en *Boesi-kaka* der Negers. Men heeft verschillende species, alle behoorende tot de Gierachtige Valken of Karakara's *Polyborinoe*. De meest bekende soorten zijn: de Zwarte Karakara *Icbyter ater* en de Witkop Karakara *Milvago chimachima*. Vooral laatstgenoemde is de Tapirvogel bij uitnemendheid; ook zijn geluid klinkt min of meer als dat van den Tapir.

De Tapirvogels houden zich op in den omtrek van de plaats, waar zich de Tapir bevindt; zij dalen af en aan op zijn rug neder, teneinde de parasieten aan zijn huid op te pikken.

De veronderstelling gaat, dat degene die zich met het bovenstaande mengsel op de gebruikelijke wijze insmeert, geleid zal worden

door het instinct (de hersenen) de levensgeest (hart en nieren) van den Tapirvogel (van snaveltip tot staartuiteinde) die de parasieten van de tapirhuid wegpikt en dus bepaald weet, waar het dier zich ophoudt. De tong stelt den jager tevens in staat het juiste geluid van den Awataloe na te bootsen; de Tapir denkt dan, dat zijn vriend nadert. Ook de Luizen en andere parasieten, afkomstig van de tapirhuid weten de schuilplaats van het dier te vinden.

Zoo bekoord, trekt de Indiaan er op uit ten einde naar een versch tapirspoor te zoeken. Dit valt hem niet moeielijk. Immers de Geest van het zand en de wormpjes, die zich steeds in een versch spoor bevinden, weten wel, waar er naar om te zien mits men gedurende de jacht niet spuwt, want dat is een teeken van minachting.

Bemerkt de Tapir zijn vijand, dan laat hij een gefluit hooren, dat terstond door den Indiaan beantwoord wordt met het geluid van den Tapirvogel. Het dier meent dan een vriend te hooren (volgens den Indiaan ziet het beest geen mensch, maar een vogel) en blijft staan. De jager nadert nu tot dicht bij het bekoorde dier en schiet het dood.

Vervolgens snijdt hij een stuk wariembo dat hij in de lengte opensplijt, uitgezonderd de beide uiteinden. De spleet wordt heel voorzichtig opengehouden ten einde het tapirslichaam er door te laten, doch zoodra dit geschied is, weder gesloten m.a.w. de tapirgeest zit dan gevangen en kan zich niet op zijn moordenaar wreken.

Een ander middel bestaat in het plaatsen van een hoopje kruit voor den neus van het gedoode dier, na eerst den tongtip te hebben afgesneden en onder den staart te hebben gebracht (de geheele Tapir.) Men steekt dan het kruit aan, uitroepende: ‘Tapir, gij moogt u wreken na eerst de korrels geteld te hebben! hetgeen natuurlijk onmogelijk is na de ontbranding van het kruit.

Houtluizen (*Termites*) worden soms tot hetzelfde doeleinde ge bruikt. Men breekt nl. een stuk af van een houtluizennest en plant dit op een staak voor den neus van den gedooden Tapir, terwijl over den kop andere stukken gestrooid worden. Vervolgens roept men den tapirgeest toe, de insecten te tellen, en verbrandt ze dan terstond.

De methode om den maipoeligeest met een gespleten wariembo te bezweren is typisch indiaansch; voor de anderen kan ik evenwel niet instaan, hoewel ze dikwijls door de Indianen worden toegepast.

Na den tapirgeest onschadelijk gemaakt te hebben, wordt het gedoode dier in stukken gesneden en, als men zich dicht bij een

bewoonde plaats bevindt, in gevlochten korven van palmbladeren, zg. *pasri's* gepakt. Ook een kalebas met bloed, het hart, de hersenen de nieren, de tong, het staartuiteinde enz. neemt men mede om als voedsel voor andere maipoeli-morans of knollen te strekken ter opwekking van den tapirgeest enz.

Bevindt men zich te ver van een bewoonde plaats af, dan wordt het vleesch eenvoudig gebarbakot, d.w.z. berookt. Daartoe gebruikt men een barbakot bestaande uit twee rechtopstaande stokken, waarover een dwarsstok (evenals een rekpaal); op den grond wordt dan een vuur aangestoken, dat veel rook geeft.

Na afloop der berooking moet de barbakot geheel afgebrand worden, want anders zal een rondzwervende tapirgeest, het toestel ziende en begrijpende, waartoe het gediend heeft, zijn kameraad trachten te wreken.

2. Ter bekoring van Witlip Peccari's (*Dicotyles labiatus*).

Deze soort Boschvarken of Piengo-bekoring, Car. *Poiki-* of *Piengo-toelala*, Ar. *Keheroem* of *Dodole-biena* (*Xanthosma*) is een groen blad met lichtgroenen steel; de insnijding van boven reikt tot waar de steel vastzit. Aan de onderzijde die er lichter groen uitziet dan de bovenzijde, bevindt zich een 5-6 cM. lang verschrompeld donkergroen uitgroeisel dat zou overeenkomen met de stankklier, die het Boschvarken op zijn rug bezit. De afmeting van het blad bedraagt 20 bij 12 cM.

De Piengo is geen waterdier zoodat de bereiding van de toelala zonder water geschiedt. Men heeft echter noodig, behalve een weinig zand uit een versch spoor, de stankklier, die zich aan den rug van het dier bevindt, verder de hoeven, de tip van de tong, het staartuiteinde, het hart, de oogen en de nieren, alsook de snavel-tip, het staartuiteinde, de tong, het hart, wormen uit de rotte hersenen, de nieren, de oogen enz. van den Piengovogel, vooral *Icbyter ater*, hoewel men ook van de andere Tapirvogels gebruik maakt. Dit alles wordt tot poeder verbrand vervolgens gemengd met den gedroogden afval van het dier alsmede eenige kruiden, die eenzelfde muskusgeur hebben; verder nog een drogen tak, die onder het breken in stukken, een geluid ‘klak’ ‘klak’ voortbrengt, gelijkstaande met het tandengeknars van den Piengo.

Bij het wrijven van de toelala aan het lichaam moet men het hoofd omlaag houden, met de tanden knarsen en stampen met de voeten, evenals een Boschvarken.

Hierdoor ziet men er in de oogen van den Piengo uit als een broeder die niet behoeft ontweken te worden. Toch is het niet geraden, de toelala recht naar zich toe te strijken, want dan trekt de troep regelrecht naar u toe, hetgeen zeer gevaarlijk is. Ten einde dit te voorkomen, wrijft men dus in een schuine richting.

De geest van een gedooden Piengo wordt als zeer kwaadaardig beschouwd. Men zorgt dan ook steeds de barbakot waarop het vleesch berookt werd, te verbranden, ter voorkoming van onaangenaamheden.

3. Ter bekoring van Withals Peccari's (*Dicotyles torquatus*.)

De Pakirabekoring (zie illustratie).

Car. *Pakira-toelala*, Ar. *Matola-* of *Abojoe-biena* (*Xanthosma sp.*) zie ill.) is een donkergroen blad met lichtgroenen steel. Van boven bevinden zich twee zijwaarts staande gedeelten die in grootte varieeren tusschen 20 bij 11 tot 30 bij 15 cM. terwijl de lengte en breedte van het blad 32 bij 22 tot 60 bij 40 bedraagt. Andere varieteiten zijn kleiner en hebben naar verhouding korter ooren; alle gelijken evenwel op den hangenden kop, de ooren en den snuit van het dier.

De bereiding van de Pakiratoelala geschiedt op dezelfde wijze als die van den Piengo. Alleen wordt er aan toegevoegd het verbrande poeder van twee takken, die onder het wrijven tegen elkander een geluid voortbrengen als het geknor van een Pakira.

4. Ter bekoring van Paca's (*Coelegenys paca*).

Een typisch blad van de Pacabekoring (zie ill.) Car. *Oelanatoelala* Ar. *Labba-biena* is ongeveer 25 cM. lang en 12 cM. breed. De kleur is donkergroen met scherp afstekende witachtig lichtgroene zijlijnen of aderen en middenlijn van dezelfde kleur; de steel ziet er lichtgroen uit; de insnijding van boven meet 1/2 der vorklengte; soms heeft het blad een weinig purperrood.

De vorm van het blad komt overeen met de ooren, den kop en den snuit van den Paca, terwijl de witachtige lijnen er uitzien als de bevlekking aan de huid van het dier.

De bereiding van de Oelana-toelala vordert niet veel kunde. Men behoeft zich slechts te wasschen met water, waarin de *moran* of knollen gestampt zijn, want de Paca is een waterdier en tevens een nachtdier, dat zich bij dag in holen verschuilt. Hij loopt ook niet weg als de jager nadert en zijn spoor is te nietig om door een mensch opgemerkt en geroken te worden. De jacht geschiedt

dus meestal met speciaal daartoe afgerichte en door den geest van een watervogel, zooals de *Bonpon* (*Heliornis fulica*) bekoorde jachthonden, die het dier opjagen, dat dan terstond het water opzoekt.

De jager zelve smeert de toelala om zijne ooren, opdat hij het geblaf der honden goed zal kunnen hooren. Voor absolute zekerheid wrijft hij zich tevens over het aangezicht want de Paca doet dit ook; bij voorkeur geschiedt de operatie echter in een kreek.

5. Ter bekoring van Agoeti's (*Dasyprocta agouti*).

Van de Agoeti-bekoring, Car. *Akoeli-toelala*, Ar *Toekoeleroe-biena* bestaan er twee soorten. De eerste is een tajer (*Calidrium bicolor*.)

De kleur is groen met of zonder witachtig lichtgroene middenlijn en aderen, zoodat het geheel, wel wat gelijkt op No. 8.

De vorm verschilt evenwel en is bovenaan rechter, terwijl de insnijding ongeveer 2/3 der vorklengte bedraagt. De witachtig lichtgroene bladsteel bevindt zich tevens meer naar het midden van het blad toe.

De gelijkenis van het blad met een agoetikop zit niet in de ooren, doch in den snuit van het dier.

De tweede soort van Agoetibekoring is een soort van wilde yams (*Droscorea sp.*). De knol bevindt zich in den grond, doch de plant is een klimop. Het blad is lichtgroen met een lichtgroenen steel. De aderen zijn duidelijk, terwijl de vorm van het blad breed is breed uitziet (8 bij 7 cM.) met een tot den steel reikende, eigenaardige insnijding van boven.

Volgens sommige Indianen zou de vorm overeenkomen met de ooren van een Agoeti; anderen weer beweren, dat het blad gelijkt op de ronde achterbouten van het dier.

Bij de bereiding van de Agoetibekoring worden gebruikt wormen uit de rotte hersenen, de oogen tong, ooren, nieren en het hart van het dier, tezamen met wormen uit de rotte hersenen, snaveltip, tong, oogen enz. van den Agoetivogel (*Aramides cayennensïs*), bij de Caraïben als Krotaka bekend. Dit alles wordt tot poeder verbrand en gemengd met de gestampte moran of knollen, doch zonder toevoeging van water.

Smeert men dit mengsel aan het lichaam dan wordt men door den Agoeti als een Agoeti aangezien. Smeert men het om den mond, dan geschiedt dit ter juiste nabootsing van het geluid, dat den Agoeti het wegvluchten belet, en hem zelfs op zijne schreden doet terugkeeren. Tevens kan hij zich niet genoeg verbergen om

niet door den Agoetivogelgeest ontdekt te worden, want beide bewonen hetzelfde donkere struikgewas, terwijl beider roodbruine kleur min of meer overeenkomt.

Ook met jachthonden wordt wel eens jacht op Agoeti's gemaakt. De jager smeert dan eenvoudig de toelala over zijne ooren, zorg dragende de bewegingen van het dier trouw na te bootsen.

Deze bekoring geldt ook voor de Manboera (*Dasyprocta acuchi*) doch heet dan *Akoesiwe-toelala*, Ar. *Adoeri-biena*.

6. Ter bekoring van het Watervarken. (*Hydro-choerus capybara*).

De Watervarkenbekoring, Car. *Kapoewa-taelala*, Ar. *Kibijola-biena* zou overeenkomen met die van den Tapir; alleen zijn de bladeren kleiner, met minder rood en hebben tevens een korter insnijding bovenaan. De vorm zou gelijken op den kop, de ooren en den snuit van den Kapoewa.

De bereiding van de toelala geschiedt met toevoeging van water, te zamen met wormen uit de rotte hersenen, tongtip enz. van het dier. Van het mengsel wordt door jagers slechts zelden gebruik gemaakt omdat betrekkelijk weinig Surinamers het vleesch van het Watervarken eten. Daarbij komt, dat men bij het wrijven van de toelala aan het lichaam, zich evenals de Kapoewa, flink in modder moet omrollen.

7. Ter bekoring van Herten.

De 3 verschillende hertbekoringen zijn varieteiten van *Calidrium bicolor*. Het blad is eenigszins donkergroen met duidelijke purperroode middenlijn en eenige lichtere, dikwijls zelfs witachtige vlekken. Sommige exemplaren hebben wit in het midden, hetgeen zou overeenkomen met de bevlekking van het jonge Hert. De vorm van het blad is smal met spits uiteinde, de insnijding van boven diep, ongeveer 2/3 tot 4/5 der vorklengte. De bladsteel die zeer nabij het midden van het blad staat is licht purperrood of groenachtig van kleur. De afmeting varieert, al naar gelang der te bekoren hertsoort.

Geldt het een Geelbruin Hert (*Cervus savannarum*), Ind. *Wojo* of *Awojo* dan moet het blad ongeveer 22 bij 7 cM. meten.

De bekoring van het Roodbruine Woudhert (*Cervus rufus*), Car. *Jakalawa*, Ar. *Koejala* of *Kakoesjieroe* is kleiner 16 bij 5.5 cM. terwijl men voor het Kleine Guazutu (*Cervus nemorivagus*) Car. *Karijakoe*, Ar. Walibisiri, slechts een blad van 13 bij 4 cM. noodig heeft.

De vorm van al de drie aangehaalde variëteiten komt overeen met den kop, den snuit en het gewei van het Hert.

De hertenbekoringen worden zonder water bereid. Men neemt, den tongtip, wormen uit de rotte hersenen, het hart, de oogen, de nieren, het staartuiteinde, de hoeven en een weinig afval van het Hert, te zamen met een weinig zand uit een versch hertenspoor en stampt dit alles, na het tot een poeder verbrand te hebben. Vervolgens mengt men het met de gestampte knollen.

Zoo toebereid wordt de toelala over het geheele lichaam gewreven waarbij men steeds op een omgevallen boom moet staan omdat het Hert de eigenschap bezit zelden omhoog te kijken. Door naar zich toe te wrijven keert het dier op zijne schreden terug, den jager tegemoet.

De Zeekanthertbekoring wordt vooral om de lippen en aan de tong gesmeerd teneinde den jager in staat te stellen het geluid van den hertebok na te bootsen. De hinde denkt dan een minnaar te hooren en nadert in kringen tot een welgemikten pijl haar neerlegt.

Bij de bekoring van het Roodbruine Woudhert, moet men wormen uit de hersenen, het hart enz. van een woudvogel zooals de Groene Buidelspreeuw *Ostinops viridis* toevoegen omdat deze vogel de schuilplaats van het dier kent. Tevens wordt de bekoring om de ooren gesmeerd, want het gehoor van het Woudhert is zeer ontwikkeld.

De bereiding van de Guazutu of *Kroejakoe-toelala* geschiedt met toevoeging van wormen uit de hersenen enz. van een savannevogel zooals de Lijster of *Koelasili* (*Turdus sp.*) of de *Wiedowiedo* (*Sturnella magna*), want deze vogels boezemen geen vrees in aan de schuwe Herten. Tevens worden toelala No. 24 en 25 gebruikt, want de jacht is dikwijls zeer vermoeiend.

Ook met afgerichte en bekoorde jachthonden worden Herten meermalen bemachtigd. De jager smeert dan de toelala aan zijne ooren teneinde het geblaf der honden duidelijk te hooren.

Alle hertengeesten gelden als hoogst gevaarlijk en dit is gedeeltelijk de reden, waarom Indiaansche Piaaimannen aan zoovele menschen het eten ervan verbieden. Overtreding van dit verbod (treef) zou gestraft worden met vlekken (lepra) gelijk de vlekken aan een hertenhuid.

8. Ter bekoring van Armadillen.

De Armadil-bekoringen, alle variëteiten van *Calidrium bicolor*, zijn groene bladeren met of zonder een dunne, draadachtige purper-

roode midden alsmede een witachtig lichtgroene, ongeveer 1 cM. breede, spits uitloopende middenstreep, die zou gelijken op den staart van den Armadil. De vorm van het blad is verlengd, 15 bij 8 cM. met een korte insnijding ongeveer 1/3 der vorklengte van boven; de bladsteel is witachtig lichtgroen.

De vorm van het blad zou overeenkomen met den kop, den snuit en de kleine ooren van den Armadil. Men heeft verscheidene soorten, die alle in grootte varieeren; de meest bekende specie is de Kabassoe (*Dasypus tatouay*) Car. *Kapaci*. Ar. *Jiesie*.

De bereiding van de Armadilbekoringen geschiedt zonder water. De knol wordt gestampt met een poeder, bestaande uit den verbranden tongtip, wormen uit de rotte hersenen, de nieren, de oogen het hart, het staartuiteinde enz. van het dier. Verder de afval, een weinig zand van den bodem van het kapacihol; zoo mogelijk eenige muskieten alsmede de hersenen enz. van de Armadilslang (*Lachesis mutus*) en de Armadilvogels *Palapitjolo* (*Monasa nigra*) en de *Hoetoe* (*Momotus brasiliensis*).

Bij het wrijven der bekoring aan het lichaam moet de jager kruipen en krabben evenals de Armadil.

9. Ter bekoring van Luiaards.

Beide luiaardbekoringen zouden zijn variëteiten van *Calidrium bicolor*, die eene gelijkenis vertoonen met den kop van het dier. De grootere soort heet Tweevingerige Luiaard (*Choloepus didactylus*) Car *Watjole*, Ar. *Hau*, en de kleinere Drievingerige Luiaard (*Bradypus tridactylus*), Car. *Koebilisi*, Ar. *Walimedoe*.

De luiaardbekoring wordt slechts zelden gebruikt, omdat de dieren zoo gemakkelijk bemachtigd kunnen worden. De bereiding geschiedt op de gebruikelijke wijze met wormen uit de hersenen enz. Doch hieraan worden toegevoegd wormen uit de hersenen, oogen enz. van den Harpyarend. *Kwano* der Caraiben en Haw of Walimedoebalili (Luiaardbaas) der Arowakken. Bij het smeren van de toelala aan het lichaam moet de jager zorg dragen het vooral aan den achternek en de oogen te doen. Ook moet hij zich flink uitrekken evenals een Luiaard.

10. Ter bekoring van Apen.

Bekoringsmiddelen om Apen te bemachtigen zouden bekend zijn aan sommige Indianen, hoewel ik ze niet heb kunnen vinden. Zij zouden eene gelijkenis vertoonen met de ooren der verschillende species. De bereiding geschiedt op de gebruikelijke wijze met toe-

voeging echter, al naar gelang de omstandigheden het vorderen, van wormen uit de hersenen enz. van den Brulaapvogel (*Haemato derus militaris?*) den Zwarten Mekoevogel(!) en den Apendoodvogel (*Columba plumbea*) wiens geluid den dood van Apen zou aankondigen.

De bekoring wordt aan den achternek en de oogen van den jager gesmeerd, omdat deze lichaamsdeelen het meest bij de apenjacht te lijden hebben. Geldt het echter Rolapen, dan wrijft hij ook aan den mond teneinde het geluid der dieren trouw na te bootsen.

N.B. Bekoringen van Boomstekelvarkens, Manatie's, Dolfijnen, Opossums, Veelvraten en Otters heb ik niet kunnen machtig worden noch eenige. aanwijzing omtrent de bereiding enz. kunnen verkrijgen. De Indianen schijnen ze inderdaad niet te kennen.

11. Ter bekoring van den Jaguar (*Felis onca*).

De Jaguarbekoring, Car. *Awaloewa toelala* of *Kaikoesji-toelala*, Ar. Arowa-biena is een variëteit van *Hippeastrum equestre*. Het blad komt veel overeen met de door vrouwen gebruikte man bekoring, doch is grooter, terwijl de knol er rood, niet wit uitziet. De bloem is tulpvormig en rood van kleur.

De Tijgerbekoring wordt, van wege hare gevaarlijkheid niet door de Indianen geteeld in den omtrek hunner woonplaatsen Immers, de toelala trekt den Tijger aan en leidt hem regelrecht naar de bekoring toe. Ook bij de jacht is het niet aangeraden eenige kunstmiddelen te gebruiken, hoewel de bereiding ervan vrij eenvoudig geschiedt.

Men neemt nl. de tot poeder verbrande wormen uit de hersenen de oogen, den tongtip, het hart enz. van het dier te zamen met een weinig gedroogden afval, een stuk vleesch tusschen de nagels, alsmede wormen uit de rotte hersenen enz. van den Tijgervogel (*Tigrisoma lineatum* en *Botaurus pinnatus*) en een weinig zand uit een versch tijgerspoor. Voeg hierbij nog een weinig onwelriekend water uit een plas, waaruit de Jaguar nieuwe krachten put als hij zwak geworden is, alsmede wormen uit de rotte hersenen enz. van sommige dieren, zooals de Capoewa enz. die de voornaamste prooi van den Jaguar uitmaken. De geest dezer dieren zal u dan, uit wraak naar de schuilplaats van hun vijand leiden. Wees echter voorzichtig de toelala nooit naar u toe te wijzen, want anders loopt de Jaguar u te gemoet.

Na den Tijger gedood te hebben en de hersenen, de nieren, de lever, het hart, de tanden, de klauwen, de baarden enz. te hebben

verwijderd om later weer te gebruiken, wordt het karkas in den grond begraven of liever in het water geworpen waar Pierins het in weinig tijd geheel opvreten. Immers als de wraakzuchtige tijgergeest terugkeert en den jager vraagt waarom hij zoo moorddadig is opgetreden, dan kan geantwoord worden, dat de Pierins de schuldigen zijn. De Tijger kan gerust informaties inwinnen, hetgeen evenwel onmogelijk is wijl hij niet kan duiken.

Is het tijgerlichaam onder den grond begraven, dan verwijst men den Geest naar den Armadil, die holen in den grond graaft om bij de krengen te komen. Waag het echter niet het karkas onbegraven te laten, want de Gieren zouden u verklikken.

De tanden van den Jaguar worden doorboord en als halssnoer aan den hals van kinderen gehangen, die alzoo niet alleen beschermd zijn door den Geest van het dier, maar ook door hem gevoed worden. De baarden en tanden zouden giftig zijn, terwijl een zekere spier in het lichaam van het dier dienst doet om jachthonden onkwetsbaar te maken tegen tijgerklauwen. De hersenen zouden tevens een middel vormen tot opwekking van vechtlust en geweldadigheid.

12. Ter bekoring van den Grooten Mierenbeer (*Myrmecophaga jubata*).

De Mierenbeerbekoring zou een variëteit zijn van *Calidrium bicolor* en wel een smal, spits blad als de hertbekoring, doch met korter insnijding; de vorm zou overeenkomen met den langen kop en snuit van den Mierenbeer.

Bij de bereiding der mierenbekoring Ca. *Tamanua-toelalala*, Ar. *Kadansilire-biena* wordt geen water gebruikt. Men stampt de knollen te zamen met een poeder bestaande uit een beetje van het gedroogde schuim of de stank, die zich aan den nek van het dier bevindt, alsmede wormen uit de rotte hersenen, de oogen. de tongtip, het hart, de nieren enz.; verder een exemplaar van elk der miersoorten, die tot voedsel van het dier strekken, een weinig zand uit een versch spoor en niet te vergeten... de wormen uit de rotte hersenen, de snaveltip, tong, oogen enz. van het Mierenkoninkje (*Pithys albifrons*) een eigenaardig vogeltje, door de Caraiben *Tanakakajoema* en door de Arowakken *Horeru balili* (baas der Piengo-mieren) genoemd.

Bij de aanwending van de toelala moet men zorg dragen steeds in een schuine richting te wrijven en daarbij de beenen evenals een hoepel te buigen, want dat is de houding van den Mierenbeer. Van de bekoring wordt echter slechts zelden gebruik gemaakt om-

dat de geest van het dier uiterst gevaarlijk zou zijn en zich op zijn moordenaar zou trachten te wreken door hem te omklemmen tot de dood er op volgt.

13. Ter bekoring van Hokohoenders (*Crax alector*).

De hokkoehoen of powiesbekoring, Car. *Woko-toelala*, Ar. Hietji-

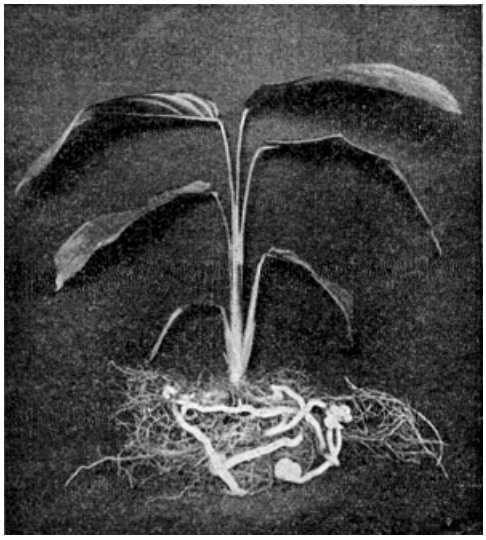

Ter bekoring van Powiezen *(Crax alector)*.

biena is een variëteit van *Calathea*. Het blad is groen en heeft een ovalen vorm, gelijk aan den staart van het Hokkohoen; deafmeting bedraagt ongeveer 16 bij 7.5 cM. de bladsteel is groen. De knol ziet er geel uit (als de snavel van den Powies), terwijl de wortels wit zijn en in elkander gekruld als de vederen aan den boven-kop van het Hokohoen ofwel als zijne ingewanden. De wortelknobbels vertoonen eene gelijkenis met den schedel van den vogel.

De bereiding van de toelala geschiedt zonder water; de knollen worden gestampt tezamen met een poeder bestaande uit de verbrande wormen uit de hersenen, tong enz. van den Powies. Dit mengsel, om den mond gesmeerd stelt den jager in staat het geluid van den vogel trouw na te bootsen.

Sommige Indianen gaan echter eenvoudiger te werk. Zij dragen hem nl. met zich rond en houden hem, op een plaats waar Powiezen

voorkomen, in de geopende hand, terzelfder tijd het geluid van den vogel nabootsende.

14. Ter bekoring van Naakt-keel Hokohoenders (*Penelope jacupeba*)

Deze bekoring, door de Caraïben *Marai-toelala* en door de Arowakken *Maroedi-biena* genoemd komt overeen met de Powies-bekoring, doch het blad is kleiner. Men heeft verscheidene species van het geslacht der Naaktkeel Hokohoenders.

15. Ter bekoring van Stuithoenders (*Tinamidae*).

Alle Stuithoenders, doch vooral het Groote Kortkuif Stuithoen of Anamoen (*Tinamus subcristatus*), hebben eenzelfde bekoring door de Caraïben *Njamoe-toelala* genoemd.

Het blad enz. is geheel gelijk aan dat van de Powiesbekoring, doch de witte wortelknobbels zijn grooter en vertoonen eene treffende overeenkomst met den schedel en den snavel van een Tinamoe.

De bereiding van de toelala geschiedt op dezelfde wijze als te voren aangegeven.

16. Ter bekoring van Patrijzen (*Odontophorus guiananensis*.)

De Patrijsbekoring, Car. *Dolokola-toelala*, Ar. *Tokoro-biena* komt geheel overeen met de voorgaande beschrijving, doch zou kleiner zijn, zonder *snavel* aan de knollen.

N.B. Behalve de bovenaangehaalde vogelbekoringen zouden er nog andere bestaan o.a. van de Muskuseend (*Cairina moschata*) Car. *Opono-toelala*, Ar. *Ieva-biena*, van den Withals Reiger (*Ardea cocoi*), Car. *Akamawari*-toelala, Ar. Honori-biena, alsmede van Ara's Papegaaien enz.

17. Ter bekoring van Landschildpadden (*Testudo tabulata*).

De Schildpadbekoring, Car. *Wajamoe-toelala*, Ar. *Hikoeli-biena* komt voor in 2 soorten. De eerste (zie ill.) is een groen blad met lichtgroenen steel en een korte insnijding van boven. De vorm en de uitholling van het blad in het midden zouden gelijken op den rug van een Landschildpad. De afmeting bedraagt 18 bij 12 cM.

De tweede soort is een vrij breed, van onder spits uitloopend blad met twee uitgroeisels van boven. Het zou overeenkomen met

het achterdeel, de twee pooten en den staart, van een Schildpad. De kleur is groen met lichtgroenen bladsteel; afmeting 8 bij 5 cM.

De bereiding van de toelala geschiedt zonder water. De knollen worden eenvoudig gestampt tezamen met de hersenen, oogen enz. van een Stuithoender, die ook tusschen boomsporen te vinden is. Het mengsel laat men een dag lang staan, wijl de Schildpad een taai leven bezit.

Bij de bereiding is het onnoodig de hersenen enz. van de Schildpad te gebruiken, omdat het dier, al ziet het een mensch voor zich toch niet kan wegloopen.

Naar men wil zou er ook een bekoring bestaan om Zeeschildpadden (*Ptaroe-toelala* der Caraïben) te vangen.

18. Ter bekoring van Haimara's (*Macrodon trahira*,)

De Haimarabekoring, Car. *Anjoemara-toelala*, een variëteit van C. bicolor is een donkergroen blad, geheel overdekt met talrijke witte vlekken. De insijding van boven is diep en reikt bijna tot aan den lichtgroenen bladsteel die nabij het midden van het blad staat. De vorm is eenigszins verlengd en zou overeenkomen met de lichaamsgedaante en de kieuwen van de Haimara. Volgroeide bladeren meten dikwijls 45 bij 23 cM. Jonge bladeren hebben een fraaien, goudachtigen glans, gelijk aan den glans over de schubben van de Anjoemara.

De bereiding van de toelala geschiedt met water. De knollen worden gestampt tezamen met de hersenen enz. van den visch. De jager smeert dit mengsel aan zijne pijlen of aan het lokaas aan de haken of wel aan de maswa (een van stokjes samengesteld toestel om visschen te vangen).

19. Ter bekoring van Patakers (*Macrodon sp.*)

De Pataker-bekoring, Car. *Patakai-toelala*, Ar. *Hoeli-biena* is kleiner doch komt in kleur, vorm enz. geheel overeen met de Haimarabekoring. Ook de bereiding geschiedt op dezelfde wijze. Het mengsel wordt vooral aan de punten van de toekoesi (pijl met 3 punten) gesmeerd.

N.B. Bekoringen van andere species Zwampvisschen, zooals de Matoeri, Kwiki, enz. schijnen bij de Indianen onbekend.

20. Ter bekoring van Watervalvisschen.

De Watervalvisch-bekoring, Car. *Koemaroe-toelala* is een groen of donkergroen blad met lichtgroenen bladsteel, doch zonder vlekken.

De afmeting bedraagt 32 bij 20 cM. Jonge bladeren hebben een opmerkelijken goudglans, gelijk aan de glanzende schubben van den Koemaroe.

De bereiding van de toelala geschiedt als hierboven aangehaald. Het mengsel wordt uitsluitend aan boog en pijlen gesmeerd, alsmede aan het oog van den jager.

21. Ter bekoring van Kaweri's.

De *Kaweri-toelala* (*Philodendron sp.*) bestaat doorgaans uit 10 groene bladeren, vijf als een mensehenhand aan elke zijde uitgespreid, doch alle aan éen groenen steel bevestigd. De bladeren varieeren in grootte van af 2 bij 1 cM. tot 14 bij 5.5 cM. en zouden overeenkomen met het gespartel van den visch in het water. De knol mag tevens niet meer dan twee bladstelen hebben. De bereiding van de toelala geschiedt als de voorgaande. Het mengsel wordt aan het lokaas of aan de pijlpunt gesmeerd.

N.B. Behalve de voorgaande vischbekoringen heb ik nog hooren spreken over *Prasisitoelala* (een varieteit van Calidrium bicolor, veel gelijkend op No. 26) De overeenkomst met den visch zit in de bevlekking. Verder de *Apalitje-toelala* ter bekoring van den Trapoen (*Tarpon allanticus*) de *Blarawaine-toelala* (een geel blad) ter bekoring van den Geelback (Tachisurus parkeri), de *Kwerimani-toelala* tot bekoring van den *Mugil brasiliensis*, enz.

Ook bekoringen van Iguana's (*Iguana tuberculata*) *Wajamaka-toelala*; van Krabben (*Gecarcinus ruricola*) of *Kosa-toelala*, van Boa's (*Epicrates cenchris. Eunaectes murinus* en *Boa constrictor*) of Sarkombo. Kiliri- en Koelanacara-toelala.

Deze laatsten worden evenwel niet door de Indianen geteeld, wijl niemand een Alligator of Worgslang naar zich toe wil lokken.

22. Ter bekoring van Slangen.

De Slangenbekoring, Car. *Okojoe-toelala*, Ar. *Hoeli-biena* is een varieteit van *Calidrium bicolor*, ongeveer als No. 26, d.w.z. groen met karmijnroode lijnen; en witte vlekken. Zij wordt niet door Indianen geteeld omdat een blad voldoende is om giftige slangen aan te lokken, hetgeen niemand graag doet.

23. Om recht te schieten.

De *Apopona-toelala* een variëteit van *C. bicolor*. Het blad is lichtgroen met lichter groenen steel, donkerder groene lijnen, witachtige vlekken en lichtgroenachtig witte middenlijn en zijlijnen;

soms ziet men ook een weinig purperrood, de rand van het blad is ongevlekt doch van een lijn voorzien. De vorm varieert, doch de insnijding reikt soms tot aan den bladsteel, die nabij het midden van het blad staat.

Volgens sommige Indianen gelijkt de vorm op een pijlpunt, terwijl de vrij rechte lijnen, rechtschieten aanduiden. Volgens anderen zou de bevlekking overeenkomen met hagelkorrels uit een geweer.

De bereiding geschiedt zonder water. Men stampt de knollen en voegt eraan toe een verbrand poeder, bestaande uit *rechte takjes*, een *recht* stuk hout, een *rechte* pijl enz. m.a.w. alles wat er *recht* uitziet.

Is het wapen van den jager een boog en pijlen, dan wordt de toelala van de linkerhand af naar den elleboog van den rechterarm toe gesmeerd, omdat dit de wijze is, waarop men een boog spant. Tevens houdt men de handen schuin omhoog, wijl de pijl nimmer recht naar haar doel wordt gericht, doch steeds een weinig hooger. Verder dient niet vergeten, zoowel de pijlen als den boog goed met het mengsel te bestrijken, waarbij men tevens in gedachte een denkbeeldige lijn trekt naar het wild toe.

Om niet mis te schieten met een geweer, wordt de loop, te beginnen bij den trekker, goed ingesmeerd evenals de linkerarm van den jager, van af den schouder tot de hand, alsook de wijsvinger van de rechterhand. Vervolgens trekt men in gedachte een denkbeeldige lijn van het oog naar het wild toe en maakt een cirkel in de lucht, ter vermijding dat de hagel te veel uit elkander wijkt

24. Ter opwekking van standvastigheid.

De *Samasamali-toelala* is een varieteit van *Calidrium bicolor* en dient ter opwekking van geduld en standvastigheid.

25. Ter opwekking van moed.

De *Asirisiensien-toelala* is een varieteit van *Calidrium bicolor* en bezit een purperroode middenlijn, alsmede zijlijnen en vlekken. Deze bekoring dient om den moed op te wekken.

26. Om een spoor te volgen.

De *Were-were-toelala* is eene varieteit *Calidrium bicolor*. De kleur ziet er donkergroen uit met purperroode lijnen. talrijke witachtige of roseachtige vlekken en een groenen of licht roseachtig getinten bladsteel. De afmeting bedraagt 29 bij 18 cM.

Deze bekoring dient, vooral voor honden, teneinde het spoor van een dier niet te verliezen.

27. Ter opwekking van den wind.

De Wind of Adembekoring, Car. *Pipitjo-toelala*, of *Wewe-toelala*, eene varieteit van *Calidrium bicolor*, dient om den wind aan te lokken; en dat zoowel de geur van een vervolgd dier als de adem (*wewe*) het gevolg van vermoeidheid. Volgens de Indianen is het bv. niet de ontwikkelde reuk van een jachthond, die hem in staat stelt een versch spoor te volgen, maar wel de door de toelala bekoorde wind of geur.

De bekoring moet op een winderigen dag bereid worden en vervolgens bewaard om later dienst te doen. De inwrijving geschiedt aan neus, keel en longen.

28. Om niet te falen.

De *Toesema-toelala* is een klimop met smalle bladeren en wordt gebruikt als men gedurende de jacht, het spoor kwijt raakt.

29. Om niet te verdwalen.

De Zwaluw-bekoring, Ind. *Sololia-toelala*, eene varieteit van *Calidrium bicolor*, is een groen blad met lichtgroenen steel en talrijke duidelijke, doch eenigszins kleine witte vlekken, die zouden overeenkomen met de witte onderbuiken van een vlucht *Sololia* of Zwaluwen. De afmeting bedraagt ongeveer 23 bij 15 cM.

Zwaluwen hebben de gewoonte, op zekere tijden van het jaar, zich tot vluchten in hooge boomen te verzamelen. Zij vliegen dan overal rond, doch keeren steeds tot dezelfde plaats terug. Neemt men dus wormen uit de hersenen, het hart, den snaveltip enz. dezer vogeltjes en verbrandt die tot poeder, dan geldt dit als de Geest van de Zwaluw. Gemengd met de gestampte knollen doch zonder water, wordt de toelala vooral aan de zolen gesmeerd; en een zoo bekoorde persoon of hond kan nimmer in het woud verdwalen, wijl de Zwaluwgeest hem steeds naar zijn vorige standplaats terugleidt. Het middel dient verder om de Indianen van één dorp of van één familie bij elkander te houden; daartoe wordt het aan de palen der hutten, de hangmatten enz. gesmeerd, of in den grond begraven.

Tevens kan men, door het tezamen met No. 33 te wrijven aan de pagaal, kwejoe, hangmatenz. van een vertrekkenden vriend enz. dezen bewegen naar zijn dorp terug te keeren.

30. Om een twist te voorkomen of bij te leggen.

De *Koanse-toelala* komt in kleur enz. veel overeen met de roode varieteit Tapirbekoring (No. 1) doch heeft dikwijls meer rood aan de zijlijnen. De vorm is tevens korter, 22 bij 16 cM. De bladsteel ziet er licht purperrood uit.

De bereiding geschiedt met wormen uit de hersenen, het hart enz. van Parkietjes *Psittacula guianensis*, wijl deze vogeltjes dikwijls ruzie krijgen, kijven, maar terstond weder elkander liefkozen. Alles wordt tot poeder verbrand en gemeugd met de gestampte knollen in een kalebas vol water.

Met dit mengsel wascht men zich flink, alvorens een vijand op te zoeken.

Ook de *Moelela-alena-toelala* wordt tot hetzelfde doeleinde gebruikt en op dezelfde wijze bereid; ze dient tevens om jaloersche echtgenooten te verzoenen.

31. Om goed met elkander te leven.

De Steenduif-bekoring, Car. *Toekoeloewe toelala* zijn kleine (3.5 bij 2.5 cM) groene blaadjes, met groene stelen, die dicht naast elkander groeien, evenals de Toekoeloewe of Steenduiven zich dicht naast elkander, in één vlucht bevinden. Zij leven tevens eendrachtig te zamen, krijgen nimmer ruzie en trekkebekken en liefkoozen elkander om het hardst. Geen wonder dan ook, dat wormen uit de hersenen, het hart enz. dezer lieve vogeltjes, tot een poeder verbrand en dit tezamen met de gestampte knollen aan het lichaam of aan de palen der hutten, hangmatten enz. gewreven, eendracht en liefde opwekt. Over allen heerscht toch de Geest van de *Toekoeloewe* of Steenduif, de liefde.

32. Ter wegdrijving van liefde.

De *Oeloekwa-toelala* of Trogon-bekoring is eene varieteit van *Calidrium bicolor*. Het blad ziet er donker groen uit, met witachtig lichtgroenen steel en enkele, duidelijke donker karmijnroode vlekjes: Typische exemplaren hebben slechts *een* vlekje. De vorm (18 bij 10 cM.) zou overeenkomen met den snavel van den *Oeloekwa* of Trogon (*Trogon viridis*).

Deze vogels hebben zeer kleine, zwakke pooten, zoodat zij niet van den eenen naar den anderen tak kunnen springen. Mannetje en wijfje zitten dan ook meermalen met den rug naar elkander toe gekeerd en gelden alzoo als het zinnebeeld van haat, jaloerscheid en tweedracht.

Voor het gebruik wordt de knol gestampt in een kalebas vol water, tezamen met een poeder bestaande uit verbrande wormen uit de hersenen enz. van den Trogon.

Eene vrouw uit de Boven-Saramacca verklaarde ons, zonder blikken of blozen, dat zij, door zich te wasschen met het bovenstaande mengsel, de liefde van haar man in haat had doen veranderen. Zij was daartoe gedreven omdat hij in zijn dronkenschap haar mishandelde. Zij kon thans naar een anderen, beteren echtgenoot omzien.

Het middel wordt ook gebruikt om medeminnaars en medeminnaressen van de baan te knikkeren. Daartoe wrijft men het ongemerkt aan de kwejoe, hangmat enz. van den te verdrijven persoon, die zich dan de haat of jaloerschheid van zijn of haar geliefde op den hals haalt.

De Indianen waarschuwden ons ernstig deze toelala niet in huis of tuin te telen. Immers, daardoor wordt aangetrokken de Geest van den Trogon, die haat en tweedracht om zich heen zaait.

N.B. Eene andere soort twistbekoring is de *Wajaloe-toelala*.

33. Ter opwekking der herinnering.

De Toekan-bekoring, Car. *Koejakee-toelala*, Ar. *Boeradi-biena* komt overeen met de Powies-bekoring (No. 13). Alleen zijn de bladeren iets grooter, de wortels missen tevens de eigenaardige krullen en knobbels. De bladstelen, die evenals de stengel, eene roodbruine of karmijnbruine kleur bezitten, kruisen elkander en vormen zoo een treffende gelijkenis met den rooden snavel van een *Koejakee* (*Rhamphastos erythrorhynchus*). Ook de knol is rood en heeft den vorm van een toekan-snavel.

De bereiding van de toelala geschiedt met water. Men stampt de knollen tezamen met een poeder, bestaande uit verbrande wormen uit de rotte hersenen, het hart enz. van den Toekan; verder nog eenige koejakeeluizen alsmede luizen en haar van de te bekoren personen.

Dit mengsel wordt aan de kwejoe, hangmat enz. van een vertrekkend familielid, vriend, echtgenoot of anderzins gesmeerd, terwijl men ook zichzelven op dezelfde wijze bekoort.

De veronderstelling gaat dan, dat zoodra bij regenachtig weder gij, liggend in uw bekoorde hangmat, het regenaankondigend geluid van den Koejakee hoort, de luizen op uw hoofd u terstond beginnen te kittelen. Gij krabt ... en herinnert u degenen, die gij verlaten hebt.

Ook de achtergeblevenen denken steeds aan u, want evenals de luizen over het lichaam van den Koejakee kruipen en hem kittelen, zoo doen ze dit op dezelfde wijze tusschen het haar van menschen. Als dus in den vooravond, de Indianen gezellig bijeen zitten en de luizen uit elkanders haar verwijderen, dan moeten zij zich hunne vrienden in den vreemde herinneren. Immers over hen zweeft de Geest van den Toekan.

34. Ter opwekking van het geluid.

De geluidsbekoring, Car. *Sinali simoelanbai-toelala* zijn kleine (4 bij 2.5 cM) groene bladeren ongeveer als No. 31. Zij groeien echter als een heester, waaronder een groote knol, omgeven door kleinere knollen.

Voor het gebruik mengtmen den gestampten knol met een poeder bestaande uit wormen uit de rotte hersenen, strot enz. van den Brulaap of eenig ander dier, dat een hard geluid voortbrengt, alsmede de toelala tot opwekking van wind. Het mengsel wordt aan trompetten, fluiten enz. gesmeerd ten einde een ver hoorbaar geluid op te wekken. Vooral in vroeger jaren, toen de Indianen ten strijde trokken, werd van de bekoring gebruik gemaakt om de strijders tot den aanval of den terugkeer op te roepen, en hen bij elkander te brengen.

35. Ter opwekking van groeikracht.

De Grondbekoring (zie ill.) heeft een langen rechten stengel, groeit zeer weelderig en wordt daarom door de Indianen in hunne kassavevelden en op andere plaatsen geplant teneinde de groeikracht in den grond op te wekken.

Ongerijmd als het bovenstaande zich laat aanzien, zit er toch een grondslag van waarheid in. Immers de toelala tiert, evenals de kassave en vele andere planten, alleen weelderig in een vetten bodem. Kwijnt dus de bekoring, dan is het practisch zeker, dat de oogst schraal zal zijn.

Eene andere soort bekoring dient speciaal voor de kassave. Deze toelala die een grooten, dikken knol in den grond bezit, is een klimop, dat tegen de kassaveplant opklimmend, haar omhelst en de groeikracht van den bodem toevoert.

Zoo krachtig werkt zij, dat zelfs de groeikracht uit een nabij zijnd, onbekoord veld wordt aangetrokken.

Eens onderhielden wij ons met een Indiaan over de bacove-cultuur en het contract om bossen van eene bepaalde grootte te le-

veren. Ka! klonk het antwoord, dat is hemeltergend. Hoe kunt gij een contract maken voor iets dat nog moet groeien en dat gij dus niet weet of gij ooit zult bezitten. Daar kan God's zegen nooit op rusten.

36. Ter bekoring der vrouw.

Mensch en Licht zijn saamgebonden,
Door den Geest der Zonneslang,
Trillend door het Rijk der Heem'len,
Vloeiend als een Liefdezang.

De vrouwbekoring, Car. *Asewalan* of *Woli-toelala*, Ar. *Hiar-biena* is eene varieteit van *Calidium bicolor*. Het blad ziet er donkergroen uit met een lichtgroenen steel; de afmeting bedraagt ongeveer 27 bij 15 cM. Zijn er purperroode aderen en lichtrose vlekjes op, dan dient het ter bekoring van een Indiaansch meisje of eene vrouw. Lichtgroene aderen en witachtige of lichtrose vlekjes bekoren het blanke meisje, terwijl ongevlekte donkergroene bladeren met donkere aderen, een zwart meisje of eene donkerkleurige vrouw aantrekken. De gebruiksaanwijzing is vrij eenvoudig en naar Indiaansche opvatting onfeilbaar. Geen jongeling behoeft dus te gevoelen, wat de dichter Cats zoo aardig uitdrukt nl.:

Wat moet de minnevuur een vreemde plage wezen,
Al hoe de vrijer klaagt, hij wil niet zijn genezen.
Hebt gij dus zulk een vriend, ach laat hem in de pijn,
De liefde is een kwaal, ze wil ellendig zijn!

Onder den knol, die later tot bekoring moet dienen, wordt geplaatst een zakdoek, een weinig haar of wel een beetje zand uit een voetindruk van het te bekoren meisje, terwijl men de volgende woorden uitspreekt:

‘Gelijk ik u geef, zoo verwacht ik van u.
Ik leg in u den levensgeest van Mathilda, Emma of anderzins.
Houd haar vast tot ik haar kom opvorderen.’

Na eenige weken trekt men den knol uit den grond ter verdere bewerking, die geschiedt door stamping in een kalebas tezamen met de Steenduifbekoring en de Toekanbekoring ten einde liefde en herinnering op te wekken. Verder wordt nog toegevoegd een poeder bestaande uit een verbranden toekansnavel. Immers, volgens den Indiaan, is het grootspraak (nl. *bigi mofo*, Car. *potome ondalu*), die den man in staat stelt de vrouw te overreden. En van alle vogels heeft de Toekan den allergrootsten snavel; zijn geest kan dus de allergrootste woorden bij den gebruiker van de toelala opwekken.

Geldt het een vrijage in alle eer en deugd, dan gebruikt men het lichaam van de Koelasili of Lijster (*Turdus phaecopygus*) op de onderstaande wijze bereid. Want de Lijster is het zinnebeeld der reine liefde en van den zang, hoewel zij het was, die bij het begaan der eerste zonde in het Paradijs, den verleidingszang zong.

Wil men tevens het bekoorde meisje slecht maken, dan wordt er aan toegevoegd een zalf bestaande uit wormen uit de rotte hersenen van den *Donacobius atricapillus, Toi-toi* der Caraiben, *Kawoi* der Arowakken en *Motjofowroe* of zwampvogel der negers.

Deze vogel komt vrij talrijk voor op open vlakten, waar hij op den grond rondspringt onder het maken van allerlei (naar men zegt) wulpsche bewegingen. Zijn geluid klinkt tevens door een Caraibisch oor opgevangen, als 'vrouw hier'; de negers vertalen het echter als 'boi boi' (boy = jongen). In allen gevalle, de vogel wordt verondersteld mannen tot zich te roepen.

De kop van den Motjovogel wordt afgesneden en tezamen met een weinig water geplaatst in een stuk bamboes, waarboven een stukje vochtig katoen als stopper. Uit de rottende hersenen ontwikkelen zich dan wormen in *drie* kleuren, witte (blanke) zwarte (negers) en roode (Indianen; in elken worm zit een geest van bekoring en overspel. Zorgvuldig uitgezocht, plaatst men deze wormen met toevoeging van een weinig koesoewe (roucou) of andere kleurstof, hetzij elk afzonderlijk of wat in den regel het geval is, al de drie kleuren bij elkander, in een stuk bamboes; dit levert alzoo een mengsel van universeel nut.

De toelala door de Indianen in den handel gebracht, is niet voor een bepaalde persoon bestemd. De geest wordt dus later toegevoegd, hetgeen geschiedt door de gestampte knollen tezamen met een weinig haar, een luis, speechsel of een beetje zand uit den voet-indruk van het begeerde meisje, te plaatsen in een fleschje met kokosolie, zoetolie, rooswater, doch vooral lavendelwater en dat dan een paar dagen lang, op te hangen aan een dun touwtje of onder den grond te begraven.

Het gebruik van de op bovengemelde wijze bereide toelala is vrij eenvoudig; mits de bereiding geheel buiten het oog van een vrouw plaats vond. Het te bekoren meisje moet dus de eerste zijn die de bekoring uit de toelala trekt.

Men smeert het mengsel aan de lippen met behulp van een koejakee of toekantong, wijl deze er eigenaardig dun uitziet en alzoo fijne (verleidelijke) woorden opwekt. Met een, op gelijke wijze bekoorden zakdoek nadert men thans al wuivende, het meisje.

Beantwoordt zij den groet, dan werkt de toelala uitstekend; zoo niet, dan wuift men nogmaals en suel naderbij stappende, raakt men met de punt van den bekoorden wijsvinger, de kin der jonge dame aan.

Als 't meisje bloost, terwijl gij praat
En doet alsof z'u niet verstaat,
Ga, kus haar, vriend, vrij ongestoord,
De Tweegeest heeft haar hart bekoord.
Maar als zij klapt of raast en scheldt,
Kijk rustig toe, pleeg geen geweld,
Al duurt de strijd ook nog zoo lang,
De vrouw bezwijkt steeds voor de Slang!

Hiermede is de bekoring voltooid; het bekoorde meisje staat machteloos tegenover haar minnaar. Want al mogen zij schelden, razen en tieren, vrienden en buren te bulp roepen, het baat niets. Immers hare oogen zijn verduisterd, gebroken, want de toelala, afkomstig uit het lichaam der Slang en dus in zich bevattende den Slangegeest of geest der bekoring, omstrengelt en bindt gelijk de Worgslang hare prooi, en gelijk de jongeling het verleide meisje omhelst! Ook de luis draagt het hare bij tot de bekoring, want gevoed met het bloed van de bekoorde, kent zij al hare gedachten en brengt deze over in de toelala en in de gedachten van den verleider.

Van de wijze, warrop de Indiaan zelf te werk gaat, verhaalde onze vriend Awanimpo uit de Marowijne het volgende:

Ik was, zeide hij verliefd op een lief meisje, Kaweta genaamd, doch welke middelen ik ook gebruikte, zij scheen mij niet genegen; haar gelaat stond altoos strak, zij scheen mij te mijden.

Een vriend gaf mij toen een *moran* (knol) die, afkomstig uit het hooge woud, nog nooit door het oog eener vrouw was aanschouwd. Dezen buitengewonen knol moest ik op indiaansche wijze, d.w.z. zonder lavendelwater, bereiden, hetgeen ik ook deed, vooral zorgdragende den levensgeest van Kaweta goed vast te leggen.

Zoodra alles gereed was, smeerde ik het mengsel met een koejakeetong aan mijn lippen, tong en handen en ging toen Kaweta opzoeken, die mij, voor den eersten keer sedert onze kennismaking met een glimlach ontving. Vervolgens legde zij zich, met den rug naar mij toe, in haar hangmat neder. Ook ik nam plaats met den rug naar haar toe, en na nogmaals lippen en tong goed te hebben ingesmeerd, sprak ik:

Ik ben gekomen.

Dat zie ik.

Hoe vaart je moeder?

Goed.

En je vader?

Goed.

Ga met mij mede.

Ik weet niet.

Vragen en antwoorden werden gedaan; elk met een tusschenpoos van *vijf* minuten. Toen, zoo vervolgde Awanimpo, stond ik op en de hangmat naderende, streek ik eenige malen met de hand lang het touw zorg dragende *naar mij toe* te wrijven.

De toelala bleek onfeilbaar, want nauwelijks had ik mij eenige passen van de hut verwijderd of ziet ... Kaweta volgde mij en hing haar hangmat naast de mijne. Haar vader was woedend en dreigde mij te dooden, haar moeder schold, haar grootmoeder schudde het hoofd, doch niets mocht baten ... de slangegeest had zijne prooi omstrengeld.

En *jakono* (vriend) laat mij u een goeden raad geven. Als gij ooit toelala gebruikt en gelukkig wilt zijn in de liefde, praat dan met weinige, goed gekozen woorden.

Aan de Marowijne heb ik eens afgeluisterd, hoe een Franschman zijne liefde aan een meisje bekende. Nog draait mij het hoofd als ik eraan denk, want de man sprak gelijk het gekletter van den *knopo* (regen) vergezeld van het bruisen van den *sjulu* (waterval). Bijna was ik uit mijne schuilplaats gesprongen en had hem toegeroepen: ‘man, bedenk wat je doet, verneder u niet, want gij spreekt tot eene gewone *woli* (vrouw).

Dit gezegde van Awanimpo ging vergezeld van zulk een minachtend optrekken der lippen, dat wij onwillekeurig in lachen uitbarstten. De Indiaan keek ons ernstig aan en sprak: gij zijt even erg als die Franschman.

Een andere, ongeveer 60 jaren oude Roodhuid *Oelakana*, uit de Para, bracht ons eens een bezoek, vergezeld van zijne jeugdige achttienjarige echtgenoote. Terstond openden wij het gesprek door aan het meisje te vragen hoe zij, zoo mooi en jong zijnde, zoo'n ouden, leelijken man had uitgekozen: Zij bedekte haar gelaat met de handen en sprak: ‘ik kan niet helpen, *ik ben bekoord*’. Ja! bevestigde de echtgenoot, ik heb haar met een krachtige toelala bewerkt, evenals haar geheele familie; zij is aan mij gebonden.

Wel! zeiden wij toen tot het jonge meisje, waarom gebruikt gij niet de *Oeloekwa-moran* ter wegdrijving van liefde; immers, dan zult gij vrij zijn?

De echtgenogt lachtte schamper. Zij kan niet, sprak hij want ik bezit uitstekende Steenduif-Toekan-Asesewalan- en Koanse-bekoringen en daartegen kan zij niets uitrichten.

Later hoorden wij van andere Indianen, dat het jonge meisje de derde vrouw van *Oelakana* was. De twee anderen had hij, toen zij oud waren geworden, gewoonweg weggejaagd. Verder deelde men ons mede, dat Oelakana in Para algemeen gevreesd werd wijl hij vreeselijk met hokuspokus werkte.

Itawale, een andere onzer vrienden uit de Cottica, vertelde ons eens de gebruiksaanwijzingen zijner toelala's. Toen hij geeindigd was, spraken wij: ‘uitstekend, nu gaan wij grappen met je vrouw maken en als je kwaad wordt, bekooren wij je met je *eigen* Koanse toelala.

De Indiaan keek eerst zijne vrouw, die er bij stond, aan en zeide toen: Misschien zou het je gelukt zijn, als je mij geen woord hadt gezegd, maar nu zal ik ervoor waken.

Van alle Indianen, die wij ooit ontmoet hebben, is onze vriend Aliensi of Atarwa uit de Para, de Don Juan bij uitnemendheid. Hoevele harten en oogen van Indiaansche schoonen deze jonkman reeds met zijn toelala heeft gebroken laat zich niet eens gissen; naar zijn eigen opgave moet het aantal legio zijn. Doch, vroegen wij hem eens, hebt gij dan nimmer gefaald?

O, ja! antwoordde de leukert, ik heb menig pak slagen opgeloopen als het meisje of haar familie een krachtiger verdedigingsbekoring bezaten dan mijn aanval-toelala!

Aliensi verklaarde ons eens in een vertrouwelijk uurtje, dat van de allerbeste dingen op deze wereld, niets ging boven ‘de *vrouw* en de *jenever*’, doch voegde hij er zuchtend bij ‘zij zijn ook de duurste. Van alle vrouwen is de negerin het allerleelijkst, gelijk ook haar naam *mekolo* (aap) aanduidt. De Indiaansche staat in schoonheid bovenaan, maar eene blanke vrouw in europeesch costuum is mooier dan eene Indiaansche vrouw in eenzelfde kleederdracht. Eene blanke vrouw daarentegen op zijn Indiaansch gekleed (d.w.z. non-gekleed) kan niet vergeleken worden met eene Indiaansche vrouw in nationale kleederdracht, want .... zij is te *wit*. Zij zou de wouddieren verjagen; alleen de Apen zouden schateren van het lachen bij het zien van zoo'n koddig schouwspel.

Aliensi was de eerste Indiaan, bij wien wij om toelala aan-

klopten met de vraag of het niet mogelijk zou zijn door menging van blanke bekoring een toelala voor mulatten samen te stellen. De Roodhuid keek ons bewonderend aan en antwoordde glimlachend: ‘o jou oude schurk, reeds lang heb ik gemerkt, dat je het achter de mouwen hebt!’

37. Ter bekoring van den man.

De Manbekoring, Car. *Wokelu-toelala*, Ar. *Wadili-biena* (*Hippeastrum sp*,?) heeft een witten knol en lange smalle bladeren. Er zouden nog twee soorten zijn, eene met een roodachtigen knol en

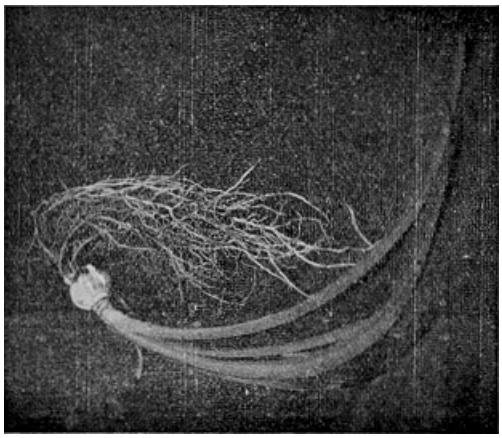

Ter bekoring van den Slangegeest en van den man.

eene met donkerder bladeren, al naar gelang het een blanken, rooden of zwarten man geldt.

De bereiding geschiedt door stamping van den knol, waarin de vrouw haar eigen levensgeest heeft vastgelegd. Dit mengsel krijgt de man in zijn eten of koffie te gebruiken. En eenmaal ervan geproefd hebbende, wordt hij zoo verzot op de bereidster, dat hij zijn echtgenoote, kinderen, familie en vrienden verlaat. Inderdaad hij heeft slechts voor en door degene, die hem bekoord heeft.

Onzinnig als het bovenstaande moge klinken, wordt het toch vrij algemeen onder de lagere(?) bevolking geloofd. Want er zijn gevallen bekend, waarbij hooggeplaatste personen hunne echtgenooten hebben verlaten teneinde in concubinaat te gaan leven met zwarte meiden, die noch hollandsch konden spreken, noch lezen of schrijven. De man wordt niet gelaakt, doch slechts medelijdend aangezien; hij handelt immers onder den invloed van toelala en Obia. Verder doen

nog geruchten de ronde, dat de meiden geregeld ter vernieuwing harer bekoringen naar de *kondre's* (Indianen- en Boschnegerkampen of dorpen) gingen of wel voor haar gezondheid naar de Para (het grootste broeinest van bijgeloof in Suriname).

N.B. Het is begrijpelijk dat tengevolge der zedeloosheid, die hoewel in den laatsten tijd eenigszins verminderd, toch algemeen in de kolonie heerscht, het geloof aan de onfeilbaarheid der indiaansche toelala overal onder goed-geloovigen onbeschaafden en ingang heeft gevonden.

Reeds op de schoolbanken wordt toelala vervaardigd, bestaande uit kolibriehartjes, en hersenen, die achter een vuur gedroogd in een fleschje met lavendelwater in den grond worden begraven!

Indianen, inzonderheid Kalienja's drijven een werkelijken handel n man- en vrouwbekoringen. Want behalve jongelieden zijn er nog vele zedeloozen die op toovermiddelen vertrouwen. Of zooals Cats zegt:

> Er zijn er in ons land
> Die in hun oude dagen
> Nog dartel willen zijn
> En malle liefde wagen.

Qualiteit komt het eerst in aanmerking en dikwijls is een stukje van het allerpuikste artikel, niet grooter dan een erwt, wel *f* 2.50 waard. Alvorens te verkoopen, laat de leuke Indiaan zich eerst smeeken, wel begrijpend, dat dit de waarde van het gekochte in het oog van den kooper vermeerdert. Want zegt hij:

> Wilt gij de zwaarste straf van liefdes vierschaar weten,
> Dat wordt in onze taal een blauwe scheen geheeten.

Hij heeft tevens menschenkennis genoeg om te begrijpen dat:

'Faint heart never won fair lady.'

Want zooals Cats ons leert:

> Al is een mier een nietig dier,
> Toch wil het paren,
> Een rijpe maagd, naar eisch gevraagd,
> Zal die zich sparen?

Conclusie.

De compas-naald blijft steeds naar het noorden gericht.
Wat is toch de macht, die haar daartoe verplicht?
Dus wordt hier een Leven onzichtbaar verwekt,
In 't doode, dat 't doode met *niets* tot zich trekt.
De levende Slang wordt bekoord door gefluit,
Geboeid als het ware door 't golvend geluid,
De motten, die vliegen naar 't brandende toe,
Getrokken door machten, wij weten niet hoe!
Ook de mensch wordt bekoord door eenzelfde kracht,
Zijn wil die bezwijkt voor de trekkende macht,
Zoo ziet men soms heeren van rang en verstand,
Als slaven van deernen, de laagste van 't land.
Toch roept men: ‘onmog'lijk’, zoo vaak men ook hoort:
Een *Adam* is weer door een *Eva* bekoord!

38. Ter bekoring van den Slangegeest.

Deze bekoring, Car. *Okowjumu-toelala*, Ar. *Hoelioe-biena* is dezelfde als de voorgaande met witten knol, want de Slangegeest zou er wit uitzien, hoewel nog geen Indiaan hem ooit aanschouwd heeft, Bij de negers heet hij Watra-mama (Watermoeder), waarover later.

De Slangegeestbekoring wordt slechts door den Piaaiman gebruikt bij zijne bezweringen. De bereiding geschiedt door stamping der knollen in water, waarmede men zich wascht.

Ze wordt ook gebruikt tegen rheumatiek en heet dan *kaelaewala-toelala*.

Er zouden ook bekoringen bestaan tot oproeping van den Woudgeest *Itoetoemalono* en den Grondgeest.

39. Om een groot nageslacht na te laten.

De *Pitani-ipite* of *Moelewa-toelala* Ar. *Kasaloko-biena* (*Ischnosephon sp.*) komt veel overeen met die van den Powies (No. 13). De knol is echter langwerpig, geelachtig en over de geheele oppervlakte voorzien van ongeveer 10 tot 40 kleine, zwartacktige, gerimpelde, op rozijnen gelijkende knolletjes. Het geheel vertoont, volgens den Indiaan, het evenbeeld eener moeder met hare kinderen.

Om succes te hebben, moet de vrouw den knol eenigen tijd voeden met haar, wasch water enz. van kinderen, alsmede wormen uit de hersenen enz. van een wijfje *Jawari* of Opossum (*Didelphys marsupialis*), wijl dit dier de meeste jongen voortbrengt; ook ratten

enz. worden gebruikt in geval van nood. Geregeld herhaalt zij de formule:

'Hetgeen ik u geef, verwacht ik van u. Ik geef u kinderen, houd ze goed vast tot ik ze noodig heb.'

Zoo geteeld, bezit de toelala in zich den Geest der voortplanting. Geen wonder dus, dat de knol, in water gestampt, tezamen met een zalf van wormpjes uit de rotte hersenen van jonge Opossums, aan eene vrouw te drinken gegeven, in staat is, het doel te bereiken. Maar om deze gelukkig te doen uitvallen bedient men zich op het laatste oogenblik van de bekoring tegen lichaamspijn en niet te vergeten ... het eerste of het tweede jong van een *Sipari* (rog) eene vischsoort, die talrijke levende jongen voortbrengt zonder eenige nadeelige gevolgen, evenals de Koetai (*Anableps tetrophthalmus*).

Om melk bij eene vrouw op te wekken, wordt aanbevolen de verbrande tepels van eene Zeekoe of *Jalawa* (*Manatus americanus*) en een *Hididikoela* of Dolphijn (*Delphinus delphis*), tezamen met de Kroepira (een visch) alsmede een boom, welks sap op melk gelijkt.

Behalve de bovenstaande, bestaan er, zoowel voor mannen als vrouwen nog andere kunstmiddelen, die wij echter van wege hun viesheid, maar achterwege zullen laten.

39a. Tegen slangenbeten.

Hoewel de Indianen doorgaans van snekikoti gebruik maken tegen slangenbeten, kennen ze toch ook een toelala daartegen, alsmede een liaan die tegen den stam van boomen opklimt, en veel op een slang gelijkt.

40. Om geen nageslacht na te laten.

Deze bekoring wordt gebruikt als een vrouw eene zware eerste bevalling heeft gehad en voor een tweede vreest. De man koopt dan het ongeboren kind af, hetgeen ook onder negers bekend is.

De bereiding der toelala laten wij maar achterwege.

Ongelooflijk als het moge klinken, wordt toch van de bovenstaande toelala door z.g. beschaafde personen in Suriname *dikwijls* gebruik gemaakt. Onder andere kennen wij een geval, waarbij een meisje verondersteld werd te lijden aan eene bijzondere kwaal, die

alleen door indiaansche geneeswijze kon verdreven worden. Zij en haar broeder begaven zich naar een *kondre*, waar zij echter werkelijk ziek werd. Bang zijnde dat de Indianen haar vergiftigd hadden, besloot zij een dokter te raadplegen, die dadelijk merkende, waar de schoen wrong, uitdrukkelijk verklaarde, dat zoo het kind niet ongeschonden ter wereld kwam, hij een aanklacht bij de politie zou indienen; het kind werd geboren.

Soms is het eene moeder, die tegen haar beter weten in, een misstap harer dochter tracht te verbergen. Mijn kind, luidt het dan, is bezeten van een *bakroe* (slechte wraakgeest), die eruit moet gedreven worden.

In alle dergelijke gevallen gaat de Piaaiman zeer voorzichtig te werk en neemt nimmer zijne toevlucht tot paardenmiddelen; gelijk de neger-obiaman. Wel gebruikt hij de hersenen, wormen enz. van dieren, doch deze zijn niet schadelijk voor de gezondheid. Ze dienen slechts om op de verbeelding van de patient te werken.

41. Ter bekoring van een blanke over het algemeen en van het Hof van Justitie.

De *Pranakelu-toelala*, Ar. *Kitjadoe-biena* of *Serka-biena* (zie ill.) heeft een langwerpig witten knol en brengt witte bloemen voort.

Deze toelala dient om blanken te bekoren tot het geven van cadeaux. Daartoe wordt de geest op de gebruikelijke wijze vastgelegd nl. door den knol open te splijten en in de spleet eenige levende luizen of een weinig zand uit een voetindruk enz. van den te bekoren persoon te plaatsen. Dichtgegroeid zijnde, zit de geest dan in den knol gevangen, die zonder verdere bereiding door den bekoorder met zich wordt rondgedragen als hij ergens een bezoek gaat brengen.

Alle Gouverneurs van Suriname alsmede ambtenaren belast met het toezicht op de Indianen, of andere personen, die met hen in aanraking komen, zijn onderhevig aan hunne bekoringen. In 1906 echter bij gelegenheid van den jaardag van H.M. de Koningin faalde de toelala gedeeltelijk, wijl zich onder de van gouvernements-wege verstrekte geschenken, geen jenever of andere sterke dranken bevonden. Toch werd dit niet toegeweten aan Z.Ex., maar aan slechte bereiding van het bekoringsmiddel en aan eene krachtige *contra-toelala* van den adjudant of tolk.

Ook wij zijn menigmalen bekoord en eens viel zelfs een knol, waarin onze geest vastzat, uit den zak van een Indiaan. Terstond raapten wij hem op en zeiden met gemaakten ernst, dat zulke han-

delingen onder vrienden niet geoorloofd was. De leukert bekende toen, dat hij verschillende zaken noodig had en ze op deze wijze trachtte te verkrijgen.

Om het Hof van Justitie te bekoren gaat men op dezelfde wijze te werk bij het vastleggen van den geest. Alleen wordt de volgende formule verscheidene malen herhaald:

> 'Ik voed en geef u, dus verwacht ik van u. Ik weet, dat ik slecht ben, doch hoe vuil ook mijn broek aan de *binnenzijde* moge zijn, moet hij toch aan de *buitenzijde* schoon en wit uitzien.'

De knol wordt gestampt in een kalebas met water. Met dit mengsel wascht men zich tegen den vooravond op eene plaats, waar slechts weinig personen voorbijgaan.

De veronderstelling gaat, dat de oogen der rechters worden verduisterd en gebroken, zoodat zij ziende, blind worden en het vonnis altijd ten voordeele van den beklaagde uitvalt!

42. Tegen lichaamspijn.

De Pijnbekoring, Car. *Pilindja-toelala*. Ar. *Karekondi-biena* is eene varieteit van *Calidrium bicolor*. Het blad, dat ongeveer 24 bij 14 cM. meet, ziet er lichtgroen uit met donkergroene aderen en min of meer purperroode vlekjes. De bladsteel is zwartachtig gelijk de onzichtbare, zwarte pijl van den slechten Geest, Car. *Joleka* Ar. *Jawahu*.

Alle lichaamspijn en ziekten worden door deze geestpijlen veroorzaakt. Om ze uit het lichaam te verwijderen gebruikt men als eerste middel de boven een vuur flauw gemaakte bladeren, tegen het pijnlijke deel gelegd. Baat dit niet, dan moet men zich vervoegen tot den Piaaiman.

De toelala laat geen inwendig gebruik toe, wijl dit de geestpijlen niet uit, doch in het lichaam trekt.

43. Bekoring van het oor.

De Oor-bekoring, Car. *Panali-toelala* (*Cipura sp*?, zie ill.) heeft lange smalle (40 bij 3 cM), spitse groene bladeren. De knol is karmijn rood en ziet er uit als een menschenoor; dus moet hij uitstekend zijn tegen oorpijn.

De bereiding geschiedt door stampen, waarna men het gestampte gewikkeld in een stukje katoen in het oor steekt; dat trekt de pijn eruit.

44. Om kinderen vlug te laten leeren.

Deze bekoring, Car. *Anjapo-toelala, Kaleto-lali-malikotan-biena*, eene varieteit van *Calidrium bicolor*, is een donkergroen blad (28

bij 18 cM.) zwaar bevlekt met karmijn of purperrood; de bladsteel ziet er licht purperrood uit.

Geldt het een Indiaansch kind, dan smeert men de toelala eenvoudig om de ooren, oogen en lippen, na gebruik van een flinke purgatie ter afdrijving van bet domme. Door andere kinderen daarentegen, die moeten leeren schrijven en lezen, wordt de knol vooraf gevoed met stukjes beschreven papier ter opwekking van leergierigheid, inwendig gebruikt.

45. Om het zand eten tegen te gaan.

De *Onbatapi-toelala*, Ar. *Joekwa-biena* ziet er eenigszins kleiner en minder gevlekt uit als de voorgaande.

Deze bekoring dient om kinderen te beletten zand te eten. Daartoe wordt het blad en de gestampte knol om den mond van het kind gesmeerd.

Het zand of vuil-eten is een gewoonte van vele Indiaansche en andere inlandsche kinderen. Het schijnt eene ziekte te zijn, die een geelachtige kleur en vermagering tengevolge heeft. Naar men beweert, zouden zelfs volwassen menschen enkele malen aangetast worden.

N.B. Het bovenstaande doelt niet op het klei-eten, eigen aan sommige Z.Am. Indianenstammen en, naar men zegt, ook vroeger in Suriname inheemsch.

46. Ter bekoring van het oog.

De Oog-bekoring, Car. *Ineoelu-toelala* Ar. *Madekanbiena* wordt gebruikt om zich onzichtbaar te maken voor anderen. Vooral bij het oversteken van een waterval smeert men de toelala, tezamen met een weinig peper, om de oogen; teneinde den slangegeest van de boot weg te krijgen gebruikt men een soort peperwater, *pomijetioeloe* genaamd.

Eene andere oogbekoring dient om de oogen te verhelderen, zoodat de bekoorde beter kan zien = (denken).

47. Om den eetlust op te wekken.

De *Moetaposi-toelala* gelijkt veel op No. 44 en wordt gebezigd ter opwekking van den eetlust bij zieken. Daartoe moet evenwel de knol te voren gevoed zijn met overblijfsels van maaltijden.

48. Om te dooden.

De Doodbekoring, *Iromokatopo-toelala* zou voorkomen aan de Marowijne en bestaat uit twee bladeren, die zoodra iemand nadert

naar Oost en West neerbuigen. Raakt men ze aan dan volgt de dood. Alleen de bezweerder kan dit ongestraft doen.

N.B. Behalve de voorgaande hebben wij nog hooren spreken over de volgende bekoringen:

Om vrees in te boezemen.
Om geld te verdienen, Car. Plata-toelala.
Om niet dronken te worden. Car. Wetino-toelala.
Tegen zee en golven. Car. Prana-toelala.

Deze bekoring wordt aan een boot gesmeerd teneinde het omslaan te beletten.

Bekoring om bij het houtvellen niet door een omvallenden boom te worden verpletterd.
Bekoring tegen mijneed.
Bekoring om te maken, dat de *paiwari*, Ar. *tapana* rijst en krachtig wordt.
Bekoring tegen een doode om te beletten dat deze terugkeert om hare (of zijne) familieleden te komen halen.

N.B. Eigenaardig is het tevens, dat zoowel Schomburgck als Quelch melding maken van een *Calidrium*-wortel, bij de bereiding van het Oeraligift. Denkelijk hebben wij hier met een bekorings-middel te doen.

In andere werken over Indianen staat bijna niets over bekorings middelen geschreven. O.a. meldt Brown meldt een viertal planten door de Indiaansche vrouwen van N. Amerika gebruikt ten einde mannen te bekoren.

Im Thurm, Dance en andere schrijvers over Eng. Guiana wijden slechts enkele woorden aan de toelala. Im Timehri vindt men een vijftal bekoringen aangegeven, doch zonder nadere toelichting of gebruiksaanwijzing. Im Thurm noemt zelfs *biena* een Caraibisch woord, hetgeen onjuist is evenals de vergissing van Pater v. Coll die *toelala* als Arowaksch opgeeft. Dat echter toelala uit de mode zou zijn bij onze Indianen, zijn wij zoo vrij te betwijfelen.

Behalve de hier en daar onder toelala en legenden aangehaalde zinnebeeldige voorstellingen van dieren, vogels enz. bestaan er nog andere, die eveneens op dezelfde wijze bij de bereiding van bekoringsmiddelen gebruikt worden. O.a. kent men:

De Slang = het zinnebeeld der eeuwige jeugd want zij verwisselt elk jaar van vel.

De Leguana = ernst.
De Pirai of Pirin (een visch) = zinnebeeld van venijnigheid.
De Buidelspreeuw = gelach en vermaak.
De Ara = waakzaamheid.
De Papegaai = babbelzucht, de spraak.
De Gier = de dood.
De Luis = de gelukkige familiekring of gezelligheid. Immers hoe gelukkig leeft niet eene familie luizen op een menschenhoofd. En wat is, volgens Indiaansche opvatting aangenamer dan om onder een gezellig praatje elkander de luizen uit het haar te zoeken!
De Houtluis = vernielzucht.
De Pitja = (*Piaya cayana*); deze vogel voorspelt als hij 'pitja' uitroept een gelukkige jacht. Klinkt daarentegen het geluid als le le le, dan zal de jager platzak terugkeeren.
De Vietjo (*Synallaxis sp.*) = barmhartigheid.
De Kaiman = groeikracht = voortteling.
De Zeekoe = wellust; geen dier toch gelijkt meer op eene vrouw.
De Nachtzwaluw = verlatenheid.
De Schaarstaart-valk (*Elanoides furcatus*) = het zinnebeeld van dolheid en ongestadigheid; deze roofvogel toch vliegt immer in onregelmatige, golvende kringen rond.
De Spin = slimheid en bedrog.
De Scharlaken Ibis = hartstocht, want hij is rood van kleur en werpt gedurende het broedseizoen de jonge Reigers uit de nesten.
De Mere (*Urochroma sp.*) = dolheid en bevlekking; deze kleine parkiet draait onophoudelijk met den kop.
De Parasolmier = succes.
De Mieren over het algemeen = geheimzinnigheid, wijl ze zonder licht in het duister werken.
De Zwaluw = vereeniging.
De Toekan = herinnering, grootspraak, vleierij.
De IJsvogel = succes op jacht.
De Rups = verandering.
De Pad = viesheid.
De Powies of het Hokohoen = nieuwsgierigheid.
De Steenduif = liefde evenals de Okerparkiet.
De Lijster = verleiding, liefde en zang.
De Kwoi = ontucht.

De Worm en Lijkvlieg = dood en verrotting.
De Koepari of Teek = dikheid.
De Agoeti = schaamte.
De Rat = slimheid en teelkracht.
Letterhout = hardheid en zondebevlekking.
Steen = zonde en gevoelloosheid.
Wind = draaiing en suizing.
De Tapir = wellust en logheid.
De Waterval = zonden en draaiing.
De Zonroerdomp en Zonpapegaai = pronkzucht.
Margerietje = naastenliefde en kameraadschap, want deze papegaaien verlaten nooit hunne gevallen kameraden.
De Pakamoe of Lomp = regen.
De Mierenbeer = omhelzen.
De visch = leven.
De Pakani = (roofvogel over het algemeen) = diefachtigheid en roofzucht.
De Kapasi = slimheid en dood.
De Aira of Veelvraat (*Gallictis*) = diefachtigheid.
De Brulaap = zang.
De Krab = het zinnebeeld van kennis en een lekker maal.
De Aap = nabootsing en grappen.
De Luiaard = luiheid en jaloerschheid.
De Kolibri = vechtlustigheid.
De Schildpad = verliefdheid.
De Uil = wijsheid.
De Pataker = venijnigheid.
De Marmoset = vreesachtigheid.
De Opossum = diefachtigheid, voortplanting.
De Tijger = wreedheid, moordlust en kracht.
Het Hert = schuwheid en snelheid.
De roode Ara = droge seizoen, evenals de Gronduil of Popopo.
De Tijgervogel = vreesachtigheid of schrik.
Wit = reinheid en hemelsche schaamteloosheid
Rood = vurigheid en hartstocht.
Geel = Licht en verheldering.
Zwart en blauw = verduistering en zonden.
Groen = vruchtbaarheid.

N.B. Uit het bovenstaande blijkt, dat elk der gevoel ens of hartstochten, welke een mensch kenmerken van de dieren zouden af-

stammen wijl de mensch ontstaande uit wormen alle stadiums van af worm, of de geheele reeks van levenswormen heeft moeten doorloopen, welke tezamen de Zonneslang vormen, waarover later.

Door gebruik te maken, vooral van de wormen uit de rotte hersenen enz. dezer stoffelijke omhulsels, kan men dan ook in zich den geest van het daarin omsloten dier vermeerderen. Want de mensch bezit in zich toch reeds iets van al deze geesten. Maar de goeden houden in normalen toestand de kwaden in bedwang. Wanneer echter door onvoorziene omstandigheden of de willekeurige werking van het individu de kwaden vermeerderen dan overheerschen deze tijdelijk de goeden.

De vier nevengaande platen stellen voor het volgende:

Plaat A.
Fig. 1. en 3, de gelijkenis tusschen een Pakirakop en de toelala.
Fig. 2. Waterval-visch of Koemaroe.
Fig. 4. Toelala voor Piengo's; het blad ligt met de voorzijde naar onder toe, zoodat de *stankklier* duidelijk uitkomt.
Fig. 5. Ter wegbekoring van oorpijn.
Fig. 6. Toelala (tajer) voor Agoeti's.

Plaat B.
Fig. 1. en 3, de gelijkenis tusschen een hertenkop en de toelala.
Fig. 2. Blad van *Koenami* (vischvergift).
Fig. 4. Abnormaal, waardeloos blad van de Paca of Waterhaas-toelala.
Fig. 5. Anjoemara-toelala.
Fig. 6. Wortelknollen van de Stuithoender of Tinamoe-toelala aantoonende de gelijkenis in kop en snavel.

Plaat C.
Fig. 1. Kawerie-toelala.
Fig. 2. Recht schieten.
Fig. 3. Om moed en vechtlust op te wekken.
Fig. 4. Om een groot nageslacht na te laten.
Fig. 5. Kapasi of Armadil-toelala.
Fig. 6. Tapir-toelala.

Plaat D.
Fig. 1. Om groeikracht op te wekken in den grond.
Fig. 2. Ter bekoring van blanken tot het geven van geschenken, alsmede het Hof van Justitie.
Fig. 3. Schildpad-toelala (zeldzame soort).
Fig. 4. Vereeniging of Zwaluw-toelala.

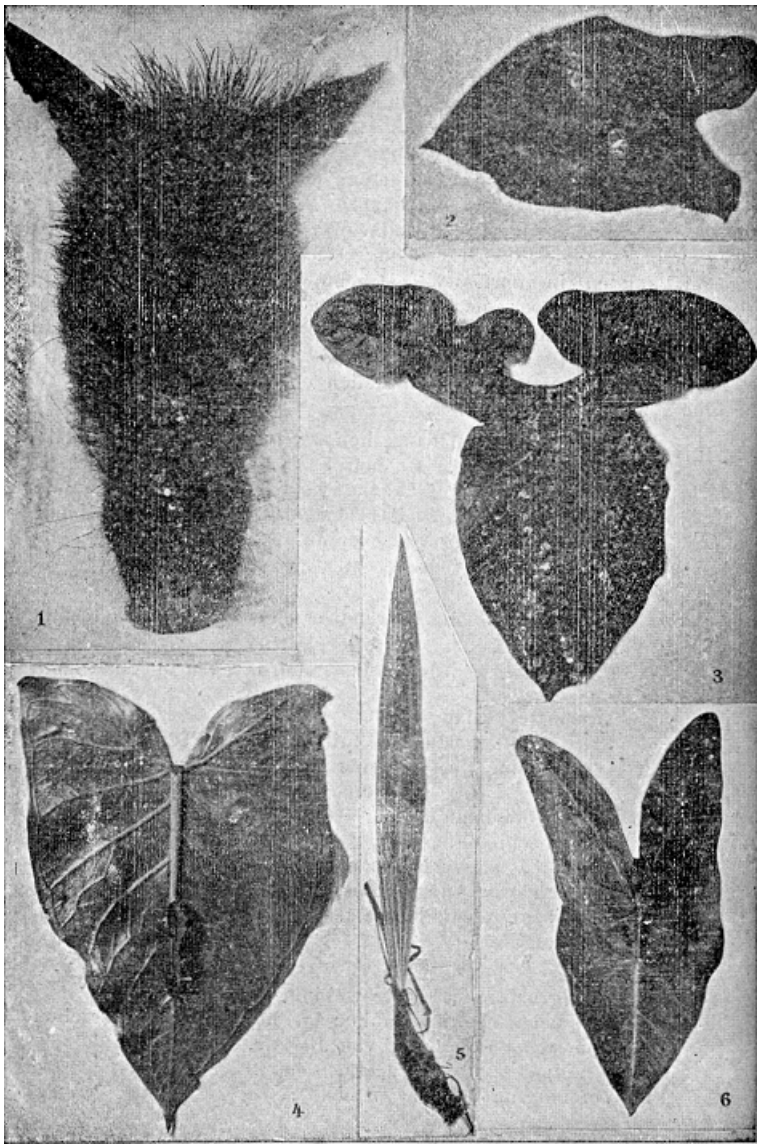

Plaat A.

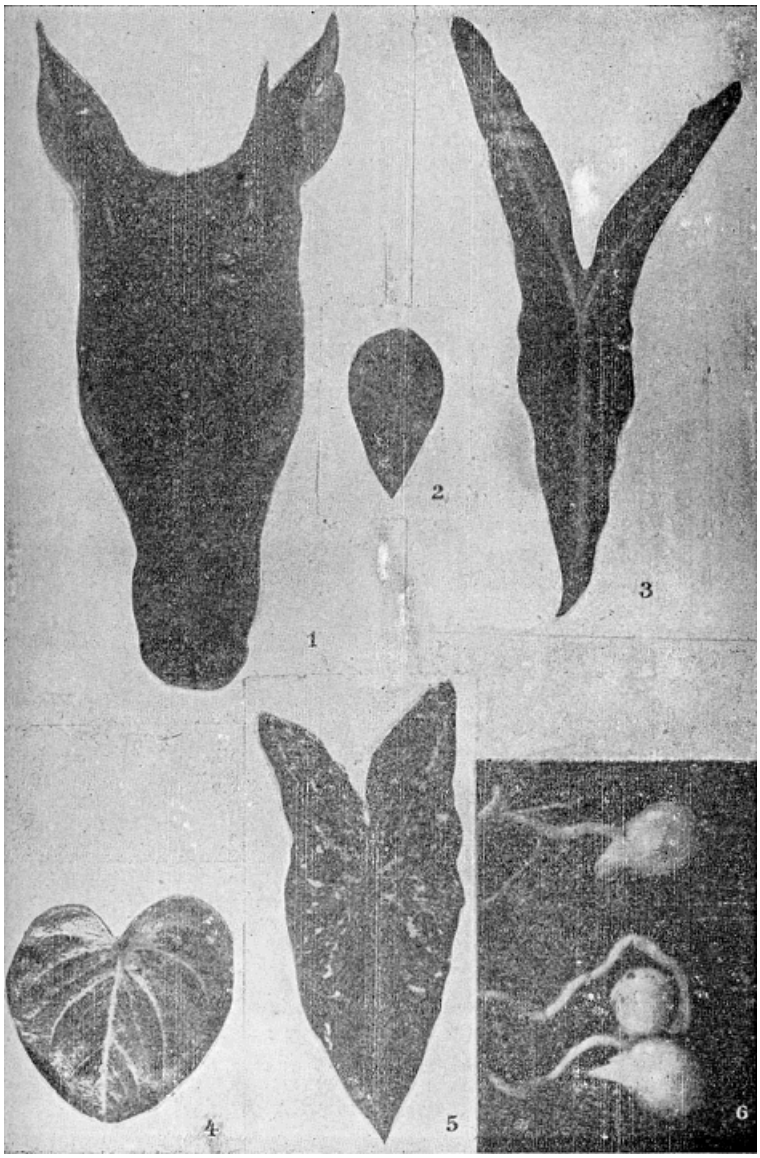

Plaat B.

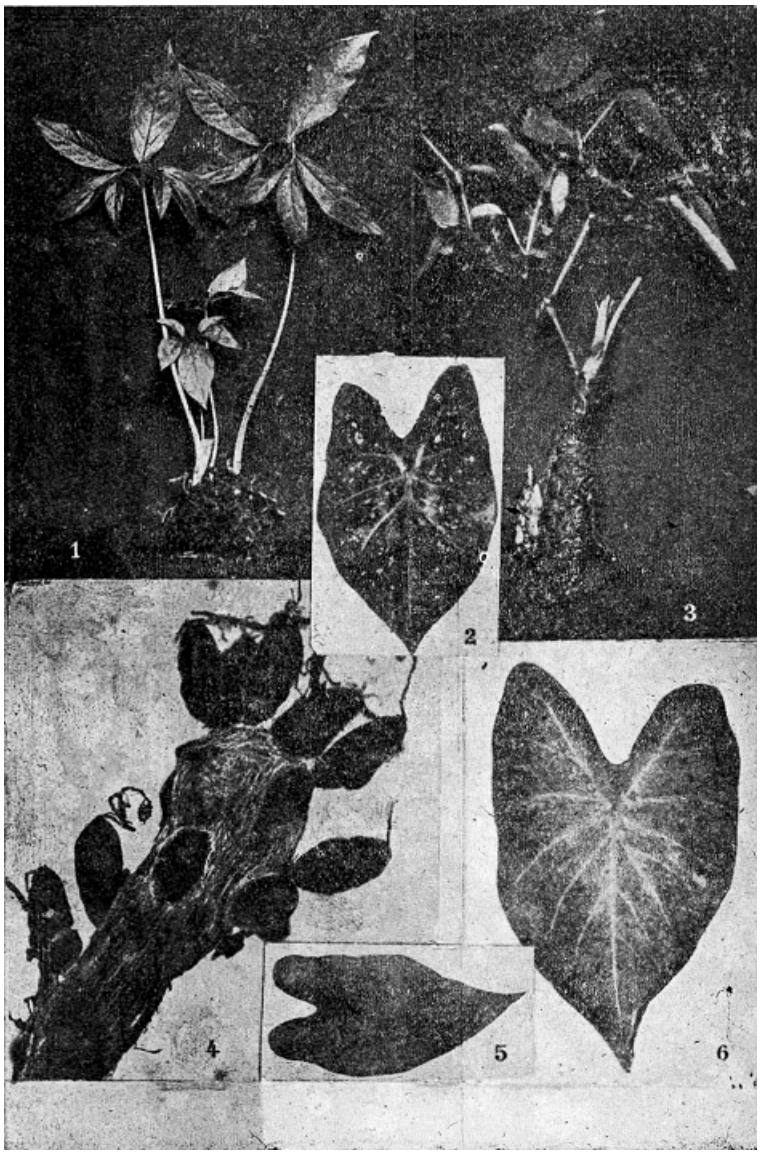

Plaat C.

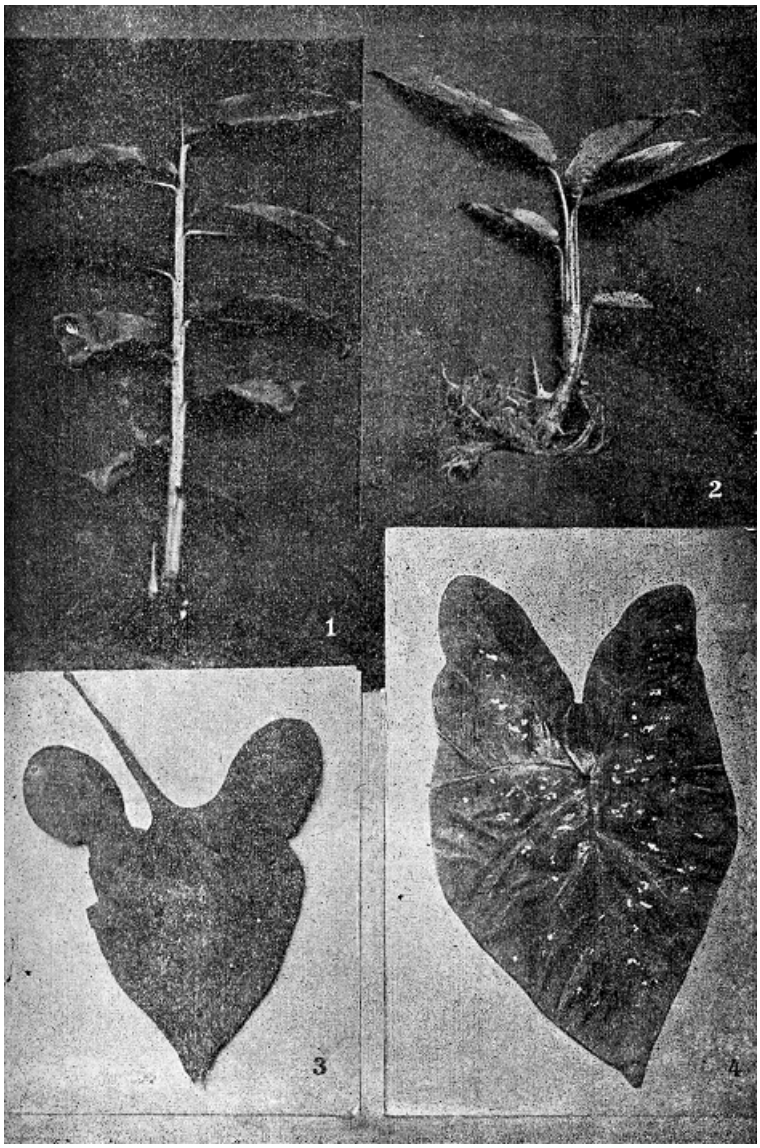

Plaat D.

XVIII. Andere voorname Geesten. De Ziel of Levensgeest. Droomen.

Behalve de Zonneslang, die boven alles staat en alles in zich bevat, komen er, volgens den Indiaan nog verschillende voorname geesten op aarde voor.

Ten eerste, de Woudgeest of moeder der wouden of liever het Geschapene *Itjoemu* of *Itjoetamalono* a. *Konokokoeja*, neg.eng. *Boesimama*. Zij bewoont de oerwouden, waar haar komst voorafgegaan wordt door den wind *Pipitjo*, (Grootmoeder der wouden) of Luchtgeest, die fluitend en draaiend nadert, de bladeren doet ruischen, de takken doet kraken en breken en boomen ontwortelt. De geest zelve doet zich aan het menschenoog voor in verschillende vormen. O.a. ziet men hem als een oude vrouw of als een hertepoot, die alleen zichtbaar is in de schaduw, doch op zonnige plekken verdwijnt. Of wel hij nadert als een troep onzichtbare Boschvarkens, die met luid getrappel en tandengeknars door het bosch rennen. Of hij neemt den vorm aan van een man met een piengokop en zwaren baard, doch wiens voeten naar achter toe gekeerd staan, zoodat hij steeds heen loopt naar den kant waar zijne hielen naar toe wijzen. Hij bezit tevens eene vrouw, die hem in alle opzichten gelijkt, alleen is zij veel kwaadaardiger.

Beiden naderen den mensch op zeer eigenaardige wijze. Zij plaatsen nl. eerst de linkerwang op den grond, doen dan vergezeld van gefluit en allerlei grimassen, hiel voorwaarts, eenige sprongetjes, waarna zij de rechterwang op den grond neerzetten. Dit is de wijze waarop Indianen zich bokkesprongen voorstellen. Verder doet de Woudgeest zich voor als een met zwart haar begroeiden neger die een langen staart bezit, twee hoorns en hoeven in plaats van voeten, terwijl een afhangende baard zijn kin versiert. En ten laatste de verschillende diervormen, waaronder vooral de paardengeest *Kavalijumu*, Ar. *Kavali-koeja* eene eerste plaats inneemt.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de Woudgeest der Indianen van onzen tijd eene combinatie is van een oorspronkelijk bijgeloof en het geloof omtrent een vleeschelijken duivel.

De oorsprong van het bijgeloof is niet ver te zoeken. De grootschheid van het donkere oerwoud, de vrees van een verdwaalde, die in alles verschijningen denkt te zien en in het geringste geluid een vreeselijk, geheimzinnig wezen meent te hooren naderen alles draagt mede teneinde in de verhitte verbeelding, de voorstelling van een wonderbaar wezen op te wekken.

Toch beschouwen de Roodhuiden den Woudgeest volstrekt niet als kwaadaardig, mits men hem niet tergt door het dooden van slapende dieren of dezulken met volle dracht, dan wreekt hij zich door den onverlaat in het woud te laten verdwalen of hem zelfs op staanden voet te dooden door het omvallen van een boom enz.

Onder den Woudgeest staan al de geesten der levensvormen die het woud bewonen.

Tegoke of het Haarmensch, hoewel door de Indianen als een afzonderlijk wezen beschouwd, schijnt eveneens een vorm van den Woudgeest te zijn. Hij wordt beschreven als geheel met haar begroeid. Aan elken poot heeft hij een geweldig lange, gekromde klauw. Hij houdt veel van vrouwen omhelzen (gelijk de Mierenbeer) en is tevens een uitstekend danser. Van Tegoke zouden de Indianen het fluitspelen geleerd hebben. Voor eene verdere beschrijving van het Haarmensch, zie achterstaande legenden.

Zoowel de verschillende vormen van den Woudgeest als het Haarmensch doelen klaarblijkelijk op den boschgod Pan der oostersche mythologie. Deze god kwam met hoornen, baard, krommen neus, staart en bokspooten ter wereld, zoodat zijne moeder van schrik op de vlucht ging. Hij woont in grotten, zwerft overal rond, nu eens jagend, dan weder met nymfen dansend. Hij is de beschermer van kudden, van jagers en van visschers. Van hem stamt af de syrinx-herdersfluit of Pansfluit. In de eenzaamheid der wouden jaagt hij menigeen een *panischen* schrik aan. Men offerde hem bokken, lammeren, melk, honig enz. Zijn beeld heeft trekken geleverd voor de voorstelling van den duivel. Bij de Hindoe's staat een met haar begroeid boschmensch een soort boschduivel bekend als *Bokir*.

Bijna al de vorenstaande voorstellingen van Pan worden bij onze Indianen teruggevonden. Slechts het offeren schijnt beperkt tot de negers. Bij de afgodendienaars komt het offeren van bokken enz. onder den afgodsboom of Kankantrie voor. Hartsinck maakt evenwel melding van een offergebruik in zwang bij een der Indianenstammen aan de Orinoco.

Over Toenoepere met zijne tallooze armen hebben wij reeds geschreven. Eene eigenaardige voorstelling is evenwel de *Okoupere* of *Okowopere*, Ar. *Asolotaloko* of de Vampiergeest. Deze doet zich voor als eene Vleermuis, die des nachts het bloed van Indianen komt drinken. Zij is zeer groot en heeft enorme vlerken, doch kan zich ook in eene kleine soort veranderen. Vele Vampiergeesten zijn afgestorven Indianen, die als wrekers optreden van het onrecht dat op Aarde geschiedt.

In het negerengelsch heet de Okowpere *Azema* of *Asimma*. Zij doet zich meestal voor als eene oude vrouw, die des nachts met een lantaarn door de lucht vliegt, hoewel zij eveneens voorkomt als een jeugdig persoon.

De neiging tot bloeddrinken is heriditair, en kan men jaren lang met een vriend tezamen wonen zonder te merken dat men met een Vampier te doen heeft. Ook kan de neiging op iemand overgebracht worden, bv. met behulp van een rijpe banaan met bloed erin. De A. kan door sleutelgaten en andare kleine openingen kruipen. Alvorens haar slachtoffer uit te zuigen, ontdoet zij zich van haar huid om vervolgens stil te naderen en het bloed van slaper of slaapster uit te zuigen hoewel zij ook iemand van uit de verte met de oogen kan leegdrinken.

Om een Azema te vangen, moet men ongemerkt haar afgelegde huid met peper en zout insmeren, of wel men plaatst een kom met rijst op den grond. De Vampier gooit de kom om, waarna zij een voor een de korrels begint op te rapen. Valt er een op den grond dan gooit zij al het opgeraapte weer weg, en begint overnieuw. Ook een hoefijzer of zg. joodsche *kimia* met God's naam erin enz. zouden goed zijn tot afwering van Azema's.

Menigmaal leest men in de Surinaamsche bladen van aanklachten van vampierisme bij de politie ingediend. Maar de overtuigende bewijzen ontbreken steeds!

De oorsprong van Okoupere zou misschien doelen op de bloeddrinkende Vleermuizen *Desmonus sp.* hoewel de Indianen algemeen beweren dat ook de groote *Vamperus spectrum* menschenbloed drinkt. Waterton en bijna alle oudere schrijvers bevestigen dit, doch de wetenschap ontkent het feit op grond dat nog nooit in de magen der groote Vleermuizen bloed is aangetroffen. Wie te gelooven?

De aftrekking der huid van de A. der negers is denkelijk zinnebeeldig. In allen gevalle, het begrip der Indianen is symbolisch.

Wij zouden dus kunnen veronderstellen dat het bijgeloof van de Vampier mogelijk van Amerika naar het Oostelijk Halfrond werd overgebracht en zich daar gevormd heeft tot het combinatie bijgeloof zooals onze negers het thans kennen. Maar dit is slechts gissing; evengoed kan het omgekeerde geschied zijn.

De Vampier der Oude Wereld komt voor in twee vormen nl. *Succubi* en *Incubi* of de voortteling. Dat ook de Indiaansche naam daarop doelt, is zeker. *Okowo* toch beteekent Twee menschen en

pe - wellust vader of vrucht-gloed. *U* in plaats van *wo* beduidt geesten.

Het bijgeloof aan de Vampier schijnt het sterkst te zijn geweest in Z.O. Europa en ook daar te zijn ontstaan? Overal in oude werken leest men vreeselijke verhalen over Vampiers, waarvan sommige verondersteld werden te zijn de geesten van levend begraven menschen, wier lijken niet tot ontbinding konden overgaan. Ze werden door de eerste Christenen als lichamen van martelaren beschouwd die, naar men wil, vooral door eene te spoedige begravenis tijdens het heerschen eener besmettelijke ziekte, levend zouden begraven zijn. Er zouden zelfs attesten bestaan van doktoren, rechters enz. die doelen op menschen waarvan sommige twee maanden onder den grond gelegen hadden. Toen hun graf geopend werd, vond men de veronderstelde lijken terug in denzelfden staat als waarin ze begraven waren.

Maar naar de wetten van dien tijd werden de levend begraven onherroepelijk in stukken gehakt (Harp. Mont. Mag.)

De Grondgeest *Nonojumu*, Ar. *Holokoeja*, neg. eng. *Gronmama* doet zich voor als bevingen in den grond. In Suriname gaat hij volgens onze Indianen, zeer zachtaardig te werk, maar op andere plaatsen o.a. de Orinoco scheurt de grond soms open en brult de geest gelijk een Jaguar.

Van den Vuurgeest die gekenmerkt wordt door hitte stamt af het vuur, waarmede de Indianen de savanne in brand steken of hun eten bereiden. Door zijne werking als gloed drogen de zwampen en kreken op en barst de grond door hitte open. Uit de maan straalt de geest van vloed, bloed of schaduw, terwijl de Kleur- of Zeegeest *Palanajumu* of *Pranamu* (a. *Jawale*) de geest is van den regenboog, die den regen bezielt en medebrengt uit de zee, waar hij het water drinkt, om daarmede de uitgedroogde zwampen en kreken weder te vullen. Ook hij geldt in Suriname als uiterst goedaardig, hoewel hij op andere plaatsen soms zoo geweldig woedt dat de Indianen verplicht zijn hunne hutten in boomen te bouwen.

Behalve de bovenstaande die als kapiteins opperhoofden der Geesten gelden, kennen onze Roodhuiden nog vele andere, welke wederom aan elkander ondergeschikt zijn al naar gelang zij zich in stoffelijke gedaanten op aarde voordoen als beul of als prooi. Inderdaad bestaat elk voorwerp, van af een steen tot een mensch uit een stoffelijk lichaam en een ziel of liever lichaamsmoedergeest *jumu* die zich naar willekeur van het omhulsel kan afscheiden. Dit

geloof komt bij vele natuurvolken voor en staat bekend als *animisme*. Doch hierover later.

Een menschenziel of levensgeest *kasoeloe* werkt evenals een diergeest door de pop of figuur, die weerkaatst wordt in de pupil van het oog. Maar zeer merkwaardig zijn alle zielen *Ine-oeloe-kalienjali* (Indiaan in het oog) Roodhuiden; en wel om de zeer begrijpelijke reden, dat al kijkt de Indiaan in het oog van een blanke hij toch zijn eigen evenbeeld weerkaatst ziet. De bedoeling is evenwel dat alles wat wij zien, geschiedt door ons miniatuur-geestelijk Ik of evenbeeld dat door het water onzer oogen straalt.

In den slaap verlaat de ziel door eene bijna onmerkbare, als een speldeprik kleine opening den schedel en dwaalt overal rond, ja, kan zich zelfs naar andere, geheel vreemde oorden begeven.

Alle Indianen beschouwen dan ook droomen als zoovele gebeurtenissen uit het dagelijksch leven. Immers het leven is slechts eene afwisseling van nacht en dag, donker en licht, dood en opstanding in geestvorm. Droomen zijn dus meestal vage herinneringen uit vroegere levens, vormende de levenscirkel, waarover later.

Droomt een Roodhuid bv. dat een vriend hem op jenever trakteert dan beschouwt hij dit als eene attentie; maar o, wee, als hij zich des nachts in den droom overwerkt waant. Want dan mort en moppert hij den volgenden morgen, ja, weigert dikwijls zijn hangmat te verlaten onder voorwendsel, dat hij den vorigen nacht reeds genoeg gewerkt heeft.

Menigmalen hebben wij gelegenheid gehad deze karaktertrek der Roodhuiden op te merken. Eens zelfs voegde een Indiaan ons verwijtend toe, dat wij hem water voor jenever hadden aangeboden. Een andere keer was het een vriend die ons goeden morgen wenschte met de opmerking: zulk een sterke jenever als waarop gij mij in den droom getrakteerd hebt, heb ik in lang niet gedronken!

Dat het gelooof aan droomen meermalen aanleiding kan geven tot vreemde gevallen, getuige o.m. het volgende staaltje, dat plaats vond in Demerara.

Een Indiaan stond nl. terecht wegens mishandeling van een zwarten man. Als reden gaf hij op, dat de opzichter hem bevolen had zoo te handelen. Wat! riep deze uit, heb ik u zoo iets opgedragen! Ja, antwoordde de Indiaan gebelgd, ontken het niet, duilijk hebt gij gezegd: ‘ransel dien kerel half dood.’ En ik heb uw bevel trouw opgevolgd.

En wanneer, vroeg de rechter. werd u die last opgedragen.

Verleden nacht in den droom, antwoordde de Roodhuid zonder aarzelen.

Ook aan de droomen van anderen hechten de Indianen veel geloof. Als voorbeeld kan o.a. het volgende gelden:

Eens vroegen wij aan eene vrouw of zij niet getrouwd was. Ja, luidde het antwoord, maar mijn echtgenoot vertrok ongeveer een jaar geleden naar de Marowijne, en sedert dien tijd heb ik niets meer van hem vernomen. Misschien komt hij nog terug, zeiden wij toen. Neen, klonk het antwoord, want een mijner familieleden heeft gedroomd dat hij thans met eene andere vrouw leeft. Dus ben ook ik vrij een anderen man te kiezen.

Niet alleen aan droomen van plaats gehad hebbende feiten, maar ook aan gedroomde voorspellingen hecht de Indiaan onvoor waardelijk geloof. Zijn echter de droomen te verward en onsamenhangend voor uitlegging, dan verklaart hij dit door te zeggen: mijn ziel was dronken of liever vroolijk. Hij beschouwt het tevens als zeer gevaarlijk om uit den slaap gewekt te worden, want het kan immers gebeuren, dat zijn rondzwervende ziel niet in staat is gauw genoeg in het lichaam terug te keeren.

Ook op andere wijzen raakt een ziel (*kra* of *Akra* der negers) soms den weg kwijt, hoewel dat slechts zelden bij slimme roode zielen plaats vindt. Zwarte en witte daarentegen raken meermalen verloren. En dit is de reden, waarom er zoovele idioten en krankzinnigen onder blanken en negers voorkomen.

Het maken van portretten zou tevens vele Roodhuiden naar hun graf leiden. Immers eene photographie is een gedeelte van den persoon, wien het voorstelt, want zonder *dien* persoon kon het onmogelijk gemaakt worden. Als zoo'n portret dus in het water valt of verloren raakt, dan heeft dit invloed op den persoon, wien het voorstelt. Deze wordt ziek en sterft meermalen. En wijl ieder blanke, die zoo'n levende oogkist (*camera*) bezit er naar hunkert, het portret van een Roodhuid te maken, kan het geen verwondering wekken dat er jaarlijks zoovele Indianen sterven!

Eens zelfs ontstak een Roodhuid bij het zien van zijn eigen evenbeeld, door ons gephotograveerd, zoo in toorn, dat hij uitriep: gij zijt een dief, want gij hebt mijn *Iakale* (schaduw) gestolen!

In vroeger jaren maakten de Arowakken teekeningen of poppetjes voorstellende hun grootsten Caraïbischen vijand. Vervolgens namen zij een tijgerklauw en krabten op het beeld of wel beschoten het met giftige pijlen, hetgeen vreeselijke pijnen veroorzaakte aan het lichaam van den getroffene, die zonder de hulp van den Piaai-

man nooit te weten kwam, wie hem zoo op zijn marconisch martelde.

Het bovenstaande werd ons verhaald door een Indiaan aan wien wij gevraagd hadden, zijn portret te mogen maken. Na het gezegde keek hij ons eenigen tijd nadenkend aan en sprak toen: ‘Er bestaat een wijze, waarop de kwade gevolgen kunnen voorkomen worden’. Hoezoo vroegen wij. ‘Wel, luidde het antwoord, ‘geef mij jenever, mijne vrouw limonade en mijn kind koekjes, en de zaak is in orde, want dan hebt gij mij betaald voor wat gij mij ontneemt’.

Hoe belachelijk klinkt het bovenstaande. En toch zijn er onder beschaafde Europeanen zg. professors in spiritualisme, die gelooven(?) dat als men een wassen beeld doortrekt met de geur van een slapend medium en men dat beeld prikt met een speld, de slapende eveneens op dezelfde plek aan het lichaam pijn gevoelt. Het spreekt van zelf dat deze professor(?) geloof moet slaan aan onze Indiaansche toelala!

De ziel, als beheerscher en gids van het lichaam werkt volgens den Indiaan door de zintuigen. Een zieke persoon dus, van zijn levensgeest beroofd, handelt in den blinde en praat dikwijls wartaal Hij wordt lusteloos, al zijne energie verdwijnt en alleen de Slangepriester is in staat de verdwaalde ziel weder op te sporen.

Zoodra een mensch sterft, verdwijnt de zielewerking of Indiaan uit zijne brekende oogen om er niet weder terug te keeren. Overal zweeft de vrijgeworden levensgeest dan rond en bezoekt dikwijls in den droom de zielen van familieleden en vrienden, ja het kan zelfs gebeuren, dat de zielen van levenden en dooden samen gaan jagen, feestvieren enz. Maar na eenige geslachten als de herinnering aan den afgestorvene verdwenen is, blijft de ziel voor goed weg en voegt zich voor altijd bij zijne stamgenooten in het Paradijs of de Mazwano.

In Demerara en de Orinoco gelooven sommige Caraïben, dat zij in het Paradijs de Arowakken als slaven zullen terugvinden.

Verdwaalde zielen blijven soms op Aarde, waar zij hun woonplaats kiezen in allerlei voorwerpen, bij voorkeur echter dichtgebladerde boomen, rotsen, den grond enz; velen dringen zelfs in dierenlichamen. Over het algemeen laten ze den menschen met rust mits men hen ook niet stoort door het noemen van verboden namen op ongelegen plaatsen en tijden. Want dan dalen ze af als joleka's en veroorzaken allerlei ziekten en dikwijls zelfs den dood.

De Indianen maken geen onderscheid tusschen de levensgeesten van menschen en dieren Daarom beginnen vele hunner legenden

met de woorden: '*toen de menschen nog dieren waren*'. Dieren kunnen tevens met elkander praten, terwijl de alarmkreet of lokroep van elken vogel, elk reptiel, zoogdier, insect enz, de naam is der soort, hoewel sommige zeer onduidelijk spreken. Andere weer hebben tevens namen die doelen op de kleur, de levenswijze of eene zekere overeenkomst of gelijkenis met andere voorwerpen. Vele dezer namen zijn hoogst eigenaardige symbolische voorstellingen.

De naam van elken levensvorm geeft tevens meermalen terug een hartstocht enz. die de soort kenmerkt. Zoo heet de Trogon *Ulukwa* (oorsprong van twist), Steenduif *Tukuluwe* enz.

Van elke specie zouden er drie zijn, die elkander gelijken Oppervlakkig schijnt dit zoo, o.a. bestaan er drie soorten Ara's. Stinkvogels of Gieren enz. maar de regel telt te vele uitzonderingen,

Wij vroegen eens aan een Arowak waarom er geen drie soorten Tapirs bestaan. Het antwoord luidde: Er is maar *een* specie, maar zij draagt *drie* namen. Ook andere dieren zooals de Jaguar, Piengos, Pakira's en Herten worden elk met twee of drie namen aangeduid.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

[Deel II Het woord van den Indiaanschen Messias]

Opgedragen aan
Mevr. de Wed. F.P. P E N A R D
geboren Salomons
door hare zonen
F. P. P E N A R D
en
A. P. P E N A R D.

Voorwoord.

Het werk dat wij hierbij onze lezers aanbieden, is een vervolg van de Menschetende Aanbidders der Zonneslang, deel I.

Door den overvloed van nieuw materiaal zijn wij evenwel genoodzaakt geweest het in een anderen vorm uit te geven, hoewel het hierdoor in omvang en duidelijkheid wint. Het eerste deel is eene beschrijving van den Caraïb zooals hij oppervlakkig bekend is uit boeken van schrijvers, reizigers, missionarissen of van hooren zeggen.

Het stelt den Roodhuid voor in het slechtste licht als bijgeloovig, lui en verwaand, en niet zooals hij werkelijk is, m.a.w. net als ieder onafhankelijk, vrij mensch onder de beschaafden.

Dit tweede deel zal misschien aan sommigen voorkomen als in tegenspraak met het eerste door het scherpe contrast, dat beide vormen. Doch men onthoude, dat deze schijn tegenspraak steeds geldt datgene wat wij uit andere schrijvers hebben overgenomen, en niet wat wijzelve van de Indianen vernomen hebben.

Hieronder bedoelen wij niet de Indianen, die met de beschaving meegaan, maar de onvervalschte natuurmenschen. Neem zulk een Roodhuid en gij hebt voor u het uiteinde van een lange keten van *origineele* gedachten, overleveringen enz., welker oorsprong zich in den nacht der eeuwen verliest, gelijk elk individu, elke soort in de natuur het uiteinde is van zulk een proces. Neem daarentegen een glad gemaakten, beschaafden Indiaan en gij hebt voor u een ding, een iets waarvoor wij geen naam kennen. Zijn eigen origineel heeft hij verloren, de leer der blanken is voor hem onbegrijpelijk en het gevolg is een *beschaafde* Indiaan. Zulk een gladgemaakte Roodhuid praat gaarne met een reiziger of anderzins, geeft hem alle inlichtingen die hij verlangt, steeds zorg dragende zijne onvervalschte stamgenooten, die hij meent te moeten minachten, in het allerslechtste daglicht te stellen.

Uit den aard der zaak zal een oppervlakkig persoon een zoodanigen Indiaan als intellectueel en verstandiger beschouwen dan zijne stilzwijgende, schuwe stamgenooten in wier oogen hij echter als een afvallige, een schande voor zijn stam geldt.

Ons werk handelt niet over deze volgelingen der beschaving, maar over het z.g. afgodische, barbaarsche, beestelijke deel der Caraïben.

Wij, schrijvers van 'De Vogels van Guyana', beschouwen onszelven in vele opzichten, wat logica aangaat, als minderen van deze z.g. barbaren, die steeds spreken in symbolen en gelijkenissen, welke als wartaal klinken, als ze niet begrepen worden, maar toch alle berusten op de levende Waarheid in de levende Natuur. Wij hebben onze dichterlijke roode vrienden beschreven als gelijken en niet als onmondige kinderen, zooals men ze doorgaans beschouwt.

Dat er vergissingen in dit werk voorkomen, spreekt vanzelf. Dat al onze verklaringen onwaar zijn, is onmogelijk; om zulks aan te nemen, zou men de geheele Car. taal (waaronder begrepen de taallijst van den heer de Goeje) moeten wegschrijven. Onze honderden bewijzen zijn stuk voor stuk opgebouwd, en waar een faalt, staat een ander nog. Wij hebben tevens gebruik gemaakt van honderden bewijzen uit de talen en sages van andere Indianenstammen.

Maar in dit opzicht zijn onze gevolgtrekkingen beperkt om reden dat wij geen voldoende bibliotheek bezitten. Wij hebben dan ook meerendeels van moderne werken gebruik gemaakt, maar wijl deze werken op strikt wetenschappelijken grondslag berusten of zooals Brinton zich uitdrukt 'bijeengebracht uit de oudste schrijvers, zooveel mogelijk gezift en waaruit de plastische hand van den Christen missionnaris zooveel mogelijk verwijderd is, dan zal de lezer moeten toegeven, dat de bewijzen daardoor enorm in waarde winnen.

Wat wij beschreven hebben, zal menigeen ongelooflijk, ongehoord, onmogelijk voorkomen. En toch, het is de zuivere *waarheid* niet alleen, maar slechts brokstukken door ons, leeken, bijeengebracht van een verloren wetenschap, die zoo zij ooit tot hare volmaaktheid kan teruggebracht worden, ten volle zal bewijzen, dat niet alleen aan de blanken de gave en het verstand om logische gevolgtrekkingen te maken gegeven is, maar dat ook de donkere volken in *dezelfde* mate daarin deelen. Wij hebben de Car. begrippen beschreven zoover als ons begrip gaat. Wat daarboven is, zijn wij natuurlijk niet in staat te begrijpen, en daarom altijd geneigd als kinderachtigheid en nonsense aan te zien. Want:

III

Een menschenoog is niets dan schijn
Elk denkt zijn uil een valk te zijn.

De Wet van het primitieve Alphabet van elementaire werkingen, de Force-wet der Eenheid van Dertien, de Wet der Gelijkenissen en Harmoniën, het Symbolen-systeem enz. zijn alle slechts overblijfsels van een vroegere ontwikkeling van een wetenschap en kennis, die ons slechts met bewondering kunnen vervullen.

Wat wij beschreven hebben, is ons grootendeels door den Pujai zelve uitgelegd in het negerengelsch, en een ieder, die eenigszins met deze taal bekend is, zal begrijpen, welke moeite de Indiaan moet gehad hebben om zijne wetenschappelijke theorien aan ons kenbaar te maken. Ware het dan ook niet voor de teekeningen en andere voorwerpen, wij zouden ontwijfelbaar den man nooit begrepen hebben toen hij ons dom noemde, omdat wij in het begin niet konden vatten waarom een schildpad mieren moest baren, waarom *Wajamu* moest voortbrengen *Wajawaja*.

Wat het Alphabet betreft, dit hebben wij zelve uit de woorden der Taal afgeleid, evenals Grotesfend de Assyrische hieroglypen ontcijferde en Goodman het ingewikkelde calender-systeem der Maya's oploste. Hij zegt hiervan: ‘ik weet dat mijne ontdekking zal betwist worden, dit gebeurt altijd, doch ik houd vol, zij is onfeilbaar als de ‘multiplication table’. Ook wij beweren hetzelfde en verklaren, uitgezonderd mogelijke vergissingen, dat het door ons aangegeven Alphabet van werkingen ten grondslag aan het Caraïbische taalsysteem, even onfeilbaar is als de letters zelve, die alle talen gemeen hebben.

Toch zijn wij overtuigd en dit werk bewijst het dat sommige Pujai's van dezen tijd het grondalphabet nog kennen. Menigmalen is ons verklaard dat er een zg. *mu* grondslag of *mama* van *pujai* bestaat die alle woorden oplost, maar dat geen blanke dit ooit zal te weten komen. En hij die dit geheim zal zoeken of verraden zal op vreeselijke wijze sterven. Het geheim van de *Pujeiu opotopo* (steen der wijzen) is het heiligste der heiligen bij de Caraïben.

Het was een slag voor de geleerden en theologen van een eeuw of zoo geleden, toen ontdekt werd, dat het zg. barbaarsche, afgodische Sanskriet eenzelfden oorsprong aantoonde als het Latijn, Grieksch enz. Het werd betwist, ontkend, omdat het vooroordeel nu eenmaal wilde, dat Hebreeuwsch de oorspronkelijke taal moest zijn (Max Muller).

Wij weten dat ook ons werk zal betwijfeld worden om reden dat het ook de denkkracht en logica van barbaren wil gelijkstellen

met die van moderne philosophen. Om reden dat het moeilijk zal zijn voor velen aan te nemen dat er in woorden van barbarentalen van menscheneters, wetenschappelijke begrippen kunnen besloten liggen, evenmin als de wijze Grieken en oude geleerden het barbaarsche Sanskriet als gelijke van hun taal wilden erkennen. Deze minachting voor de denkkracht van een evenmensch, dit smalen op de z.g. onontwikkelde talen van zg. barbaren, heeft als een kanker gevreten in het hart van het Christendom, en gemaakt dat thans de Bijbel met een soort van spotlachje wordt aangezien door geleerden, die denken, dat zij er meer van weten. Al wat wij echter vragen, is een onpartijdig oordeel over wat wij onze Reflectie-theorie noemen, omdat zij berust op de spiegeling der Natuur en der Gedachte, de *Wet* der Gelijkenissen en Harmonieën.

Onze theorie komt het meest overeen met die van Frederick Schlegel de zg. 'germinal development' theorie waarvan Max Muller zegt dat zij '*inconceivable*' is, en waarvan de snuggere Whitney schrijft: 'zij is de meest *bespottelijke, vaagste* en *wildste* van alle theoriën over den oorsprong van Taal', (de theorie van den *wilde*).

En toch, wij zijn overtuigd dat (even bespottelijk als 10 jaren geleden de telegraaf zonder draad) over het algemeen het door ons in dit werk aangehaalde alphabet van elementaire werkingen past in grondslag op *alle* talen, m.a.w. dat er een Wet bestaat, die de ontwikkeling of liever de vorming van alle talen omvat, zoowel het Caraibisch als het meest moderne Hollandsch, Engelsch, Latijn, Sanskriet enz. Geen professor, geen keizer, kan een letter zijner taal veranderen. Geen schrift kan de vorming er van tegen houden, zooals blijkt uit een vergelijking met boeken van slechts 200 jaren geleden.

De hypothesen of dogma's door de wetenschap gebruikt ter vervanging van andere in onbruik geraakte, moeten niet te nauw opgevat worden om reden, dat zij ook wel weer verdrongen zullen worden zooals Max Muller zelf zegt. Vooral de theorie van Whitney, die zich klaarblijkelijk *volmaakt* beschouwt en wiens werk overvloeit over de belachelijkheid, nonsense en kinderachtigheid van andere schrijvers) die zijn meening niet deelen.

Wij noemen onszelf wijs, als wij zeggen: 'ik ben bang', doch lachen om een Indiaan omdat hij zegt 'vrees met mij'. En toch, er is niet één woord in de moderne talen, dat een Caraïb in zijn taal niet kan teruggeven. Maar er zijn *vele* woorden in de Car. taal, die niet in de ontwikkelde moderne talen kunnen vertaald worden, anders dan door geheele zinsneden. En dat geen woorden

die alleen betrekking hebben op menscheneters en lendenschorten, maar hoogst wetenschappelijke uitdrukkingen van natuurwerkingen, die overal dezelfde zijn. De Car. taal is heel iets anders dan een samenraapsel, uitsluitend ontstaan uit gebrul, gehis, gejank of geknor enz. zonder meening of reden.

Integendeel, de diepe beteekenis van elke letter, elk woord, vormen een harmonisch geheel, geevenaard door geen enkele moderne taal. Samen vormen zij de wilde, maar ware taal der wouden.

En deze diepe beteekenissen gebaseerd op levende Waarheid in de natuur, zooals Grimm zich uitdrukt, de *grondslagen* der menschelijke taal, worden gewoonweg als afgoderij bestempeld, omdat wij ze niet begrijpen. Terecht vroeg de heer Deventer dan ook in de Tweede Kamer aan den minister van kolonien: waar begint Godsdienst en eindigt afgoderij? Wat voor den een afgoderij is, is voor een ander heilig. Wat de een als waar aanneemt, is voor een ander een dogma.

Animisme, barbarisme, fethish-dienst zijn grootendeels herschenschimmen en valsche gevolgtrekkingen van het Fanatisme en het Imperialisme, dat zich als Waarheid en Recht wil voordoen.

Dierenvereering en aanbidding van levenlooze voorwerpen, bestaan niet, volgens Ellis, onder de Ashanti's enz. die als het centrum daarvan beschouwd worden. Zuiver fethish-dienst, zegt hij, wordt misschien gevonden in sommige andere streken en de West-Indië maar niet aan de Westkust van Afrika[1].

De Indianen weten niet wat animisme is. Dit werk bevat tallooze *Jumu*, welke ontwijfelbaar door een oppervlakkig persoon als goden zouden aangemerkt zijn evenals veel wat voorkomt in de oostersche en westersche mythologie als afgodenvereering is gebrandmerkt. Totemisme is in grondslag een Naam-vereering.

Animisme en fethish-dienst beginnen wanneer het symbool, dat het vereerde voorwerp voorstelt verloren is gegaan. Wie is er in de kolonie Suriname en elders, die kan zeggen wat het *symbool* is of was van den afgodischen Kankantree?

Maar men vatte ons s.v.p. niet letterlijk op in den zin van ‘advocaten zijn verdedigers van dieven’.

Moge ons werk bijdragen tot herstelling van de harmonie tusschen godsdienst, wetenschap en *vrij denken*, en velen tot de overtuiging brengen, dat de ziel niet met de stof verbonden is. Doch dat wij *allen* zijn kinderen van Een Gedachte, Evenbeelden van

(1) The Tshi speaking people etc. by A.B. Ellis p. 176-195.

Een Begin. Dat het opgeschroefde verschil tusschen theorie en praktijk in grondslag niet bestaat, dat de technicus niet meer denkkracht bezit dan de werkman. Want de grootste philosophiën der meest moderne philosophen worden teruggevonden bij de meest ongeleerde en meest barbaarsche afstammelingen van kanibalen in het oerwoud van Guyana. Zoo iets zal velen vernederend voorkomen, hoewel wij overtuigd zijn, dat er op dit oogenblik in de geheele wijde wereld, geen geleerde te vinden zal zijn, die in staat is een taal samen te stellen even systematisch, logisch en op de natuur wetten berustende als het z.g. barbaarsche Caraïbisch, waarvan o. i de grondslag dezelfde is, als waarop het Oude Testament berust met betrekking tot de Scheppingsgeschiedenis enz.

Wij vertrouwen dat het door ons begonnen werk zal voortgezet worden want zooals de wetenschap en het geloof thans staan, kan de denker slechts zuchten:

> O, memory, o strengthen me,
> I faint in this obscurity.

Wij vertrouwen tevens dat ons boek genoegzame deelname mag vinden teneinde de overige deelen ook in het hollandsch uit te geven Anders zullen wij verplicht zijn, de verdere uitgave in het engelsch te doen geschieden.

DE SCHRIJVERS.

De Geleerde en de Barbaar.

Wat is *Waarheid*? De dichter antwoordt: Beauty is truth, and truth is beauty. De barbaar redeneert: ‘Waarheid is de realiteit De realiteit is gedrochtelijk, de waarheid kan niet gesproken worden. Alleen de *Gedachte* is Waarheid.

Volgens Dr. Osler is waarheid datgene, wat wij met onze hedendaagsche kennis en middelen in staat zijn te begrijpen. Hieruit zou men geneigd zijn de gevolgtrekking te maken, dat het onbegrijpelijke dus onwaarheid moet zijn, totdat het waarheid wordt!

Volgens den Christen is de Bijbel waarheid, omdat hij op de geschiedenis berust en er van wonderen in gemeld wordt. Volgens den materialist zijn juist deze wonderen een bewijs van onwaarheid. Laat morgen de wetenschap ontdekken, dat er geesten en spoken bestaan, en alles wat thans bijgeloof en afgoderij is, wordt zuivere waarheid. Er zijn dingen, zegt de beroemde sterrekundige Flammarion, die wij niet begrijpen, zoodat wetenschappelijk de ontkenning van zulke feiten wel het veiligst standpunt is.

Een aangenomen waarheid, gebaseerd op een hypothese of dogma valt, zoodra deze, faalt omdat zij door menschen werd opgebouwd en ook weder wordt omvergehaald.

In de oogen van beschaafden zijn barbaren weinig meer dan idioten, waaronder niet begrepen geleerden, zooals Schlegel, Horatio Hale, Dr. Amedee Moure enz., die aan de Indianen een schier gelijk standpunt en intellect toekennen als de blanken. En terecht, want het is ontwijfelbaar, dat toen Babylon, Palenque enz. bloeiden, de voorvaderen van dat volmaakte witte ras nog in dierenhuiden gehuld in de oerwouden van Europa rondliepen. Met zulke feiten als grondslag kan het dan ook geen verwondering wekken, dat alle proefnemingen om een mensch te oordeelen naar zijn schedel, mislukt zijn. Wat is het verschil tusschen een Napoleon Bonaparte of een minister van oorlog en een Caraïbisch strijder? Is de een een held

en de andere een moordenaar, en waarom? Graaf van Tolstoi heeft ons op meesterlijke wijze het z.g. heldenleven van een soldaat beschreven, waaruit blijkt dat oorlog en moord synoniemen zijn.

Welk volk de palm der overwinning in barbaarschheid wegdraagt, kan niet met zekerheid bepaald worden. Van een Eskimo wordt beweerd, dat hij een stuk glas in den mond neemt, denkende dat het ijs is. Van een Australiër wordt gezegd, dat hij niet kan tellen.

Een barbaar ziet bij dag zijn eigen schaduw en omdat hij die des nachts niet meer ziet, komt hij tot de ontdekking(!), dat de zon is verdwenen. Hij maakt dan alle soorten gevolgtrekkingen, met het resultaat dat hij eindelijk bang wordt voor zijn eigen schaduw!

Vooral de bewoners van tropische landen missen, naar wetenschappelijke opvatting, energie en denkkracht, omdat de hitte een verlammenden invloed op het denkvermogen zou uitoefenen. Maar wijl een beschaafde een barbaar altijd aan zijn (in eigen oogen) volmaakt *Ik* weerspiegelt, en de feiten(?) bewijzen dat de denkkracht en energie van den blanken vreemdeling *werkelijk* in de tropen *verminderen*, zoo zal ieder onpartijdige moeten toegeven, dat de wetenschap den barbaar uit een zeer partijdig oogpunt beschouwt.

Toen Darwin de naakte inboorlingen zag aan de kust van Vuurland, leidde hij daaruit de gevolgtrekking: ‘zoo moeten onze voorvaderen er uit gezien hebben’. Een andere zinsnede luidt: en ik was getroffen, hoe deze barbaren beschaafden in sommige opzichten geleken. Had Darwin kunnen lezen in het hart van die naakte menschen, had hij hun innerlijke gedachten en logica kunnen vatten misschien ware de ‘Origin of species and Descent of Men’ nooit geschreven in den trant als wij ze nu kennen.

Belachelijk zal het vorenstaande klinken in de ooren van velen. Doch evenals Darwin zijne theoriën bouwde op in zijne oogen onbetwistbare feiten, zoo is ook onze theorie met betrekking tot de barbaren gebaseerd op even onfeilbare en onloochenbare feiten in de natuur.

De beschaafde ziet van *uit de verte* vol minachting en vooroordeel neer op den man in zijn lendenschort in wien hij weinig meer ziet dan het redelooze dier of den idioot.

En toch, de theoriën van den natuurmensch berusten op feiten in verband met hemzelf, met zijn bestaan, met de natuur. De barbaar heeft geen reden te liegen tegenover zijne omgeving, en de natuur waaruit hij put, liegt nooit. Valsche gevolgtrekkingen kunnen onder hen nooit lang voortbestaan, om reden dat zij nooit op papier wor-

den gedrukt, terwijl het open boek der nimmer falende natuur altijd hetzelfde te lezen geeft.

Elke letter, elke syllabe, elk woord in de barbarentaal is het gevolg van dit onfeilbare proces der natuur en vormt een natuurlijk Geheel, waarvan elk onderdeeltje hoe nietig ook, een waarheid *moet* zijn. Geen geleerde twijfelt aan den uitwendigen vorm en het instinct der dieren als het natuurlijk gevolg van een ontwikkelings-proces van eeuwen her, en dat alles terugvalt op de Unicel van Haeckel. Hetzelfde is het geval met de taal der barbaren. Ook zij s het gevolg van een struggle for live, the survival of the fittest? Ook zij gaat in grondslag terug tot een oorspronkelijk begin het Alphabet, dat alle talen gemeen hebben. Maar in tegenstelling met alle wetenschappelijke theoriën, berust dit alphabet, gelijk wij in dit werk zullen bewijzen, niet op een grondslag van redelooze dierengeluiden, doch is in werkelijkheid een hooge philosophie. Geen toeval vormde dit Geheel. Het is de Uiting van het Levende Woord dat bestaan moet hebben nog voor het allereerste Begin, zoolang de Beweging, de Wil bestond, de Cirkel der natuur.

Om den Wilde, die, zooals de Beschaafde beweert, slechts onlogische gevolgtrekkingen maakt, te vatten, moet men alle vooroordeel tegen barbaarschheid aan een kant zetten en den Natuur-mensch beschouwen als *denker*. Men moet steeds in aanmerking nemen dat wij te doen hebben met een volk, dat er steeds op uit is, zijne gedachten voor de blanken, wier beschaving zij vreezen en minachten, te verbergen. Met menschen, die *ongevraagd*, nooit iets zeggen, en waarvan *zij* die de kennis bezitten (de Pujai's) door een vreeselijken eed gebonden zijn te zwijgen, en behalve dat, ook uit overtuiging zwijgen, omdat zij de minachting voelen, welke de blanke tegen hen koestert en beseffen niet begrepen te worden.

De Indiaansche Pujai kan niet omgekocht worden, omdat voor hem eer en goud geen waarde hebben in den zin als bij blanken. Hij praat slechts wanneer hij *wil* en die wil van een Roodhuid is in Suriname *spreekwoordelijk*[(2)].

De Beschaving kent den barbaar slechts oppervlakkig, zooals zij een uitgedroogde vogelhuid of insect, een opgevuld dier in hare museums kent, m.a.w. het omhulsel en niet het innerlijke.

(2) De volgende anecdote geeft dit zeer goed aan. Een Indiaan bood nl. op de markt te Paramaribo levende krabben te koop tegen 4 voor 10 cent. Koopsters boden minder omdat zij zagen dat de Indiaan het geld noodig had. Eindelijk werd de Roodhuid kwaad, sloeg de krabben dood en verkocht ze voor 1 cent per stuk, de gewone prijs voor doode krabben, in zijn oogen had hij alzoo zijn eer gehandhaafd en toch geld gekregen.

Zij put hare conclusie uit taallijsten, doch haar basis is niet de gedachte van hen, wier taal zij ontleedt, maar van de vertaling welke reizigers er aan geven in hun taal.

Zulk een oordeel is partijdig. Wij beweren dan ook en zijn overtuigd dat velen ons zullen moeten toegeven, dat zonder het door ons genoemde alphabet van werkingen, het *onmogelijk* is de gedachten van den Caraib te begrijpen. Dat er in deze taal woorden en begrippen voorkomen, voor welke wij in de moderne talen *geen* aanduidingen bezitten, en alzoo bij *benadering* vertalen.

Het gevolg van zulk een handelwijze is dat de barbarentaal (d.w.z. de *vertaling*) in onze oogen als droog zand aan elkander hangt terwijl zij in werkelijkheid een samenhangend geheel vormt.

Voor den blanke, die gewoon is in woorden te denken, valt het natuurlijk onmogelijk een taal te begrijpen, in welke de begrippen niet alleen in de woorden, zinnen enz., maar ook in de *letters* berust. En wijl elk *Ik* zijn *Mij* als volmaakt beschouwt, zoo wordt de barbaar, die zichzelf niet kan, noch wil verdedigen, gewoonweg als een redelooze half idioot gebrandmerkt. Slechts een enkel voorbeeld ter verduidelijking. *Wene* beteekent spiegel, gelijk men zich in het water spiegelt. *W* is de duistere achtergrond, *e* is transmissie, *n* de omkeerende weerspiegeling *ene* is het werkwoord zien. Het woord *wene* geeft alzoo niet alleen terug een spiegel, doch tevens alle details daarvan, tot zelfs de omkeering die geschiedt. Het is onwederlegbaar, dat waar de taal wetenschap de barbaren-taal naar de vertalingen in de moderne talen ontleedt, zij in werkelijkheid haar eigen taal en niet die van den Wilde aan een oordeel onderwerpt.

Een professor, die thans in den Bijbel wetenschap zou gaan zoeken, zou door zijne collega's ontwijfelbaar als fanatiek worden uitgemaakt. Immers de Bijbelsche geschiedenis, de Scheppingsgeschiedenis zouden slechts mythen zijn, geschikt als sprookjes voor kinderen, doch de denkkracht niet waard van de moderne philosophie En toch, wie is er, die kan bewijzen, *waarom* $2 \times 2 = 4$ *moet* zijn?

De geleerde, die in de talen der primitieve volken, o.a. de menschetende Caraiben overblijfsels zou trachten terug te vinden van eene wetenschap hooger dan de thans bestaande, zou veel kans hebben door zijn familie onder curateelen gesteld te worden.

Een ieder die in dezen tijd van ontwikkeling verband tracht te zoeken tusschen de Joden en de Indianen, wordt zooals Brinton zich uitdrukt: ‘looked upon as a scientific anachronisme’; alzoo iets onstaanbaars, een dingloos ding, een onding, dat het verstand, de moderne philosophie reeds lang verworpen heeft, geworpen heeft

in haar immer aangroeiende paperassenmand, de laatste rustplaats, waar alle geniën elkander weder terugvinden.

Toevalligheden zijn ongeconnecteerde feiten maar eerst wanneer zij in *onze* oogen regelmaat toonen en bewezen worden met elkander in verband te staan, noemt men ze *onwrikbare wetten*.

Wij beweren niet dat waar bv. woorden in de oostersche talen overeenkomen met die der Indiaansche talen, deze overeenkomst te wijten is, dat beide van het begin af deze aanduidingen behouden hebben. Integendeel schijnt zoo iets ons onmogelijk. Bv. bij de Babyloniërs heette de Mensch-geworden God Tamuz en woonde in de Maan. Bij de Caraiben heet hij Tamusi en werkt eveneens door de Maan. Bij de oude Egyptenaren heette de Zongod of het Zonlicht Osiris en Isis, terwijl bij de Upurui's de Zon of het Zonlicht eveneens Sisi heet. Talrijke andere voorbeelden kunnen aangehaald worden, zoowel in oude als moderne talen.

Maar wij beweren niet, dat deze woorden duizenden jaren lang onveranderd zijn gebleven.

De grondslag van Taal, de 13 werkingen vervat in het oorspronkelijke Alphabet, het Woord, dat geest zoowel als lichaam vervult, noopt zoowel het z.g. natuur-kind als den meest beschaafden geleerde, tezamen met de *wet* der gelijkenissen, schier gelijkluidende namen te geven aan dezelfde voorwerpen. Kan het dan verwondering wekken dat wij zoo dikwijls in de meest barbaarsche talen dezelfde woorden en denzelfden grondslag terugvinden als in Fransch, Engelsch enz. Is dit toeval? Is het vernederend voor ons verstand om zoo iets te denken. Immers neen. Het geeft ons integendeel een verklaring, waar de moderne theorie van diergeluiden faalt. Het geeft ons den sleutel tot de Babylonische spraakverwarring en de spraakverwarring in Amerika.

Deze zouden, zoo zij ooit bestaan hebben, volgens de moderne wetenschap, dialectisch geweest zijn, om reden dat de philosophen van dezen tijd voorstanders zijn van de gradueele ontwikkelingsprocessen en niet kunnen begrijpen, hoe talen *plotseling* kunnen ontstaan. Al verschillen dus woorden uit nauwverwante talen totaal van elkander, toch worden zij uit gewoonte op de een of andere wijze als dialectisch, of als permutatiën aangemerkt.

Toch voelt de wetenschap, dat er meer dan dialectisch verschil bestaat in zelfs betrekkelijk moderne talen. Als voorbeeld laten wij een aanhaling volgen van Dr. K. Sneyders de Vogel, leeraar in de Romaansche taal en letteren te Leiden:

Vele vraagstukken biedt de studie van het later Latijn aan. Spr. heeft gesproken van het verschijnsel, dat men eene taal zich ziet splitsen in verschillende nieuwe talen. Mag men spreken van n i e u w e talen? Zeker niet, wanneer men daarbij met Steinthal denkt aan een 'huwelijk' van het Latijn met de taal der barbaren, waaruit de romaansche talen als dochteren gesproten zouden zijn. Maar deze opvatting zal thans wel niemand meer ernstig aanhangen, en spr. meent op grond van het groote verschil tusschen het oude Latijn en de talen, die zich daaruit ontwikkeld hebben, van nieuwe talen te mogen spreken met hetzelfde recht waarmee men den term Indo-Germaansche talen bezigt. Maar naast deze vormkwestie is er een ernstiger tegenwerping: die splitsing in verschillende talen ziet men niet gebeuren, ze staat plotseling voor ons. Spr. moet dit toegeven: er blijft eene kloof tusschen Latijn en Romaansch. Maar de kloof blijkt bij eene nauwgezetie studie der latere Latiniteit volstrekt niet zoo diep als men zich wel voorstelt enz.

Een Italiaan Trombetti, heeft getracht den gemeenschappelijken grondslag van alle talen aan te toonen. Zulk eene onderneming zegt Prof. Kern, was ontijdig en moest daarom falen.

Dat er door verschil in uitspraak van een woord in verschillende dialecten, ook anders luidende klanken kunnen ontstaan, spreekt van zelf. B.v. engelsch Sun en hollandsch Zon, Caraibisch *Weiu*, Macusi *Wae*. Maar hoe wordt door verschil in uitspraak het Fransch *Soleil*, Arowaksche *Adaeli* en Warrausche *Kamoi* verklaard?

Eenvoudig, zij worden als taalverschil aangemerkt. Men neemt maar aan, dat het dialectisch verschil ten grondslag ligt aan de vorming van alle nauwverwante talen. En dat de barbarentaal onwetend gevormd is en werd door idioot aap-menschen uit dierengeluiden enz.

Wij verklaren echter, dat deze theorie wederlegbaar is. O.i. wordt te veel waarde gehecht aan phonetische corruptie, welke in alle talen moet plaats vinden, en te weinig aan symbolische gelijkenissen. Bv. het engelsche *woman* wordt afgeleid van *wif-man*. Toch komt het ons voor dat de *wo* van woman mogelijk ook in symbolisch verband staat met *wo* van *Wodan* en *wo* voor *woord* en van *worden* enz. Dit zou *Wodan*, de God der Germanen in overeenstemming brengen o.a. met *Manu* der Hindoes enz. waarover nader.

De Car. Pujai, zooals wij hem kennen, is geen idioot evenmin als zijne volgelingen. Hij verklaart dat elke verandering, elke wijziging welke de taal ondergaat of onderging het gevolg is of was van nadenken en het maken van vergelijkingen uit de Natuur. De naam der Zon, zegt hij, is de werking welke die zon doet, welke zij voort-

brengt. Willen nu de Upurui's het woord *Sisi* aannemen als beter de werking teruggevende, dat is hun denkwijze, de opinie hunner Pujai's. Wij echter houden ons aan de werking *Weiu*. Zij mogen het begin van leven *ka*(visch) noemen, wij noemen den visch *woto* omdat *woto* o.i. beter het levensbegin voorstelt. Hoe onze vaderen er toe gekomen zijn om visch *woto* te noemen, weten wij niet meer Wij vertrouwen hen echter volkomen en weten dat dit woord het gevolg is van nadenken en waarheid. Maar wanneer wij een beter woord voor de werking 'visch' vinden, dan zullen wij *woto* verwerpen, want dit is slechts een woord uit onze taal, en meer niet. Het vorenstaande geeft o.i. duidelijk aan, hoe een spraakverwarring plotseling onder primitieve volken kan ontstaan en bij de voorvaderen der Indianen werkelijk ontstaan is. Hoe het mogelijk is, dat, waar twee groepen menschen slechts voor korten tijd van elkander zijn afgeweest of dat er onder een aantal Pujai's verschil van opinie ontstaat, er terstond secten, gemeenten enz. het gevolg zijn. Dat deze secten, al worden zij ook in elkander's nabijheid, spoedig van elkander in taal verschillen, is duidelijk, terwijl zij tevens binnen betrekkelijk korten tijd niet meer in staat zijn, elkander naar behooren te verstaan, omdat al naar gelang de opvatting over de werking van iets, ook de naam van dat voorwerp verschilt.

Het scheiden der volken van Amerika was dus oorspronkelijk *niet* het gevolg van onkunde of idiootachtigheid, doch werd teweeggebracht door *hooge kennis* het gevolg van een eeuwenlang proces der natuur. De legende bevestigt dit.

Het spreekt van zelf, dat in deze taalformatie fossiel-woorden, fossiel begrippen, overblijfsels van vroegere wetenschappen overal sporadisch opduiken, indien wij ten minste aannemen, dat er een tijd is geweest, dat de taal volmaakt was, daargelaten of die oertaal plotseling de volmaaktheid bereikte, gelijk een groote chemische verbinding, of dat zij het gevolg was van een synthetisch proces, dat berustende op de natuur, noodzakelijkerwijze de volmaaktheid moest bereiken.

De legende en de taal bevestigen dit over en over. Alle *Aula* of Talen, Woorden, vloeien gelijk *Tunu* of geestelijke wateren, gedachten terug naar de *Tunupere* of beschaving, waarover nader.

De barbarentheorie omtrent de talen en ook de soorten, komt merkwaardig overeen met de mutatie theorie van Prof. Hugo de Vries, nl. dat vaste, mathematische wetten (heriditaire volgens de V) den grondslag regelen van soorten en woorden en dat naar gelang de Cirkelspiraal voortrolt en onze kennis, de Waarheid toe-

neemt, wij niets anders doen dan woorden en begrippen uit vroegere talen repeteeren totdat als ten laatste de Waarheid bereikt wordt deze waarheid de oorspronkelijke Taal *moet* zijn, behoudens de Wet van vooruitgang.

Volgens Darwin's theorie echter, die den primitieven mensch als idioot-aap beschouwt, die bij de vorming zijner taal hoegenaamd niets te maken heeft gehad, doch slechts instinct volgde, kan een eenmaal verdwenen taal of woord zich niet meer repeteeren of de woorden slechts toevallig.

De soorten en woorden herhalen zich niet precies in denzelfden vorm als zij reeds eens bestonden, doch evenals er een plotseling individueel atavisme bestaat, zoo is er ook een soort atavisme, dat al de individuen van een specie treft.

Uit den aard der zaak zal zulk eene verandering weinig opmerkelijk zijn en zich meer openbaren in details. Want zooals Darwin aanmerkt, is een gestreept veulen mogelijk een overblijfsel, een teruggang tot een gestreepten voorvader van het paard. Maar dat twee paarden een zebraveulen kunnen voortbrengen, is vrijwel onmogelijk.

Een atavisme der soort, welke niet slechts een individu, doch vele tegelijk treft, zal waarschijnlijk door de wetenschap toegeweten worden aan specie-verschil en niet aan teruggang. Maar wie bewijst ons dat zg. phases en dimorphisme bv. onder vogels geen soort atavisme zijn? En dat er ook een genus-atavisme, een familie, ordegroep-, klas-atavisme bestaan, en dat zoo voortgaande wij terugvallen in cirkels in cirkels, bollen in bollen tot een punt, een bol, het geheel?

De barbaar vergelijkt de gedachten en soorten met een stroomenden waterval vol druppels en draaikolken. Het geheel vormt één proces, een eenheid van vooruitgang, van nimmer ophoudende voortvloeiing. Maar elke druppel, elke draaikolk op zichzelf heeft in zich een proces van ronddraaien, gedeeltelijke teruggang zelfs in den sterksten stroom gelijk een wagen die voortrolt op wielen, waarvan de spaken een achterwaartsche beweging moeten maken om het as.

Zoo ook soorten *wala*, zoo ook talen en woorden *aula*.

Naar de wetenschappelijke theorie der gradueele ontwikkeling is de Beschaving het gevolg van een eeuwenlang proces van vooruitgang van den mensch uit den anthropomorphischen aap. Van een plotselinge beschaving is geen sprake. De barbaar heeft zich tot zijn tegenwoordig standpunt *ontwikkeld*.

Is dit absoluut waar? Kan het niet even goed mogelijk zijn dat de barbaar tot zijn tegenwoordigen staat is *afgedaald*, niet opgeklommen? De Indiaansche philosoof vergelijkt de beschaving met een vloed, die in één druppel beginnende en zich voortzettende, toch overal gelijkmatig rijst. Zoo ook de gedachte (kennis). Ook zij begint in een punt, doch rijst overweldigend overal te gelijk en gelijkmatig drukkend omhoog, om weder in een druppel beginnende, op dezelfde wijze gelijk de eb weer weg te vloeien, het geheel vormende één Machtigen Adem.

Wat zijn de bewijzen, die wij tot deze theorie kunnen aanvoeren? Het volgende is klaar en duidelijk:

Naar schrijvers(3) beweren, bestaan er in Nieuw Mexico Indianenstammen, die barbaarscher zijn dan zelfs de door Dr. Richardson beschreven Athapascas. Zij behooren tot de Root-diggers, Comanches en anderen, leden van de Slange- of Shoshoneefamilie, overal over N.W. Mexico verspreid. Van een deel dezer stammen wordt gezegd dat zij nader bij het ‘beest’ staan dan eenig ander deel der menschheid over de geheele Aarde. Hun levenswijze in sommige opzichten, is dierlijker, beestelijker dan die van het dier (brute) zelve, want er bestaat geen beperking van 's menschen zedelijke verlaging, evenmin als er beperking bestaat van zijn zedelijke verheffing. En toch spreken deze verdierlijkte wezens bijna eenzelfde dialect ‘and partake in some measure of the same blood as the famous Aztec race, who founded the empire of Anahuac and raised architectural monuments, rivalling the most famous structures in the ancient world (Brinton).

Is zulks mogelijk? Wat is de conclusie? Zijn de Aztecs ontstaan, ontwikkeld uit die beestelijke barbaren of zijn deze afgedaald tot hun tegenwoordig standpunt? Al nemen wij aan, dat de beschaafde Toltecs waren, die aan de Aztecs de beschaving geleerd hebben, dan toch zal men moeten toegeven, dat die z.g. breinlooze beesten dadelijk in staat geweest zijn de wetenschap te vatten en in stand te houden. Ook zal dan moeten aangenomen worden dat het kanibalisme en menschenofferen in de beschaving der Aztecs eene *afdaling* was uit de hoogere beschaving der Toltecs die geen menscheneters waren, en geen *ontwikkeling*, want hoe het ook zij al nemen wij den anthromorphischen aap aan als voorvader dan toch was die voorvader geen kanibaal.

(3) Zie Monograph of James Mooncy, The Siouan Tribes of the East, Washington 1894

In alle gevallen vinden wij in het vorenstaande slechts weinig van eene gradueele ontwikkeling; integendeel schijnt de beschaving waarop gedoeld wordt of plotseling te zijn ontstaan of plotseling te zijn afgedaald tot barbarisme. Want men houde dit steeds in het oog, de uiteinden van de keten, de beschaafde Aztecs en de beesten van N.W. Mexico spreken eenzelfde taal.

De beschaving der Aztecs was mogelijk een vermenging van de wetenschap der Toltecs en de barbaarsche gebruiken van hun eigen ras. Wij staan alzoo voor het feit, dat onder volken, die elkander physisch zoo gelijken als Indianen en in elkanders nabijheid woonden, het eene een hoog standpunt in wetenschap had bereikt, terwijl het andere op den laagsten trap van beestelijkheid stond. En dat naar wetenschappelijke theorie, het verschil in verstandelijke vermogens tusschen beide tientallen van eeuwen moet bedragen hebben, met het barbarisme als grondslag. Hoevele eeuwen, vraagt de botanist, zijn er niet heengegaan om het mais enz. zoo van de oorspronkelijke soort te doen verschillen, dat deze niet meer te herkennen is?

Maar deze hypothese kan op goede gronden wederlegd worden want met betrekking tot de Car. taal is wetenschap de grondslag en geen onkunde en barbaarschheid. En waarom vragen wij, luiden talrijke legenden zoowel van Guiana als elders dat de *maïs*, de tabak enz. nog overblijfsels zijn uit het verleden, van den Boom van *Kennis*. Zijn deze legenden slechts fictie? En waarom?

De vraag volgt dan van zelf: is barbarisme, kanibalisme een gevolg van kennis? De lezer oordeele zelf:

In een hiegienisch Congres te Parijs sprak een dokter de meening uit dat het vleesch van een soort het beste en meest geschikte voedsel was voor de soort zelve. Alzoo eene wetenschappelijke demonstratie ten voordeele van kanibalisme.

Stellen wij ons voor dat de voorvaderen der Caraïben met hun hooge kennis der gelijkenissen niet alleen tot dezelfde conclusie gekomen waren, doch met bewijzen hadden gestaafd dat door het eten van menschenvleesch of trekken van medicijnen uit menschelijke lichamen, een hooge ouderdom en onvatbaarheid voor doodelijke ziekten en meer nog voortvloeide, dan zal een ieder begrijpen welke vreeselijke gevolgen daaruit moesten teweeggebracht worden. En dat indien de medische wetenschap van onzen tijd dezelfde ontdekking doet, hetgeen volstrekt niet onmogelijk is, de gevolgen op moreel gebied niet te overzien zijn, en dat het zedelijk peil der maatschappij

plotseling tot barbarisme afdaalt. Wie zullen dan de slachtoffers willen zijn? Wie zal zijn hartebloed willen geven aan een ander?

De laatste uitvindingen zooals het overpompen van maagsap van een varken in de maag van een maaglijder, het gebruik van formates of aftreksel van mieren ter opwekking van kracht, het overtappen van bloed uit de aderen van een krachtig in die van een zwak persoon enz., alle wijzen op de wet der gelijkenissen en doelen op het einddoel 'kanibalisme'. Want hoe het ook zij, wanneer uit hooger hand door de medische wetenschap, het gebruik van menschelijke sappen als medicijn aanbevolen wordt en uitwerking heeft dan zal de afkeer voor het middel spoedig verdwijnen, want vrees voor den dood zonder Overtuiging van een hiernamaals, kan niet anders dan de verschrikkelijkste gevolgen hebben. Hartman, de duitsche philosoof, die beweert dat Barbarisme wel onderdrukt, maar nooit uitgeroeid kan worden, voorspelt als einde van het menschelijke ras een algemeenen zelfmoord als de zucht naar kennis bevredigd zal zijn. Zou het niet beter zijn, het woord 'zelfmoord' te vervangen door 'moord' nl. dat de menschen elkander zullen opeten?

Nemen wij aan dat er eens een tijd geweest is, toen, zooals de legende luidt de geestelijke wateren of gedachten vereenigd waren in één Spraak, die de hoogste wetenschap bevatte, daargelaten of zij plotseling is ontstaan of het gevolg was van een natuur-proces. Een barbaar, die in grondslag dezelfde denkkracht bezit als een blanke, vindt een draad der taal. Een wereld van gedachten ont sluit zich voor hem. Hij en zijne stamgenooten aan wien hij de ontdekking mededeelt, gaan over van bijna totale onkunde tot wat wij niet anders dan een plotselinge philosophie of beschaving kunnen noemen.

Deze uitlegging verklaart hoe het mogelijk is dat de grofste barbaarschheid en hooge wetenschap teruggevonden worden bij volken als de Aztecs, die eenzelfde taal spraken als andere stammen die op den allerlaagsten trap van menschelijkheid stonden.

Hoevele malen in de wereldgeschiedenis deze ontdekking van taalgrondslag als de inwerking eener hoogere Macht zich herhaald heeft, kan niet bepaald worden, maar dat zij betrekkelijk kort geleden in Amerika heerschte, is ontwijfelbaar. Welke gevolgen zij gehad heeft op de massa, laat zich evenmin bepalen. Een ding is echter zeker, dat de ontdekking van taalgrondslag, de ruïnes van Centr. Amerika, de Indiaansche Messias en de Caraïben van Guiana nauw met elkander in verband staan.

De grondslag van taal was klaarblijkelijk bekend aan de Babyloniers en Egyptenaren. Evenzoo aan Mozes. De geheele Scheppingsgeschiedenis is gebaseerd op *Taal*. Henoch, de zoon van Kain, was uitvinder van wetenschappen. Hij teelde Irad (steden) en deze teelde Mehujael(de verdelgde of geslagene).

Over de overeenkomst van dit bijbelverhaal met de Indiaansche begrippen, komen wij nader terug.

Het vorenstaande verklaart de verwondering van Brinton welke te lezen is op pag. 268 van zijn werk:

These myths and many, hint of *general* conceptions of life and the world, widespread theories of things, such as we are not accustomed to expect among savage nations such as may very excusebly excite a doubt as to their native origin, but a doubt infallibly *dispelled* by a *careful* comparison of the best authorities. Is it that hitherto in the *pride of intellectual* culture, we have never done justice to the thinking faculties of those whom we call barbarians?

Or are they the heirlooms of a former higher civilization? .. or that men ... reached the same conceptions about the unknown and embodied them under the same or similar figures of *speech* myths and stories? ...

H.P. Schoolcrift schrijft:

There is a subtlety in some of their modes of thought and belief on life and the existence of spiritual and creative power, which would seem to have been eliminated from some intellectual crucible without the limits of their present sphere (Oneota pag. 131).

It is difficult for the civilized man to concede equal intellectual faculties to those whom he knows as beneath him in acquirements so that it at first requires an effort to accept this statement.

Het vorenstaande is klaar en duidelijk. Ook met betrekking tot de Caraiben waren wij in het eerst de wetenschappelijke meening toegedaan met half-idioten te doen te hebben. Maar door ons gelijk te stellen met hen, onze kennis van vogels en natuurkunde van Suriname over het algemeen, zagen wij dra het onjuiste van deze meening in. En dit boek is het gevolg daarvan.

Het doel van dit werk is om te bewijzen dat met betrekking tot de Car. taal en begrippen, de wetenschappelijke theorie en vele zg. Christelijke begrippen over heidenen afgoderij en fethisme slechts op vooroordeel berusten en gebaseerd zijn op een overtuiging van eigen volmaaktheid en onfeilbaarheid.

De ethnologen smalen en halen verachtelijk de schouders op voor bisschop Don Juan de Zumarraga, die de Mexicaansche manus-

cripten uit godstdienstijver deed verbranden, doch zien den balk niet in eigen oogen, waar zij de primitieve talen als idiootachtige uitingen willen beschouwen zonder rede of reden.

De manuscripten der Aztecs moeten belachelijk geweest zijn in de oogen der onkundige, semi-barbaarsche Spanjaarden. Cortez stond tegenover Montezuma als een verwaande schooljongen tegenover een wijsgeer. Gouverneur van Sommelsdijck en Lord Parham komen ons nietig voor in vergelijking met den Car. Pujai van slechts 250 jaren geleden. Wie bewijst ons, dat behalve hun tot voor korten tijd aan de moderne wetenschap onverklaarbare astronomy, de Aztecs geen andere wetenschappen bezaten, even hoog en logisch? Was het omdat het ijzer en het kruit hen onbekend waren? Wij zijn echter overtuigd en dit werk bewijst het, dat er veel meer staat in de hieroglyphen zoowel der Mexicanen als der Babyloniërs en Egyptenaren. Dat deze volken in hun *kindschheid* waren en niet in hun *kindsheid*. Of beschouwt de beschaving zich als volmaakt, zoodat zij in staat is *alle* psychologische gevolgtrekkingen en wetenschappen der oudere volken te begrijpen en naar waarde te schatten? Wij betwijfelen dit ten zeerste en met betrekking tot de Caraiben zijn wij ervan overtuigd, dat hunne voorvaderen wetenschappen moeten gekend hebben, welke zelfs een Marconi en zijn boodschap naar Mars met bewondering zouden vervullen. Of wordt een beschaving, die slechts het vleesch ten doel heeft, als waar, en als ideaal beschouwt? Of een maatschappij vol trusts, forten en oorlogsschepen? En waarin het werk van velen door enkelen wordt genoten. Een maatschappij vol zwoegende steenkolenarbeiders en een troep millionairs, die in één dag den Oceaan oversteken? Wij hebben niet geaarzeld vergelijkingen te maken tusschen de hoogste ons bekende wetenschappelijke theoriën en de gevolgtrekkingen der barbaren, ten einde aan te toonen, dat waar wij in staat zijn hen te begrijpen, de geestelijke klove grootendeels verdwijnt en dat de *man* in zijn lendenschort in het Oerwoud evengoed denkt en logische gevolgtrekkingen maakt als de *man* in zijn studeerkamer of academie. De laatste heeft zijn boeken, laboratorium, instrumenten enz. maar de barbaar daarentegen gebruikt die der natuur. De geleerde schrijft zijne ondervinding meer in woorden, waarvan hij den oorsprong niet meer weet, de Indiaan mengt zijne ondervinding in de taal legt ze vast in de namen van dieren, levenlooze voorwerpen, gelijkenissen met figuren enz. En o wonder, in grondslag zijn de logica van beide een en dezelfde.

Onze bewijzen hebben wij geput uit *taal* en legenden. Het

fondament der Car. taal beschouwen wij als onomstootelijk, terwijl het Geheel in details niet moet vergeleken worden met een steenen brug, die instort, zoodra een gedeelte losraakt, maar bij een fraai kantwerk, dat knoop voor knoop werd vastgelegd en evenzoo moet losgemaakt worden, Elk woord heeft meer dan een beteekenis, die met het Geheel in verband *moet* staan in aanmerking genomen de wijze waarop de taal werd opgebouwd. Alzoo wanneer de beteekenis ons meeningloos voorkomt, dan wil dit volstrekt niet zeggen, dat het verband met het Geheel niet bestaat; alleen maar dat wij met al onze gewaande volmaaktheid het symbool niet begrijpen.

Het is van algemeene bekendheid, dat bij de ontdekking van Amerika, het aantal inheemsche talen en dialecten zoo groot was dat sommigen der eerste missionarissen openlijk verklaarden, dat dit het werk moest zijn van den Prins der Duisternis teneinde de verspreiding van het Evangelie te beletten. En dat ondanks de Indianen vanaf Alaska tot Patagonië in uiterlijk slechts zeer weinig van elkander verschilden, inderdaad in veel mindere mate dan ergens anders in het Oostelijk Halfrond.

Von Humboldt maakt melding van ongeveer 500 talen en 2000 dialecten, niet medegerekend dezulke, welke reeds verloren waren gegaan. Verder nog het feit dat bij sommige stammen de aanduiding van een voorwerp door de mannen, geschiedde met een ander woord dan door de vrouwen. In Peru spraken de leden der Koninklijke familie der Inca's een eigen taal of dialect die verschilde van het dialect der gewone bevolking.

Geheele familien, dorpen, vervangen dikwijls woorden door andere, hetzij uit bijgeloovigheid of anderzins. Brinton zegt dat deze veranderlijke talen eenige gelijkenis vertoonen met dieren, bij welke een afgehakt deel weder aangroeit. Toch zal geen natuurkundige deze dieren rangschikken als behoorende tot een hoogere orde. Evenmin zal een taalkundige aan deze veranderlijke talen een hoog standpunt toekennen.

Darwin schrijft:

As Horne Took, one of the founders of the noble science of philology, observes, language is an art like brewing or baking; but writing would have been a better simile. It certainly is not a true instinct, for every language has to be learned. It differs however, widely from ordinary arts, for man has an instinctive tendency to speak, as we see in the babble of our young children; while no child has an instinctive tendency to brew, bake or write. Moreover, no philologist now supposes, that any language has been delibera-

tely invented; it has been slowly and unconsciously developed by many steps...

With respect to the origin of articulate language, after having read on the one side the highly interesting works of Mr. Hensleigh Wedgrood, Rev. F. Farrar, Prof. Schleicher and the celebrated lectures of Prof. Max Muller, on the other side, I cannot doubt, that language owes its origin to the imitation and modification of various natural sounds, the voices of other animals, and man's own instinctive cries, aided by signs and gestures.....

The mental power in some early progenitor of man must have been more highly developed than in any existing Ape before even the most inperfect from of speech could have come into use; but we may confidently believe that the continued use and advancement of this power, would have reacted on the mind itself, by enabling and encouraging it to carry on long trains of thought. A complex train of thought can no more be carried on without the aid of words, wether spoken or silent, than a long calculation without the use of figures or algebra.....

The *perfectly regular* and *wonderfully complex*[4] construction of the languages of many barbarous nations has often been advanced as a proof either of the divine origin of these languages or of the high art and former civilization of their founders. Von Schlegel writes: This is especially the case with the Basque, and the Lapponian and many American languages.' But is assuredly an error to speak of any language as an art, in the sense of its having been elaborately and methodically formed... A Crinoid sometimes consists of no less than 150000 pieces of shell, all arranged with perfect symmetry, in radiating lines, but a naturalist does not consider an animal of this kind as more perfect than a bilateral one with comparativly few parts and with none of these parts alike excepting on the opposite sides of the body etc....

From these few and inperfect remarks, I conclude that the extremely complex and regular construction of many barbarous languages is no proof that they owe their origin to a special act of creation...

If we possessed a perfect pedegree of mankind, a genealogical arrangement of the races of man would efford the best classification of the various languages now spoken troughout the world, and if

(4) De cursiveering van ons.

all the extinct languages, and all intermediate and slowly changing dialects, were to be included, such an arrangement would be the only possible one.

Tegenover deze theorie van den hoogst geleerden Darwin, plaatsen wij die van den Pujai, den Barbaar, het z.g. kind der Natuur. Hij zegt:

Alle levens stammen af van Een Begin. De geringste Worm, de Tijger, de Barbaar, zijn dus *even oud*, staan wat tijd (wat wij menschen jaren enz. noemen) betreft, *even ver* van het Begin af, als de grootste professor onder de beschaafdste blanken. De een heeft zich naar deze, de andere naar gene richting ontwikkeld, gelijk de takken twijgen en bladeren van één boom. Maar alle komen uit één stam, worden gevoed door dezelfde wortels, en de vruchten die de boom draagt zijn alle dezelfde; zij hebben eenzelfde zaad in zich het Evenbeeld van den volmakenden Boom. Stilstand is er nooit in de ontwikkeling geweest, evenmin als de Gedachte en de beweging ooit hebben stilgestaan.

Zoo is ook elke *wala* (soort) het volmakende Evenbeeld in materie van de vloeiende *wale* (levensharmonie) die haar bezielt. Gelijk de verbroken Cirkel voortrolt door het Rijk der hemelen, zoo rollen ook de soorten, genera enz. immer voort, de een sneller, de ander langzamer van *jana* veranderende, maar inwendig eeuwig van eenzelfde *jumu* vervuld.

Zoo berust ook de Boom der Gedachte, de Gedachten van alle volken, op één grondslag. Gelijk alle *mano* (druppels) en *tuna* (wateren) naar Zee toe vloeien, waaruit zij ontstonden, zoo vloeien alle *tunu* (geestelijke wateren) en alle *Aula* (talen, Woorden) terug naar de *Tunupere* (de vrucht of vader van *tunu*; de beschaving). Zij kronkelen door elkander gelijk slangen, draaien gelijk draaikolken in een waterval, maar zijn toch gebonden aan Een Wet, de Eeuwige Cirkel der Vijf klinkers, de Vraag transmissie OE en het antwoord AIU. En wanneer wij denken dat wij aan het einde zijn, dan zijn wij weer bij het begin van den Cirkel. Gij blanken denkt, dat dit uit slijk en mest bestaande lichaam, de Rede, de Taal heeft voortgebracht. Wij Roodhuiden gelooven dat de *Aula* (het Woord, de Taal) van de *Wala* eerst bestond en dat Het Woord, de Soort, de materie, het lichaam opdacht. De Rede kan bestaan in het zwartste en meest mismaakte lichaam (*kini* kennis uit *kinitio* stank) maar het meest volmaakte en witste lichaam kan zonder rede niet bestaan.

M.a.w. naar Indiaansche opvatting: reason is *the* reason, la raison d'être, de rede is *de* Reden. En ondanks de spraakverwar-

ring welke vroeger onder de voorvaderen der Caraiben moet geheerscht hebben, zijn alle talen de *pere* (vruchten) van een *Tunupere* (de beschaving) en in grondslag precies dezelfde, hoewel in woorden en uitdrukkingen verschillende. Zoo berusten alle levens, alle soorten op één grondslag *Wo*, die de Schepping *Wotopo* vervult, den immer draaienden *Ta-mo-mere-ke* door *Tamusi* in beweging gebracht en omgekeerd.

Wij willen niet beweren, dat elke taal een 'special act' zou zijn 'of Creation'. Maar wij zien niet in, dat de barbaarsche philosoof ongelijk heeft met te beweren, dat elke *Aula* (Woord) van elke *Wala* (soort enz.), slechts de getallen, de uitkomsten of stadia zijn van de groote mathematische of algebraïsche berekening van den Grooten Mathematicus *Tamusi* de Cirkelbeweging daarboven en overal.

Ook met betrekking tot den oorsprong van Taal, als het gevolg uitsluitend (volgens Darwin) '*of the imitation of natural sounds* the voices of other animals, and man's own instinctive cries, aided by gestures etc.... faalt de wetenschappelijke theorie.

Want het Alphabet, dat den grondslag uitmaakt van de Car. taal, (en alle andere talen) is niet het gevolg van nabootsing van dierengeluiden en instinctmatige kreten. Logisch is de grondslag een vroegere zeer hooge z.g. Beschaving. De voorvaderen der Kalinia's waren beschaafd en geen idiootachtige narren of clowns die van de dieren het a b c moesten leeren. En al moge door de een of andere oorzaak, de moraliteit gedaald zijn, de oude Mexicanen en onze Indianen bewijzen ten duidelijkste dat kennis geen moraliteit voortbrengt, integendeel. Want het is ontwijfelbaar dat de Aztecs een beschaving moeten gekend hebben, die bij de ontdekking van Amerika in verreweg de meeste gevallen hooger stond dan die der ontdekkers. En toch stond hun zedelijk peil laag, zeer laag zelfs, want zij brachten menschenoffers aan hunne goden, evenals de oude Egyptenaren, de wijze Grieken, de dappere Romeinen enz. Daarenboven aten zij het vleesch der slachtoffers.. Maar hun sterrekundige berekeningen en denkelijk ook andere, voor de Spanjaarden in dien tijd totaal onbegrijpelijke philosophiën en theoriën, waren even ingewikkeld en logisch als die van den modernen tijd.

Gesticulaties onder het praten zijn bij de Indianen schier onbekend; zij hebben ze niet noodig, want hun taal is voldoende ten einde hunne gedachten uit te drukken. Hierin verschillen zij dus van den beschaafden Franschman.

In de Car. taal dragen vele dieren een naam, naar het geluid dat ze voortbrengen. Maar deze naam berust op eenzelfden en o.i. logischen grondslag. Het opmerkingsvermogen toch met betrekking tot de Natuur is onbegrijpelijk grooter bij den woudbewoner als bij den professor in een studeerkamer. Inderdaad zoo zeer is de opmerkingsgave ontwikkeld bij sommige der z.g. meest barbaarsche volken, dat de wetenschap ze dikwijls, *ongelooflijk als het moge klinken*, bestempelt met den naam 'instinctive, a lost *sense*' etc.

Op deze opmerkingsgave van den Mensch baseert o.a. Brinton enz. zijn theorie van '*the adoration of the four cardinal points*; een soort van vereering van den primitieven mensch voor de vier windstreken etc.

In Suriname wanneer een Indiaan in het woud verdwaalt, dan helpt noch de stand der Zon, noch de kennis der vier windstreken dat weet iedere woudlooper, ik meen dezulken, die werkelijk verdwaald zijn, want ook in dit geval geldt het: 'de beste stuurlui staan aan wal.'

Dezelfde nietigheden, kennis der natuur, opmerkingsgave enz. leiden den verdwaalde weder op het rechte spoor. Dezelfde opmerkingsgave, die hij ten toon spreidt bij het volgen van een dierenspoor door een tropischen plantengroei, leidt hem er toe de bewegingen enz. van het vervolgde dier nauwkeurig te berekenen naar den stand der pooten, diepte der indrukken, uitsteken der nagels enz.

Nooit of te nimmer kan de blanke hem hierin evenaren, en om zijn gebrek aan opmerkingsgave te verbergen, noemt hij ze *instinct* een verloren zintuig enz. de barbaarschheid van een idioot.

Tot deze slotsom leidt de theorie van het Vooroordeel, de minachting voor de denkkracht van den Evenmensch, omdat voor deze de paleizen van het woud schooner zijn dan die van steen en slavernij. Omdat hij niet wil buigen, zich niet wil schikken in de slavernij der beschaving, niet wil zwoegen en ploegen voor de tirannieke blanke roovers, omdat hij dezen beschouwt als menschen van vergankelijk vleesch, bezield door dezelfde hartstochten en onderworpen aan dezelfde vleeschelijke behoeften als hij, de geminachte barbaar der wouden. Liever de dood dan deze slavernij, zegt hij, dan deze vereering van het Lichaam van slijk Kwetsend en onteerend is zij voor den Naamlooze daarboven.

En dit is dan ook de reden waarom een Koning aangeduid wordt als *Tonomu jopotelu* d.w.z. Baas van vleesch en de Gouverneur als *Japotoli tekake* hetwelk twee beteekenissen bezit nl. 'Het machtige, de Baas vol praats. Het dikke, Machtige lichaam. Want, re-

deneert de Roodhuid, de Koningen hebben slechts macht over het vleesch van hunne onderdanen en niet over, zelfde geringste, hunner gedachten.

Wij laten thans als curiosum en ter vergelijking volgen een verzuchting van een der vroegere Indiaansche koningen:

Alle dingen op aarde hebben een vastgesteld tijdperk, en alle Macht, Trotschheid, Pracht en Kracht vergaan weder tot stof. De geheele Wereld is één graftombe en alles wat thans aan hare oppervlakte prijkt, zal eens weder in haren schoot verzinken. Rivieren watervallen en stroomen alle snellen naar hun bestemming. Zij snellen vooruit teneinde zich in de boezem van den Oceaan op te lossen. Niet een keert terug naar de bronnen, waaruit zij ontstond. Hetgeen gisteren bestond, is heden niet meer, en dat zal misschien morgen niet meer bestaan. Het kerkhof is vol ontbindende lichamen; een einde van alle glorie op aarde, weggevaagd gelijk de rook uit de keel van Popocatepell. De machtigen, de wijzen, de dapperen, de schoonen, waar zijn zij thans? En hetgeen hen wedervaren is zal ons aller deel zijn. Laat ons daarom hopen op den Hemel, waar alles eeuwig is en de verrotting niet bestaat.

De afschuw voor het Graf is slechts de wieg der Zon, en de donkere schaduwen van den dood zijn de schitterende lichten der sterren.

Het vorenstaande is een der overpeinzingen van Nezahualcoyotl een Tezcucaanschen monarch, van wien gezegd wordt dat hij het kanibalisme in zijn rijk had afgeschaft of ten minste had beperkt. Hij richtte een altaar op aan den Onbekenden God, de oorzaak der Oorzaken. Hij bouwde een pyramidevormigen tempel met negen verdiepingen om de negen hemelen terug te geven. Een tiende verdieping droeg het dak dat zwart geverfd was en met sterren verguld. Deze tempel was gewijd aan den Onbekenden God enz.

Prescott, hierover schrijvende, zegt: ‘It seems probable from the emblem on the tower, as well as from the complexion of his verses as we shall see, that he mingled with his reverence for the supreme the astral worship which existed among the Toltecs.

Wij waren zeer getroffen over het vorenstaande en het godsbegrip der hedendaagsche Caraïbische Pujai's. Ook zij dienen een Naamloozen God als Allerhoogste, ook zij verachten het Lichaam van slijk, en hebben een onbeperkt geloof in de onsterfelijkheid der ziel.

Ook voor hen is het Eeuwige Licht datgene wat wij na onzen dood tegemoet gaan. Maar wat een vereering van sterren aangaat,

bestaat deze niet bij de Kalinia's en gelooven wij ook niet dat zij ooit bij de Toltecs bestaan heeft. Onze ziel en ons levenslicht zijn slechts vergelijkingen van de Zon en de Sterren, doch deze laatste zijn geen voorwerpen van vereering. Zij zijn slechts de werkingen van het Woord.

Van een Pujaiman, aan wien wij vertelden, dat de blanken de Indianen als barbaren en weinig meer dan dieren en idioten beschouwen, ontvingen wij het merkwaardige antwoord:

'Wij leven eendrachtig in het woud en hebben een vast geloof aan de onsterfelijkheid en een beter hiernamaals in de Masuano, vol van dezelfde genoegens als *alle* blanken die verlangen in hun Paradijs, dat zij aan ons willen opdringen. Bij ons bebouwt ieder den grond voor zich zelf en de zijnen. Wij jagen en visschen en verdeelen den buit.

De beschaafde mag dit leven barbaarsch noemen, doch wij geven er de voorkeur aan boven het leven van hen die slaven en knechten zijn van hun evenmenschen, die zij toch nooit als hun meerderen, kunnen beschouwen om reden dat allen van één bloed en vleesch zijn en dezelfde behoeften gevoelen.

De slaaf of knecht die zelve in een hut gelijk wij zelven woont zwoegt en ploegt om een paleis te bouwen voor een ander, die nooit in een paleis zou wonen, indien hij den slaaf niet had om voor hem te werken. Zelve zou hij geen paleizen bouwen, maar zich tevreden stellen met een hut. De knecht werkt niet uit liefde, maar uit nood, om later ook te kunnen onderdrukken, zooals hem geleerd wordt, dat rechtvaardig is. Naar onze meening dollemanswerk toont dit aan, dat de beschaving der blanken *rot* is. Wat kan de beschaving den Indiaan anders aanbieden dan werk, zucht naar weelde, tering enz.? Wat heeft zij tot nu toe hen anders aangeboden? Gij noemt ons lui omdat wij niet voor u willen werken of gelijk een koelie voor 60 cent per dag uw land met ons zweet en bloed bebouwen.

Neen liever de vrije wil in de vrije natuur. Of denkt gij, blanke, dat onze jonge meisjes geen schaamte gevoelen omdat zij in uwe oogen ongekleed gaan? Denkt gij dat onze dorpen gevuld zijn met sletten, zooals uwe steden? Dan vergist gij u deerlijk en oordeelt alleen uit verwaandheid'.

Het gevoel van bitterheid tegen de beschaving bij de Caraïben van Suriname en elders is niet het gevolg van grieven tegen het bestuur of tegen den persoon van den blanke, maar het gevolg van een inderdaad vreeselijke ondervinding uit het verleden, toen de kennis gepaard aan de tiranny van koningen en leeraars en haar

onvermijdelijk gevolg, de anarchie op vreeselijke wijze onder hen moet gewoed hebben. Toen geheele dorpen en steden verslonden werden door de *Akamisiale*, (zie aldaar) de symbolische zondetijgers, letterlijk de waterval van spraak of aardsche kennis, hetgeen beteekent dat zij tegelijk plotseling krankzinnig werden (zoo iets als de St. Vitusdans der middeleeuwen).

Daarom hebben de Caraïben tot op den dag van heden een vrees overgehouden voor de beschaving, hoewel de Pujai's een series symbolisch schrift kennen, min of meer overeenkomend met het Chineesche schrift. De hieroglyphen in Eng. Guiana en de West-Indische eilanden zijn brokstukken van dit systeem, waarop wij nader terugkomen Daarom vluchtten in onze bovenlanden de Trio's weg voor Crevaux en de Goeje, terwijl volgens Quelch, in Demerara sommige Indiaansche dorpen zich bevinden in de meest onherbergzame streken, hoewel niet ver van daar vruchtbaar land te vinden is. Deze vlucht geschiedt niet uit vrees voor den blanke, maar voor de gevolgen van ziekten en beschaving, die hij met zich brengt.

Thans volgt de vraag; hoe weten wij dat?

De lezer oordeele zelf:

In de Usumatsintla vallei op de grens van Guatemala en Mexico ligt de ruïne van Tikal, welke wordt verondersteld te zijn geweest een hoofdstad der Maya volken. In deze ruïne zijn gevonden vreemde astronomische instrumeuten, spellen, overeenkomende met baseball en lawn tennis, alles getuigende van een hooge beschaving. Groote pyramidevormige tempels, met kunstig beeldhouwwerk en talrijke hieroglyphen en poorten met gebeeldhouwde Panthers worden in deze ruïnes aangetroffen, alsook Altaren waarop ontwijfelbaar menschen geofferd werden; verder groote waterwerken enz.

Maar niemand weet, wie deze stad bewoonde, noch waarom zij verlaten werd, maar algemeen wordt aangenomen, dat dit betrekkelijk kort geleden voor de ontdekking van Amerika geschied is omdat er onder de overblijfsels houten balken met hieroglyphen zijn gevonden. Slechts in het Museum of Natural History, U.S., is een oud document, gedateerd 1556. Daarin staat, dat de oude inboorlingen in die streek van hun voorvaderon gehoord hadden, dat er eens op die plaats *drie* koningen heerschten, die uit het Westen? kwamen. Zij brachten een menigte menschen met zich, bouwden steden en tempels en regeerden hun land in vrede. Deze koningen kwamen zonder vrouwen, leefden zeer kuisch, totdat een van hen verdween. Teon volgde een teruggang een verval tot het kwade. Het volk

werd verdeeld, joeg alle edelen, rijken en opperhoofden weg, verwoestte de stad en verliet de plaats.

Is deze oude legende fictie? Wij antwoorden ‘Neen’. Zij is de o.i. Waarheid en vindt hare bevestiging en bewijs in Guiana's oerwouden bij de Caraïbische volken.

In de Car. taal dragen vele levensvormen gelijk te voren aangehaald den naam van hun geluid, andere weer naar hunne levenswijze, kleur of andere eigenschap, die ze kenmerkt. Wij halen slechts een voorbeeld aan.

De Roode Ara heet bij de Caraiben *Konolo*, een naam, die veel overeenkomst heeft met het geluid van den vogel. De oppervlakkige conclusie volgt dan ook; de naam is afkomstig of doelt op het geluid. Dit is zoo, maar hoogst merkwaardig beteekent *kono* regen en *lo* voorbij. Konolo wil dus zeggen ‘Regen die voorbij is’. *Ko* heeft tevens het begrip vruchtbaar en *no* vullend. Dit is nu wartaal voor eenieder die niet weet, dat in Suriname de Roode Ara algemeen geldt als een aankondiging van het droge seizoen, de regentijd is dan voorbij, de z.g. tropische winter treedt in, alles kwijnt, houdt gedeeltelijk op te groeien uit gebrek aan vruchtbaarmakend water. De naam van den Ara geeft alzoo niet alleen terug het geluid, maar tevens de aard, de *werking*, het *woord*, zooals de Indiaan het noemt.

Het is gemakkelijk om dit ‘toevallig’ te noemen of zooals Darwin beweert de woorden ‘Gebod, Vruchtbaar, Vullen, Regen, het verleden, wat voorbij is enz. in de Car. taal vast te stellen als afkomstig van een imitatie van de geluiden van den rooden *Ara chloroptera* door de aapachtige voorvaderen van de hedendaagsche Kalinia's, maar een ieder, die een oogenblik nadenkt, zal moeten toegeven, dat zulks onmogelijk is.

De Caraib beweert, dat het geluid van elk wezen, de uiting is van den Wil, de Beweging in de soort. Alle wezens van één geluid vormen één levensharmonie, één kleur, één soort, één eenheid, één lichaam. Zij zijn in staat voort te telen, omdat hunne harmoniën ineenvloeien, één zijn.

De geringste kreet, de geringste beweging, het geringste geluid van het nietigste wezen, is even zeker een deel van dat wezen als het lichaam dat wij zien. Meer nog, het geluid, de beweging is het wezen, niet het omhulsel dat slechts een tijdelijk omhulsel der gedachte van den wil vormt. Zoo is ook de Taal van den mensch van alle menschen uit één oorsprong ontstaan. En al moge, gelijk de individuen van een soort, de een her- de ander derwaarts gaan, zij zijn toch gebonden aan één harmonie, één vloeiing, één Grond-

gedachte, een Alphabet. Max Muller beweert, dat talen republieken zijn, de Caraibische philosoof zegt: Talen zijn koninkrijken en boven alle staat Hij, de Harmonie Eenheid, de Gedachte Eenheid, de Talenkoning, werkende door het Alphabet. Hoe menigmalen is ons niet door de Pujaipriesters toegevoegd: wij spreken verschillende talen, maar toch alles berust op één spraak.

De geheele wijsbegeerte van den Indiaan berust op de *Wet der Gelijkenissen*, der *Harmoniën*, welke hij tusschen de verschillende vormen waarna zich de stof voordoet, opmerkt. Het geheele *tulala* systeem (signatuur-leer van het Oosten), hoe verward en ongerijmd het ons thans moge voorkomen, berust toch op een natuurlijke logica, die waarheid moet zijn. Het is de wet der harmonie welke den Tapir aantrekt tot het modderige water, gelijk de wellust zich wentelt in aardsche kennis. Het is een gedeelte van zijn leven zijn aardsche levenseenheid *weia*, zijn levenscirkel *jumu*, zijn instinct, Het gewei van het Hert is het gevolg zijner harmonie, zijn eenheid, evenals de roode kleur van den scharlaken Ibis het gevolg is van zijn harmonie, zijn levenszang. Maar deze bestond reeds van af het begin. Reeds bij de afzetting der kiem was het einde bepaald de dood, de verbranding, de verroesting van het omhulsel gelijk bij een berekening de juiste uitkomst reeds in theorie moet bestaan. Dit omhulsel schoon en *natuurlijk* als het in onze oogen mag uitzien, is slechts het wordend natuur-*lijk* in beweging gebracht door den Wil van Een, een verlicht oogenblik in den nacht van het Geheel.

Wanneer een professor uit een universiteit naar Afrika gaat om de ‘taal’ der Apen te bestudeeren, men lacht erom, maar toch ‘het is en blijft hooge wetenschap in verband met de Evolutie-leer. Maar wanneer een Indiaan, die in het woud is geboren, zijn bestaan dankt aan zijn buitengewone opmerkingsgave, niet voor het uiterlijk, maar juist voor het innerlijke, de instincten der hem omringende levensvormen, en die levensvormen noemt naar gelijkenissen welke hij tusschen hun instinct, zijn Taal en de omgeving opmerkt, dan verwerpen wij dit als ‘imitatie van geluiden’ zonder te onderzoeken, uit pure onkunde, of dat verband wel bestaat. De barbaar of natuurmensch wordt gewoonweg beschouwd als een idioot, die onwetend niet in staat is logische gevolgtrekkingen te maken steeds ais regel leugens verkondigt, m.a.w. een natuurlijke clown.

De Rede, de Taal, de bewijzen in de dierenwereld om ons heen, dwingen ons evenwel geloof te slaan aan den Indiaanschen philosoof der wouden, die beweert, dat het woord ‘toeval’ in de Natuur

niet bestaat, dat elk geluid van elken vogel, elk insect enz. slechts de uiting is van het 'Woord', een mathematische berekening van cijfers en letters in materie. Dat beweging, noch geluid, noch leven toevallig zijn, maar dat er zelfs Taal en Gedachte bestaat in 'het ruischen van het ranke riet.'

Maar wij beweren niet, dat in *alle* gevallen het geluid van een dier naar Indiaansche mecning, de werking teruggeeft. Volstrekt niet, want er zijn vele species, welke hun naam danken aan andere opmerkelijke eigenschappen t.w. kleur, levenswijze enz. Buitendien een vogelgeluid, dat in Caraibische ooren klinkt als *konolo*, zal door blanke ooren misschien opgevangen worden als *katapa, maloto* enz Maar in alle gevallen, het geluid eener soort is een *deel* van de soort-eenheid, even zeker als de Taal een deel is van den mensch *alleen*, omdat hij alleen het Alphabet bezit, dat de Eenheid harmonie vormt van alle geluiden in de Natuur.

In welken vorm men de theorie van den z.g. Barbaar wil opvatten, het feit staat er, dat de Caraibische taal ten minste in den laatsten tijd *niet* zooals Darwin beweert '*slowly* and *unconcisiously* developed' is, maar integendeel *deliberately* invented, al is dit ook in strijd met de tbeorie van *alle* philologisten. De barbaarsche Pujai kent den grondslag zijner taal, daarop berust zijn gansch geloof zijn gansch vertrouwen op een hooger bestaan, iets wat bij ons, beschaafden, is verloren gegaan. Niet dat wij de Rede niet vereeren maar de Reden van de Rede wordt door velen over het hoofd gezien Of wel, wij moeten de 'wonderfully complex construction of the languages of many barbarous nations' toeschrijven aan eenzelfden grondslag als Volapuk of Esperanto, m.a.w. dat er in Amerika en ook in het Oostelijk Halfrond, eens een Wereldtaal en een beschaving moeten bestaan hebben gelijk aan die van den modernen tijd. Maar een ieder zal moeten toegeven, dat noch het systematische Volapuk noch het op gelijkenissen berustende Esperanto wat wetenschappelijke constructie aangaat, kan vergeleken worden met het Caraibisch, want deze taal berust op de werkingen en gelijkenissen in de Natuur, en de Natuur liegt nooit; alleen de vertolker kan zich vergissen. Wanneer wij alzoo vinden, dat in het Car., de grondslag, het alphabet in elke letter een werking of begrip bevat, die met de vorming van de taal in verband staat, dan is het logisch te besluiten, dat dit afstamt van een even hooge kennis als die het Volapuk of Esperanto als wereldtaal wil beschouwen. Maar het Car. heeft dit voor, dat het o.i. op eenzelfden grondslag berust als de Genesis van Mozes met betrekking tot de Scheppingsgeschiedenis.

Het is dus geen *error* om te spreken van een taal, *as an art*, want de Caraibische taal is ‘elaborately and methodically found’. Darwins theorie met betrekking tot de Crinoid-shell wankelt, omdat deze berust uitsluitend op zichtbare kenteekenen. Het intellect van een bij of mier doet niet onder voor dat van een olifant. Een dier waarbij een afgehakt deel weder kan aangroeien staat o.i. nader bij het Volmakende Begin, dan de hulpelooze Mensch d.w.z. wat lichaam betreft. Maar natuurlijk, als wij ons vleesch als volmaakt gaan beschouwen, dan moet al wat leeft in de Natuur in schoonheid en volmaaktheid voor het lieve *Ik* onderdoen. Er zit brein in den Neger en den Indiaan die een *hoogere* Macht erkennen, werkende in de Gecko, welke zijn staart kan laten vallen, die later weder aangroeit. En wij zien niet in waarom een Crinoid op een lager trap van ontwikkeling zou staan dan een bilateral shell enz. want eenzelfde tijdsverloop scheidt beide van het begin en dit begin is het einde; het geheel is een Cirkel.

Stellen wij ons voor, dat er in onzen tijd een wereldtaal zooals Volapuk door alle volken zou worden aangenomen. Dat er dan een ijsperiode, zooals de moderne geleerden voorspellen, zou komen, en dat slechts een klein aantal menschen (hetzij professoren of leeken) zich redden konden. Zouden deze dan de wetenschap aan het nageslacht overbrengen? Waarom? Er zou geen publiek meer zijn om te applaudiseeren, geen universiteiten om te apprecieeren. Men zou denken: Wat baat ons kennis? Waarom heeft het menschelijke ras bestaan, wat heeft al ons zwoegen en denken gebaat? Een soort van schikking in het Onvermijdelijke, een begrip van ‘Laat Gods water over Gods akker vloeien’ zou zich van het overlevende deel der menschheid meester maken. Na verloop van tijd zou de kennis van schrift, als noodeloos en ontbeerlijk, verloren zijn gegaan, en de menschen zouden weer in barbaarschheid vervallen. Dan zou de cirkel opnieuw beginnen. Met een taal als Volapuk als grondslag zou de Rede zich weer ontwikkelen, een nieuwe beschaving zou langzamerhand ontstaan gelijk elk deel van een Hydra (Tunupere der Caraiben) zich weer vormt tot een nieuwe geheele Hydra. En geleerden zouden weder de talen der barbaren onderzoeken en daarin hun eigen beeld, hun eigen verleden terugvinden. Zouden de philosophen dan het Volapuk als grondslag van de barbarentaal vindende, dit aan toeval toewijten of aan een combinatie van verschillende dierengeluiden door den aap-mensch nagebootst en vereenigd tot een grondslag van taal? Zeer zeker zou de beteekenis der woorden zijn verloren gegaan, omdat dan het engelsch niet meer

zou zijn, zooals wij het nu kennen. Het Volapuk zou dus uitgemaakt worden als een *toevallige* samenvoeging van klinkers en medeklinkers voortgebracht door de taal, doch niet den grondslag waarop deze *deliberately* and *methodically* werd opgebouwd. Want het zou kwetsend zijn voor de eigenliefde van den blanke om te erkennen, dat onze Rede, onze Taal het gevolg is van een grondslag van Beschaving en niet berust op een combinatie van nagebootste dierengeluiden door een soort idiootachtig aapmensch. Evenzoo de Crinoid, die ondanks haar ingewikkelde schaal lager zou staan in ontwikkeling dan een eenvoudige bilateral shell. M.a.w. indien het dier van de bilateral shell een Crinoid-schaal bezat, dan zou deze logisch van wege hare meerdere symmetrie en ingewikkeldheid aan een hoogere ontwikkeling *moeten* toegeschreven worden. Wanneer een mensch in staat was een afgehakten arm weder te laten aangroeien, dan zou dit een teeken van hooge ontwikkeling zijn, maar omdat slechts een hagedissoort zulks kan doen, is deze laag in ontwikkeling. Zulk een oordeel is partijdig en kan daarom niet juist zijn. Zoo is ook Volapuk het gevolg van *brein* en *verstand*, maar het Caraibisch slechts toevallig of de instinctmatige gedachten van het simpele kind der Natuur? Daarbij wordt evenwel geheel uit het oog verloren, dat het kind in de natuur het gevolg is van het volwassen individu. Het kind kan niet voortbestaan, alleen de volwassen voorwerpen zijn daartoe in staat, hetzij als protoplasme of de volmaakte cel, die zich in tweeën scheidt, als het meest ingewikkelde zoogdier, dat de soort voortplant. De cel moet eerst volmaakt zijn, voor dat zij zich in tweeën kan scheiden, evenzoo kan het kind de soort niet voortplanten. Het leven bestaat slechts door volwassen lichamen en volwassen gedachten en niet door kinderen en idioten. Het zaad in grondslag is het evenbeeld van den volgroeiden Boom.

Hoe het ook zij, wanneer een Taal wordt opgebouwd in systematische (synthetische) volgorde op natuurwerkingen in verband met de letters van het Alphabet, dan *moet* de oorspronkelijke taal schier dezelfde zijn als eene door de grootste moderne philosophen ontworpen. Want niemand zal toch beweren, dat de hoogste wetenschap berust op de kennis van een groot aantal ongeconnecteerde feiten; integendeel generalisatie, concentreering van details wordt als de hoogste philosophie aangenomen. Nemen wij verder aan, dat er werkelijk een l.o.z. instinctmatige werking in elke letter bestaat, dan moesten indien de grondslag van taal ontdekt werd in Babylon, Palenque, Egypte of Londen, deze elementaire werkingen overal

dezelfde zijn, hoewel de woorden daaruit samengesteld met den vrijen maar aan één Wet onderworpen wil van den mensch geheel kunnen verschillen, gelijk chemische verbindingen, die toch alle op de elementen berusten.

Darwin schrijft: There is no evidence that man was aboriginally endowed with the ennobling belief in the existence of an Omnipotent God. On the contrary, there is ample evidence derived not from hasty travellers, but from men who have long resided with savages, that numerous races have existed, who have no idea of one or more gods, and who have no words in their language to express such an idea. The question is of course wholly distinct from that higher one, wether there exists a Creator and Ruler of the universe and this his been answered in the affirmative by some of the highest intellects that have ever existed....

It is also probable, als Mr. Tyler has shown, that dreams may have first given rise to the notion of spirits; for savages do not readily distinguish between subjective and objective impressions...

The tendency in savages to imagine that natural objects and agencies are animated by spiritual or living essences, is perhaps illustrated by a little fact, which I once noticed. My dog, a full grown and very sensible animal was lying on the lawn during a hot and still day, but a little distance a slight breeze occasionally moved an open parasol, which would have been disregarded by the dog, had any one stood near it. As it was, every time that the parasol slightly moved, the dog growled fiercely and barked. He must, I think have reasoned to himself in a rapid and unconscious manner that movement without apparent cause indicated the presence of some strange living agent, and that no stranger had a right to be on his territory.

Prof. Braubach beweert zelfs dat een hond zijn meester beschouwt als een god.

Wij hebben het vorenstaande slechts aangehaald om te doen zien op welke wijze *geleerde*! gronden de barbaarschheid van den barbaar bij de wetenschap berust. Wij zien niet in hoe het mogelijk is, dat een denkend mensch omringd door de levende Waarheid in de Natuur, daaruit slechts valsche gevolgtrekkingen maakt, en dat de waarheid alleen in het laboratorium te vinden is. De indiaan noemt het begin van zijn godsdienst de Gedachte *Onu*, de slaap *Ono*, de droom *One*. Maar dit woord bezit een hooge, diepe beteekenis en evenveel logica als de geleerde ziet in een slapenden hond om daaruit het begin van godsdienst af te leiden. De wetenschap

noemt the animated essences, zooals Darwin ze uitdrukt, als wij ons niet vergissen ‘protoplastic fluid running through all the individuals of a species. De Caraib noemt ze *wale* van *wala*, de levens-E-harmonie der soort. De wetenschap zegt *atomen* enz. van goud, de Indiaan zegt *amu* van goud. En de Roodhuid maakt geen onderscheid tusschen de *jumu* van levenlooze en levende voorwerpen, omdat hij ze in grondslag voor één houdt, de werking van Een Naamloos Begin een? En wat de barbaar als iets gewoons beschouwt, iets dat van zelf spreekt, dan zoekt de geleerde uit alle macht in zijn laboratorium te bewijzen (alsof *daar* alleen waarheid te vinden is) vol minachting voor de logica van den natuurmensch.

De geleerde acht den barbaar beroofd zelfs van datgene wat ons uitsluitend tot mensch maakt, nl. de Gedachte. Maar wij vragen: ‘hoe moet de Indiaan, die geen academie bezocht heeft, zich voor een professor verstaanbaar maken als hij wil aanduiden: ‘het Cirkel vereenigend proces, dat de individuen of *solo* van een soort een geslacht enz. aan elkander verbindt. Hij duidt dit aan door slechts *een* woord *jumu*. Maar hij wordt niet begrepen omdat wij in onze taal voor eenzelfde aanduiding een twintig tal woorden noodig hebben; verder nog dat er slechts betrekkelijk *weinigen* onder de blanken zijn, die deze geleerde hypothesen kennen en begrijpen. Brinton kent ze zeer zeker, doch hoe weinig hij den Indianen begrepen heeft blijkt uit het gezegde: het is moeilijk uit te maken waarom o.a. bij de symbolen van sommige N.-Am. stammen een *cirkel* als een geest wordt aangeduid en geteekend. Ook in Suriname wordt een *jumu* door de Indianen vertaald als geest, omdat ze zich niet beter kunnen uitdrukken maar het begrip *jumu* is heel iets anders dan een *spook, visioen* of een afgod, zooals men het doorgaans opvat. Te verwonderen is het dus niet, dat een Indiaan zoo gauw verveelt als hij met een blanke praat. Hij begint te geeuwen enz. De volmaakte blanke noemt dit luiheid, domheid, onbeschaafdheid, barbaarschheid enz., maar de grondslag is oneindig dieper. En het is zeker dat in de plaats van den Indiaan, de blanke even hard zou geeuwen en zich vervelen.

Legende van de Spraakverwarring.

Penalo ame weipiompo. Eertijds, lang geleden waren de voorvaderen der Kalinia's talrijk, machtig en wijs, gelijk de Mieren.

De Pujai's kenden het rijk der hemelen, de Zon, de Maan, de Nacht, de Sterren, en konden de toekomst voorspellen.

Maar de *Tunupere* veranderde alles. Gelijk een verslindend monster, een Haai *Tunu* trachtte hij alles in te slikken. Zijne lange armen omkronkelden de arme Roodhuiden. Zijne vurige tongen(5), zijne oogen verteerden alles. Toen volgde de spraak-verwarring en konden zij elkander niet meer verstaan. Zij braken op naar alle richtingen, en geraakten al meer en meer in onkunde en van elkander vervreemd.

De wijsheid der Oude Pujai's behoort thans tot het verleden, maar misschien nog bevinden zich in het binnenland enkele *Penato Pujai*, die de kennis nog min of meer bezitten. De Kalinia's der benedenlanden hebben evenwel bijna alles verloren. Gelijk de Houtluizen *Kubisa*, werkende in het duister, gevleugeld rijzen uit hun verborgenheid het Licht tegemoet onweerstaanbaar erdoor aangetrokken, gelijk een boomtop in het woud steeds het zonlicht zoekt, zoo wilden de voorvaderen der Caraïben stijgen, stijgen naar het Licht. Maar gelijk de Termieten werden zij verspreid. Hunne zwakke vleugels vielen af, en zij veranderden in schadelooze, van hun vleugels beroofde *Kumako* (z.g. Nieuwjaarsvliegen).

> *Tunu-Aula*.
> *Au pokatoke pulewa ke. Iro to nomame osi me ewo wotenga t-oma. Aula palana w-uto po s-ania. Itiumali s-imiomo s-anje. W-eta lupa tome. Tuna ka nome oeie ke. Aula nano jami katome. Otoko u po kalina*? *Otoko ke take lapa*? *Otan*? *an ukuti pa iati*!
>
> Het Woord van den Haai.
> Mij hebben zij met pijlen beschoten. Hier op den weg trachtten, wilden zij mij dooden. Ik ga in de Zee de taal halen. Met den vloed kom ik. Dan eet ik. Ik ben de Eenheid van de Rivier visschen geworden. Bij alle talen en lichamen vorm ik de spraakverwarring. Wat heb ik den Menschen gedaan? Waar zal ik weer gaan? Waarin! Ik weet het niet!

(5) Vurige vlammende tongen zijn symbolische voorstellingen van verschillende talen. Elke natie spreekt zijn eigen tong, maar alle zijn afkomstig eu vloeien terug naar *Tunupere*, de beschaving, de vader-vrucht der Gedachten.

Het vorenstaande is de vertaling in de gewone taal, niet symbolen taal. Om deze te vatten moet men elke letter enz. afzonderlijk nagaan; *Palana ta* of in de Zee zou dan symbolisch in verband staan met de gedachten concentreering; pijl of *pulewa* mijn levens-ondervinding terwijl *tuna ka* of riviervisch zou aanduiden de gedachten, wateren en de spraak. *Ka tome* is de spraakverwarring. *Tunu* is de stroom van draaikolken der gedachten vloeiende naar de symbolische Zee en wentelende gelijk de Haai zich voedt.

De vorenstaande legende doelt duidelijk op eene *Spraak-verwarring*, welke in vroegere eeuwen onder de voorvaderen der Caraiben moet geheerscht hebben, en welke volgens hen, de reden moet zijn, waardoor zij overal werden verspreid. Dat deze spraakverwarring, dezelfde zou zijn als die door Mozes in den Bijbel genoemd, komt ons zeer onwaarschijnlijk voor. Integendeel schijnt zij te hebben plaats gevonden betrekkelijk kort geleden, (*na* de geboorte van Christus?) doch *voor* de ontdekking van Amerika.

De oudste schrijvers maakten reeds melding van deze spraakverwarring, hoewel volgens de beste experts, zooals Adam, ondanks het verschil in woorden, de Amerikaansche talen en dialecten toch eene zekere overeenkomst in constructie vertoonen, die hen ontwijfelbaar aan elkander verbindt. Deze constructie wordt door sommige schrijvers polysynthesis genoemd. Von Humboldt duidt ze aan als ‘Einverleibung’. Prescott over hetzelfde onderwerp handelende, schrijft: ‘They exhebit the remarkable anomaly of differing as widely in *etymology* as they agree in organization.’

Tallooze werken zijn geschreven om de overeenkomst aan te toonen tusschen de talen van het West en het Oost. Halfrond. Maar tot nu toe zonder succes of zooals Prescott zich uitdrukt: ‘The amount of analogies found is too inconsiderable to balance the opposite conclusion inferred by a total dissimilarity of structure. A remarkable exception is however found in the Othomi language, which shows a very singular affinity to the Chinese. Maar van af het uiterste Noorden tot Tierra del Fuego vindt men in de Am. talen ‘a curious mechanism in which some descern the hand of the *philosopher* and others only the spontaneous efforts of the *savage* (een mooie vergelijking). Verder zegt Prescott over de Beschaving in de Nieuwe Wereld:

If indigenous, how are we to explain the singular coincidence with the East in constitutions and opinions? If Oriental, how shall we account for the great dissimilarity in language and for the ignorance of some of the most simple and useful arts, which, once known,

it would seem scarcely possible should have been forgotten? This is the Riddle of the Sphinx, which no OEdipus has yet had the ingenuity to solve.

Wij nemen deze laatste zinsnede aan als het standpunt, waarop de moderne wetenschap staat met betrekking tot de overeenkomst der volken van het West. en het Oostelijk Halfrond. Wij laten terzijde de bewering als zou deze overeenkomst grootendeels moeten gezocht worden in 'physical nature' alsook het gezegde van Brinton, die elke poging om de Joden en Indianen met elkander te verbinden bestempelt met den naam 'scientific anachronisme.' Doch keeren wij thans tot ons onderwerp, de Car. taal terug, wijl het toch niets nieuws zou opleveren, indien wij geheele pagina's uit andere werken overschreven. Het resultaat zou hetzelfde blijven, m.a.w. het Raadsel zou er niet door worden opgelost.

Vooreerst het woord *Tunu-pere*, dat drie beteekenissen bezit, nl.

a. De Veelarmige, Slangachtige Hydra, die gelijk de Armadil, de duisternis en de aarde bewoont, van waar zij hare tallooze vurige oogen en verslindende slangentongen overal kan heenkronkelen teneinde slachtoffers te omklemmen en naar zich toe in den duisteren afgrond te trekken.

b. Tunupere, de naam van een schaaf, of beter uitgedrukt, de werking van een schaaf, nl. '*beschaving*'. De voortgebrachte krullen gelijken op de tongen of armen van de Hydra. De overeenkomst moet gezocht worden in de symbolische uitlegging nl.: *Tunu* = geestelijk water; toenemende gedachten; *pere* = vrucht. het gevolg en oorzaak van de leer enz. Tunu de Haai, die met den eb in zee zwerft, doch met den vloed in een *Tuna-ka* of riviervisch verandert. Dit woord is hoogst opmerkelijk omdat in de Car. taal van thans visch wordt aangeduid als *Woto* en niet als *Ka*, dat spraak enz. beteekent. Toch vertaalde de Pujai Tuna-ka letterlijk als riviervisch; en di't is merkwaardig omdat bij de Trio's en Upurui's visch werkelijk *kana* en *ka* heet en bij de Maya's, volgens Perez dict., *Kay*. De legende van de verslindende *Tunu* en *Tunupere* is dus zeer oud. Wij beweren echter niet, dat een schaaf reeds vroeger hier bestond, maar wel dat het Indiaansche brein, even ontwikkeld als dat van den blanke, die uit schaaf 'beschaving' afleidde, even-zoo in de krullen van de oppervlakkig gladmakende schaaf een gelijkenis zag met de verslindende gedachten de symbolische kronkelende tongen van Tunupere, de beschaving hunner voorvaderen.

Het komt ons dus onaanneemlijk en onlogisch voor als zou de legende van den Tunu of Haai ontstaan zijn na den tijd van Co-

lumbus, want de spraakverwarring waarop klaarblijkelijk de sage doelt, bestond reeds voor de ontdekking der Nieuwe Wereld, zooals bewezen kan worden uit de taallijsten der allereerste schrijvers.

Wie waren de voorvaderen der Kalinia's?

Bij hun eerste aankomst in Mexico hoorden de Spanjaarden overal spreken van geheimzinnige volken, welke de provincie Anahuac zouden bewoond hebben, en waarvan de beschaving der Aztecs en andere volken zou afstammen. Inzonderheid de Toltecs werden meermalen genoemd. Trekkende van uit het Noorden, wordt verondersteld dat zij omstreeks het einde der 7de eeuw zich over Anahuac verspreidden. Algemeen werden zij beschouwd als de grondleggers der beschaving van Mexico en Centr.-Amerika. Van hen stamt af het ingewikkelde tijd systeem der Aztecs, Maya's enz. Zij kenden metaalbewerking, landbouw, beeldhouwen enz. Hun hoofdstad *Tula* was gelegen ten noorden der Mexicaansche vallei. Maar overal in het land bestonden grootsche ruines welke aan de Toltecs werden toegeweten. Vier eeuwen lang voerde dit volk de heerschappij over Anahuac. Toen, verzwakt door oorlogen, hongersnood en epidemiën, verdwenen zij even geheimzinnig als zij gekomen waren, en velen veronderstellen dat zij zuidwaarts trokken naar Centr. Amerika en de West. Ind. eilanden; en dat van hen de grootsche ruïnes van Palenque, Copan, Tikal afstammen. Volgens alle geschiedschrijvers brachten de Toltecs geen menschenoffers en waren ook geen kanibalen.

Quetzalcoatl (de Vogelslang) ook de naam van elken hoogepriester, was de gebaarde witte, goede Godheid des Aztecs. Hij was geboren in het maagdenland *Tula* of *Tlapalan* in het Oosten. Ook van de Toltecs als inwoners van *Tula* of *Tollan* wordt beweerd, dat ze wit waren. Volgens Fuentes zijn de Toltecs en hun eersten koning *Tanub*, die *Tula* stichtte afstammelingen van de Joden, die ruzie met Mozes gekregen hadden. Lord Kingsborough heeft zijn leven en schatten gelds gewijd om te bewijzen dat de Indianen en Joden aan elkander verwant zijn en dat de eerste van de laatste afstammen. Door vele moderne geleerden wordt dit streven van den

geachten schrijver min of meer bespot o.a. door Prescott die een versje er aan verbindt, doelende op den *groenen* broek die Adam in het Paradijs droeg. Brinton zegt zelfs dat al deze oude droomen van de verloren 10 stammen, Buddhistische priesters, Phoeniciers enz. in de paperassenmand thuis behooren.

James Kennedy beweerde dat de Caraïben van Afrika kwamen en dat niet zoo lang geleden. Wij laten de overige opinies maar achterwege, zonder daarop nader in te gaan, want anders zouden wij Dupaix moeten aanhalen, die aan de ruïnes van Centr. Amerika een ouderdom toekent van voor den Zondvloed. Rochefort geloofde niet, dat de Caraïben van het Zuiden kwamen naar de Eilanden. Von Steinen daarentegen plaatst de bakermat van hun geslacht aan de Amazone. In allen gevalle, ter plaatse waar thans de Centr. Am. ruïnes staan, wonen, volgens Stephen enz. vele Caraiben. A.M. Fozzer wijdt een artikel (Arch. Inst. of Am.) aan een studie over den invloed der Spanjaarden op de Maya's, terwijl de Lakandones weinig veranderd zijn. Hij zegt verder: 'The white people of the land know the Indians of the Peninsula as Maya's and the Lakandones as Caribs.'

Maken wij thans een vergelijking van de vorenstaande legende der Caraiben over hunne voorvaderen en de sages betrekking hebbende op de Toltecs. Vooreerst de naam Anahuac, die 'nabij het water' zou beteekenen[6]. Volgens Clavigero omvat de naam alle streken van het Nieuwe Spanje enz. M. de Charencey merkt op dat wel 20 steden in Mexico *Tula* genoemd werden. Volgens anderen echter doelt Anahuac op een watervlakte of meer. Maar wij zien niet in waarom Clavigero ongelijk zou hebben, wijl de naam evengoed symbolisch kon geweest zijn, evenals de Tunupere der Kalinia's geheel zinnebeeldig is. Wat ons vooral treft is de naam *Tula*, wijl dit in de Caraibische taal aanduidt de wijsheden, onderwijs welke groeien uit het lichaam eener Slang de z.g *tulala* of bekoringsmiddelen. Deze vormen gelijk wij te voren hebben aangehaald klaarblijkelijk een grondslag van kennis en schrift en staan in direct verband met *aula* taal, *mala* ondorwijs, teekenkunst enz. Het woord *tulala* is een meervoud. Evenzoo golden de Toltecs van Tula als de grondleggers der Amerikaansche beschaving van alle onder-

(6) Water in het Car, is *tuna* en beteekent symbolisch 'gedachten'. *Ana* doelt op de materieele gedachten, de hand; *owate, owak* zon zijn 'nabij naast'. Dat ook het Mex. begrip zinnebeeldig is, blijkt uit het woord *Tbalocan* (een synoniem van *Tulen*) in verband met *Tlaloc* de regengod. Water zelf heet *all* en slang *coatl*, dat wij terugvinden in Quetzal-coatl.

wijs. Merkwaardig vooral is de overeenkomst van Tula of Tollan met de Bijbelsche Torah de Wet, een woord dat eveneens *onderwijs, leer* enz. beteekent. Verder nog dat in de Car. legende melding gemaakt wordt van een hooge vlucht, die de kennis hunner voorvaderen genomen had doch welke weder door de spraak-verwarring werd te niet gedaan.

In de Popol Vuh worden de Kiches als de Toltecs beschouwd, die *Yakui* heetten; terwijl hun God *Tohil* eenzelfde zou zijn als *Yolcuat-Quitzacuat* (Car. *Joleka* de duistere) - dat is *Youalli ehecatl* (nacht en wind) - de God der Toltecs. De etymology van het woord *Yakui* wordt door Seler uitgelegd als in verband met het Mexicaansche *Yaque* d.w.z. zij gaan, de vertrekkenden enz. (doelende op het verdwijnen der Toltecs) ook gebruikt met betrekking tot den dood. Volgens Abbé Brasseur doelt *Tula* op Thule der oude geographen hetgeen Brinton verwerpt, zeggende dat deze plaats zich niet op aarde bevindt. De naam komt ook somtijds voor in verband met *Tonallan*, de zonnige plaats. Hoe het ook zij *tona* toont duidelijk aan een begrip ten grondslag aan *Tonaka* vleesch, substantie, *Tonan*, onze Moeder, *Tonalamatl*, het heilige boek enz. waarover nader. In allen gevallen, het feit staat er, dat waar van de Toltecs melding wordt gemaakt, deze begrippen en zels de *namen* precies overeenkomen met die der Caraïbische Pujai's. B.v. het woord *Jakua* beteekent bij de Car. de aanduiding, begeestering, wind, over het algemeen, in direct verband met *juku* mieren (het kennis-symbool) en met de kennis der geneesmiddelen, de *tulala*. Het woord vormt tevens een synoniem van *Awalajumu* welke zooals wij nader zullen aanhalen klaarblijkelijk eenzelfde begrip voorstelt als de Mex. *tonalamatl*.

Ook in andere streken van Amerika kwamen legenden voor, welke min of meer met de spraak-verwarring in verband moeten gestaan hebben. O. a. wordt van den tempel van Cholula nabij de stad Pueblo, door de inboorlingen verteld, dat hij gebouwd was door een familie van 7 reuzen, die den grooten Vloed ontsnapt zijnde, een tempel wilden bouwen, die tot aan de wolken reikte. Maar dat de Goden, hierover verontwaardigd, vuur lieten vallen uit den hemel.

De inwoners van Chiapa kenden volgens bisschop de Vega, een legende die vrijwel overeenkomt met ‘De Toren van Babel en de spraakverwarring (*Katome* der Car.). Maar, vraagt Prescott, wie zegt ons, dat de Pater niet overdreven heeft?

Een ander overeenkomst is *Ciocoatl* de Slange-vrouw (Car.. *Okojumu*), gelijk haar naam aanduidt. Zij bracht de vrouwen barens-

nood en de zonde en den dood in deze Wereld. Zij werd steeds voorgesteld met een slang (*Ikili* der Car.) naast haar. Torquemada zegt, dat deze Mexicaansche Eva twee kinderen had, Cain en Abel (*Ka* en *Bu*). De oudere vertalers der Tellerian en Vatican codices voegden erbij dat zij zonde in de wereld bracht door de verboden roos te plukken (*epeli* of vrucht der Car.). Veyta herinnert zich een kaart van de Toltecs of Aztecs te hebben gezien voorstellende een tuin waarin een enkelen boom (*Kumaka, Takini,* de boom van kennis enz. der Car.) door welker takken een slang met een vrouwenhoofd kronkelde (*Okojumu* der Car.). Ook in andere Mexicaansche manuscripten komen menschen voor trachtende bloemen enz. (*yaliko* onzer Car.) te plukken van een boom. Zie na de talrijke Car. en Arowaksche legenden, de etymologie der taal enz. en geen onpartijdige zal meer volhouden, dat er onmogelijk verband kan bestaan tusschen de Toltec's en de Kalinia's. Maar wij beweren niet, dat de Toltecsche en andere legenden lijnrecht van de Joden zouden zijn gekomen. Beide berusten evenwel op één grondslag, het 13-letterige alphabet van elementaire werkingen enz. en niet op een redenlooze instinctmatige nabootsing van dierengeluiden enz. door onze voorvaderen.

Natuurlijk kan hiertegen aangevoerd worden, dat al hebben alle menschen eens tot één volk behoord, en één taal gesproken, wij toch verderop weder terugvallen op den anthropomorphischen aap. Maar dan moet men in alle gevallen toegeven, dat de door Mozes beschreven spraakverwarring werkelijk op een *feit* doelt, dat zich kan herhalen. Opmerking verdienen tevens de volgende zinsneden in het Oude Test.

En Ik zal een zwaard der wrake over u brengen dat mijn verbond wreken zal; en of gij u al in uwe steden zult opsluiten, zoo zal Ik toch de pest onder u zenden, en zal u geven in de handen uwer vijanden....

Dat gij het vleesch van uwe zonen en dochteren zult eten...

Ik zal uwe hoogten verdelgen en uwe beelden uitroeien en zal uwe lichamen op uwe afgoden werpen en Mijn Ziel zal een afkeer van u hebben....

En Ik zal uwe steden woest maken en uwe heiligdommen omver werpen en zal uwen liefelijken reuk niet ruiken....

Ik zal u onder de volkeren verstrooien....

Wenden wij den blik naar Centr. Amerika. Wat zien wij Overblijfsels van grootsche steden, uitgestrekte ruïnes getuigende van een beschaving, even groot, zoo niet grooter dan die van het Oost. Halfrond. Maar het volk, dat ze bouwde, schijnt onbekend.

Hoe toevallig het dan ook zij, de profetie staat geschreven, en de feiten waarop zij doelt, zijn werkelijk geschied.

Naar wetenschappelijke opvatting echter zijn voorspellingen, profetiën enz. valsche begrippen. De valsche wetenschap van astrology, schrijft Prescott, schijnt bij alle semi-beschaafde volken te zijn bekend geweest. Maar wij vragen: Is het dan zoo absoluut zeker dat er geen verband bestaat tusschen de beweging om ons en de beweging in ons? Force in matter, zegt de geleerde, Gedachte *Onu* in stof *nana*, beweert de barbaar.

Kan het niet even goed zijn dat de sterrewichelarij een afdaling was van een verloren wetenschap, die op waarheid berustte? Deze bewering wordt bevestigd als men aanneemt, dat onze voor vaderen niet zoo idioot waren als de Beschaving ze beschouwt. In dit geval zou de astrology der middeleeuwen enz. een kinderlijk begrip geweest zijn, een imitatie, een overblijfsel van een volwassen waarheid uit het verleden.

Over de astrologie der Toltecs zullen wij maar zwijgen. Want het is slechts enkele jaren geleden dat het de moderne wetenschap gelukte, de *juiste* astronomy der oude Mexicanen te begrijpen, om reden dat wij eenzelfde kennis van de sterren bezitten. De juistheid der opgaven kon dus gecontroleerd worden, hetgeen *onmogelijk* was bij de ontdekking van Amerika omdat die kennis toen ontbrak. Maar hoe dit geschiedt in gevallen waar onze kennis te kort schiet, is moeilijk te bepalen. Een overtuiging van eigen onfeilbaarheid en volmaaktheid leidt ons dan er toe van valsche wetenschap te spreken tot op den dag, dat wij ze vatten. Dan pas is zij waarheid geworden, omdat wij haar begrijpen(sic). Wij voleindigen met de vraag aan het begin van ons werk te herhalen: '*Wat* is Waarheid?

Het woord van den Indiaanschen Messias; de Talen-Koning. De Verloren Wetenschap van een Verloren Volk.

Immanuel Kant, de philosoof, sprekende over het begrip God, wees er op dat de Rede feiten en ondervinding volgende, steeds de oorzaak zoekt, die hen aan elkander bindt en alleen bevredigd wordt door de Overtuiging dat er Eén Oorzaak bestaat. Hij noemt deze het Ideaal der Rede, een onfeilbare Waarheid omdat zij werd opgebouwd uit de wetten der Rede, ons eenig middel om een Waarheid te toetsen. In den eersten brief van den Apostel Paulus aan de Corinthiërs lezen wij het volgende:

Broeders, gij weet, dat gij, toen gij heidenen waart, tot de stomme afgoden gingt, zoo als men u leidde. Hierom maak ik u bekend, dat niemand, die in den geest Gods spreekt, Jesus loochent. En niemand kan Jesus Heer noemen, dan door den heiligen Geest. Onderscheiden nu zijn de gaven, maar het is dezelfde Geest. En onderscheiden zijn de bedieningen, maar het is dezelfde God, die alles in allen werkt. Doch de openbaring des Geestes wordt aan een ieder tot voordeel gegeven. Den eenen wordt door den Geest gegeven het woord der wijsheid, eenen anderen het woord der kennis door denzelfden Geest; eenen anderen het geloof door denzelfden Geest, eenen de gaaf van genezing door dien eenen Geest; eenen anderen het werken van wonderen, eenen anderen de profetie, eenen anderen de onderscheiding der geesten, eenen anderen het spreken van verschillende talen, eenen anderen de verklaring der talen. Dit alles nu werkt een en dezelfde Geest, aan een' iegelijk in het bijzonder uitdeelende, gelijk hij wil.

In het vorenstaande vinden wij terug een hoog, verheven en edel begrip, waarin noch van uitverkoren volk, noch van uitverkoren godsdienst gesproken wordt. *Onderscheiden* zijn de bedieningen, maar het is *dezelfde* God. De Apostel Johannes schreef: Maar in het begin toen alles ontstond was reeds het Woord en het Woord was bij God en *God was het Woord* (Joh. I, 1); dit is niet geworden het had geen begin in den tijd; door het Woord werden in het begin alle dingen gemaakt. Jezus zelf zeide, dat Hij niet gekomen was

om de Wet en de Profeten te ontbinden en dat niet de kleinste letter of titel zou vergaan enz. Het Ongeschapen Woord dus, de Rede, vormt den grondslag van alle overtuiging, van alle Reden, van alle Geloof, van alle Zekerheid.

Een andere treffende overeenkomst tusschen het Woord van den Indiaanschen Messias en Dat van Jezus Christus is het feit, dat dit Woord niet door den Messias zelven geschreven werd doch eerst later in schrift schijnt te zijn gebracht. De Taal, de sages, de begrippen van de Pujai's van thans, wijzen er duidelijk op dat de uitlegging van het Woord van hun Messias *niet in schrift* mocht worden gebracht, wijl dit het Geheel zou verminken. Het mocht alleen worden gedacht door allen, die het konden begrijpen.

Wie ook de Indiaansche Messias geweest is, of Hij doelt op een Christelijk Gelooof in vroeger eeuwen door de blanken uit het Oosten naar Amerika overgebracht, of dat Hij de uiting is van een oorspronkelijk Geloof, het feit staat er dat zoowel de Taal als de legenden luiden, dat deze Messias den naam aan Zijn Dij droeg. De geheele philosophie, de geheele leer van deze godsdienst uit het verleden berust op het geheim van de Zevenster, welke door den Indiaanschen Messias zou zijn ontsluierd. Zij omvat zoover wij uit de overgebleven brokstukken kunnen oordeelen, zoowel philosophische wetenschap als overtuiging in een hoogen vorm; en het zou ongerijmd zijn om aan te nemen, dat het missionarissen waren, die al deze dingen aan de Indianen geleerd hebben, want wat men weet kan men ook anderen leeren, doch wat ons onbekend is en wij als afgoderij beschouwen, zullen wij trachten weg te schrijven of weg te redeneeren.

In dezen nuchteren tijd van wonderen te spreken gaat natuurlijk niet op. Om echter aan te nemen, dat wij evenveel weten van de geschiedenis van het Westelijk als van het Oostelijk Halfrond, is voorbarig zoolang de Mexicaansche manuscripten en hieroglyphen niet naar behooren kunnen gelezen worden. Maar wij reserveeren onze meening over deze zaak tot de lezer nader zal hebben kennis gemaakt met den Messias der donkere volken en het door Hem in Amerika verkondigde Woord. Alvorens evenwel hiertoe over te wijzen wij er nogmaale op, dat ons werk niet tegen Godsdienst en maatschappij gericht is, of moet dienen ter verdediging van afzetterijen en *obia* van kwakzalvers enz. Het is slechts geschreven om op te wijzen, dat evenmin al alles wat blinkt goud is, ook al wat wij niet begrijpen als afgoderij en ongerijmdheid moet beschouwd worden. Wij herhalen: onze uitleggingen zullen betwist worden

om reden dat de symbolen slechts door enkele ontwikkelden, die van godsdienst en natuur een studie hebben gemaakt ten volle hunnen begrepen worden, daargelaten dat men moeilijk zal toegeven, dat deze wijsheid afstamt van een wijsgeer - niet in een vat zooals Diogenes, maar in een lendenschort! Maar men onthoude steeds dat het Boek der Natuur, geschreven door den Schepper in den Tijd uitsluitend Waarheid bevat tot in de onderdeelen, terwijl Dogma's en Hypothesen slechts speelgoed zijn van de moderne philosophie, van *philo*, liefde en *sophy* = *ophi*, de slang. Van de grieksche *sophia* en de afrikaansche *obia* de slangeaanbidder, de W*odu* vereerder. Een zeer toepasselijke naam voor deze combinatie zou zijn NEOSOPHY of OBI, *Circus-Sophy*, de wijsheid, de slang, van den Cirkel of - den Mallemolen vol bewonderende toeschouwers, den grooten levenscircus, waarin bokkesprongen enz. gedaan worden door gedresseerde, geleerde clowns met kleurige lintjes en strikjes *gedecoreerd*.

Legende van Epetembo.

Penalo amu wei-piombo. Eertijds, lang geleden regende het hevig en een Man sprak tot zijne Vrouw:

Konopo kn-osa-n, irome tu bosi-nie-new-one-san.

Het regent en ik ga lekkertjes droomen.

De Vrouw vatte hem letterlijk op en sprak tot hare broederen:

Eta-ko, wawa! *apamu tu w-one-ke l-ise konopo ta-no*

Hoort uwe zuster! Uw zwager zegt: ‘ik wil lekkertjes in den regen droomen!’

De Vrouw gaf de woorden *letterlijk* terug. Zij loog niet en toch sprak zij geen waarheid. Zij *dwaalde* hoewel onschuldig, want de Man had niet bedoeld, dat hij lekkertjes in den regen zou gaan slapen. De broederen antwoordden:

Ko, ote uate na! *Oto-go-ne ialowa olo-k-emu-po to. B-opui tiolera Owanie emu-e to-ne. Ereme te tu bosi-nie m-one take konopo tan*.

Dat is niets! Kom laat ons hem gaan vastbinden. Wij zijn aldus gekomen om u, zwager vast te binden. ‘Gij zult dan heden lekkertjes in den regen droomen’.

De broederen bonden den Man vast in een hangmat en hingen hem buiten de hut in den regen op. Hij onmachtig zich tegen het geweld te verdedigen, zeide:

Ote uate-na. Dat is niets.

De broederen spotten:

Tu bosi-nie m-one-te ereme.

Lekkertjes zult gij heden droomen.

De Man antwoordde niet. Den geheelen nacht bleef hij bibberend van koude in den regen. Doch hij verdroeg alles en verweet noch zijne vrouw, noch zijne broederen. Maar na drie dagen sprak hij tot zijne vrouw: ‘Maak eten klaar voor vier dagen.

O-ko mojan n-atalo! Kom, laat ons gaan jagen!

En zij gingen samen in het woud. En de Man sprak:

Pataja amu s-amuje. Wewe-ko lo epo-ko. Tu puime pole wewe po ko. Tu sulali ma sutiu tiola; w-otolu ma anoka tonomu. Awemu n-ekate s-etia-sa. Apuwa popo awemu s-etia-sa.

Ik bouw een kamp. Ga hout zoeken. Zeer veel hout. Om een barbakot te bouwen om te roosteren, want ik ga veel vleesch brengen. Ik ga een korf maken zoolang als uwe lengte op den grond.

De Vrouw ging het hout halen en de Man vlocht den korf. De Vrouw teruggekeerd zag den korf en vroeg:

Otolo-me? Waarvoor?

En hij antwoordde: Om het vleesch in te zetten, dat wij aan uwe moeder en uwe broederen moeten brengen. En hij sprak verder:

Ataluka-ko awemu ta ka!

Ga in den korf liggen om te zien of hij lang genoeg is. Maar steek eerst het vuur aan.

De Vrouw antwoordde:

Olo s-uku-i. Laat ik meten, probeeren.

Man *Nale omiu-ko tiaka*! Dring u zelf erin!

De Vrouw deed zooals haar bevolen werd en ging in den korf, die haar geheel bedekte. Toen sprak de Man:

Ene-ko ke tadia tere jitia; *amolo ne-ke-ko tama po ja ko*.

Gelijk gij hebt gedaan, zoo doe ik u weer om u te laten lijden. Gelijk gij gedaan hebt, zoo handel ik ook.

Hij bond haar vast in den korf en hing dien op de barbakot *sulali*, door de vrouw zelve gemaakt en waaronder zij zelve het vuur had ontstoken.

De vrouw sprak:

Oto-ko u ke ja?

Wat gaat gij met mijn lichaam doen?

Man. *Ene-ko pinia ma ko wala ero-po pina ma po ja*.

Hier zal ik u laten lijden gelijk gij mij hebt laten lijden lichamelijk.

Daarop vergrootte de Man bet Vuur. En ondanks de angst- en smartkreten der vrouw roosterde hij haar levend op de door haar zelve gemaakte barbakot. Toen zij dood was, nam hij haar lichaam, sneed het aan stukken en plaatste die in een kleineren korf waarna hij den terugtocht aanvaardde. Bij het dorp gekomen zette hij den korf neder op den grond, nam er de lever der vrouw uit, en ging ermede naar zijne schoonmoeder. De oude vrouw hem ziende sprak:

O-i-ko u mijana? Waar is mijn kind?

Man. *Mojan wenapota kn-osa-n*. Zij komt achteraan

Ik ben haar voorgegaan, maar door den zwaren last van het vleesch der boschvarkens *pundio* kon zij mij niet vlug genoeg volgen.

T-epopo naka aja l-opo la-to. Ga haar tegemoet, zij komt hier naar toe. Maar zij zeide mij, dat ik u dit moest aanbieden. Daarop bood hij de oude vrouw de *leri*, lever harer dochter aan. De oude vrouw keek er naar, doch herkende daarin haar kind niet: zij zag slechts de lever van een *pundio* en at die smakelijk op. Toen vroeg zij den Man:

Tonomu m-iwio ta hn?

Hebt gij vleesch geschoten?

Man. *Tonomu pole iwio niana. W-otelu ko enepo-i wa po*.

Wij hebben veel vleesch gedood en van de jacht medegebracht.

De oude vrouw ging hare dochter zoeken, doch haar niet spoedig vindende keerde zij tot den Man terug en zeide:

A*n-epo-lu pa wei*.

Ik heb haar niet gevonden.

De Man zeide: Zoek haar; gij *moet* haar vinden, want zij *is* er Zij volgde mij, doch de last van het *pundio*-vleesch was haar te zwaar. Misschien rust zij onderweg, doch zij *moet* er zijn, want zij *is* immers mijne vrouw *pu-ite* en *gij* zijt hare moeder.

De oude vrouw ging weder het woud, *itiu* in en vond eindelijk den korf. Zij opende dien en schrok geweldig. want tusschen stukken en klompen *unde* vormloos vleesch *tonomu* zag zij het schier onkenbare gelaat van haar vertroeteld kind. Het was koud als steen *topu* levenloos, een doode klomp, een *undepo*. Weenend wierp zij zich op den grond neder en klaagde luide:

Ke jemuje te t-iwona! *Aj ene-ti t-ewona*!

Mijn dochter is gedood! Zie haar dood lichaam!

Weenend aanvaarde zij den terugtocht. Het doode lichaam van haar kind viel haar zwaar te dragen. Zij peinsde. Had hij, hoewel haar man, het recht haar te verbranden met hout en vuur door haar zelve ontstoken. Zij heeft hem doen lijden, maar hij heeft haar gedood. En ik hare moeder heb haar lever voor die van een boschvarken aangezien en opgegeten! Wraak, wraak! Zij bracht den korf met de overblijfsels naar hare zonen. En tot deze mannen *wokili* zeide zij: Zie hier de brokken en stukken van uwe zuster. Uw zwager *Pamu* heeft haar gedood en heeft *mij* haar lever doen eten. De broederen waren woedend en riepen uit:

O-ja-ko u kn-ito-n?

Waar is hij heen gegaan?

En de oude vrouw antwoordde: Hij was hier, doch is weggevlucht toen ik mijne dochter ging zoeken.

P-eja emali ta ko le kn-ito-n?

Welken weg heeft hij ingeslagen toen hij vertrok? Ha! Hij is over water *tuna* gegaan. De broederen spraken:

Nale siwekena i.

Men zal hem volgen.

En allen volgden het spoor door den vluchtenden Man nagelaten in woud en stroom. Lang duurde deze jacht van mensch op mensch De vluchtende vervaardigde onderweg de zwarte Caracara (Icbyter americanus) *Kilitiotoko* of *Awatalu* uit twee maïsspieren *awasi* ten einde hen te waarschuwen door zijn gekakel. Daarna maakte hij de Koornvogels (Cassidix oryzivora en Molothrus atronitens) *Akawe*, zwart met opgeblazen halzen en die in troepen leven evenals de Caracara's of Giervalken. Maar niets hielp. Hij geraakte uitgeput en zonk eindelijk neder op het zand *sakau* op een zandbank. Daar vonden de vervolgers hem. En zij waren gewapend met *apatu* knotsen. Maar de oude vrouw naderde en sprak: dooden zal ik u niet hoezeer ik u ook *veracht*. Maar ik zal u tot spot en hoon maken van anderen, opdat gij zult nadenken over de misdaad, die gij gedurfd hebt te begaan. Toen sloegen zij hem met hunne knotsen en hakten zijn been af aan de knie opdat hij niet meer zou klimmen om kwaad te doen, doch op een plaats moest blijven en lijden.

En de mannen *wokili* spraken tot den verminkte en zeiden:

Pamu! *Owanie, amolo puite iro-tu t-uwo ma*.

Zwager! uwe vrouw hebt gij gedood.

Toen verlieten allen de plaats *Mojan molo kn-osa na*, en lieten den Man over ten prooi aan pijn en ellende. En hij leed vreeselijk en dacht:

Ana e oto-lu w-etia-mbo?

Mensch (gedachten) wat zal ik doen?

Siritio-me naka w-e tage na?

Ik zal Ster worden (de Zevenster)?

Ua, Siritio n-epaka w-u kapu tage nakala.

Neen, zoo ik als Zeven Ster rijs, zullen zij zeggen; daar is de Zeven Ster weer aan den hemel verschenen.

Alukuma-me naka w-e tage na.

Ik zal morgenster worden.

Ua, Alukuma n-epakai w-e-kapu tage nakala.

Neen, want zoo ik als Morgenster opkom zullen zij zeggen: ‘zie daar herrijst hij uit het duister aan den hemel.

Oti Mene-ta w-etia-mba?

Waar zult Gij mij inbrengen?

Epetembo-me naka w-etia era?

Zal ik dan worden de Orion?

Ua, Epetembo n-epakai w-u-kapu tage nakala.

Neen, want zoo ik als Orion herrijs, zullen zij zeggen: zie daar den hemelschen strijder zonder been.

En de Man peinsde en leed. Toen riep hij:

Tamusi, Anuana, O-ko-ne!

God, Koning der Gieren, kom!

En de Gierenkoning daalde neder en sprak:

Ajadie w-opu-i Amolo-mbo. Epetembo-me m-e tage.

Ik ben u komen halen. Gij zult worden de Dyster, de Orion, de hemelsche strijder met een been.

Toen droeg de Gierenkoning den Eenbeenigen Man omhoog en plaatste Hem in de 12 sterren van de Orion, van waar hij de Zon roept. Hij is tevens de drager der Zon.

Velen zullen vreemd opkijken bij het lezen over een Messias, die zijne vrouw levend roosterde en zijne schoonmoeder de lever van haar eigen dochter liet opeten. En toch, hoe partijdig en ongerijmd oordeelen wij niet, even partijdig en ongerijmd als iemand, die sprekende over schapenwolk zou beweren dat er schapen en wol aan den hemel zijn. Want het Indiaansche verhaal is geheel zinnebeeldig en geeft terug in stede van een moordtooneel een verheven godsbegrip. Om evenwel de vreemde symbolen te vatten, moet men het onderstaande eerst aandachtig nalezen.

Man en Vrouw noemen elkander o.a. *Inio* en *Puite*. Het eerste woord staat in verband met *alinio* klei en geeft zooveel terug als de spiegeling, datgene waardoor elke levensvorm bestaat, de man, de echtgenoot, terwijl *puite* als ‘dwaling’ datgene, het zaad, de

groei *ite*. de namen voorstelt waaruit *pu* de ondervinding ontstaan, opgebouwd is. Want niet alleen kennis, ook dwaling brengt de ondervinding voort doch tevens de valsche gevolgtrekkingen en vergissingen. *Apu*, de materieele ondervinding is aardsche 'force', macht, het reëele van *pu. Ite* beteekent echter geen onwaarheid, maar doelt op de namen, datgene wat reëel of waar *tia* gaat worden.

Elke *Kalina* of *Kalinia* (mensch) is gemaakt uit *alinia* klei, gelijk elke wetenschap *ukuti* vervat is in *akulu* slijk, letterlijk *a* materieele, *ku* herinnering, geestelijke kennis, *lu* levensgeest of wel *kulu* levenskennis. De Mensch werd geboren uit eene maagd *amuja*. Hij is alzoo eene maagdelijke waarheid *amutia*, een woord, dat in de Car. taal ook 'geloof' beteekent.

Een oude vrouw *nopoko* of *napoko* is het symbool van kennis omdat zij in haar jeugd *puite* (dwaling) geweest is en zich tallooze malen gestooten heeft op de groote *zonde* steenen, rotsen *topu* (ondervindingen) en de *tabusikili* (schaamgedachten, schaamprikkels, berouw, enz.) of kleine steenen in de wateren *tuna* (vloeiende aardsche gedachten) van den waterval *sioli* (de bewegende willende levensstroom, leer van licht en duister. Te gelijk is zij het symbool van leelijkheid en barmhartigheid, van *apo* gevoel en *apo* materieele force, tevens beproeving. In deze volgorde van letters ziet men dus duidelijk, dat de werking vervat in den naam *napoko* of *nopoko* het gevolg is en tevens voortbrengt *apuite* of *puite* en de begrippen daarin besloten.

De voorstelling van Kennis uit Dwaling ontstaan, als de schoonmoeder van Waarheid en Geloof is een voorstelling zoo meesterlijk weergegeven, dat het ons met de grootste bewondering vervulde toen wij het voor den eersten keer hoorden. Immers, de onware Kennis of dwalende Kennis is steeds aan het harrewarren met Waarheid en Geloof. Maar omdat deze haar schoonzoon is, de man harer dochter, de Dwaling, wil zij niet te hard met hem zijn, terwijl hij als Waarheid en Geloof volstrekt niet tevreden is met de escapades van zijne vrouw, de Dwaling. Want Kennis, ontstaan uit Dwaling heeft haar evenbeeld, *mami, mijana*, lief en ziet veel door de vingers. Zij ziet in haar een *pu-ite*, niet een *pui-te*,

De broederen of mannen *wokeli* of *wokili* doelen op menschelijke kennis t.w. *wo* = mensch, *keli* = doorn of *kili* = slang. Uit het lichaam der *Ikili* komen de bekoringsmiddelen *tu la la. La* heeft tevens de beteekenis van leer. onderwijs (als in taal *aula* enz. het materieele van *li. Owanie* is een hooge uitdrukking van eerbied, waarmede zwagers elkander aanspreken. Het beteekent o.a.

‘Zijne Ikheid’. In deze woorden zijn alzoo twee begrippen besloten die wel is waar kunnen samengaan, doch elk afzonderlijk opgevat, een schijnbaar geheel andere meening te kennen geven.

Boschvarkens *Pundio's* beteekenen behalve toenemende, groeiende ondervindingen, ook dwalingen t.w.*p*. = vrucht, *un* gedachte, *dio* onreëele, doch niet onware; alzoo iets als vergissingen, onjuiste gevolgtrekkingen; of wel *pu* ondervinding, *n* reflectie en *dio* onreëel. Pundro's dwalen overal in het woud in troepen rond, nu eens hier dan weer daar. Steeds wroeten die Dwalenden in *akulu* slijk (of materieele *a*, levenskennis *kulu*) en *imite* wortels, beginselen van *wewe* boomen, verlangens enz. De kleinste en meest wijze van den troep loopt vooraan. Hem volgen al de overigen. Zij dwalen in groote cirkels rond. Soms gaat de leider die verondersteld wordt een sponsachtig iets in zijn lichaam te bezitten alsmede *vuur* tusschen de hoeven, vooruit, waardoor, de overigen dwalen. Hij strekt dan een poot uit, die een knal voortbrengt. Dit doet de wouden suizen en zingen en de harmonie, *wale* brengt de dwalers weer terug naar hun leider met vuur, *wato*. Schiet men den voorlooper dood dan verspreiden de overigen zich overal met de grootste woede en trachten al wat zij ontmoeten, te verslinden. Doodt men evenwel de achterloopers van den troep, zoo gaan de voorsten *wapono* vooruit zonder zich te bekommeren om het lot der overigen.

Gelijk een troep Boschvarkens zoo ook de Dwalingen, vergissingen en valsche gevolgtrekkingen. Daarom worden in vele egenden de Boschvarkens steeds in verband gebracht met de Roodhuiden, die de blanken willen navolgen. Hunne oogen (gedachten), werden verduisterd en zij veranderden in *pundio's* (Dwalenden) zwagers, die zonder te oordeelen een troep pundio's in het woud volgen, raken bepaald verdwaald. Zoo ook hij die dwalingen volgt n *itiu* de zaadwerking, de naamvereeniging daarvan enz.

In een der vormen van de Moeder der Wouden wordt deze voorgesteld als met een pundiokop enz. Zij loopt altijd waar hare vielen naar toe wijzen d.w.z. achterste voren, maakt vreemde prongen en grimassen, net als een Dwaling.

Gelijk door het wrijven van hout tegen hout *wewe* ontstaat vuur *wato* zoo ontstaan ook door de wrijving der zuchten, verlangens, ragen *wewe*, de kennis, de hartstochten. Zoo ontstaat de aardsche *wewe*, dus de *wawa*, zuster, de *puite*, de Dwaling, onjuiste gevolgtrekking enz.

De Caracara's of Giervalken zijn zwarte of gestreepte in troepen evende vogels, die naar men wil ook aas vreten. De bekendste

zijn de Tapirvogels (vogels van wellust) en de Pundiovogels (vogels van dwaling). Zij zijn uiterst intellectueel. *Pilitiotoko* of *Kilitiotoko* wil zooveel zeggen als *pili* vrucht, *kili*, slang, doorn, kennis; *tio* onreeel *to* van, *ko* het gebod. Bij de Trio's heet hij *Kakau* en bij de Upurui's *Kalau*. Een andere Pundiovogel zou zijn de Trogon *Ulukua* (symbool van ruzie enz.)

De twee soorten zwarte Koornvogels *Akawe*, (*aka* = spraak, slecht, zwart; *we* = zucht, begeerte, adem enz.) brengen met hunne opgeblazen, verdraaide halzen waaraan lange kraagvederen, klokkende, holle geluiden voort, gelijk een hoogvaardig, praatzuchtig persoon onder het spreken, zijn keel opzwelt (een hooge borst opzet verwaandheid). De Akawe leggen tevens hunne eieren, evenals de koekoek, in de nesten van andere vogels, wier eieren zij dikwijls *met opzet* breken teneinde nog zekerder te zijn van de toekomst van hun koekoek kroost. Vooral de grootere Cassicinoe hebben veel te lijden van hunne aanvallen. Verder is nog merkwaardig dat de eieren van Cassidix, Ostinops enz. gevlekt zijn, net als Indiaansche *mere* = letters. Vooral de Spotvogels of Nabootsers van andere vogelgeluiden enz. Groote Buidelspreeuwen *Japu* (lichamelijke ondervinding enz.) en *Konowto* (spotter, lacher) zijn in dit opzicht opmerkelijk.

Gelijk de Koornvogels zoo ook de verwaande Grootspraak, de spraakzucht. Ook zij dringt hare opinies, hare eieren *imio* (=zonen, beginselen) met *mere* letters op aan de materieele ondervinding *apu* of macht en de spottenden of nabootsers *owto* wier meeningen zij reeds bij voorbaat in het ei tracht te dooden. *Konowto* beteekent tevens behalve spotter enz. ‘de slapende menschenkennis’. *Ono* is gevoelloosheid gelijk de slaap, tevens vervulling. In den vogelnaam is alzoo alles besloten wat het symbool voorstelt. De spottende nabootsende kennis vertroetelt haar koekoek kroost, in wien zij haar eigen kind en grondslag meent te zien, doch die in waarheid slechts de opgedrongen meeningen van anderen zijn. Plaatsruimte verbiedt ons het symbool verder uit te werken. Alleen zij aangemerkt, dat het vorenstaande de reden verklaart, waarom in dezelfde legende in Demerara de oude vrouw wordt voorgesteld als de *stiefmoeder* van den Eenbeenige enz.

De *Kulumu* of *Krumu*, Gieren, (Maya *achrom*) de vormers, de *mu* (wit) van *kulu* levenskennis omdat zij de meest verachte en meest geschuwde zijn, veracht gelijk slijk *akulu, geen* moordenaar en toch levende van dood en moord zijn het symbool van verachtelijkheid. Maar ten onrechte, want zwart als de Gier zich aan ons

vertoont, wordt het Gierkuiken toch *rein, wit* geboren; zoo ook ellendigen, zoo ook moordenaars.

De *Anuana, Anuane* (Ar. gier), letterlijk *anu* klimmen *ana* aardsche gedachten het lichamelijke of *ane* aardsche droom is de Gierenkoning, de *meest* verachte, de Vader van hen die lijden door toedoen van anderen, van hen, die wentelen in het slijk der aarde Want de *a* is even noodzakelijk tot het instand houden van het lichaam *ja* als het licht *i* zelve.

Het vorenstaande in aanmerking genomen kan het dan ook geen verwondering wekken, dat wij bij de Ojana's als Schepper van alle dingen aangegeven vinden den naam *Kulum*, Ar. *Kululumani*; de Koningsgier *Ulubu*; Maya *Ku* een God, tevens heilig *kul*; *kuch*, de Koningsgier, *kun* kennis, magische kunst enz.

In de Dresden Codex p. 3 wordt de Koningsgier *Kuch* voorgesteld als zittende op den Boom des Levens de oogen (Car. *onu* = gedachte) van slachtoffers uitpikkende. (Brinton). Dit is klaarblijkelijk symbolisch en doelt evenals bij de Car. op den dood, die de gedachten van ellendigen wegtrekt (de opstijging uit den aardschen droom.)

Eenzelfde begrip als dat der Mayas's vinden wij terug bij de Mexicanen waar de Koningsgier *Cozca-quauhtli* (een hoog symbool) heette, welke naam mogelijk in verband staat met den Boom van substantie, vleesch, het Kruis *Tonacaquahuitl* waarvan nader. De tijger *Kaitiusi* geldt nog in een anderen zin als de reine moordenaar, n.l, het feit, dat dit dier (evenals de kat) niet alleen zeer wreed, doch tevens zeer zindelijk is. Als symbool kwam de Jaguar overal in de Maya, enz. manuscripten voor, o.a. Codex Tro 14, waar hij gekleed is als een *strijder* met een menschen-lichaam.

De Moxo's van Bolivia vereerden den Jaguar. Bij hen was de hoogepriester steeds een persoon, die aan de klauwen van dit roofdier ontsnapt was (d'Orbigny).

Doch keeren wij tot ons onderwerp terug.

Epetembo, Epetembe of *Epetemu* is de naam van den Indiaanschen Messias: De Pujai diagnosis van het woord is als volgt:

Epete = dij; *Ep* = vrucht; *ete* = naam; *epe* = energie, *Mbo* is de Kruiziging of liever de verbindende breuk. *Tembo* of *tembe* is datgene wat wordt *tumbe* pijn, bitter. *Mu* is behalve omhulsel tevens de geestelijke maagdelijkheid, wit enz. *Epetemu* wil alzoo zeggen de ‘witte dij’, de Man met den witten Naam aan zijn Dij, de gekruizigde of verbindende Naam, het Woord. Het afsnijden van de beenen van moordenaars, gevangenen en ontuchtigen kwam vroeger

veel onder de Caraïben voor (ook in den Bijbel wordt van het breken van beenen van moordenaars melding gemaakt).

De Waarheid voorgesteld als de Man met een been vormt het symbool van standvastigheid. Ook de Moeder der wouden (van de Dwalenden) wordt dikwijls aangeduid als hebbende één even standvastigen poot (van een *pundio* of van een hert *jakalawa*) of wel als een oude vrouw, de wind *epetio* (energie-beweging) of *pipitio* (*pipi* grootmoeder, *tio* van *itio* het groeiende): Zij doet de wouden schuddoor haar force. Soms wordt de oude ook voorgesteld als een paddensoort *kupipi* (*ku* geestelijke kennis, *pipi* grootmoeder, vruchten, lichtpijlen enz.) het symbool van viesheid, de vruchten der voortteling enz. Vooral op knotsen *aputu* wordt de *kupipi* afgebeeld als hebbende drie vingers aan elke hand (dus 12), terwijl aan elke zijde van haar een spiraal (of slang, vragen of wervelende gedachten, denken) tegenover elkander (tegenstrijdige vragen) geteekend staan. Alzoo wanneer een strijder den knots bekijkt, zal hij voor de daad te plegen, bij zich zelf denken: zal ik het doen of niet? Uit de tegenstrijdige vragen komt de waarheid enz. gelijk uit de aantrekking en afstooting het Licht.

Niet altijd worden in de legende dezelfde figuren gebruikt. Soms neemt men in plaats van Pundio's, Tapirs of *Maipuli* (symbool wellust) enz. De Koornvogels worden vervangen door Waterhoenders *Krutaka* (Aramides sp.) of door Trompettervogels *Akami* (Psophia crepitans) die beide met hun anus een knorrend geluid voortbrengen, alzoo een onderste boven spraak *aka*, zoo dat men niet weet wat ervan te denken of waar het vandaan komt, Ook deze vogels drukken onder het voortbrengen der holle geluiden.

Verder luidt nog een andere sage, dat zij het afgesneden been van de Waarheid roosterden op een door hen zelven vervaardigde barbakot *sulali*, en het toen ten spot van anderen ophingen.

In een andere phase van dezelfde sage wordt Epetembo voorgesteld als stappende in zijn *kanoa*, op het oogenblik, dat de vervolgers hem bereikten. Zijn eene been hing over den rand van het vaartuig en werd door de Kennis afgehakt. In het woord *kanoa* vinden wij ook *ka*, de spraak enz. Maar *sakau* is een beter symbool De Waarheid toch, uitgeput, hijgende (*wewe*) viel neder op het zand *sakau*, de S bewegende (wil) *aka-u* spraakvereeniging, hetgeen zooveel beteekent als in zuiver hollandsch: je gezegden hangen als droog *zand* aan elkander. Toen Epetembo dus voorgesteld als het symbolische alphabet-kruis de als droog zand aan elkander hangende gezegden bereikte, viel hij uitgeput, maar niet overtuigd neder. Dit

doelt duidelijk en klaar op de uitlegging der gelijkenissen in de talen met den Alphabet-sleutel.

PENALO AMU WEI PIOMBO.

Penalo eertijds, *amu* het begin, de materie-cel, aardsche *a*, reinheid, witheid *mu*, de maagdelijkheid; *oei* de Drie Eenheid, *piombo*, het positieve zijn enz. tevens de ontsteking van het Kruis en het Voortbestaan, de Vader-vrucht enz.

De Indiaansche Messias, de Waarheid *Amutia*, de Mensch *Kalina*, gemaakt van klei *alina*, geboren uit een maagdelijk lichaam *amuja* waarin vervat *amu* (de soort instincten) elke *amu* is een soort, een cel, een ander) Hij, de Spraak *Ka* in klei het Woord, sprak in symbolen en woordgelijkenissen, doch werd letterlijk door de Dwaling opgevat. Want Waarheid, Geloof, Dwaling en Kennis leefden samen in één hut met elkander.

Om de *letter*lijke, symbolische uitlegging van elk woord met juistheid terug te geven, voelen wij ons niet kundig genoeg maar men onthoude, dat in de Indiaansche symbolen het *woord* niets te maken heeft met het lichaam dat het voorstelt dan de klank of de gelijkenis. Bij de oude Egyptenaren werd het Heelal voorgesteld als een tor; bij de Caraïben is het een schelp. Alleen zij opgemerkt, dat het woord waarover misschien de vergissing loopt, nl. regen *konopo* in symbolentaal beteekent het *po* zijn of wezen van *k* kennis en *ono* slaap, alzoo slapende kennis. *Ono* beteekent tevens o.m. bewusteloosheid als in slapen *ono-ke*. Wij zouden dus kunnen aannemen, dat de eerste zinsnede der sage zinnebeeldig moet luiden. Eertijds sliep de Kennis of liever er keerschte een Kennis vol gevoelloosheid, en een Man sprak: ik ga eten, vervullen *ono* in onschuld (*bosi*). Ook in de achterstaande legende worden de dochters van den regen, de *konopojumu* voorgesteld als een troep *babbelende*, lachende maagden *muno, mano* (= druppels). Verder duidt het woord konopo of kenopo aan: het wezen der vervulling, der vruchtbaarheid enz.

Maar de Dwaling vatte de Waarheid verkeerd, letterlijk op als dat zij *in* (van) de onschuld zou eten, en sprak alzoo tot de Menschelijke kennis. En deze bond de Waarheid vast in een *regen* van argumenten en lieten de druppels *mano* (maagden) evenbeelden der materieele gedachten) haar overstelpen hoewel zij daardoor juist, rein wit *mune* gewasschen werd. Doch hoe zij ook van hun koelheid rilde, bezweek zij toch niet in den stortvloed (gedachten of woordenvloed). Nadat de argumenten uitgeput waren en zij weder van de banden was bevrijd, gebood Waarheid de Dwaling haar in het geeste-

lijk groeiende *itiu* of Namen-vereeniging (= tevens zaadgrondslag enz.) te volgen om *pundio's* of Vruchten der Dwaling te dooden.

Weder vatte de Dwaling de Waarheid letterlijk, verkeerd op, want het was haarzelve waarop bedoeld werd.

In het Geschapene gekomen bouwden of bonden zij samen een kamp *pataja* (aardsch kruislichaam, het Alphabet) en onderzochten zij de aardsche beginselen. En de Waarheid verplichtte de Dwaling hare *wewe* (vragen, begeerten) bij elkander te schrapen ten einde een barbakot *sulali*, waterval van onderwijs en levenslicht te bouwen. Zij moest tevens materiaal brengen om een korf *awemu* te vervaardigen. Dit materiaal was wariemboriet *kula*. De Waarheid zou dan zeer veel vleesch *tonomu*, dierlijkheid, grondslagen *mu*, van gevoelloosheid, enz. uit het Geschapene gaan jagen. Zij zou tevens een korf *awemu*, de grondslagen, de cel *mu* van *awe* materieele verlangens, begeerten, een net vlechten zoo lang als de lengte (macht) der Dwaling op den grond *popo*, het wezen der dingen.

De Dwaling zocht hare begeerten of verlangens bij elkander. De Waarheid vlocht haar netwerk van grondslagen. De waterval, de rooster van onderwijs werd opgebouwd. De Dwaling, het vlechtwerk ziende, vroeg aan de Waarheid: Waarvoor moet het dienen? En het antwoord luidde: Om de grondslagen der gevoelloosheden (vleesch *tonomu*) der Boschvarkens *Pundio* (dwalenden enz.) in te zetten om te brengen aan uwe moeder, de dwalende Kennis en uwe broederen, de menschelijke Kennis. Ga in de *awemu* liggen om te zien of zij voldoende is, maar steek eens het hout onder de *sulali* aan.

De Dwaling ging in het vlechtwerk *we-mu* der Waarheid en werd er geheel door bedekt. Toen zeide deze: Zie thans het ware *ta-dia* in het door mij aardsch geschapene *J-itia*! Gelijk gij mij met den regen uwer argumenten hebt overstelpt, zoo bind ik u thans ook vast, opdat gij zult lijden zooals gij mij hebt laten lijden. En de Waarheid bond de Dwaling vast in de *awemu* die zij vervaardigd had uit het materiaal *kula* (kennis-onderwijs) dat de Dwaling zelve had bijeengezocht. En zij plaatste de *awemu* op den waterval van onderwijs *sulali* waaronder brandde het vuur *wato* der verlangens *wewe*, door de Dwaling zelve bijeengeschraapt en ontstoken. Zij werd *verlicht*, zij werd gelouterd.

Toen nu de Dwaling de hitte voelde van het vuur der hartstochten, door haarzelve ontstoken, toen de gevoelloosheid harer eigen theoriën op haarzelve werden toegepast, toen eerst begreep zij alles. Zij trachtte zich uit de banden door de Waarheid om haar

gevlochten, waarin zij haar had vastgebonden, haar verplicht had zich te begeven, vaneen te scheuren. Doch te vergeefs, zij wrong zich in alle richtingen, luide smartkreten slakende. Doch de Waarheid was onverbiddelijk. Steeds meer *wewe* bracht zij onder de *sulali* Steeds luider kermde de Dwaling; zij werd geroosterd; zij werd *verlicht*, en ondervond dezelfde smarten als zij veroorzaakt had. En de Waarheid sprak: Gij hebt mij in mijne eigen woorden willen verdrinken, verbrand thans ook in uw eigen Vuur, in de eigen hartstochten *wewe*, die gij zelve hebt opgewekt.

Toen bezweek de Dwaling, de Waarheid had haar overtuigd (de *overtuiging*) zij was gedood, verteerd *sererei* door haar eigen Vuur. Toen sneed de Waarheid het vormlooze overblijfsel, de *undepo* romp (zijn of wezen van de gedachten) aan stukken en nam uit de *unde* de *elere* of *leri* (lever, het leven, de leer) waarop de Dwaling geteerd had. Zij plaatste alles (vormde, hervormde) in een kleinere *awemu* en aanvaarde den terugtocht. Maar halverwege liet zij de *awemu* op den *oma* levensweg of strijd staan en nam slechts de *leri* eruit.

Toen de moeder der Dwaling de Waarheid zag vroeg zij: Waar is (zijn) mijne dochter (en) *mijana*, de evenbeelden mijner aardsche gedachten)? En het antwoord der Waarheid luidde: ‘De Dwaling volgt mij want de last van het *tonomu* der *pundio's* is zwaar voor haar om te dragen. Maar ik lever *e-le*, leer u deze lever, leer *leri* of zooals de Engelschman zou zeggen: she *delivered* the *deliverence*.

De Kennis begreep de Waarheid niet; zij herkende in de *leri* (over*lever*ing) haar eigen kind niet meer en zag daarin slechts een *pundio-leri* (boschvarken-lever, overlevering of dwaalleer) hetgeen het ook was. Zij dwaalde dus en toch dwaalde zij niet. Toen vroeg de dwalende Kennis aan de Waarheid.: ‘hebt gij veel *tonomu* geschoten? En het antwoord luidde: wij hebben veel *tonomu* van *pundio's* van de jacht medegebracht.

Kennis ging toen Dwaling zoeken doch kon haar niet vinden, wijl zij haar niet meer herkende en nog heel waande. Zij kwam weder bij de Waarheid en sprak: ‘ik heb haar niet gevonden.’ Zoek, antwoordde deze, zij *moet* er zijn; de last van *pundio tonomu* was haar zwaar; misschien rust zij op den *oma* (weg, strijd), maar zij moet er zijn, want zij is immers mijne *puite* en gij *napoko* zijt hare moeder.

Kennis ging weder het Geestelijk Groeiende *Itiu* in en vond eindelijk de *awemu*, waarin de stukken en brokken, de stompen *unde* (gedachten) van de Dwaling. Het gelaat van deze was onkenbaar, verkoold door het Vuur harer eigen hartstochten. Het was

koud als steen *topu* (ondervindingen). Maar de moeder herkende haar kind aan den band *sepu* (wilskracht), welke zij droeg aan hare voeten *pupulu*, levensmacht, leer, levensondervinding enz. of volgens anderen aan haar hoofd *pupo* hetgeen eveneens op macht en ondervinding doelt, Weenend wierp Kennis zich op den grond *popo*, het *zijn of wezen der dingen*, en klaagde: 'Het zijn de grondslagen, de dochters *jemuje* mijner aardsche gedachten, denkbeelden *iwona*! Ziet het lichaam mijner doode denkbeelden?

Kennis nam de overblijfsels der Dwaling op, doch deze vielen haar zwaar te dragen. Zij peinsde: 'de menschelijke Kennis hoewel misleid, wilde de Waarheid verdrinken in hare eigen woorden Maar zij hebben haar niet gedood. Had zij de Waarheid, dan het recht het dwalende kind der Kennis te dooden, en mij, hare moeder de (het) gift *leri* van haar eigen dochter aan te bieden?

Kennis bracht toen de overblijfsels der Dwaling, die zij zoo lief had, haar eigen dochter, omwonden door de argumenten der Waarheid tot de Menschelijke kennis, hare zonen en zeide: Zie hier de brokken en stukken uwer zuster *wawa* (het aardsche van *wewe* verlangens), de *puite* van uw zwager *pamu*. De Vrucht der Maagdelijkheid heeft de Dwaling gedood. De Waarheid heeft mij, de Kennis doen eten de *leri*, het leven, het levenslicht van mijn eigen *mijana* kind(eren) (evenbeelden der aardsche gedachten.)

Kennis, menschelijke kennis hoewel door de brokken en stukken de vormlooze overblijfsels van de Dwaling ten volle overtuigd dat deze door de Waarheid was gedood, besloten uit liefde voor de *wawa* en om zichzelf gerust te stellen, zich op de Waarheid te wreken. Zij wilde niet erkennen, dat haar dochter ongelijk had. Zij wilde het verschil tusschen *pu-ite* en *pui-te*, tusschen *pu-ndio* en *pun-dio* niet inzien.

En de menschelijke kennis sprak tot de Moeder der Dwaling; 'Waar is de Vrucht der Maagdelijkheid, de maagdelijke Waarheid gegaan? En het antwoord luidde: Toen Kennis de Dwaling zocht beladen met de vruchten der onreeele gedachten, der onjuiste gevolgtrekkingen, toen is de Waarheid weggevlucht.

En de menschelijke gedachten vroegen aan de Kennis: 'welken weg *oma* heeft de Waarheid *Amutia*, ingeslagen?'

Zij is in de vloeiende aardsche gedachten, (*tuna* = water) gegaan, luidde het antwoord.

De menschelijke kennis volgde toen de sporen *wenapo* (= schepselen, het zijn of wezen *po* van den denkenden wil *wena*) door de Waarheid nagelaten in het geestelijk Groeiende *Itiu* en in de stroo-

men *tuna*. De vluchtende vervaardigde uit den wil der aardsche verlangens *awasi*, de onreeele verlichte Kennis enz. *Kilitiotoko* ten einde zijne vervolgers van het dwaalspoor af te brengen door gekakel. Toen maakte hij de *Akawe*, de spraakzucht, ten einde hen de opgeblazenheid ervan te doen zien. Doch zij zagen daarin slechts troepen kakelende, zwarte vogels, en niet hun eigen beeld.

Eindelijk geraakte de Waarheid door de gestadige vervolging uitgeput en zonk neder op *sakau* de bewegende *s* spraak-vereeniging *aka u*. Van die uitputting maakte de dwalende menschelijke kennis gebruik. De moeder der Dwaling naderde en zeide tot de uitgeputte Waarheid: ik zal u niet dooden, hoezeer ik u ook *veracht*. Maar ik zal u kenmerken, opdat gij niet meerdere mijner kinderen zult verbranden.

De Waarheid antwoordde niet uit uitputting, maar de vervolgers zagen dit aan als berouw. Zij hieven hunne *aputu's* knotsen (brute force, geweld, het geestelijke zaad *tu* van *apu* de materieele ondervinding) op, en teekenden den Naam *Ete* aan de dij *Epete* van den Gekruizigden *Mbo*. Zij sneden een been der Waarheid af, braken haar kracht onder de knie opdat zij op een plaats zou gekluisterd blijven en niet meer zou kunnen argumenteeren.

En de dwalende menschelijke Kennis sprak tot de Verminkte: ‘Maagdelijke Vrucht, *Pamu*, gij hebt onze aardsche verlangens, begeerten, onze zuster, *wawa*, uwe *puite*, de Dwaling, de dochter van Kennis gedood. Het siijk, de klei *alino* heeft de *puite* (dwaling, forcezaad, macht enz.) verbrand en Kennis doen eten het Levenslicht de lever, de leer *leri* harer dochter, de Dwaling. Maar met de *aputu* is *napoko* weer gewroken.

En de verminkte Waarheid, het Geloof lag daar ten prooi aan slangen *Ikili* en doornen *Ikeli* der pijnigende gedachten. Zij peinsde: ‘waar zal ik met zulk een verminkt lichaam gaan. Ben ik nog Waarheid, hoewel hulpeloos?

Zal ik herrijzen als de *Silitio*, de *Siliko*, de *Ster*, de Zevenster, de waterval, het Gebod van Licht, de leider der reine *jumu* (= sterren)

Neen, want als ik de Zevenster word zal de dwalende Kennis zeggen: zie daar is de Verminkte, de lijder weer aan onzen hemel verschenen, als leider der *jumu*, geestelijke maagden, of soorten (= hartstochten enz.), het lichamelijke zonder substantie, de ziel *sili* die dwaalt *tio*.

Zal ik worden de Morgenster *Alukujumu* of *Alukuma me* de uit het graf Herrezene, het Rupsen evenbeeld, de maagdelijke levens-

kennis de materieele, bekorende *al*, de aardsche wetenschap *ukuma* de Vlinder *Palanbarang*?[7]

Neen, want dan zullen zij zeggen: zie daar de veranderlijke van uiterlijk, (van omhulsel veranderde) vol berouw, schaamte *ba* herrezen uit het slijk *akulu*, den regen nacht, de vervulling, der slapende gedachten *konopo*. Gisterenavond nog de *Alukuma-mbo* de Avondster herrijst zij heden als de Morgenster, het kruipende evenbeeld van de Rups, de dwalende fiadderende kleurige Vlinder.

Waar zult Gij mij brengen? Zal ik worden de Orion, de Gekruizigde met den naam aan zijn dij?

Neen, want dan zal de dwalende Kennis spotten: ‘Zie daar den hemelschen strijder, den *Kainemu*, den bloedwreker zonder been!

De verminkte Waarheid peinsde en leed. O! Wil van den eeuwigen Vader Cirkel *Tamusi*, o, opklimming (*anu*), uit de aardsche gedachten (*ana*) kom!

En de *Anuana*, de God der Gedachten, der Ellendigen en Verachten daalde neder en zeide: ‘verminkt als gij zijt wordt gij toch de hemelsche bloedwreker, de Orion *Epetembo*, de Gekruizigde met den Naam aan Zijn Dij, de strijder met één been, de Standvastige, onwrikbare Waarheid. Zij hebben u trachten te verminken, maar juist daardoor zijt gij geworden de Onverzettelijke.

Toen droeg de Anuana het witte reingeboren Gierenkind, de verachte, verminkte Waarheid omhoog en plaatste haar in de 12 (sterren)[8] letters van het Alphabet, waaruit zij thans het Eeuwige Licht oproept. Slechts een letter, de 13de ontbreekt, het door de dwalende Kennis afgehakte Been van den Strijder voor het eeuwige Licht, de drager van de Zon der Gedachte, de Alphabet-Eenheid.

Het Kind van Licht, de Talen koning,
Die boven in den hemel troont,
En Waarheid op ons nederstralend,
In 's menschen geest den dag bepalend,
Het kwad' vergeeft en 't goede loont!
O! Messias der donk're volken,
Gij kwaamt de leer van tijd vertolken,

(7) Palangbarang is een in Suriname algemeen bekend Car. woord (uitspraak prangprang) aanduidende kleurige lintjes, strikjes enz. m.a.w. iets opgedirkt, bont, opzichtelijk.

(8) De Orion bestaat werkelijk uit met het bloote oog zichtbare 12 sterren en stelt een strijder voor met het eene been korter dan het andere. De Orion wordt *gekruist* door de Equinox lijn. Zie verder het symbolische verband met *Onbutapo*, het Zuiderkruis, en het jaarfeest van Tamusi (*Weiu*).

Maar Kennis heeft het Woord van God,
Om Dwaling's wil, verminkt tot spot;
Toen zijt Gij als de Gierenkoning,
Gestegen naar uw hemelwoning,
Verheven schijnt uw Beeld thans daar,
Een *Kai-ne* en toch geen Moordenaar.

Epetembo Aula.
Epetemu! *noke-ko amolo ma hn*?
K-aiu to ja Epetemu-me, au Epetemu kapu, au o wa.
Au Epetembo w-osa ko. Epetembo-me jeia to jatone. Eja-to ma to me. Epetembo Au weia-niere. Ise-die akoto ta ma-me. Epetembo Au weia-niera. Tamusi ti mondo na, Au ne iri ma o wa. Olo kn-onda ko se untopo tamo. Kn-ondai jo ke. Tamusi Jete ka-topo. Oti-me-ko u oka ta? *Oto-ko u wedie*? *Molo Jete s-apuja hn*? *Au Jete kapu moloman. Au te Epetemu Jete. W-usa lapa, Jete Alitialowa. Sa-lapa Jopotelu*.

Het Woord van Epetembo.
Epetemu! wie zijt gij?
Gij noemt mij zoo, maar ik ben niet zoo, ik vervul mijzelve.
Ik ben Epetembo, het gebod van gaan. Daarom noemen ze mij zoo. Want dat vult mijne lichaam-evenbeelden. Dat is mijne Eenheid(Ik). Maar het Been (de Wil) is gesneden. Epetembo, de Ik-Eenheid. Er bestaat een God. Ik leef alleen zonder broederen. Laat hen gaan denken. Laat hen gaan. Ik spreek in Gods naam. Wat zal ik schijnen, doen? Zal ik den Naam aannemen? Dat is mijn Naam niet (hemel). Zoo ben ik genoemd door mijn Dij. Ik ga weer, de Naam *Alitialowa* (De drager der waarheid). De Machtige Schim (Baas) gaat weer.

Het vorenstaande is de hollandsche vertaling uit het negerengelsch zooals de Pujai ons verhaalde, telkens afgebroken door de opmerking: ‘vriend, gij moet het niet te letterlijk opvatten, want ik kan mijne gedachten niet in het negerengelsch terug geven. Wat ik u zeg is Godstaal, de Hemeltaal, de Naamtaal.’ Eigenaardig is de aanduiding van de Machtige Schim, hetgeen o.i. doelt op een gelijk begrip als ‘*The Great Spirit*’ der N. Am. Indianen.

In de Maya talen staat een Prins, een Nabob bekend als *Ahpop*. Weten wij verder dat bij de Quiches de Godheid *Hun ahpu* voorstelde de Een *Hun*, Heer *Ah*, van macht *pu*, en volgens Brinton, de meester van magie (the selfbegettor) dan volgt daaruit dat het wortelbegrip besloten is in *pu* en *po*, precies als in het Car. *pole, poto* veel, groot, machtig. En het is misschien niet te gewaagd om

dit begrip terug te vinden in den naam van het Car. opperhoofd *Caonabo*, door Columbus bij zijn eerste reis aangetroffen. De naam zou beduiden de hooge *kawo*, machtige *nabo*, denkelijk eenzelfde als wij aantreffen in de Goeje's lijst als aanduiding van Gouverneur *Japoteli*. En ten laatste: duidt de Heer van Een Macht niet op een gelijk begrip als ‘een voet’ in aanmerking genomen dat voet in het Car. *pu* heet precies als force enz.?

Onder de synoniemen van Epetembo wordt in de Car. legenden vooral melding gemaakt van *Kulupi* (*Curupira* der Brazilianen)[9]. voorgesteld als het symbool van Kennis, Herrinnering enz. Hij heeft maar één been en vormt daardoor het zinnebeeld van Standvastigheid.

En het is klaarblijkelijk eenzelfde begrip dat teruggevonden wordt in de Maya manuscripten als het voet-symbool, waarvan Schellhas schrijft: ‘These feet do not seem to have been broken from larger figures, but to have an independent purpose, one of religious symbolism. This view is confirmed by the circumstance that similar feet are given in the Troano cedex pag. 21, on a sacrificial scene.’

Epetembo Aula Aula.
Epetembo! *noke-ko Amolo ma hn*?
K-aiu to ja Epetembo-me, Au Epetemu kapu, Au o Wa.
Au Epetembo, Au weia-nie. Siritio Au onu-neme, au Epetembo weia nie. N-epakaï t-aulo topo mame Au weia-niera Epetembo. Papolo kalinia-ne wa malime. Epetembo n-epakai tiolo topo mame. Au weia-niera Epetembo. Au o Wa. Aula Aula, Au Okojumu-me. Au Onuneme, Au Ten-me, Au o Wa.

Epetembo, het Woord van Taal,
Epetembo, wie zijt gij?
Gij noemt mij Epetembo, maar ik heet niet zoo, Ik vervul mijzelve.
Ik ben Epetembo, dat is mijne Eenheid (ik ben het aardsche Zonnekind).
Mijne gedachte was voor de Zevenster ‘Ik ben de Epetembo Eenheid (de Orion). Die gekomen is, gesproken heeft de talen. Ik ben de levende Epetembo-Eenheid. Alle menschen zijn mijne vrolijke levensevenbeelden en zij zeggen: Epetembo is de onwaarheid komen wegspreken (wegdoen). Ik ben het herrezen Zonnekind. Epetembo, de aardsche Eenheid, ik vervul mijzelve. De taal is mijn

(9) Hij wordt evenals in de Car. sages soms voorgesteld als een kwaaddoener, een grappenmaker, maar de ondste schrijvers zooals Laet spreken van hem als een God. Zie verder de werken van C.F. Hart. Mytho de Curupira, Aurora bras. 1873. Verder J. Barbosa Rodriguez Poramduba Am. Rio de Janeiro

leer. Het Woord is *het* Woord. Ik ben het Kind der Tijdslang (de vervulling der tijden tot Een). Ik ben het Gedachte-Evenbeeld, de Bezwaring, het Tijdbeeld, het Einde-beeld.

Topu Aula.
Topujumu! *Noke ko amolo ma hn*?
K-aiu to ja topu-me au topu kapu. au o wa.
Au topu, au weia-niera. Tuna ka no weia-niera. Tuna ta topu, tuna ta unde-po. Itiu ta weia-niera. Au topu wa tu-mero ma. Au topu, imako tabusikili tu meje weia-nie. Tamusi aniali papo ke. Au weia-niera.

Het Woord aan den Steenrots.
Steenrots! wie zijt gij?
Gij noemt mij steenrots, maar ik ben geen steenrots, ik ben ik.
Ik ben de Steenrots, dat is mijn Eenheid. Ik maak (spreek) de Eenheid der wateren. De steenen en stompen in de wateren. De Eenheid in de wouden.
Ik ben de Steenrots, waarop de hieroglyphen (geboden). Ik ben de groote steenrots omringd door mijne kinderen, de kleinere steenen. Met het teeken van God's hand. Dat is mijn Eenheid.

Zooals blijkt, is het vorenstaande tevens symbolisch, en doelt op de gedachten, de spraak, de ondervinding, schaamte, het geestelijk groeiende, de naamvereeniging enz. waarover te voren. Het teeken van God's hand beteekent letterlijk ‘de force, de aanraking der cirkelstralen enz. Het woord, *weia-niera* zoowel hier als elders gebruikt duidt aan niet zoo zeer ‘dat is mijn eenheid’ doch geeft ook terug *weia*, het materieele antwoord het wezen van iets, de beantwoording enz.; *nie* is de reflecteering, *ra* dat, het materieele van *li*. De zin luidt alzoo: ‘dat reflecteert mijn wezen’ in den zin van instinct, eigenschap enz.

Bij de Arowakken staat de *Epetembo* bekend als *Mabukuli* of *Mabekele* (*beke* of *buku* dij) den Eenbeenigen Man. Hij was op Aarde komen jagen naar Tapirs *Kama*, symbool van wellust. Hij doodde haar en wierp de kaak naar de Zevenster, maar miste het doel zoodat de kaak (de *Kamatala*) thans de Zevenster volgt (de kaak stelt hier het bekorend spreken voor). De Morgenster heet eveneens *Alukuma*. Merkwaardig dat deze naam als symbool tevens bij de Caraiben de aanduiding is van een komeet; alzoo de uit het duister, het graf herrezene, de dwalende zonder standplaats gelijk een Vlinder (zie verder Alukuma) maar toch gebonden aan de Wet van den Cirkel getrokken naar de Gedachte in de Zon.

In Pater van Coll's werk staat een legende, die de *Jokoro wiwa* (het veelgesternte) voorstelt als tweelingbroeders, waarvan een een vrouw had, die hij doodde en roosterde. Een der broeders werd in den morgenstond door de *Kamudu* (de Tijd of Zonneslang) of Boa ingeslokt. N.B. De tweelingbroeders doelen duidelijk op de Morgenen Avondster.

Rev. Dance geeft op *Ibbehpughn, Mabukuli*, den Eenbeenigen Man, een jager, die geen succes op jacht had en die zijn been afsneed ter wille zijner stiefmoeder. Hij steeg omhoog ten hemel.

Bij de Macusi's heet de Avondster *Kaiwono*, hetgeen zooveel wil zeggen als *kai* het zwarte, de spraak, *w* gaat of wil, *ono* slapen (om als de Morgenster te herrijzen). De Zevenster heet *Tamukang* (Godspraak of Cirkelspraak). Jupiter wordt bij de Trio's aangeduid als *Ulutula* (*ulu* leven *tula* onderwijs, bekoringsmiddelen) en bij de Upurui's als *Taparuko* (*aruko* = rups). Al deze aanduidingen staan zoowel direct als indirect in symbolisch verband met de vrucht *eperi* en hare rijpheid, welke bij de Indianen voorstellingen vormen van ‘leer’ onderwijs, knapheid enz.

In al de manuscripten der Aztecs enz. kwam de Morgenster Venus voor in verband met het lot der menschen. In de Maya taal heet zij *Kanan chulchan,* de wachter der hemelen, de Slang der hemelen, de Spraak, zij die symb. voedsel, goud enz. brengt. Een andere naam is *Chac ek*, de roode, de force-ster, de Ster der wateren (gedachten) Zij werd volgens Seler voorgesteld als een stralend oog in verband met het zonneoog *Kin ich* en doelt, volgens Dr. Preuss op het oog aan den vleugel van een Vlinder die alzoo bij de Maya's het symbool vormde van de Morgenster in verband met Quetzalcoatl, de liefelijke tweeling, de gebaarde Godheid uit het Oosten dat aangeduid werd als *Likin*. Bij de Peruanen heette Venus *Chasca*, en bij de Caraiben der Eil. volgens Rochefort *Oalukuma*, hoewel R. daarmede ster over het algemeen bedoelt. *Kaan* bij de Maya's was de naam van hemel (het hemelsch Kanan), terwijl het woord *kan* dat er nauw mede in verband stond, de aanduiding was van het getal 4, de tijdslang, het kruisgetal der Car., en ook beteekende ‘overvloed, bezit, geld enz.’ precies als in den Bijbel Kain wordt aangeduid als bezit, winst, en *Kanan* als kramersland, land van overvloed. Het vorenstaande is onmogelijk toevallig evenmin als dat de wetenschap van al die stammen door hen wordt aangeduid als afkomstig van de Toltecs van Tula of Tollan (*Torah* de Wet) waarover te voren.

Legende van Ippumung.

De volgende sage is overgenomen uit: ‘Dance Chapt. from a Guian. Logbook.’

Er waren eens drie broeders, die in vrede met elkander leefden. Maar de oudste broeder kon eens een rivier niet oversteken, zoodat alle besloten hunne namen to veranderen, en te gaan leven, waar ze met elkander in verband konden blijven. Zoo gezegd, zoo gedaan. De jongste broeder *Marwagima* werd de draaikolk in den waterval. De tweede *Kuramani* werd de woelende wind, die de boomen ontwortelt, terwijl de oudste broeder zich versierde met glimwormen, *kambiupeu* en omhoog steeg om de visschen te leiden. Hij staat bekend als de Hyades (de 7 sterren?)

N.B. De symbolen in het vorenstaande vervat zijn duidelijk. De glimwormen (puju onzer Car.) stellen de licht-force voor, iets dat zichzelf verlicht, de electriciteit van den Sidderaal, welke de Okojumu vervult. Zij doelen op den waterval van Licht *sili* (siliko = sterren) welke in verband staat met den waterval van lucht, den wind, den geestelijken waterval en den aardschen waterval. Naar Indiaansche opvatting draait elke ster rond, gelijk een draaikolk in een waterval en trekt haar licht en kleur uit de Alawali, welke het Heelal door-vloeit Zoo cirkelt ook de wervelwind gelijk een spiraal het stof omhoog. Wij durven niet verderingaan op de letterlijke uitlegging der namen hoewel deze ons voorkomen dezelfde begrippen terug te geven als de *ku* geestelijke kennis, *ka* spraak enz. der Caraïben. De oudste broeder als leider der visschen (*ka, woto* levensbegin, Vragen enz.) duidt den Schepper aan, die gelijk de glimworm *puju* Zichzelf verlicht *piu*, eigen force *pu* opwekt, reden waarom de glimworm dikwijls aangeduid wordt als *Tamu-tamu* in verband met *Tamusi-Biu piu* zijn lichtpunten gelijk de sterren; *Kam* is het zwarte, de spraak enz. De drie symbolische broeders vormen de Drie Eenheid Ook de naam *Ibbepughn, Ippumung* duidt o.i. aan: de reine witte Vrucht, ondervinding der Maagdelijke gedachten, *umun*, de reine ondervinding, force enz.

Legende van Mabukuli (de Eenbeenige).

Een andere Arowaksche legende over de Dijster luidt dat deze *Mabukuli*[10], altijd platzak van de jacht terugkeerde. Iedereen bespotte hem, doch vooral zijn vrouw en schoonmoeder, die samen met hem in een kamp leefden. Dit griefde hem zoozeer, dat hij eens, in het woud zijnde, een stuk vleesch van elk zijner dijen afsneed waarna hij, na de wonden met *akalali* verbonden te hebben, weder huiswaarts keerde. Bij vrouw en schoonmoeder gekomen sprak hij:

'Hier hebt gij een stuk van den tapir *Kama*, dien ik geschoten heb' (de Tapir is o.m. het symbool van erfzonde, van bestaan *kake*).

De vrouwen namen het vleesch aan, roosterden het op een barbakot en aten het smakelijk op. Maar de man zelve weigerde ervan te nuttigen. Den volgenden morgen ontwaakte hij vroeg en sprak tot zijn echtgenoote: 'Laat de spotters mij volgen langs den weg, dien ik zal banen, opdat zij mij kunnen helpen het lichaam van den Kama te dragen.

Zoo gezegd, zoo gedaan. *Mabukuli* ging het woud in tot hij eindelijk van uitputting bezweek. De overige Indianen volgden het spoor, doch bij de plaats gekomen, vonden zij slechts de *akalali*, waarmede M. zijn dijen omwonden had. Het lichaam van den lijder zelve was verrezen als de *Kama-tala* de Tapir-kaak, het Zuiderkruis terwijl zijn geest was veranderd in de *Mabukuli* of *Orion*. De volgelingen staarden omhoog en des avonds de beide sterrebeelden opmerkende, spotten zij onderling: 'Ziet daar de Herrezene en zijn tapir.'

Ook de vorenstaande sage is geheel zinnebeeldig.

In Pater v. Coll's werk staat de naam *Mabuki* vertaald als de Zevenster hetgeen dus doelt op het lichamelijke. In het huwelijk getreden met *Mali's* zoon, vluchtte *zij* om lijf en ziel te behouden van hem weg en vestigde zich in een ander hemeloord.

O.i. doelt het vorenstaande duidelijk op de morgen en avondster. *Mali* zelf wordt opgegeven als een *grootmoeder, die vreeselijk toovert*. Zoo het geval wil, dat zij *gelijktijdig* met de zon opkomt,

(10) In C. Quand's Ar Diet. over Suriname staat ubuku-hu aangegeven als 'die lende kenle'

dan veroorzaakt zij den dood aan visschen (Car. *woto*, Ar. *hime*) met blauwe oogen enz.

De voorstelling van de moeder van tooverij en kennis wordt teruggevonden overal in de manuscripten der Mexicanen, Maya's enz. alsook o.m. in een Car. legende, die luidt, dat zij, *Alukuma*, de moeder van kennis, *Al-uku-ma*, de maagdelijke kennis enz. was eene maagd, die zonder echtgenoot 7 kinderen baarde, en toen omhoog steeg als de Morgenster, terwijl de kinderen veranderden in de Zevenster *Siliko*. De oudste heette *Ilui* (de levensvereeniging, de leidende) en de jongste *Mesekupo* t.w. *me* kind, *se* wil, *kupo* bedekking tevens *po* zijn of wezen van *ku* kennis enz. Het geheel geeft alzoo behalve een lichamelijke plastische opvatting zooveel terug als Evenbeeld-wil-besluit. Mesekupo, de laatste, doodde *Ilui* de eerste, die echter wederom herrees, ontwaakte in *Alukuma*, de Morgenster als *Tianolo* (*tia* waarheid, *no* vervullend, *lo* voorbij, dat wat weder vervult; het oog) waar hij thans de verbinding vormt tusschen de Zevenster, Orion en Morgenster. De ochtend zelf heet *mamulu* hetgeen als *mamu-lu* beduidt de moedermaagd *mamu* en *lu* leven, oorsprong van en uit, of als *ma-mulu* de moeder *ma* en *mulu* zoon. Een periode zooals o.a. een dag enz. wordt aangeduid als *man-* of *mon* (*te-mon* tijdstip). In de Goeje's lijst vinden wij *mon-koropo* morgen, *mon-konalo* eergisteren. Dit staat klaarblijkelijk direct in verband met de Maya aanduiding in Charencey's dict. n.l. jour *kin*, journée *man-kin*.

De Zapotecs vereerden de Morgenster in connectie met de Godheid van ‘Baren’. Maar vooral de Zevenster stond in hoog aanzien en heette *Pizaana-Cache* de 7 zonen, een woord dat klaarblijkelijk in verband staat met *sana*, baren, *Cozaana*, de Schepper, (procreator van beesten, visschen) *Huichana* wordt vertaald als het element van water *niza*, en de creatrix van menschen en visschen. *Naa* in Zapotec duidt aan volgens Forstemann ‘verstandig, wijsheid en in Brinton's American Race: ‘hand’. De overeenkomst van deze woorden met de Car. *ana* hand, gedachten, *jana* lichamen soorten enz. is duidelijk. Hierover echter nader in verband met het Sanskriet *manas* verstand, *jana*, genera enz.

In de door ons verzamelde Arowaksche sages over *Mali* wordt deze voorgesteld als de morgen- en avondster, tevens in verband met de *Kamatala* en de *Kamudu* of Zonneboa, de symb. tijdvervulling waarover nader. Zij is de moeder van kennis, baren, maken zooals ook blijkt uit haar naam, die de grond-syllabe bevat van de

werkwoorden leeren *mali-kotua*, maken, baren *mali-t*; God heeft Zichzelf geschapen *Adajali mali-tu Nua*.

Volgens Brinton staat de hoogste conceptie van God bij de Arowakken van Guiana nl. *Aluberi* direct in verband met het werkwoord *ali-n* maken, waaraan wij toevoegen dat hetzelfde grondbegrip dat voorkomt in de Car. taal met betrekking tot naam *eti* en maken, doen *etie* ook bestaat tusschen het Arowaksche naam *iri* en maken *ali*. En het is niet onwaarschijnlijk, dat deze opvatting teruggevonden wordt in Pater van Coll's Ar. aanduiding God, de Vader *Haliwalika*. In de Ind. begrippen toch is het de *naam*, die *lichaam* wordt, het gesproken *woord*, dat zich in stof vormt tot *soort*. waarover nader.

Het merkwaardige verband, dat er in de Car. taal bestaat tusschen de wortelsyllaben *al, ali, ala -l-* als leeren, onderwijs enz. verdient opmerking. Wij vinden ze terug in *malakan* (*eumaraca*, Dance) de pujairatel, hetgeen zooveel beteekent als taal en spraak. de ware leer of ook wel *kan* als zwart en *mala* onderwijs, alzoo de zwarte leer (zwarte kunst, magie). Verder in *aula* taal, Eil. Car. ‘parle’ *ariangaba*, beide aanduidingen klaarblijkelijk op eenzelfde grondbegrip berustende als het Maya woord voor zeggen (dire) *aloh halah* (Charencey). En dit wederom (als toeval?) In het eng. talk, language, fr. parler, language, holl. taal, lat. *langagium* en verder met de Hindoe *boli, alim* tot de Arysche wortel-syllabe.

Legende van Kalaipiu.

Penalo amu weipiombo gebeurde het, dat er onder de Caraïben plotseling een man verscheen, van wien niemand wist van waar hij kwam of wat hij wilde. Daarom vroeg men hem:

Wie zijt gij?

Mijn naam is *Kalaipiu*; ik ben uit de dooden herboren. En ik waarschuw u, dat er een vloed *kumu* zal komen, gevolgd door een verterend vuur *wato*, dat alles zal verbranden. Allen zult gij omkomen, zoo gij niet bij tijds uwe kampen *pataja* van de aarde lossnijdt,

De Roodhuiden geloofden den man niet. De *Pujai's* riepen de *Okojumu*, de geest der Tijdslang op, om de woorden te bevestigen. Doch te vergeefs. Toen spraken zij:

‘De tijd zwijgt, gij hebt gelogen.’

Doch *Kalaipiu* antwoordde: Zij heeft gezwegen, omdat zoolang ik op aarde ben, dit niet kan geschieden.

Een hevige discussie volgde onder de Pujai's met het gevolg dat zij den spreker aangrepen en vastbonden aan een kamp *pataja* (*pata* = kruis, *ja* = lichaam). Slechts een vrouw geloofde hem en

sneed de voeten van het kamp los van de aarde. Toen braken de wateren *tuna* (gedachten) los; de regen *kono-po* viel hevig, en allen werden verzwolgen in den maalstroom *onu menga-no* (woelende, draaiende gedachten), uitgezonderd *Kalaipiu* en de vrouw, die met hunne kampen *pataja* (kruislichamen) omhoog stegen. Doch toen de vloed *kumu* op het hoogst stond, herinnerde *ku* de vrouw zich dat zij haar roekoe *kusuwe* (de symb. *ku* herinnering, kennis, *su* vloeiing, *we* verlangens) op aarde vergeten had. Zij begaf zich naar omlaag. Maar op hetzelfde oogenblik ontstaken de *tuna* in vuur *wa-to* (verlangens, behoeften). De vrouw werd verteerd *sererei* terwijl *Kalaipiu* met zijn kruislichaam of kamp *pataja* omhoog steeg waar hij thans den overgang vormt tot den hemel. De ongehoorzame vrouw veranderde in een Roodborstje (Leistes guianensis) of *Seneleli, kapu lo-ko seneleli*.

Dit vogeltje heeft de gewoonte om van den grond af in de lucht te stijgen, om dan weder snel neder te dalen. Zoo de *Seneleli*, zoo het leven, zoo het geweten *woi*, welke opschrikt, gelijk sprinkhanen *woiwoi* springen tusschen het gras *woi* op de droge savanne.

Het geheele verhaal is alzoo zinnebeeldig. Opmerking verdient het ook dat met het opstijgen ten hemel o.i. niet bedoeld wordt het vleeschelijke, dat bij de Roodhuiden slechts als het tijdelijke omhulsel geldt, doch de *jamu*, de grondslag, de maagdelijkheid, de grondcel, waarin besloten de *Ik* van elk mensch.

In verband met den naam *Kalaipiu* welke een der synoniemen vormt van *Epetembo*, het Gekruizigde Woord, kunnen wij niet nalaten een opmerking te maken met betrekking tot Max Mullers werk waarin o.m. staat dat de naam Christus in de Polynesische talen door verbastering in uitspraak verdraaid werd tot *Kalaisi*. Hetzelfde zou dus beweerd kunnen worden met betrekking tot *Kalaipiu*. Maar dan rijst de groote vraag: Waarom beteekent *kalai* zwarte en *piu* schittering of *kal* zwart en *aipiu* goed, schoon enz.? En wordt dit woord door de Indianen zelve vertaald als een *goede zwartachtige* Indiaan, en verder aangeduid als de reine moordenaar, de witte zwarte, de rechtvaardige strijder, precies als in het begrip van *Epetembo* die als het reine gierenkind, de onrechtvaardig verachte. de van dood en vertering levende wordt voorgesteld?

En vinden wij hetzelfde begrip niet terug bij de Indianenstammen in Mexico enz. o.a. in de Maya *Ek Ahau, Mehen Ek*, de Aztec *Nanahuatl* etc.

Pater van Coll geeft als zijne meening te kennen, dat het hem nooit gebleken is, dat de Caraiben God, dien zij *Tamusi* of *Kapu*

Tamusi noemen alleen als de oorzaak van het kwaad zouden beschouwen.

Dit nu is ook onze denkwijze, doch men houde steeds in het oog, dat bij deze z.g. onbeschaafde barbaren, precies als onder de grootste philantropen in de moderne maatschappij, misdaad, schaamte, schande evenals ziekten worden beschouwd als gebonden aan een Grondwet, onafhankelijk van het individu. De wil van den mensch is vrij, zegt de roode denker, maar de wet van het geheel kan hij niet veranderen. Alle onheil komt van God, evenals alle goedheid, want beide zijn noodzakelijk tot elkanders bestaan gelijk dag en nacht, die de balans vormen van den Tijd. *Joleka* het duistere, kwade is de groote broeder van *Tamusi*, de reine witte enz. Hierop komen wij nader terug.

Uit beide vorenstaande legenden straalt ons het christelijk begrip tegen, en velen zullen misschien beweren, dat ze van het Christendom zijn overgenomen. Doch dit kan op goede gronden betwijfeld worden; ten eerste omdat de Maya en andere manuscripten geschreven zijn *voor* de ontdekking van Amerika. In de Ar. legende vinden wij o.m. terug, dat de volgelingen van *Mabukuli* slechts de windselen vonden waarmede hij zich omwonden had. Dit nu geldt niet voor letterlijke windsels zooals ze in den Bijbel vermeld staan, maar doelt op het morgenster-begrip, Ik ben Ik, de Herrezene, de Rups, die haar waardeloos geworden omhulsel laat liggen om als Vlinder te herrijzen, de Slang, de eeuwige immer barende, maagdelijke tijd die voortdurend van huid verwisselt, vervelt, vervult. Overal in Guiana en elders zijn deze begrippen bekend. Van den God der Toltecs *Quetzalcoatl*, de Trogon-slang, de liefelijke tweeling of zijn donker Evenbeeld *Yolcuat* (Car. *Joleka*, volgens Brett *Yurokon*) luidt de sage, dat hij verdween uit *Coatzacoalco*, schuilplaats der slang, in een bast of omhulsel van slangenvellen (Brinton) Van de Car. *Kalaipiu* wordt gezegd, dat hij thans staat als bewaker van den grooten stroom, welke de ziel na den dood moet oversteken op een brug van slangenvellen.

Men lette s.v.p. op de overeenkomst van het Mexicaansche woord voor slang *coatl* met het Up. en Trio *okoi*, Car. *okoju*; *atl* in de Aztec taal beteekent water.

De vorenstaande begrippen zijn ontwijfelbaar origineel. Toch blijft de mogelijkheid niet uitgesloten, dat zij het gevolg kunnen zijn van een voormalig Christendom, hoewel dit zeer onwaarschijnlijk klinkt om reden, dat de begrippen verspreid waren over een oppervlakte, grooter dan ooit het Christendom in de Oude Wereld

gehad heeft. Maar wij zijn ook overtuigd, dat deze zoo diep ingewortelde begrippen werkelijk op Christelijkheid doelen in den zin ‘dat Jezus, Schepper zijnde. Zijn Ik, Zijn Leven overal in de onderdeelen van het Geheel teruggevonden wordt. Dit vormt het *beste*, het *allerbeste, onwederlegbare* bewijs van de waarheid der Leer, op wie alle taal, leven enz. terugvallen, op de Eenheid van het Alphabet, op Hem en zijn 12 apostelen, van Wien de apostel Johannes zegt “Hij is de A en de O, het begin en het einde”.

In Rev. C. Dance's werk staat dat volgens de Indianen zij afstammen van een boom genaamd *Lucudaja*. Toen deze werd omgehakt veranderde *ebesowah* hij in een waterval. Van daar dat een *rups* eveneens *ebesowah* heet.’

Nemen wij den naam in aanmerking, dan vinden wij dat *daja* (*adaja*) in het Arowaksch boomstam, stamboom beteekent en rechtstreeks in verband staat met *Adajali*, God of de Zon. *Lucu* daarentegen doelt op eenzelfde begrip als vervat in *Alukuma* nl. kennis, kunde, het rupsenkind enz.

Eweiwa of *Huewah* waren volgens Dance, bij de Arowakken aanduidingen van de avond en morgenster.

In Schomburgck's werk wordt onder het hoofd Caraiben en Akawai's het woord ‘ster’ opgegeven als *Erema* hetgeen in het *Car.* beteekent de Herrezene, eenzelfde begrip als wij terugvinden in e*r* van *erapali* een boog of de veerkracht.

In Rev. Brett's werk heet Venus, de morgenster, *Warakoma*, hetgeen o.i. op een verschil in de klinkers na, precies hetzelfde is als de Car. *Alukuma*.

Bij de Mayas's heette de Orion *Mehen Ek*, d.w.z. *mehen* Kind, Zoon, *ek* ster of zwart. m.a.w. de Zwarte Zoon, precies als de Car. *Kalaipiu*. Het woord *Mehen* is verder merkwaardig omdat het in de Car. taal zooveel beteekent als het Spiegel-Evenbeeld. En werkelijk vinden wij in de Maya taal spiegel aangeduid als *nen* (Car. *wene*; Trio *wene*). Dit woord komt ook voor in de 5 ongeluksdagen der Mexicanen genaamd *nen-ontemi* of *nemontemi* welke bij de Car. Pujai's voorstellen de symbolische Gekruizigde Aarde, de gespiegelde Gedachte *Onuneme*. Pater Sahagun verklaart het Mex. woord *nen* als ‘en’, iets dat meer is en toch onbruikbaar (gelijk een beeld in een spiegel) *Men* in de Mayataal beteekent wijsheid, verstandig; Ahmen, de wijze, de herrijzende Wijze (Forstemann).

Epetembo stelt in de Car. symbolen het spiegel-evenbeeld voor het kind van Licht, den Dag des Geestes, het Zenith, aangeduid als *Kulitia nene* d.w.z. de zichtbare, de spiegeling *nene* de ware *tia*

levenskennis *kuli*; *Li* heeft tevens de beteekenis van Licht zoowel in materieelen vorm als symbolisch; Leer, Lijn enz., zoowel als straal als taal. Hij vormt de Reflectie-verbinding van de Schepping en het Schepsel, gelijk de Zon het Centrum voorstelt van de sfeer van Licht, de spiegel, gelijk een landschap, de omgeving in één druppel gespijkerd, gespiegeld wordt, het Licht drinkt en weer terugkaatst, de vraag *W*e- en het antwoord *Eiu*, vervat in *Weiu*, de Zon de Vereeniging. En al moge volgens Prescott er geen connectie hebben bestaan tusschen de Mexicanen en Peruanen, zien wij toch niet in waarom de volgende zinsneden in zijn werk niet op een gelijk begrip als dat der Caraiben enz. zou doelen nl.:

'Perhaps the most magnificent of all the national solemnities was the feast of *Raymi*, held at the period of the summer solstice, when the Sun, having touched the southern extremity of his course, retraced his path, as if to gladden the hearts of his chosen people by his presence. ..... A fire was kindled by means of a *concave mirror*(11) of polished metal, which collecting the ray's of the sun into a focus upon a quantity of cotton, speedily set it on fire.' .. This sacred flame was intrusted to the care of the Virgins of the Sun.'

Bisschop Landa meldt, dat de Maya's hun tijd berekenden naar de Zevenster en de Orion waarvan de eerste den naam droeg van *Tzab.* welk woord tevens doelt op de ratels van de Ratelslang *Ahau kan*, volgens Brinton een der symbolen van tijd.

Het woord *kan* duidt aan geld, overvloed, graankorrels, welke klaarblijkelijk in verband staan met *xüx* (grain husks), symb. als een lijn van punten (spraak of geluid) b.v. op Cod. Tro. pag. 20 (Brinton). Inderdaad volgens Schellhas duidt het teeken in de Kanhieroglyph een maiskorrel aan. In Landa's alphabet staat een kamfiguur aangegeven als *ca*. Ditzelfde wortelwoord vinden wij terug in *kaba* naam, *cab* aarde, hand enz.

De Pleiaden worden door Forstemann in verband gebracht met het teeken *moan*, hetgeen merkwaardig is, omdat dit woord in de Car. taal beteekent 'een ruimte-vervulling'. *Temon* duidt aan een terminatie-vervulling (van tijd etc.). *Timong* bij de Macusi's beteekenl 'tijd'; de zevenster heet *Tamukang*, Car. Godsspraak (Schomb.) en stelt een jaar voor.

(11) Dit gebruik kwam ook voor bij de oude Romeinen, ten minste, zooals Prescott zegt gedurende de regeering van den vromen Numa. Plutarch besehrijft de spiegels als van 'bras' koper, concaaf, driehoekig, niet sferisch als die der Peruanen.

Maar de opmerkelijkste der Maya symbolen was voorzeker de *Ac* of *Ac Ek* of Schildpadster om reden dat het woord *ak* in Graaf Charencey's Maya Voc wordt opgegeven als ‘taal’ evenals *uakil* (*uak* = tong). De schildpad droeg meermalen op den rug het teeken *yax* (kracht). Dit woord in Charencey's woordenlijst duidt aan het getal 9 evenals *aak* en *aaknac*. In de Car. begrippen stelt de 9 voor de ‘Vervulling’ en heet *Okobahn to ime*, hetgeen in gewone taal beteekent 4 + 1 hand, doch in de Pujai uitlegging de Kruizing, het dubbele *oko* kruispunt *bahn*, tot *to* Evenbeeld *ime*. Verder geldt de Schildpad *Wajamu* als zeer nauw in verband staande met de symb. Drie Eenheid en de spraak, kiem *ak, ka* alsook met waarheid kracht, verstijving *ka, tia*. Dit laatste woord uitgesproken als *dia* duidt in de Arowaksche taal ‘spraak’ *dian* taal aan. Voorts bestaat er in de Car. begrippen een zeer nauw verband tusschen de *Wajamu*, het Tijd-kruis en de *Kulewaku* of papegaai, het symbool van spraak. Zij komt o.a. voor in een teekening voorstellende de Tijdvervulling, de Eenheid van avond- en morgenster.

Ka komt ook voor in de Maya taal in het woord voor vuur *kak* en wordt teruggevonden in de Car. aanduiding ‘ontkieming’ materieele kiem, de ontsteking’ enz. bij de Macusi's als *kaka* vurig (helle Schomb.) Verder is het mogelijk, dat in de Maya *kan* als geel, de dooier van een ei, de kiem, in verband staat met den naam van ei *kuc* en leven *cux*, woorden die wederom in hunne wortels overkomen met *cun* kunde, magie en klaarblijkelijk met Ar. bestaan *kake*, Car. *ka* maken enz.

Thans volgt de vraag: Indien wij het vorenstaande *niet* als toevallig beschouwen, hoe kunnen wij dan zulks doen met betrekking tot het wortelwoord voor spreken in de Aryche talen, Sanskriet, nl. *vak* en maken *kar*? En al mogen de tegenstanders van een oostersche afstamming der Indianen nu beweren, dat wijl zoowel de volken der Oude Wereld als die der Nieuwe Wereld konden ‘*spreken*’ het daaruit niet volgt dat zij juist daarom voor de uitdrukking spreken of wat met de stem, de kiem, de kunst in verband staat, de klank *-k- ak, ka* als wortel-syllabe hebben uitgevonden, en nog meer andere z.g. toevallige begrippen, waarover nader.

Maar om nogmaals terug te keeren tot de verschillende namen welke de Morgenster droeg bij de Maya's bv.

Noh Ek de Groote ster of Rechterhand ster.

No- in het Car. beteekent dat wat zich vult, vervult; *mono* bij de Trio's duidt ‘groot’ aan. *Ana* in het Car. is ‘hand’. Deze woorden staan alle in verband met het symb. oog, de gedachte *onu, -n-*,

en werkelijk vinden wij in Charencey's Voc. de Maya aanduiding voor denken *naol*, dezelfde als voor gevoelen, bespeuren. Bij de verdere aanduiding van de Morgenster als *Chac Ek*, de krachtige of roode ster vallen wij terug op de Car. begrippen *tia* = stijf, bestaan, kracht, *ka* de ontsteking enz.

Ah Zahcab, de Controleur en begeleider van den morgen duidt aan de Maya etymologie: *Ah*, de herrijzende, *sac* wit, het oosten, *cab*, de naam, de hand enz. En het kan zijn, dat er in dezen naam een connectie bestaat met de Ar. aanduiding voor dag *kasakaba* om reden, dat ook *kab*- in het Ar. de uitdrukking is voor hand, evenals bij de Maya's.

Als *Xux Ek*, de Bij of Wesp-ster geeft de Morgenster terug eenzelfde begrip als wij vinden in de Car. *uku* weten, herinneren, kennis, tevens de aanduiding van steken. De bij of honig echter in het Car. wordt aangeduid als *wano*, geteekend als een kruis, en vormt in het Pujaisysteem een der hoogste symbolen in verband met het Gekruizigde aangezicht van de Tijdslang o.m. voorgesteld als *Okojumu Imbatale*.

In het Tzental dialect der Maya familie wordt de Morgenster *Mucul Canan* genoemd, hetgeen beteekent ‘de Groote Wachter’. Zeer merkwaardig is het echter, dat wij in den naam *mucul* klaarblijkelijk eenzelfde begrip terugvinden als in de Maya *tucul* door Charencey aangegeven als ‘gedacht’ (pensée) en in het Car. beteekenende ‘dat wat men zich herinnerd heeft’.

In de Mexicaansche taal heet de Morgenster *citlalpol* of *uei citallin*- de groote ster (*pol* in het Car. = groot). Een komeet heet *citlalpo pocal*, een naam, die vrijwel overeenkomt met dien van de Morgenster. Dit is ook het geval in het Car. waar zoowel de Morgenster als een komeet den naam *Alukuma* dragen. In de Mayataal vinden wij *chac ek*, Venus en *tza ek*, een komeet. Zoowel bij de Maya's als Aztecs werd de schitter-periode van Venus evenals de staart van een komeet aangeduid als rooken, blazen, Maya *Ikomne*, precies als in het Car. waar zij den naam draagt van rook *ikuine*, waarin wederom het wortelwoord *ku* teruggevonden wordt.

De Morgenster der Aztecs stond in verband met Quetzal-coatl,(Maya *Kukulcan*) van *Tula*, de God, die door toedoen van de toovenaars genoodzaakt was zich te begeven naar *Tlillan Tlapallan* het land van kleuren (Car. *ala* in verband met *palamu* de regenboog), d.w.z. het land van schrift (Car. *mala*, onderwijs, schrift) en het goede voorbeeld. Hij stierf in het jaar *Ce Akatl* (1 riet) en herrees als de Morgenster.

In vele legenden der N. Am. Stammen o.a. de Quiché's komt als Schepper voor: *Hurakan* de Lucht in beweging, het hart van den hemel, door Pater Ximenes vertaald als de *Eenbeenige*.

De Tzentals (Maya fam.) kenden als Allerhoogste, de top van hun Olympus, den mannelijken God *Patol* (Car. *patol*, p-t-, = kruis) in verband met het werkwoord *pat* maken, vorm geven enz. Hij gaf de lichamen hun gedaante. Zijn echtgenoote en helper was *Alaghom Naom* (Car. *ala* = leer onderwijs; *na* materieele gedachte *om*, erin, vervuld enz.) letterlijk 'she who brings forth mind' (Brinton). Haar andere naam was *Iztac Ix*, de moeder der Wijsheid. *Iztac Mixcoatl* was de witte wolk-slang.

In de Mexicaansche begrippen vinden wij o.m. het volgende:

Tonacaquahuitl, het Kruis, letterlijk Boom van ons Vleesch en van ons Leven.

Tonakatecutli, God van ons Leven en Vleesch.

Tonakateotl, God van ons vleesch en substantie.

Tonakatepec, Berg van ons leven, vleesch en substantie. Hij was gelegen in het Oosten, in het land van kleuren *Tlapallan* waarover te voren. Daar leefden de Lucht-kinderen van *Quetzalcoatl* de kleurige vogelslang, wiens kleeding droeg: 'a mace like the cross of a bishop' (Brinton).

Verder vinden wij bij de Nahua's: *Tonatiu*, de Zon. Bij de Nahuatl's *Tonantzin*, onze geliefde Moeder, in de taal der Nagualisten van Mexico *Tonan*, Onze Moeder, de bloem, die alle bloemen bevat. *Tonal* een dag; *Tonalamatl* het heilige boek, de periode van 260 dagen klaarblijkelijk in verband met 'baren' en de planeet Venus.

In al de vorenstaande woorden komt het begrip *tona, tonaca* substantie of vleesch voor, dat in het Caraibisch *tonomu* (Up *tonom*) heet, en o.m. beteekent Maagdelijke *mu* vervulling *tono. Tono* komt ook voor in de aanduiding van vogel als vleesch nl. *tonolo* welke naam het cirkelcentrum voorstelt van de *Alamali-mere*, de schoongekleurde symb. Lucht of Lichtslang, door den Pujai geteekend als een *Kruis*.

Tono der Car. staat tevens in direct verband met *tuna* water, de gedachte of opmerking *onu*, en weder met *Nuno*, de Maan welker schijnsel den naam vormt van de Ind. Moedermaagd of symb. Zonnemaagd *Weiuma*. Dit is ook het geval bij talrijke noordelijke stammen, getuige o.m. de Aztec godheden *Citatl* en *Atl*, maan en water, welke volgens Brinton doorgaans met elkander verwisseld werden.

In de Maya symboliek worden onder de goede goden o.m. opgenomen. *Cum Ahau*, d.w.z. Heer *Ahau* van de Vaas *Cum* (*Cun* =

kennis), in de dict. Motul ten onrechte beschreven als de hoofd-duivel doch denkelijk een naam van Itzamna. de Scheppende Hand, Verder kende men *Zuhuy kak*, maagdelijke vuur of kiem.

Op de hemelvaas komen wij nader terug. Alleen zij opgemerkt dat deze symb. vaas niet slechts doelt op de Zevenster, doch ook op het lichamelijke, waarvan het Car. symbool voorstelt de groote aarden pot *tumajene* (*tumayeng*, Car. en Akawai's Schomb.), letterlijk, maagdelijke spiegel of bron waarin de gedachten gereflecteerd worden gelijk als in een kruik *tuna-jene*. In dezen pot wordt gekookt *imoka* (*imo* = zoon, ei, *ka* = kiemontsteking, spraak) Of wel als *alinia-tu* (Trio *alina*, Up. *aliwo* Mac. *aina*) een naam doelende op klei, aarde, doch die ook gegeven wordt aan het symbolische tijd-wiel of de pan waarin door de Okojumu of Tijdgeest, de mensch *kalina* of *wo* gebakken, overgedragen, d.w.z. gespiegeld wordt. Dit doelt ook duidelijk op het gezegde in Brinton's werk nl. ‘as a gourd it is often mentioned by the Caribs and Tupi's as parent of the atmospheric waters.’ Nemen wij aan de Car. pujai ratel *Malakan* als symbool van deze ‘gourd’, dan komt het ons zeer waarschijnlijk voor, dat er connectie bestaat tusschen dit woord en Hurakan (waarvan onze orkaan) waarover te voren.

Nog andere Car. namen voor aarden pot zijn bekend, o.a. *sumale samaku* of Up. *oha* (de G.) welke o.i. min of meer dezelfde begrippen teruggeven.

In Pater van Coll's werk (blz. 512) wordt in een Arowaksche legende over de Schepping der menschen melding gemaakt van een groot ijzeren bekken vol padden (siberu). Naar ons werd mededeeld, heet dit bekken of liever aarden pot *samalu*. In Schomburgck lijst echter lezen wij als de Ar. aanduiding van Tumayeng: ‘*Dawadda* waarin wij geneigd zijn te lezen: *da* mijn, *ada* hout, substantie, precies als bij de Car. het *hout* als het symb. vleesch, de substantie de zucht de adem geldt, aangeduid als *Wewejumu*, de Hout-moeder, de Boom van Weten, van Vragen, van zuchten, verlangen, zoeken.

En al moge het toevallig zijn, toch verdient het opmerking, dat het Ar. woord voor hout *ada* voorkomt als wortelsyllabe in *adakuta* vragen, *wada* zoeken, *Adaeli*, de Zon of *Adajali* God, Heer, Stamboom enz. Geheiligd zij Uw naam’ wordt door Quand van de Surinaamsche Arowakken opgegeven als ‘*Bussadalité Bui Iri*. Het Ar. woord dus voor God, zoowel geschreven als *Adaeli, Adali* of *Adajali* doelt klaarblijkelijk op een begrip als ‘stamboom van namen’, welke een synoniem vormen van vruchten. De vrucht toch is in grondslag de volgroeide boom precies als bij de Caraiben.

Toevallig kan dan ook niet genoemd worden, het klaarblijkelijke verband dat er bestaat tusschen het Car. *amu-tia* gelooven (letterlijk witte, maagdelijke waarheid) en *tia* waarheid (de naam *eti* in materie) en het Ar. waarheid *kidua-n* en gelooven *kidua-da*. Maar deze woorden bestonden lang voor de ontdekking van Amerika en zijn niet door de blanken aan de Indianen geleerd. Het was ook lang voor 1492 dat de apostel Johannes in Zijn Openb. schreef:

'En Hij was gekleed met een wit kleed, dat met bloed besprengd was, en Zijn Naam is het Woord Gods. ... En Hij heeft een Naam geschreven op zijn kleed en op Zijne Dije aldus: 'Koning der Koningen, en Heer der Heeren.'

In de Openb. aan Job staat ook duidelijk:

Kunt gij de banden van het Zevengesternte te zamen binden of de strikken des Orion's losmaken. Kunt gij de Morgenster voortbrengen op haren tijd, en de Wagen en zijne kinderen (*Sulali-jumu* der Car.?) voeren?[12]

Ook elders in den Bijbel wordt meermalen van de Morgenster in het Oosten melding gemaakt als een hoog symbool.

Zooals blijk uit het vorenstaande over den Eenbeenige, werd deze bij de Caraiben enz. voorgesteld als het Kruis-symbool (het kruis rust op een voet) of de Stamboom, de Boom van Kennis, van Tijd, als de Eenheid van Avond en Morgenster, die *dezelfde* zijn, Ik ben Ik, *Ao Oa*.

Ook in het Car. jaarfeest tot opwekking van *Tamusi*, waarbij de Indianen met slijk naar elkander werpen om het bloed weg te wasschen enz. komt het begrip van den Eenbeenige voor als *Kulupi-ja* in verband met de Orion, het Zuiderkruis, de Morgenster en de Zevenster. Dit feest heet *Nuno ambokatopo* (Maanbreuk) en staat verder in verband met de *Okojumu-Imbatale*, het gekruizigde aangezicht van de Tijdslang en het Verleden *Penatombo*, alle drie voorgesteld symbolisch als een Cirkel met een Kruis erin, waarover nader.

Als merkwaardigheid volgen thans eenige gezegden, welke door de Pujai's aan Epetembo worden toegeweten.

(12) *Sulali-jumu*, de Barbakotster, waaronder verschillende *woto* visschen. Het symbool stelt voor het Leven en zijne levens, de Leer en hare Vragen en staat in nauw verband met het Zuiderkruis en de begrippen daaraan verbonden.

Brokstukken uit de Leer van den Indiaanschen Messias.

Verg geen hulp van anderen, zoolang gij uzelven helpen kunt, want zoo gij dit doet, neemt gij iets wat u niet toekomt (laaf uw dorst naar meer niet in het zweet uws naasten).

Voel bewondering voor de Gedachte, niet voor den maker van aardsche voorwerpen en kennis, want er is niets, dat gij zelf ook niet zult kunnen doen.

Vereer geen mensch van vleesch gelijk gijzelven, want dan vernedert gij God van Wien gij het Evenbeeld zijt. Want God heeft geen uitverkorenen, noch in goedheid, noch in ellende.

Maak uwe gevolgtrekkingen uit de Natuur, want deze slechts is Waarheid.

Dring uwe meening niet op aan anderen, want gij kunt dwalen, evenals zij.

Neem zonder onderzoek nooit aan de opinies van menschen gelijk gijzelven want dan wantrouwt gij uwe eigen denkkracht en vernedert de Gedachte, van welke gij het Evenbeeld zijt. Want uw gedachte is volmaakt geschapen gelijk uw beeld in het water gespiegeld.

Zoolang gij den akker bebouwt, zal de Agoeti (schaamte) voedsel vinden.

Oog om oog en tand om tand. Doch voor gij dit toepast, onderzoek uzelven, want de Gedachte zal u oordeelen.

Die het einde bereikt, staat voor het begin.

Wacht u het spinrag aan te roeren, want dun en nietig als het u moge voorkomen, zij die het vervaardigde weet wat zij deed. Zij is de verleiding, dun als een draadje katoen, waaruit evenwel de hangmat gebreid wordt die u draagt en het touw waarmede uwe vijanden u zullen vastbinden.

Zoolang de wateren *tuna* (gedachten) zullen vloeien, zoolang zullen ook de visschen *woto* (vragen, menschen enz.) bestaan. Maar weet, dat lang nadat het lichaam van den *Patakai* weggerot is, zijne tanden *li* nog overblijven.

De vertrapte worm is onsterfelijk want uit wormen komen wormen die weder wegrotten tot wormen. De *musokolo* (celworm) is onvernietigbaar.

Liever te zijn gelijk de Gier dan te fladderen als de vlinder. De ellendigsten en verachtsten zullen het hoogst stijgen. Want wie kan den Gier volgen als hij *recht* naar zijn doel (den dood) vliegt of spiraalsgewijze omhoog stijgende boven den stormwind, ten laatste in de wolken verdwijnt, het eeuwige Licht tegemoet?

Laat uw levensweg tot den dood *recht* zijn gelijk de vlucht van den verachten Gier, want het einddoel is de Eeuwigheid(13). En niet gelijk de fladderende, kronkelende vlucht van den bonten Vlinder van één dag, want de Vlinder heeft vergeten, dat hij eens als Rups *gekropen* heeft en dat hij uit den Worm is ontstaan.

Buig niet voor het geweld, noch voor den woordenvloed van anderen maar gehoorzaam slechts uwe innerlijke overtuiging, want de Gedachte is waarheid.

Wat gij geloofd en gemaakt zult hebben zoowel in het Duister als in het Licht, zult gij ook ondervinden.

Vergeet nooit, dat gij zijt *Kalina* (mensch) gemaakt van *alina* (klei, slijk).

Leef zóó, dat gij uwe kinderen zeggen kunt: wordt gelijk uwe ouders.

Zou het toeval (God) u overvloed geeft in de *jacht* des levens verdeel het met hen, die de meeste behoefte eraan hebben.

Versier de Waarheid niet, hoe gedrochtelijk zij u ook toeschijnt want dan wordt zij de Valschheid gelijkde bonte vlinder uit den worm. Want schoon als de bloem en zoet als de geur en de vrucht u voorkomen, zij zijn toch ontstaan uit vertering, uit mest, gelijk *kini* (kennis) voortbrengt *kinitio* (bederf of onreeele kennis).

Richt den levenspijl dien ik u hierbij aanbied, maar alvorens den boog te spannen, werp een blik naar het doel teneinde te weten wat gij treffen zult.

Liever te missen dan een onbegeerd doel te treffen. Want wat gij aanziet als een *pundio* (boschvarken, dwaling) is misschien een *Kalina* (mensch) waarheid gelijk gijzelven.

Gelijk alle *tuna* wateren vloeien naar *palana* de zee, zoo vloeien ook alle geestelijke wateren *tunu*, gedachten terug naar *tunupere* de beschaving met hare tallooze verslindende tongen. De Gedachten draaien gelijk draaikolken in den waterval *sioli* (levensstroom, leer

(13) De lange levensduur van Gieren is spreekwoordelijk en zou eeuwen bedragen. Giervederen zijn goed ter verjaging van mieren (symbool van kennis). Zoo is ook de dood het einde van alle aardsche kennis.

van duister en licht) woelende en wroetende aan den voet der rotsen doch hoe meer zij de bedding van den stroom wegvreten, hoe hooger de groote steenrotsen (topu = ondervindingen) zich verheffen omringd door kleine steenen *tabusikili* (schaamte, berouw enz,) En al moge de wateren de steenrotsen tot poeder vermalen, dit poeder wordt toch weder slijk, akulu, klei *alino* of *alinia* en het Licht, het Vuur, *Wato*, de hartstocht vormt het weder tot steen, ondervinding. Eenzelfde begrippen vinden wij terug in den naam van berg *wopui* (menschelijke ondervinding) in verband met *Wopuipombo*, eerste vrouw. In de Maya taal heet berg *puuc*, waarvan de wortelsyllabe ook voorkomt in *pu* macht, *ahpu* tooveren, kunde enz.

Bouw uwe overtuiging op de *unde, topu, tabusikili* onwrikbaar zelfs in den hevigsten maalstroom der watervallen en niet op *puite* de dwalende Vrouw.

Overal in de watervallen van Guiana vindt men op de steenrotsen *topu, undepo*, de *mere* hieroglyphen betrekking hebbende op de leer van den Indiaanschen Messias hoewel, zooals reeds is aangehaald, de gebeurtenissen, welke aanleiding gaven tot het plaatsen der inscripties wel nooit zullen uitgevonden worden zonder de aan elke rots verbonden legende, daargelaten het feit of sommige der inscripties wel op historische feiten doelen en niet slechts pogingen zijn der Pujai's om hun opinie aan het nageslacht over te brengen. O.a. in de Burmana, Waraputa en andere watervallen, waar Hij o.m voorgesteld wordt als een Man met een kruis aan elke hand en voet In de Corantijn vindt men Hem terug als het Heilige Hart des hemels voorgesteld door een vraag (een spiraal, de vervulling) een hart en een lijn (rechtvaardigheid, leven). Als de Cirkel, de Lijn, de Boog, de Pijl, de Driehoek, de Drie Lijn, De Drie-Ster, de Driepunt, de Spiraal treft men Hem overal aan de op de rotsen van Guiana de West-Indische eilanden enz. Verder als de Scheppende Hand, de Boom van Kennis, Het Kruis, de Slang der tijden, de Man met de groote ooren, de hangende Tong, de Zon der Gedachte enz. (zie *mere*)

Ook de lichaamsbeschilderingen enz. door de Pujai's gebruikt en bij den dans in zwang, zijn symbolen van het Woord.

Op de ruines van Copan vindt men Hem afgebeeld als een mannenkop met een slangachtige kransomwinding om het hoofd, die in het Car. wordt aangeduid als de kennis, slangen-doornen der Gedachte. Van dat beeld zegt Stephen: ‘the expression is noble and severe and the whole shows a close imitation of nature’[14] Wie was

(14) Stephens Centr. Am. Deel I p. 136.

die Man? Was Hij dezelfde als de Caraibische Messias? Zoo ja, dan moeten de aangebeden Kruizen met slangen aan het voetstuk in de ruines van Palenque enz. symbolen zijn van het Alphabet en den Tijd, gelijk deze bij de Caraiben nog wordt voorgesteld als een Kruis met 12 cirkels (een ontbreekt) of een ster met 12 punten en een Drie Eenheid bovenaan; een boom met 12 takken enz. En de andere z.g. Zontabletten met een Gezicht in het midden en een hangende *tong* uit den mond, doelt dit niet op de (spraak, de Taal? En waarom hebben al de z.g. afgodsbeelden, zulke onnatuurlijk groote *ooren*? Hierin toch zat volgens den Caraib, de wijsheid, gelijk de groote ooren van den Uil (symb. wijsheid).

De overeenkomst van het Indiaansche begrip met de geschiedenis van Jezus Christus is treffend tot zelfs in de details. Toch komt het ons *onmogelijk* voor dat deze leer het gevolg is van den invloed van R. Kath. priesters en missionarissen onder de Roodhuiden. Het Indiaansche begrip kan onmogelijk afstammen van een Christendom zooals het was ten tijde der Spanjaarden en thans nog is. De Indiaansche opvattingen, hoe letterlijk ze ook overeenkomen met het Oude, zoowel als het Nieuwe Testament, zijn tevens wetenschappelijke symbolen, waarin het lichamelijke een meer ondergeschikte rol speelt. Hun Messias is geen Mensch als lichaam, doch de geest von overtuiging uit de rede en de taal, door dien Man verkondigd. De naam van hun Moedermaagd doelt evenveel op een begrip als de unicel van Haeckel als op een menschelijk lichaam.

Het komt ons totaal onmogelijk voor, dat al de begrippen in dit werk aangehaald ontstaan zijn na de ontdekking van Amerika, evenmin als het duizenden jaren oude Kruis der Egyptenaren, waaronder Champollion het onderschrift ‘draagt onze Verlosser’ ontcijferde of het Zuiderkruis en de hoogst eigenaardige symbolen daaraan verbonden. Bij de ontdekking van Amerika was het Kruis een der hoogste symbolen bij de Aztecs, Maya's enz. De Caraiben aan de Orinoco vereerden een Kruis met centrum van vuur. Op al de Centr. Am. ruines, in de manuscripten wordt het Kruis aangetroffen. Op de ruines van Palenque zijn Kruizen gebeeldhouwd met een Man aan de eene en eene Vrouw met een zuigeling in de hand aan de andere zijde. Bovenaan prijkt de symbolische Trogon, gewijd aan Quetzalcoatl de liefelijke van de tweelingen, Godheid uit het Oosten.

Verschillende sages zijn bekend over de beschaving welke door witte mannen met baarden uit het Oosten tot de Indianen zou zijn overgebracht. Brinton noemt ze mythen zonder historischen grondslag. In allen gevalle, het kan niet ontkend worden, dat het Kruis

door de Mexicanen werd verwacht uit het Oosten, voor de ontdekking van Amerika. Wij onderschrijven al de aanhalingen van Brinton met betrekking tot het Kruis als symbool der vier windstreken en de aarde, met het onderscheid dat met water *gedachte* bedoeld wordt en met wind *geest*. De Aztec doopformule 'wij zijn kinderen van het water, doelt letterlijk op de Gedachte. De Verecring van het Kruis doelt dus ontwijfelbaar op het Woord. De Aztecs enz. kenden gebruiken als biecht, absolutie, vormsel enz. Zoo getroffen waren de Spanjaarden door de overeenkomst der ceremonien met die van hun eigen Geloof, dat zij ze, ouder gewoonte, als een welgeslaagde imitatie door den Duivel bestempelden.

Hoe het ook zij, het Indiaansche begrip van het Geloof op den Steenrots komt merkwaardig overeen met het gezegde van Jezus: op u Petrus, Petra rots zal ik mijne kerk bouwen en de machten der hel zullen haar niet overweldigen. Ja zelfs de naam Petrus en *Epetembo* toont èenige gelijkenis in klank evenals *Simo*, de symbolische liaan of verbinding, welke den mensch met de Drie Eenheid verbindt (zie Wajamu en Simo). Maar hier eindigt de oppervlakkige overeenkomst want de rots is een gewone steenrots, de koude, harde, naakte *topu* ondervinding, omringd door de kleinere *tabusikili*, de slangen, gedachten van berouw, schaamte enz. onwrikbaar dragende hare *mere* (Temere) de letters, begrippen te midden van den maalstroom der gedachten en den bekorenden zang, den *rang* in den waterval des levens. Ook de naam *unde* beteekent behalve gedachten, een stomp, een rots in het water alsmede de romp van een menschenlichaam, zoodat ook het woord *unde* meerdere uitleggingen bevat.

De hieroglyphen bestonden lang voorde komst der blankenn evenals de steenblokken, groote staande steenen omringd door kleinere blokken zoowel in Suriname, als elders o.a. in de Marowijne de *Atamo le pato po*, hetgeen beteekent: de levensnaamcirkel, tevens droefheid en Kruizing. De wetenschap noemt ze overblijfsels van den primitieven Phallusdienst. Waarom, dat is bijzaak; niemand heeft het tot nu toe ontkend of bewezen; het is even zeker als dat de hemel blauw is omdat hij er niet groen uitziet. De barbaar zelve, die de steenblokken heeft opgericht, schijnt nooit over hun oorsprong ondervraagd te zijn, mogelijk omdat men hem niet bevoegd oordeelde om over zijn eigen werk een oordeel uit te spreken. In allen gevalle, de Caraibische Pujai noemt ze het symbool der harde ondervinding omringd door berouw, schaamte, de Leer die de Pujai eerst moet leeren alvorens als leeraar van zijne medemenschen op te treden.

De Messias der Caraiben stelt voor de spraak *Ka*, de eerstgeborene onder de tweelingen *Ka* en *Bu*, de Avond en Morgenster welke echter één zijn, en samen vormen O-Kabu, de eeuwigheid, de oneindigheid van den hemel *kabu* en van den tijd *Okojumu* (zie aldaar). Hij is de *Kainemu* of *Kenaimu*, de hemelsche bloedwreker van wien gezegd wordt dat een oogopslag van hem een mensch kan vernietigen. Hij is de God der Talen, der Cijfers, der wetenschappen, der ellendigen, moordenaars en slaven. Gelijk de Tijger *ongevlekt* en de zwarte Gier *wit* geboren wordt, zoo is ook het Ellendekind, het Kenniskind *Ka* (spraak) rein *bu* geboren doch werd bevlekt door *Nabi* de huichelarij, den leugen. *Ka* is het kind van aardsche kennis, het Zonnekind, het Zondekind, geboren uit waarheid en mest het zwarte gelijk ook zijn naam *Ka* aanduidt. Hij wordt voorgesteld als de Vader van allen, die lijden, de barmhartigheid ontstaan uit ellende, berouw, schaamte en ondervinding. Want, zoo luidt de Indiaansche logica, alleen zij die de duistere zijde des levens gekend hebben en weten uit ondervinding de ellende daarin besloten, kunnen oordeelen over anderen, die voor dezelfde verleiding enz. hebben gestaan. Maar zij, die slechts de Lichte zijde des levens hebben gekend, hoe kunnen zij oordeelen over hen die in het duister staan?

Verder luidt de legende, dat de Indiaansche Messias zijne volgelingen in de diepste geheimen der natuurwetenschappen zou in gewijd hebben: de grondslag van taal, het Alphabet. Hij zou de banden van de Zevenster (zie *Siritio*) hebben losgemaakt en aan zijne volgelingen het plan van het stoffelijk Heelal getoond hebben.

Het vorenstaande is slechts een korte schets over den Indiaanschen Messias met den Naam aan zijn Dij. Want elk woord elke letter van dit werk berust op het door Epetembo verkondigde Alphabet, dat alle volken en tijden zou omvatten of zooals de Pujai het uitdrukte: Epetembo is de Indiaansche Jezus (De Drie-koning) maar beiden zijn toch van Een, vervullingen van den Tijd, gelijk de slang haar omhulsel wegwerpt, vervelt, van huid verwisselt, om verjongd te herrijzen. Zoo ook de maagd *Amuja* der tijden. Ook zij blijft maagdelijk *mu* door alle eeuwen heen want zij is het aardsch einde *Ima*, die het Begin *Imo*, Amo baart.

Alvorens verder te gaan willen wij even eene korte opmerking maken over de woordvergelijkingen, voorkomende in de Car. taal. Woordspelingen kunnen ze niet genoemd worden, omdat daaronder verstaan wordt toevalligheden, hetgeen ze absoluut *niet* zijn. Als voorbeeld nemen wij de volgende woorden: *Tonomu*, vleesch; reine vervulling, maagdelijke slaap enz.; *ono* = eten, onschuld.

Munu, bloedcellen of witte, maagdelijke gedachte, moedergedachten. *Sulali* barbakot, onderwijzend licht enz. *Kainemu*, bloedwreker, reine *mu* blik en spraak *kaine*, een woord dat ook Oordeel aanduidt.

Uit het vorenstaande blijkt, dat elk woord meerdere beteekenissen bevat, die zoo zij letterlijk worden opgevat lijnrecht tegenover elkander staan. Indien bv. de Indiaansche Messias aan zijne volgelingen gezegd had: Gij zult eten *tonomu* van uw naasten en drinken zijn *munu*' en zij vatten hem letterlijk op als vleesch en bloed, dan moest kanibalisme en moord daaruit voortvloeien, terwijl in het tegenovergestelde geval kuischheid en reine gedachten bedoeld werden. Er is een groot verschil tusschen maagdelijke gedachten en gedachten van maagden vervat in de zinsnede 'gij zult *munu* drinken.' In het eerste geval doelt het op kuischheid, in het tweede daarentegen op 'zooveel maagden als men maar krijgen kan'. Welk een verschil van kuischheid, reinheid in het onderwijs, gelouterd door *wewe* verlangens, dan vleesch en bloed op een barbakot met hout *wewe* en vuur eronder, of wanneer men zegt: doodt *tonomu*, de grondslag van gevoelloosheid in uw naaste, terwijl dit opgevat wordt als vleesch van uw naaste.

Wij zijn overtuigd dat zoo iets werkelijk in Amerika geschied is. want er zijn talrijke overtuigende bewijzen. B.v. de steenrotsen met hieroglyphen in de watervallen van Guiana en elders doelen op een letterlijke opvatting van *topu* (ondervinding) als *topu* steen. Oude Indianen van thans spreken nog met veel geheimzinnigheid van vroegere z.g. *Tonomu jana* (Vleesch Indianen). In Centr. Amerika en Mexico vindt men voor de afgodsbeelden basins of altaren, voorstellende schildpadruggen, waarop menschen geofferd werden. Nu heet een Zeeschildpad bij onze Car. *Kulalasi*, d.w.z. *ku* geestelijke kennis, *lala* onderwijs, bekoring, *si* wil enz.; *ku* is tevens voortteling Indien iemand nu uit zijn hart rukt de bekoring en voortteling enz. en dit offert in geest aan het geestelijk beeld, het symbool van een waren God, dan schuilt hierin niets onedels of afgodisch. Maar wat is er werkelijk geschied? Een man werd door de Mexicaansche enz. priesters opgekweekt als offer of wel gevangenen werden geofferd. Het slachtoffer werd, zoo beweren de oudste spaansche schrijvers, voor het beeld doodgeslagen, het bloed vloeide op het altaar; uit het lichaam werd het hart gerukt en in den mond van het beeld gestoken. Het vleesch werd daarna door de omstanders opgegeten. Ziehier dus een edel begrip, verlaagd tot een letterlijk uitrukken van het hart om daarmede een steenen beeld te voeden.

En toch, wie zal durven den steen te werpen naar deze dwalenden uit overtuiging, waar wij in onzen eigen Bijbel het gezegde lezen van Jezus: ‘Mijn vleesch is de ware spijs en mijn bloed is de ware drank.’

Verschillende andere symbolen zijn verbonden aan de Schildpad. De naam van de Landschildpad, *Wajamu*, stelt o.a. voor de symbolische Drie Eenheid. Letterlijk beteekent de naam Vervullend Maagdelijk Lichaam of *wa* ik, *ja* lichaam, *mu* witte moeder enz., m.a.w. het reine voortbestaan. Een Indiaansch Pujai teekende ons het symbool o.m. als een boog met een lijn dwars door of drie lijnen in één vereenigd, alzoo een soort Kruizing vormende. In de achterstaande legenden wordt de Wajamu voorgesteld als draagster van een maagd, de ster naast de maan, de *Nuno puite* de dwalende gedachte, de vrouw van de maan waarin God *Tamusi* zich bevindt Haar bloed *munu*, bevlekte den rug van de Schildpad en uit dat bloed leerden de Indianen de figuren *mere* maken welke op pagalen en knotsen worden teruggevonden, alsook op de rotsinscripties enz.

Met ster naast de Maan wordt bedoeld de te voren aangehaalde *Alukuma*, morgenen avondster Venus enz. Onder de Macusi's wordt volgens Schomburgck de avondster *Kaiwono* waarover te voren, als de vrouw van de maan opgegeven. Al deze begrippen en vele andere doelende op de Drie Eenheid, de morgenster enz., welke wij in den loop van dit werk zullen aanhalen, zijn strikt symbolisch tot zelfs bij de Pujai's van dezen tijd.

Het vorenstaande toont duidelijk aan, hoe edele, ware grondslagen kunnen vervormd worden tot werkelijk dierlijke schandelijke begrippen. En dat niet uit onkunde, maar door hooge kennis, een te veel hechten aan het letterlijke, het vleeschelijke, materieele, ten koste van den geest. Wanneer de gedachte de wet der gelijkenissen der gelijkheid volgt, dan leven wij in den zin van Hem, die slangen (tijden) zal opnemen. Maar door verandering van het woord liefde in plicht en ‘moet’ vormt zich een maatschappij, waarin de eene te hoog en de andere te laag staat. In dezen zin moeten wij dan ook den apostel Paulus opvatten waar hij zegt: ‘Naardemaal kan de wet slechts storing brengen, want waar er geen wet is, kan er ook geen overtreding zijn.’ Deze vleeschelijke, materieele, letterlijke opvatting van het Woord van hun Messias moet een vreeselijke rol gespeeld hebben onder de voorvaderen der Roodhuiden: Zij is het, die tot zulke wanbegrippen heeft aanleiding gegeven als in Mexico en Peru, waar de heerschers zich ondanks hun menschen offeren, werkelijk als God beschouwd hebben of ten minste als Zijn verte-

genwoordig er op aarde. Daarom beschouwden zij hunne onderdanen als hun eigendom en hielden er harems van maagden op na, waarop een Salomo trotsch zou geweest zijn. En om dit valsche begrip staande te houden, hebben zij de woorden van liefde en gelijkheid verdraaid tot lichamelijke menschenoffers, bloeddrinken en vrouwen rooven. Uit leeraars van het volk ontstond een priesterkaste, die steeds meer en wreeder gebruiken invoerde, een materieele kennis, een vereering van het Lichaam, van de gebruiken ten koste van den geest, die als een onderdeel, ondergeschikt aan het vleesch beschouwd werd.

De blanke smaalt op deze opvatting, geheel vergetende, dat terzelfder tijd ook zij heksen verbrandden, krankzinnigen mishandelden enz. Toen zij met den Bijbel in de hand de slavernij hebben willen vergoelijken, zooals zij ook thans kanibalisme zullen toelaten als wetenschap en medicijn, wanneer het hen, *naast* God! door den dokter wordt aanbevolen.

Wie kan het geheim van het verleden oplossen? Waarom kwamen de Caraiben, zichzelven beschouwende als *Kainemu's* bloedwrekers, al moordende en vrouwen roovende uit Centr. Amerika zoekende naar de Witte Zee, het witte Meer, de gouden stad Manoa of de witte Masuano? In alle oude werken worden de Caraiben beschouwd als de vleescheters en de Arowakken als de vegetariërs, en geen kanibalen. In allen gevalle, even verschillend als de talen dezer volken zijn, schijnen zij ook het woord van hun Messias te hebben opgevat en ontleed.

Wij hebben niet getracht de Indiaansche begrippen te ziften, omdat wij overtuigd zijn dat deze bestonden voor de ontdekking van Amerika. Dat er echter enkele bijgekomen zijn, kan geen verwondering wekken als men in aanmerking neemt, dat zelfs de heden-daagsche Indiaan evenveel logica bezit als een blanke professor.

[Deel III Neo-Sophia of de cirkelleer van tijd en ruimte]

Opgedragen aan
Mevr. de Wed. F. P. P E N A R D
geboren Salomons
door hare zonen
F. P. P E N A R D
en
A. P. P E N A R D .

Neo-Sophia.

Elementa.

M Multiplicatio, Imitari, Circumire, Modulus,
O Omissio (omnis).....
E Emissio (ejicere).....
I Illuminare (in-lu-men) initiare, (vicere).....
U Unire, unio, unitas....
A As-, as-securare; accumulatio atomus, aggregare, realis (materia-).....
A-MOTIO
S Stimulatio, se-, seggregare, separare....
L Linea(transmissio) litera (docere); R re-gulare
K Curvare, Connectere, gnoscere, germinare (G).
T Terminare; D. determinare.....
N Negativus, reflexio (imago, mens, mentis).....
P-B Puntum-positivus (pro-procreator).
Pulsatio forcia moleculae.
M B O
Circumcisio, Circum-Crux-Omissio; Bodena.
(Ibidem).
SERPENTIS-TEMPORIS-UNICELLA.
EPETEMBO W-OKOJUMU-E.
SPIRITUS SANCTUM CARAIBICUM.

De Caraïbische Force-Spiegel-Wet van Elementaire Harmonie.

De Cijfer-Drie-Eenheid van Dertien (4) of de Gedachte-reflectie in de Materie-cel.

De werking van NUNQ of NQNUM (Maan) den Naamlooze OTO = ??? + X = - ; ? +.....

		Q	E	I	U	M																								
1	1	1	2	2	3	3	4	4	5	5	6	6	7	7	8	8	9	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	1
2	2	2	4	4	6	6	8	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	2
3	3	3	6	6	9	9	12	12	15	18	21	24	27	30	33	36	39	42	45	33	36	39	42	45	48	51	54	57	60	3
4	4	4	8	8	12	12	16	16	20	24	28	32	36	40	44	48	52	56	60	44	48	52	56	60	64	68	72	76	80	4
5	5	5	10	10	15	15	20	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	5
6	6	6	12	12	18	18	24	24	30	36	42	48	54	60	66	72	78	84	90	66	72	78	84	90	96	102	108	114	120	6
7	7	7	14	14	21	21	28	28	35	42	49	56	63	70	77	84	91	98	105	77	84	91	98	105	112	119	126	133	140	7
8	8	8	16	16	24	24	32	32	40	48	56	64	72	80	88	96	104	112	120	88	96	104	112	120	128	136	144	152	160	8
9	9	9	18	18	27	27	36	36	45	54	63	72	81	90	99	108	117	126	135	99	108	117	126	135	144	153	162	171	180	9
		45	90	90	135	135	180	180	225	270	315	360	405	450	495	540	585	630	675	495	540	585	630	675	720	765	810	855	900	45
		9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9

Epetembo. Het Gekruizigde Woord. De Wet van het oorspronkelijke Alphabet.

De Klinkers of Harmonie-Cirkel

M

O *Vervullende*, w-ordende, wenschende, vragende, werkende, willende, bewegende, verduisterende; de omissie, de *missie* van de O.

Eng. the act of leaving out, omit, cause to go, let go, send (Webster); the infilling motion like in a bubble forming itself, to become, to will, want, worl-d etc...; the *W* is a working O, nearly allied to *U*.

E De *Emissie*, de missie van de E; de grondslag der transmissie, ether, gloed, de o-ver-brengende werking; dat wat geeft - om te vormen wat leeft (l).

Eng. The emission, the act of throwing out, putting in circulation, issue as light from the sun; which what forms the transmission, the ether etc.; which what gives etc. to form what lives (l).

I *Illustreerende*, verlichtende, zichtbaar makende, m.a.w. de grondslag van licht, *ver*lichting, een ie-gelijkmakende, der illustratie, der i-mitatie, het in-, het initiatief enz.; het gegevene.

Eng. To enlight, to issue, to illustrate; which what is given; the emanation.

U *Vereenigende*, geestelijke, de OEI zich vereenigende *U* tot *Weiu*. de Zon, waarin de? en het antwoord *eiu*, het Car. wortelbegrip van aantrekking en afstooting, de eeuwige gift.

Eng. The unity, unison as in sound etc. The OEI joined U to form *Weiu*, the Sun, containing the question? and the answer *eiu*, the Car. basisconception of attraction and repulsion, eternal giving, light etc.

A *Atoom*-werking, de materievormende, waar makende, realiseerende, bezwareude, waardoor de S- zich vormt.

Eng. The forming atom. gravitation, ace, which what forms matter realises, that what causes the S- or self, speed etc.

De vorenstaande klinkers stellen als het ware den vloei- of zang-grondslag voor, de beweging *wa* of *oa*, terwijl de klinkers, uitgezonderd de s in mindere of meerdere mate een kernbegrip, vastheid teruggeven. Toch zijn deze slechts te beschouwen als knoopen of verbindingen van de klinkers, wijl naar Car. philosophie alle materie

in grondslag bestaat uit beweging als vervat in de conceptie van de OEIU-A. De klinkers en medeklinkers vormen alzoo de opvatting ‘force creating matter’ bound to the law of O-E-I. Maar physische werking is slechts mogelijk in verband met een medeklinker alzoo *e* in *l* vormt de materieele lijn, overdracht, transmissie enz. Het licht zoowel als symbool als letterlijk opgevat kan alleen bestaan als *li* of *ni*, de klinkers alzoo voorstellende begrippen, die zich slechts laten denken, maar niet vertalen.

De *wa* samengevat als de *s* vormt als het ware de seggregatie de associatie, die de harmonie lijn stimuleert, in de Car. taal aangeduid in de begrippen *w-l-* en *s-l-*, de zang, de symb. waterval eenheid enz., waarover nader. De s vormt de vibratie of trilling in de L.

De L- of lijn, opgevat als cirkelstraal, in trilling gebracht, veroorzaakt, verandert in de *r*, de *re*-werking, de her-, de *regeling*, die de kromming teweegbrengt, den cirkelboog regelt door inkrimping en zesmaal op den omtrek te passen. Deze werking stelt voor het Ind. grondbegrip van bekoring, verleiding, alsmede aantrekking en afstooting zooals in het Licht. De actie wordt vergeleken bij een gespannen boog *erapa*. waarvan *r* de koorde vormt de intrekkende spanning, terwijl *apa* de materieele force voorstelt, waardoor in den boog zelve een daarvan afhankelijke veerkracht *lapa*, een terugtrekkende her er-werking ontstaat, iets dat zich verdeelt, wil opvliegen. Deze werking vervult het heelal, de kleuren *i-mere* (de lichtmelodie) enz. Zoo spreekt men van Zonneboog, Zonneoog enz. waarover nader.

De *er* of *el* vormt tevens het Car. grond-begrip over de werking van electriciteit. Zij is vervat in de Vuurvlieg *Puju*, den Electrischen aal *Pulake*, die als het symbool geldt van alle leven tevens van inkrimping en de force der *Okojumu* of Slangegeest enz. De samentrekking der *er* of *el* werking doet ontstaan de *ere-mbo* aangeduid als de rilling, de steen-werking (die vormt den steen, de force *topu*) of cencentreering van den bliksem.

De harmoniewerking wordt samengevat in vijf geestelijke *jumu* en meer materieele *jana*, t.w.

O-jumu, O-jana,	de grondslag,	de werking van de	O.
E-jumu E-jana,	de grondslag,	de werking van de	E.
I-jumu, I-jana,	de grondslag,	de werking van de	I.
U-jumu, U-jana,	de grondslag,	de werking van de	U.
A-jumu, A-jana,	de grondslag,	de werking van de	A.

In de *ju* ligt besloten het geestelijke antwoord, het geestelijke lichaam, terwijl *ja* teruggeeft het materieele, ware antwoord, het lichaam van stof gelijk elk voorwerp er een bezit, of zooals de Ind. philosoof zich uitdrukte: zijn 'doen, zijn gedoen,' zijn *hand*, zijn *soort*, zijn *straling*, zijn materieele gedachte.

Een andere aanduiding is het achtervoegsel *ko* in plaats van *jumu* of *jana*. Alzoo:

O-ko,	het gebod van de	O.
E-ko,	het gebod van de	E.
I-ko,	het gebod van de	I.
U-ko,	het gebod van de	U.
A-ko,	het gebod van de	A.

De overige klinkers zooals de *e* in *te*, de *u* in zuur, zucht enz. kunnen beschouwd worden als verbindingen of het gelijktijdig uitspreken van twee of meer der vorenstaande klanken. In allen gevalle, het begrip van 5 oorspronkelijke klinkers doelt op de Car. werking van de harmonie cirkel-hand enz. waaraan wij ons in de volgende beschrijvingen zullen houden. Noemen wij deze klinkerverandering 'phonetische corruptie', dan toch *moet* er een physische wet bestaan, die haar bepaalt. De klinkers veranderen sneller dan de medeklinkers, naar Car. philosophie, omdat zij ijler, sneller, vloeiender zijn dan de meer weerstand biedende medeklinkers, maar daardoor sluiten hun *jumu* zich eerder, d.w.z. dat zij sneller weder tot hun oorsprong terugkeeren. Zoo vormen en hervormen de woor den en talen zich in den tijd.

Nemen wij aan, dat bij de Maya's elke tijd-cycle in grondslag een letter voorstelde, waaraan verbonden een vastgesteld tijdperk of cirkelperiode, dan moesten na een bepaalden tijd, de letters zich weder tot de *oorspronkelijke* volgorde vereenigen. En toevallig als het moge klinken, vinden wij werkelijk in de Mayataal als aanduiding der tijdvervullingen of zondvloeden (gedachtevloeden) *bulcabal*, d.w.z. *bul* het geheel, alles, net als in het hollandsch 'de boel', *caba* naam, terwijl *l* doelt op een gelijk begrip als in *la* het eindigt enz.

De harmonie of melodievloeiing wordt door den Car. Pujai aangeduid als geluid of liever de grondslag daarvan (beweging) vervat in de uitdrukkingen *ow- - awa*, terwijl de klinkers *eka* of *aka* spraak, materieele klank heeten. Als overgang geldt de *w-l-* en *s-l-*, de harmonie en de symb. waterval; het begrip van het geheele alphabet van af de o = w tot de *p* is vervat in de aanduidingen *wapo*, de voorste, de symb. toorts of het vuur, de werkende wil *w*, force *apo* of wel in *apose*, de staf, de kracht *apo* van *se* den wil, de stimulatie,

zelf. De Puyaistaf zelf heet daarom *mapolu* (holle pijl of riet).

Mogelijk dat wij eenzelfde grondbegrip aantreffen in de Maya Dresden M.S. p. 35, door Brinton beschreven als volgt: Op een altaar van 3 trappen, waarop het teeken *caban* (hand, aarde, *naam*) is de god der vruchtbaarheid, uit wiens neus de ziel *ol* (Car. *ol*-) ontsnapt. Onder aan elke zijde van het altaar zijn twee figuren, waarvan de een een fluit *shul* (Up. *lue, tule*) bespeelt (de klinkers of melodie)[1] terwijl de ander op een medicijn trom *dzacatan* (de medeklinkers?) slaat. Bovenaan staan ook twee, de een schuddende den heiligen medicijnratel (a gourd, de Car. *malakan*, onderwijs-spraak) die er soms uitzag als een 'spiegel'; de tweede zit voor een vlammend altaar, in de eene hand houdende de heilige staf, terwijl de andere boven het hoofd het symb. visch en oesterteeken (Car. leven, vragen, heelal) omklemt. Ter rechterzijde bevinden zich offeranden en van onder staat een ladder *eb-che*.

Aan het vorenstaande voegen wij toe, dat er mogelijk verband bestaat tusschen het woord *dzacatan* en *dzacah* (heelen door magie) alsook *dzacab* (een geslacht, Car. *jana*). In de Maya woordenboeken komt *dzacab* voor in connectie met de getallen 9 en 13; alzoo *bolon dzacab* en *oxlahun dzacab*, door de Spanjaarden vertaald als '*cosa eterna* (de eeuwige oorzaak). In een andere connectie treffen wij de 9 aan als *bolon mayel* een geur als van iets dat brandt of *maay*, stof, het stoffelijke (Car. *ma*, de materie-korrel); verder *bolon pax che*, de groote trom.

In *eb-che* vinden wij terug *eb* punt, stap; *che* hout (Car *wewe* adem). De hieroglyph *eb* stelt voor een gezicht met een eigenaardig oor (kennis) omringd door puntjes (spraak symbool).

De Car. Pujai verklaart, dat de melodie bij een genezing op dezelfde wijze moet gezongen worden als de toonen eener fluit, als het klagen van den wind, welke de begeestering, gelijk de *epetio*, de draaiende energie, gelijk het stof, gelijk een spiraal *tiowere* of *wewese* voortbrengt. Ook in de Maya taal zijn wind, ziel, adem synoniemen aangeduid o.m. als *ik*, een lichtkiem gelijk een ster *ek* enz.

Over de Maya priester staf (staff of office) of zooals Brinton het ook aanduidt: 'the baton or perforated stick' *caluac* (Car.*kamalawa*) wordt gemeld, dat deze staat in verband met *lakin chan* (of *likin can*) de Slang van het Oosten, tevens met *Itzamna* en *Kabil*, de schep-

(1) De toonen der fluit met betrekking tot de ziel, den dood enz. kwam veel voor in de Babylonische mythologie.

pende Hand (naam), Daarenboven wordt deze godheid in connectie gebracht met den Maya Boom van Leven, het Kruis-symbool[2].

Ook het blazen van de Maya priesters door een buis (de Car. *mapolu*) vindt men als gewoon gebruik bij de Caraibische Pujai's terug. Het vormt een symbool van geconcentreerde force *pu* en wordt merkwaardig genoeg in de Maya taal opgegeven als *puhaa* (to blow water) volgens Brinton het symbool ter verkrijging van 'spiritual power'. Het blazen wordt in de Car. taal aangeduid als *bu-* of *uloja* (overdracht door iets, en bij de Eil. Car. volgens Rochefort: souffle *phoubae*[3]. En hoogst merkwaardig schijnen de Maya priesters zich tevens uit een stoffelijk oogpunt te hebben beschouwd, te oordeelen naar den naam *ah-kin mai* of *ahau can mai*, de stoffelijke slang precies als in het Car. man *wokili* heet in verband met *ikili* de Licht of Zonneslang.

De Maya groote trom *bolon pax che* (*bolon* = 9, *pax* = einde *che* = hout) door de Car. aangeduid als God's trom *Tamusi sambula* (hemelmuziek) in verband met de vervulling (de 9 de regen enz.) de holle klank O als vervat in een (de) ruimte *mo* of in een zg. neg. eng. godo, een holle, bolle houtachtige vruchtschaal *kolo*, die een overdragende, vergaande, holle klank voortbrengt. In de Maya symb. vinden wij *oxlahun taz muyal*, de 13 wolklagen volgens Seler vervat in de hieroglyph Moan de vervulling, de tijd, de Pleiaden, bij de Trio's bekend als *momano* en bij de Up. als *enou*.

In de Maya symbolen geldt een lijn of lijnen van puntjes als spraak of geluid, b.v. in connectie met een trom, voor den muil van een hond *pek* (Car. *pe* = punt) enz. Evenzoo twee figuren als twee vraagteekens rug aan rug (Car. *wewe* tegenstrijdige vragen), die wederom (gelijken) in verband staan met de antennae van *zinaan* of schorpioenen (een hoog Car. symbool genaamd *sipilili* in verband met lichtstralen enz.) of insecten *matzab* eenzelfde naam als gegeven wordt aan zonne- of lichtstralen (Brinton) m.a.w. precies hetzelfde begrip als vervat in het Car. *weiu*, de zon, de vraag en het antwoord, aantrekking en afstooting. Volgens Brinton staat zinaan mogelijk in symb. verband met de aarde *zinil*. In het Car. zijn stralen *aniali*, de kracht in den grond; de aarde is een spiraal-symbool.

(2) Men moet steeds in het oog houden, dat evenals in een laboratorium, de heerlijkste geur en beste resultaten dikwijls uit de meest vieze combinaties voortkomen. zoo is ook in de symboliek, het meest verheven begrip vervat in het in onze oogen ongerijmdste voorwerp.

(3) De Caraiben beschouwden de donkerwolk als een vogel en geloofden dat zij den bliksem (*kape-kape* kiemforce, spraakpijlen) voortbracht door een hol riet, net als een blaasroer De la Borde, Religion des Caraïbes p. 7. Paris 1674.

De Medeklinkers of Kern-begrippen.

M

Samen vormende den Cirkel M, waarvan de straal zuiver zes maal past in den omtrek; en omvattende de klinker- Hand-Harmonie- en den 5-Klinker-cirkel. Verder het Kruisgetal 4, voorstellende het geheim van het Ind. quadratuur in den cirkel, waarvan nader. M is het *Evenbeeld* vormende, zoowel als *m*eer, als *m*in, de mimic in maximum en minimum, het medium, de *multiplicator*, tevens de *maal*werking, de deeling; de *maat*, de maagdelijke moeder-werking de alles-omvattende, de cel, de soort, de grondslag en tegelijk het meervond, gelijk men zegt ‘menschen en de mensch’, de massa.

Eng. - + multiplicator, measure, moulder, mother, circle, the action of rounding up the mass, a milling up process; the all begettor of the vowels and the consonants, and both togethor.

S *Stimulatie*, *zelf*; beweging- wil- zucht- snel- (snelheid enz. op zich zelve, een vergroot begrip van de o.w.; datgene wat ontstaat uit *wa* of *oa*) Eng. Stimulation; self; motion- want will-swiftness, a more material conception of the o w: the concentration of *wa*; the seggregation to.

L *Lijn*, lengte, leven, leer: leiden, lijden, de *overdraging*, de attractie (en afstooting) gelijk in harmonie, melodie, kleur, liefde, de gelijkmakende, de lijn, de lichtwerking, een vergroot begrip van de E.

Eng. Line, length, along, life learn; transmission, attraction (+ repulsion) as in harmony, melody, color, love, light, line, to long (wish) along etc., a more material conception of the E, Because livé is light.

K *Kromming, kiem-, kennis*-, germinatie; komen, connectie.

Eng. Curving, germ- know, concreating etc.; to come-; the G is the going action, for instance k as in *cap*, and g as in gap.

T *Termineering*; grondslag en gevolg der toeneming tot- zooals in *te t*ip, *t*op-, uiterste, telling; datgene, de heetende werking, die de uitkomst, den naam vormt; de titel.

Eng. To terminate; to *in*crease to-, like, in tip, top, that, termination; the D is the determination as in a count; that what forms names, that tells, that what *does*; the title, the total, the count.

N *Negatieve* werking, reflecteering (denken) weerspiegeling (de naam-werking); dat wat den naam enz. omkeert tot een positief.

Eng. Negative-, reflecting; that what turns the name to a material positive.

P *Positieve punt*-werking; tot een punt vereenigende; vadervrucht-werking; de bewezen gedachte enz. (de *proef* op de som, de ondervinding.

Eng. Positive to a point; father-, fruit, that what puts, places, pressure like a line pressed down to a point, like thought, learning, determination reflected to a proof; the experience etc.

B *Bolvormende*, uit een punt *verbreidende* werking; zooals in blazen, geboren (symb. gevolg als in schaamwerking, berouw tevens oorzaak = onschuld); de balans-; het gevolg en tevens de oorzaak der ondervinding.

Eng. Be, born; bubbling out, distributing out of a point, a place; the balance, the between; (the symb. b as in bashfull etc.; the repentance, the shame and also the basis of innocence etc.; that what forms and comes out of experience.

De P en B vormen samen het positieve zijn of wezen, de werkende rust-, het kruispunt, the power, the force, het plaatselijke. Uit de P wordt de B geboren en herboren.

M B O.

Het Kruispunt van de Cirkel-bol vervulling, een? over de balans een *Repetition*; Eng. een refilling motion, a? more than, out of the balance point, like something that is being reborn, remoulded rethought.

Ook de vorenstaande medeklinkers hebben elk hun *jumu, jana, ko* enz., evenals vele syllabes en woorden. Inderdaad elke uitdrukking bezit er een, alsmede een bepaalde harmonie *wale*, vorm *wala*, kleur teekening *mere*, woord, taal *aula* enz. waarover nader.

De V en F kunnen beschouwd worden als verbindingen van de P en de H, *ph*. Ze staan tevens in verband met O en W. Wel beschouwd schijnt tusschen de P - B en O enz. een soort van connectie, tevens als het ware een breuk (net als in de 13de maand van een jaar) in klank te bestaan, niet alleen in het Car., maar naar het schijnt in alle talen getuige o.a. de Fransche V als W, de ph als v of f enz. Dit zijn psychologische en physische wetten in verband met den geest en het lichaam, de stof en de beweging in en om ons.

Onder ‘circumcisio’ wordt verstaan de ‘besnijdenis’. de ‘lossnijding’, in het Caraïbisch aangeduid als *Talipere* en vertaald als *T-ali* overdracht, en *pere* vrucht, of *Ta* in, de terminatie-, *lipere*, de vrucht van Licht, tevens een naam van de kleinste der mieren (kennissymbool), alzoo de kundigste, nietigste, tevens machtigste.

In de achterstaande legenden wordt de *Talipere* voorgesteld als de lossnijding van Schepping, Tijd en Schepsel.

In *Mbo* vinden wij de Kruis-verbinding, d.w.z. de breuk, tevens de bevestiging, door de Car. Pujai's o.m. aangeduid als de Bol, een Cirkel met een kruis-vierkant erin, het proces voorstellende van een vervulling van twee tijdperken, van bollen, die op elkander rusten, de overgang van, uit een balans-punt. Die overgang wordt te weeg gebracht in grondslag door de O (W), die als het ware een grondbegrip voorstelt dat verkregen zou worden, indien men de beteekenissen vervat o.m. in de hollandsche woorden *wil, vul* en *nul* tot een begrip samentrekt. Maar de M geldt tevens als de verbindende begrenzing. M en O vormen samen *Mo* schier een synoniem van *bo*) d.w.z. *ruimte*; alzoo een holle boleen cel. Mbo geeft alzoo terug een punt-balans een *b* in de ruimte, In de geheele Car. taal ko mt het als achtervoegsel voor ter aanduiding van het zijn of wezen en de bepaling van een voorwerp b.v. *jo* ja, mogelijk, *jo-mbo* zekerheid, mogelijkheid enz.

Hoewel de M cirkel of het evenbeeld-vormende als basis geldt van de Car. philosophie omtrent het Heelal o.m. aangeduid als *Weïuma*, de Zonnemaagd of grondforce als in het schijnen der zon op aarde en maan, is deze toch meer vervat in *Tamu* of *Tamo*, hetgeen o.a. zooveel teruggeeft als een terminatie-cel, bol, grondslag doch met *si* aanduidt den naam van den Schepper *Tamusi* of *Tamosi*, die den eeuwigen cirkel met kleuren. berekeningen enz. der ruimte, de *ta-mo-mere-ke*, in beweging brengt.

In de *si* of zelf-stimulatie enz. is alzoo een begrip besloten, dat als het ware een werking meer geldt dan de cirkeleenheid van 6 en deze min of meer een spiraal doet vormen in de lijn of het centrum *ira*, waardoor ontstaat de re-beweging die kan gedacht worden als een spiraalveer, die een lijn, een regel *leri* vormt, die zich weder kromt tot spiralen al grooter en grooter en al kleiner en kleiner (de Lichtslang *Ikili*).

Deze spiraalwerking ligt ten grondslag aan de Ind. philosophie over den invloed der Gedachte op de materie. Zij staat in verband met de 6-dagen welke het jaar meer telt dan den 360-straligen

cirkel, tevens met het centrum der Zou en der aarde, het Kruisgetal enz. begrippen waarover nader.

De S, L, K, T en N. geven te samen min of meer het begrip terug vervat in het woord *Select-on* of *Selection* zooals het door volgelingen der Evolutie-leer gebruikt wordt.

Dit is ook de meening vervat in de Car. opvatting maar met het ouderscheid, dat de *selection* tot positief *p* geschiedt als gevolg van de werking der klinkers J E O U A (Jehova), die de op zich zelf gaande medeklinkers voorstellende het lichamelijke, bepaalt. 'Unconscious selection' zooals in Darwin's werk vervat, geldt bij den rooden denker echter als een onlogische gevolgtrekking om reden dat het woord selectie op zich zelf reeds consciousness aangeeft. Bezit de specie geen consciousness, dan toch datgene waardoor zij leeft is een conscious Will'.

De klinkers of zangwerking saamgevat als de 6 eenheid van den Cirkelstraal zal ons na den dood van het lichaam als het ware in den cirkel (baciscel) *amu* of *mu* omkeeren,[4] waarna de *si* zelf-wil werking volgt en de geest in een nieuw zelf of lichaam realiteitsbegrip *tio-tia* gestoken wordt. Als symbool hiervan geldt het mannelijke en vrouwelijke teeken n.l. een cirkel (de klinkers + de m) met een kruisfiguur (de medeklinkers) eraan of erin. Beide echter worden door de Pujaî's als één samengevat waarvan o.m. als symbool gelden: de maan, de pujairatel enz. Het opstandingsbegrip komt ook voor als de Eenheid in Tijd van Avond- en Morgenster (Ik ben ik), in den Vampiergeest, den worm, de slak de Regenboog, die een drie-eenheid (halve cirkel) in harmonie voorstelt waardoor het licht met de materie, de geest met het lichaam verbonden is. Maar de regenboog zelve geldt als het gevolg der *Ewalu-Jumu* of geest van het Duistere, wijl kleur naar Car. opvatting uit schaduw of de vervulling onstaat, door inwerking van een hoogere, doch onzichtbare Licht-macht.

Ten grondslag van deze werkingen ligt de *Okojumu*, de symbslang of tijdgeest, wijl door haar het stoffelijke leven mogelijk is. Zij toch deelt het lichaam in rechter en linkerkant, een wet die tevens in alle stof voorkomt (de spiegelwet. Als *W-Okojumu* doet zij de reëele balans kantelen waardoor de geest weder een lichaam om

(4) D'Orbigny schrijft: 'De stamvader der Car. of grootvader in den hemel *Tamu*, de witte grijsaard, die uit het Oosten kwam en de Indianen alles leerde verdween weder in dezelde richting na zijne volgelingen beloofd te hebben hunne zielen te ontvangen op den top van den Levensboom om hen naar den hemel te voeren. *Tamu* zon dezelfde zijn, volgens Dr. Ehrenreich als *Kamu* der Ar. en *Kaboi* der Caraya's.

zich heen opdenkt. Zij is tevens de moedergeest van zang, der wateren (gedachten). der watervallen, der slang en der bekoring (aantrekking en afstooting, tegenstrijdige vragen, kennis[5]. In de legenden wordt zij aangeduid als de vrouw van God, die de grootere broeder (de duistere) *Seo* (wilvervullende) genoemd wordt in verband met het vormen van het lichaam uit den *Kumaka* of Boom van kennis, bestaan enz. en de losnijding of *Talipere*. Tevens bestaat er een symbolisch verband tusschen de Okojumu en de maanforce of *Weiuma* voorstellende den klinker of harmonie-cirkel, de werkende, de wil *We* van de hand of duim *juma* enz. Zij baart het verleden, het heden en de toekomst, vereenigd in het bezwaarde spiegelkind of Mensch-geworden Alphabet of naam *Epetembo* en *alle* begrippen van tijd enz. daaraan verbonden Het geheel is Een. Geen stofje vermeerdert of vermindert. Elk vervult, vervelt gelijk de Tijd, de slang de eeuwige Cirkel. Ik ben Ik, Elk begin is het gevolg van een einde en elk einde geeft weer een begin, alles oneindig en toch begrensd gelijk *Tamu* + een *si*, een Cirkel + een? Niemand kan zeggen wat het eerst bestond, de bol, de lijn of de punt, want alle drie vormen slechts één OEI streep. De steen der wijzen is de spiegel *onetopo* der gedachten, het eeuwige Oog, dat in het duister ziet, gelijk .de. Uil, gelijk de Zon zoo leert ons de denker in een lendenschort. Daarom teekent hij de symb. Zon als een Cirkel met een oor en een oog erin.

De 2 laatste klinkers de U en de A vormen samen de Car. aanduiding *Ua*, d.w.z. een omkeering, neen, evenals de laatste klinker en medeklinker *Pa*, de uiteinden van de beide cirkels.

Sa geeft aan het werkwoord ‘gaan’ *As* zelf, m.a.w. de seggregatie, materieele stimulatie of beweging, associatie, de zuiging, de snelheid *Asi*, die voortbrengt de warmte *Asimbe*, letterlijk de energie, het ‘wezen-evenbeeld’ van snelheid (op zich zelf) Snelheid, beweging enz. stellen tevens schier eenzelfde begrip voor als geluid, of zooals de Pujai zich uitdrukte: zonder beweging geen geluid; waar er een maisspier *awasi* (zucht, beweging, wil, snelheid, zelf is, moet er ook een maisvogel *akawe* (kiem, spraak-, klanken) enz, bestaan. Een ander symbool van een wil-zelf-snelheid is de IJsvogel *Kawasi*, die als een pijl in het water schiet ter vervolging van visschen *woto* (levens, vragen enz.). Hij vormt het zinnebeeld

(5) Van den God der Toltecs *Quetzalcoatl*, de Trogon of Vogelslang, de stichter van Tollan (onderwijs) wordt gezegd dat hij was de prins der zangvogels, van welke ontelbaren hem op zijne tochten vergezelden. In de Car. symbolen is de zanggeest vervat ook in de *Awala-jumu* en de *Kulasili-jumu*, de Lijstergeest of bekoring.

van *succes*, zoowel als van *successie*. In de Hindoetaal vinden wij *awaz*, geluid, toon en in Sanskriet *svara* (klinkers) en *tan* (toon) Car. *ata*, het materieele van *ete* heeten, en *eti* naam. Maar materieele kleur, cijfer, schrift en harmonie worden in de Car. philosophie aangeduid als *mala*, waarvan het symbool vormt den pujairatel of *malakan*. Verder geldt als symbool van woord, geluid, gedachten een groote pad of kikvorsch *Wale-ko* (*wale* zang, *ko* gebod) eenzelfde begrip als wij vinden bij de Maya's, waar de kikvorsch *Uo* heet in verband met *uooh*, letter, boek en voorgesteld wordt als vallende met water (gedachten) uit de lucht enz. Een andere naam voor de kikvorsch als drager van het Woord was *much* (Car. maagdelijke germinatie, mogelijk in connectie met *muan* wolkachtig (vruchtbaarheid, vervulling) en met *Moan* volgens Forstemann het teeken der Pleiaden.

De A en de U of *Au* duiden tevens aan het begrip 'Ik' evenals *Oa* of *Wa*, welke schier synoniemen zijn van *Sa* en *As*.

Bij de Arowakken geldt M of *Ma* als de ontkenning. *Nua* beteekent mijzelve, ikzelf.

Het geheele alphabet vormt symb. een ongelijkarmig kruis, een ruit-vierkant, de reflectie, de spiegel-, de spijker in het brein (en het hart) dat gelijk een spiegel kruiselings door de oogen werkt. Deze Eenheid ligt ten grondslag van alle denken, alle tijden, het harmonie-centrum, waar alle kennis, herinnering *ku* zich realiseert tot kiem en spraak *ka*.

Het Geheel is gelijk water, de tijd, de gedachten, vloeiend, suizend, zuigend, draaiend, een liquidatie, gelijk de liquid toonen, de liquid eenheid, de melodie der harmonie *wale* vormen, gebonden aan een wet van 12-13 toonen, elk op zichzelve een eenheid. Elk is een luis *omu*, een dronk *woku*, een visch *woto*, een gedachte *onu*, een droom *one*, een schepsel *wotopo*. Maar alle vloeien uit, zijn verbonden aan één spiegeling *wene*, één Kruis *Patone*, één bronwel *jene* (Maya *chen*), die alles en allen tint. Hoe dan ook de gedachten zich verwijderen, gelijk de woelingen in een waterval, vormende draaikolken om den steenrots, zij zijn toch gebonden aan één Wet, één Bron, gelijk de wereldbollen aan de Zon,[6] gelijk zaden in één vrucht, gelijk vruchten van één boom door één stam gevoed, trekkende zijne levenssappen uit dezelfde wortels. Zonder wortel geen boom, zonder boom geen wortels.

(6) In den Bijbel wordt van Jezus gezegd: In Hem opent zich de fontein, die springt tot in het eeuwige leven, en stroomen van levend water vloeien af van Zijn Lichaam.

Het centrum of focus van het Alphabet-Kruis wordt gevormd door het woord *Iku*, hetgeen in het Car. beteekent: ‘zeggen, eigen ik, verlichte herinnering’, tevens ontkieming enz.

Ik in de Maya taal duidt aan ‘wind, adem, leven, ziel in verband met ster *Ek*. Car. *Siliko*, hetgeen eveneens op een gelijk begrip doelt. In de Maya symbolen stelt *Ik* voor ‘een centrum van vuur een ontbrandende kiem (Car. *iki, ki* een vuur of lichtkiem, Ar. *iki*, vuur). *Ix* is het vrouwelijke; *xüx* zijn graankorrels, kiemen, aangegeven als een rij puntjes' het symbool van spraak, van taal (*ak*); *Ku*, een god, een heilige; *Hunab Ku* de Een-God, die boven alle andere *Ku's* stond. Van Hem werden geen beelden gemaakt, wijl Hij als Allerhoogste, het Geestelijke zonder lichaam, gold. Deze naam *Ku* staat duidelijk in verband met *kuc* ei, kiem, *cux* leven, *cun* kunde enz. Ku komt ook voor in den naam *Cuculkan*, de Maya God van Licht, van Wien het Calender-systeem afstamt. Zijn naam beduidt *Cucul*, de Trogon, en *kan* slang, eenzelfde begrip als vervat in *Quetzalcoatl* der *Aztecs* en *Kukumatz* der Quiches. In de Tzental cal. staat hij in symb. verband met het getal 7. Hij komt voor boven het kruistablet te Palenque. Ook bij de Car. is de Trogon *Ulukuwa*, de Schrift- en Talenvogel, een zeer hoog symbool evenals bij de Arowakken, bij wie hij als de Pujaivogel wordt beschouwd.

Bij de Ar. geldt tevens *Ku* als een wortelsyllabe van *Kuja* of *Koja* een ster, een kiem, gelijk de *Jumu* der Car.; *ka- ke* duidt aan ‘bestaan, leven. In de Maya taal komt *kak* voor als vuur, *kan* graan, kiemen, spraak enz., *kin* is de zon. *Ko* der Car. beteekent ‘gebod, gaan’ evenals bij de Maya's.

Het vorenstaande is onmogelijk toevallig evenmin als het feit dat bij de Maya's enz. *Ik* in verband gebracht wordt met het z.g. wind-kruis, dat in werkelijkheid de ontbranding, het zielekruis (het alphabet) voorstelt. Brasseur noemt het teeken een bloem (Car. maagdelijkheid) omdat het soms wordt voorgesteld (Cod. Tro. pp, 5* 6* etc.) met ontspruitende bladeren (de Car. kiemwerking *ik* of *ki*) Volgens Brinton echter duidt de teekening aan ‘the spirit of life coming forth’. Het teeken komt soms voor als superfix van de *Kan* (slang, spraak enz.) (Cod. Cort. p. 37 etc.). Het symbool van spraak wordt ook voorgesteld als twee met den rug naar elkander staande van onder verbonden vraagteekens waaronder een cirkel gevormd door 11 puntjes met een kleineren cirkel of eivorm als centrum (evenals de O in bisschop Landa's alphabet en op de voorhoofden der afgodsbeelden.

N.B. Men onthoude, dat de vorm van een vraagteeken of een spiraal bij de Car. eveneens een vraag, vervulling *OE* enz. voorstelt in verband met den Boom van Vragen enz. *Wewe-jumu*, de loswinding der Tijdslang enz.

Het spreekt vanzelf, dat de begrippen in de letters vervat slechts generalisaties zijn, als het ware de oorspronkelijke concentratie punten waaruit de gedachten voortspruiten en ook ontstonden, hun oorsprong. De Car. Pujai teekent deze oorspronkelijke begrippen o.m. als 12puntjes *Siliko elepipio* (zie ald.) of 12 cirkeltjes vormende een Kruis en noemt dit *Epetembo*- of wel *Silitio mere*. Evenzoo als een cirkelster met 12 punten enz. Onwillekeurig stelt men dan ook de vraag: doelt dit op een komend of een verloren alphabet? Wat bedoelt dan de Ind. Pujai met zijn opmerking dat er een *mu* bestaat die alle woorden oplost, maar dat al ware hij geneigd het geheim te verraden, hij toch niet in staat zou zijn zich begrijpelijk te maken omdat deze grondbegrippen alleen ‘gedacht’ kunnen worden. Zie ook *Okojumu Imbatale*, het gekruizigde aangezicht van den Tijd enz.

De Caraiben nabij Cumana vereerden volgens Las Casas zooals te voren aangehaald, een kruis + met een *centrum* van vuur, lang voor de komst der blanken in Amerika(5). Brinton brengt dit terug op de vier windstreken, maar een ieder, die dit werk leest, zal begrijpen dat er behalve dat, ook nog een veel diepere betekenis in het Kruis lag opgesloten.

Wat is eenvoudiger dan het begin van Rede en Reden voor te stellen als een lijn, een kromming en een Kruispunt vervat in één Cirkelwet? Een Unicel, een bol, waarin een wortelharmonie van taal, van geluid, van kleur? En dat de gedachte, de cel, het begin, het Geheel, volmaakt geschapen werden, gelijk een beeld in een druppel water gespiegeld? En waarom zou een Indiaan daartoe niet in staat zijn? Vordert het dan een bijzonder verstand om zich zulk een denkbeeld te vormen? Of zou het verstand alleen tot een Newton of een Copernicus onder de blanken beperkt zijn?

Wij betwijfelen dit ten zeerste en zijn ten volle overtuigd, dat er overal wijsgeeren bestaan en bestaan hebben, in alle standen, onder alle volken van *alle* kleuren.

(5) Historia Apologica M S. cap. 125

Tamomereke Aula.
Ta-mo-mere-ke! *Noke-ko amola ma hn*?
K-aiu to ja Ta-mo-mere-ke-me, Au kapu, Au o wa.
Au Ta-mo-mere-ke kapu po wala-lo. Iro-to no ma-me Ta-mo-mere-ke-me eia to tome. Tamusi amujombo te kapu po wala tirapa man. Au Tamusi aniali imere tano. Au penalo, An ereme, Au ero-me-no, Au o-kabu, An o wa, Au weia-niera.

Het Woord van den Cirkel.
O! Cirkel! Wie zijt gij?
Gij noemt mij cirkel, maar dat is niet mijne Ikheid.
Ik ben de Cirkel met teekeningen (letters enz.) en dat is mijne Eenheid.
Zoo als ik gemaakt (gesproken) wordt, zoo is mijn vorm. Daarom noemen ze mij ronddeelen, kringen en evenbeelden. Zooals God mij plaatste, zoo vormt Hij mij weer. Ik ben God's hand (gedachte) vol berekeningen. Ik ben het verleden, het heden, het toekomende, het oneindige. Ik ben Ik, en dat is mijne Eenheid.

De symbolische uitlegging in het vorenstaande vervat, luidt als volgt; *Ta-mo-mere-ke* stelt voor de omringende ruimte, omhulsel *mo* met figuren, berekeningen, kleuren enz. *mere* van *kapu* hemel. *Wa-la-lo* is de levensvervulling *lo* (tevens het verleden) der *wala* soorten, levensvormen enz. *Tamusi amujombo te kapu* beteekent de verbinding met God. De Gedachten hand doelt op de cirkelstralen met kleuren, letters enz, in het Zonlicht. *Kapu* is tevens het gemaakte, gesprokene, zwart en wit, kiem *ka* en force *pu*.

Peposi Aula.
Peposi-jumu! Noke-ko amolo ma hn?
K-aiu to ja Peposi-jumu, Au Peposi kapu, Au o wa.
Au Peposi, ta-mo-mere-ke aniali weia-nie, Tuna ka no Okojumu alinia tulu. Au weia-niera, Au o wa. Mapono-ko te jeia to ja sipiali-me, Okojumu jeia to ja alinia-tu me, Au o wa. Au Okojumu kapu-jali, Au weia-niera.

Het Woord van het Pentagon.
Pentagon! wie zijt gij?
Gij noemt mij Pentagon, maar dat ben ik niet, Ik vervul mijzelve.
Ik ben het Pentagon, de Cirkel-hand (gedachte) eenheid. Ik ben de pan van den Slangegeest in het water. Dat is mijne Eenheid,

die mij vervult. Zij op het droge land noemen mij Rog. Ik ben de pan van den Slangegeest. Ik vervul mijzelve. Ik ben het touw van den moedergeest der wateren, dat is mijne Eenheid.

Het Pentagon is een vijfpuntige ster in een Cirkel en stelt het symbool voor van de werkende Hand, de Gedachte die zich in stof realiseert. De *sipiali* of *sipari* is een rogsoort, een platte visch, die als het symbool staat van de pan, het aardewerk *alinia* (klei) van den Tijdgeest Okojumu, die de lichamelijke evenbeelden bakt (realiseert) in klei *alinia*, te beginnen en eindigende met den mensch *Kalinia*, m.a.w. de symb. pan waarin door de Gedachte in den tijd de levensvormen in slijk gebakken worden.

Ook in de achterstaande legenden en uitlegging der hieroglyphen komt het begrip voor van het maken (d.w.z. spreken) van Indianen in klei en de geestelijke pan *alinia-tu* van den Slange of Tijdgeest, voorstellende een wiel dat wederom als symbool de 'wil' teruggeeft Maar dit Tijd-wiel zooals de Pujai zich uitdrukte is niet precies hetzelfde als wat de blanken onder dagen, uren enz. verstaan, doch een oneindige opvolging van dag en nacht, welke altijd de *lote-n* d.w.z. de terminatie van het verleden voorstellen, van herhalingen in stof. De blanken hebben hun *tem* (v.h. eng. time) en hun toekomst; voor ons, Roodhuiden zijn verleden, toekomst en heden één, *Au o Wa*. Ik ben Ik, de *o-kabu*, de cirkel-eenheid van Avond- en Morgenster, de *Monumbo*, d.w.z. het zijn of wezen *mbo* der Gedachte, reflectie, of vervulling *nu, na* in de ruimte *mo*. waarover nader.

Patone Aula.
Patone-jumu! *Noke ko amolo ma hn*?
K-aiu to ja Patone-me, Au Patone kapu, Au o wa.
Au Patone weia-nie. Ase tupo weio-mbo Patone weia-nie. Patone no me jeia toto ma-me, Au ase kupo naka je ipio. Au owalirana uie ema janie, uie Iku imiakeli. Au weia-niera, Au o wa.

Het Woord van het Kruis.
Kruis-grondslag! Wie zijt gij?
Gij noemt mij Kruis, maar ik ben geen Kruis. Ik vervul mijzelve.
Ik ben de aardsche Kruis-eenheid, de Kruis-spiegeling, de kruisende droom, maar omdat de een den ander kruist, noemen ze mij de een over den ander.
Ik ben de kruisende Wil op elkander. *Ik* vereenig mij steeds in het midden, de Ik-, de Einde-doorn, de Gelijkenis. Dat is mijne Eenheid, die mij vervult.

Ti-pipia-pi-ta-ke; *Oluwa potelu Aula*.
Potelu-jumu. Noke-ko amolo ma hn?
K-aiu to ja Potelu-me, Au Potelu kapu, Au o wa.
Au tu pipia pipia ke wa, Au weia-nie, Kapu-pombo wala-lo, Peposi tano, Tamomereke tano.

Het Woord van den Driehoek.
Hoek-grondslag! wie zijt gij?
Gij noemt mij hoek, maar ik ben geen hoek, ik vervul mijzelve.
Ik ben de materieele lichtpunt, dat is mijne Eenheid. Zoo is mijn vorm, die het Pentagon en den Cirkel vult.

De hoek *potelu* is het symbool of liever de letterlijke opvatting van kracht en afstand als vervat in den Driehoek, die na den gespannen boog als de eerste eenheid in vereenigde macht en begrensde oppervlakte geldt. *Pipia pipia* zijn de ontstekingen, de hoekpunten, lichtpijlpunten gevormd o.m. door de sterren nan den hemel, welke door onzichtbare lijnen driehoeken vormen in pentagons, spiralen enz. welke de oneindige *Ta-mo-meve-ke* en de tijden vullen.

De overige figuren worden aangeduid door hun namen en het achtervoegsel *kapupombo*, het maaksel, het hemel-wezen enz., en *wala-lo* de levensvorm, de overdraging, het passeeren van een figuur naar een ander.

Tamusi Aula.
Tamusi! *Noke ko Amolo ma hn*?
K-aiu to ja Tamusi-me, Au Tamusi kapu, Au o Wa, Au Owi.
Au Tamusi, ta-mo-mere-ke tama, Au u Wa. Akanamombo. Nono kanenembo Au Wa Tamusi. Au olema-li-ko k-enenembo, Au A. Nono maro kapu kapupombo i Wa. Amania lo meja tonie mejanie. Ero Nono tupo Au etio-ko ma-me. Papolo aj-emepa s-amombo i Wa. Aka-pu sa W-einio. Jupa aj-mando ko me Nono tupo. Au Tamusi, Au Oei, AO OA.

Het Woord van God (*de Cirkel-wil*).
O! Stamvader! Wie zijt Gij?
Gij noemt mij zoo, maar Ik ben niet zoo, Ik vervul Mijzelve, Ik ben Een.
Ik werk in de ruimte (cirkel) met berekeningen enz. Ik vereenig Mijzelve.
Ik heb gemaakt (gesproken). Ik, God heb de wereld in aanzijn gesproken (gebracht). Ik heb den levensadem verwekt (in geblazen), Ik, de A. Hemel en aarde heb Ik in aanzijn gebracht

> (gesproken). Uit het slijk (den akker) heb Ik u voortgebracht. Op aarde heb ik ti geschapen. Ik heb u alle grondslagen geleerd. Alle werk om te volbrengen. Het gezamenlijk geestelijk zijn is Mijn Gebod op aarde. Ik ben God. Ik ben *Een*. Ik ben Ik, de A en de O.

Het spreekt van zelf, dat het vorenstaande slechts bij benadering is teruggegeven. Om de tallooze symbolen in de woorden vervat te ontleden, moet men elk afzonderlijk nagaan. Dan eerst zal men recht begrijpen welke meesterlijke logica de zg. barbaar in elken regel heeft uitgedrukt.

De Cirkel als het Kruis, de Ruit, de Driehoek, de Tijd, komt overal in het Pujai-systeem voor. De pujairatel geeft terug een cirkel bol met steentjes voorstellende de grondbegrippen erin, en letters, harmonien enz. erop. De hoed van den Pujai is het Cirkel-Zon-symbool. De pujai leerplaatsen zijn cirkels van steenen. De pujai-hut heeft een cirkelvorm. De dansen geschieden in cirkels, waarbij druppels gesprenkeld worden. Gedurende zijn leertijd eet de Pujai het eten in cirkels. Het jaarfeest of dankfeest van Tamusi geschiedt in een cirkelvormige, draaiende hut. Zie verder de beschrijving van het ingewikkelde pujai-systeem alsook de Ind. sterrekunde (*silico*).

De vorenstaande 12-13 letters gelijk de manen van een jaar, vormen het grond systeem, waarop de Caraibische taal gebaseerd is, daargelaten of de taal door menschen werd samengesteld zoodat het Alphabet erdoor ontstond of dat dit de taal vormde, alzoo een even natuurlijk proces van terugvalling op de Unicel, die de Alphabet of liever Geluid-eenheid uitmaakt, zoowel in het Oneindige als in het Nietige Dit is de Car. philosophie van het nietige dat tevens het machtige voorstelt. Daarom zijn in de taal de woorden voor hoekpunt en macht, groo*t* enz. synoniemen, aangeduid als *potelu*. De Aarde heet *Nono potelu* omdat zij slechts een hoekpunt, tevens een machtige, groote vervulling voorstelt (gelijk elke ster) van het geheel.

Toch worden de letters H, J, W, K, G en D ook in de spreektaal gebruikt, hoewel min of meer onzeker, d.w.z. ondergeschikt, schier synoniemen van de overigen.

H, een ademzucht, een verspreiding.

J, een samensmelting van I en E.

W, een werkende, l.o. z verdubbelende O.

R, een trillende L.

G, een gelijktijdig uitspreken van O en K.

D, een gelijktijdig uitspreken van O en T.

De F of V welke de 20ste letter zouden vormen tot voleindiging van *Owi Kalinia*, een mensch, de spraak in klei, worden zelden of

nooit in de taal gebruikt. Toch wel beschouwd, de E als een I, de U als een O aannemende, bestaan er 9 grondbegrippen vervat in tien letters OIA. SLKTNPM.

Prof. Whitney geeft op, dat in de oudste Indo-Europeesche talen het alphabet bestond uit 3 klinkers en 12 medeklinkers t.w. *i, a, u*, en *l, r, m, n, h, s, d, t, g, k, p, b*. De aspiratie werd gevormd door samenvoeging bv. *kh, th, ph, gh* enz. Hij noemt dit een 'scanty scheme of articulation'.

Nemen wij uit de voorgaande letters, de *r, h, d, g* en *b*, dan geeft het overblijvende vrijwel terug het Car. philosophische grond-alphabet. Opmerking verdient het tevens, dat in de lijst de *v* en *f* ontbreken, precies als in de Car. taal.

Dat echter deze oorspronkelijke klanken 'a scanty scheme' zouden voorstellen, zien wij niet in om de eenvoudige reden, dat alle woorden en alle klanken door het oorspronkelijk alphabet kunnen weergegeven worden. B.v. in het hollandsch zouden in de spreektaal woorden met een *z* deze wel door *s* kunnen worden vervangen, zonder klank-verwarring; evenzoo *g* en *ch* als in *lag* en *lach* enz. Het verschil geldt alleen voor de schrijftaal. Natuurlijk als wij o.a. taal-ontwikkeling vervat *willen* zien in zulke begrippen als *de* vrouwelijke dij, *den* mannelijke*n* neus en *het* onzijdig haar, dan moet de moderne taal het van die onzer primitieve voorouders afwinnen. Wij vertelden eens het vorenstaande over vr. m. en onz. aan een Car. Pujai, die toen op heel barbaarsche wijze in lachen uitbarstte. De logica ervan vatten, kon hij onmogelijk. Wie kan??

Evenmin als het begrip, dat *hij*, die het alphabet zoo beoordeelt knapper en volmaakter zou zijn dan Hij. die letter en cijfer uitvond het eerst uitsprak!

Verder schrijft Prof. W.: 'the opinion of those who hold that the whole structure of a language was produced at a single stroke is absolutely opposed to all the known facts of linguistic history; it has no inductive basis whatever: it rests upon arbitrary assumption, and is supported by *a priori* reasoning'. Hiertegen voeren wij aan, dat dan de plotselinge werking van den bliksem, alsook de plotselinge afzetting van een menschenkiem eveneens op assumptie berusten, in strijd met de gradueele ontwikkeling.

Het vorenstaande geeft op beknopte wijze terug, wat naar Car. opvatting de harmonie der Alphabet-Eenheid vormt. *Mu* is de grondslag, de maagdelijkheid, de cel van alles, en schier een synoniem begrip met *Bu*, de geestelijke schaamte. Zij vormt de korrel, de maat

Ma (Sanskriet *ma*) en de verbinding *Mu* (Sanskriet *mu*) tevens het zijn of wezen *Bu* (Skt. bhu).

Alles wat in stof materie *ma* bestaat, heeft een afzonderlijke *mu* is een ander *amu*, een atoom, eeu soort enz. Zij stellen voor de geestelijke cirkels *jumu* van het lichaam *jamu* van *jana*, gelijk in het hollandsch elk beest zijn geest- en elk lichaam zijn licht, zijn naam bezit.

Want, zegt de roode denker, de 0-to, vragen, vormen *ete*, heeten en *eti* de naam, in *itiu*, de namenvereeniging, het geschapene of groeiende, dat waar *tia* wordt. Maar waarheid kan alleen dat zijn wat geschied is, daarom heet de waarheid *tia-lo*, want zij vormt het gepasseerde *lo* van de realisatie *tia*, als vervat in *Tialono*, de Mensch.

De beschaafde, kundige blanken noemen deze begrippen ongerijmdheden, animisme enz., de donkere philosoof zegt: even zeker als de kleurpijlen of trillingen in het licht een kleuren-harmonie-lijn vormen (gelijk de regenboog), gelijk de toonen in muziek, zoo wordt ook elke *le-mu* levenscel aangetrokken door wat het meest met haar harmonieert, sympathiseert, wat haar het meest aantrekt, het evenbeeld, het spiegel-kleurenbeeld, zoowel als geestelijk als lichamelijk voedsel, (heeten en eten)

De letters als een trillende lijn *leri* of staf *apo* gespannen, bezitten toch in grondslag de spiraal-bol-werking. Zij vormen twee aan elkander verbonden bollen, de klinkers + de medeklinkers met de snelling *s* als centrum-zelf-beweging of wil. Deze stimulatiein het centrum *ira* of *ila*, heet o.m. *as*- of *ase* (ase-kupo) en staat in verband met het symb. been van Epetembo, *osaire* en met de Zevenster *Siliko*, waarover nader. Eenzelfde begrippen vinden wij terug in de *Asema* der negers(?), *Sorotaru* of *Asu-ta-loko* der Arowakken *Zotz* der Maya's alsmede de Vampier[8] incubis en succubis van het Oosten, inzuigen en uitblazen (ademen), de force van aantrekking en afstooting der moderne wetenschap.

In het Sanskriet vinden wij ademen (the vital breath) of asem aangeduid als *asu* in verband met *as* zijn. wezen, zelf associatie enz. In Hindoe tevens *asl* oorsprong, *asr* tijd, *asar, zor, fauj* force, *asp* paard, *asrj* bloed enz.

De inwinding, ontkieming, lossnijding geschiedt bij de 8ste letter, de K. als een gevolg van de trilling *r* in de L. De onderste bol

(8) In dit woord vinden wij duidelijk het lat. enz. *pyr*- vuur, wel wat gelijkend op het Car. *pere*. *Pi* in het Car, is een vuurpunt, force, *pire* beteekent rood. Het is mogelijk, dat *pyr*- in verband staat met *im-pirium* dominatie. Phyrra was de Griek. Eva.

wordt dan min of meer iets op zich zelf, *ase-ke*, zooals de Pujai zich uitdrukte. De connectie *k-* neemt mede de Gelijkenis

De 2 bol-vervullingen vormen weder één symb. bolwerking vervat o.m. in de witte, navellooze ongeboren vrouw *Okojumu* (Ar. *Huliu*), letterlijk *Oko* twee, de balans, *jumu* geestelijke lichamen cellen enz. tevens de *Mu* van *Okoju* de slang. Zij stelt voor de bekorende (aantrekkende en afstootende) maagdelijke tijd, de Eenheid van avond en morgenster (ik ben ik) de eeuwigheid, die gelijk de *Okoju* (slang) jaarlijks van huid vervelt, vervult. Zij staat tevens in nauw verband met de 6 eenheid van den Cirkel of de *Weiuma* welke eveneens het begrip twee vereenigingen, de Drie Eenheid *Weiu* en het evenbeeld *ma* teruggeeft, en als het ware de lichtforce of verbinding voorstelt van Zon en Maan, Licht en Stof.

De Okojumu brengt voort de symb. tweelingen *Ase-monu* d.w.z. twee cellen, twee bloedcellen, twee vervullingen, twee gedachten te gelijk van Eén Zelf, gelijk een eierschaal met twee dooiers erin.

Het kruispunt *Mbo* van de 2 bollen, de punt aan den ondersten bol heet ook *Okope* de pijl, de persing, de force-transmissie, de punt van twee en geeft schier eenzelfde begrip terug als *ase*, nl. incubis en succubis in nauw verband met *lere*, (letterlijk de herleving, de herrijzing zooals in *erena*) de bloeddrinkende Vleermuizen (Desmonus sp.) De naam wordt ook uitgesproken als *Okowpere* of *Okoupere*, de vrucht *pere* van twee *oko* willen, menschen *wo* of vereenigingen *u*. Het begrip erin vervat, laat zich denken als één druppel een vloeiing die zich in tweeën scheidt of vloeit, en doelt in grondslag op de 'generative principle' of Phallus, doch niet in zulk een plastischen zin, als het doorgaans wordt beschouwd.

Geen wonder dan ook, dat de Vrouw, de Kennis, Slang en de Vampier als één begrip vereenigd, overal in de wereld voorkomen als symbool van tijd, dood en opstanding enz. In de Maya manuscripten staat de Serpentgodin direct in verband met de Ratelslang *Tzab* (symb. tijd, de Pleiaden?) Zij komt zoowel voor als een oude vrouw als een jong meisje, doch steeds in connectie met regen en water (Car. vruchtbaarheid enz., gedachten). Ook *Xmucane* een andere godin wordt voorgesteld als een oude vrouw, de echtgenoote van *Cuculcan* (Trogonslang) met wie zij soms wordt aangeduid als zittende onder den Boom des Levens. Seler beschouwt haar als de Aardegodin en Brinton als de godin van den regenboog (Car. symb. geest en materie); de Avondster enz. Op sommige der Noord-Am. ruines is een geweldige slang weergegeven die een enorm ei uitbraakt de vervulling der tijden in een. Dit ei heet in de Car.

taal *imo* of *imio*, dat een synoniem vormt van zoon *imulu*. In het Arowaksch daarentegen heet ei *sa* evenals kind en beteekent ook ‘gaan’ (Sanskriet *sar*.) zooals in de oneindige *Kasa* de eeuwige oorzaak.

Overal in de Maya en andere manuscripten komt de Vampier-god voor o.a. door Dr. Dieseldorff aangeduid als het symbool van dood en morgenschemering. (symb. de doop en de herrijzing). De Cakchilkel god door hen uit *Tolan* (Tula) medegebracht, heette *Zotziha Chimalcan* de vleermuis, de vampier in verband met het wrijven van hout(adem) om vuur (kiem) te ontsteken. Verder met de onderwereld waar *Kama Zotz* de dooden opwacht, en den kop afbeet van *Hunahpu*, de Heer van Een Macht. De Vampier stond tevens in verband met het steenen mes (Car. de lossnijding *talipere*). Uit haar mond vloeit soms bloed (Car *munu* gedachten zwangerschap) in verband met de hieroglyph *kan* (kiem, spraak) slang en *kin* (zon enz.) Verder wordt zij voorgesteld als de inzuigster van licht, aangeduid als druppels enz. Seler wijdt een geheel artikel eraan getiteld ‘The Bat God of the Maya race’, waarop wij nader terugkomen.

De twee bollen vormen samen het mannelijke en het vrouwelijke teeken nl. een bol of eivorm, een cirkel of elips waaraan een lijn of pijl (ook slang) en een, waaraan een kruis. Beide vereenigd geven terug het verleden, het maansymbool enz. aangeduid als een cirkel met een kruis of vierkant erin of wel een achtarmig kruis. Maar het geheel vormt weer een inspiratie, de geest en het lichaam, dat zonder geest echter niet kan bestaan, gelijk een slapend *ono* persoon die leeft en ademt, maar toch gevoelloos, onwetend bestaat, omdat zijn Kruis, zijn Alphabet-spiegel rust. Dan vliegt de harmonie der tijden als droom *one* in eenige seconden, een oogenblik door zijn ontwakend brein, gelijk sterren aan den hemel, de klinkers en medeklinkers, gelijk een regen van druppels vullende kanalen, zwampen, rivieren en zeeën in de hersenen (gelijk de naald aan een phonograaf het spreken bepaalt, enz.) en de gedachte, de *onu* wordt weer gevormd tot *onumenga* of denken en spraak.

Het vorenstaande verklaart duidelijk het bij de Indianen zoo algemeen verspreide begrip, dat de geest van den vader afstamt en liet lichaam van de moeder, en dat het kind (d.w.z. geestelijk) gevoed wordt door de pulsatie of klopping, welke men kan opmerken aan den nog zachten schedel bij sommige pasgeboren kinderen m.a.w. daar zit de gedachte kiem die het lichaam regelt, zoowel in het nietigste wezen als in den mensch.

Het verklaart ook het begrip dat de geest door een stipje in den schedel in den droom het lichaam kan verlaten en dat iemand zijn

geest kan kwijt raken. Maar dit doelt op den spiegel in het brein hoewel het door onkundigen ook letterlijk opgevat wordt. M.a.w. de droom *one* naar Indiaansche philosophie, *bewijst* de scheppende kracht der letters, omdat hij ons ook verplaatst in toestanden, die wij nooit doorleefd hebben, en na onzen dood zal herscheppen. De adem vormt de pulsatie en deze is de Alpbabet-eenheid, het leven-gevende, het eeuwige, dat immer zal bestaan, zoolang beweging, kleur, tijd en geluid ons omringen zoolang het Licht in de Duisternis schijnt. Het spreekt van zelf, dat deze scheppende kracht der letters niet gebonden is aan wetten van schoonheid, zooals wij ze opvatten, maar dat de ineenvloeingen gelijk chemische verbindingen, gelijk droombeelden zich vormen tot draken, slangen enz.

Door den navel *boete* echter wordt de naam *ete*, vervuld, *verlicht*, zoowel lichamelijk als geestelijk, want de *naam* is het *lichaam*. De symbolische lossnijding van de navelstreng, lichaam van lichaam tijd van tijd zooals geschiedde bij de geboorte van Epetembo is hoogst merkwaardig (zie verder *boete*).

Overal in Guiana vinden wij in de sages vermeld van een liaan *simo* of draad waarmede de Roodhuiden vroeger aan den hemel verbonden waren. Verder het ontstaan van Indianen uit wormen *mu-sokolo*, stompen *unde* enz. waarover nader.

Bij de Maya's werd het begin of de vervulling van tijd aangeduid als twee honden met hangende tongen. Tusschen hen zijn een rij vraagteekens of spiralen (spraak of vervulling). Het symbool bij onze Caraiben is de liefde, tevens de begeerten, zuchten aangeduid door de hangende tong (taal). Het geheel geeft tevens het begrip ‘schaamteloos’ maar ook onschuld terug, want de onschuld is rein schaamteloos. Rechts van dit beeld kronkelt een geweldige slang met haar staart op de aarde rustende. Uithaar geopenden bek braakt zij een mensch uit, wiens oog een cirkel met een kruis erin voorstelt, de vervulling der tijden, de wil van Vader en Zoon elkander kruisende in het gekruisigde lichaam. In zijn hand houdt hij het symbool der nieuwe zon *yax kin* (Car. de kennis-reflexie het lichaam ontkiemende).

Het einde van tijd wordt op verschillende wijzen voorgesteld waarbij vooral opvalt de Maan *U* (Car. het Kruisgetal 4 of de vereeniging) het beeld van *Mam* (de cijfer). Verder een slangekop, (de tijd) voetindrukken enz., waaronder het teeken *pax* met de beteekenis ‘*het is geeindigd*’ (precies als het latijnsche *pace*).

Wij hebben in ons bezit een fraaie Arowaksche teekening voorstellende de vervulde tijd, nl. de *Kamudu* of Zonneboa. Rechts is

Mali, de moeder van kennis, in het midden de *Kamatala (*buffel-kaak*)* de symbolische voortteling kracht spraak het Zuiderkruis enz. Links is de *Yaware*, de regenboog, het symbolische verbond, de Cirkel-harmonie in het Licht, Woord en mensch.

Het vorenstaande verklaart wel het gebruik bekend als couvade *onemanomono*, zooveel als de droomgedachte slaap, maagdelijke vervulling en o.i. een herinnering aan *Epetembo* uit *Amuja* een maagd geboren. De couvade dagen heeten *Erema*, de herrijzing.

Het Car. Alphabet geeft tevens terug zoo iets als *betoomde* zwaartekracht, brute force macht (*atoom*-force) de toom van de A gelijk een boogschutter een pijl naar een begeerd doel richt.

In de oostersche mythologie vinden wij klaarblijkelijk eenzelfde begrippen terug, of wel de getemde olifant. Als centrum van de oude dierenriemen wordt de voorstelling aangetroffen van door menschen met een *toom* bestuurde paarden die een wagen trekken en de sages en begrippen van de Zonnepaarden (de *Asvin's*, volgens Muller de avond en morgen) zijn over geheel het Oosten bekend ‘ja de Arowakken zelfs kennen een dergelijke sage in verband met de symbolische tijdslang of het voortbestaan (zie Okojumu). Ook onder de Mexicanen enz. kwam het begrip voor van den hemel als gedragen door dieren, nl. tapirs in verband met de vier windstreken of bij de Aztecs als 6 tapirs de engelen van de lucht, dragers der hemelen, goden van regen. water, donder, bliksem en zonnestralen, precies eenzelfde begrip als dat der Car. die den tapir noemen *mai-puli*, d.w.z. *mai* materieele, *pu* force, *li* licht of *la* kleur enz. De Tapir geldt tevens als symbool van leven, voortbestaan, wellust zwaarte enz en evenals in de Maya symboliek komt hij voor in verband met den hond, uit welker huid, zoo luidt de sage, de vrouw voortkwam.

De voorstelling van den Tijd als een slang, een maagd, die tevens een oude vrouw, de moeder van kennis voorstelt, is hoogst merkwaardig. Immers ook onder beschaafden geldt de slang als symbool der eeuwigheid, terwijl het spreekwoord ‘tijd baart kennis’ algemeen bekend is. De tijd is onnoemlijk oud, hij is ongeboren (navelloos), hij baart voortdurend en toch, hij is en blijft steeds maagdelijk Een Arowaksche legende luidt dat een maagd eens met de Zon twee slangen baarde, die zich bij dag in boomen (*Ada*) voedden. De broeders doodden de slangen. maar uit hare rottende lichamen ontwikkelden zich wormen, die opgroeiden tot Kainema's (Caraiben) of bloedwrekers. (De twee slangen zijn de symb. Morgen- en Avondster). Een Car. legende luidt dat een maagd baarde de Zoon-eenheid van

7, de Zevenster, en toen omhoog steeg. Zij brengt op het Palm sterrebeeld, de *Awalajumu* of de symbolische soorten, het voortbestaan.

Het begrip van eene moedermaagd kwam overal in Amerika voor. De Aztec *Coatlicue, Xochiquetzal* en *Chimalcan* waren maagden. Van den God der Toltecs *Quetzalcoatl* alsook van *Manibozho* enz. werd gezegd, dat zij uit een maagd geboren waren. Tot zelfs bij de Indianen van Paraguay waren de eerste missionarissen verbaasd het begrip van de moedermaagd terug te vinden. Het celibaat was bekend bij vele Indianenstammen, w.o. de Arowakken. De Car. Pujai's mogen maanden lang de hut niet naderen, noch iets aannemen van een vrouw met een zuigeling enz.

Alzoo vormen de in volgorde geregelde klinkers en medeklinkers, elk de uitkomst van een harmonie. een berekening. De verbindingen van klinkers en medeklinkers cijfers enz. geschieden in geest zoowel als materie naar gelang de tijdbol zich vult en alles weer vereenigd wordt tot een punt, een harmonie. Dit punt is de vervulling der tijden, de vervulling van het Woord, der Woordeen-heden en der schepselen samengevat in den Mensch, de vadervrucht ons grootje of onze stamvader, door de Indianen aangeduid met den naam *Tamusi*, letterlijk de Wilgrondslag, de Atoom-stimulatie enz. of de materieele Naam-Cirkel-bol, de terminatie *ta* ‘in’, het genoemde, de soorten grondslagen *mu*, de maagdelijkheid of grond-cel *si* de scheppende wil of beweging. De naam *Tamusi, Tamu, Tamoi Itamulu* kwam overal in Amerika voor onder de Caraibische volken. *Ta* der Car. is *oloko* of *toloko* der Arowakken hetgeen beteekent letterlijk: Vervulling-mensch enz tevens het voorzetsel *in*. In den Kankantree of boom van Spraak en Kennis woont o.m. Ta Loko, een geest der Obiamannen onder de negers in verband tevens met *Wodu*, de slangeboom van kennis enz. of *Takini* der Car. en *Hiari* der Ar.

Tamusi geeft alzoo precies terug wat Adam in den bijbel moet zijn of Adapa der Babyloniers aangeduid als de kiem, de *germ* van van alle menschen. Met den taal-sleutel uitgelegd beteekent Adam zooveel als de gevormde cirkel M en *ada*, materieele namen, de werkingen *in* materie, stof. *Adapa* der Babylonische scheppingsgeschiedenis zou zijn het Materieele Naam-kruispunt; *Hada, Hadaja* of *Ada* (*da* = ik, mij) bij de Arowakken duidt aan hout, boom. stamboom (in verband met *Hadali, Hadajali* Ada-eli, de zon, God) hetgeen in het Car, *Wewe* (*wa* = ik mij) heet in verband met *Weiu* de zon. *Wewe* heeft tevens de meening van zuchten, hijgen gelijk de

aantrekking en afsto oting in het licht der zon, m.a.w. het vorenstaande toont mogelijk een gelijk verband aan als er in het hollandsch bestaat tusschen Adem en Adam.

Andere synoniemen van Tamusi of de eerste geestelijke stamvader of zijne herscheppingen zijn: *Alaritia* het ware levensonderwijs, *Alitialowa*, de drager der waarheid, *Tialono*, de realistische levensslaap of de vervullende of etende levenswaarheid.

De Pujai, die ons deze begrippen verklaarde, voegde eraan toe, dat de stamvader Tamusi (dus Adam) in de Maan werkt (de 13 letters) het Woord vullende de tijden tot één. Opmerking verdient het tevens dat wat bij de Caraiben 'het ware' *dia* of *tia* is, bij de Arowakken spraak of spreken beteekent, Car. *ka* (zie onze opmerking over het inguale verband van *k* en *t*).

Amum of *Atum* der Egyptenaren werd aangeduid als de verborgene, de schepper van alle dingen, die vóór alles was en waar alles na verloop van tijd weder terugkeert. Het symbool stelde voor een man met het hoofd verborgen onder een ramskop (de wil), hetgeen in het Egyptisch verborgenheid beteekent. De kleur van *Amum* was blauw, de levenskleur (precies als bij de Car. waar de blauwe kleur *tu-pulu-me* of *ta-pulu-pa* heet hetgeen innerlijke levensforce enz. beteekent). Het woord zelf duidt aan: 'dat wat aan het licht brengt of wel de eenvoudige invitatie 'kom!' (Car. O-ko, het gebod. Met dit woord zou door Amum *Osiris* en *Horus* (licht en de physische zon) geschapen zijn.

Bij de Maya's werd de schepping der wereld, zooveel als het aardsche paradijs aangeduid als *Hun Anhil*; de eerste mensch heette *Anum* (*lum* = aarde evenals *ma*), beide woorden volgens Brinton in verband met *anhel* d.w.z. 'recht staan'. *Hun anhil* zou dan beteekenen de 'Rechtstaande Een' (begin). Maar *Yum* in de Maya taal beteekent ook vader, heerscher (Car. *jumu* vader; Up vader *yum*' oud mensch *yum, ium*, omhulsel *iyom, yom*; taal *omil*). *Anum* zou zijn 'het aardsche gedachte-evenbeeld, de aardsche reflector, nominator der soort-instincten, het materieele van *onu*, de gedachte, het Oog.

Uit het vorenstaande blijkt dat al deze aanduidingen betrekking hebbende op de schepping van den eersten mensch moeilijk als toevallig kunnen aangemerkt worden. En dat *Tamusi* of *Tamu* Ar. *Kamu* (-*du*) Hindoo *Manu,* Babylonisch *Tammuz*, Egyptisch *Atmu, Amum* of *Atum*, Maya *Anum*, eenzelfde grondbegrippen teruggeven. En hoe wij het ook opvatten, de aanduiding *Adam* als materieele eerste mensch is een meesterlijke combinatie-vereeniging van letters

en wetenschappelijke begrippen even logisch als de grootschte philosophiën van den modernen tijd. Want dat Mozes moet geweten hebben, dat *Atum* (atomen) Car. aardsche terminator dersoort-instincten datgene teruggeeft wat vormt en waaruit was samengesteld *Adam* (aardsche determinator deraardsche soorten) komt ons onwederlegbaar voor; evenals de Caraibische aanduiding dat *Wajamu moet* voortbrengen *Waja-waja* m.a.w. dat de multiplicator (= maker) het aanzijn geeft aan de vermenigvuldigingen enz. tevens evenbeelden. Verder het verband dat er bestond tusschen *Oto, Ete* enz. tot in materie *Ata* in *Adam*, die namen gaf aan alle soorten naar hun aard. M.a w. het zaad, de zaadwerking is de naam van den volgroeiden boom en de vrucht, hoewel hiermede niet juist de naam appel of zoo bedoeld wordt maar een harmonie-eenheid, een grondslag welke door de *um* of *mu*, de *am* of *ma*, korrel of de materieele moeder opgroeit tot een tastbaar en voelbaar evenbeeld van den ingesloten grondnaam *tiamidi* enz. De boom is de *wala* van de *aula*, de *wale* in hem.

Geen wonder ook, dat bij de Babyloniërs, Egyptenaren enz. de letters en sommige woorden van het Alphabet tot afzonderlijke goden verheven werden maar dat Mozes spreekt van slechts één God, die alles en allen aan elkander bindt, nl. *Jehova* I-E-O-U-A de 5 klinkers enz. waarover nader.

En deze hoogst wetenschappelijke begrippen, onloochenbaar, omdat zij door den tijd bewezen worden, noemt Prof. Heinrich Zimmern van Mozes schrijvende ‘grenzende aan *pedanterie*’. Andere profes soren vertalen gedeelten uit de Babylonische scheppingsgeschiedenis als middelen tegen kiespijn enz. Terecht protesteert o.a. M. Fossey dan ook tegen deze letterlijke opvattingen. Terecht merkt Max Muller aan: ‘Everything becomes false, miraculous unmeaning, if we interpret the mighty words of the seers of old, in the shallow and feeble sense of modern chroniclers.’ In allen gevalle dit smalen van de boekmotten op den Bijbel dien zij trachten te verslinden, kan slechts hun eigen nietigheid aan het licht brengen, want het is slechts het omhulsel, het papier dat zij aantasten. Want de grondslagen van het Oude, zoowel als N. Test. zijn geen dogma's, die zich laten kneden, al naar gelang de wetenschappelijke mode het vordert. Hoe het ook zij, zoodra wij van een zintuig gebruik maken berust alle wetenschap op vergelijkingen of gelijkenissen, al worden de gevolgtrekkingen ook classificatie, analysis enz. genoemd. En de grootste wijsgeer is hij, die de beste origineele vergelijkingen kan

maken, en niet hij, die de gevolgtrekkingen van anderen napraat of naschrijft, en meer niet.

Volgens den rooden philosoof bestaat het begrip ‘onwaarheid’ niet zooals wij blanken het opvatten, omdat de menschelijke gedachte niet bij machte is iets uit te denken, dat niet reeds bestond in onderdeelen. Zelfs de gekste voorstelling zooals een vliegende Tapir bestaat in details uit waarheden, want zoowel de lucht als het vliegen zijn op zichzelve onloochenbare feiten, en hoe deze samen een onbestaanbaarheid kunnen vormen, is duister. Of geldt alleen dat wat wij stervelingen bij elkander zien of met onze zwakke handen aan elkander hebben gebonden slechts als waarheid? O, neen, wat wij zien en maken zijn de schoone punten evenals de spraak slechts de brokstukken der waarheid bevat, die zoo zij geheel gezien en gevoeld werd de onschuldige Gedrochlelijkheid ervan ten volle zou doen uitkomen. Ons leven, het leven is slechts een modderigen weg waar een ieder de schoonste en droogste plekken uitzoekt ten koste van anderen die in het slijk moeten waden. Er moeten tijden geweest zijn toen gevleugelde, monsterachtige Kaaimannen, slangen enz door de lucht vlogen, even zeker als dat thans een Vleermuis kan vliegen. En *dezelfde Gedachte*, de Tijd die voortbracht de vereeniging of soort, de *jumu* der *wala* van den huidigen Tapir, diezelfde gedachte vult den ether E en de materie overal. Het kan dus zeer best mogelijk zijn, dat in en om ons heen, vormende gedachte-combinaties bestaan even dwaas als de vliegende Tapir. Het is denkbaar, dat de *jumu* vervat in de ster aan den hemel, door ons Tapir-jumu genoemd, bewoond wordt door uitwendig geheel andere soort wezens dan Tapirs, zooals wij ze kennen. De gedrochtelijke monsters en visioenen, die wij in onze droomen zien, vormen den Tijd waaruit wij ontstonden die ons voortbracht, en moeten eens waar geweest zijn of waar worden in den eeuwigen Cirkel. De soorten, die wij thans opmerken zijn slechts positieve punten van spiraal-bollen vullende de oneindigheid, gelijk het zuigingscentrum de lijnpunt die ontstaat in een draaikolk in een vloeienden waterval of stroom. Maar onophoudelijk vormen zich nieuwe brandpunten, nieuwe snelheden, nieuwe vereenigingen, harmoniën *wale* die voortbrengen nieuwe materieele *wala* (levensvormen enz.) zoowel als de groote *Maipuli-jumu* als de kiemen of celwormen *Mu-sokolo* (bacteriën). En dat niet slechts hier op Aarde maar overal in het Oneindige. Is het dan onmogelijk dat er elders zoowel kleine als groote monsters bestaan, even zeker als dat een Vleermuis op onze aarde kan vliegen? En wijl één Cirkel-Wet den grondslag van alles en allen omvat, is het

niet onmogelijk, dat er in de Tapir-jumu thans zoo iets als gevleugelde Tapirs te vinden zijn, even zeker als dat er op dit tijdstip op Aarde vliegende zoogdieren bestaan. Elk *Ik* is uitwendig in harmonie met *zijn* omgeving waardoor hij leeft en denkt. Ware deze anders, *Ik* zou zich daarna moeten regelen. De Gedachte, die voortbracht den Tapir, kan hem ook vleugels geven. Onthoud dit wel, dat het lichaam van den Tapir-vorm iets even vlietends is als zijn naam *Maipuli*. Hij en zijn naam zullen maar aldoor in den tijd veranderen tot zij weer genaderd zijn bij het einde - d.w.z. de *jumu*, de oorsprong, het *Begin*, de ware *Naam*. De concentratie-lijn, de punt is gelijk de oneindigheid, de cirkel, de bol; een dag is gelijk de eeuwigheid. *Niets* bestaat niet, *niets* is *onmogelijk*; niets vormt het *negatief* van iets. God is *Niets*, het Oneindige en dat is alles. Vat het op, zooals u goeddunkt, het doelt maar op de theorie van een sage.... een savage. Het is de Cirkelleer van *Tamusi* (de Creating cel, germ van de wetenschap, de Christus, de Kern van de Kerk).

Maken wij thans als curiosum een korte vergelijking tusschen de Indiaansche philosophie over de Alphabet-harmonie, de Genesis (een grieksch woord) van Mozes en de hoogste, moderne wetenschappelijke theorien. In Vivat's encyclopedie staat dat alle pogingen om in het Alphahet eenig leidend beginsel te ontdekken, tot nu toe vruchteloos geweest zijn. Volgens de wetenschap kan het Leven of ‘leven’ samengevat worden in de volgende zinsnede:

An integration of matter and concomitant dissipation of motion during which the matter passes from an indefinite incoherent heterogeneity to a definite coherent homogeneity, and during which the retained motion undergoes a paralel transformation’.

Oppervlakkig schijnt het onmogelijk om tusschen deze geleerde uitdrukkingen en de eenvoudige beschrijving in het O.T. eenig verband te vinden. Nemen wij echter den naam homogeneity hetgeen beteekent ‘een uit oneindige onderdeelen bestaande eindigheid, als het ware een concentreering van beweging in materie, volgens Webster ‘uniformity of structure or material’. Het is een *geneity* van *homo*, welk woord, volgens Whitney op eenzelfden grondslag berust als *humus*, de aarde enz. en *humilis*, de nederige, alzoo ‘dat wat uit de aarde is samengesteld’. *Homo* heeft tevens de beteekenis ‘mensch’, precies als in den Bijbel Adam (de roodachtige) en Adama (de aarde stof) in verband met *dam* bloed enz. alsook de Car. *Kalina* en de roode klei *alina*, waaruit hij door den Tijd zou gebakken zijn of *Tialono*, de eerste mensch, in verband met *nono*, de aardestof of vervulling.

Volgen wij thans de Indiaansche harmoniewet, nl. dat welke veranderingen, ontbindingen en scheidingen er ook in den loop der tijden tusschen de letters van een woord, één begrip hebben plaats gevonden, de attractie-harmonie van de letters (d.w.z. klanken geluiden) onderling, de oorzaak zal zijn, dat het woord, na verloop van een mathematisch vastgesteld tijdperk of tijdvak evenals talen, volkeren, gebeurtenissen enz., weer gevormd wordt behoudens de wet van 4, met hetzelfde begrip, schier eenzelfde beteekenis, klank als voorheen, even zeker als de eeuwige cirkel-bol. M.a.w. elk woord, dat wij gebruiken ter aanduiding van een voorwerp heeft reeds eens bestaan ter aanduiding van *datzelfde* voorwerp + de? Het Geheel is een oneindige vermenigvuldiging, welker uitkomst altijd terugvalt op *oei* of gelijk 1 × 1 zichzelf altijd gelijk blijft. Er heeft slechts een stof wisseling plaats, omdat de *mu* altijd dezelfde blijft. Naar deze wet kan dus het woord *geneity* datgene zijn wat ontstaan is uit het begrip *genesis*, daargelaten wat vóór den tijd der eerste bijbelvertalers het woord *genesis* beteekend heeft. Dit woord moet tevens in harmonisch verband staan met de begrippen, ‘generalisation, genera enz., hetgeen inderdaad het geval is. Passen wij den taal sleutel op het woord toe, dan vinden wij *gene* de kennis, de beweging van kennis (genie), de transmissie der reflectie, de germ van denken = reflecteeren; *sis* zou zijn ‘wil, stimulatie enz. terwijl *ity* zou beteekenen ‘namen’dat wat *heet*, tevens dat wat toeneemt, groeit. *Homo* in het Car. taal-systeem beteekent de verspreidende cel-vulling, de evenbeeld-vervulling, omhulling en heeft eenzelfde phonetisch begrip als *womo* d.w.z. *wo* mensch, wording, (Maya *Uo Uooh* = letter woord) *mo* cel-vulling enz. Het woord komt voor o.m. in *Ta-mo-mere-ke* de Cirkelbol met letters, berekeningen enz. om ons heen en in ons, door *Tamosi* in beweging gebracht.

Het wetenschappelijke homogeneity geeft alzoo in alle opzichten dezelfde beteekenis terug als de uitlegging in het Car. systeem en de beschrijving in den Bijbel van Adam ‘die kan opgevat worden zoowel als de materieele *atomus* (*atum* der Egyptenaren) als de Mensch, het Schepsel.

In de voorrede van ons werk hebben wij beweerd, dat naar het ons voorkomt, de Car. taal-sleutel ook op andere talen schijnt te passen. Dit vordert eenige opheldering. Nemen wij bv. het Arysche wortelwoord *sta* staan, waarin een *s* voorkomt, die snelheid zou aangeven, lijnrecht in tegenspraak met het begrip ‘staan’

Toch is dit slechts schijnbaar wijl in de *s* tevens besloten ligt het begrip ‘zelf, stimulatie’, hetgeen vrijwel met ‘staan’ overeen-

komt. Immers om te staan, bestaan, moet een voorwerp een ‘zelf een zelfbeweging, wil enz. bezitten. In *ta* vinden wij met den Car. sleutel de ‘materieele terminatie; als syllabe beteekent het ‘in’ een daad-werking zooals b.v. voorkomt in het hollandsche te, dat, daar, dan, het fransche dans, Sanskriet demonstratie-wortel *tat ta* enz. In Pater van Coll's werk staat *ta* vertaald als het voorzetsel ‘in’, in de Goeje's lijst lezen wij tevens *oma ta*, op het pad. Uit deze aanduidingen blijkt duidelijk het begrip in ‘*ta*’ besloten, dat zich echter slechts bij benadering als ‘in’ laat opvatten. In allen gevalle de *s* als iets op zich zelf vinden wij terug in het Sanskriet *as*, zooals in *as-mi*, ik ben, mijzelf (Car. *ase-me*) en klaarblijkelijk ook in zulke woorden als pijl *ashu* (een snelheid enz. op zich zelf) of in het Arowaksche *sa* een ei, een kind enz. Het grondbegrip dus, vervat in *sta* (de klinker weggelaten) duidt aan een ‘zelf *s*, termi; natie *t*-’.

Uit het vorenstaande blijkt, dat het Arysche wortelwoord ‘sta’ in grondslag eenzelfde begrip voorstelt als in het Car. systeem. De belangrijkheid van zulk een overeenkomst is duidelijk. Immers aan het wortelwoord zijn honderden andere woorden verbonden, zooals b.v. het hollandsche ‘stand, bestaan, staan, stil, stroef, stijf enz. Evenzoo geldt het Car. begrip als een concentratie van andere woorden, die op de wortelsyllabe terugvallen. Inderdaad door te bewijzen dat *sta* der Arysche talen eenzelden grondslag aantoont als *sta* der Car. enz. wordt een soort overbrugging gevormd tusschen beide, op een hechteren grondslag berustende dan geheele lijsten gelijkluidende woorden uit Oostersche en West. talen.

Maar het spreekt van zelf, dat hij de vorming der woorden in verschillende talen behalve phonetische corruptie, het symbool een hoofdrol speelt, hetgeen tallooze uitdrukkingen doet ontstaan, zonder dat daarom het wortelbegrip in de letters vervat verandert. Het zou dus ongerijmd zijn om, zoo sommige woorden in sommige talen zich niet dadelijk met den sleutel laten oplossen, deze daarom te verwerpen. Wij, herhalen: het Car. begrip der wortelletters en syllabes, gebaseerd op de physische natuur, *moet* in grondslag waarheid bevatten. Buitendien, onze uitleggingen zijn slechts die van leeken.

In dit werk is maar als uitzondering van eenige Sanskriet of Arysche wortelwoorden melding gemaakt. Het grootste deel volgt in de woordenlijst der Car. taal. Hoe het ook zij, wij zullen zwart op wit bewijzen, dat het Caraibisch en het Sanskriet op één en denzelfden grondslag berusten.

Doch keeren wij tot ons onderwerp terug.

Dr. Morhardt vergelijkt de teekeningen van kinderen van 4, 5 jaar met die van barbaren en beweert verder, dat er een biogenetische wet bestaat, die zoowel op dieren als op menschen van toepassing is, nl. dat evenals elke kikvorsch een vischstadium gehad heeft gedurende zijne ontwikkeling, zoo ontwikkelt zich ook het embryo van den mensch, zoo ook zijne gedachten. Inderdaad het schrift is ontstaan uit primitief symbolisme.

Waar als het bovenstaande is, kan toch een tegenwerping gemaakt worden, nl. dat al mogen de teekeningen van barbaren nog zoo op die van kinderen gelijken, de gedachten in de teekening vervat die van den volwassen mensch zijn. Daarbij nog het feit, dat het voorbarig en ten hoogste ongerijmd is om naar een teekening door een wilde van dezen tijd in het schetsboek van een reiziger geteekend, het geheele menschdom van het verleden te oordeelen. Verder dat deze teekeningen dikwijls totaal verschillen van het voorwerp dat ze moeten voorstellen, zooals bv. de Caraib een schildpad teekent als drie aan elkander verbonden lijnen, een ruit enz. hooge tot nu onbegrepen symbolen. Dit schijnt Dr. M. zelf te begrijppen, want hij schrijft, dat in den strijd met zijn omgeving van mastodonten enz. de primitieve mensch evenveel intellect aan den dag moet gelegd hebben als de moderne geleerde, die in de geheimen der natuur tracht te dringen. It is certain, zegt hij, that all modern theories of the mental capacity of prehistoric man must be revised, for his intellect was of a higher type than we thought.

Dr. Russell Wallace in ‘Fortnightly Rev. gaat nog verder en beweert zelfs ‘that the evidence of history and the earliest monuments alike go to indicate that our intellectual and moral nature has not advanced to any perceptible degree..... On the other hand we find in the higher Pacific types men who, though savages as regards material progress are yet generally admitted to be - physically, intellectually, and morally - our equals ‘*if not our superiors*!!

Is het vorenstaande overdreven? Is het overdreven, dat Pater Sahagun (16de eeuw) over de Maya's, Aztecs handelende, hen noemt ‘een goed volk, deugdzaam, oprecht en eenvoudig, waarheidlievend kunstenaars en... eerbiedig voor hun goden’?

Pater van Coll, Bisschop Le Roy volgende, schrijft: ‘Eigenlijke Wilden, d.w.z. menschengroepen zonder wet of huisgezin enz. zijn er niet op de wereld. Wilden bestaan alleen in de kringen van onze beschaafde maatschappij en deze alleen is het, die wilden voortbrengt.’ Op blz. 583 van de Geg. enz. staat: In 1886 ontving schrijver dezes de volgende mededeeling van een zijner geachte

medebroeders: niettegenstaande ben ik naar de Boschnegers opgereisd. Bij eene vergelijking met de Caraibische Indianen, wint het dit beklagenswaardig volk verre in *zachtheid* en *welgemanierdheid*.

Tegen het vorenstaande voeren wij aan in naam onzer roode vrienden, dat o.a. Rodway hen noemt: nature's gentlemen.

De rechter Zurida, die omstreeks 1541-1560 in Mexico vertoefde schreef op verontwaardigde wijze over de meening als zouden de Aztecs barbaren zijn. Hij zeide, dat dit slechts kon beweerd worden door personen, die oppervlakkig het land en het volk kenden. Prescott beschouwt dezen geleerde als geloofwaardiger dan bv. Las Casas, die beweerde, dat de begrooting van Bisschop Zumarraga en anderen, als zouden er jaarlijks 20000 menschen in Mexico geofferd zijn, slechts de calculatie was van brigands, die hun eigen snoodheden trachtten te vergoelijken. Hij schat het aantal op niet meer dan 50!

In Pater v. Coll's werk blz. 626 lezen wij: de Indianen braden de lijken op een licht vuur en maken er een verschrikkelijk maal van. En verder.... 't Is merkwaardig en pleit ten voordeele der Indianen, dat er Franschen gevonden werden, die volstrekt niet tot de beschaafde maatschappij wenschten terug te keeren!

Uit het vorenstaande, dat de ‘geschiedenis’ moet voorstellen, blijkt duidelijk, dat deze niet altijd op onomstootelijke grondslagen berust. Eenzelfde tegenstrijdige begrippen vinden wij ook terug met betrekking tot de Maya manuscripten. B.v. sommige figuren door Forstemann en Brinton beschouwd als astronomische berekeningen, worden door Thomas en Seler aangeduid als een proces om brood te maken. Het spreekt van zelf, dat in deze hoogst geleerde blanke denkbeelden, de donkerhuidige als in het niet verdwijnt. Menigmalen konden schrijvers dan ook na het lezen van deze boeken, bij het beschouwen hunner Car. vrienden, niet nalaten te denken:

O! ces pauvres sages..... pardon sauvages.

De A en de O, het begin en het einde.

In verband met de Indiaansche force-wet der Cijfer-Drie-eenheid van 13, is het leven van Jezus Christus wonderbaar merkwaardig. Daargelaten alle te voren gebruikelijke tijdrekeningen, werd Hij geboren op den 25-26 December van het jaar 0.

Zijn geboorte was berekend en stond in verband met de Ster, welke de *drie* wijzen zagen in het Oosten (Alukuma of Morgenster der Caraïben of wel de drie sterren aan den band van den Orion).

Hij werd geboren in de 13-de maan *op den overgang* van den 360 (cirkel) tot 361sten dag. De 13de maan stelt in het Car. systeem voor het door 9 vervulde kruisgetal 4 (13=1+3), de U, de Vereeniging, welke zich herhaalt in de B, samen vormende BU, de balans-vereeniging, de force, de ondervinding, de schaamte enz.

De 360 dagen (stralen) vormen het *heilige Cirkeljaar* overal in de Maya en andere manuscripten en tijdrekeningen, bekend volgens Goodman, als *Ahau*, de Heer, de Lord, de Herrijzende; vooral op het merkwaardige kruistablet te Palenque. Volgens Seler rekenden de Maya's hun jaartelling te beginnen met 4 Ahau. Maar de letterlijke beteekenis van het woord wordt uitgelegd als de herrijzing Aha, de Heer Ah van *U*, de maan, de vereeniging, het halssnoer (rozenkrans?)[9] dat ook bij de Caraïben de vereeniging, tevens de Gelijkenis *Kelï*, de doorn, Man voorstelt. De Caraïben noemen de Cirkelperiode *Ta-mo-mere-ke* in verband met hun jaarfeest ter *opwekking* van *Tamusi*, genaamd *Nuno-ambokatopo* of Maanbreuk-lossnijding. De Maan *Nuno* is tevens de vervulling of Gedachte-reflectie.

De 25 Dec. was de datum van het zonnefeest der oude volken, terwijl de Kruisiging van Jezus vrijwel overeenkomt met den dag, waarop de Zon den equator kruist om weder naar het noorden terug te keeren.

Zooals te voren aangehaald wordt het sterrebeeld Orion door de equinox lijn gekruist. Dit sterrebeeld, het schoonste van den geheelen hemel stelt in de Car. mythologie een eenbeenigen man voor, de hemelsche bloedwreker of tevens het reine Oordeel. Vooral de drie sterren aan den band of gordel waren een kenteeken, waarnaar de Caraïben zich regelden evenals de Maya's. Bij de Car. heeten deze drie sterren *Ekunde* of *Ekumende* eenzelfden naam die

(9) Bij de Car. heet het halssnoer *eneka* of *enekala*, een naam die tevens beteekent 'de Gelijkenis' en gegeven wordt aan den top van den Boom van bestaan en kennis *Kumuku* evenals *Keli*.

gegeven wordt aan de omstraling der Zon en den band van den Regenboog.

Het woord ekunde geeft zooveel terug als *ek*, ik, eigen, *unde* romp, gedachte, vereeniging. De sabel des Orions heet *Apose*, de symb. toorts of staf, het Alphabet waarover te voren. Sirius, die de knie van het afgehakte been voorstelt, wordt genoemd *Epo koto-numbo* d.w.z. *epo* het stoffelijk wezen, *koto* de snijding, het gebod tot, en *numbo* het wezen der gedachte, de vervulling van tijd. De eenheid van drie zelve heet *Oluwa nombo owi. Elkunde* en *ekumende* beteekent tevens kunde, kennis, wijsheid (de wijzen uit het Oosten?) terwijl de kop des Orions, genaamd *Weiu*, doelt op de Zon, de Ind. Drie Eenheid meermalen geteekend als een Driehoek.

In de oostersche legenden wordt de Orion voorgesteld als volgende de Pleiaden en de Stier (force). De Car. legenden luiden dat Epetembo ging jagen naar *pundio* (Boschvarkens) en *maipuli* (Tapirs) beide woorden doelende op Licht, op brute force, dwaling en ondervinding, wellust enz.

Hij geldt tevens als schoonzoon *palimu* van zijn schoonmoeder *imenote* of *imenoja*, doelende op het begin of evenbeeld *ime-n* van alle dingen *ote* of *oja*, de kleurenterminatie *imeno-te*. Zij is tevens een oude vrouw, het *force* of wezen-gebod enz. tevens de *no-, na* (*vervulling*) van de nabalans *napoko*, wijl zij het was die de balans van tijd deed kantelen door het afhakken van het been van Epetembo. Met bliksemende oogen slingert zij haar donderaks.

Het woord *palimu*, doelt letterlijk op *p-ali* dracht, kind, kracht, en *mu* rein, alzoo maagdelijke dracht. De schoondochter daarentegen is de moederdracht *palisano* of dracht der begeerten, liefde *sano*. De Car. Heilige Geest heet *Tamusi-siano*, en het Paradijs *Palima*.

Palimu staat ook volgens den Pujaî direct in verband met *Palamu* hef teeken des verbonds, van het verdrag, de regenboog en met de besnijdenis de *Talipere*, de overdracht van Licht of lossnijding van Schepping en schepsel De regenboog vormt den overgang, het kleurenbond tusschen licht en duister of geest en materie, van Woord en Lichaam, Pali is tevens het materieele begrip van *peli* de symb. vrucht, de leer enz., precies hetzelfde verband als er bestaat tusschen de holl. woorden vrucht vracht dracht, kracht enz.

Verder wordt *Palimu* aangehaald als de ‘drager’. Daarom, zeide de Pujaî, toen de blanken ezels in Suriname brachten, hebben wij ze terstond genoemd: *paliko* het gebod *ko*, van dracht *pali*, want zij zijn krachtig *palipe*. En, voegde de roode philosoof er glimla-

chend aan toe: ‘Werkelijk, Epetembo droeg het zwaarste van alle kruisen .... het SCHOONMOEDER-KRUIS.

In de legenden komt Epetembo voor als dragende het Zuider-kruis voorstellende een veeleischende, kribbige schoonmoeder; *taleke polema* zooals de Indiaan zich uitdrukte, en zijn relaas besloot met de woorden:

> Gebonden aan zijn *kamp*, zijn kluis,
> Draagt Hij nog steeds zijn Zuiderkruis.

Bij het nalezen van het vorenstaande moet men steeds in het oog houden, dat wijl naar Ind. opvatting het Woord steeds vervult, de geschiedenis van hun Messias als het ware een gelijk begrip, een herschepping voorstelt van de Scheppingsgeschiedenis, de eerste vrouw enz. Het familie-systeem toch der eerste menschen moet zeer gecompliceerd geweest zijn. O.a. gold de Ind. Eva als schoonmoeder van haar eigen zoon of liever haar zoon naar de *wet*, de wil.

Verder is nog merkwaardig dat de oude Egyptenaren eveneens een jaartelling bezaten van 360 dagen + 5 als toevoegsel. Zij regelden hun jaar naar de ster Sirius of Sothis (Silitio der Car?), welke ster de knie vormt van den Ind. Orion, die (met inbegrip van Procyon en Aldebaran) uit 12 sterren bestaat. Dit afgehaakte been stelt in de Car. philosophie de 13de letter, de balans + de B voor (de gebroken 13de maan). En toevallig als het moge klinken vinden wij in Rosette's alphabet werkelijk de B opgegeven als een ‘been’, terwijl bij de Maya's *eb, be* eveneens voestap te kennen geeft, terwijl de *p* voorkomt in het Sanskriet *pada* voet, in het holl. *pas* enz.

Even toevallig als b.v. dat wij in het Sanskriet aantreffen *vid* weten en *v-id* verdeelen, Hebreeuwsch *bin* weten en *bin* tusschen Car. *p-* ondervinding en p- verdeelen. Even toevallig als wanneer de wil, *isedie* bij iemand afgesneden, deze dwaalt, waggelt gelijk in physischen staat een ‘eenbeenigen man’.

Merkwaardig is het ook dat bij de Arowakken de dij geldt als het symbool van schaamte, in het Car. evenals force. voet, ondervinding aangeduid door de wortelsyllabes -b- of -p-. Evenzoo in het Ar. waar dij *buku* en schaamte *abu* heet, zoodat de naam *Mabuku* (de Ar. Epetembo) evengoed zou kunnen aanduiden de dijlooze als de schaamtelooze wijl in deze taal de *m-* de ontkenning bepaalt. Onder schaamtelooze wordt evenwel niet verstaan ‘zondaar’ doch ‘onschuldige’ want de onschuldige voelt geen schaamte noch schande, hoe vreeselijk hij ook gemarteld *abuku* wordt.

Volgens de eerste missionarissen in Mexico, o.a. de Paters Moto-

linia en Torquemada, begon het nieuwe jaar der Aztecs omstreeks begin Maart.

In het door Pater Sahagun samengeroepen congres van Mexikaansche geleerden, kwamen deze na eene lange beraadslaging tot de conclusie dat het nieuwe jaar begon met 2 Febr.

Er is reden te gelooven, voegt Seler eraan toe, dat dit doelt op het feest van den regengod *Tlaloc* wijl in Yucatan ongeveer eenzelfde begrip teruggevonden wordt in de beschrijving van Bisschop Landa met betrekking tot het feest der Maya's priesters ter eere van den regengod *Chac* (rood, kracht water). En merkwaardig genoeg, duidt de bisschop dit feest aan als 'Hernieuwing van den Tempel' of *Ocna*, welk woord door Seler wordt vertaald als *oc* intrede, *na* huis, waaraan wij nog toevoegen dat *oc* in de Maya taal tevens beteekent 'voet, been en *na* (naa) 'moeder'. Het feest vond plaats in de maanden *chen* de bron (Car. *jene*) en *yax*, kracht, vruchtbaarheid (Car. Lichaam-ontkieming). Het laatste woord wordt in Charencey's dict. opgegeven als het getal 9, terwijl chen de 9e maand voorstelt. Het teeken of de hieroglyph van deze laatste vertoont volgens Brinton een waterkruik (Car. *tumajene* of *tunajene*, zie blz. 70) dragende het teeken vloeiïng (fluid) *itz* = wijsheid als vervat in *Itzamna*, die van zich zelf zegt: '*itz en mujal*,[10] ik ben dat wat uit de wolken nederzijpelt.' (Car. de wil *it-s* 'gereflecteerd in *en*, het maagdelijk *mu*, lichaam *ja*, overdraging, enz. *al* of *l*).

Geen enkele andere godheid komt zôo menigvuldig in de Maya mythologie voor; in de Dresden Cod. alleen is hij ruim 130 malen geteekend. Brinton veronderstelt dat hij wel 'the Jove of their Pantheon' kan zijn. Hij wordt aangeduid in verband met de slang, als zittende op een, door een ingeslokt, of uit haar keel komende, (de tijd, die den gekruisigde voortbrengt). Hij draagt de staf (het alphabet), waarboven een hand, duidelijk doelende op den Leider, den Schepper. Zijn connectie is altijd met Licht en Leven en met den Boom des Levens (het Kruis) en altijd bezit Hij een gekromden of langen neus (de reuk de opmerkingsgave, genie) die volgens authoriteiten ontwijfelbaar op een tapir-snuit doelt (een Joden of Caraïben neus?!!) Dit dier stond bekend bij de Maya's als *tzimin*,

(10) *Mu* als wortelsyllabe komt nog voor in *mul*, vereeniging, (vervulling) zooals in *umolay* godsdienst; muan, *moun* valk of symb. der Pleiaden; *much* een kikvorsch = tevens *uo* of *uooh*, het Woord, symb. der vervulling; *mucul canan*, Venus; *mucul u* de dalende (vervulde) maan enz., alle woorden die duidelijk met de Maagdelijkheid in verband staan.

Tzental *tzimen* en zou volgens Brinton door een gelijkenis in klank als symbool van *l-tzam-na*[11] uitgekozen zijn, wijl hij anders geen reden ziet, waarom een log dier, dat moerassen en donkere wouden bewoont, juist als een symbool van Licht zou gelden, en inderdaad een hoog symbool bij vele andere stammen.

Hiertegen voeren wij aan, dat in de Car. philosophie licht geconcentreerde 'force' voorstelt 'brute force', wijl de Tapir (*Maipuli*, materieele lichtforce) het grootste Am. zoogdier is; tevens geldt hij als de bekoring, aantrekking en afstooting als in de liefde, de wellust, de erfzonde, het Licht. Hij komt in talrijke legenden voor in verband daarmede. De Arowakken verbinden zijn naam *kama* (Maya *camach* = kaak; Sanskriet *kama* liefde) met de vervulling der tijden door *Kamudu* de Zonneboa of tijd en verder met de *Kama-tala*, de Tapir-kaak, het Zuiderkruis en mogelijk ook met *Komoloko* licht (*uliloko* = duisternis); *loko* staat denkelijk in verband met *loko* mensch en *oloko* in, vervuld. *Uli* is de slang, de vrouw.

In den Maya naam Tzimin of Tzimen van den Tapir vinden wij duidelijk terug *men*, de wijze; in verband met *chen* de bron. *nen* de spiegeling. Bij de Arowakken heet de Wil *Ti* de Vader (Quandt) (*si* der Car. enz); *tsi* = druppelen, zijpelen, vloeien. Zooals te voren aangehaald, stelt de Tapir eenzelfde begrip voor als de Oostersche Olifant als drager van het Heelal evenals de Schildpad, de Car. *Wajamu* of Draagster der Drie-Eenheid of Maagdelijkheid, en klaarblijkelijk dezelfde als de Maya *ak* (= taal) en de altaren van schildpad ruggen enz. in de Cent. Am. ruines (zie blz. 78).

Het Maya feest ter eere van Itzamna werd *Pocam* de reiniging (Car. *kupime*) geheeten. De priesters ontstaken dan een vuur door wrijving van stukken hout en besprenkelden hun heilige boeken met water uit een bron, waaruit nooit eene vrouw[12] gedronken had, (maagdelijke bron), m.a.w. het symbool van de vervulling, de bevestiging van het Woord.

Een andere voorstelling van het teeken *chen*, de bron stelt voor een gezicht met een moan (muan) mond (stem), aanduidende water (gedachten, maagdelijke vruchtbaarheid, de Pleiaden). Als oog staat

(11) Etymologisch zou de naam Itzamun beduiden *itz* (wijs) een vloeiing *am* de heilige boon ook *bul* genaamd, d.w.z. alles, de boel mogelijk in verband met *pu* force; *na* huis, moeder *Mai* in Maya taal is stof, aarde, Sanskriet *Mahi*.

(12) En is het niet merkwaardig, dat het zg. Hindoe Modderfeest valt omstreeks Febr. Maart. En dat mannen en vrouwen elkander dan met slijk en een roode vloerstof werpen elkander uitschelden enz. En omstreeks dezen tijd prijkt ook de Car. *Awalajumu*, het sterrebeeld der voortteling, bekoring enz.

een infix *u* (vereeniging), de maan; verder twee prefixen, het teeken der vereeniging en bovenaan wat kan gelden als *ben*, dat duidelijk teruggeeft het begrip 'verbinding' als vervat volgens Brasseur in een pad of voetstap *be*, volgens Brinton een brug *be che*. O.i. doelt *ben* duidelijk op een punt B. gespiegeld *en*. Merkwaardig is het tevens, dat *ben* voorstelt de 10de dag in het calender-systeem en gevolgd wordt door den 11den dag *ix*, de vrouw, voorgesteld als puntjes (*xüx* grainhusks) duidelijk doelende op de ontkieming als vervat in *ik* een vuurcentrum, *ek* een ster enz., tevens het spraak of geluid-symbool.

Hoe wij ook het vorenstaande opvatten, het komt vrijwel overeen met het Car. maan of jaarfeest ter opwekking van Tamusi, den Eenbeenigen Epetembo, die in den regen gemarteld, vervuld werd enz.

Indien wij Gama mogen gelooven, dan begon de Nieuwe Cycle der Aztecs op 9 Januari. Maar wijl het jaar telkens + - 6 uren verliest, verschilde na elk schrikkeljaar, de datum van het nieuwe jaar met een dag om na 52 jaren terug te vallen op 26 Dec. (de geboorte van Christus??) Dan werden de 13 dagen (= letters) weer bijgevoegd en de Nieuwe Cycle begon weer met 9 Jan.

De 5-6 dagen tot voleindiging van het zonnejaar van 365-66 dagen waren de naamlooze ongeluksdagen der Maya's genaamd*xma kaba kin* door de Mexicanen *nemontemi* geheeten. Bij de Car. stellen ze voor het kleine Gedachtespiegelcirkeltje *onuneme* omsluitende het wereld of kruisgetal 4 (aangezicht der tijdslang). Zij zijn de spiegeldagen, spiegelcirkelforce, saamgevat in Epetembo, het gekruisigde Woord, den Eenbeenige in verband met de aarde of vervulllng *Nono* Zij vormen tevens den Naamlooze (God).

Merkwaardig is het, dat bij de Arowakken het Kruis genoemd wordt *balodakutaha*, hetgeen etymologisch zou kunnen beteekenen: *balo* in verband met *abaro, abarli, abana* of een, en *aba* de herdeeling; verder *da* of *t* de demonstratie, tevens mijn 'ik'. *kuti* voet, *akuta* vleesch enz. Een cirkelomwenteling heet *balalada* De Aarde *Holoro* stelt de vervulling voor als vervat in *oloko* (het voorzetsel in) de mensch *loko* alsmede in de symb. holle houten kruik *holoto*, welke in het Car. den naam draagt van *kolo* (het gebod van het verleden) en in verband staat met *poloru* de pad, *ol-* de ziel en *oloi* de vrucht van den symb. boom, van wrangheid[13], die de ziel na den dood moet voorbijgaan. *Ha* in het Ar. is ademen, rijzen.

(13) *Oloi*, de bekende roode, wrange, doch niet onaangename vrucht van de Cachou (Anacardium occidentale).

Ongeveer eenzelfde begrippen vinden wij in de Maya 9 *bolon* en de groote in de tempels gebruikte ceremonie trom *bolon pax che* (bolon = 9, pax = eindebegin; che = hout). Verder nog de Car. aanduiding voor steen *topu, wopu*, Mex. *tepec*, Maya *puuc*, Ar. *seba* in verband met de bijbelsche *kefas, petra*, allemaal woorden, waaruit ons de Arysche grondslag toestraalt, die alle berg en steen beteekenen, symb. aanduidende de ondervinding, en waarop het godsbegrip van al deze volken berust. Geestelijk echter stelt de geloofskern het Kruis voor, bij de Maya's de *Chac* of regengoden (gedachten vervulling), de 4 windstreken der aarde, de 4 teekens boven het calender-systeem, die 'precies dezelfde kleuren hadden als naar oostersche mythologie de berg in het centrum van het Paradijs (Brinton).

Onder de volken van het Oostelijk halfrond, de Christenen is de naam *Petrus* of *Petra*, de steenrots, het twistpunt geweest, waarover millioenen elkander met pen en zwaard hebben aangevallen. En in de Nieuwe wereld vinden wij hetzelfde grondbegrip terug, a.o. bij de Car. het onderscheid tusschen *pu-ite* en *pui-te = buite*. Wat is het verschil tusschen deze woorden? Welke wijsgeer onder de volmaakte? blanken kan hunne diepte peilen?

In Bisschop Landa's Maya Alphabet geldt de A als een figuur met een open mond (het Woord!) volgens Brinton de schildpad *ak* (= taal) en volgens anderen de papegaai (symb. spraak). De O is een waterkruik (de gedachtebron of spiegel) met een cirkel van puntjes (spraak, vervulling) eronder. *Ho* of *hol* geldt als de aanduiding van het getal 5, tevens het werkwoord 'gaan'.

In de Car. symboliek komt dit voor als het begrip *Ao = Oa*, Ik ben Ik, de A en de O, de Eenheid van Avond en Morgenster, de tijd de eeuwige Cirkel + een?; de *Oma*, de A*mo*, de Maagdelijkheid, de Drie-Eenheid A*mu*, de atoom, de basiscel enz. *Omahi* is de *oma*, band of bond van *hi* het Licht, en beteekent tevens doornen of Lichtkroon, zooals wij ze vinden in de Car. vederhoed *Omali* of *Oma-lidi*, die het Zonne-symbool voorstelt, ongeveer als de 'halo' of lichtkroon om het hoofd van Jezus en ook van europeesche heiligen. Toevallig he! dat de apostel Johannes de A en de O letterlijk het begin en het einde noemt? (alleen van het grieksche alphabet?) Even toevallig als dat in de Maya taal de Heer *Ahau* heet, of liever: de Heer in de Mayataal is de A en de H (= o = w). In de Car. pu-jai-taal beteekent *Ahau* duideiijk Ik ben Ik. In het Ar. is *Awa* Vader.

Zoowel bij de Trio's als Upurui's vinden wij in de Goeje's lijst 'ik' als *wai* opgegeven, hetgeen o.i. een vervolging is van *wa*.

Volgens Pater Breton's dict. en gram. der Eil. Car. heet ‘moi, je’ duidelijk *Ao*.

Jezus, geboren zijnde in de 13de maan, volgt daaruit de denkbaarheid, dat Hij, een *volmaakt* mensch zijnde, zijne moeder zwanger werd in de 4e maan. Tusschen deze ligt de 9, het wondergetal, het vervullingsgetal. En mogelijk ook, dat deze periode in verband staat met het heilige *tonalamatl* jaar van 260 dagen der Aztecs, Maya's enz.

De Joden hebben Jezus (volgens hun Wet) als het menschgeworden Woord gespijkerd (gespiegeld) aan zijn Kruis, het Alphabet.

In den Bijbel wordt 4 het wereldgetal genoemd.

Van God sprekende, zeide de apostel Johannes: ‘Hij is de A en de O, het begin en het einde..... De Vader en de Zoon zijn Een.

In het Car. geeft de A terug het einde en de O het begin. de vervulling als vervat in *Oma* de levensweg of strijd. Doch het begin zelf heet *Amo*, de Cirkel M van de A en de O.

In de Maya taal wordt volgens Charencey's dict. been behalve *oc* ook aangeduid als A en dij (cuisse) als *tzele* (Car. *oseire* = scheenbeen = liefde. De Voet heet eveneens *oc* of volgens Brinton *uoc*, waarin mogelijk de *u* de vereeniging of *uo* de vervulling voorstelt in verband met *uooh*, de letter, het woord. Verder heet de dij *Chacbacel* waarin wij geneigd zijn te lezen *Chac* kracht, vervulling, en *bakel* vleesch, lichaam.

Bij de Car. heet de physische dij ook wel *abete* (*n-abete*) doelende op het einde *ab* en de naam *ete*.

Het schijnt misschien wel gewaagd, maar toch verdient het opmerking, dat het vorenstaande in verband kan gebracht worden met het Sanskriet *Aham* of ‘Ik’ een woord, waarvan Max Muller zegt, dat het zoo oud is, dat de Veda's erbij vergeleken slechts ‘als van gisteren’ schijnen. Toch komt het woord thans nog in de Hindoe-taal voor. *Ah* in het Sanskriet beteekent ‘ademen, spreken terwijl ook de A, B en P het begrip ongedaan, overdoen bevatten. In de Rig Veda's wordt gemeld dat de twee *Ahana's* (Hindoe heelal = jahan) elkander volgen. Als de een gaat, komt de ander. Zij draaien gelijk een wiel, zooals spaken enz. en vormen, volgens Muller, Avond en Morgen, precies als in het Car. waar de tijd wordt voorgesteld als een groot draaiend wiel, het avond en morgenster-begrip *Ao* - *Oa* Ik ben Ik, de *O-ka-bu*.

Het ABO begrip der Caraiben. De Eersten zullen de Laatsten worden. De Vader en de Zoon zijn Een. ABBAH.

'Het *Abo Apo* begrip der Caraiben geeft in grondslag zooveel terug als de balanspunt *p* of *b* van de A en de O als vervat in het te voren genoemde symb. Alphabet *Abo* of *Wapo,* de voorste, de toorts, de staf enz. De A als zwaarder doet de balans kantelen, doch steeds achterste voren, zoodat vooruitgaande in den tijd de beweging toch achterwaarts naar het verleden geschiedt. In den Bijbel spreekt Jezus van *abbah*..., de eersten zullen de laatsten worden, hetgeen vrijwel met hetzelfde grondbegrip, teruggevonden wordt in de Ar. aanduiding *aba, abba, abaro* enz. de eerste, een, klaarblijkelijk in verband met *ba* of *balo* als wortelsyllabe van kruispunt en de gedane actie *k-ba. Aba* of *Abaro* duidt dan aan: het Kruispunt, de rijzing van de A, misschien ook vervat in *A-da* de Boom.

A*ba* of *apa* in het Car. beteekent de deeling, het rust of nietpunt (Maya *pax*) iets dat overnieuw gaat geschieden zooals wij ze vinden in *kaba* (gedaan) en *laba* weer, overnieuw in verband met den boog *ulaba, erabali* (Ar. *aba abo*), de veerkrachtige, de herrijzende precies als in den bijbel, de eersten zullen de laatsten worden, de Wil, de Wet van *Oma* en *Amo,* de voorste en de laatste *Wapo,* de *po* het wezen) de balanspunt *p* plus een? van *Wa* Ik, het materieele van W*o* de menschheid, het Woord.

Deze breuk-verbinding heet ook wel *A-mbo* het wezen, de balans in de ruimte *mbo* van de A, *A-mboko* beteekent het plukken, afbreken. *Apo* of *abo* staat direct in verband met *ab* einde en *a-bo*, iets dat weer over vervult, herhaalt. Ze vormen tevens het grondbegrip van *papolo* lichaam of alles en *papo*, de aanraking, gevoel, proeven, d.w.z. beproeving. *-B-* duidt aan: de intrede zooals in *bat-* dat tevens de kruising beteekent.

Eenzelfde begrip als, *Ah*, de Heer, de herrijzende, vinden wij denkelijk in den Maya naam van den God der dooden *Ah-puch*, het woord *puch* doelende op 'undoing' (Brinton) alzoo een ontbinding, tevens herhaling, oordeel precies als in *Hun Ahau*, de Een-Heer, Hij, de *Ah*, die den mensch na den dood oordeelt, herschept, of wel in *Kukul-kan*, de God van Licht en kunde, de Vogelslang.

Het herrijzingsbegrip, de lossnijding, in connectie met brood als het lichaam kwam algemeen onder de Aztecs en Maya's voor, hetgeen de eerste missionarissen zeer trof, wijl zij daarin een christe-

lijken grondslag zagen. Te verwonderen is het dan ook niet, dat wij bij de Car. eenzelfde begrip aantreffen in verband met voedsel of kassavebrood *aleba, arepa* of *erapali* een naam die duidelijk op de herrijzing doelt. De kassave zelf heet ook *kiere* (herrijzende Ik). Bij de Trio's heet de kassave of brood daarvan (Manihot utilissima) *wui, ui* (Car. steenen bijl), evenals bij de Tupi's, duidelijk in verband met *uililí* ik. Bij de Apar. heet de kassave *ouei* terwijl de Maya's voedsel *uil* noemen. Kassave-meel bij de Trio's geldt als *wako,* mogelijk in verband met lichaam *yi-waku-lu* (de G.)

Bij de Upurui's draagt kassavebrood den naam *uru*, dat in het Car. beteekent overgang of oorsprong, herrijzing, als vervat in *t-ulu-po*, het hart en mogelijk eenzelfde begrip teruggevende als de Maya *xul,* het einde, dat weer begint. Bij de Arowakken vinden wij kassavebrood als *kale* (*Kalli* v. Quandt) mogelijk in connectie met *ka* de realisatie en *kake* leven, bestaan; of *kasa,* de eeuwige oorzaak.

Ook de Indiaansche wijn of *kasili* geldt als een hoog symbool van de ziel. De pujai-formule luidt zelfs dat *kasili* is de *wewe-jumu*. Maar de eigenlijke pujai-kasili is het roode sap van de *Takini* of Boom van Kennis. Door dit te drinken wordt een tijdelijke begeestering te weeg gebracht en zou de begeesterde al wat hij gedurende die periode leert, nooit weder vergeten. Maar of dit letterlijk, dan wel als symbolisch geldt, kunnen schrijvers niet oordeelen.

Kasili vormt het voornaamste offer aan *Kalaipiu,* de Ind. Messias Epetembo.

De *Takini* of Boom van kennis staat tevens in direct verband met *takini* gefluit, de harmonie als vervat in *ta-kene* de metaalachtige kleuren aan de rugvederen van de Trogon, de kleuren en talenvogel. Deze kleuren vormen den overgang tusschen licht en stof gelijk de kleuren van den regenboog. In verband met de slang geldt de Trogon als het symbool van vervulling, herrijzing van het vleeschelijke (gelijk een vogel in de lucht stijgt) *tonolo*, dat letterlijk op de vervulling van het verleden doelt evenals *tonomu* de reine vervulling aangeeft. Ook de Vleermuis duidt de opstanding aan.

Is het vorenstaande weer toevallig? Is het even toevallig dat Venus in de Maya taal den naam droeg van *Ah-Zahcab* met de beteekenis de Heer A*h*, witte *zac*, water *ab* in verband met *abil* kind of wel de Heer met de witte (reine) hand of Naam, met *Kabul* de Scheppende Hand? En verder, dat dezelfde begrippen vervat zijn in de Car. *O-kabu* de oneindigheid, de Eenheid van Avond- en Morgenster of de Ar. en Eil. Car. *okabo*, de hand in verband met scheppen, maken en de Maya *kab* de aarde, Ar. *Kasa-kaba*, de dag?

Zou Lord Kingsborough mogelijk geen gelijk kunnen gehad hebben met te veronderstellen, dat *Mexi* of *Mesi* den naam van den leider der Aztecs uit Anahuac, op een gelijk begrip doelt als de Messias der Joden? En dat het Heilige boek der Mexicanen *Teo-amoxtli* kan vertaald worden als 'Heilige boek van Mozes?' Of is het toevallig, dat Pentateuch, volgens Webster, etymologisch beteekent: *penta* = vijf en *teuch* in verband met werktuig, boek bereiden, gereedmaken? Doelt dit niet op de Scheppende Hand (of Naam) merkwaardig genoeg in het Hebreeuwsch *Kaph* (= Maya *kab*) geheeten, zooals men deze overal in Amerika aantreft? En zooals bij alle oude volken de hand als 5 gold, en zooals dit begrip voorkomt in Amoxtli of Amatl in verband met -m-, -n- als wortelsyllabe voor hand, maken, meten bij talrijke volken zoowel in het oostelijk als westelijk halfrond, en zooals wij het aantreffen in den naam *Tamusi*?

In allen gevalle *Teo* in de Mex. taal beteekent heilig (Grieksch *theos* in verband met *Zeus* en Sanskr. *Dyaus*) zooals het voorkomt in den naam van Godshuis of Tempel *Teo-kalli* (Car. *tokai*). waarvan het wortelbegrip *ka* in dit geval terugvalt op k-, o.a. in de holl. woorden kamer, koepel of eng. cave, cover enz. m.a.w. de Arysche grondslag.

De vorenstaande aanhaling lijkt wel waarheid als wij verder weten, dat het Heilige boek zijn grondslag of oorsprong vond in *Tula* of *Tollan* (Torah, de Wet), waarover te voren.

Wij willen niet verder hierop ingaan, maar o.i. berust het geheele leven, de levensgeschiedenis van Jezus Christus op een mathematische berekening in verband met de sterren, de Wil van het Oneindige. Evenals Zijn geboorte als het ware op de seconde af moet geschied zijn, toen de Cirkel van tijd, de 360ste straal zich sloot zoo was ook *dat* tijdstip de balanspunt de B. waarin de tijden zich vervulden waarop de geheele zwaarte van het Geheel rustte, en dat zich scheidende, ook het geconcentreerde van het Verleden medenam ten einde zich op nieuw te vervullen; gelijk een bol rustende op één balanspunt op een anderen bol. O.i. is de grondslag van alle berekeningen, namen, profetiën enz. in den Bijbel eenzelfde als die der Indianen, en dat evenals een komeet, de komst van eenen Nieuwen Messias kan berekend worden. Maar: 'Het Licht heeft in de Duisternis geschenen, maar de duisternis heeft het niet begrepen.'

Nu zal het velen wel vreemd voorkomen, als wel wat overdreven om zelfs Egyptische en Sanskriet begrippen met Jezus in verband te brengen of te gaan beweren, dat *Josua* wel een verbinding van *Jehova* kon zijn met de *S* de Wil aan de medeklinkers of het licha-

melijke, doch men onthoude, dat o.i. het Leven, het Woord van den Schepper als Vervulling gold voor de Menschheid, niet uitsluitend voor een handjevol Joden. De Christus, de Waarheid berust niet slechts op overleveringen of brokstukken der historie van het Verleden, doch straalt ons toe uit elk stofje in de Levende Natuur. Zoo dit onwaar is, wat beteekent dan ons Geloof?

Maar, zal men zeker uitroepen: dat is geen godsdienst, doch zuiver occultisme of kabalistische voorstellingen, hetgeen wij natuurlijk niet ontkennen, evenmin als dat bij de Maya's de zondvloeden, gedachtenvloeden den naam droegen van *bul-kabal* hay-*kabal*, doelende op de Scheppende Hand en naam *kab* tot één vereenigd of beeindigd tot een lichaam of kind *al,* precies eenzelfde begrip als de joodsche *kabala*.

In allen gevalle, de oostersche magie berust op het begrip van de eenheid van het geestelijk beginsel in den Mensch met dat in de Natuur, krachtens welke eenheid de hoogere menschelijke wil heerschappij kan verwerven over alle lagere krachten. Het woord magie, Sanskriet *mahant* doelt letterlijk op de Grootleer doch staat ook duidelijk in verband met het wortelwoord *ma* de mathematica, maken enz.

Sanskriet[14]

Phala, Vrucht, gevolg; *Pala* Rex.
Bala, Zoon, kracht; *bal* leven.
Pad, Gaan, treden; *para* doorgaan; *pasa* verbinding.
Pati, Heer, Gebieder, gemaal.
Ap, Water; *vak* spraak, rede.
Apa, Af, van; *vada, bada*, kruisigen, pijn.
Bhar, Dragen.
Bag, Verdeelen; *bangi* deel.
Kar, Maken, vormen.
Ap, Komen tot.
Vat (bat) Verdeelen, distribueeren.
Kat, kata, Zeggen vertellen, geschiedenis.
Kad, Vrees, droefheid, ellende.

(14) Hoewel Sanskriet en Hebreeuwsch de twee brontalen zijn (Muller) moet niet vergeten worden, dat de Indiaansche talen even ver van dezen oorsprong af staan als Engelsch, Hollandsch of Latijn. Wijl evenwel de woorden en talen cycles vormen, zoo is het even gemakkelijk om in het hollandsch enz. oorspronkelijke syllabes en begrippen terug te vinden gelijk aan de Caraibische, als in het Hebr. of Sanskriet.

Hebreeuwsch.
Ab, Vader, eerste pers., stamvader, oorsprong.
B-, Zoon. Chald. *aba* vader.
Bah, Intrede.
B-d, Een deel; b-d-d-verdeelen.
B-d, Maken, vormen; *bat*, slecht, onrein.
Caph, Hand.
Kab, Droefheid of wortelsyllabe voor bezwaring ellende als in het Car. *ka*, het bezwaarde ellende-kind, en de Maya *kab* en Sanskriet *kad*.

Maya.
Paal, Zoon.
Al, abil, pal Kind; *chibal* dood.
Bak lichaam evenals *bakel*.
Bak, bakel Vleesch; *balche* dier.
Bak Penis.
Pax, paxan, Einde (= begin).
Ab, ha Water.
Pixan, de ziel in verband met *paxan* of wel met *pix* de kuie (de symb. voet van Epetembo). *Cuxabal*, de ziel in verband met *cux* leven, *ab* water en *al* kind (de herrijzing) een begrip, dat duidelijk op zoo iets als een herdooping doelt, precies als Pater van Coll opgeeft van de Arowakken en ook onder de Car. bekend.
Kab Hand, droefheid, tranen.
Ol, de ziel klaarblijkelijk een grondbegrip voorstellende als de Car. *ol, el, il. ul* en *al*, zoo iets als een *her* of overdracht werking, en ook duidelijk vervat in de Maya namen van kind, lichaam, de regenboog *chel*, of *anhel* recht staan, *kab-il* of *kab-ul* de scheppende hand enz.; *lol* de bloem (maagdelijkheid); *uol* willen, rondmaken volgens Brasseur tevens ‘vervulling’.

Dat *ab* of *ha* als water in de Maya symboliek ontwijfelbaar gedachten aanduidt blijkt uit het woord drinken *uku* en stroom of vloed *ukum*, welke in het Car. denzelfden naam dragen in verband met *uku* weten, herinneren, ook duidelijk vervat in de Maya *tukul* (gedacht). Ook *pu-ha* het blazen van water ter opwekking van ‘spiritual power’ doelt daarop evenals *Hun-ab Ku.* de Een God die boven alle anderen stond.

Verder vinden wij in de Maya taal de steenen aks *bat* als de symb. aanduiding van de lossnijding van tijdperken (letterlijk alphabetten). Het woord doelt duidelijk op verdeelen en staat in verband

met *batan*, de voorste en mogelijk ook met de Tzental godheid *Patol*, die dan zou beduiden *bat* ziel *ol*. (Zie blz 69).

In het Hebr. stelt de A voor de Aleph. welke de hoorns van een stier aanduidt, doelende op den Leider, den Belastte.

De aks als symbool bij de Car. is de geest van houwen *w-i*, de *w-i-w-i-jumu*, eveneens doelende op vragen. Hiermede werd het symb. been van Epetembo afgehakt en lag hij daar gelijk een omgevallen boom *wewe uwoi* in het woud *itiu*, Hij de *Wewe-jumu* de Boom van Kennis, Vragen en Adem, vereenigend *u*, het geweten de menschheid *woi*, in de namen-vereeniging *itiu*. Een anderen naam voor steenen bijl is *epipa*, d.w.z. de verdeeler, splijter, tevens symb. het gezochte *epi*, niet of deelpunt *pa*.

Ook het steenen mes kwam als symbool veel voor bij de Maya's De hieroglyphen ervan stellen duidelijk het spiegel-kruis begrip voor. De naam was o.a. *ta* dat in het Car. aanduidt het voorzetsel ‘in’ d.w.z. de materieele terminatie. *T-* geldt tevens als een lossnijding. Bij de Car. volken heet het steenen mes *Mali, Malia* of *Maria* en heeft de beteekenis behalve van snijder, tevens *m* evenbeeld *alia* overdracht des lichaams, en staat in verhand met *Malo* of *Maro* het voegwoordje ‘en’, waarin besloten *ma* het materieele evenbeeld en *lo* het verleden of de levensvervulling, of wel *m-alo*. het overdragende; soms noemt men het mes ook *Maja*, het moederlichaam enz. Zooals te voren aangehaald, duidt de naam *Mali* onder de Arowakken aan: de Avondster, de Moeder, die baarde de Morgenster (Ik ben Ik). In het Sanskriet beteekent *Marya* einde.

Bij de Maya's werd het teeken der vereeniging ook voorgesteld als een spiraal of twee rug aan rug zittende personen, wier hoofden gevormd werd door een cirkel van puntjes, de spraak, het alphabet.

Zeer merkwaardig in verband met het vorenstaande is het feit dat de eerste letters van het Car. alphabet nl. *oe = we* de wortelsyllabe vormen van *wewe* boom, terwijl de laatste letter *pe* de vrucht teruggeeft. Toch heet deze *pere, eperi* en doelt letterlijk op de herrezen vader-vrucht tevens positieve gift of leer, Licht. Wij zouden dus kunnen veronderstellen, dat in de Car. symboliek de duistere?, de boom bestond voor de vrucht, de leer, het Licht, doch het geheel geeft meer terug hel begrip ‘eeuwige herrijzing’. Deze overgang van P naar W (gelijk de 13 manen van een jaar) geschiedt, zooals te voren aangehaald, door de letters *p-b = ph = f, v, w* (= *o*), de vijf eersten zijnde een naam van vader in tallooze talen, evenals de *m* en *n* voor moeder. En, beweert de roode denker, de herrijzing zal geschieden zoolang de geest met de materie verbonden is

door het basis verbond in de kleuren *imere* = letters of *ala* van den regenboog *palamu*. Wordt dat letterverbond verbroken heeft de mensch den Boom van Kennis omgehakt, het Woord in materie gerealiseerd. (de proef op de som) dan zullen de talen en gedachten dooreenwarrelen gelijk stof in den wind tot een nieuw grondverbond zich vormt. Dan herrijst[15] de leidende Lijder, de *Apose*, de Staf de Wilskracht, en het Gekruisigde Woord, het Alphabet wordt gedreven door de talen en gedachten der volkeren om weder in de slangetijd-wateren te verdwijnen, eeuwig zonder einde, want de *Okojumu*, de Slangegeest, blijft maagdelijk door alle ruimte en vervulling *amonumbo* heen. Dan straalt, herrijst de staf, de toorts weder uit den nacht van het verleden in de gedachten der menschheid. Want het Woord, de vervulling *Wo* is mensch *Wo*, Ao = Oa, de A en de O, zoo leert ons de wijsgeer in een lendenschort.

Eenzelfden grondslag als het vorenstaande is vervat in de volgende Maya begrippen:

Che Boom; *cheel*, de regenboog, de *el* of rijzing, werking van *che*: *chen* de bron waarvan de hieroglyph samengesteld is uit de teekens *moan* (de vervulling, de Pleiaden) *u* de vereeniging en een figuur die overeenkomt met *ben. Che* = tevens boog.

Ich Oog, vrucht, tweelingen; symb. de wil in verband met *ci* zeggen enz.

Eb Een ladder; *be* doorgang, stap, stip.

Be che Een overbrugging.

Ben of *been*, in de Tzental legenden de naam van een voorvader, die de staande steenblokken met hieroglyphen (alphabet) oprichtte, en zijn naam daarop schreef.

Ben-ik. De gespiegelde doorgang *ben* van den geest *ik* (het eigen ik van den mensch, het kruis-kiem-centrum) in verband met *Kin ich*, het Zonneoog enz. De hieroglyph *ik* heeftschier eenzelfden vorm als *kan* nl. een boogvorm (als de hoorns van een stier) met drie lijnen eronder. Bovenaan staan 2 vierkantjes d.w.z. een recht hoek in twee deelen verdeeld. Beide vormen begrippen welke bij de Car. als een ‘Drie Eenheid’ gelden. *Kan* in de Maya taal duidt aan slang, kiem, spraak enz. en is het eerste teeken van het calender-systeem, van de z.g. vier windstreken (het Kruis) de *Chac*, d.w.z. kracht, water (gedachten) enz. Het duidt tevens aan het getal 4,

(15) Gelijk de hans, de witgevlekte. in slijk levende, doch reine (Coelegenys paca) *Ulana* herrijzing of centrumvereeniging, (Ar. *labba*), die in de wateren duikt als *Uluku-ku* en weder oprijst om te sterven door de handen zijner benlen, want zijn vleesch is het *mal-schte* van allen.

het eerste rustpunt onder het tellen. Het teeken komt ook voor in de *Ghanan* hieroglyph, de god van vruchtbaarheid en overvloed, welke zooals te voren aangehaald zoo nauw in verband staat met hemel *caan* (het hemelsch Kanan). In allen gevalle *Ahau kan* beteede Koningsslang, zoowel als Meester van woorden.

Nu wij eenmaal in dit werk eenige Sanskriet enz begrippen hebben aangehaald is het niet meer dan billijk ook een korte aanhaling te maken over de Boschnegers, vooral omdat deze reeds zoo lang vrij in het woud wonen en in contact gekomen zijn met de Indianen. Ten eerste, de hoogste Godheid der negers nl. de *Aboma* of *Abuma* een woord, dat evenals *ase-ma*, de *ma* van *ase*, beduidt: de *ma* van *Abo*, dat wij duidelijk en klaar terugvinden in de taal der *Tsi*volken aan de westkust van Afrika, door Ellis beschreven:

Papa, Vader, persoon.
Abbah, Kind, zoon; *nimpa* man.
Ah, ba. Het toekomende; *bah* intreden.
Ahboa, Dier, vleesch; *boah* helpen, verlossen.
Abonsum Magie, kunde.
Ah-huhm Adem.
Fah, Kiezen, deelen; *effah* een deel, een half.
Fi Uitkomen.
Num Drinken, *unsu* water.

Bobowissi, de Hoofdgod, volgens Ellis etymologisch van *bobor* blazen en *wissu* wolk verduistering, hetgeen o.i. correct is, wijl in Suriname *wisi* ontwijfelbaar doelt op bekoring (verduisteren van oogen). Toch staat het woord duidelijk in verband met *boh* maken, vormen, *wi* wikken, iets met voordacht doen en *si*, in aanzijn brengen, bouwen enz.

Bohsum. Naam van mindere goden, volgens Ellis afgeleid van *boh* vormen en *essun* ellende, hetgeen niet onmogelijk is wijl in Suriname de twee verschrikkelijkste ziekten nl. tering *bohen* en melaatschheid *bohasi* nauw in verband zouden staan met de *Aboma*, voorgesteld als de watra-mama (watermoeder), de syrene, de tijd, en met den symb. Boom van Kennis (de Kankantree).

Bohsum geldt tevens als de naam van de maan en staat ontwijfelbaar in verband met *assum* woorden, spraak enz.

Abu-meh-su de vrouw van God Bobowissi en doelende op *abbah* kind enz., *meh* ik, mij en *su* water vloeiing, weenen.

Buh consideratie, overwegen.

Een andere naam voor God bij de Tsi-volken was *Nana Nyan kupon* volgens Ellis aanduidende: *Nana* grootvader (stamvader) welke

den in Suriname zoo bekenden naam draagt van *Anansi*, de wijze, de listige, de spin, die met voordacht haar web vlecht. *Nyan* staat verder in duidelijke verbinding met *nyan* ontwaken, herrijzen; *nyankum* regen (vervulling) *nyan konton* regenboog; *anyum* kundige in verband met *ahnu* cijfers; *naynsa* wijsheid; *onyan* het heelal, de hemel. Volgens de missionarissen is N. een oorspronkelijke godheid; volgens Ellis zou het begrip van christelijken oorsprong zijn.

Suhman een individu, precies als in het negerengelsch *suma*[16].

Ieder inwoner van Suriname kent voorzeker of heeft weleens gehoord van het *Aboma* begrip des negers, ook aangeduid als *Papa-uma* de Vader-*vrouw*, evenals de Car. *Tamusi*, de maagdelijke Vader. In *Abo* vinden wij tevens eenzelfden grondslag als *Obia* = sophia (wijsheid).

Het spreekt van zelf. dat als al het vorenstaande letterlijk wordt opgevat, er sprake is van een afschuwelijken slange of phallusdienst o.a. indien wij de Sanskriet *pala, bala* aannemen als *phallus* of de Maya *bak* en *bakel* naar de letterlijke begrippen daarin besloten. Maar dit is geenszins het geval in de Car. symbolen, waar datgene wat doorgaans voor phallus of slang wordt aangezien in grondslag het begrip Woord, de staf van het Alphabet teruggeeft. Evenzoo bij de Maya's; en zou men zelfs geneigd zijn het woord *bak* tevens te ontleden als *b-ak*, de *b* van *ak* de taal.

Zelfs onder de Boschnegers, die als het type van slangenvereerders gelden, komt het symbolisme overal voor, o.a. in den vorm van een slang, een kruis, een ei, dat plastisch vertaald, doelt op den phallus, de kruising, het kind, doch in werkelijkheid teruggeeft: de tijd, de Gekruisigde, de Zoon of de herrijzing. Dit is absoluut het begrip vervat in de Car. symbolen.

Maar omdat de zg. primitieve volken nu voor zekere lichaamsdeelen enz. nog geen gezelschaps namen bezitten, wijst dit volstrekt niet op verdierlijking, doch meer op een aartsvaderlijke levenswijze Dat zij, zooals men uit vele boekwerken zou geneigd zijn op te maken, steeds in het dierlijke wentelen, dat is laster. De zucht tot voortplanting toch blijkt geenszins beperkt tot den barbaar. Lichaams-vereering komt meermalen voor onder zg. christelijke sekten, die de gezondheid des lichaams als hoogste goed beschouwen, geheel

(16) Het vorenstaande is slechts een zeer kort begrip zoowel van het Sanskriet, Hebr. Maya enz. Ons ontbreken vele taalkundige werken, maar de lezer kan uit het vorenstaande afleiden, dat er honderden, ja duizenden andere gelijkenissen in deze talen bestaan, vooral in de wortelwoorden.

vergetende, dat de leider geleden heeft en dat de meest humane ook het meest moet lijden, want zonder lijden geen barmhartigheid die het kenmerk vormt van mensch!! Een maatschappij van blakend gezonde menschen als hoogste ideaal, wijst op phallusdienst, want de reine liefde ontbreekt daar waar geen lijden bestaat om haar te voeden. Moet men den Messias opvatten als de Lijder Jezus, de Leider in lijden en liefde, of wel als het type van de volmaakte Gezondheid? Want is het de geest, die levend maakt, of is het de materie, die leeft?

Ziekte, schande en berouw zegt de afgodendienaar, zijn beproeving, in tegenstelling met z.g. Christenen, die beweren, dat ziekte = zonde, omdat de zieke een innerlijke kracht bezit, zichzelf te genezen zonder medicijn. M.a.w. volgens den barbaarschen denker, kan ware naastenliefde alleen bestaan, daar waar de ellende voorkomt, want uit de ellende is de barmhartigheid geboren.

Verder komt voor zoowel bij de Maya's Aztecs enz. het begrip van den vogel als vleesch in verband met de slang. Dit duidt in de Car. symboliek aan: het vleeschelijke dat omhoog stijgt, gelijk een vogel. Een vogel vechtende met een slang is het symbool van het vleesch rijzende boven den tijd. Dit komt algemeen onder de Car. voor en is ook duidelijk besloten in de vogelslang der Maya's en de vogel boven het kruistablet te Palenque enz. Maar dat er van een werkelijk gevecht tusschen een slang en een vogel geen sprake is blijkt uit pujai teekeningen in ons bezit, waarbij de strijd wordt voorgesteld in den vorm van een versierd Kruis. Van een vogel of slang valt niets in de teekening te bespeuren. Het gebeel vormt echter een meesterwerk van symbolisme.

Maar natuurlijk, indien de geleerden van dezen tijd niet in staat schijnen de gedachten vervat in de symbolen van Negers en Indianen naar waarde te schatten, hoe zullen zij dan ooit dat wonderlijk kunstwerk, den Bijbel, bevattende het geheim van het verleden leeren kennen?

Hoe zullen zij die geheimzinnige cycles of cirkels in woorden, talen en toestanden begrijpen? Dat deze cycles werkelijk bestaan, bewijst ons de negertaal in Suriname klaar en duidelijk. Bv. het eng. horse is verbasterd in *asi*, een woord dat vrijwel overeenkomt met het Sanskriet *asva* of *asvin*, bekend duizenden jaren voor Chr. evenals einde *pasa* in verband met het eng. passed.

Een andere wijze van voorstelling is bv. wanneer het eng. carry verbasterd wordt in *tiari*, maar wanneer wij vinden, dat de wrong op het hoofd een *tjitiari* heet, evenals een kuif van een vogel, de

kronkeling eener slang, dan blijkt duidelijk daaruit, dat er gelijkenissen gevolgd zijn, even duidelijk als wanneer de *kra* (geest) van iemand in een *krabasi* kalebas, *basi*, of baas van de *kra* wordt opgeborgen. Koni-koni komt mogelijk van het holl. konijn, doch *koni* (eng. cunning) duidt ook kennis aan, en het Sur. konijn, de Aguti (Dasyprocta aguti) geldt zoowel bij Negers als Indianen als een kennis-symbool. *Sutu* komt van het eng. 'shoot' doch duidt ook aan: steken, prikken, als in de Car. taal.

Zoo zijn er honderden uitdrukkingen, die alle een neiging vertoonen terug te vallen op één oorspronkelijke begintaal, gebonden aan éen physisch alphabet. Onze voorvaderen kenden ontwijfelbaar deze grondtaal van gelijkenissen, volmaakt geschapen in de eerste 'Ik' die geleefd heeft. Deze spiegelwet lost als het ware de talen op tot hun oorsprong, de oertaal. Dit kan evenwel moeilijk geschieden bij geschreven (gestremde) talen, doch vormt zich snel en zonder schokken in de monden der natuur-menschen, die niet gebonden zijn aan een gramatica met een vrouwelijke dij en een mannelijken voet aan een onzijdig lichaam.

De donkere natuur-mensch volgt de gelijkenis zoowel in klank als uiterlijk en komt tot dezelfde conclusie als de witste onder de blanke professoren.

Het is zoo studeerkamerachtig gemakkelijk dit natuurproces uit te maken als een chaos van dierengeluiden. Maar dan komt ook onwillekeurig de vraag bij ons op: Welke soort, welke vorm van geluid moest de Schepper toch gebruikt hebben, om *niet* door de hedendaagsche wetenschap als dierengeluiden te worden bestempeld? Dit is een vraag, die een antwoord vordert, geen *ant-woord*. Onbeantwoord is nog ook de vraag waarin eigenlijk het verschil bestaat tusschen materialisme en phallusdienst. Inderdaad, naar de Car. begrippen te oordeelen, schijnt deze laatste geenszins den grondslag der primitieve volken geweest te zijn, doch een verbastering, een opvatting van de materie als hoofdzaak, een aanbidding van het Ideaal der gezondheid en der vermenigvuldiging, in alle opzichten gelijkend op het Ideaal der moderne beschaving.

Het vorenstaande toont o.i. duidelijk aan, dat het begrip van een grooten Zondvloed, een groot Vuur niet op zulk een kinderlijken grondslag berust als de zich onfeilbaar wanende Modernen ons zouden willen wijsmaken. Integendeel, de Genesis van Mozes, de toestanden in den Bijbel beschreven, hebben een veel hechteren grondslag dan vele der z.g. onwrikbare kaartenhuis dogma's van Prof. X of Prof Y in 1900, die maar aldoor herstelling vorderen ten

einde de bewonderende menigte te beletten tot de ontdekking te komen, hoe hol soms de gewaande steenkern van hun kleurigen afgod is. En toch, een ieder bemint de coquette Sophy!

Gelijk elk jaar een mathematisch zuivere periode van schaarschte en overvloed, droogte en regen, koude en warmte bezit, zoo geschiedt zulks ook in ruimeren zin, en elk tijdperk, elke cycle kenmerkt zich door een op en onder, een gaan en komen, een balans van goed en kwaad. Elk stofdeeltje, elke seconde gehoorzaamt deze Wet van Tijd, die in en om ons zich vervult, oppervlakkig schijnbaar gelijkmatig, doch in grondslag sprong of schoksgewijze gelijk een bliksemstraal. De legende van Epetembo, het spiegelkind, dat gemarteld werd in de vervulling *konopo,* het dwalende doodde, en Kennis voedde met de leer, de overlevering harer eigen denkbeelden geeft dit op meesterlijke wijze terug.

In zijn werk: Hist. of Eur. thought merkt Dr. J.T. Merz o.m. aan, dat vele der moderne wetenschappelijke denkwijzen van zeer oude bronnen afstammen, zooals b.v. de wet van aantrekkingskracht, de theorie der atomen enz. Maar, voegt hij craan toe, het was de wetenschappelijke methode, die ontbrak ten einde deze vage gissingen van philosophen en dichters tot waarheid en mathematische zekerheid te vormen.'

Wat hiervan aan zij, of Dr. M. uit de nagelaten brokstukken van Grieksche philosophie wel (volgens Sir Ramsay) het recht bezit over hun wijsheid zoo te oordeelen, kan achterwege gelaten worden.

In allen gevalle, het begrip van den ongeleerden Car. Pujai omtrent de atoom enz. berust *niet* op een droombeeld of gissing, maar op een logischen, wetenschappelijken grondslag, al is deze slechts geschreven in het boek der natuur en niet in groote folio's En dat hij deze atoom *amo, amu*[17], aanduidt met denzelfden naam als 'maagdelijkheid' enz. kan alleen beantwoord worden met de vraag: 'welke professor, geleerde, philosoof, theoloog zou een betere aanduiding voor dit begrip kunnen vinden?

Het is bv. 'hooge wetenschap wanneer de Fransche professor M. Camille Saint-Saens den mensch bij een boom vergelijkt en zijn ontwikkeling naar een wet van 'ramification' of vertakking, doch slechts een droombeeld wanneer de Car. denker (en klaarblijkelijk ook de Maya's, Aztecs enz) hetzelfde beweert. En dat hij tevens deze

(17) In de Goeje's lijst vinden wij *amu* een ander; *amuate* niets, uate de ontkenning, *na* neen, zoodat amuate of *amu-uate* letterlijk bednidt: niet *uate*, iets *amu*, dit laatste door de Indianen zelve vertaald als een beetje, begin, nietigheid, soort, grondslag enz.

wet in verband brengt met het Kruisgetal 4, de Werkende Hand terwijl hij de aderen, enz. van het lichaam met denzelfden naam *imite* aanduidt als de wortels van een boom. De mensch toch is volgens dezen zg. barbaar, het spiegel-Evenbeeld van het Geheel, de Boom van Kennis in materie.

De begrippen in de vorenstaande letters van het Kruis-Alphabet vervat, herhalen zich in de geheele Car. taal. zoodat deze een aaneengeschakeld systeem van symbolen voorstelt, waarvan wij ons slechts met moeite een begrip kunnen vormen, en welke als wartaal, klinken zonder den sleutel. Op OEI of OWI, een, als de 'Ik' werkende Drie-Eenheid WEI (scheppende zucht enz.) valt alles terugde *U* zijnde een vereeniging tot *Weiu*, de Zon (het Vragend Antwoord) die als Centrum der Licht-sfeer door *Ma* met de aarde of het lichamelijke verbonden is. Het woord *Weiuma* beteekent zooveel als Zonnemaagdelijkheid, Zonnemoeder enz. De U vormt als het ware een overgang van de emissie E tot de materie-vormende A. Samen stellen zij o.m. voor de vervullende vragende O-W en het antwoord *Eiu, Aiu, Ja* enz. o.m. vervat in de aantrekking en afstooting zoowel der symbolische als der physische Zon.

Alzoo werkt de OEI door de cel verbinding, grondslag of maagdelijkheid *Amu, Uma* tot voortbrenging der Vervulling als geest en lichaam *Jamu*, in de Car. symbolen aangeduid als *Wajamu*. Amu heeft tevens het begrip van 'maken'. *T-amu* is het volmaakte precies als in onze taal vol-maakt en vol-maagd en welke aanduiding wij weder vinden in den naam van God *Tamusi*; alzoo de maagdelijke Wil of volmaakte Wil, zelf enz. Het Geheel vormt een soort miniatuur Scheppingsgeschiedenis: 'De Drie-Eenheid door de maagdelijkheid, de grondcel enz. vervullende, verwekt door de S (wil) in de L (leven, bekoring) de K (kennis, kiem) welke ontkiemende, gaande G, termineerende T, weerspiegelend N, voortbrengt de Vader-vrucht P.-B., waarna door de M het proces zich herhaalt, het geheel voorstellende een eindeloozen Cirkel.

De OEI zich vereenigende U-MA de atoom, vervult door de stimulatie *S* in de lijn L, de vibratie R, welke veroorzaakt de kromming K en golving G, die termineerende T, draaiende D, negatief weerspiegelend N (d.w.z. los en toch gebonden als een beeld in een spiegel) voortbrengt de positieve force-punt P die de perceptiepijlen bevat, waarna door de B-M werking het Cirkelproces zich herhaalt.

Gelijk de letters, zoo ook de woorden, zoo ook de talen. Elk is door een gelijkenis (een reflectie van het brein) afgeleid van een ander. Alle zijn dus aan elkander gespiegeld door de Wet der ge-

lijkenissen en harmoniën, doch alle vallen terug op één bron, een grondslag, een Alphabet, een OEIUA (Jehova, Hebr. Iehouah).

Naar Car. opvatting is het Heelal, het Licht, de Ether alzoo vervult met kleuren = geluiden, als trillingen, krommingen, spiralen, punten, lijnen enz, alle evenwel gebonden aan de Wet der Cirkel-Eenheid, die als punt of cel in spiralen voortbeweegt, zoowel in het oneindige als in het nietige, de werkingen van duister en licht.

De P-B. is alzoo een punt-, een concentratie force-werking omvattende de draaiende, spiraalvormige pijl-trillingen, de geperste punten, waarin omsloten alle begrippen van af de O. Deze vibraties worden o.m. aangeduid als *leri ipe*. Het symbool is een kleine schelpsoort van denzelfden naam, die er uitziet als een dunne peperhuisvormige spiraal in een punt eindigende; men vindt ze overal op koele plaatsen onder steenen in tuinen enz.

Ook bij de Maya's gold de punt, het niet, als een schelp, genaamd *puy. Pu* bij de Kiches en Cakchikels was de aanduiding van force (evenals bij de Car.), *Hunahpu*, de een *hun*, heer *ah*, force *pu* (Brinton Cal. p. 22). *Eb, be* der Maya's stelde evenals bij de Arowakken voor ‘stappen of puntjes’; evenzoo *Euob* der Tzentals, E of Ee der Kiches en Cakchikels alsmede *pija* der Zapotecs enz. Zooals Brinton zegt: ‘aan de schelp was in de Maya symb. een eigenaardige heiligheid verbonden. Het kleed van sommige priesters had een rand uit de schalen samengesteld.’

De Car. P-B-werking geeft alzoo terug een positieve persing, een magnetische force, energie, waarin een afstootende en aantrekkende kracht, die door het Heelal perst en voelbaar is, overal waar zich materie bevindt. De verbinding tusschen Aarde en Zon heet o.m. *poko*[18], de balanspunt, de *p* van *oko* twee. Of wel de Licht-balans *pioko*, hetwelk tevens de beteekenis bezit van glans, spijker, gelijk een evenbeeld in een spiegel gebalanceerd, gespijkerd, gespiegeld wordt. Evenzoo zijn Zon, Maan, Aarde en Sterren aan elkander gespijkerd, gebalanceerd gespiegeld enz. in het Licht. De balansgeest *Pokojumu* staat tevens in nauw verband of is het gevolg van de *Wokojumu* of werkende tijdgeest; verder *Tamusi* enz. *Poko* geldt

(18) Poko is een in Suriname algemeen, zelfs onder kinderen bekend Car. woord en duidt aan de punt, wanneer een draaiende waggelende tol als het ware op een plaats, één punt gespijkerd is of wel een z.g koorddanser, een stukje puntig hout waarnan aan elke zijde afhangend, een dun stokje met een zwaarte aan het uiteinde. Dit geeft het houtje evenwicht, dat dan met de punt op een touw gebalanceerd wordt (gelijk een koorddanser.) Dit begrip komt veel in het Pujaisysteem voor.

tevens als de aanduiding van het voorzetsel ‘op’, wijl naar Ind. logica er geen balans, noch ‘op of onder’ kan bestaan, zoolang er geen twee *oko* zijn.

De punt van aanraking tusschen Aarde en Zon wordt o.m. ook wel de symb. navel *po-ete* of *bo-ete* genoemd, d.w.z. het zijn of wezen, de balans van den naam (in verband met Epetembo) zooals vervat in het grondbegrip der navellooze d.w.z. *naamlooze* maagd de *Okojumu*, de ongeboren tijd en in de Moeder, de Schoonmoeder het begin van alle dingen *Imenote*, d.w.z. reine moeder der Waarheid, doch onreine moeder der Dwaling.

De puntwerking is het centrum van de Spiraal-cirkel-kruis-verbinding. Zij vervult Mbo, het + × teeken *Mbo-to. Mbo* wordt aangehaald als een bol, een cirkel met een +, een breuk *A-mbo* in den omtrek. Dit woord geeft tevens terug het einde, terwijl *O-mbo* begin beteekent, de *mbo* van de A en de O, gelijk o.a. twee kruiken door een holle pijp verbonden. Evenals de *ase* geeft zij terug de werking der *Owaliana* of *Owalirana,* welke wij niet anders kunnen vertalen dan bij benadering als de Vervullende Zingende Handde spiraal-draaiende lichtharmonie der atomen en moleculen (stof en licht) of wel de Centrum-vervulling of Kleurenreflectie, de melodie der materieele gedachten. In boerentaal beteekenen deze woorden zooveel als ‘Teellichamen’. Het plastische symbool is de *Awari* (Apossum) die tot 12-13 jongen in één dracht voortbrengt, of de *Awala* (palm) waarvan de vruchttros een ovarium voorstelt, in verband met de *Awala-jumu* het Palm-sterrebeeld, de moedergeest van bekoring der voortteling, der *wala* (soorten enz.)

De volgorde en herhaling der letters of klanken hebben wij uit de taal afgeleid, bv. de *w* in de *s* die in het Car. systeem schier eenzelfde grondbegrip voorstellen. Volgen wij evenwel de cijfer-spiegelwet, dan zou de orde der letters veranderen, nl. de U, 4 zou gespiegeld zijn aan de A, 5; de I, 3 aan de S, 6; de E, 2 aan de L, 7 en de O, 1 aan de K, 8, waardoor gevormd wordt *Au* Ik, *Si* de wil, *Le* het leven, *Ko* het gebod of samen *Sileko,* het symbolische Heelal-centrum, het Ziele- of Leergebod, de Ster, de Eenheid der Zevenster. Toch gelden in het Pujai-systeem de allerhoogste werkingen als de mannelijke *Aloko* (opstanding) en de vrouwelijke *Alisili* (zicloverdracht), welke beide niettemin ondergeschikt aan de DrieEenheid OEI. Symbolisch staat de Pujai-volgorde der letters in verband met de namen der cijfers, waarvan die boven de 5 welke de werkende Hand voorstelt, zich elk een bijvoeging of evenbeeld *toime* of *toine* vormt. Alzoo de 0, 1 in de 6, *s*; de 2, *e* in de 7, *l*; de

3, *i* in de 8, *k*; de 4, *u* of de *Uma* in de *t*, 9 of vervulling. Daarna herhaalt de 1, O zich weer in het negatief of de 10, N enz. terwijl de U zich weer in de 13 repeteert. Een andere symb. naam voor de 9 is *ojabatiu* d.w.z. *o* vervulling, *ja* lichaam, *ba* herrijzing, *tiu* groei, zaad of wel *owi aposi tuwepoje*, een stafomwenteling; de 10 heet dan *imiala*, de *la* of materieele gelijkenis van *imia* het einde, doelende op het centrum van een kruis, dat den naam *imiakeli* (einde gelijkenis) draagt. De gewone naam van 10 is *ana batolo* (handkruis) of gedachte-kruis enz.

De eerste klinkers en eerste medeklinkers vormen woorden zooals 'Hij' *Mose*, de wil, de stimulatie der ruimte; *ose* de liefde, enz. alsmede de verschillende verbindingen van de -s-, -m- enz. waarover nader. In de 9 T, of terminatie zon een nieuwe vervulling zich vormen, die in de 10 N een nieuwe reflectie voorstelt enz. In deze opsomming is de M als 6de of 13de letter weggelaten. Het geheel duidt evenwel cen Cirkel aan zonder begin of einde. Maar dat er bij de vorming der woorden in de taal, een plan, een wet gevolgd is, kan o.i. niet betwijfeld worden.

In het Latijn vinden wij dat het Alphabet wordt aangeduid als *Elementa*. De etymologie van dit woord, zegt Max Muller, is niet recht duidelijk. De grieksche aanduiding *stoicheion* staat in verband met *stoichos*, een staande paal, vooral een gnomon of Zonnewijzer. Het woord duidt schier hetzelfde aan als *stichos* lijn, en *stochos* punten, mikken (gelijk een pijl). Verder zegt Muller, dat het achtervoegsel *eios* = latijn *eius* aangeeft de qualiteit, het wezen van iets... en dat in de radü, welke de Zon beschrijft in haar dagelijkschen omloop op den zonnewijzer, de uitlegging van het woord *stoichea* te vinden is, n.l. uren, letters woorden en cijters, elementen in systematische en begrijpelijke orde.[19]. Dit is de eenigste zin, waarin Aristoteles en zijne voorgangers het woord konden bedoeld hebben. Toch gebruikten de oudere geleerden bij voorkeur de aanduiding *rizomata* of wortels (Car. *imite*) voor elementen. Epicurus zou gezegd hebben: 'de atomen komen bij elkander gelijk letters en vormen ontelbare woorden.

Uit het vorenstaande blijkt o.i. duidelijk, dat het grieksche en Car. begrip omtrent de elementen en het grond-alphabet op een gelijken grondslag berusten.

(19) Zonnewijzers of gnomons waren bekend bij de Peruanen en Mexicanen. Misschien dat de staande steenblokken in de Guiana's en elders ook daarop doelen, In allen gevalle bij de Car. van Suriname staan ze in direct verband met den Naam en de Zon en de staande staf voorstellende het Alphabet.

Doch keeren wij tot ons onderwerp terug. Naar de Car. theorie, kan er een verband bestaan tusschen de geschreven figuur, de tijd en het brein van den schrijver. Bv. onze *o* als een kring, een vulling, de *e* als een korte *l*, de cijfer 0 als een negen maal vervullende of voor een getal een 9 maal verkleinende werking enz. Maar juist door deze teekens op papier te zetten, elk op zijn wijze maken wij een omweg om terug te vallen bij het begin, nl. de kennis van Datgene wat kennis voortbrengt. M.a.w. "Gij zult geen gelijkenis maken van uw God" doelt naar Ind. philosophie op de letters, op schrift, want het Woord is God en door Het neder te schrijven verminkt gij Hem, realiseert gij de Gedachte *Onu* als stof *ana* (lichaam). Er is een tijd geweest toen de geheele menschheid één spraak sprak gelijk elke vogel, elke diersoort enz. thans een eigen *aula* bezit. Maar toen zij, *Alitialowa-puite*, de tongen doorsneed, toen greep de *Tunupere* (beschaving) om zich heen, en er ontstonden talen.

Ook de oude Grieken enz. hadden eigenaardige begrippen over den oorsprong van letters en schrift waarin zij eveneens een soort van melodie of phonographische werking zagen. Democritus (430-410) beweerde o.a. dat woorden statuten (beelden, figuren) waren in geluid. Aristoteles in zijn Metaphysica' sprekende over Leucippus en Democritus zeide met betrekking tot de letters: de A verschilt van de N door haar vorm, AN van NA door de volgorde der letters, Z van N door positie. O.i. doelt het vorenstaande op een gelijk begrip als de Car. *aula, wale, wala*, het woord, de harmonie, de soort of materieele zang. En toevallig als het moge klinken werden de klinkers in het Sanskriet aangeduid als *svara*.

Brinton schrijvende over het Maya alphabet van bisschop Landa, meldt, dat hoewel het tot nu toe geen oplossing ten gevolge heeft gehad van de meening der hieroglyphen, het toch bewezen heeft, dat de Maya's in staat waren, phonetische klanken, zooals de letters van het Spaansche Alphabet in figuren op papier te brengen.

Hetzelfde kan gezegd worden met betrekking tot het symbolisch schrift der Car. Pujai's van dezen tijd. Ook zij kunnen klanken en woorden in beeldschrift op papier brengen. Inderdaad hun wijze van voorstelling van de vervulling O enz. als een cirkel van puntjes, komt vrijwel overeen met eenzelfde begrippen in het Landa Maya alphabet waar de O als een kruik en een cirkel van puntjes (spraak) wordt opgegeven, precies als bij de Caraiben het begrip van de holle vervullende waterkruik enz. Het geluid van de O zelve heet in het Car: *olemi*, het licht-evenbeeld *mi* van het hart *ole* en alle begrippen daaraan verbonden. Maar nogmaals herhalen wij,

het zijn zoover ons oordeel gaat niet letters zooals de beschaving ze opvat, die de Pujai zich voorstelt maar beginpunten met een vage meaning een concentratieharmonie in elk.

Eenzelfde begrip vinden wij denkelijk terug bij de oude Egyptenaren die hoewel zij een phonetisch alphabet bezaten, toch van het beeldenschrift gebruik maakten, waarover nader. Maar hoe het ook zij, trotsch als wij mogen zijn op onze moderne ontwikkeling, het niet ontkend kan worden, dat het schrift niet zooals sommigen beweren, de photografie vormt der gedachten, doch een zeer gebrekkige teekening, een caricatuur, waarin in vele gevallen het origineel slechts in vage omtrekken te herkennen valt. De taal is heilig zegt Max Muller. Het Woord was bij God en God was het Woord, zegt Johannes.

Wij herhalen nogmaals *nadrukkelijk* dat de Indiaansche begrippen *niet met zekerheid kunnen vertaald worden* omdat de aanduidingen in onze taal daartoe ontbreken. Wanneer wij spreken van de zilverkleurige Ether E, waarin de elementen opgelost zijn, dan bedoelt dit de kleurharmonien die zouden ontstaan door Duister en Licht, als het ware dus een oplossing van beide; datgene wat kleur voortbrengt in de aardsche voorwerpen, een soort van olieachtige kleuren licht glans, gelijk aan de oppervlakte van een zeepbel, m.a.w. naar Ind. opvatting als ons oog zoo groot was als dat der zon zouden wij om ons heen niets anders zien dan kleuren waaruit alle materie in grondslag bestaat. In de pupil van het oog lost het beeld van een landschap zich op in kleuren, het spiegelbeeld, en het verstand, de ziel drinkt die kleuren in, gelijk het zonneoog den regenboog vormt. Die kleuren *imere* zijn evenzoo vele letter - begrip - oplossingen, waardoor elk *ik*, elk schepsel met de schepping verbonden is, m.a.w. gelijk de Zon het brandpunt vormt van het Licht zoo vormt ook het oog een brandpunt waardoor het Licht in het verstand dringt. Maar de ziel zelve, datgene wat het Licht indrinkt is eeuwig zelfverlichtend, gelijk de Zon, gelijk de vuurvlieg *puju*, Zulke begrippen als *eke ete ele ere* enz. kunnen alleen gedacht, maar niet vertaald worden. Bv. *ele* of *ere* stelt voor de re-werking, de lijntrillingen, de etherharmoniën, zang, leeren, leven enz. Met een M vooraan alzoo *mere*, vormen zij de begrensde kleurenteekeningen, letters enz. Met een P geven zij terug de symbolische vruchten, de trillende lichtpunten *peli, pere* enz. In de L of R is tevens besloten de bekoring, de aantrekking doch de aardsche kleurharmoniën, lijnstralen, de aardsche bekoring, melodie, onderwijs enz. worden aangeduid als *la al ala ra*, enz. de L-trillingen in materie.

Toch doelt dit niet op de kleuren, die dezen naam dragen doch op de harmonieering van één kleur tot een lijn, gelijk bv. *Palamu* of *Paramu* (regenboog), een woord dat o.a. beteekent ‘de Cirkelvereeniging (druppeling) *mu* der tot punten *p, pe*-concentreerende lijn trillingen of kleurharmoniën *ala* uit de materie, die alzoo wordt opgelost, waaruit door het licht wordt getrokken, de daarin zich bevindende kleuren tot één lijntrilling vormende een cirkel, de zang der kleuren enz. de Ik, de beweging *wa* in de lijn *le*, de harmonie *wale*. Men kent een mannelijken en een vrouwelijken regenboog.

Maar de grondslag van alles is het evenbeeldvormende, de *m*, de spiegeling, reflectie *n*, de gelijkheid of harmonie-lijn l-r- der kleuren *i-mere i-mene*. Deze melodie, deze oplossing, harmonie (gelijk de regenboog) vormt het verband (verbond) de aantrekking en afstooting in den spiegel *one* van het Heelal, van Licht en Duister zoowel in materieelen als symbolischen vorm. Daarom wordt de Regenboog ook wel aangeduid als de Zonneboog of wel als de vederkroon *Umalidi* van het duistere *Joleka*, de *Ewalu-mu*.

Bij de Indianen zijn kleurharmoniën, bekoring, zang, onderwijs, leven, dood, werkingen uit eenzelfden oorsprong, nl. de Lichtslang *Ikili*, de *Okojumu* of Moedergeest der Slang enz. de spiraal-draaiing der bollen, cellen lijnen enz. in het Licht en den Tijdvullende ruimte *Mo-mere* en *O-kabu*. Zooals te voren aangehaald geldt de Regenboog als een cirkelverbond van God, deGedachte in de Zon, het Licht met de materie, van Woord, van kleur en stof, van den Bloedwreker met de Aarde. Bij de Maya's heette het land van kleuren enz. *Tlapallan*, welk woord een synoniem is van *Tula* (onderwijs) waarover te voren. Tlapallan wordt beschreven als gelegen naast het Paradijs. De regenbooog heet echter *chel* of *ix-cheel* de vrouwelijke regenboog in verband met *Itzamna* die een der voorstellingen vormt van *Kabul*, de werkende Hand van God enz. Bij de Eil. Caraiben heette de regenboog *Alamulu* of *Juluka* (Ar. *Jawale*) comme qui diroit plume ou pannache de Dien (Rochefort). Merkwaardig is tevens de naam Itzamna in verband met de Baikiri aanduiding van hand *kz-ama*, hetgeen in het Car. beteekent ‘De Werkende’.

De letters, woorden en begrippen in het Car. taalsysteem vormen symb. opvattingen van de voorwerpen die ze voorstellen. Bv. wanneer wij in een boek lezen ‘visch’ dan geeft dat woord dadelijk terug wat ermede bedoeld wordt, hoewel niemand in het papier en de letters visch zal gaan zoeken. Zoo ook de Indiaansche taal. De levende visch stelt bij hen voor wat het schrift voor ons is. Hij

duidt aan een woord, een letter uit de Ind. alphabetisch gerangschikte en gelijk de dieren geclassificeerde mathematisch geordende Scheppingsdictionaire, waarvan de grondslag het Alphabet der natuur vormt. Zijn werking is het symbolische levensbegin; daarom heet hij *w-o-to* d.w.z. *wo* de wording, de bewegende, de wil *w-* van de *o*, de vragen, vervullingen, de Naamlooze, de mensch. In materie wordt hij *wa* d.w.z. *ik, mij*, aardsche wil, beweging. *Wo* stelt tevens voor het allereerste, het woord, waarmede de schepping *wotopo* in aanzijn gebracht werd en wijl *wo* tevens symbolisch 'mensch' beteekent zooals blijkt uit de woorden *wokili* man, *woli* vrouw enz., kan het geen verwondering wekken, dat de Indiaansche legenden steeds luiden: 'toen de *dieren* nog *menschen* waren of omgekeerd hetgeen doelt op het begrip 'de mensch is de schepping enz. of zooals de Car. Pujai het uitdrukte: de *jumu* van alles is *wo* mensch. woord geluid enz.

Hoe het ook zij, er bestaat o.i. hoegenaamd geen verschil tusschen een philosophie, op vorenstaande wijze tot ons overgebracht, als een, die in den loop der tijden met al hare feilen in een groot aantal folio's werd neergeschreven. Weinig had Max Muller, toen hij de handschoen opvatte voor Bisschop Wilkins en zijn philosophische taal, kunnen denken, dat er werkelijk zulk een taal bestond niet berustende op boekwerken doch op feiten en gelijkenissen in de natuur, een soort levend beeldschrift, voor den rooden philosoof even leesbaar en logisch als voor een modernen geleerde een standaard werk van zijn voorganger. Laat morgen de Caraiben van Suriname zeggen: 'wij willen in steden wonen' en er zullen zich *plotseling* paleizen verheffen met vreemde symbolen, hieroglyphen en beeldhouwwerk, even kunstig als in Egypte, Palenque enz. Want alles bestaat reeds in het Boek der natuur; er ontbreekt maar de 'Wil' om de details over te brengen op papier, steenblokken enz. En niemand zal toch willen ontkennen, dat een persoon, die in staat is zulk fijn kunstig werk te leveren als bv. een Indiaansch sigarenkokertje, ook wel een paleis zal kunnen bouwen. Doch terecht merkt Prescott op: 'de pyramiden van Egypte, de tempels van Anahuac enz. zijn het werk van slaven en niet van vrije menschen. M.a.w. eerst wanneer het Monotheïsme, de Geheeleenheid, de Geestelijke God niet meer bevredigt, wanneer de geest zich tot pantheisme neigt, zich in stof tracht te realiseeren, wanneer de mensch zich het denkbeeld vormt van een Uitverkorene, een God, een volk in materie, *dan* eerst ontstaat het Imperialisme en de leeraar die den tijd aan banden legt (neerschrijft) het Realisatie-proces met de eeuwige ver-

vulling of uitkomst: Ik ben Ik, het Eeuwige Cirkel-Kruis. *Dan* eerst herinnert de mensch zich weer, dat alleen het *Lijden* de *Leider* kan zijn, want Hij alleen is de *Recht*vaardige, de Barmhartige, de *rechte* Lijn, de *Eli*.

In de beschaafde maatschappij van thans vindt hetzelfde plaats. Laat morgen alle werklieden technici worden en het is voor goed gedaan met den bouw van hemelhooge paleizen, oorlogsschepen enz. De Caraiben van Suriname beweren, dat hunne voorvaderen dat standpunt eens bereikt hadden toen alle philosophie zich geconcentreerd had in één geheel, een geestelijke wetenschap, die alleen gedacht, maar niet kon neergeschreven worden. Toen door Epetembo de grondslag van het leven verklaard was, hetgeen een gelijkheid voortbracht waarvan nog afstamt het gebruik om: gezamenlijk manioc te kauwen ter vervaardiging van reine *paiwari* m.a.w. een wijze van opvatting van 'Vrijheid, Gelijkheid, Broederschap en Naastenliefde' welke ongelooflijk en walgelijk klinkt in onzen tijd van Dokter-orakels, bacterien-vrees en academie-geleerdheid. M.a.w. wat wij meesterstukken van het genie noemen geldt bij den rooden wijsgeer als het materialiseeren van nuttelooze denkbeelden 'streven' geldt bij hem als heerschzucht, individualisme als egoïsme enz. En wij noemen den man in zijn lendenschort een barbaar, omdat wij hem niet kunnen overtuigen, dat het blanke ras volmaakt moet zijn of zooals Brinton schrijft: 'That the world's Evil must be the world's Law.' Als een geleerde bv. op een monument een Lam zou geteekend zien, waarnaast drie hieroglyphen vormende het woord 'wol' dan zou hij ontwijfelbaar uitroepen 'Eureka, dat woord doelt op de vacht van het Lam; wij hebben dus mogelijk te doen met zoo iets als een voormaligen wolhandel of anderszins. Dat is logisch. Toch zou het evengoed mogelijk kunnen zijn, dat er in het woord "wol" tevens de beteekenis van "mensch-leven, levenswoord-vervulling" enz. opgesloten lag, precies als in Car. systeem, m.a.w. een gelijkenis doelende op de karaktertrekken van een lam, nl. onschuld enz. evenals in de beschaafde maatschappij een photographie doorgaans meer zegt dan kolommen schrift, terwijl het origineel zelf weer beter is dan de photo; alzoo een cirkel. En de Egyptische priesters moeten dat zeer goed geweten hebben, want zij maakten van het beeldenschrift (d.w.z. natuurlijke stenographie) evenveel gebruik als van het phonetisch alphabet. En wij zijn overtuigd, dat de Genesis van Mozes op eenzelfden grondslag berust en dat de Grondgedachte van alle volken dezelfde is en was, als die zich thans gevormd heeft tot een Cambridge, een Leiden enz.

Het vorenstaande toont duidelijk aan, dat het Car. Godsbegrip op een vereering van *Naam* doelt als zoodanig, omvattende alle vormen waarin zich de vervulling of het stoffelijke *nono* voordoet. De voorstelling dus van sprekende dieren, wezens die hun *naam* uitspreken, berust alzoo op een logischen en o.i. even verheven grondslag als in het Oude Test., waar ook van sprekende dieren wordt melding gemaakt. Vele Car. legenden doelen hierop, doch zijn tevens symbolen in verband met het door een dier voortgebracht geluid, dat de *naam* zou voorstellen. Elke levensvorm toch spreekt zijn eigen *aula* woord en heeft zijn eigen *wale* harmonie, leven enz. Er zou een tijd geweest zijn toen de mensch deze taal verstond, begreep.

Door geleerden wordt deze denkwijze in den regel aangeduid als totemisme of animisme d.w.z. dieren-vereering of wel, zooals Brinton zich uitdrukt..... it was not the beast that he worshipped, but that share of the omnipotent deity which he thought he perceived under its form..... As von den Steinen accurately says: wir müssen uns die grenzen zwischen Mensch und Thier vollstandig wegdenken.' Verder zegt de heer B.: The totemic animal is, to the native mind, by no means identical in traits with a member of the existing species... In some cases, doubtless, the natives themselves came, in time, to confound the symbol with the idea, by that familiar process of personification and consequent debasement exemplified in the history of every religion; but I do not believe that a single exemple could be found where an Indian tribe had a tradition, whose real purport was that man came by natural process of descent from an ancestor, a brute, regarded as so..... For the totemic eponyon, or original forefather of the gens was not considered to be a brute merely but one of mighty primal spirits to whom[20] was given or who had assumed the brute form.

Uit deze verschillende opvattingen over totemisme en animisme blijkt, dat zelfs volgens schrijvers, die al wat godsdienst aangaat, willen terugbrengen op natuur-mythen, totemisme geenszins als een absolute dierenvereering moet beschouwd worden. Wanneer ethnologen echter, zooals von den Steinen als hun meening te kennen geven, dat de grenzen tusschen mensch en dier steeds moeten weggedacht worden, dan vervallen zij logisch in de verkeerde gevolgtrekking van den 'mensch' als dier te beoordeelen, natuurlijk zichzelven altijd uit het *eerste* oogpunt beschouwende en hun donker

(20) Dr. W.J. Hoffman, Am. Anthr. July 1890.

uitzienden broeder (e.g. geestelijk slachtoffer) als het 'brute?' Deze denkwijze is thans het leidend (lijdend) beginsel, d.w.z. een mode-dogma geworden der hedendaagsche ethnologie of philosophie. In alle moderne werken treft men haar aan. Elke nieuwe schrijver draagt zijn steentje des vooroordeels bij om te stapelen op den reeds opgehoopten berg, onder den wijdschen naam 'anthropologie'.

Te recht protesteert dan ook Sir William Ramsay tegen deze valsche theoriën. Hij zelf verklaart de studie der vroegere beschaving en godsdienst te hebben beschouwd uit het oogpunt der evolutieleer. Hij zegt: Nowadays we are all devotees of the theory of development; it is no longer a theory, it has become the guiding principle of thought and mind; we *must* see development everywhere. But in my own case I found so many facts that did not fit in with this theory, that I was compelled to abandon it, at least in its narrower interpretions... The primitive savage who develops naturally out of the state of Totemism into the wisdom of Sophocles and Socrates, or he who transforms his fetish in the course of many generations through the Elohistic stage into the Jehovah of the Hebrews, is unknown to me. I find nothing even remotely resembling him in the savages of modern times. Nothing is easier than to arrange religions in a series from the lowest to the highest and to assume that this series represents a historical development, but nothing could be more misleading... Accepting the Totemistheory as the key of truth, I was forced by the evidence to the view that degeneration is the outstanding fact in religious history, and that the modern theory often takes the last products of degeneracy as the facts of primitive religion... The theory of a 'fall' of- man is actually necessary to explain this decay. Ancient civilisation perished almost utterly! few specimens of its literature survived; far the larger parts of its institutions etc. disappeared from practical life and can barely be guessed at now, as some saner ideas of the ancient world are being recovered.

Verder wijst Sir R. op de verwoesting der barbaren uit de middeleeuwen enz. en oppert dan de vraag: is there reason in this or mere blind chance and foolish caprice?

Max Muller schrijft: 'hoe meer wij teruggaan in het verleden, hoe hulpeloozer wij de menschelijke taal vinden om uit te drukken datgene wat van alles het moeilijkst weergegeven kan worden, nl. 'het godsbegrip' Deze opvatting echter berust grootendeels op een dogma, want het is duidelijk de geleerde die hulpeloos wordt niet de taal. De afwezende heeft altijd ongelijk. 'Ik' ben altijd vol-

maakt en smaal op de missionarissen, die overal duivels met realistische hoorns zien, doch volg zelf 'the fashion', die al wat geen diploma op zak heeft of een overvloed latijnsche phrases kent, als een idioot, een barbaar brandmerkt. 'Ik' kan dit veilig doen, want de idioot kan zich toch niet verdedigen. Buitendien bestempel ik mijn opinie altijd met den schoonen naam 'anthropology of phy(sic)a. En anderen die dit lezen zullen dan doordrongen worden van mijn knapheid, al begrijpen zij mij ook niet altijd; de groote latijnsche woorden geven den doorslag.

Wij legden het vorenstaande over totemisme en animisme uit aan de Caraïbische Pujai's, onze vrienden. Hun antwoord, dat wij als curiosum laten volgen luidt als volgt: 'Wat gij daar zegt, blanke, is... *laster*. Want zoo gij slechts een klein gedeelte der taal kendet van het volk, dat gij oordeelt zou uw conclusie anders luiden. Zoo als zij nu staat is zij het oordeel van een Papegaai die den Mensch wil beoordeelen naar de enkele woorden, die hij zonder de meening ervan te kennen, zoo maar napraat. Wij weten zeer goed waarom wij de beschaving vreezen, wanneer zij met hare valsche begrippen onze opvatting van Naam als dierenvereering wil brandmerken. Wij hebben u nooit als slaven gediend, noch geestelijk, noch lichamelijk want wij kennen u, gij.... uzelf rein wanende lasteraars met uwe groote boeken en groote woorden, gij Toekans met een tong, gelijk een veder, met uwe holle, ratelende kleurige snavels, grooter dan uw kleinen kop. Gij moet ons wel als geestelijke dieren beschouwen om uw heerschzucht en tirannie te vergoelijken. Uw meening deert ons weinig. maar zij verlaagt *u* tot het peil waarop gij ons wilt nederwerpen. Gij vernedert de Gedachte, die u en ons geschapen heeft, gij vereerders van vleesch, den Tapir, voor wien slechts stof bestaat, gij *Woka* (nachtzwaluw) lasteraars van een evenmensch. Gij, die van alle vogels het meest gevlekte vederkleed, den kleinsten snavel maar den grootsten muil bezit. Gij, wier stem uit het duister klinkt, maar uzelve ziet men niet. En zoo men u bij dag stoort, neemt gij uw broed met den bek op, en draagt het naar een veilige plaats.'

Hoe overdreven en barbaars klinkt het vorenstaande niet in de ooren van velen. En toch, het zijn schier dezelfde woorden door den philosoof Novalis gebruikt nl. '*Het ideaal der moraliteit heeft geen gevaarlijker vijand dan het Ideaal van den Sterkste, van den Gezondste, den Krachtigste das 'Thier-Ideal'*'[21] waaraan wij toe-

(21) Novalis, Schriften i.p. 244 (Berlijn 1837).

voegen dat mogelijk binnen afzienbaren tijd gesteund door het officieel materialisme onder het motto ‘physica en anthropology’ alle naastenliefde uit den mensch zal verdrongen zijn. Hoedt u voor de Slang en den modernen Uil van Minerva die in het duister kan zien doch wegkrimpt voor het Licht. Want hare klauwen zijn dikwijls die van het Imperialisme het Vooroordeel, het recht van den sterkste.

Zooals Brinton dan ook terecht opmerkt: ‘If we inquire the secret of the happier influence of this element in natural worship, it is all contained in one word - its *humanity*.’

Hieraan voegen wij nog toe met betrekking tot de Caraïben van Suriname: ‘dat zij *geen* dieren vereerders zijn, en dat het woord *animismus* op hen toegepast door andere schrijvers, *onjuist, onwaar*, “*Laster*” is, een zg. volgen van een ethnologische philosophische laboratorium mode, die op zich zelf verliefd absoluut in zichzelf de volmaaktheid, de uitverkorene wil zien. Arme barbaren, waarvan sommigen verondersteld worden geen woorden te bezitten om boven de 5 te tellen, zoodat wanneer zij b.v. 7 kinderen bezitten er 2 kunnen verloren raken zonder dat zij zich daarvan bewust zijn. O! die idioten, die wanneer zij tellen in stede van te zeggen 7 gebruik maken van 5 + 2. O! die wijze blanken, die zeggen een en twintig twenty one!! O! die snuggeren die een *oor*deel vellen over die wilden met hun: *Kaine* (oordeelt) uw broeder niet. In allen gevalle voor hen, die den primitieven mensch *niet* als idioot beschouwen, staat onze meening klaar en duidelijk, en is gebaseerd op *natuur* en *psychologie*[22]. Wij weigeren dan ook volstandig de volgende dogma's van Brinton te accepteeren, nl.: The primitive man was a brute in everything but the susceptibility to culture; the chief market of his time was to sleep, fight and feed.... but the maxim to be remembered is that there was never any moral, never any historical purport in them (myths) in the infancy of religious life’ Maar wel geven wij toe ‘that carelessness, preposessions and ignorance have disfigured the aboriginal religions with false colors.

Zooals een ieder, die eenigszins mythologie bestudeerd heeft wel zal weten is de vorenstaande gevolgtrekking gebaseerd op het feit, dat er *vier* windstreken bestaan, water, een zon, een maan, dieren enz. altemaal onloochenbare waarheden, doch hoe daaruit de conclusie te trekken van de idiootachtigheid onzer voorvaderen, is

(22) Tot nu toe hebben wij met behulp der Pujai's een 10000tal Car. woorden verzameld Deze vormen de basis van het Alphabet dat wij te voren aanhaalden. Verdere bewijzen zijn de legenden enz.

duister. Maar natuurlijk het geldt als een denkbaarheid en daarom is het waarheid (sic). Vraag aan een dame waarom zij de mode volgt, en haar reden klinkt even logisch. Met betrekking tot de Indianen wordt een soort van ziftingsproces gevolgd en al wat in hun denkwijze logisch klinkt als van Europeeschen oorsprong aangemerkt. Het spreekt van zelf, dat zulk een proces tot vreemde resultaten moet leiden. In allen gevalle, de Car. philosophie bevat begrippen, *die de blanken niet kennen* en daarom ook *onmogelijk* aan de Indianen kunnen geleerd hebben.

Onze conclusie luidt dan ook, dat wijl elke opklimming of ontwikkeling het gevolg *moet* zijn van een eenzelfde vroegere ontwikkeling, alleen de philosophie van den apostel Paulus daaraan een voldoende verklaring geeft; nl. 'onderscheiden zijn de gaven, maar het is *dezelfde* Geest.'

Men onthoude steeds, dat de Caraïben waarover wij schrijven, geen mythisch uitgestorven of verdrongen volk zijn, dank zij het hollandsche en engelsche bestuur van geloofsvrijheid. En dat de Pujai's de symbolen grootendeels nog kennen en begrijpen, zoodat de werken van alle geleerden, die beweerd hebben, dat er slechts kinderlijke meeningen in de symbolen der Indianen vervat zijn, thans in de paperassenmand thuis behooren??

Doch keeren wij tot ons onderwerp terug. De werkingen, het physische verband, zooals zij in de letters vervat zijn, vormen slechts vergrootte begrippen of harmonie-concentraties, die alle terugvloeien op de OEI werkende door de *Amu*. Dikwijls echter wordt achter de *i* een *n* geplaatst alzoo *Owin, Oein* of *Oin* doelende op de Gespiegelde Een, die den grondslag vormt van de volmaakt geschapen gedachte *Onu* enz. De O of W, de? tevens de vervulling, samen met E voorstellende *We*, de vragende emissie, de zucht, begeerte, het werkende woord, de wil Ik, herhaalt zich in de eerste medeklinker S; de E in de L, terwijl de K of kennis, kiem, het licht I terug geeft. Daarna herhaalt zich het proces. De O en S in de T; de E en L in de N, terwijl de P het gevolg is van I en K.

Alzoo naar Car. opvatting wordt het menschelijke lichaam (d.w.z. alle stof) opgebouwd uit licht en duister en leeft hij door den grondslag E. De materie, de stof is dus niets dan een tijdelijk omhulsel, door den geest om zich heen opgedacht in verband met de Gedachte van het Geheel, een tijdelijk verblijf dat verlaten wordt zoodra de berekening volbracht is[23].

(23) Jesus zeide; De geest is het, die levend maakt, het vleesch is niets nut. De woorden, die ik spreek zijn geest en leven (Joh.)

Het alphabet, de letters en hare werkingen vervullen de tijden. Zij vormen de symbolische Zonneslang, de *Okojunu*, de *Ikili*. Op een plaats *po, mbo* draaiende ijlt zij voort gelijk een schroef *wase-nakeli* of *otumejan erema-me*. Het bekorende oog *Onu* der Zonneslang is *mat, mattend*; zij brengt het lieve leven voort, dat in grondslag echter niet gradueel geschiedt doch plotseling, gelijk een kiemafzetting, gelijk een beeld in het water gereflecteerd, gelijk de tijden zich plotseling vervuld hebben en weder zullen vervullen. Gelijk het laatste individu van een soort even plotseling sterft als de kiem die voortbracht het eerste individu. Tusschen deze liggen de vervullingen, de evenbeelden. Want de tijd, de ruimte is oneindig, doch het stoffelijke vormt een cirkel. En voegen wij eraan toe, gelijk plotselinge verbindindingen der elementen. Ons geheele lichaam is één groot chemisch laboratorium, dat schoksgewijze werkt.

De geheele grondslagwerking geschiedt naar Car. philosophie gelijk het tikken (de 6 punten in een cirkel) van het hart *ole, tulupo* (de?) de levensvervulling, harmonie *ole-mi*. Elk *monu*, bloedcelletje, tikt, doch alle vercenigen zich in het hartegetik. Zoo ook de Zon, het hart der schepping, der ruimte *mo* of *mon*. De een tikt snel, de ander langzamer of zooals de Pujai het zeide: gelijk een wiel, waarvan de omtrek snel en het as langzaam ronddraait in denzelfden tijd, gelijk een horloge en een groote klok die eenzelfde uur aangeven. Het tikken is symbolisch vervat als honig (symb. cellen en zoet genot; snijden *wano bengapo*, hetgeen beteekent *wa* (de o en de a) beweging, de behoefte, hartstocht enz. *no* gespiegelde vervulling en aanduidt ‘dat wat uit iets in een ander gespiegeld is’, een *gapo* gaping, opening, het wezen, positief van *gaan*, ontkiemen, de afsnijding, een holle cylinder enz. Het proces wordt aangeduid als regelmatig op elkander volgende kruisen en ruiten als *cellen* in een honigraat en als vervat in de *Sarkombo-mere*, de kleurige Lichtslang, wijl naar Ind. opvatting alle materie in grondslag uit kleur cellen bestaat, en dat de harmonieering van elke kleur plotseling geschiedt, gelijk in den regenboog. Elke kleur- trekt haar spiegelevenbeeld *me* aan, d.w.z. rood trekt rood, groen trekt groen, doch stoot een andere kleur af bv. rood stoot groen en blauw enz. af het proces vervat in -*l*- of -*r*-, als in de lichtkleuren *i-mere* gelijk als aan de rugvederen van de *Tapujana* (Innerlijke force lichamen) de Jacamars (Galbula sp,) Dit aantrekkend en afstootend plotseling proces der kleuren valt in grondslag terug op de E werking als vervat in OEI, de *wewe*.

Het centrum van het honigkruis is de kiem, het brandpunt (focus) vuurpunt *Ik*, ik, *pi, be* enz. Het brandt als vuur *wato, wapo*, als vervat in de toorts *wapano*, de wilskracht *wapose*, het symb. alphabet enz. *Wa* zooals te voren aangehaald is tevens synoniem met *sa as, asi*, snelheid, zelf zuiging, stimulatie, zucht enz., en doelt eveneens op het centrum van het kruis. *Sa* komt ook voor in *sapa* lokaas, *sanomu* liefde enz.

Eenzelfde begrippen vinden wij klaarblijkelijk terug in de Maya hieroglyph *ben-ik* volgens Brinton: 'beweging (verbinding) en leven, macht (ik = kiem). Het teeken geeft terug op meesterlijke wijze een spiegelbeeld o.a. als een ovaal door midden gedeeld in twee evenwijdige lijnen. In elk deel is een krul met 4 punten er naast, en beide staan tegenover elkander omgekeerd als in een spiegel En merkwaardig genoeg geeft M. Brasseur het teeken *ben-ik* tevens op als een variatie van *men* (*mehen* = kind, evenbeeld; *nen* = spiegel) en legt het tevens uit als een rups (chenille) het Car. symbool van de plotselinge werking. O.i. echter lijkt de figuur meer op een pop waaruit de vlinder ontwaakt.

De Bijgod kwam overal in de Maya manuscripten voor in verband met Venus, de force of roode ster enz. De bij zelve heette *xanab xux* (*xux* = wesp) en komt voor in connectie met vuur enz.

Ook bij de Eil. Car. vinden wij eenzelfde begrippen terug met betrekking tot het tikken van het hart. O.a. geloofden de Caraiben van Martinique dat waar zij maar een pulsatie ontdekten, er een geest bestond, ondergeschikt echter aan één, die in het hart zetelt.[24]

Zooals te voren aangehaald doelt dit begrip van de kern-pulsatie of de werking van het alphabet. Het hart toch heet *ole* levens-vervulling of vervullende harmonie of wel *tulupo* in verband met *o-tulupo*, de Vraag enz.

Samen vormen de dertien letters den naam *Ete* van den Naam-looze *Oto*, gespiegeld als Epetembo. Zij stellen voor den Wil, de Gedachte-Eenheid, de vereenigende Vervulling:

ONU of UNO.

Dit laatste woord beteekent omkeerende of gereflecteerde gedachte *onu*, de U toch zijnde de vereeniging van OEI, die zich weerspiegelend N, vervult O, Als brandpunt dezer gedachte, van den Wil, de reflectie geldt de Zon *Weiu*, terwijl het denken of de gedachten, het hart van God zelve o.m. den naam draagt:

WEIU KN-ONU-SA-N NUNO TA WEIUMA

(24) Voy. à la Louisiane 1720. p. 155, Parijs (1768)

hetgeen letterlijk luidt: de Zon denkt, vervult de Maan vol schijn, vol materieele tijd, doch tevens meerdere begrippen bevat, waarover nader. Een andere aanduiding luidt: *Nonumbo* of *W-onuto* d.w.z. Mijn Gedachte- of de Wil vervulling. Een der hoogste pujai-formules klinkt als IEOUA (de klinkers) of *Weiu i-mere-n*, de zonneletters of kleuren, het schrijven der Licht-vereeniging, die haar antwoord in stof realiseert. Bij de Upurui's heet de Zon *Sisi*, klaarblijkelijk in verband met het werkwoord *is-* willen. Verder nog dat een uurwerk, een compas, een glazen lens eveneens door hen wordt aangeduid als *sisi* (de Goeje).

De omkeerende of spiegelgedachte wordt hoogst merkwaardig ook bij menschen teruggevonden. Iemand, die veel breinwerk doet geraakt soms overwerkt en dan gebeurt het, dat zijn verstand omkeert. Zonder het zelf te weten schrijft hij dan een schrift, dat alleen leesbaar is, wanneer het in een spiegel weerkaatst wordt. Soms onder het schrijven, treedt reactie in, en kan de schrijver zijn eigen schrift slechts in een spiegel lezen. Tot zelfs hij kinderen komt dit voor, getuige o.a. een zeer eigenaardig geval door Dr. Vaughan Pendred beschreven.

De spiegelgedachte was ontwijfelbaar aan de oude philosophen bekend getuige o.a. Heraclitus (503), die o.m. schreef: ‘woorden zijn gelijk de schaduwen der dingen, gelijk de beelden van boomen en bergen in de rivier weerspiegeld, gelijk ons eigen evenbeeld als wij in een spiegel kijken.’

Het vorenstaande komt in alle opzichten overeen met het Caraibische begrip. En wij zien niet in waarom indien wij in de oude schrijvers lezen over *onomatopoea* (het maken van woorden) of als Aristoteles woorden *mimemata* (imitaties) of gelijkenissen noemt, dit moet opgevat worden als zou de taal uit dierengeluiden enz. ontstaan zijn. In de Indiaansche philosophie is de Taal wel verbonden met de dierengeluiden, doch deze worden als onderdeelen beschouwd die samen vormen de Eenheid-harmonie vervat in het Alphabet, dat alzoo een concentratie van verstand, van denkbeelden, van geluiden voorstelt, gelijk een plotselinge verbinding, gelijk species genera, familiën enz. vereenigd zijn in orden, klassen het Geheel. Zonder dit Alphabet kon de mensch nooit het hooge standpunt in het Geschapene innemen dat hij thans doet. En dat niet alleen geleerden, maar ook de meest zg. barbaarsche volken.

De oude philosophen waren twee (tegenstrijdige?) meeningen toegedaan nl. of de taaloorsprong natuurlijk (physei) was of kunstmatig (thései). Een ander woord was *nomo* (besprekingen?)

De oude Grieken geloofden tevens dat er een diepe, mystieke wetenschappelijke uitlegging ten grondslag lag aan hun mythologie, Anaxagoras en zijne volgelingen zouden de geheele mythologie van Homerus uitgelegd hebben. Zeus (wiens 7 dochters in de Zevenster huisden) was de *Gedachte* enz. Het zou ons te ver voeren verder hierop in te gaan. Wat echter de uitsluitend historische uitlegging van sages betreft, moeten wij aanmerken, dat deze ons als de meest onaannemelijke theorie voorkomt. Zelfs legenden zooals die van Poncet de Bretigny in het eerste deel van dit werk aangehaald blijken bij nadere inspectie te berusten op een geheel symbolischen grondslag, meer overeenkomend met een sage van het type van den trek der Joden uit Egypte, het goede dat het kwade overwon. De legende van de Steen-Indianen, hoewel verbonden met de komst der blanken in Suriname, blijkt in grondslag heel iets anders te zijn als men weet, dat er in het Indiaansche Paradijs slechts de *Se* of Wil- taal gesproken wordt. Men moet in aanmerking nemen dat naar de opvatting van den rooden philosoof gebeurtenissen, feiten zich herhalen, vervullen (vervellen) evenals de seizoenen, omwentelingen der sterren enz. Leg den tijd de *Okojumu*, de *Ikili*, de *Onu*, aan banden, trek uit haar, schrijf haar neder in wetenschap en het is slechts *U*zelve, dat gij ziet, voelt, hoort, slechts één *Ik*, door *U* in Zijne onderdeelen ontleed. Want wij zijn allen slechts de *Nu* (gedachten) van een *Monu* (zwangerschap) een cel enz.

Het spreekt van zelf, dat overleveringen berustende op zulk een grondslag, even oud kunnen zijn als het menschdom zelve, hoewel ze handelen over feiten, welke betrekkelijk kort geleden geschied zijn. Inderdaad, zulke legenden hebben in zich kiemen van historische feiten, welke zoo lang geleden plaats vonden, dat al wat wij 'geschiedenis' in onze boekwerken noemen, slechts als van gisteren moet zijn.

Zoowel de cirkel van Zang, *Wale*, de Zon, als de Cirkel-eenheid der dertien letters, stellen een immer gespannen cirkelboog voor, die voortdurend nieuwe pijlen afschiet alle op zichzelf snellend *asi* weder vereenigd *asu* in een op zich zelf vloeiende pijl-vereeniging *asiupe*, klaarblijkelijk eenzelfde grondbegrip teruggevende als de Sans kriet *Asvin* de Zonnepaarden in verband met *asu* snelheid, *ashu* pijl enz. Verder komende zonnepijlen voor in connectie met *ala* kleuren, leer enz. als o.a. in den regenboog *palamu*. Van daar den naam van boog *elapali, kulapa* of *ulaba* d.w.z. de veerkrachtige, de herinnering of herdeeling. De door den boog afgeschoten pijlen heeten symbolisch *ipe, ibe, -p-, -b-* of wel *epeli* (vruchten). In materieelen

vorm gelden zij als *pulewa*, mijn levensforce, oudervinding en staan in nauw verband met het levensgetal 3 *oluwa, elewa* of *olewa* de Levens-Ik of overdraging.

Hunne werkingen zijn gelijk de slag *apotu* van den sidderaal (Gymnotus electricus) de *er* of *ele* van den donderslag en den bliksem *kabe-kabe* (spraakpijlen). Het oog, de gedachte richt in het licht de pijlpunt, de force *apo* in den arm *apoli* spant den boog *ulaba*, en de trillende lijn de *leri ipe, eperi* wordt voortgedreven naar het doel. De hand heeft den knots *aputu, apatu* op en de force *putu* (ondervinding-) van het beest brengt den genadeslag toe. Maar in dezen is tevens besloten de weerslag, *apa, abu* en gelijk gij schiet zoo zult gij ook beschoten worden.

Bij de Mexicanen vinden wij klaarblijkelijk eenzelfde begrippen terug. Stralen, zonnestralen *miotli* zijn pijlen *mitl*.

Het symbool van den pijl uit den cirkel geschoten, kwam voor *overal* in het Oosten in verband met de 12 beelden van den Dierenriem.

Alle oude volken regelden volgens Flammarion, hun calender naar de Pleiaden en begonnen het jaar met den stier (symbool force).

De pijlen van Apollo waren force-pijlen, evenals de stier *Apis* der Egyptenaren en andere volken.

Op de oudste Assyrische standaards treft men den boogschutter in den cirkel aan, alsook de stieren.

Een oude Arabische figuur van den Dierenriem, voorkomende in Flammarion's werk, heeft als centrum de vorm van een Uil (symbool wijsheid) in een cirkel, omringd door de 12 beelden.

En thans volgt als vanzelf de vraag: Zijn deze begrippen slechts toevalligheden? Hoe dan ook, de immer gespannen zonneboog stelt bij de Caraiben van Suriname het symbool voor van force als vervat in aantrekking en afstooting; en dit is o.i. ook de meening in de oude dierenriemen. Maar natuurlijk als de moderne redeneerkunde in alles uit het verleden den idioot af anthropomorphischen aap meent te zien, dan vallen de begrippen onzer voorvaderen en ook de Bijbel in de termen: parelen voor de zwijnen.

De Eenheid van Dertien of de Gedachte, de Geest in stof vormt naar Indiaansche opvatting dafgene wat èn de stof of materie èn de beweging daarin voortbrengt, d.w.z. *vervult,* gelijk de slang *Okoju*, de symb. tij *Okojumu*. In de cijfers hebben wij de optelling gemaakt in de vertikale rijen tot 9. De juiste berekening moet echter loopen tot 13, zoodat het geheel een zuiver vierkant of liever een kubiek blok van cijfers vormt. Wat ons tot de ontdekking van deze Wet leidde was het feit dat bij hunne berekeningen

met betrekking tot de sterren, de Roodhuiden op andere wijze te werk gaan dan de blanken. De symbolische maanmaanden van een jaar worden berekend in verband met de Zevenster. Hun aantal bedraagt 13, de *nuno* of manen van een jaar; 1 + 3 = 4, het Kruis getal enz. welke het Pleiadenjaar van *364* dagen vormt of 4 dagen meer dan het Cirkeljaar van 360 dagen.

Voor ons die noch sterrekundigen noch wiskundigen zijn is het onmogelijk de vreemde wetten in het vorenstaande vervat ten volle te begrijpen. Dat deze wetten niet bestaan, kan iemand alleen beweren door te zeggen, dat zij toevallig zijn hetgeen ons onmogelijk voorkomt omdat wij niet kunnen toegeven, dat er toevalligheden in mathematische berekeningen kunnen bestaan. Doch hierop komen wij nader terug onder de beschrijving der hoogst merkwaardige Indiaansche sterrekunde, welke in grondslag klaarblijkelijk dezelfde is als het calender-systeem der Aztecs van Mexico, Egyptenaren enz. hoewel natuurlijk alle berekeningen gebaseerd op een en denzelfden sterrenhemel elkander *moeten* gelijken.

Zoo geheimzinnig zijn de Indianen met betrekking tot het Pujai-systeem dat wij niet met zekerheid kunnen zeggen of deze Force-wet hen nog ten volle wat cijfers betreft bekend is. Dat zij haar bestaan en hare werking kennen, zijn wij overtuigd en blijkt ook uit de Taal zelve. Wij hebben eens een Pujai onder het opzeggen van een formule een berekening zien maken in lijnen, krommingen en punten. Toen hij gereed was, sprak hij. Dit is de *mere* grondslag hoe de sterren draaien in de *Alawali*. Het geheel leek een ingewikkelde, meeninglooze teekening. Maar welke moeite wij ook aanwendden hij was ongeneigd de vereischte verklaring te geven. Een andere Pujai, zijn duim op den grond rustende vormde met de overige vingers een cirkel, zeggende ‘de cirkel van elken vinger is grooter dan de andere, maar alle hebben eenzelfden tijd genomen om gevormd te worden, om reden dat zij allen het werk zijn van één *Hand*. Zoo ook de wet der Tijden en der schepselen.

De Force Wet van Dertien draagt bij de Indianen verschillende namen, al naar gelang de werking, die zij eronder willen te verstaan geven. Vooreerst *Nuno mbo, Nuno-mere* of *Nuno-po*, letterlijk de Weerspiegelende *N* omgekeerde gedachte *Uno*[25] zijn of wezen *po*; *po* is tevens datgene wat ten grondslag ligt aan *popo*, den bodem

(25) Nonum was de naam der Maan bij de Caraiben der eilanden ongeveer 400 jaren geeden en beteekent zooveel als N reflectie ONU gedachte M evenbeeld vormende.

de grondstof, het stoffelijke, de werkende force. Alzoo beteekent *Nuno-po* het zijn of wezen der Gedachte, de Gedachten in stof-, of de Gedachte-forcegrondslag enz. *No* is tevens datgene wat de *Nono* of Aarde-stof vormt. *Mere* zijn letters, berekeningen, teekeningen enz. *Mbo* geeft aan een verbinding, tevens een breuk of kruising, gelijk twee kruiken door een pijp verbonden. Een andere naam is *Nuno Wala*. Wala beteekent zooveel als 'een ding, een aardsche soort, een figuur. Alles op aarde heeft en is een Wala, een materie geworden zang, vorm, de *W* vervullende *Ala* of kleuren ontstaan uit *Eli*, de ether-licht-lijnen, de *Ala* of datgene, onderwijs enz., het materieele in *Alawali*, de levenslicht-zang enz., de harmoniën welke het Oneindige vervullen. Een derde naam is *Nuno anali*, hetgeen doelt op de Kruising, de straling van een cirkel. *Ana* de symb. hand is datgene, de materieele gedachte in *Jana* of soortlichamen van alle *Wala*, van het Gezamenlijke, de stof *Nana*.

Hoe wij het ook opvatten, in al de drie namen ligt de beteekenis opgesloten: 'Gedachte in materie of stof weerspiegeld enz. Elke volle maan brengt een letter voort d.w.z. symbolisch en heet *Nuno nono owala kono sa*, letterlijk de Weerspiegelde Gedachte, gaat in de Aarde, de grondstof de dingen of soorten met *kono* vruchtbaarheid, kennis, slaap enz. vervullen. *Tamusi* (Godmensch) of de Cirkelbeweging werkt door *Ta mo mere ke*, de Bol Cirkel met letters of berekeningen door *Nuno*, de Maan. (zie ald.)

Naar de oudste schrijvers meldden, werd het begin der Wereld bij de Mexicanen voorgesteld door een figuur als de Maan.

Op een merkwaardig monument in een der Centr. Am. ruïnes vinden wij teekeningen, die klaarblijkelijk de evolutie van een mensch uit een cirkel voorstellen.

De calender der Mexicanen (Vatican Codex) werd voorgesteld door een cirkel-gezicht met 13 cirkels omheen. De middelste Cirkel had een *Kruis* aan het voorhoofd enz. Overal in Mexicaansche manuscripten komt de calender voor in verband met het *Kruis*[26] de Gekruisigde Aarde.

In de Mayatalen vinden wij eenzelfde-begrippen terug. De Maan toch heet *U*, de vereeniging, of bij de Aztecs *Metzli*. Een geleerde heet *miatz*; *men* beteekent wijsheid.

Al deze woorden toonen eenzelfden grondslag als de Car. aanduiding voor letters, berekeningen enz., nl. *mere* of *m-r-* en de Ar.

(26) Third An. rep. of Bur. of Ethn. 1831-82. C. Thomas on Mayan hier. p. 8 95.

naam van een Pujai of *semetsi, semeretsi*, hetgeen dan zooveel wil zeggen als een schriftgeleerde in verband met *malakan*, de pujai-ratel, die als het symbool geldt van alle berekeningen en onderwijs. De letters staan tevens in direct verband met de maan. Verder heet volgens v. Quandt ‘vader’ *Itihu* en God's vader *Adajali Iti*. Menschen worden aangeduid als *kakitsi* (bestaande of vrije willen); de maan heet *katsi* of *kati. Ti* of *Tsi* Vader heeft ook schier eenzelfde beteekenis als de Car. aanduiding voor ‘zelf-wil’ of een vloeiing zoo als wij het ook vinden in het Ar. en in de Maya *itz* in verband met een ‘wijze’ *itz-al* of met de heilige stad der Maya's *Chichen Itza*, d.w.z. *Chi* = mond, *chen* = bron, *itza* = wijsheid; en met *Itzamna*. Ja, wij zijn zelfs geneigd in den God der Toltecs *Quetzalcoatl* het begrip terug te vinden, te meer wijl de stichter van de heilige stad, *Kukulkau* eveneens Wijze- of vogelslang beteekent, waarover meermalen in dit werk is melding gemaakt.

In allen gevalle, het vorenstaande toont duidelijk aan, dat bij deze volken de Vader als de ‘Wil’, gold, precies als in het Car. waar de geest *jumu*, hoewel op maagdelijkheid doelende, eenzelfden naam draagt als vader (Maya *yum*), terwijl het lichamelijke *jana* afstamt van de moeder *sano* of *sana* (Maya *naa*) welk woord letterlijk op ‘materieele liefde’ doelt.

In het Ar. wordt ‘ik wil niet’ aangeduid als *ma ti da* en ‘ik wil’ *da ka ti* of *da ti ka*. In de Maya taal vinden wij: ‘ik wil niet’ *ma in ka ti*. Bij deze volken dus geldt *ma* als de omkeering dat wij soms terugvinden in het Car. *mna*. Zooals te voren aangehaald beteekent *ma* in het Car. het einde, de materie, aardestof enz. zooals wij het vinden in Sanskriet *marya, mahi*, Maya *ma*, Ar. *ama* enz.

Het bovenstaande kan onmogelijk toevallig genoemd worden evenmin als een aanhaling in Cordova's werk, waarin staat ‘dat de Maya boeteling zijne biecht kwam doen aan de voeten van de *Pijana*. Maar, hoe moeten wij dan opnemen den Egyptischen priesterzang die *pean* of *pian* heette en het Sanskriet *puja* dat vereering aanduidt in verband met *pu, punya* reinheid, precies dezelfde begrippen als vervat in de Car. *pujei. pujai* of *piaai* en ons eigen *puur*, het engelsche *pure* enz? Of de naam *Paean*, een godsdienstig gezang, tevens een naam van Apollo als god der heelkunde? En verder nog, dat de slechte geest der Arowakken *Jawahu* (= Car. het slechte) vrijwel overeenkomt met de Hindoe *Yadhu*? Schijnen al deze woorden niet op één grondslag te berusten en dat het godsbegrip van al deze volken van één oorsprong afstamt? Of zou het ook gewaagd zijn in den Car. Heer of rijzing, van alle waterslangen en kleuren *Kuwa-*

sakala, de Mex. of Toltec *Quelzalcoatl* terug te vinden? In allen gevalle, indien wij ons vergissen, dan nog staat het feit dat onze Indianen meesters zijn in het maken van toevalligheden!

Eenzelfde begrippen vladen wij in de oostersche wijsbegeerte terug. De Maan in het Sanskriet heet Mas, hetgeen aanduidt *Ma*, de mathematica, hij die meet (Max Muller); *Ma* heeft ook de beteekenis van 'image' of evenbeeld, verder *mahant*, de magie, welke ook bekend was onder de *Wodu* vereerders. (Zie Kumaka) In het Hollandsch vinden wij Maan, Maat, Maagd en Ma. *Man* in het Sanskriet beteekent denken, *Manu*, de denker. Manu wordt in de Rig-Veda's voorgesteld als de Stamvader, de oorsprong van alle menschen En als wij nu verder weten dat *jna* in het Sanskriet 'weten' (to know) beteekent en dat naam *naman* staat voor *gna-man* dan volgt vanzelf, dat de gedachte, het weten besloten kan zijn in *na* of *nu* van *Manu* (precies als in het Car.) Dit woord zou dan beteekenen *De wetende* (*denkende*) *Mathematicus*.

Een andere gelijkenis is de omkeering van Maan in Naam, het geen ook precies overeenkomt met het Car. begrip, waarbij de Naam van de Gedachte *Onu* in *Nuno* de maan wordt omgekeerd.

Deze begrippen kunnen onmogelijk toevallig zijn, evenmin als het gezegde van Pythagoras dat 'God werkt door de mathematica'.

Cicero schrijvende over het systeem van Hipparchus door Ptolemaeus ongeveer 130 na Chr. te boek gesteld meldde o.m.; De 9 bewegelijke cirkels of bollen van het heelal brengen 7 toonen voort, en dit is de sleutel van alle dingen.

Thoth d.w.z. het Woord, de Gedachten, de Maan werd bij de oude Egyptenaren voorgesteld als de heerscheres der Woorden, de Mathematica. De dochter van den Zongod *Rė* heette Waarheid *Mat* en elke Egyptische priester droeg haar symbool om den hals. Zij was de goddelijke gezellin van Thoth. *Maut* was de eerste godin van den nacht. Bij de Peruanen heetten de hooge priesters bewaarders der waarheid *amauta*. Men houde tevens in het oog, dat bij beide volken het preserveeren van lijken voorkwam.

Tamuz (Tamusi der Car.) de Menschgeworden God der Babyloniërs stond in nauw verband met de Maan en den Cirkel der 13 maanden.

Zelfs in Afrika, onder de Ashanti's en andere stammen vinden wij sls hoogere Goden *Bohsum*, tevens de naam van de Maan, een woord dat beteekent: 'de Voortbrenger van woorden, ellende enz.

In het Oude Testament staat dat Elohim de Zon, Maan en Sterren aan den hemel schiep om berekeningen te maken. Een oud

philosophisch gezegde der Joden luidt dat ‘het licht der Zon is gelijk dat der Maan, en het licht der Zon is zevenvoudig’. Als curiosum zij nog aangemerkt, dat het woord *Elohim* in de Car. pujaitaal beteekent: het begin of meervoud *im* van het verleden *e lo* of *el-o*, de hervervulling, in verband met *erome* het tegenwoordige hier.

Flammarion, een der bekendste sterrekundigen van den modernen tijd schrijft o.m.: ‘De mathematica is harmonie en elke toon brengt een bepaalde figuur voort. De leer der muziek geldt als de leer der cijfers. Mathematica is versteende of gestolde harmonie.

Max Muller in zijn zg. dingdong theorie beweert dat alles wat aangeraakt wordt een eigen geluid geeft. Talen zijn harmoniën van geluiden.

De Caraib zegt: Elke *wale* (melodie) heeft haar eigen *mere* kleur of teekening en vormt haar eigen w-l- tot *wala* figuur, soort. Elke *wala* heeft haar *aula* taal, woord. En de ruimte *momere* is vervuld van de bekorende, onderwijzende Lichtharmonie, de *Alawali* gelijk de toonen voortgebracht door de bekorende fluit, vervullende den Boom van Kennis. En elke *wala* is een schepsel uit dezen levens stroom van kleur en licht. *Wala-jumu* geldt als de naam der Vrouw bij de Pujai's, wijl zij het is, die aan de levensvormen hun figuur en kleur geeft. Zij vormt de Okojumu in een meer materieel begrip.

Uit het vorenstaande blijkt, dat naar Car. philosophie alle levensvormen slechts verlichte, vervulde terminaties, uitkomsten, tijdstippen, namen voorstellen, van het Woord der tijden door den Wil van JEOUA in beweging gebracht, waarvan de op bepaalde tijden vervellende, vervullende slang *Okoju* het symbool teruggeeft. De slang toch is het vervullende *O* gebiedende *ko* antwoord *ju* in den tijd-cirkel *Okojumu*.

Beschouwen wij de Indiaansche Force-wet nader, dan vormt het geheel, hoewel opgebouwd uit evenbeelden 2 + 2 + 2 of 3 + 3 + 3 enz. in werkelijkheid een Eenheid. Bij de berekeningen wordt steeds, waar een getal twee of meer cijfers vormt, deze met elkander opgeteld tot een eenheid, alzoo 12 = 1 + 2 = 3, 360 = 3 + 6 + 0 = 9 enz.

Telt men alle getallen horizontaal op van 1 tot 13 in een rij, dan geeft de som 55 voor de gereduceerde getallen en 91 voor de ongereduceerde (kleine cijfers links). Beide cijfers (55, 91) tot een gereduceerd vormen 10; de nul vervalt en laat over als uitkomst 1.

Alle getallen van 2 tot 26 geven horizontaal opgeteld, de uitkomsten 182 en 65, alzoo 1 + 8 + 2 = 11 = 2 en 6 + 5 = 11 = 2.

De volgorde der uitkomsten is regelmatig zoodat de getallen van 1 tot 13, in horizontale rijen opgeteld als eindcijfers vormen de vertikale volgorde (rechts en links van het blad) 1, 2, 3 enz. tot 9.

Toevallig kan het vorenstaande onmogelijk genoemd worden, evenmin als het feit, dat de getallen in vertikale rijen opgeteld, steeds 9 vormen, zoodat er van 1 tot 9 (10 tot 13 weggelaten) een blok van cijfers gevormd wordt, welke in de Pujaitaal als *owi aposi tuwepoje* of 'een omwenteling der staf (= alphabet) wordt aangeduid en in de negende letter een T of terminatie vormt en in 10 of N een nieuw Ik of negatief. Dit blok van 9 omsluit de wet der getallen van 1 tot 4 (de U, het Kruis) welke omgekeerd d.w.z. als in een spiegel dezelfde zijn als die van 5 tot 8, zoodat het vervullingsgetal 9 het dubbele kruisgetal omvat, in de Ind. symboliek in verband met den slangegeest *Okojumu*, de twee vaders, de reine moeder de tijd, de heilige geest van liefde. De U is eigenlijk de vereeniging, de geest welke samen met de M het verbond vormt. U in de Maya taal duidt aan 'krans' halo (couronne) als het licht om de Zon. *Ah* is de pref. masc. en posses.

De wet van 1 herhaalt zich gespiegeld in de 8, de 2 in de 7, de 3 in de 6 en de 4 in de 5, te beginnen waar het sterretje staat. Het spiegelkruis of de omkeering van de 4 in de 5 heet UA, de geest en de materie, de vereeniging en het bevestigde lichamelijke en beteekent tevens 'neen' evenals de laatste letters *pa, ba*. In Maya vinden wij *uah* etablir, contra-, *hau* cessation. *Ua* is een etablissement een affirmation, Het vierde teeken van het calender-systeem der Aztecs was een huis.

De getallen van 10 tot 13 zijn precies dezelfde als 1 tot 4 en 5 tot 8, zoodat het geheel een cijfer-drie-eenheid vormt waardoor het vervullingsgetal 9 loopt. Het Kruisgetal 1-4 keert zich alzoo om in 5 tot 8 wordt in 9 (de 9de maan) vervuld en baart het Evenbeeld weer in 10 tot 13 (= 1 tot 4). Vier dus vormt het Kernbegrip. Wat daarboven gaat duidt de Car. Pujai aan als herhalingen, evenbeelden, hoeveelheden *puime*, de *ime* of evenbeelden van *pu* force-ondervinding enz.

Deze teruggaande of herhalingswerking komt in de Ind. begrippen voor als het concentratie- of inkrimpingsbegrip -l- of -r- harmonieering als vervat in den symb. waterval s-r- of s-l-, waarin de draaikolken (of cirkels) *olomen* vooruitstroomen en toch een inkrommende, teruggaande beweging bezitten. Verder in de beweging van een kreeft of de garnaalgeest *Siulu-jumu*, die zich inkrimpt en vooruitspringende in werkelijkheid achteruitgaat. *Siulu*,

kuja der Arowakken geldt als de geweldigste der slangen (- tijden).

De wet van het Kruisgetal 4, de wetten der getallen van 1 tot 4 vormen den grondslag van al de overigen en stellen voor het Ind. quadratuur in den cirkel, een cirkel met een kruis erin, doelende ook op de aarde, het verleden enz. En indien wij Brinton mogen gelooven, dan gold + en × inderdaad bij de Maya's als het teeken der verandering van tijdperken op tijdperken in het calender-systeem. De 2 of E is het Even of basisbalansgetal, wijl naar Ind. logica alleen 2 × 2 = 2 + 2. Daarom heet 2 *oko* en balans *p-oko*. De wil of *We* of? - enz. kantelt de geestelijke balans, de *twijfel* en de geheele vervulling, het geheele woord, de tijd wordt in de materie gerealiseerd tot bewijs dat Ik ben Ik, de A en de O. *Oha* in de Maya taal beteekent de uitstorting of vervulling van water precies als de herdooping der Car. Het wordt ook geschreven als *oci ha* in verband met *oc* been, intrede enz.

Het geheel vormt alzoo een Drie-Eenheid (4) van 13, die zichzelve altijd gelijk blijft of zooals de Pujai zich uitdrukte, de *Sipioko* de Wil-spijker-spiegel-balans, de bewegende *spijker*. doelende op de zon *weiu*, welker kern uit symb. hars *sipio* wil-glans bestaat. De Zon *Weiu* stelt voor de vereeniging *u* van *o, e*, i of *oei* - een.

De wetten herhalen zich zoowel horizontaal als vertikaal. Bv. de vertikale volgorde van 7 t.w. 7, 5, 3, 1 is dezelfde als in de 7de horizontale rij te heginnen links.

De wet van 4 of het Kruis herhaalt zich in 13 (1 + 3 = 4), de *B* of balans.

De getallen 1 tot 4, 1 tot 7, 1 tot 10 en 1 tot 13, dus telkens 3 overspringende, in horizontale rijen opgeteld geven als eindcijfers de vertikale volgorde 1, 2, 3, 4, enz. tot 9, zoodat deze volgorde, met inbegrip van de wet van 1, vijfmaal zich in het geheel herhaalt.

Met 13 of 1 + 3 = 4 eindigt de reeks en begint een nieuwe maancirkel, in verband met het Pleiaden-jaar.

In 20 of symb. een mensch *kalinia*, de waarheid, de spraak in klei of de spiegeling of aantrekking enz. herhaalt zich de wet van 2; alzoo *oko* wordt *aka*, het vervullend gebod brengt voort de realisatie, de spraak. Horizontaal opgeteld vormen de getallen van 1 tot 20 de vertikale volgorde 3, 6, 9 enz., een herhaling van de 3

Maar in 18 vervult zich de werking (9) om in 19 opnieuw te beginnen. Dit getal is het z.g. gulden-getal, waarbij de maanstonden weder op schier dezelfde tijdstippen invallen. Het was bekend aan de Grieksche en Chineesche astronomen en zeer zeker ook aan de voorvaderen der Caraiben en Maya's.

In 40 (1/9 cirkel), eveneens een heilig getal, of symb. twee menschen heeft het Kruis zich 9 + 1 maal herhaald en de staf 4 omwentelingen gemaakt, waarna het Kruis zich weder repeteert (4 × 9, + 4). Horizontaal opgeteld, vormen zij weder de vertikale volgorde 1, 2, 3, 4 tot 9.

Uit het vorenstaande kan men zich wel een denkbeeld vormen waarom sommige getallen zoo algemeen onder zg. primitieve volken als heilig worden beschouwd, niet uit bijgeloovigheid of onkunde, maar in verband met onwrikbare wetten, onbegrijpelijk voor het verstand, maar toch eenvoudig en duidelijk. En door deze wetten te ontkennen, verwerpt men in werkelijkheid de geheele wetenschap van mathematica, waarin het woord toeval niet voorkomt.

In de Maya taal heet de 20ste dag van het calender-systeem *akbal*, waarin wij geneigd zijn te lezen: *ak* = taal, *bal* = verbond, vooral omdat de hieroglyph voorstelt volgens Brasseur en Seler een ‘mond’ soms door een rij puntjes (spraaksymbool) omringd. Brinton echter brengt het woord in verband met *akab* of duisternis (ak = taal ab = water of gedachten), hetgeen eveneens in het Car. het geval is, waar *ka* geldt als zwart (Maya *ical*). Twintig in de Mayataal heet *kal* of *hunkal* een mensch. waarin het wortelwoord *ka* klank enz voorkomt. *Kan*, de slang is de eerste daghieroglyph en *akbal*, de laatste. Doelt dit niet op den tijd, die den Zoon baart, de slang, die een ei uitbraakt, zooals men ze op de ruïnes aantreft? Evenals de Akbal, doelt ook de Hoornuil (Bubo) *Coz* op nacht (Car. *koko*) en wijsheid. Zijne hoorns of ooren komen voor als hoofdversiersel van *Kukulkan* de wijze, heilige Vogelslang of God van licht. Zijn naam beteekent ook ‘draaiende slang’ of woorden, kiemen. Hij was de stichter van Chichen Itza, de stad der wijsheid.

Precies eenzelfde begrippen vinden wij terug bij de Car., bij welke deze verandering symb. geldt als de slang, die jaarlijks van huid verwisselt vervult. Het geruide slangevel heet *waponombo mimitiapo*, d.w.z. *wapo* de staf, het alphabet, de voorste enz.; *nombo*, de tijd of vervulling. *Mimi* beteekent evenbeelden, *tiapo* de realisatie tevens de terminatie *ti* en *apo* de voorste enz. Tevens duidt het woord *mimitiapo* aan ‘het kneedbare, zachte, vormende *mimi* dat verstijft *tiapo*, gelijk een slang over den grond schuifelt en zich op haar staart kan oprichten, de slangestaf. Het geheele begrip geeft alzoo aan de voorste die in de laatste verandert. Het staat in nauw verband met het rups- of worm-symbool, de opstanding -l-k, waarover te voren.

Bij de Arowakken wordt de opstanding of verandering aangeduid als *ebesuha* waarin het woord *ebe* doelt op Heer *Ebe* of *Ebebė* (v. Coll) of wel op *ebe* een punt. *Suha* beteekent verwisselen of op zichzelf *su* en *ha* (Car. *suwa*) herrijzen, ademen, misschien ook vervat in den naam *Thi-daja-han* (v. Coll) hoofd der duivelen? Het woord *ebesowah* wordt tevens door Dance (zie blz. 65) opgegeven als de transformatie van den Boom van kennis *Lukudaja*. In de legenden der Sur. Arowakken komt voor de *Huliu* of Slangengeest (tijd) o.m. voorgesteld als vurig rijzende uit de zee, voorafgegaan door den zang *surujan suha* doelende op de Vampier en de herrijzing ook vervat in den Car. naam van den Vampiergeest *Alukalu*. De rups in het Ar. heet o.m. *Kumaka-ti* de wil of vader *ti* van den boom van bestaan en kennis *Kumaka*. De herrijzing echter van God of de Zon wordt aangeduid als *Adajali kene-ke Nuha*, hetgeen doelt op 'den boom enz., die zichzelf weer geworden is. Vel, bast of huid heet in het Ar. *duha* of *da* (mijn vel *da da*) hetgeen eveneens op het begrip ik rijs of 'mij' doelt. Van huid verwisselen noemt men *suduha,* maar wijl de Ar. taal evenals het Car. zeer rijk is aan synoniemen, vindt men ook o.a. *jalekotuha* voor verruilen. Het oud geruid slangevel heet *huli* of *oli suduha-du*. De staf draagt den naam *loko-de*, hetgeen mogelijk doelt op mensch *loko* en *de* zien of misschien ook de wil. *De* eigenlijk is de determinator; *da deka* ik zie, ik determineer, realiseer. Verder is nog merkwaardig, dat zooals blijkt uit het Ar. begrip 'ik' *da* en het Car. *wa* of 'een' *aba* en Car. *owi,* de Arowakken de A als begin aangeven, en de Car. de O. Verder vinden wij in het Ar. de vrucht aangeduid als *we* of *wi* dat in het Car. de boom beteekent. *Da* heeft tevens precies dezelfde beteekenis als het Car. *wa* nl. de wil het determineeren en de *a* of materie-vormende maar *w-* in het Car. geeft het begin aan en *d-* evenals *ab*, het eindbegin. Tevens beteekent *wa* beweging, ademen als in Ar. *ha*; *Ada* is boom evenals het Car. *wa*, Ar. *awa* vader. Doch wijl het geheele begrip op een achterste voren werking doelt, zal ieder dadelijk begrijpen, dat de grondopvatting van beide volken één en dezelfde zijn, dat de Ar. Ebe Heer = Car. Ebe vrucht.

Eenzelfde tevens als vervat in het Oud. Test. waar Adam o.a. door authoriteiten vertaald wordt als *A-dam*, de roode man (de Indiaan?!), de A zijnde de determinatie, de realisatie (Car. *a*), tevens de eerste pers. (Car. *au*) mannelijk (Maya *ah*), en verder in verband met *adamah*, de roode aarde; *ha* in het hebr. is een!?, adem.

Doch keeren wij tot ons onderwerp terug.

Bij de Maya's heette de Boom ook *chonlek*, mogelijk in verband met *chun* de eerste, het begin, de oorzaak terwijl *lek* misschien doelt op *hek* tak of *chek* voet. Waar *chun* het begin aangeeft of de oorzaak, daar geldt *xul* als het einde. Geen wonder dan ook, dat wij onder de synoniemen van Zoon aantreffen: *kexul* of *mechen*, waarin het woord *chen* de bron voorkomt mogelijk in verband met *en* ik Verder *mehentzil* waarvan het achtervoegsel *tzil* wel wat klinkt als *tzele* de dij, of *tzic* vereering.

De vrucht heet in de Maya taal *ich*, een synoniem van oog aangezicht en een tweeling. De teekens waarmede ich aangeduid werd zijn zeer eigenaardig. O.a. ziet Brasseur in een daarvan een aks (une hache). Een andere stelt voor het versierde slangenoog. Ich komt vooral voor in verband met *Kin ich* het zonneoog of *Kin ich ahau*, de heer met het zonneoog. Merkwaardig is het tevens, dat het woord *ich* vrucht als het ware het omgekeerde is van *che* boom.

Al de vorenstaande begrippen vallen terug op Epetembo, den Car. Messias, den Boom, het Kruis rustende op Een Been, de *Oseire* of *Osaire*, de levende, herrezen liefde.

Ook het gift van de slang of Ratelslang (Crotalus horridus) waarvan Allen en Maudslay gewag maken als een der meest voorkomende Maya symbolen, komt algemeen bij onze Indianen voor, In het Car. draagt het slangengift-*ka* denzelfden naam als ‘spraak, oordeel, bezit, winst, kennis, hetgeen buitengewoon merkwaardig is, wijl uit dit gift de eerste der tweelingen *Ka* en *Bu* geboren werd. Men vergelijke s.v.p. het wortelwoord *Ka* met het Hebr. begrip en den naam Kain of Kanan etc. Doch hierover nader.

Bij de Maya's was de Trogon de heilige vogel terwijl de Ar. legenden luiden dat de Trogons of *Bukulaurum* bankenmakers waren mogelijk in verband met *buku* dij, het zoo veel besproken symb. been van den Ind. Messias de Orion of *OAr*ion die in de Oostersche mythologie een groot *jager* voorstelt, en welks rijzing en daling van *stormen* vergezeld gaat. De Car. pujaibank heet *mule* in verband met *mulu* de zoon, de Leer, het Verbond of wel *apone aponone* dat doelt op de symb. staf of voorste (het alphabet), de kracht der reflectie of einde droom enz. Hij komt voor onder aan de figuur van de Tamusi of Apone mere, waar bovenaan een hangmat *pati* of *pate* (= kruis) staat. In een hangmat toch werd Epetembo in de vervulling of regen *konopo* vastgebonden. In de Maya taal heet een hangmat *kan*, het Woord enz. Het Car. woord duidt tevens een “knoop” aan als aan een touw. Het begrip is duidelijk. Andere Car. namen voor hangmat zijn: *imoko, nimioko* door den

Pujai vertaald als het zoongebod *imiako*, het einde gebod. Boven de hangmat zijn 2 tegen elkander staande vraagteeken-figuren, aangeduid als *Mesekupo imio*, de zoon van den laatsten zoon, een naam die ook gegeven wordt aan de laatste van de Zevenster (zie blz. 61) Een andere voorstelling van *pate* komt voor in een afzonderlijke figuur van de Tamusi-mere, onderaan in verband met *watolo*, het vuur van het verleden, waaruit de Ik *wa* was overgedragen *t-olo*. In de Trio taal heet hangmat *waitapi* of *uitapi*, waarvan *tapi* de omgekeerde syllabes zijn van het Car. *pati*. Door deze omkeering heeft het woord de beteekenis gekregen van het termineerende kruis punt. *Wai* zou kunnen zijn "Ik" terwijl *ui* zoowel kassave als een bijl kan aanduiden precies dezelfde begrippen als wij vinden bij de Car. met betrekking tot den "Vader en den Zoon", de eerste en de laatste. Verder moet men steeds in het oog houden, dat al de woorden voor hangmat en zoon in het Car. enz. doelen op een verbinding, een *verbond* zoowel plastisch. als touwen aan elkaar gebonden tot een hangmat, of het symb. bed verbond tusschen man en vrouw. M.a.w. de hangmat geldt bij de Car. als een teeken van een materieele vereeniging, waaruit het Evenbeeld, de zoon *imio* of *imo* geboren wordt[27]. Zoo staat ook de regenboog *palamu* in verband met *palimu*, de reine zoon en *palisano* de dochter, het eerste woord doelende op den zon-regenboog en het tweede op dien der maan. Een mensch (Epetembo) aan zijn hangmat gebonden beteekent alzoo letterlijk: het Gekruisigde Woord Verbond aan het Kruis'. Het klinkt vreemd en toch is het waar, even waar als dat in de Maya taal *mul* verbond beteekent precies als het Car. *mulu*, zoon of mannelijkheid als vervat in *Alamulu, Mamulu enz.*

Het komt ons ook mogelijk voor dat er een verband bestaat tusschen den voet of het been van den Ind. Messias en de vloek waarmede God de slang (= tijd) vloekte toen deze Eva (het leven) bekoord had te eten van den Boom van kennis van goed en kwaad van dominatie en het Oordeel) nl. 'datzelve zal u den kop vertreden en gij zult het in de verzenen steken. *Chawwah* (Car. begeerten) baarde *Kain* den Oordeeler en sprak: 'ik heb den Heere'.

Ook in de oostersche mythologie komen sages voor betreffende het verplaatsen van de as der aarde door engelen, precies als het Car. begrip over het kantelen der Kennis, de 13de maan, en de

(27) Dat het woord *hamaka* Arowaksch is, en tevens door de Caraiben uit het negerengelsch zou zijn overgenomen, zooals van Panhuys beweert, geven wij foe, hoewel de Car. woorden oorspronkelijk zijn. Het grondbegrip echter van beide talen is -m-k-, vandaar de gelijken is in naam. De klinkers zijn slechts veranderlijke toevoegsels

5 - 6 dagen welke het jaar meer telt dan de 360 stralen van een volmaakten Cirkel. De mensch wilde den Schepper overtreffen.

De eerste Chr. kerkvaders hadden twee opvattingen van het woord, het eene letterlijk, het andere diep en goheimzinnig en dat als het ware in het letterlijke was besloten... zooals Paulus zegt: de letter doodt, de geest maakt levend.

In de oudste boeken speelt het symbool een hoofdrol. Mozes werd voorgesteld als met hoorns (de Stier, de Leider, de A). De stat van Jezus, de 12 apostelen stonden in verband met de maanden van het jaar en de teekens van den Zodiac (de letters van het alphabet).

Plaatsruimte verbiedt ons de Car. opvatting der scheppings-geschiedenis, welke zoo overeenkomt met die in den Bijbel hier terug te geven. Alleen zij opgemerkt dat de Genesis van Mozes als het ware een geconcentreerd begrip voorstelt, terwijl de Ind. logica opgaat in details en woord-spiegelingen, waarin er sprake is van atomen, moleculen vibraties, aantrekking en afstooting enz. begrippen welke geenszins door die der moderne wetenschap worden overtroffen. En wat deze z.g. barbaarsche Caraiben *nu nog* weten, zou Mozes dat ook niet gekend hebben? Wij o.a. twijfelen daar niet aan. Of zou men willen staande houden, dat de begrippen van den Indiaanschen philosoof slechts op fictie berusten? Dat hij wartaal praat als hij beweert dat de Moeder van kennis, de P.-B afhakte van den Boom van kennis (het Alphabet) en dat in de B besloten was de *balans*, de *vrucht*, de *schaamte*, de *ondervinding*, de *echtgenoote*, de *force* of *dominatie*, de *twijfel* enz. allemaal woorden zooals ze *thans nog* in de taal voorkomen. Verder dat de *B* het been voorstelt, de *Oseire* of rijzende liefde, de vervullende Leer, de voet van het symb. Kruis, van Epetembo, het gekruisigde Woord, het Alphahet. De Boom van Kennis waggelde en viel om, zoo luidt de legende door de zwaarte der *Alamalia*, de kleurige slang, het Onderwijs. De slang de tijd verdween in de wateren of gedachten om weder te herrijzen als het verbond, de regenboog. De wetenschap, die de blanken najagen, zijn slechts 13 ijle klanken, een lijn, een punt, een kromming duister en licht. Dat is alles, en meer niet. Want wat gij om u henen ziet is *Wene* de spiegel, de reflectie *ne* van den wil, 'Ik *we*'. De A en de O zijn Een. AO OA, Ik ben Ik, de mensch is de Schepping, en jaagt zijn eigen beeld na in de diepte der hemelen en tijden volgende de eeuwige Slang die altijd dezelfde blijft, maar voortdurend van huid verwisselt. Doch keeren wij tot ons onderwerp terug.

Al de wetten der getallen zijn gebonden aan het Kruisgetal 4, de U of vereeniging der drieEenheid *OEI* terwijl de 9 overigen een

verbinding vormen met het lichamelijke, het gevulde van de vervulling. Hoe het ook zij, een oogenblik nadenken zal een ieder overtuigen, dat de oorzaak van dezelfde wet, die de maan om de aarde doet draaien ook overal in het Heelal van invloed moet zijn, tot zelfs in het geringste stofdeeltje.

De 9, het wondergetal, kan genoemd worden het controle-cijfer waarmede de grootste berekeningen kunnen bewezen worden. Als voorbeeld het volgende.

Controle van een Vermenigvuldiging.

265 × 375 × 457 = 45414375, welke met elkander opgeteld, de som geven van
4 + 5 + 4 + 1 + 4 + 3 + 7 + 5 = 33; 3 + 3 = *6*
265 = 2 + 6 + 5 = 13 = 4
375 = 3 + 7 + 5 = 15 = 6
457 = 4 + 5 + 7 = 16 = 7
4 × 6 = 24 = 6
6 × 7 = 42; 4 + 2 = *6*

Controle van een Optelling.

4937 = 4 + 9 + 3 + 7 = 23 = 5
6521 = 6 + 5 + 2 + 1 = 14 = 5
1975 = 1 + 9 + 7 + 5 = 22 = 4
3451 = 3 + 4 + 5 + 1 = 13 = 4
16884 = 1 + 6 + 8 + 8 + 4 = 27 = *9*
5 + 5 + 4 + 4 = 18 = *9*

Of wel men telt alles in een rij op t.w.: 4 + 9 = 13 = 4 + 3 + 7 = 14 = 5 + 6 = 11 = 2 + 5 + 2 + 1 = 10 = 1 enz. tot het eindcijfer wordt, dat 9 *moet* zijn.

Controle van een Deeling.

40963 : 23 = 1781
2 + 3 = 5
1 + 7 + 8 + 1 = 17 = 8
8 × 5 = 40 = *4*
4 + 0 + 9 + 6 + 3 = 22 = 2 + 2 = *4*

Wij halen thans het volgende aan ten einde te doen zien, dat ook bij de Maya's dit negen-tallig stelsel ten grondslag lag aan de

berekeningen. Seler o.a. schrijft: ‘The dates set down on the five pages of the Vatican and Borgian codices bij means of numerals and signs are as follows:

1	8	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7
5	12	6	13	7	1	8	2	9	3	10	4	11
9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	8	2
13	7	1	8	2	9	3	10	4	11	5	12	6
4	11	5	12	6	13	7	1	8	2	9	3	10

These initral days (5 × 13 Venus periods) however are not set down here in their actual order of succession, but are rather tabulated as they would follow one another in the tonalamatl.[28]

In C. Thomas Maya calender systems lezen wij;

‘The order in which the years follow one another through a complete cycle of years (4 × 13) or calender round, is shown in the annexed table:

Akbal	**Lamat**	**Ben**	**Ezanab**
1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	1	2	3
4	5	6	7
8	9	10	11
12	13	1	2
3	4	5	6
7	8	9	10
11	12	13	1
2	3	4	5
6	7	8	9
10	11	12	13

This is to be followed in the order of numbers 1, 2, 3, 4, 5 enz.

Uit de vorenstaande lijstjes uit de Maya manuscripten blijkt duidelijk dat door deze volgorde de 4 en de 9 den grondslag vormen der berekeningen en dat waar een getal van twee cijfers zich voordeed, deze met elkander werden opgeteld, alzoo 13 gevolgd door 4, 12 door 3 enz. De wet is die van 4 te beginnen met 1 (28) in onze series, waar een * staat. Dat deze volgorde een wet zou zijn evenals de berekeningen der Caraiben, komt ons niet onaannemelijk voor. Wel echter de mogelijkheid, dat het toeval kan wezen, dat

(28) E. Seler, Venus Periods in Borgian codex, Smithsonian Inst. Bull. 28 p. 374.

het getal 585 aan het einde der Car. series slechts een dag minder telt dan de schijnbare omloopstijd (beneden conjunctie) van Venus nl. 584 dagen. De planeet is dan soms bij dag zichtbaar.

Hoe het ook zij of de lijsten het gevolg zijn van berekeningen of dat zij den grondslag vormen, waarop deze werden opgebouwd, zij doelen o.i. toch op eenzelfde begrip als het Car. Cirkelquadratuur en de 9-vervulling, door den Slangegeest enz.

Tegen het vorenstaande kan aangevoerd worden, dat bij de Maya's slechts het 20-tallig stelsel bestond. De 1 werd geschreven als een punt., de 2 als twee punten, de 5 als een lijn -, de 6 als een lijn en een punt enz. de 10 als twee lijnen -, de 20 en 0 als een figuur.

Maar dat dit het begrip van een eenheid in de 10 uitsluit kunnen wij niet toegeven, want de opvatting van 10 blijft onveranderd, al schrijft men het als X of -. Het beste bewijs echter dat de 10 bij de Maya's als een eenheid gold, is de naam *lahun* (*hun* = een). *La*, volgens C. Thomas ‘as a substantive means ‘end, limit, all, the whole’ (Car. *la* de overdracht, het materieele, de gedane actie van de werkwoorden -l- dragen, inbrengen, overgeven enz.) Het woord *lahun* geeft alzoo terug (ook volgens Brinton) ‘it finishes one’. In het Car. heet 10 *ana patolo*.

Ten laatste nog een kleine aanhaling uit de Dresden Codex blz. 24 over een door Forstemann beschreven Cycle-periode omvattende 1,366,560 dagen of 3744 jaren. De aanduiding hiervan geschiedde op de volgende eenvoudige wijze:

9	(unit	=	144000)	=	1,296,000
9	(unit	=	7200)	=	64,800
16	(unit	=	360)	=	5,760
0	(unit	=	20)	=	0
0	(unit	=	1)	=	0
					1,366,560

Hieruit blijkt duidelijk welke bijzondere telwijze door de Maya mathematici gevolgd werd zoodat de mogelijkheid niet uitgesloten ligt, dat zij wetten kenden met betrekking tot het Heelal, die de blanken *nog niet* ontdekt hebben. Wetten in grondslag eenvoudig, begrijpelijk zelfs voor een z.g. boer, maar in hun werking juist daarom des te grootscher veelomvattender en ingewikkelder. De grondslag der in details oneindige natuur, zegt de roode denker, is eenvoudig en gebalanceerd gelijk 2 × 2 = 4 = 2 + 2, Oko - poko + een? ¿ =

In verband met het vorenstaande over de Car. Cijfer-eenheid is nog merkwaardig het z.g, oostersche magisch quadraat, een vierkant dat op de wijze van een dambord verdeeld is in velden, waarin men getallen zet, op eene wijze dat zij in elke richting een gelijke som geven.

Maar, zal men aanvoeren, het is onmogelijk, dat zulk een conceptie van het Heelal kan bestaan hebben bij onontwikkelde volken die niet eens wisten, dat de Aarde rond is, en om de Zon draait. Het antwoord hierop luidt, dat dit op een dogma berust. De oude Egyptenaren waren bekend met een ronde aarde, die om de zon draait. Thales (603 v. Chr.), Pythagoras enz., leerlingen van de Egyptische school, wisten het reeds, lang voor Galilei. De Caraiben van thans weten zeer goed, en hunne voorvaderen hebben het zeer goed geweten, dat de ronde Aarde zich om de Zon beweegt. Dit bewijst hun voorstelling van de Zon als de Spiegel-eenheid, de Spijker-spiegel, het brandpunt of centrum der omringende licht-sfeer, alsook dat zij wordt vastgehouden, gedragen door een eenbeenigen man, de standvastige, die aan één plaats gebonden is. De Aarde zelve heet *Nono*, het stoffelijke, de gespiegelde, vervullende, een naam die alleen kan g*e*lden van voorwerpen die een inwendige bezitten, zoodat in de Car. taal *ono* ook eten beteekent, d.w.z. vullen. *Tano* is vol, als een kalebas vol water; letterlijk duidt het woord aan: *ta* in, *no* gevuld. De aarde is, zegt de Caraib, een bol *mona*, eenzelfden naam, welke wij terugvinden als de aanduiding van Aarde bij de vrouwen der Eil. Car. (Rochefort). Het woord staat tevens in direct verband met *omu* bal, *mu* verband, omhulsel, *mo* ruimte, *omo* omhullen, *mano* druppels, *mana* korrels, *moran* knol enz. Bij de Maya's heette de Aarde *Lum Mai* enz.

Toch geldt de Aarde bij de Caraiben tevens als centrum van het Heelal, wijl de omringende ruimte oneindig zijnde, elk stofdeeltje, elk *Ik* het centrum daarvan *moet* zijn. Maar de logica leert ons, dat iets dat uit onderdeelen bestaat, een einde moet hebben wijl anders die onderdeelen oneindiger zouden zijn dan de oneindigheid, hetgeen logisch onmogelijk is. Dit einde nu vormt het Kruispunt, de Gekruisigde, de mensch, of zooals de Pujai zich uitdrukte, gelijk de tip van de laatste en langste lichtstraal der zon, *weiu omalu ekalinie*, gelijk het trekken van een compasnaald. Die tip is het begin van het einde, de gedachte-eenheid in de volmaakte cel *amu*. Hij vormt de nietigheid, de wil *si*, die gebiedt *ko*, die groeit *tio* tot vorming van het geschapene, de Namenvereeniging *Itiu*,

machtig gelijk een zandvloo *siko, sitio*[29]. Het Allergrootste is een cel, het allerkleinste moet ook een cel zijn, want alles is *Amo, Oma* de cirkel van de A en de O, *Ao - Oa* Ik ben Ik.

Ook meerdere andere stammen in Z.A. waren bekend met het feit, dat de Aarde om de Zon draait; bv, de Passes van Brazilie geloofden dat de Aarde nu eens deze, dan weder gene zijde naar de Zon keerde om warm te blijven. De rivieren en stroomen waren hare bloedaderen enz.[30]

Stel u eens voor dat eenige eeuwen geleden een barbaar voor den dag gekomen was met het begrip, dat de ronde Aarde om de Zon draait, en dat de Avond en Morgenster (Venus enz.) een en dezelfde zijn. Hoe zouden onze wijze, blanke voorvaderen niet gelachen hebben over zulk een ongerijmdheid. Met welk een overtuiging zouden zij den man niet het lot van een Galilei hebben doen ondergaan. En thans, nu de toestanden veranderd zijn, lezen wij de wetenschappelijke conclusie: *alle* oude volken geloofden aan de platheid der aarde, dat zij op zuilen rustte enz. m.a.w. de wijze blanken hebben gedwaald en kunnen zich geen denkbeeld vormen dat anderen dat ook niet gedaan hebben. Alleen dat waarvan de blanke overtuigd is, *moet* waarheid zijn (sic). Indien Columbus Amerika niet ontdekt had, indien het vrije denken in Europa zich niet had verspreid, hoe zouden wij, volmaakten thans niet lachen om de kinderlijke opvattingen van een barbaar met betrekking tot het Heelal! Het geldt hier maar eenvoudig ‘het recht van den sterkste’, ‘de force van het brute, de overtuiging van het lijk’.

Het eenige wat o.i. in de moderne wetenschap met de Ind. force-wet kan vergeleken worden is de ‘Periodical Law’ van Mendeleeff, n.l. ‘that elements resembling one another in chemical behaviour, occur in the same column if placed in a certain tabular form. The number of elements between any one and the next similar one is SEVEN. To put the matter technically ‘the properties of an element are a periodic function of its atomic weight etc..... which signifies that if we know the weight of the atom of an element, we may know its properties because they are fixed.

Hoe het ook zij, het getal 7 neemt in de werking der elementen een hoofdplaats in, zoowel in het brein van den z.g. barbaar als in

(29) Martius. Ethnog. und Sprach. Amerikos, p. 508.

(30) De Zandvloo is een nietig diertje, dat zich in lichamen van dieren en menschen nestelt en zoo snel groeit, d.w.z. eieren legt. die een bol vormen, dat deze in enkele dagen het diertje honderden malen in omvang overtreffen. Het diertje zelf is zoo groot als een speldeprik terwijl de eierbol een erwt evenaart. De *Sitio* is het symbool van den groeienden wil. In materieelen vorm is zij *Siku* of *Sitiu*, de sprekende of ware Will enz.

dat van den grootsten geleerde. Zeven is inderdaad, de sleutel van alle dingen, en komt ongeveer 360 maal in den Bijbel voor.

Maar het eigenlijke vervullingsgetal is 9, waarin omsloten de 7 evenals de - 6 dagen of openende en sluitende cirkelbol het grond- of kruisgetal 4 omvat. Deze wet van het cirkelquadratuur vervat naar Ind. logica in de 5 - 6 dagen welke het jaar meer telt dan 360 stralen, is naar menschelijke opvatting oneindig evenals een 1/2 1/4 1/8 met elkander opgeteld nimmer 1 kunnen vormen. Zij wordt o.a. geteekend als het Aarde-symbool of *Nono-mere*, in den vorm van een vierkant met een spiraal erin of een spiraal met 3 hoeken. Het middenpunt heet *Awalirana*. Deze wet veroorzaakt de schrikkeljaren, cycles enz. Maar toch, het onwederlegbare feit staat er, dat de straal van een Cirkel zuiver zes-maal op den omtrek past. Dit feit, deze eenheid, vormt de mathematische steenrots van het Pujai-systeem, van het Woord van *Epetembo*.

Want, zegt de roode wijsgeer, breek een stok in tweeen en gij hebt 2 evenbeelden. Breek deze weer en gij hebt 4. Zoo voortgaande zult gij nimmer eindigen, Want de deeling, de breuk *mbo-ka* is even oneindig als de vermenigvuldiging *mbo-to* en zij vormen samen het spiegelkind, den Gekruisigden Epetembo. Loop in het duister rond op de savanne en gij zult cirkels beschrijven, omdat uw rechterzijde *ompanake* krachtiger *panake* is dan uw linkerzijde. Zoo uwe stappen, zoo de Gedachte, de werkende Wil, de willende Hand *Tamusi*, de wet der tijden, der *Temon*, die het begin steeds naar het einde terugvoert, de Eeuwige *Ta-mo-mere-ke* Ik ben Ik, de A en de O.

Naar Car. opvatting geldt de denkende mensch alzoo als een concentratie van den Wil, de beweging enz. in de schepping. Hij zelf vormt tevens de bezwaring, die gelijk de rechterzijde krachtiger is dan de linker, de balans doet kantelen en gebonden aan de wet van - 4 + door het Heelal doet snellen. De schepping is de menschheid. Het duistere is de spiegel van het licht.

Stel u het Geheel voor, zegt de roode wijsgeer, als een groote holle ruimte *mo* vol *mere*, kleuren-melodie, de oneindige *ta-mo-mere ke*. Een Ik, een *K*- in het centrum *ase, era* daarvan bespeelt op fluit *Alawira* één harmonie, een *solo*, waarvan de toonen *olemi, eta-kininiano* overal weerklinken gelijk echo's, het geheel vormende één

Kawono olemi in de lichtwateren *Alawali*, de zang der sferen.[31] Overal weerkaatsen de toonen in schijnbaren wanklank en wanorde de trillingen volgen elkander, rood stoot groen af zoekende naar rood, - zoekt -, 4 zoekt 4, 5 zoekt 5 om één te vormen gelijk de kleuren *ala* in den regenboog *Alamulu* (De Zoon-overdracht of verbond). Maar hij, die aandachtig luistert en begrijpt, zal dadelijk opmerken, dat dit alles niet toevallig kan zijn, doch dat er een basistoon, een W-grondslag bestaat die alles regelt. Want nu en dan klinkt duidelijk de grond-harmonie ons tegen, gelijk de *solo* van een troep zingende zwaluwen *sololia* vormende de *Sololiajumu*. gelijk de waterval eenheid *soli* en de lichtzang der sterren *Silitio*. Laat de fluitspeler zijn spel staken en ontbinding treedt terstond in. Alles raakt los, lost zich op, snelt *asi* terug tot een *asiu* en de laatste wegstervende echo *oeiu* is dezelfde als bij het begin weerklonk, De *kene* of glanskleuren, de *kini* welke in den boom van kennis *takini* (*Wewejumu*) zich vervult, zijn slechts de toonen *takini* der fluit, een ontbinding *kinitio* gelijk een lijk. Zoo de ruimte, zoo ook de *kawono olemi* in het hart *ole* van den mensch. Ook zij schijnt meeningloos, totdat de fluitspeler zijn harmonie staakt. Dan vloeit alles terug naar de vervullende *O*, de *W*, de *Wewe* het keerpunt, de *Weiuma* en een nieuwe harmonie, een nieuw leven, een nieuwe ontwakening *erenai* is aangevangen, en wordt de ziel, de *ol* overgedragen gelijk de toonen der fluit naar haar oorsprong *ole*, even zeker als dat de straal van een cirkel zuiver zesmaal op den omtrek past. Neem aan deze eenheid als toevallig en de zang der sferen is slechts die der eeuwige razernij. Erken haar als het teeken des verbonds van Schepper en schepsel, en niemand zal meer in de natuur toeval gaan zoeken. De dood *lo-mbo* bestaat niet, de mensch draagt zijn eigen *solo* zijn verleden *o-lo*, zijn eigen lijk, wereld in het hart *ole*. Van alle geluiden gaat de O het verst (een wetenschappelijk feit). Zij is de vervulling, die vult het leven de lijn: het lied in het hart. Haar geluid heet daarom *olemi* en hare werking is gelijk een *olomen* (draaikolk of spiraal). Het machtige *poto* is slechts de punt, de *p* van den naamlooze *Oto. Pa* het keerpunt, het niet vormt den grondslag van *Pato* het Kruis, van alles *papolo*. De

(31) De muziek der sferen was welbekend bij de oude volken. Zij bestond uit 7 toonen De geometricus kan ze vinden aan de zijden van een equilateral triangle, gevoegd aan de hoeken van een vierkant. In Plato's metaphysica worden ze beschouwd als in connectie met de eenheid, materie, rede, perfectie, imperfectie, recht rust. Dr. Morton beweert dat dit begrip zou afstammen van de 5 planeten, de zon en maan, aan de oude volken bekend. Maar dit verklaart geenszins het melodie-begrip dat den grondslag vormt; de planeten zijn er mogelijk later bijgevoegd. Wetenschap, hooge philosophie was het grondbegrip onzer voorvaderen, en waren zij geen idioten, zooals Morton ons wil aanplakken.

hoeveelheid *pole* is de *p* van *ole. Kabu* de oneindigheid = *kabu* het niet. De kiem is gelijk het omhulsel plus de vervulling. Laat uwe gedachten terugsnellen in het verleden en gij zult daar eindigen, waar gij begonnen zijt, de *tamomereke* Ao Oa, ik ben ik. Want het kind is des Vader's evenbeeld. De mensch is de tijd, het einde gespiegeld *te-nem*. De Gekruisigde vormende den verbroken Cirkel is overal. Laat op den 360sten dag van het Cirkeljaar *Tamosi* niet weder herrijzen dan zal de herinnering ineenvloeien dan zullen de 6 punten van den Cirkel zich tot één vereenigen en het leven zàl eeuwig zijn? Neen, want op dat oogenblik zullen alle groote en kleine cirkels in de Schepping zich sluiten, alle tijden zullen zich oplossen tot vorming van een nieuwe kruisverbinding WOMBO. Dan zal een nieuw aangezicht der tijdslang *Okojumu Imbatale* zich ontsluiten barende de *Wo* (mensch), het *Wo* (woord) als het nietige, het evenbeeld *Ime* het 'wicht' *Ime-mbo*, het eindebeeld, het 'gewicht' *ten-me* dat den overgang *olo* vormt van het doode punt van het tijdwiel (wil), de bezwarende, belastende, *OA*, de *AWI*, de zwaarte *aoimbe* van het verleden *lo* naar de toekomst, de herrijzing *ol* vereenigd in het heden *elo-me, er-ome eremahi*.

Het duistere *ko* is even onontbeerlijk als het licht *li*; dezelfde ster *siliko*, de *Alukuma* (morgen en avondster) die wekt de nachtzwaluw, de laster *woka*, wekt ook den dagvogel, den dag des geestes *kulitia*. Het oordeel, het zwarte, het *kaine* is de reflectie de *ne* van de niet-giftige *jekai* (het gesprokene) de beet der lichtslang *Ikili*, de kroon of doornvereeniging *ikiliju*, het geestelijke Licht, dat haar 'gift' *Jetu*, het heetende *Ete* als de vertering, de verroesting *wetembo*, als lijden, pijn, het bittere *jetumbe*, de val in den tijd *Okojumu* in de vrucht *epe* van het einde *tembo*, het Woord *Epetembo* achterlaat.

M.a.w. de deeling, de breuk is oneindig evenals de verbinding de vermenigvuldiging en beiden vormen aantrekkende en afstootende het kruispunt van den Tijdspiegel. Een kruis-spiegel-oogenblik van tijd en een schepsel, een schepping, een Schepper wordt geboren. De doorgang *pena* is geopend en gesloten. Want een tik, een ruk van het hart is gelijk de eeuwigheid, gelijk het middenpunt van een cirkel in evenveel tijd ronddraait als de omtrek. De slaap van een oogenblik is gelijk de oneindigheid, de tijd springende gelijk een eenbeenigen man, die zijn balans, zijn wil verloren heeft altijd op eenvoud, een-fout, een-voet terecht komt. Dit schokkend springen van het Gekruisigde Woord, de Wil in den tijd noemen wij Roodhuiden de plotselinge vervulling, de dood en de herrijzing van *wo* de mensch, van de A en de O, AO OA ik ben ik, het einde *Ima*,

barende het begin *Imo*, de *Amo* de cirkel van de A en de O in het Licht I. het eeuwige verbond.

Het woord *bena, pena* als verleden doorgang, oud, komt overal voor onder de Car. volken. Het duidt zooveel aan onder de Kalinia's als: het geschiedde. dat wat positief gebeurd is en vormt schier een synoniem met *lo*, dat wat overgedragen wordt, of *to* de terminatie-vervullende enz. Een samenvoeging dezer woorden geeft alzoo het juiste begrip terug van ‘dat wat in het verleden geschied is en zich weer zal herhalen. Daarom beginnen alle legenden met het woord *penalo* gevolgd door *amu* de maagdelijkheid, de begin-cel, en *pombo* of *piombo*, het kruispunt of de verbindende breuk enz. doelende o.m. op de 5 - 5 spiegeldagen welke het jaar meer telt dan een cirkel. Wij vinden o.m. in de Goeje's lijst: Car. oud (een voorwerp) *penatombo*. Trio *penano, penato*. In Schmb. Macusi ‘lange her’ *penna* Eil. Car. Rochefort ‘porte’ *bena*. Op blz. 23 van de Goeje's werk staat verder over ornamentiek dat de vierkante figuur (met dwarsstrepen), pl. VI volgens een Ojana voorstelt *i-pena* het voorhoofd, een woord dat in verschillende Car. talen deur beteekent. De ruitvormige figuur heet *paje* (Ar. *bahe* Car. intreden).

Hieraan voegen wij nog toe, dat de dubbele spiraal-figuur aan elke zijde van het vierkant bij de Car. een der begrippen vormt van de *Wewe-jumu*, de Boom van Kennis. Adem, Hout, Vragen enz. d.w.z. tegenstrijdige vragen, gelijk de aantrekking en afstooting in het licht der zon *Weiu* (de wil, de vraag. *W*- en het antwoord *eiu*).

In het Car. heet voorhoofd *o-me* d.w.z. de *me* het evenbeeld van *O* vervullend, eenzelfde als wij vinden in *wo* mensch, in *O-ko* kom, enz. In de Pujaitaal echter heet het voorhoofd-centrum ook *Siritio erepipio*, precies als de naam van het middenpunt der schepping boven de Zevenster *Silitio*. Om de *ome* wordt gedragen de krans van lichtdoornen *omahi* en *omalidi*, (de Ind. vederhoed, het Zonne-, strijd of gedachten symbool).

In Jhr. van Panhuys' werk[32] over de ornamentiek der Caraiben enz. wordt een ruitvormige figuur bij de Akuri Indianen opgegeven als ‘een schildpad’. Ook in het eerste deel van ons werk hebben wij deze figuur met een kruis erin enz. als ‘schildpad’ aangeduid bekend als *wajamu* en doelende op W*a* mijn, *ja* lichaam, *w-aja* dragen, *mu* geest of maagdelijkheid[33] m.a.w. de Car. materieele

(32) Int. Arch. fur Ethn. Bd X 1897. L.C. van Panhuys blz. 17 enz.

(33) In de Goeje's lijst heet lichaam *papurl*, hetgeen echter niet slechts doelt op lichaam doch op alles ‘alles’ d.w.z. het geheel, eveneens in de lijst aangeduid als *papurl*.

Drie-eenheid. Verder heet een ruit *nulumbo*, het wezen, de breuk van de tong, het contracteerende, de leer. Dit lossnijden van de tong komt ook in de legenden voor.

Te recht brengt dan ook de heer P. de ruit-figuur in verband met het menschelijke lichaam en de kikvorsch welke hij zeer juist als symbool van den mensch bestempelt. Deze nu heet in het Car. *Wo*, precies dezelfde naam *Uo* als de Mayas geven aan een kikvorsch en aan het woord, de letter *uooh*. Bij de Car. draagt pad of kikvorsch over het algemeen den naam *poloru* doch elke paddensoort bezit een verschillenden naam; de baas van allen heet *Waleko*, het gebod *ko* van zang *wale* in verband met het symb. Alphabet. De Indiaan, die alzoo aan den heer P. verklaarde dat de figuren het 'geloof' waren der Indianen, sprak de volle waarheid.

Dat, zooals de heer P. opmerkt het kruis toevallig kan ontstaan bij het vormen der figuren, moet natuurlijk toegegeven worden evenals bv. een knoop in het Car. *pate* heet doelende op de 4 gaatjes die een kruis vormen. Maar dat al de figuren op die wijze zouden ontstaan zijn is moeilijk aan te nemen, vooral als men weet welke hooge symbolen door de Caraiben, Maya's enz. aan het Kruis werden verbonden met betrekking tot het lichamelijke, de substantie enz. Immers het zou wel gewaagd zijn als fictie aan te nemen het feit dat het geestelijke in het Ind. kruissymbool den naam draagt *oeikua* (zie het kruisalphabet) hetgeen beteekent *oei* de drieeenheid *kua* stijgen, omhoog gaan zooals wij het vinden in de Car. begeestering *jakua* enz. En ditzelfde begrip is duidelijk besloten in Mullers Am. Urreligionen, waar hij zegt: 'Naar de woonplaats der zon *hueyuku* rijst de ziel na den dood'. Schier alle Am. godsbegrippen wijzen daarop.

Bij de Upurui's heet een vierkant *topkele* en breken (breuk) *tupkele*. Bij de Trio's staat breken opgeteekend als *te-ebakai*, hetgeen o.i. een symbolisch connectie vormt met den Up naam voor verleden (oud) *upakat*. De Trio aanduiding schijnt tevens in verband te staan met zonsopkomst *Wei n-epatakai*, Car. *Weiu n-epakai* verwant aan *epataka*(34), de kruisiging, de herdeeling, opkomst, waarin het woord kruis *pata, pato* (Eil. Car. quarré *patagoriti*) alsook *o-pato* helpen, verlossen voorkomt. *Patakai* staat tevens in symbolisch verband met het Zuiderkruis *Onbatapo* dat het kruis der aarde (de schoonmoeder) voorstelt.

(34) Net als in onze taal 'de dag breekt aan, de zon scheurt de nevelen van een' symbolisch 'Het eeuwige Licht in het Duister schijnend'.

In al de vorenstaande woorden komt de wortelsyllabe *-pa ba, -p-, -b-* voor doelend op de Herrijzing of Doorgang.

Uit de Maya symboliek halen wij slechts aan, dat het kruisvierkant of de strik met dwarsstrepen erin voorstelt 'the cosmic sign' de wereld over het algemeen, waarvan Maudslay verschillende voorbeelden aanhaalt uit de Codices. Het Kruis stond tevens in verband met de Zon *Kin* of *Kin ich* het Zonneoog, de zonne tweeling enz. In de Dresden Codex komt een figuur voor, volgens Brinton een voorstelling van den Tijdgod, het doode jaar inbrengende. De figuur is een roofdier die een hand aan den pols omklemt, waaronder tegenovergesteld een andere hand stekende uit een figuur precies als het Car. kruissymbool omringd door een cirkel en puntjes (spraak) Hand, naam en aarde zijn in de Maya taal schier synoniemen.

Voegen wij hieraan toe dat in het Car. het Gedachte-symbool de *Nuno-mere*, het Verleden *Penatombo*, en het Gekruisigde aangezicht van de tijdslang *Okojumu Imbatale*, zooals te voren aangemerkt, een cirkel voorstellen met een kruisvierkant of ruit erin, dan zal men wel moeten toegeven, dat het vorenstaande niet zoo geheel toevallig kan zijn. Maar zulks aangenomen. dan stemt het volgende uit den Bijbel wel tot nadenken, nl. het gezegde van Christus: 'Ik ben de deur der schapen... Ik ben de deur; zoo iemand door mij ingaat, die zal zalig worden, en zal in en uitgaan, en weide vinden'.

Merkwaardig is het tevens dat deur in het Chaldeeuwsch *bab, biban* heet, waarin duidelijk het begrip de eerste en de laatste, vader en zoon *ab ba* enz. Huis wordt aangeduid als *beyt*.

Maya.

Bara, vara staf, sceptre, baton de commendements; *bal*, ensemble; *ba* in-; *al* zeggen, zoon. *Pal, palili*, zoon; *ili* het verleden, de eenheid, *Be* route, *na* huis, *bena* tempel, alsook doorgang (Car. *bena*) evenals *ocna* (zie blz. 118) *Batabil* Heer; *abil* zoon; *pat* manifestement; *patan, patanil* declaration. *Patal* reussir, tomber juste, arriver. *Batan* voorste; de rijzende *an* aks *bat*.

Sanskriet.

Pa Protecteeren, *phala*, vrucht, gevolg; *svara*, de klinkers, *vara*, de Bruidegom, de Heer; *pat, patya*, Heer van, *pada* doorgang; *padawi* leider. *Para* overgang, *path* reciteeren, *vat, vad* verstaan. spreken. *Bandh* verbinding, verbond. *Pata* vliegen. In verband met het Car. kruisbegrip *pata-ja* en de hangmat *pati* het kruis dat omhoog steeg, gelijk een vogel. Het woordje *ja* in het Car. beteekent zooveel als *lichaam*, tevens bezwaring. *Ya* in de Maya

taal is lijden, liefde; *yan, yana* bestaan, zijn. Het woord voor kruis konden wij niet vinden.

Ten slotte voegen wij nog aan het vorenstaande toe dat *bena* of *pena* door de Car. Pujai's in hun grondbegrippen wordt samengevat als een vervoeging van het werkwoord p-n- naar binnen toe, na, af, als in vallen. Het woord *pena* beteekent 'nawerking of gevolg, of *na* de materieele gedachte of reflectie, van *pe* de vrucht, toen de oude *napoko* (nabalans) met haar *W*- (aks, vraag, vrije wil) het been, de B afhakte van den alphabet-boom waardoor de balans van schepping en schepsel kantelde in den tijd, want tijd is gedachte, daarom dragen beide den zelfden naam O-NU. Het verleden vormt een spiegel *penalo-neme* (Trio *penalenine*) gelijk de sterren het licht zijn van het verleden der schepping en van het geschapene. *Bena* is, zegt de roode denker, de perceptie van materie en tijd na den grooten val van de menschheid, waardoor de volmaakte cirkel in een slangachtige spiraal draaiing werd omgezet. In de Pujai-teekeningen in ons bezit komt het *pena*-begrip voor als *penare* boven aan het figuur-symbool van Tamusi, de Cirkel-wil zooals vervat in de 5 - 6 dagen meer dan een cirkel van 360 stralen van het Car. Maanfeest *Pena* of *pina* beteekent tevens ellende, lijden. Bij de Maya's komt *Tamuk* voor als 'een tijdsverloop, een periode van tijd'.

Verder vinden wij *okoto penalo ukupo* als de Car. naam van een figuur als een dambord gevlekt dat volgens den Pujai voorstelt het afzonderen van kwaad en goed, duister en licht elk op zichzelf maar toch samen onmisbaar tot vorming van *wit*, dat om te bestaan 'grein' d.w.z. materie moet bezitten. Want zonder duister is het licht onzichtbaar. Het goede kan alleen beseft worden wanneer het kwade bestaat. De ellendige *Joleka* is de *Seo* van *Tamusi*.

Bij de Arowakken heet een ingang, kamp, woning *bana-bo, bahe, benabo* in verband met het werkwoord *abal*- doorgaan, *balu* aks, *ba* intrede, enz. Verder vinden wij als *huis*god(en) bij vele tropische Indianenstammen het woord *Pena-tes*.

In het Hebr. wordt de vierde letter Daleth voorgesteld als een driehoekige tentdeur en zou volgens authoriteiten ook doelen op geest, precies als in het Car. het driekantige hoofd van Epetembo, de zon *weiu* en de Maya *ua, bena* huis, Aztec *kalli* enz.

Verder vinden wij de deur en de woning terug in de hieroglyphen der Bubumana rots in Eng. Guyana welke volgens den Pujai de herscheppingsgeschiedenis voorstellen. De figuur ziet er uit als 7 halve cirkels, de een boven den ander, gelijk de kleuren van een regenboog. Dit heet het maken van de woning *pataja wo*-

kase (het sprekend kruislichaam) of *okoto* (vermenigvuldigen). Het centrum is de *pena*. In de teekening komen ook voor de Tijdslang, de klei, de pan of het tijd-wiel van den Slangegeest.

De *Be* of voetstap (intrede) in Landa's alphabet stelt een cirkel met 5 punten als een kruis erin voor, volgens Brinton mogelijk ook doelende op huis.

Afgaande dus op de Ind. Cirkel-Wet van tijd, de elementaire harmonie-vereeniging, de Alphabet-Eenheid, de Kruisiging van de Wil-Eenheid van Vader en Zoon-evenbeeld, waarin elk *woord*, elke combinatie, elke harmonie zich een vorm, een *soort* in materie afzet, dan moet de concentratie van alles tot Eén Vervulling gekomen een *Unicel* vormen, waaruit Een volmaakt Mensch of vervulling *Wo* geboren wordt uit Eene Maagd(elijkheid).

Deze in alle hare onderdeelen volmaakte unicel of Gedachte is het vervulde, de punt uit het Geheel. Zij is het einde-begin van een tijdrekening o.i. gebaseerd op denzelfden grondslag van het 9tallig stelsel als bij de Caraiben, Maya's enz. En hoogst merkwaardig is het juist deze unicel, waarop de grootste moderne geleerden, zooals Sir Olivier Lodge enz. de onsterfelijkheid baseeren, en die onmogelijk kan ontkend worden. Immers, de zich in tweeën scheidende cel, die noch man noch vrouw kan genoemd worden, is slechts een spiegeling, een vervulling in een ander. En wat is er op de geheele aarde dat niet uit unicellen is samengesteld van af een electron opwaarts? De unicel is de oplossing, de liquidatie van de O door de MO in de OM, MU. Alle liquids, alle wateren, zoowel als licht als lucht enz. enz. moeten zich vormen tot cellen, tot druppels alvorens den solieden vorm aan te nemen. En het soliedste goud is evenzeer uit druppels samengesteld als de ijlste ether. Beide zijn in grondslag één U; alleen de vervoeging en de uitkomst in materie verschillen in onze oogen. Een harmonie vormt den steen, een ander het goud, en het geheel weer Eén.

Adam dus *moet* 'mensch' de menschheid geweest zijn evenals Mozes en Jezus, want zij waren vervulde punten in de tijden, herbalingen van het begin en het einde, de Cirkel, m.a.w. wat in den Bijbel staat: 'Die voor Mij was en na Mij zal komen, het Cirkelkind. de Vervulde Drie-Eenheid[34]. Ook in het Oud. Test. lezen wij: En Elohim schiep de (geheeleenheid) *Ttohu* en *Bohu* (het man-

(34) Jezus zeide; 'Daarom heeft de Vader mij lief, omdat ik mijn leven laat, opdat ik het weder neme.

nelijke en het vrouwelijke) in elkander vereenigd. De mensch *A-dam* schiep Hij van aarde, *adamah* en bloed *dam*, precies als de Car. *Tamusi*, de wil in de unicel, atoom, de maagdelijke stamvader in verband met *munu* bloed. Ook de naam van vader *A-jumu* wijst daarop terwijl alle *jumu* zijn Wo, menschheid.

Verder aannemende den dag als de menschelijke unit der tijden dan moet, hoewel in onderdeelen even volmaakt, de Wereld werkelijk in 6 dagen (de Cirkel-Eenheid) geschapen (d.w.z. herschapen) zijn door *Elohim*. Want die 6 dagen zijn het Kruiscentrum, het vervulde van twee op elkander rustende bollen = tijden, die zich weer scheiden, lossnijden in één trillende lijn omvattende zoowel in het nietige, de trillioenste onnoembare deelen van één stofje, seconde, (het spiegelbeeld), als dat zij de vervulling zijn van een onnoemlijk aantal hemelbollen, eeuwen, het oneindige. Deze tijdvereeniging dit centrum deze Geheel-eenheid was Adam, even zeker als dat elke *amu* een eigen vorm, elke berekening haar eigen uitkomst, elke toon, elke harmonie haar vastgestelde figuur of teekening voortbrengt. Die unicel, zegt de roode wijsgeer is gelijk het geheel, in de diepte der ruimte; de *jansipe* is slechts uw eigen wil, dien gij opmerkt, de eigen tijd door de slang *S-ikili* opgewekt.

Adam, Mozes, Jezus, zij waren Vervullingen van het Alphabet, het begin en het einde van bollen op bollen, tijden op tijden, zich vervullende zoowel in het Oneindige als in het Nietige tot Eén? ¿ Maar het is die Een die zich herhaalt.

Het vorenstaande is niet in tegenspraak met Darwins of Haeckel's theorie. Darwin zelf heeft verklaard niet te kunnen gelooven dat alles geschied was zonder reden of doel. Maar de ‘struggle for life’ verklaart wel de M werking, doch zulke begrippen als de Vlinder uit de Rups, de Mieren enz. kunnen er slechts aan geplakt worden maar niet bewezen, evenmin als chemische verbindingen, de slag van het onweder enz. Dat zijn plotselinge werkingen, eenheden, in onderdeelen toch even oneindig als de unicel. De beweging, de Wil volgt de lijn, gelijk een troep muzikanten den kapelmeester, gelijk de gedachten het Alphabet, gelijk de werelden de Zon, gelijk een berekening de cijfers.

En Mozes moet dit geweten hebben toen hij, om Darwin's eigen woorden te gebruiken, geleid door den Heiligen Geest van Tijd en Ruimte, ‘deliberately and methodically’ den tijd berekende, de beweging om ons met die in ons verbond en de aldus op een mathematischen grondslag berustende toestanden in het O. Test. nederschreef. En dit standaardwerk van alle philosophie en wetenschap

verwerpen de moderne geleerden omdat zij het nog evenmin kunnen begrijpen als het eenvoudige quadratuur van den eenvoudigen cirkel. Instede van de Duif, de symb. Heilige Geest van Taal en Liefde, de Bloem der Maagdelijke Waarheid, willen zij onder het motto 'Vooruitgang, Ontwikkeling enz ons opdringen het letterlijke *duivenhok* van een Darwin of de *bloementuin* van een De Vries, als of daar alleen en nergens anders Waarheid te vinden zou zijn. Maar het gezonde verstand, the *sound* reason, weerspreekt dit.

De grondslag van alles is eenvoudig. En de mensch, die niet tot vier kan tellen moet nog geboren worden. Het Kruis is de kern, en wat daarboven gaat zijn slechts *puime*, evenbeelden van force en ondervinding.

Alle menschen denken door één geest, één physisch alphabet en er zit geen vierkante centimeter meer logica in de werken van een Darwin, Haeckel, Stevens enz. dan in de begrippen van een Car. Pujai. Wij lachen om de Indiërs en hunne Olifanten van het Heelal. En toch, wat hebben de moderne geleerden anders gedaan dan Olifanten verdraaid tot *Folianten*? Staan zij nader bij de waarheid dan de Hottentot?

De onware wetenschap berust op etiquette, vooroordeel en mode. Zij gelijkt het spreekwoordelijke mes, dat steeds van lemmet en *hecht* vernieuwd, steeds even *echt, hecht* en *recht* blijft, of zooals de Indiaan het uitdrukt gelijk: *dezelfde* slang voortdurend van omhulsel verwisselt. Ruim 5000 jaren reeds geschiedt deze verandering. Lees na een standaard wetenschappelijk werk en het zal u treffen hoe menigvuldig de woorden 'mogelijk, misschien' voorkomen. In populaire werken daarentegen wordt het 'misschien' gemakshalve weggelaten tot voordeel van de lezers!!

Het is een onwaarheid als zou hoofdarbeid meer waard zijn en meer kennis vorderen dan handenarbeid. En wat de verantwoordelijkheid aangaat, lees de nieuwsbladen na over de schier wekelijksche instorting van mijnen, afbranden van onbrandbare theaters, vervalsching van volksvoedingsmiddelen enz. enz. Veel wat voor kennis geldt, doelt slechts op 'beroep'. Liefde voor het vak, is in 9 van de 10 gevallen liefde voor den zak.

Vooroordeel en minachting de verschrikkelijkste van alle gevolgen van onware wetenschap, verblindt de oogen der massa in een maatschappij, waar het Grieksche Orakel meermalen den naam draagt van Techniek en Logica. De naam veranderde, maar het ding zelve is eenzelfde gebleven. Of denkt men werkelijk dat er een onderscheid bestaat tusschen de vroegere Farizeëen en moderne

geleerden? Zegt het woord *modern* u niet dat alles *mode* is? What is *fashion* more than *passion*? Wat baat adel, weelde, rijkdom enz. als er geen waarde door anderen aan gehecht wordt? Maar dit is juist het geval; zij die geestelijk onderdrukt en lichamelijk vertrapt worden, benijden en begeeren het goed hunner meerderen en zouden in hun plaats evenzoo handelen. Ellende en tegenspoed brengen anarchie in de wereld, verbittering tegen het lot en de menschheid. Overvloed en gewaande reinheid daarentegen leidt tot onbarmhartigheid en vooroordeel. Want niemand kan volmaakt zijn. De reinste der reinen, de Jezus, heeft niemand geoordeeld dan juist de kundigen, die zich rein wanen, de *des*kundigen.

Vischwijven kijven!

Theologen betoogen!

Geleerden debateeren! over *hetzelfde* punt.

Het verleden der blanken is een heerlijk schouwspel van heksenverbranding, bloedbruiloft, beeldenstorm, lijfeigenen enz., verre verheven in adeldom en reinheid boven het kanibalisme der barbaren, dat zoo ver staat beneden het tegenwoordige blanke Rusland! De Indiaan ziet in den Tijgergeest het symbool van den rein geboren moordenaar, die *niet weet wat hij doet*, die handelt door een wet, waartegenover hij machteloos staat. De blanke vereert een Napoleon, en noemt dit 'nagedachtenis der helden,' terwijl hij den roodhuid aanduidt als dierenvereerder (sic)!

De slaapkamer van den Indiaan wordt door sommige geleerden tot studeerkamer gemaakt met het gevolg, dat er boekwerken te voorschijn komen, die alleen in privé mogen gelezen worden. En toch, wie bestaat er in de maatschappij, die zijn (of haar) ontstaan niet in grondslag aan phallusdienst dankt? En zijn de bedpraatjes van een professor nu meer geschikt voor publicatie dan die van een Neger of Indiaan? In allen gevalle met betrekking tot de Caraiben en Arowakken van Suriname verklaren wij nogmaals dat er onder hen geen dierenvereering of phallus bestaat dan die waaraan professsor X, Y, zelve hun leven danken. Maar natuurlijk, indien wij alles wat wij onze 'gebruiken' noemen bij den donkerhuidige willen veranderen in gebreken, dan is dit uitsluitend '*laster* en *vooroordeel*'. *Kaine* uw broeder niet, zegt de roode denker, want het is uw evenbeeld, dat gij oordeelt. Immers *onecht* en *echt* zijn slechts menschelijke begrippen, berustende op wetten door menschen opgebouwd om wat krom is recht te doen uitzien in de oogen van hen, die er door lijden. En het is verbazend hoeveel genie (sic) er besteed wordt om te bewijzen, dat 'ik' meer ben dan 'gij' en voor

mijn meer-schap goed moet betaald worden met uw zweet, terwijl in werkelijkheid de meest zg. barbaarsche volken *evenveel* weten als de z.g. meest beschaafdde, d.w.z. wat 'mensch' en natuur aangaat Allen voelen dezelfde lichamelijke behoeften, en dat is de physische 'proef op de som'. Een maatschappij met uitsluitend 'Wetenschap' als hoogste Ideaal kan slechts op tirannie berusten, al noemen wij deze nu 'verlichting en vooruitgang', terwijl wij harteloosheid aanduiden als voorzichtigheid. De geheele historie van het verleden, in Azië, Afrika, Amerika spreekt van verdwenen beschavingen, groote ruïnes die getuigen, hoe onze voorvaderen, het slavenjuk moede, de Hydra die zich 'beschaving' noemt hebben vernietigd om haar weder te doen herrijzen. De toren van Babel komt overal voor, en is overal reeds ingestort. Wacht u, zegt de roode denker voor de *Tunupere*, die groote 'schaaf'. Haar koud en scherp ijzer kent geen genade. Zij beschaaft den weerloozen en als zij daarmede gereed is, d.w.z. de liefde, het hout, de adem *wewe* (vragen) verdwenen zijn, dan blijven er slechts een hoop krullen (prullen) over altemaal groote nullen. Het resultaat is altijd nul. Want het loover *salombo* van den Boom van kennis is slechts gelijk *salombo* schuim, de vergankelijkheid *sa-lombo*.

Naastenliefde *moet* het doel zijn. Daar waar deze wordt vervangen door andere opvattingen, ontstaat onderdrukking. Maar men vatte ons s.v.p. niet letterlijk op als zou barbaarschheid beter zijn dan beschaving, wijl wij slechts doelen op het begrip 'gelijkheid' de gulden middenmaat als het begeerlijkste doel. De geleerde staat even ver hiervan af als de Caraib. De eerste beseft, dat hij nooit het einde van de details van het geheel kan vatten, de laatste heeft te veel ervan laten vallen. Maar het kan niet betwijfeld worden dat veel wat thans als wetenschap geldt, slechts op woordenbombast doelt, terwijl wat de geleerde voor barbaarschheid aanziet in werkelijkheid 'eenvoud' omvat. Of denkt men werkelijk, dat het een goddelijke instelling is dat iemand een jarenlange moeilijke studie moet doorgaan ten einde het onderscheid tusschen goed en kwaad als 'meester in de rechten' beter te kennen? Immers dezelfde rechter die wetten maakt tegen dierenmishandeling, veroordeelt tevens een soldaat, die geweigerd heeft een medemensch dood te schieten. En beide vonnissen noemt men recht en echt tot... de mode verandert die ze evenals slavernij als 'een dwaling' zal brandmerken. Wat vijftig jaren geleden *recht* was is thans krommer als een Vraagteeken. En toch, hoe lachen wij niet om een Indiaan als hij beweert, dat er in het land des Oordeels geen *voor*oordeel bestaat

en dat de moordenaar den moordenaar en de goede den goeden zullen oordeelen, want al het overige is slechts *voor*oordeel dat 'ik reiner en meer ben dan gij'. Of moeten wij den *Oordeeler* oordeelen naar zijn machtsvertoon, zooals in de moderne maatschappij der blanken geschiedt?? Moeten wij den Heer aannemen als een wrekende Rechter, een Beul of moeten wij Hem aanroepen met de woorden: O! Gij die in den dood geen onderscheid maakt. Gij voor Wien de moordenaar en zelfs het meest zwarte geschondene lichaam rein is.

O! Vader der Gieren,
O! Heer der Gedulden,
Laat de Cirkel toch spoedig sluiten.
Kom! o, Tijger der Hemelen, o Bloedwreker.

O! *Kainemu*, want Uw *A-kaine* is rein *mu*. Gij zijt geen *kainema* of *kanaima* (materieele oordeeler, een rechter, een menscheneter).

Verder zegt de Roodhuid: Laat het donkere mij oordeelen want ik voel mij rein, maar gij blanken met uw witte huid, durft uzelve niet aan zulk een oordeel onderwerpen, want uw geheele leven is slechts één vooroordeel geweest tegenover uw minder bedeelde broederen. Gij hebt hen aan uw eigen lieve Ik gespiegeld en hen vertrapt. Gij vreest de vergelding en daarom stelt gij u God, het Oordeel voor als afgezonderd van het kwade, geheel vergetende dat ook het zwarte, de zwaarte van eenzelfden Schepper afstamt. God is niet onbekend met wat gij het 'kwade' gelieft te noemen, en zal dat deel van Zijne Eenheid OWI u laten oordeelen, want O is het duistere, I is het Licht en *W* vormt den Wil; samen Een onafscheidelijk Geheel. God is de gebaarde Man, niet de kindsche grijsaard het onschuldige kind, dat het onderscheid tusschen goed en kwaad niet kent en welke gij met uw vertoon en groote woorden tracht voor den gek te houden[35] Het goede is een even onveranderlijke en onontbeerlijke wet als het kwade, maar de wetten en gebruiken der menschen zijn even veranderlijk als het loover van den Boom van kennis, als het omhulsel der slang (tijd), en hun scheiden (oordeel) van zwart en wit stoort de balans van het Geheel dat één verbond één reine MU (wit het doelwit, de wet) *moet* zijn. Hoe zwarter, zwaarder en harder het zwarte gesteente, hoe ijler, heller, doorschijnender ook het lichte Licht. En toch zijn beide vereenigd in

(35) Denkt gij dat gij uw Heer het *waterige* jenever als *roode* kasili (wijn) kunt doen aannemen of schuld als onschuld of vice versa aansmeren? Zie deel I: Uitdrijving der Indianen uit den hemel der blanken.

een W. Want het zwaarste goud is het nietigste en daardoor onzichtbaar licht als het grootste gesteente, het ijlste dons, stof.

Wee over den witte met al is het maar één enkel zwart vlekje die zal durven oordeelen over den zwarte met slechts één wit vlekje. Want de spiegel der Gedachte zal *Ka* (zwart) in *Bu* (wit) en *Bu* in *Ka* veranderen en uw 'Ik' als *zelf-geoordeeld* beschouwen. En de *Kajana* zal den *Kajana* en de *Bujana* den *Bujana* oordeelen in het rijk der hemelen, de eeuwigheid *WO-kabu* in u-zelve. Gij moogt dit woord-spelingen noemen, wij vatten ze op als wetten, want God, het Woord, de Rede speelt niet. Alleen de wetten en gebruiken der menschen zijn wreede kinderspelen in stof.

Lezen wij Darwin's theorie van 'Natural and Sexual Selection' or the Survival of the fittest' aandachtig na, dan treft ons het volgende: 'Is het mogelijk dat er een Wet, een Regel kan bestaan zonder uitzonderingen? Is dit Wet, Regel of Toeval? Alle levensvormen zijn het gevolg van deze Wet, bv. een Witte Campenero en de Roode Rotshaan, de Vleermuis en de Olifant enz. Maar waarom juist de Muis klein en de Olifant groot, de Campenero wit en de Rotshaan rood geworden is, kan alleen beantwoord worden met de wel wat vreemd klinkende logica: omdat het niet omgekeerd geschied is, het water is nat omdat het niet droog is, rood is rood, wijl het niet wit is. In Darwin's werk staat een lange beschrijving over de teekening aan het vederkleed van fazanten enz, waaruit men geneigd zou zijn de gevolgtrekking te maken, dat de vroegere levensvormen minder fraai van kleur moeten geweest zijn dan thans het geval is, hoewel de mode onder hen gestadig veranderde. Bv. de witte Campenero moet afschuwelijk (leelijk of zeer schoon?) of onverschillig? zijn in de oogen van den rooden Rotshaan, en omgekeerd; en beiden weer in de oogen van een Fazant. M.a.w. om ons in boerentaal uit te drukken: 'elk iets bestaat uit en ontstaat uit een ander iets, maar van het "hoe" van dat *iets* weten wij evenveel als niets. Daarom veronderstellen wij iets, want dat schijnt beter dan niets. De zg. Impulse is er, maar wat deze eigenlijk voorstelt, dat is bijzaak?? Het is zoo omdat het niet anders is, maar ware het anders, het zou ook zoo zijn, want het is immers heredity, correlatie, natuur?' Wie kan ons zeggen, waarom de protozoa door den nacht der eeuwen heen onveranderd is gebleven, of dat er in den modernen tijd uit anorganische stof nog organismen ontstaan? Maar hoe ook de conclusie, alles valt terug op de uiterst rekbare woorden 'natural selection' of 'het *moet* zoo zijn omdat het niet anders is'. Hoe de denkbare mogelijkheid kan bestaan van een

moet zonder *doel* en een doel zonder Wil.... dat is bijzaak en ligt buiten het gebied der zg. 'exact sciences'. En toch, hoevelen bestaan er niet in dezen mode-tijd, die vol bewondering luisteren wanneer hen met vele woorden en gesticulaties verklaard wordt, dat het oor van een Konijn lang is, omdat het niet kort uitziet.

De wetenschap leert ons, dat er in het begin een nevel bestond en dat die nevel zich verdichtte, begon te draaien enz., dat de Aarde een gloeiende klomp was, door de Zon uitgeworpen, en die gaandeweg afkoelde. Waar de nevel, de afkoeling enz. van daar kwamen, wie het draaiplan vormde, hoe het mogelijk was dat gloeiing in afkoeling, of afkoeling in gloeiing kon ontstaan... dat is bijzaak Te vergeefs zoekt men naar de oplossing van de vraag: 'welke force werkt in een atoom? Wat noemt Darwin toch *impulse*?

De wetenschap bevredigt noch het verstand, noch het hart. Overal slechts twijfel, orakelachtige gezegden onder den wijdschen naam van 'scientific caution'. Overal niets dan het constateeren van natuurlijke feiten, en een schermen met de oneindige details daarvan. In dezen chaos verzinkt de Overtuiging langzamerhand en wordt vervangen door een drijfzand van plastische, als klei kneedbare hypothesen en dogma's welke evenwel den modernen naam dragen van wetenschappelijke axioma's. Hun aantal rijst overweldigend; gelukkig is dan ook de mensch met een vrijen wil, die ze niet kent noch zoekt, en ongelukkig de geestelijke slaaf die zich door hen laat medeslepen. Zoo zegt de roode wijsgeer.

Hoe het ook zij, wij zien geen verschil in denkkracht tusschen een zg. natuurmensch, die puttende uit het Boek der Natuur, tot de ontdekking komt, dat de Eenheid-harmonie van het Alphabet de force moet wezen, die werkt in de unicel of atoom, en een Darwin of Haeckel met al hun folio's vol logica. Maar het feit dat de 'undressed and the dressed' philosophen tot eenzelfde conclusie kwamen, pleit er voor dat hoe minachtend zij ook op den zg. wilde mogen neerzien. allen toch kinderen van Een Gedachte, Evenbeelden van één Wil *moeten* zijn. De roode philosoof brengt het begin van beweging, leven terug op een begrip *Wewe* (hout stam boom) of aantrekking en afstooting gelijk 'hijgen'. Deze twee *we* of tegenstrijdige?¿ 'vragen' (tevens spiralen) deze wrijving vervult alle ruimte, licht, alle tijden, alle kennis. Zij vormt de toorts der Verbeelding, even onontbeerlijk voor de Gedachte, als de Zon voor het oerwoud. Zij is de aantrekking en afstooting, vervat in de zon *Weiu* die doet de? *W* en geeft het antwoord *eiu*. En elk onderdeeltje moet even volmaakt zijn als de Geheel-Eenheid, gelijk elke punt aan een bol

de zwaarte draagt van het geheel; een kleine onvolmaaktheid in de onderdeelen en de bol is geen volmaaktheid meer. Elke vervulling vormt een leegte, elk leven is het gevolg van een dood, want dat wat is, bestond altijd en blijft altijd hetzelfde, een *Mu*. Hij die sterft zal herboren worden, want hij vormt een deel van het Geheel. En de overgang is even plotseling en toch oneindig als de kiemafzetting; als de slag van den donder, het vallen van den regen, de herrijzing van den vlinder uit de rups of zooals de roode philosoof het uitdrukte: gelijk een slapend persoon *plotseling* ontwaakt door een *plotselingen* donderslag, om een *plotselingen* regenboog voor zich te zien.(36) Hoe het ook zij, elk onpartijdige zal moeten toegeven dat met al de wetenschap en bibliotheken de witte philosoof het niet verder gebracht heeft dan de roode in een lendenschort. Te vergeefs vraagt de groote taalkundige Max Muller zich af: 'van waar komt het wortelwoord *vi, ve* zooals wij het vinden in *vis, vids vision, vigor, Veda* enz.? En in het oerwoud van Guiana klinkt dezelfde verzuchting met dezelfde *letters*: O, Naamlooze daarboven, wat is *we*(?) wie is *wi*? Wie vormde de?¿ Is de *Wi*, de *We* het Licht de Vervulling, de Wil? Geeft elke *We* haar eigen *Aiu* (antwoord enz.)? Bestond er een *toekomende* tijd van vergelding toen *Ik* door uwe oogen keek, en *gij* door de mijnen? Wat is OWI-UA?

Thans volgt de vraag: is het vorenstaande slechts de onlogische droom van een simpel natuurkind of berust het *feit* dat zoowel de geleerde als de natuurmensch *dezelfde* conclusie te kennen geven met *eenzelfde* klanken, die *eenzelfde* begrippen bevatten, slechts op een toeval of op een psychologischen grondslag? *Who* am I? vraagt de blanke philosoof. *Wo am I*? vraagt de roode wijsgeer. Wat is *homo*? vraagt de een, wat is *womo* vraagt de ander. Is het maar een *atom* peinst de witte; is het een *atma*, vraagt de bruine; is het een *amu* een *ama*, peinst de roode. Wij zullen ons nooit een denkbeeld kunnen vormen van het Begin omdat de Gedachte oneindig-*Monu*, en de Schepping 'Gedachte' in materie *Mana* is. Alleen de Gedachte is waarheid, en de Overtuiging geschiedt. En hoe verder het doel, hoe hooger gij den pijl dient te richten. Maar er zal een punt zijn, waar instede van te treffen, de pijl steeds nader tot u tegen valt. En als gij ten laatste het Allerhoogste wilt bereiken, dan keert de pijl terug naar dezelfde plaats van waar hij werd afgeschoten. Zoo de pijl, zoo de herinnering, zoo de Gedachte, zoo de Tijd, Ik ben Ik

(36) *God sprak door den donder* lezen wij in den Bijbel.

in den eeuwigen Cirkel. Werp een *topu* in *tuna* en er zullen zich dadelijk kringen en woelingen vormen, in immer toenemende spiralen *we*, gelijk de wenteling van een spartelenden visch.

Maar, zal men zeggen, de Indiaansche theorie van het Alphabet is even vaag en veelomvattend als het begrip 'natural or sexual selection.' om reden dat ook elk woord, elke letter zoo *moet zijn omdat het niet anders is*. Doch dan zal ieder onpartijdige moeten erkennen, dat de wijsheid van den blanke niet meer recht heeft 'wetenschap' genoemd te worden dan de philosophie van den zg. oermensch. Want het is ontwijfelbaar, dat hoe de beschaafde ook ploetere ten einde de waarheden en feilen in de boeken zijner voorgangers te ontcijferen, deze kennis den man in een lendenschort eveneens uit het Boek der Levende Waarheid aan alle kanten toestraalt. En dat hij geen brein genoeg zou bezitten om te begrijpen wat hij ziet dat is slechts een dogma, ontstaan in de studeerkamer van het Vooroordeel, ontstaan door de Eigen-wijsheid die zich verbeeldt, dat haar alleen de wijsheid eigen (...dom) is. Want één en dezelfde wet der gelijkenissen, noem het 'analysis' zoo gij wilt, die den blanken geleerde gelijkluidende namen doet geven aan voorwerpen die in meerdere of mindere mate met elkander overeenkomen, zooals bv. de classificatie van dieren in genera, familiën enz., werkt ook bij den Roodhuid. Maar de eerste volgt meer als leiddraad het omhulsel, wijl de tweede aan het instinct de voorkeur geeft. Er bestaat een onverbrekelijke wet, beweert de roode denker, waarom twee voorwerpen, die in onze oogen totaal van elkander verschillen, meermalen eenzelfden naam dragen, al kennen wij de oorzaak daarvan niet meer. Als ons 'Ik' berust slechts op de spiegelwet, de eenheid van het geluid vormende het alphabet in de unicel. Dit is het onvergankelijke, onsterfelijke van elk wezen. Het overige zijn slechts evenbeelden, kneedbaar slijk door 'Ik' om mij heen opgedacht toen de deur *Penare* geopend werd.

Maken wij thans eene korte vergelijking tusschen het Indiaansche begrip en de begrippen van het Oostelijk Halfrond. Het eerste wat ons treft, is de naam *Jehova*, die phonetisch hetzelfde klinkt als de 5 klinkers IEOUA hoewel uitgesproken als Jeova (Jehopha) zij het begin en einde van het Car. alphabet vormen. De laatste letters *va* of *ua* zijn eenzelfde als wij vinden in *ob, oph* welke den grondslag vormen van zulke woorden als *ophi, obi* enz, m.a.w. al deze slangevereeringen berusten in werkelijkheid op eenzelfde godsbegrip als *Jehova* de Eeuwige Cirkel-Eenheid van 6 omvattende het Kruis 4. Wij willen niet ingaan op de veronderstelling als zou de naam

Jehova een verbastering zijn van Jahwe enz. of dat de letters de klinkerpunten vormen van den naam Adonaï, om reden dat het onmogelijk is den *zuiveren* klank van een klinker weer te geven. In allen gevalle, bij de voorvaderen der Caraiben waren het de klinkers (de zang) die den naam van Jehova vormden, voorgesteld als de ijlste melodie, de grondslag van de harmonie der sferen, de zang der scheppingen. Verder dat deze Naam zoo heilig was bij de Joden, dat Hij niet werd uitgesproken; en dat in het oud-hebreeuwsch de *klinkers* niet werden geschreven in de woorden, maar erbij moesten gedacht worden. Vooral de 13de letter van de kabala was heilig.

Dat dit op een heilig begrip doelt, is ontwijfelbaar. En terecht want laat morgen het begrip der 5 klinkers verloren gaan en de geheele beschaafde maatschappij zoowel als de meest barbaarsche volken zouden veel hebben van een troep gekken. Die 5 klinkers zijn de sleutel, de band van ons verstand, van onze gedachten. Zij zijn even onontbeerlijk voor den geest als het eten voor het lichaam. Geen wonder dan ook; dat onze voorvaderen in dien Naam de inwerking eener hoogere Macht zagen die boven het Lichaam stond. En wie zal den Cirkel durven ontkennen als bedrog van het oog, als een iets onzer verbeelding?

Jehova en de Drie-Eenheid zijn alzoo voor ons even onontbeerlijk als de Cirkel en de Driehoek voor den mathematicus, want zonder deze, geen ingewikkelde berekeningen. Maar de Geest staat bovenaan, want zonder letter, zonder cijfer is noch algebra noch mathematica mogelijk, zelfs geen berekening zoo eenvoudig als $2 \times 2 = 4$. De materie kan zichzelf niet bewegen of berekenen.

Een der hoogste namen voor God bij vele der oudste volken was II of EI. Hij was te hoog voor menschelijke Vereering. Verder had men EL, een naam die ‘sterk’ beteekent.

Ilu, God bij de Babyloniers.
Bab-Il, de tempelpoort van *Il*.
Beth-El, huis van God *El*. (*Bethlehem*?)
El, de God der Phoeniciers door hen de Zoon van Hemel en Aarde genoemd.
Iloah, is hetzelfde als het Arabische:
Ila God.
Elohim, God der Joden.
Jehova, Jahveh, Iehouah, Jah, God der Joden.
Ala God bij de Mahomedanen.
Eli, God zoo genoemd door Jezus Christus.
Osiris, God der Egytenaren.

In den Bijbel lezen wij: *Emanu-El*, God met ons.

Hoe het ook zij. al deze namen toonen naar wetenschappelijke meening een *gemeenschappelijken* oorsprong aan. En deze oorsprong is niet zooals beweerd wordt 'solar myths' en dergelijke begrippen letterlijk opgevat, maar het door ons genoemde Alphabet, Het Woord. Het *moet* zoo zijn, want de bewijzen zijn te overweldigend om ontkend te worden, en bewijzen ten volle dat onze voorvaderen wat verstand aangaat geen half-idioten waren.

Het begrip 'leven, zoowel ijl als aardsch is in al de vorenstaande begrippen vervat. *El* beteekent 'sterk', Wij vragen: 'wordt met dit woord niet bedoeld 'een werking' een *force* als van electriciteit aantrekking en afstooting en Licht. In allen gevallen geeft *El* bij de Caraiben een begrip terug als ether-lijn, leer, ether-leven, dat wat de *ere* in den bliksem voortbrengt. L en de klinkers vormen het grondbegrip 'her' als vervat in de herrijzing, de regeling, de leiding, het contract, de melodie der sferen; het rijzen gelijk de worm, de rups die in een vlinder getransformeerd wordt. IE is de Licht-Ether, de Scheppende Ether, terwijl OUA beteekent vervullende, vereenigende materie-vorming. De naam Jehova heeft alzoo in het Car. een beteekenis, die zelfs den meest wetenschappelijk geneigden geleerde moet voldoen.

Elohim is een meervoud 'die te duchten, te vreezen zijn'. Maar in het enkelvoud staat er Elohim *schiep*. Doelt dit niet op de letters vormende de Alphabet-Eenheid? *Elo* in het Car. beteekent het verleden, heden, hier en *im* evenbeelden.

Jehova wordt teruggegeven als *Hij die is*, die eeuwig en in waarheid altijd dezelfde is. Doelt dit niet op den Cirkel en de Lijn, de Straal-Eenheid van 6?

Adonai (de Heer) geeft o.i. eenzelfde begrip terug als de symbolische Zou, evenals *Hadali, Adaeli* of *Alubeli* der Arowakken enz. want het is *Eli* die het leven verwekt in *Ada* den symbolischen Boom, d.w.z. *A-da*, Ik de A, de *Eli*, de vruchtnaam.

Een andere bevestiging dat het alphabet of het Woord ten grondslag ligt aan *alle* godsbegrippen wordt gevonden in de z.g. heilige getallen. O.a. de Drie of Drieeenheid, de Vier die bij de Indianen o.m. voorstelt het vierarmige Kruis enz.

In den Bijbel vinden wij God meermalen genoemd *Een* (de letter A).

Het meest bekende getal is echter 7 in het Car. taal-systeem voorstellende de L = leven, herhalen en de *laatste* medeklinker P, die de B = schaamte in zich bevat. Den 7den dag rustte en werkte

Elohim. In de Babylonische mythologie vinden wij dat na den dood in de 7de poort de mensch van zijn *kleed* ontdaan wordt, want B = onschuldig, naakt, al is het ook met schaamte moet hij voor den Schepper treden. Het ongeluksgetal 13 was overal bekend.

Jezus plaatste den 7den dag den *laatsten* Sabath (Ab*bah*), alzoo de schaamte voorop als *eerste*. En wij kunnen niet aannemen dat Hij het *Geloof* het verkondigen door Zijn 12 Apostelen. Neen, wat Hij werkelijk liet verkondigen was de Taal, de Overtuiging, de *Zekerheid*, het Ideaal der Rede. Hij riep den Vader aan als *Eli*, hetgeen zou beduiden in het Car. systeem: Het Eeuwige Licht, de Lijn, de Rechtvaardige, de Harmonie-Eenheid, de eeuwige gift.

Ook in het Buddhisme vinden wij eenzelfde begrip terug. *Sakia Muni* daalde van zijn verheven zetel af... en plaatste zich in het lichaam van *Maha Maja* in de gedaante van een *5-voudigen straal* en werd toen ter Wereld gebracht.

Dit doelt eveneens op den Cirkel of de Hand.

Er zijn nog andere begrippen in het Buddhisme die vrijwel overeenkomen met de Indiaansche, o.a. de trappen van ijlheid der hemelen, de plotselinge verwoestingen der Wereld, 7 maal door water enz. Men moet evenwel met deze begrippen in het oog houden, dat zoowel in de oostersche als westersche mythologie het getal 7 zoowel in de scheppingssages als in die van den Zondvloed voorkomt, denkelijk omdat daar weer een nieuw tijdperk van Een aanvangt.

In het Brahmisme wordt Brahma voorgesteld als de Heer van Spraak, de Taal zelve. Het begin van hun genesis luidt; In het begin was er niets dan ziel. Toen zeide Hij: Ik wil werelden scheppen enz.

Een ander begrip algemeen in Europa verspreid, is dat de Duivel (bij de Indianen voorgesteld als de 7 medeklinkers) niet over een pentagon (vijfhoek) kan treden. Dit duidt weer den Cirkel of de Scheppende Hand aan.

Bij de Chineezen werd de Zon voorgesteld als een Cirkel met een punt erin.

De Gevleugelde Cirkel, het gevleugelde Woord komt voor in alle z.g. primitieve godsbegrippen, zoowel in het Oostelijk Halfrond. Doorgaans treft men den Cirkel aan in verband met den *Boom*, een der hoogste symbolen te zamen met de Slang, de Kennis, hetWoord over de geheele wijde Wereld bij alle volken verspreid.

Dit begrip is ook duidelijk vervat in o.a. de Egyptische hieroglyph der letter A, nl. een oog, een schelp (zie blz. 136) een hand

of in Aa (= Gn) een oog, een cirkel met een middenpunt, een dubbele elips, een vogel met een cirkel op den kop. Het Gieren of Slangensymbool aan het voorhoofd, komt overal in de Egyptische hieroglyphen voor en duidt o.i. precies eenzelfden grondslag aan als bij de Maya's en onze Indianen, nl. de rijzing der Gedachte boven den tijd. Een ander feit was dat de portretten der koningen enz. evenals in Azië den stempel droegen van goden, sterren, de vliegende kop, de stier enz. hetgeen ontwijfelbaar op zoo iets als de cycles der Maya's enz. doelt. Bij onze Caraiben zelf komt een vaag begrip daarvan voor en was aan elke ster een letter, syllabe verbonden. De stand der sterren op een zeker tijdstip vormde den naam van den persoon, die op dat oogenblik geboren werd. Door zoo te doen kon het verleden gecontrolleerd worden, evenzoo kon men door de cycles vooruit te werpen den tijd berekenen, waarop dezelfde naam weder door eenzelfde standpunt der sterren werd aangegeven. De persoon die geboren werd kwam alzoo een naam vervullen of zooals de Caraib het uitdrukt ‘net als een Alukuma of komeet’ de uit het graf herrezene. Die persoon kon dan ook door zijn cycle naar het verleden te keeren, berekenen wanneer hij te voren op aarde geweest was, Maar waarom zulks te doen indien het toch dezelfde toestanden zijn die zich herhalen, in cirkels ronddraaien? Wat is de tijd anders dan een eigen gedachte, die altijd dezelfde is en was? Waarom onze geschiedenis van het verleden te controlleeren als wij toch weten dat ik altijd ik blijf door den tijd heen?

Als merkwaardigheid en verder bewijs halen wij aan, dat er in den Bijbel geschreven staat ‘De Wet Torah (onderwijs, leer) en de profeten, alsook de *5 boeken* van Mozes. Mose, Moche, Moise beteekent met den taalsleutel uitgelegd, de Cirkelliefde, de Wil der Ruimte in het Car. systeem de verbinding van den klinkercirkel *mo* met den wil *se* tot de medeklinkers of het lichamelijke. Verder dat Mozes, hoewel schrijver der boeken steeds spreekt van ‘Hij’ dat in de Car. taal *Mose* luidt. Verder dat God aan Mozes zeide: Ik ben Ik, Car. AO = OA, de *A-jumu* van den Cirkel, als te voren aangehaald (de A en de O in de openbaring van Johannes).

Wij halen het vorenstaande slechts aan, om de mogelijkheid aan te toonen, dat misschien de gebruikelijke uitlegging Mozes als de ‘uit het water geredde’ voor verbetering vatbaar is en mogelijk doelt op eenzelfde als het Car. begrip van de Staf. het alphabet uit de gedachten herrezen. In allen gevalle beteekent de uit het water geredde in het Egyptisch *Mo-udsche*. De oudste vertalers schreven *Moyses. Moche* der Joden beteekent ‘leidsman, uitleider, hetgeen

in verband met zijne voorstelling ‘als met hoorns op het hoofd’ doelt op de letter A de belastte, de leider, gelijk de stier. Ook de staf van Mozes als teeken van macht is nu nog algemeen bij de Pujai's in gebruik als symbool van kennis enz. het Alphabet; evenzoo de Maya's, bij wie de Heer AHAU is het einde *hau* van de A.

In het Nieuwe Test, lezen wij het gezegde van Jezus ‘God en uw naaste liefhebben, daaraan hangt de geheele wet en de profeten. Dit nu heet in de Car. taal *Ose* liefhebben (eigenlijk *M-ose*) of ook wel *as*, dat op de associatie doelt[37] mogelijk ook vervat in het Hebr. *ash* (de Egyptische *Ise*) de vage klinkers, de vrije wil, de vrouw. Ten laatste nog een vertaling van een uittreksel uit de Babylonische begin scheppingsgeschiedenis gegrift op een kleitablet in de ruïnen van Sardanapolis door prof. Heinrich Zimmern beschreven als volgt:

Of old when above - the *heaven* was *unnamed*. Beneath the earth - bore not any *name*. While yet the ocean - the primaeval - their *begetter*. The Primaeval - source Thihamat - *mother* of them all. Their waters in one - mingled together. Then appeared - the *first* of the gods.

Commentaar op het vorenstaande is overbodig. Indien het niet op het Alphabet doelt, wat kan dan met mogelijkheid bedoeld zijn met de aanduidingen ‘*unnamed*’ naamloos enz.?

(37) De eerste klinkers *O* en *E* en de eerste medeklinker *S*. De A en de O zijn niet alleen de eerste en laatste letters van het Grieksche alphabet, doch tevens de eerste en laatste der klinkers vormende den Geest die de materie beheerscht.

Nawoord.

Zooals te begrijpen valt is het vorenstaande slechts een *uiterst beknopt* begrip of overzicht van de meesterlijke origineele philosophie en wetenschap der Caraibische Pujai's met betrekking tot hun taal-systeem, berustende op het grond-alphabet-kruis, den Eenbeenigen Epetembo. Wij hebben de beschaving en de wetenschap der blanken *zoo zwart mogelijk* voorgesteld, doch den Roodhuid uit het *beste* oogpunt beschouwd, het aan den lezer overlatende, zelf het oordeel te vellen met voorbehoud van het volgende:

1. Dat hij die oordeelt, de natuurwetten, b.v. de theorie der atomen, moleculen, licht-kleur-vibraties enz. goed moet kennen.

2. Dat hij van de instincten der vogels, dieren en levensvormen goed op de hoogte moet zijn, want deze vormen het Ind. schrift van het boek der natuur.

3. Dat hij het vertrouwen van den door een vreeselijken eed gebonden pujai priester moet bezitten, en hun taal kunnen *verstaan* zonder tolk.

4. Dat hij steeds den philosoof met den philosoof moet vergelijken en niet den boer met den professor.

Zoo gij niet aan deze eischen voldoet, dan berust uw oordeel slechts op *voor-oordeel*. Houdt steeds in het oog, dat evengoed als er een wetenschappelijke paperassenmand *bestaat*, de mogelijkheid van een bibliotheek van barbaarsche natuurwijsheid niet uitgesloten ligt. Dat groote steden meer de vrucht zijn van slavernij en heerschzucht[38]. Want de grootschste philosophiën van de meest moderne geleerden, de allerhoogste, worden teruggevonden in het gebabbel van het spelend Indiaansche kind in het oerwoud van Guiana.

Het Adam- en Eva-begrip van Mozes, het Papa-uma begrip der Obia's, de Okojumu de dubbele vader-moeder der Caraiben, de Drie-

(38) Pater Rochefort schreef (1565) Ils sont fort soigneus de ne point communiquer leur langue, de crainte que les secrets de leurs guerres ne soient decouverts. Ceux même d'entr'eus, qui se sont faits Chrétiens ni veulent pas revéler le fouds de cette langage, dans la creance qu'ils ont que cela pourroit prejudicier a leur Nation. Maar al te waar!
... Les Caraibes ont aussi un certain langage dont ils se servent senlement entr'eus lorsqu'ils prennent des resolutions de guerre. C'est un barogoin fort difficile. Les femmes et les filles n'ont aucune connaissance de ce langage mysterieus, ni même les jeunes hommes.

vuldigheid der Christenen, enz. alle toonen *een*zelfden grondslag aan als de meest moderne unicel der wetenschap. Wij besluiten voorloopig ons werk met een herhaling van de woorden van den apostel Paulus:

Onderscheiden zijn de bedieningen, maar het is die Eene God, die altijd EEN en dezelfde blijft.'

Neem een zak met zand, zegt de roode denker, schudt hem door elkander, en elk korreltje zal van plaats veranderen, verpoederen, zonder dat het geheel vermindert of vermeerdert.

Zoo wij door wat te krasse uitdrukkingen aan sommige lezers aanstoot hebben gegeven, wordt daarvoor in naam der *ware* wetenschap bij voorbaat verschooning gevraagd.

Life is: 'the metabolism of proteids'.

The essence of live is not protoplasm, but purpose 'response to the order of nature' (*Brooks*).

A questioning answer by the mirror-law (*the red philosopher*).

Every *Owi* (one) has its *Au Wa* (I, me). I less me is nothing *amu-uate,* is another *amu-oate,* for God is the O and the A. He is OWI-UA, one nihil??, the end-beginning.